

LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.

Joan Francesc Clariana Roig

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi doctoral i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol de la tesi doctoral. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al servei TDX. Tampoc s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts de la tesi com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis doctoral y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título de la tesis doctoral. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al servicio TDR. Tampoco se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. Access to the contents of this doctoral thesis and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the thesis must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside TDX service is not allowed. Presentation of its content in a window or frame external to TDX (framing) is not authorized either. These rights affect both the content of the thesis and its abstracts and indexes.

La *Terra Sigillata* alt imperial de la vil·la romana de Torre Llauder. Model de consum d'una comunitat privilegiada.

Tesi doctoral presentada per Joan Francesc Clariana Roig

Programa oficial de doctorat en Arqueologia

Departament d'Història i Història de l'Art

Universitat Rovira i Virgili

Dirigida per :

Dra. Marta Prevosti Monclús i Dr. Ramon Jàrraga Domínguez

Volum I

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Institut Català d'Arqueologia Clàssica

TARRAGONA 2015

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

FEM CONSTAR que aquest treball, titulat “*La Terra Sigillata* alt-imperial de la vil·la romana de Torre Llauder. Model de consum d’una comunitat privilegiada”, que presenta Joan Francesc Clariana Roig per a l’obtenció del títol de Doctor, ha estat realitzat sota la nostra direcció al Departament d’Història i Història de l’Art d’aquesta universitat / Institut Català d’Arqueologia Clàssica.

Tarragona, 7 de setembre de 2015.

Els directors de la tesi doctoral,

Institut Català
d'Arqueologia Clàssica

Marta Prevosti Monclús

Ramon Járrega Domínguez

a la Maria Teresa

La *Terra Sigillata* alt imperial de la vil·la romana de Torre Llauder. Model de consum d'una comunitat privilegiada.

Volum I

INDEX

Volum I - Text

1.- INTRODUCCIÓ	15
2.- EL CONTEXT DE LA VIL·LA DE TORRE LLAUDER: DESCRIPCIÓ DE LA VIL·LA, NOTÍCIES ANTIGUES I ESTAT DE LA RECERCA	19
2.1.- Descripció de la vil·la	20
2.2.- Notícies antigues sobre la vil·la de Torre Llauder	25
2.3.1.- La descoberta i primeres excavacions	32
2.3.1.1.- Abocador al nord de l'hipocaust 1	41
2.3.1.2.- Abocador est	44
2.3.1.3.- Sector hipocaust 2 (excavacions M. Ribas i neteges 1984)	50
2.3.2.- Excavació subsòl de les estances pavimentades amb mosaics (1981 – 1987)	55
2.3.3.- Excavació en el sector de la Pollancreda	67
2.3.4.- Excavació peristil est	71
3.- SIGNIFICAT DE LA <i>TERRA SIGILLATA</i> EN ELS CONTEXTOS ARQUEOLÒGICS DE TORRE LLAUDER D'ÈPOCA ALT IMPERIAL	79
4.- ESTUDI DE LA <i>TERRA SIGILLATA</i> DE TORRE LLAUDER	87
4.1.- <i>Terra sigillata</i> itàlica	87
4.2.- Altres produccions	126
4.2.1.- <i>Eastern sigillata</i> B	126
4.2.2.- <i>Terra sigillata</i> de la Badia de Nàpols o Producció A	127
4.2.3.- Imitacions de la producció itàlica	128
4.3.- <i>Terra sigillata</i> tardoitàlica	130
4.4.- <i>Terra sigillata</i> sudgàl·lica	138

4.5.- Terra sigillata hispànica	263
4.6.- Terra sigillata africana "A"	414
4.7.- Inscripcions i grafits	450
5.- LA TERRA SIGILLATA DE TORRE LLAUDER COM A REFLEX DEL COMERÇ EN UN PUNT DE CONSUM	453
5.1.- Comerç	453
5.1.1.- L'arribada de materials des de la Península Itàlica	453
5.1.2.- Eastern sigillata B	455
5.1.3.- La terra sigillata de la Badia de Nàpols o Producció A	456
5.1.4.- Les imitacions de sigillata itàlica.	456
5.1.5.- Terra sigillata tardoitàlica	456
5.1.6.- Terra sigillata sudgàl·lica.	456
5.1.7.- Terra sigillata hispànica.	460
5.1.8.- Terra sigillata africana "A"	463
5.1.9.- Marques de terrissaire.	468
5.1.10.- Grafits i l'onomàstica	470
5.2.- Els abocadors d'escombraries de Torre Llauder	471
5.3.- Comparacions amb altres jaciments	472
6.- CONCLUSIONS:	476
6.1.- Conclusions sobre el comerç i el consum de la terra sigillata alt imperial	476
6.2.- Conclusions generals: Assaig d'interpretació arqueològica i històrica.	477
7.- BIBLIOGRAFIA	479

Volum II – Làmines

<i>Terra sigillata</i> itàlica	1
Altres produccions	43
<i>Terra sigillata</i> tardoitàlica	49
<i>Terra sigillata</i> sudgàl·lica	57
<i>Terra sigillata</i> hispànica	183
<i>Terra sigillata</i> africana “A”	335

Volum III – Fotografies

<i>Terra sigillata</i> itàlica	3
<i>Terra sigillata</i> tardoitàlica	17
<i>Terra sigillata</i> sudgàl·lica	27
<i>Terra sigillata</i> hispànica	121
<i>Terra sigillata</i> africana “A”	263

Agraïments:

Primer de tot, crec que, com a acte de justícia, haig de fer esment al Sr. Marià Ribas, així com al seu grup de col·laboradors que, gràcies a la seva abnegada dedicació, de forma altruista i voluntària, varen esmerçar les seves hores lliures per portar a terme les excavacions arqueològiques dels anys seixanta a Torre Llauder. Aquest equip estava format per els següents: Sr. Santi Ambrós, Sr. Joan Batlle, Dr. Joan Bonamusa, Sr. Francisco Bustos, Sr. Rafael Esteban, Sr. Josep Garrido, Sr. Josep Lloansí, Sr. Francisco Muyor, Sr. Juan Parera, Sr. Jaume Soler i, els germans, Srs. Jaume i Joan Turà (molts d'ells tristament desapareguts). Posteriorment, varis d'ells s'integrarien a la Secció Arqueològica del Museu de Mataró. Anys més tard, gràcies a l'actuació reivindicativa portada a terme pel Dr. Joan Bonamusa i la resta de socis d'aquesta entitat, s'aconseguí la construcció del mur del "Clos Arqueològic", inaugurat a l'any 1980, que protegeix les restes arqueològiques i que va posar fi a la degradació que patia el jaciment des dels rebaixos i destruccions del 1970.

Faig constar el meu agraïment a la filla i al gendre del Sr. Marià Ribas, la Sra. Maria Dolça Ribas i el Sr. Elies Koudry, que m'han facilitat la consulta dels diaris d'excavació i demás documentació conservada al seu arxiu.

El meu agraïment al personal del Museu de Mataró, al Sr. Carles Marfà, fins fa poc director del mateix, i a les conservadores, Sra. Maria Àngels Soler i Sra. Mireia Blesa.

També faig constar el meu agraïment als membres de la Secció Arqueològica que varen ajudar, amb paciència infinita, en el trencaclosques de trobar els diferents trossos de cada una de les peces, especialment el Sr. Carles Martí.

El meu agraïment als membres del departament de restauració de la Secció Arqueològica, Sr. Josep Garrido, Sra. Cristina Martí, Sr. Enric Juhé i Sra. Isabel Parra.

Agraïment, a la doctoranda, Sra. Lourdes Romero, que m'ha facilitat la fotografia de la peça del Museo Cilnio Mecenate, d'Arezzo, que reproduïm a la tesi.

Agraïment al Dr. Joaquim Pera, professor de la UAB, i a la doctoranda Sra. Gemma de Sola, per haver-me mostrat els diferents materials de les excavacions de Guissona.

Agraïment a l'arqueòleg municipal de Mataró, Dr. Joaquim Garcia, i a la directora de les excavacions, Dra. Carme Puerta, per haver-me facilitat l'accés al material trobat en l'actuació del peristil.

Una vegada més, el meu agraïment a l'eminent jurista i professor, Dr. Roberto Bergalli, que em va dirigir la tesi de Dret i que, moltes de les habilitats i aspectes pràctics, adquirits aleshores, han estat útils en la sistemàtica d'aquest treball.

Finalment, voldria fer un esment especial d'agraïment vers la Dra. Marta Prevosti i al Dr. Ramon Jàrraga que, a més de tenir la gentilesa de dirigir aquesta tesi, m'han sabut aconsellar i guiar perquè la recerca arribés a bon port.

1.- INTRODUCCIÓ:

La vil·la romana de Torre Llauder és un jaciment emblemàtic, dins de l'arqueologia romana del Maresme i de la província *Hispania Citerior Tarraconensis*. Es tracta d'una de les vil·les romanes més riques de la zona i també una de les més ben conegudes, amb una llarga tradició d'estudis. Això l'ha convertit en un veritable referent per a l'arqueologia romana hispànica. La seva situació va ser privilegiada, dins de la comarca del Maresme, que gaudeix d'un clima benigne, una riquesa agrícola notable i una connectivitat immillorable, a tan sols 500 m de la Via Augusta i quasi tocant a la línia de la costa. Estava dins del territori de la ciutat romana d'*Iluro* (Mataró), a un km del seu nucli urbà, i a 30 km de la colònia *Barcino* (Barcelona).

L'indret va ser inicialment ocupat per un centre productor d'àmfores per a l'exportació dels vins laietans, més tard, a l'època d'August i abans del canvi d'era, es va amortitzar la terrisseria i s'hi va construir una vil·la romana benestant, per passar, més tard, a l'època severiana, a una residència luxosa amb paviments musivaris. Va ocupar una extensió física força considerable, assentada sobre diverses terrasses¹, de les quals es coneixen essencialment les restes de la més alta.

Les diferents excavacions realitzades, des de l'any 1961, a la vil·la romana de Torre Llauder, han proporcionat un volum tan considerable de terra sigillata, que obliguen a tractar-lo com un dels conjunts més importants del país trobats en el context d'una vil·la romana, essent el coneixement d'aquest material un aspecte que és necessari posar de relleu de forma adequada. Per aquest motiu se li dedica l'atenció mitjançant la present tesis doctoral.

Varis d'aquests materials han estat presentats en diferents congressos. Així la producció tardoitàlica està publicada al l'acta XXIX-XXX del Congrès de Rei Cretariae Romanae Fautorum. Pleven 1989 (Clariana 1991-A), la itàlica decorada en el XXIX Congreso Nacional de Arqueología. Cartagena 1997 (Clariana 1999), les marques de terrissaire itàliques en l'acta XLIII del Congrès de Rei Cretariae Romanae Fautorum. Catania 2012 (Clariana 2014-B), la hispànica decorada en el Congreso Internacional de Arqueología Clásica. Mérida 2013 (Clariana en premsa-A), els materials del taller d'Abella en el Congreso Internacional "Terra Sigillata Hispánica. 50 años de investigaciones". Granada 2014 (Clariana en premsa-B), i les marques de terrissaire sudgàl·liques en el *III Congreso Internacional de la SECAH – Ex Officina Hispana. Amphorae ex Hispania. Paisajes de producción y de consumo. Tarragona 10-13 diciembre 2014* (Clariana en premsa-E).

Objectius:

Els objectius del treball es poden resumir en tres reptes fonamentals. D'una banda estan dins dels estudis de ceramologia i per tant pretenen avançar dins del coneixement d'aquests tipus ceràmics, en tant que constitueixen el fòssil director per excel·lència de l'arqueologia romana. És a dir, un dels objectius del

¹ Cal destacar que d'una segona terrassa, de cota més baixa, es coneixen dues estances amb restes de mosaics datats en el segon quart del segle I dC (Cerdà – Pérez 1991, p. 140).

treball és desenvolupar l'expertesa necessària en els coneixements tècnics, decoratius i epigràfics dels tipus ceràmics en qüestió.

El segon objectiu es centra en obtenir dades sobre la dinàmica de comercialització i del coneixement de les xarxes de comerç de l'antiguitat, a través de l'indicador que representen les importacions de ceràmiques fines. Paral·lelament, s'examinaran les dades des del punt de vista del consum dins d'una vil·la romana.

Un tercer objectiu tracta d'intentar omplir una part del buit d'informació que suposen els segles I i II dC, en tant que, per a aquesta vil·la, no es disposa de massa dades provinents de les excavacions arqueològiques realitzades amb metodologia estratigràfica a partir del 1980.

Els materials que es tractaran són bàsicament les sigil·lades itàlica, tardoitàlica, sudgal·lica, hispànica i africana "A", així com amb caràcter minoritari, per la seva escassa presència: la *sigillata* de la Badia de Nàpols o Producció A, les imitacions de *sigillata* itàlica i la *sigillata* de procedència oriental, també coneguda com *Eastern Sigillata B*.

Hipòtesi de treball:

Es parteix de la hipòtesi de treball que la vil·la romana de Torre Llauder va seguir unes pautes de consum de *terra sigillata*, és a dir, de vaixel·la fina importada segons la diversitat dels llocs de procedència, que seguien rutes comercials prèviament establertes i que sovint no devien ser d'un únic producte, sinó que devien acompanyar-ne d'altres. Es pretén avançar en el coneixement d'aquestes rutes mitjançant la comparació de dades sobre la distribució o arribada de productes (*terra sigillata*) a Torre Llauder amb les d'altres jaciments, tant a nivell de Catalunya, com a nivell costaner de la Península, fent especial èmfasi amb la zona del Mediterrani.

Per tal d'omplir el buit d'informació estratigràfica sobre la vil·la dels segles I i II dC, creiem que la riquesa de la vaixel·la de *terra sigillata* proporciona en bona part el suport de la interpretació de la història de l'establiment dins d'una prosperitat progressiva. En aquest sentit, es pretén obtenir unes conclusions interpretatives, amb les dades ceramològiques i arqueològiques, en tres eixos, el primer centrat en l'època del taller d'àmfores, amortització del mateix i construcció de la vil·la; el segon: sobre el coneixement i comportament de les importacions rebudes, dels segles I i II dC; el tercer sobre les dades relatives al primer terç del segle III dC, moment que vindria a coincidir amb les importants reformes d'època severiana de la vil·la.

Metodologia:

El conjunt de la tesi està dividit, per raons metodològiques en quatre apartats. La primera part, s'endinsa en el coneixement de la vil·la romana de Torre Llauder, descripció de la mateixa, així com un repàs de les diferents notícies històriques sobre la presència de vestigis romans en aquest indret i, tot seguit, es presenta un resum de les actuacions arqueològiques que hi han tingut lloc, des dels anys que precediren la descoberta, la primera etapa a partir del 1961, i la segona etapa, potser la més desgraciada, que tingué lloc a finals dels anys

seixanta i principis dels setanta, quan el Govern de Madrid va decidir portar a terme i executar les obres d'urbanització de l'aleshores anomenat "Polígono Espartero". En el transcurs d'aquestes obres es rebaixaren part dels terrenys, destruint diverses restes de la vil·la romana i fou dinamitada la torre de defensa del segle XV. Es destacable d'aquestes dues etapes la descoberta de dos abocadors d'escombraries i l'excavació del sector de l'hipocaust 2, aquest darrer va proporcionar un destacable conjunt de ceràmica fina. La tercera etapa d'excavacions va ser a l'any 1981, poc temps després de la inauguració del mur del Clos Arqueològic de Torre Llauder. Aleshores es plantejà, per part del Museu Comarcal del Maresme, la necessitat de procedir a la restauració dels mosaics de les estances nobles i aprofitant l'avinencesa d'aquests treballs de restauració es procedí a portar a terme la realització d'una actuació arqueològica en el subsòl d'aquelles estances. Anys més tard tindria lloc l'actuació d'urgència a la zona de La Pollancreda i, finalment, des del 2006 fins el 2010, l'actuació del Peristil 1 situat en el costat est de les restes conservades. Cal afegir que, actualment, a Torre Llauder, s'està treballant en la posta al descobert del Peristil 2, del costat de ponent.

En el segon apartat, com a punt previ abans d'entrar en el contingut del catàleg o *corpus* analític de les produccions de *terra sigillata* presents a Torre Llauder, és necessari fer una presentació prèvia explicant el significat d'aquest material i els contextos de procedència.

En el tercer apartat es formula el *corpus* analític, on s'estudien els diferents materials de sigillata documentats a Torre Llauder, indicant amb caràcter previ la tipologia i evolució cronològica de les diferents formes i individus i marques de terrissaire presents. Bàsicament, la sistemàtica, en tots els casos (a excepció de la *sigillata* africana "A"), segueix una mateixa pauta, o ordre, introduint el tema amb l'estat de la recerca sobre el tipus de material, i seguidament tractant l'estudi del mateix, començant per les produccions decorades, a continuació les formes llises i finalment les marques de terrissaire documentades.

Una part important de la metodologia d'aquest treball es centra en la sistemàtica de la ceràmica. Tal com s'ha exposat més amunt, un dels objectius del treball es centra en adquirir l'expertesa del ceramòleg en els coneixements tècnics, decoratius i epigràfics de la *terra sigillata*. Això significa un aprofundiment important i una cura extrema en la classificació de les peces, de les seves decoracions, dels punxons amb què es van produir, de les marques o segells dels terrissaires, així com de les característiques de pasta i vernissos de cada producció. En el *corpus* analític es desenvolupa aquesta metodologia de treball.

En el quart apartat, amb el títol "la *terra sigillata* de Torre Llauder com a reflex del comerç en un punt de consum", es formula una anàlisi i balanç comparatiu previ a les conclusions. Les valoracions dins de cada tipus ceràmic es fa dividida en formes, amb quantificació i percentatge. Els diferents tipus ceràmics són tractats com productes que arriben a un punt de consum, que és la vil·la de Torre Llauder. Però no solament es té en compte les dades sobre aquesta vil·la, sinó que s'estableix el contrast, amb dades quantificades i amb

percentatges, amb altres jaciments de la Península Ibèrica i d'altres punts de l'Imperi. Això permet una valoració relativa i contrastada de les dades. També s'arriba a hipòtesis sobre les rutes comercials utilitzades, sobre algunes estratègies comercials i sobre els mercats.

Per últim s'exposen les conclusions, tant a nivell de dades sobre el comerç i consum com d'interpretació arqueològica i històrica.

2.- EL CONTEXT DE LA VIL·LA DE TORRE LLAUDER: DESCRIPCIÓ DE LA VIL·LA, NOTÍCIES ANTIGUES I ESTAT DE LA RECERCA.

La vil·la romana de Torre Llauder, molt possiblement era una de les més riques de la comarca. La seqüència cronològica de la mateixa, va des de meitats del segle I aC fins l'Antiguitat tardana (figures. 23 a 29)². El moment de màxim esplendor de la vil·la, amb la pavimentació de mosaics, possiblement hauria estat motivat pel fet que la *pars urbana* d'aquesta vil·la podia molt bé, entre altres, estar destinada a mostrar un *cursus* honorífic, o carrera política, i, per tant, hauria tingut una funció d'aparador o escenari per mostrar-ho a les amistats del propietari influents, clientela, etc. Segons Annalisa Marzano (2007, pp. 176 i ss), aquest ús o finalitat social de les vil·les en aquest moment també s'expressa en el fet que augmenten les dimensions, tant dels *balnea* com de les sales per a banquets, als efectes comentats de rebre una clientela més gran i també més convidats.

Coneixem com, un suposat propietari de Torre Llauder, *C. Marius Aemilianus*, aproximadament entre els anys 120 – 150 dC (segons *IRC I*, 103), estava vinculat amb les elits de *Barcino*. Per tant, podem considerar que a la vegada aquest seria el típic cas d'un hisendat que tindria una residència agrícola i desbarjo en les proximitats d'una important ciutat on hi desenvoluparia la seva carrera política i de negocis. Actualment, es comença a conèixer la xarxa d'amistats, contactes i familiars d'aquestes elits. Rodà *et alii* (2005), ens ho indica de forma molt gràfica:

“A Torre Llauder (Mataró) (IRC I, 103), coneixem el cavaller, barcinonensis immnunis, C. Marius Aemilianus, originari de Caesaraugusta, la Saragossa romana, segons fa suposar la seva adscripció a la tribu Aniensis, el qual també és homenatjat a Barcino (IRC IV, 43).

D'altra banda, podem esmentar la presència dels Herennii a Barcino, especialment C. Hereni Optat, amic al seu torn de Luci Licini Segon (IRC IV, 97); sense entrar en la qüestió del centre de producció de les teules amb la marca L(ucius). HER(ennius). OPT(atus) (IRC V, 175, 179, 187), volem deixar constància de la gran difusió d'aquestes produccions a tot el nord-est hispànic, i també al Maresme, i la presència de membres de la gens Herennia a Barcino, en relació amb el cognomen Optatus (IRC IV, 52, 61, 97). A més, cal tenir en compte que tots el lliberts influents de la Barcino de la primera meitat del segle II dC estaven relacionats entre ells i devien formar una mena de lobby d'influència molt notable dins de la vida ciutadana, amb el reforç important de la presència tan reiterada de Luci Licini Segon, representant del seu poderós patró Luci Licini Sura

² La bibliografia de la vil·la es força extensa i ha estat recollida diverses vegades, esmentada així mateix al final de la present tesi. Com a fonamental indiquem: Ribas 1966; Ribas 1972, pp. 115-180; Prevosti 1981-A, pp. 251-315; Prevosti-Clariana 1988, pp. 11-16, amb plantes sobre l'evolució de la vil·la; Garcia-Puerta 2012.

fins a la seva mort, immediatament posterior al seu tercer consolat del 107 dC (IRC IV, 163-188)" (Rodà et alii 2005, p. 54).

A més, a tot això, cal afegir, per la seva importància, que el *cognomen* de *L(ucius) Marcius*, documentat en la prou coneguda inscripció de Mataró³ que esmenta el nom d'*Iluro*, era *Optatus* (IRC I, 101). En canvi, hores d'ara, desconeixem qui hauria estat el propietari de la vil·la en l'època severiana⁴ (finals del segle II , començaments del segle III) moment de màxima riquesa i esplendor de la vil·la (pavimentació de mosaics, mausoleu de la Gorgona a la Via Augusta⁵, etc.), però, per altre costat, veiem la possibilitat molt plausible que els mosaics de les termes d'*Iluro*, trobats a Can Xammar i els de Torre Llauder poguessin estar realitzats per un mateix taller itinerant, la qual cosa, a la vegada, podria orientar-nos vers el fet que l'evergeta d'aquests banys fos al mateix temps propietari de la vil·la (cfr: Barral 1973, p. 745).

Un altre element important a considerar és el referent a l'extensió de superfície de sòl que ocuparia. Creiem que hauria estat d'una extensió força considerable. La seva extensió o zona d'influència aniria des de la Riera d'Argentona i fins a tocar, gairebé, amb la ciutat d'*Iluro*, pel nord limitaria amb la Via Augusta i pel sud amb el litoral marítim⁶. Amb la qual cosa ens podem donar compte que ocuparia uns terrenys dels més productius de la comarca⁷.

2.1.- Descripció de la vil·la:

La vil·la romana de Torre Llauder, a nivell arquitectònic, constitueix un exemple dintre de tot força complet on podem veure com estarien articulades les diferents parts d'una vil·la romana, sobretot pel que fa a la *pars urbana*, que és es conserva dins el Clos Arqueològic. Veiem a continuació com les estances de la *pars urbana* coneguda⁸ es desenvolupen a l'entorn de tres espais oberts⁹ (dos peristils i l'impluvi):

³ Cfr.: Oscáriz 2013, p. 222. Aquesta inscripció és de cronologia controvertida; per un costat, hom li assigna una datació d'època augustiana (Mayer *et alii* 1992, pp. 22 i 23) i, per altre, en temps dels flavis (IRC I, p. 149).

⁴ Cfr.: Jàrraga 2008, pp. 111 – 112.

⁵ Ribas 1961, 150 – 153.

⁶ El límits vers *Iluro* i vers la Riera d'Argentona serien en tant que no tenim notícies que s'hagi localitzat cap jaciment d'època romana que faci suposar una propietat diferent. Vegeu Prevosti 1981-A, p. 535.

⁷ Secció Arqueològica del Museu de Mataró 1977; vegeu plànol encartat entre les pàgines 106 i 107.

⁸ En tant que es coneixen altres espais de la vil·la amb estances nobles (mosaics de la Pollancreda i estances del sector oest, segons veiem a la figura 29, núms. 22 i 35), no sabem si podria haver tingut un desplaçament de la *pars urbana* en moments cronològics diferents.

⁹ Vegeu figures 29 i 30.

Peristil 1 (a l'est):

Situat al costat est de les restes conservades. Veiem el peristil, o pati de planta quadrada, amb un porticat de columnes fetes de rajols de ceràmica i arrebossades en la cara externa. Aquest porticat suposem que estaria pavimentat amb mosaic *opus tessellatum* en tota l'extensió de la zona coberta. Al centre hi hauria l'espai obert, el *viridarium*, o zona enjardinada, que a jutjar pels elements trobats¹⁰ estaria profusament ornamentat a semblança d'altres exemples que coneixem del món romà. En principi, s'ha considerat, tradicionalment, que aquest pati estaria tancat pels quatre costats (Prevosti 1981-A, figura 72, 2), però pensem que cal revisar aquesta teoria ja que s'obre la possibilitat que no fos així, tal com ho veiem al comparar-ho amb els casos de les vil·les marítimes del litoral itàlic, sobretot de la zona del Golf de Nàpols, allà veiem com els porticats no tanquen l'espai sinó que estan oberts al paisatge (Lafon 2001). Pel cas de Torre Llauder, en trobar-se en el lloc més enlairat hauria tingut una excel·lent perspectiva vers el litoral marítim, pel que, en aquest sentit, creiem que el model de planta més adient del peristil hauria estat en forma de "U". En un moment tardà es produeixen diverses reformes, quedant totalment amortitzades les columnes del costat nord i, en el costat oest, aprofitant els rajols de les antigues columnes, s'hi construeix un petit dipòsit de planta rectangular.

Passadís:

Des del peristil s'accedeix vers l'atri mitjançant un passadís quelcom estret, el qual està pavimentat amb mosaic *opus tessellatum*. Possiblement en el lloc on connecta amb l'atri hi hauria una porta, element que podem deduir per les restes de fonament de la polleguera de la mateixa que sobresortia del paviment i que fou documentat en el moment de l'excavació de Marià Ribas en els anys seixanta.

L'atri:

Era l'espai distribuïdor, feia aproximadament 10,40 x 6 m, pavimentat amb mosaics tessel·lats en la zona coberta i amb un impluvi central que, a la vegada, era una entrada de llum natural. L'impluvi està pavimentat amb *signinum* i, al centre, conserva la marca circular del brollador d'una font, o potser d'un *labrum*, així com de la regata del canal on passaria la canonada d'aigua que aniria al brollador. El forat d'evacuació d'aigües es troba en el costat est, adossat al mur de l'impluvi. Per la decoració exterior de l'impluvi es reaprofitaren fragments d'apacats de marbre provinents d'altres indrets reformats de la mateixa vil·la. Així mateix s'observen en les superfícies planes, damunt els murs de l'impluvi, algunes marques d'apacats desapareguts. Bàsicament, el pes de la coberta recauria sobre les quatre columnes dels angles de l'impluvi, però això no treu que en els laterals est i oest hi poguessin anar sengles columnes secundàries. Veiem com, aquest, era un atri, més aviat, de poca entitat si el comparem amb els espais, una mica més grans, que ocupaven els atris en les cases benestants pompeianes i, sense anar més lluny, l'atri de la casa del carrer Lladó de *Baetulo*. Això vindria motivat pel fet que, amb la reforma severiana de la vil·la, l'espai que abans senzillament era

¹⁰ Vegeu Clariana 2000; Puerta 2006; Puerta 2008; Puerta 2012; Puerta - Muñoz 2012; Puerta - García 2014.

un petit pati descobert es reconvertia en una més de les estances nobles de la vil·la, en aquest cas tindria una finalitat de rebedor o distribuïdor vers les altres estances i continuava realitzant la funció d'entrada de llum natural on l'impluvi tindria una funció ornamental (Prevosti – Clariana 1988, p. 19).

L'aula principal¹¹:

Està situada al nord de l'atri, mesura aproximadament 6 x 9 m, s'hi accedeix per un graó, per a la construcció del qual es reaprofitaren plaques de marbre de color grisenc i blanc. Aquest portal d'entrada, en la part interna, els brancals tenien forma arrodonida o quasi-cilíndrica, aconseguida mitjançant l'enguixat, a semblança de columnes adossades.

És la sala més gran del conjunt, evidentment era una sala de recepció i per això, a l'antiguitat tardana, se li construeix i adossa un absis en la capçalera nord, per tal de remarcar aquesta funció d'espai principal de la casa. Previ a la construcció d'aquest absis, en la paret nord, possiblement hi havia una fornícula, vestigis de la mateixa eren els dos fragments d'aplatat, de marbre blanc i pissarra, que es localitzaren en l'indret durant l'actuació arqueològica.

S'ha especulat molt (Ribas 1964, pp 147 – 150; Chavarria 1996, pp. 197 – 199; Chavarria 1999, p. 137; Bonamusa 2011, p. 620 - 624), pel fet de tenir l'absis, sobre la possibilitat que aquesta estança hagués estat una capella, o aula cultural, en època tardana, sobre això cal dir que no s'ha localitzat cap vestigi de culte, en aquest lloc, que ho avaluï.

Aula o triclini al nord del passadís:

Era una aula secundària, fa 6'90 x 8'55 m i s'hi accedeix des de l'atri. Inicialment la sala era de dimensions més reduïdes. A l'època severiana el mur que discorria en direcció est-oest, en línia amb el mur de la façana sud de l'aula principal, queda anul·lat i es construeix, amb molt poc fonament, un nou mur de tancament, uns metres més al nord. Un altre detall del moment inicial era que la sala comptava amb una segona porta d'accés que donava a l'extrem est del passadís i que fou tapiada. Per tant, veiem que amb la reforma severiana s'aconseguí un espai de proporcions més en consonància i adequat a un ús de recepció.

En el Baix Imperi, possiblement vers el segle Vè, l'espai es reconverteix en un *horreum*, o magatzem de *dolia*, destruint i malmetent bona part del paviment musivari, la qual cosa a més ens informa del fet que els propietaris d'aquell moment ja no tenien el mateix grau cultural, ni econòmic, que els de la fastuosa vil·la severiana. Es coneix, per les restes trobades, que les *dolia* foren extretes aproximadament en el segle Vè .

Aula o triclini al sud del passadís:

És l'estança paral·lela de la que acabem de veure, presenta unes mesures similars: 6 x 8'55 m. Hom li assigna una funció, en l'època severiana, idèntica a l'anterior. Es va constatar que el graó d'accés havia estat de fusta, es veien clarament les marques de les betes de la fusta, que havien deixat la seva

¹¹ Veure figura 19 i figures 24, 25 i 26, estança núm. 2.

empremta en la calç del marxapeus. Possiblement havia tingut un altre accés pel costat est que dona directament al Peristil 1, fet que es dedueix per la troballa d'un carreu encaixat en el mur, malgrat que, pel mal estat de les restes del fonament, no es va poder precisar l'amplada de l'obertura, ni el moment cronològic al qual corresponia.

A l'antiguitat tardana, es construeixen dos petits dipòsits, l'un rectangular, o allargassat, i adossat a l'angle sud-oest de l'estança, a més, s'hi observen, encaixats en el *signinum*, dos peus drets de pedra de Montjuïc. L'altre dipòsit, de planta quadrada, es troba a poca distància de la porta oest i gairebé tocant amb el mur nord que dona al passadís. Aquests elements, contenidors de líquids, molt possiblement estiguin relacionats amb una instal·lació de premsat a la qual també correspondria l'estructura circular, feta de pedres, que es trobava a poca distància del dipòsit rectangular, i que molt bé podria haver estat la base de la premsa. No cal dir que tota aquesta activitat industrial va malmetre en un 90% el paviment musivari d'època severiana del qual, actualment, sols se'n conserva un fragment davant el portal d'entrada del costat est.

La instal·lació del *balneum*¹² :

A Torre Llauder és un dels pocs llocs on es pot veure, gairebé complet, tot el conjunt d'un sistema de *balneum* domèstic o petita instal·lació termal (Ribas 1964, p. 135; Ribas 1966, pp. 17 -20; Prevosti 1981-A, p. 258 – 259; García Entero 2001, pp. 69 – 74; García Entero 2005, pp. 35 i 129).

Hi veiem els tres espais que venen a sintetitzar el que era el circuit del bany romà: *caldarium*, *tepidarium* i *frigidarium*.

El *caldarium*, espai o estança caldejada, del qual en aquesta vil·la sols podem veure part de l'espai de l'hipocaust amb les petites columnes de rajols quadrats, o *suspensurae*, assentades damunt d'un paviment de rajols bipedals. Observem també el lloc on anava la caldera, just damunt de l'arc de mig punt fet de rajols situat al costat est de l'estança.

El *tepidarium*, era l'espai intermig abans de passar al bany fred. Es poden veure les restes de la piscina, amb recobriment de *signinum* hidràulic, que està situada entre el *caldarium* i l'estança de l'absis.

El *frigidarium* o bany fred, correspondria a la petita piscina amb exedra, força ben conservada, que hi ha a l'extrem nord de la instal·lació termal. Estava situada en el lloc que dona al nord, per tant, l'espai més fred de la casa. Va ser restaurada en els anys vuitanta i conserva en el murs un percentatge alt de l'arrebossat del seu *signinum* hidràulic original.

La sala situada al sud de la piscina, que en bona part està ocupada per l'absis d'època tardana, molt possiblement hauria fet una funció d'*apodyterium*. El que més destaca de la mateixa són les restes de paviment d'*opus sectile* que s'hi trobaren. Conformava una decoració de carreus entrecreuats, fets amb plaques

¹² Veure figura 10.

de pissarra i, en el quadrat central en els espais de separació entre plaques presenten restes de les betes de marbre blanc que donaven una major vistositat al paviment. L'accés a aquest espai es faria mitjançant l'entrada situada a l'angle sud-est, parcialment tapada per l'absis, i de la qual es va localitzar la base d'un dels brancals de la porta (el del costat nord) fet en pedra de Montjuïc.

Tot i que es desconeix el moment de construcció d'aquests banys, possiblement siguin posteriors a l'època d'August¹³.

Molt possiblement tindrien diverses reformes al llarg del temps. En el *caldarium* s'observa com l'arc de mig punt del mur oest fou tapiat i es construí el mur de separació en el costat sud, creant un espai que, possiblement, s'utilitzaria com dependència auxiliar o magatzem. No es coneix gaire com hauria afectat a la zona del *balneum*, les profundes reformes d'època severiana.

Comptava també amb un espai de *latrinae* que estaria situat a l'extrem est. Els desguassos d'evacuació d'aigües de tot el conjunt, en part, es poden veure encara i com aquests anaven en direcció est, seguint el pendent natural del terreny vers el torrent de la Gatassa.

Es considera que la vil·la tindria una segona instal·lació de *balneum*¹⁴, llurs restes estan ubicades a pocs metres en direcció oest de la instal·lació que acabem de descriure. De la mateixa es va excavar l'hipocaust, el *fornax* i el *praefurnium*, així com els espais situats a ambdues bandes (est i oest). Aquesta instal·lació termal, un cop en desús, fou reomplerta, molt possiblement, amb terres i materials provinents d'un dels abocadors de la vil·la, per la qual cosa aquest fou un dels llocs on s'hi troba una quantitat força significativa de *sigillata* alt imperial i altres materials.

Peristil 2 (costat oest)¹⁵:

Amb entrada pel costat oest de l'atri, hi hauria un segon peristil, possiblement de mesures similars al que es coneix del costat est de la vil·la, estava pavimentat, en la zona coberta, amb *opus signinum* i probablement també estaria obert pel costat de migdia.

Pocs metres en direcció sud – oest de les restes del Clos Arqueològic, es varen documentar molt precàriament un grup d'estances pavimentades amb *opus sectile* i amb aplacats de marbre a les restes de murs, es varen destruir en els rebaixos de 1969 - 1970.

¹³ No pas el “segle I aC”, com per error d'impremta es fa constar en la Guia del Clos Arqueològic (Prevosti - Clariana 1988, p. 33). Vegeu també Prevosti 2005, p. 412, nota 54.

¹⁴ Piñol (1993, p. 41) considera que, en el primer moment, formaria part del mateix conjunt termal situat al nord de l'aula principal. No obstant, cal indicar que hi hauria la possibilitat, tenint present que aquest espai està quelcom separat de la resta, que es tractés simplement d'una estança caldejada. El fet que estigui a tocar amb la façana nord del peristil 2 pot avalar aquesta hipòtesi.

¹⁵ Figura 29, núm. 21.

Al costat est de la vil·la, també mentre feien els rebaixos del 1969 - 1970, es varen posar al descobert les restes de diverses estances rústiques arrencades de nord a sud, així com quatre forns de vidre, dos pous i un gran abocador.

Al sud de les restes conegudes, i a un nivell cinc metres més baix, a la zona de l'actual Pollancreda, a l'any 1989, es va posar al descobert un petit conjunt d'estances, dues de les quals eren pavimentades amb *opus tessellatum*, la qual cosa ens demostra la continuïtat de les restes de la vil·la cap aquest sector.

2.2.- Notícies antigues sobre la vil·la de Torre Llauder :

Pel que fa a les notícies antigues de referències arqueològiques en aquest indret, hem de dir que, possiblement, són molt poques les vil·les romanes de Catalunya que tinguin un volum tant copiós d'informació sobre diverses troballes arqueològiques al llarg dels anys, com el cas de Torre Llauder. Això ens demostra l'interès que la importància de les ruïnes descobertes va suscitar entre els diferents erudits, ja fossin locals, o estiguessin de pas, per tal de deixar testimoni escrit d'aquells elements que anaven apareixent.

També coneixem com la toponímia de l'indret, des de l'Edat Mitjana, era el de "torre del Cogoll"¹⁶ o "*turre de cucullo*". El document més antic on apareix aquest terme és el conegut com Autògraf de Sant Oleguer que data de l'any 1128 (Prevosti - Clariana 2006). Estava comprès dins les propietats del castell de Burriac i està documentat com a l'any 1360, el senyor del castell, Pere Des Bosch, hi estableix a Ferrer de Reymir. El 1558 es va construir la torre de defensa per part de Joan Ferrer¹⁷. El nom de Llauder es troba a partir de l'any 1685, quan el notari barceloní Francesc Llauder i Moles adquirí la masia (Garcia – Puerta 2012, p. 20).

Pel que fa a les troballes arqueològiques, tenim testimonis des de principis del segle XVII, quan Jeroni Pujades, entre els anys 1601 i 1609, l'esmenta en el seu "*Dietari i crònica universal del Principat de Catahalunya*" fent referència al pedestal dedicat a *C. Marius Aemilianus*.

Posteriorment, l'any 1737, trobem el manuscrit de Baltasar Pi, que referint-se a aquesta vil·la, indica com:

"a distancia de un quart de camí de la ciutat de Mataró per lo Camí Ral que va a Barcelona se troba un Veynat de quatre cases que vuy son de Tunyí, Mauri, Llauder y Bohet, ab unes parets y edificis molt grans y primorosos. En la dita heretat Tunyí se troba un aqueducto o camí subterraneo de molta extensió, pero interceptat per los grats desmonts de paret y de terra, fets ab un art que se compren que

¹⁶ Vegeu Garcia-Puerta 2012, p. 12, concretament, el detall del plànol dels dominis de la casa Cartellà i de Moja.

¹⁷ Vegeu Cuadrada 1988, p. 106 i 198; Subià 1999, pp. 80 – 81; Prevosti –Clariana 2006, pp. 132 – 133.

antigament eren banys, puig los usaban molt els Romans”
(Prevosti 1981, p. 251).

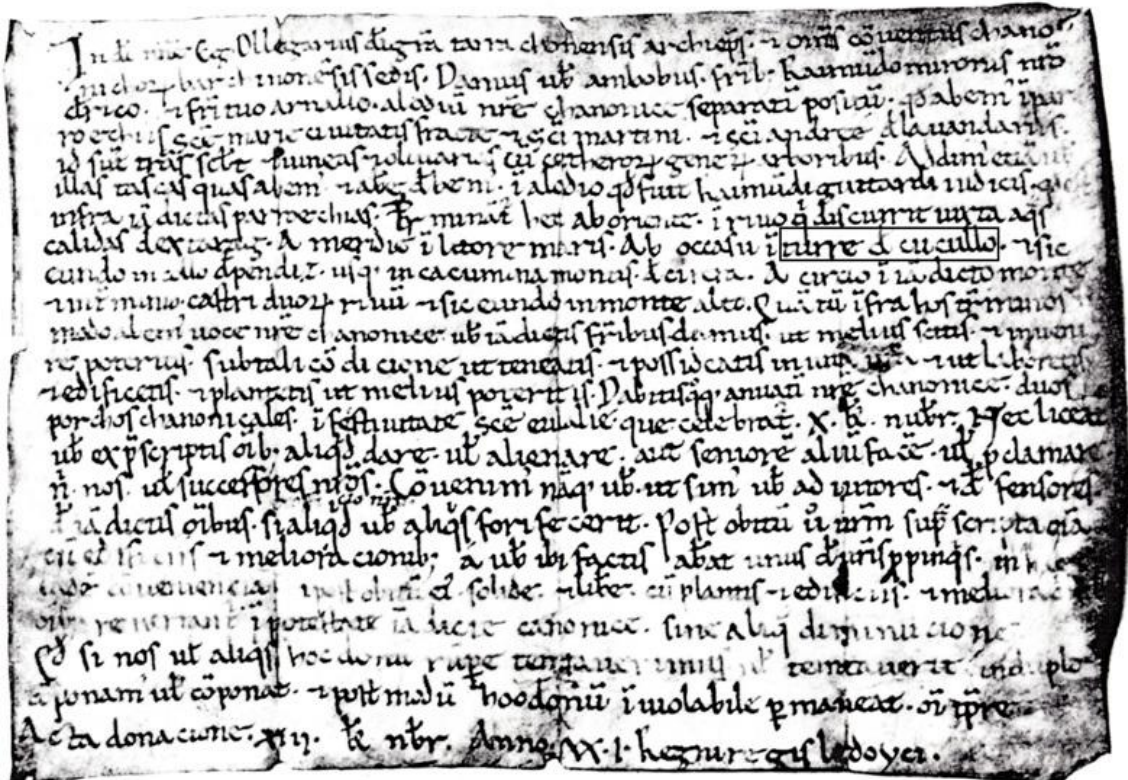

Figura 1: Document conegut com “autògraf de Sant Oleguer”, datat el 1128, conservat a l'Arxiu de la Catedral de Barcelona (foto: Ribas 1933).

A l'any 1777, el canonge Jaume Matas, en el seu opuscle, “*Memoria sobre la Patria, Martirio y Culto de las vírgenes y mártires Juliana y Semproniana*”, publicat a Barcelona, en la nota núm. 2, fa referència tant als mosaics de Can Xammar com de Torre Llauder, que descriu com:

“pavimento de obra mosaica que se vé en la huerta de la casa del Dr. D. José Lentisclá y Davíu, sita en el centro y lugar más eminente de la ciudad, y otro igual recientemente descubierto junto á la casa de campo del Sr. D. Manuel Llauder, distante como dos tiros de fusil de la población; ambos labrados en piedras cuadradas blancas y azules, cuyo matiz forma varios florajes y otras figuras de gusto antiguo y gentílico; en todo muy semejantes al que vemos en la iglesia parroquial de San Miguel de Barcelona”.¹⁸

També trobem referències de troballes romanes en aquesta zona, esmentades per Francisco de Zamora en el seu “*Diario de los viajes hechos en Cataluña*”,

¹⁸ La obra es troba transcrita a José del Castillo: *Album de Fotografías de Mataró y sus alrededores*, 2ª edició. Mataró 1902.

així com en l'obra de Alexandre de Laborde, "*Voyage pittoresque et historique de l'Espagne*", de l'any 1806, on a més d'esmentar la troballa de mosaics, dibuixa una llàntia de la forma Dressel 28-A amb la representació del mite d'Edip desxifrant l'enigma de l'Esfinx¹⁹, la mateixa que cita Cean-Bermúdez a la seva obra (1832, p. 25).

Un altre dels erudits locals, poc conegut, que descriu diversos vestigis de la zona de Torre Llauder, com el pedestal de *C. Marius Aemilianus*, el mosaic davant de can Tunyí, el mausoleu del Camí del Mig, així com troballes al darrera de la torre (amb motiu de la construcció de la bassa del molí i altres troballes en terrenys de can Boet), fou el mataroní Joan de Palau, en un manuscrit datat a l'any 1850, allà ens en dona detall en els següents termes:

"Lápida núm. 5º

'Marius Lucii Filius Amiensis Emilianus Barcinonensis immunis ómnibus publicis honoribus funestus ex quinque...'. Mario hijo de Lucio de la tribu Amiense Emiliano natural de Barcelona libre después de haber obtenido todos los honores públicos fue nombrado uno de los cinco...

Está cortada del lado izquierdo y por consiguiente falta como dos letras al principio de cada línea. A Mario falta el nombre personal; éste lo era de familia. A Emiliano falta la "a" del diptongo y la "b" y la "a" de barcinonensis. En la palabra immunis, las segundas piernas de la "n" sirve de "i" a la sílaba, según estilo lapidario, etc.. También falta la "o" y parte de la "m" en ómnibus. Las demás letras se leen con claridad.

Mas, estando rota la parte inferior de la lápida y raidas muchas de sus letras, no se puede rastrear el empleo que se diera a Mario. Ultimamente, como vecino de Barcelona, gozaba de un fuero de immune o derecho de Italia que obtuvo Barcelona en recompensa de sus servicios. Era Mario de la distinguida tribu Amiense.

Es inédita y de bello carácter y estilo. Se conserva en la parte delantera de la casa-huerta de Tuñí. Dou la interpreta muy diversamente." (Martí Coll 2010, p. 185).

.../...

"El otro mosaico se halla en la casa-huerta de D. Miguel Tuñí yas citada. Tampoco tiene figuras este mosaico. Se compone de pidrecitas blancas y solo se ve de él 11 pies en cuadro. Está frente la puerta principal de la casa cubierto de tierras. Detrás de la misma casa y en su huerto y viñedo hay otro mosaico que está a mucha profundidad y

¹⁹ Clariana 1976, p. 79, foto 1.

*se manifiesta solamente en los parajes en que se han hecho profundas excavaciones” (Martí Coll 2010, p. 191).
.../...*

*“Fuera de la Ciudad, al S. Camino del Medio, se halló unos cincuenta años ha otro sepulcro al cual se bajaba por unos escalones y estaba formado de grandes piedras sillares. Dentro del sepulcro se encontró una preciosa Lucerna de barro en cuyo centro estaba esculpida y resaltaba la figura de Edipo que resolvía el enigma de la esfinge con orla de ubas y hojas de parra y ara en forma de serpiente. Zean Bermúdez, en su obra ya citada , describe del modo dicho esta Lucerna, pero se equivoca en decir que se halló dentro de la población. Se conservaba en casa Llauder y se hizo pedazos al caer en tierra” (Martí Coll 2010, p. 192).
.../...*

“En las quintas arriba indicadas se han hallado no pocos de dichos fragmentos. En la Torre-huerta de Llauder, al hacerse el estanque para un molino harinero, se hallaron grandes paredones de estructura antigua y vasos quebrados de hermoso barro blanquecino y rojo que llevaban impresa la letra o cifra de su artífice o el lugar de su construcción, según costumbre romana. Se hallaron asimismo varios trozos de mármol y entre ellos la cabeza de una estatua de tamaño natural.

Fracmentos semejantes se han encontrado en la cercana huerta de Boet, donde se muestra un hermoso bajorelieve de mármol, siendo frecuente, decía un antiguo poseedor, hallar los labradores en los campos inmediatos trozos de ídolos, de paredones, de arcaduces, etc.

Las casas de Tuñí y de Mauri, contiguas a las dichas, presentan restos de antigüedad romana, a saber, piedrezuelas de mosaico en abundancia, monedas, trozos de barro, mármoles y paredones” (Martí Coll, pp. 195 – 196).

També l'autor anònim de “Mataró a trozos ...”, obra publicada el 1860 i inclosa dins l'obra de Victor Balaguer “Historia de Catalunya y de la Corona de Aragón”, fa referència al mosaic de propietat de Jaume Tunyí i a altres troballes de la rodalia (Prevosti 1981, p. 251).

Les mateixes notes de Joan de Palau, amb redacció molt semblant i amb molt poques variants apareixen en l'obra: “*Memorias históricas de la ciudad de Mataró*”, escrita l'any 1866, pel sacerdot escolapi Pare Josep Rius (cfr.: Ribas 1966, p. 5 - 6), però amb el valor afegit pel fet que inclou diverses làmines dibuixades a la ploma, on podem veure tant el mosaic de can Tunyí com la transcripció del pedestal abans esmentat.

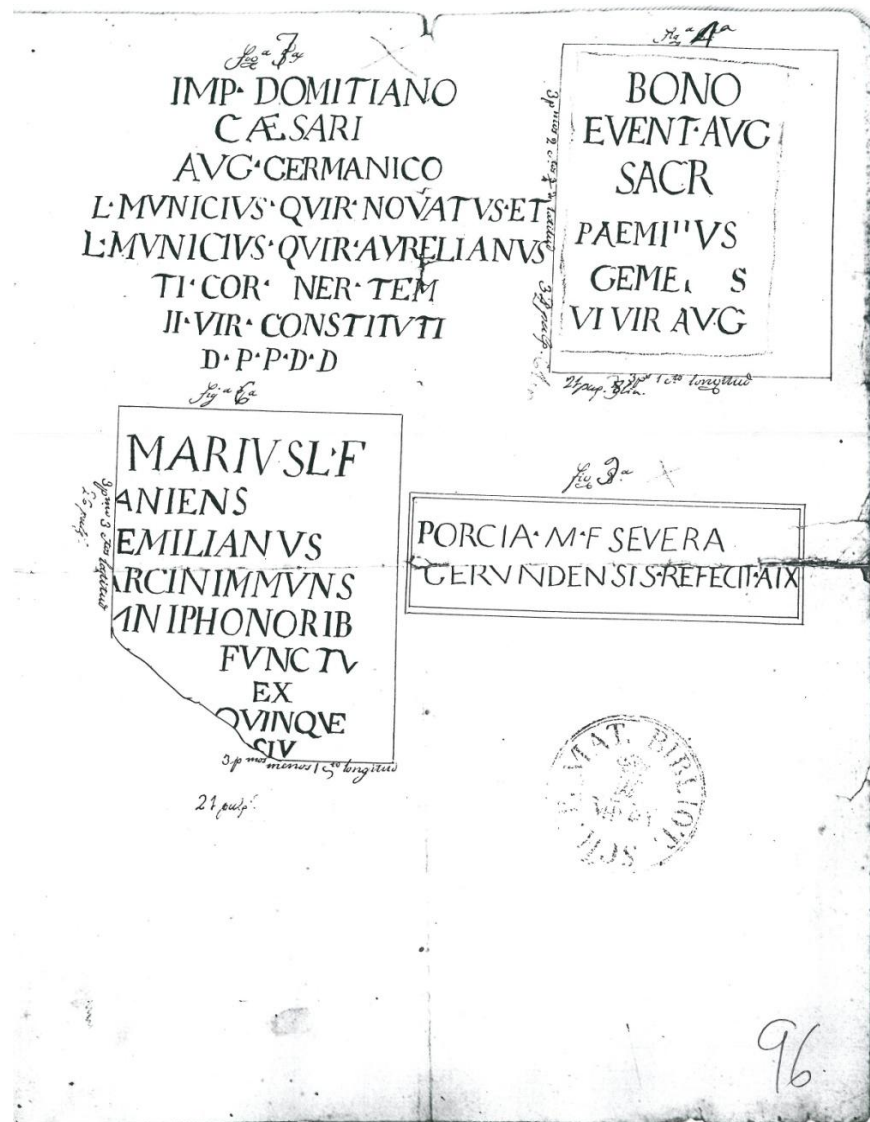

Figura 2: Manuscrit del Pare Rius on dibuixa i transcriu diverses inscripcions de Mataró (conservat a l'Arxiu dels Escolapis de Mataró).

Vint-i-un anys més tard, el 1887, el professor de llatí del col·legi de Valldemia de Mataró, en Josep Maria Pellicer i Pagés, publicà l'obra: *Estudios histórico-arqueológicos sobre Iluro*, on explica com:

“En el llano de Boet, la línea de edificios en cuyo centro descuella la torre del molino Llauder, constituía una sola villa y, á juzgar por los ricos despojos que ha proporcionado, habia de ser opulentísima. Adornábanla esbeltas estátuas de mármol, tamaño natural, como lo comprueba una hermosa cabeza marmórea separada á martillazos del tronco, allí descubierta. El tocado no ofrece atributo alguno de divinidad, antes es sencillísimo aunque sobremanera elegante, dando esto pié á la conjetura de si representaba alguien de la familia del dueño de la villa. El área que esta ocupaba se halla aún cruzada por macizas

paredes, y en diversas ocasiones se han exhumado bajo-relieves de estilo griego, molduras de mármol, lápidas, ánforas de todas capacidades, objetos de finísima cerámica y un singular horno para cocerla. Las estampillas IBER OF (duplicada) y PANSCAVRI, otra consistente en una B en relieve, aplicada á la parte lateral de una ánfora, las hemos allí recogido. De allí también procede una lápida y fragmentos de otra de que trataremos en la Epigrafía. Tan notable como lo referido es un mosaico en lo que hoy es granja-huerta del Sr. Tunyí, y otro que no hemos acertado á ver, sito en un viñedo detrás de la misma granja, del que dá cuenta el P. Rius con estas palabras: “Se dice ser de mucha extensión, y como está á mucha profundidad, sólo se ha descubierto en los parajes en que ha sido preciso hacer excavaciones”. D. Baltasar Pí en el manuscrito citado añade la siguiente curiosa noticia, en nuestro días comprobada: “Hi ha dites masies parets y edificis molt grants y primorosos, sobre tot en la de Tunyí se troba un acueducto ó camí soterrani de molta extensió; pero interceptat per los desmonts de terres y de parets, y en aquellas immediacions certas ruinas d’edificis que se compren eran antiguament uns banys, puix los usaban molt los romans....” (Pellicer 1887, p. 243).

Referent a les marques que esmenta Pellicer, la que va transcriure com “IBER OF”, no seria altra que la de “L·HER·OPT”, trobada repetidament a Torre Llauder²⁰ i, la que va interpretar com “PANSCAVRI”, molt bé podria ser la marca “PANSAEVIBI” de producció itàlica (Patitucci 2006, p. 56,C), i la marca amb una sola lletra, la “B”, coincideix amb una de les marques d’àmfora fabricades en aquest jaciment.

Pellicer, també ens explica com a la paret de Can Tunyí (més tard Can Lleonart), hi havia empotrat un fragment de làpida amb les lletres “GN·” i que ell interpreta com Gneo (Pellicer 1887, p. 278-279). Aquesta peça, a l’igual que un segon fragment amb les lletres “GA” (dibuixada per Marià Ribas), es trobava en el segon pis de la Torre Llauder fins que es va perdre (Ribas 1966, p. 8; Fabre, Mayer, Rodà 1983, pp. 66 i 67).

Sobre la inscripció de *C. Marius Aemilianus*, tot i que ja coneixia la interpretació d’Hübner en el C.I.L., ens indica com aquesta es trobava a Can Tunyí i que:

“Da de ella la primera noticia el autor de “Mataró a trozos”, publicóla Dou, de quien la copiaron Palucié y Rius, dejó todos incompleta, y equivocando la traducción” (Pellicer 1887, p. 279).

La testa de marbre que esmenta Pellicer, molt possiblement seria una de les dues que es varen trobar en uns terrenys propers i que Albertini va publicar en

²⁰ Vegeu Rodà 2015, *passim*.

el seu recull d'acord amb les notes que li va passar el conservador del Museu de Mataró, Sr. Vinardell:

“Les deux têtes, enduites de chaux, servaient d'ornements à une citerne dans la “casa Comas”, à Mataró. Le propriétaire les tenait de son grand-père qui possédait une terre près de la Torre Llauder” (Albertini 1911-1912, p. 454).

Cal indicar que aquesta propietat de la casa Comas, no era altra que la masia actualment coneguda con Xalant o can Boet, i, segons la tipologia de troballes que es té constància en aquell indret, hem d'interpretar que correspon al sector emprat com a necròpoli, per tant, les testes, molt probablement, haurien estat destinades a monuments funeraris.

Una altra interessant notícia és la que es refereix a l'existència de dues estàtues en el jardí de Can Tunyí, avui perdudes. Ens ve del pintor Mariano Andreu, en dues cartes, li explica a Puig i Cadafalch que, quan la seva tia va veure la casa per a comprar-la, en el jardí, i havia dues estàtues de 1,20 m d'alçada, de marbre, possiblement romanes²¹. Recordem així mateix que aquest pintor és el mateix que va fer donació, a principis dels anys seixanta, de la suposada testa de Faustina que tenia en el seu estudi de París i que havia estat trobada a Torre Llauder.

Ja entrat el segle XX, tant J.C. Serra Ràfols, dins el volum de *Forma Conventus Tarraconensis*, com Ribas a *El poblament d'Ilduro*, recullen diverses referències sobre les troballes de Torre Llauder prèvies a la descoberta de la vil·la el 1961.

Anys més tard, quan es portaren a terme les excavacions de Marià Ribas en els anys seixanta s'aconseguí que la inscripció de *C. Marius Aemilianus* fos donada al Museu de Mataró, així, entre altres notes, ho trobem esmentat en el diari d'excavacions:

“Afortunadamente en el recorregut obert de l'autopista que passa per davant de la Torre Llauder no s'ha trobat res d'arqueologia perquè el terreny ja estava rebaixat de fa molts anys. Diuen la gent vella d'aquests indrets que molts

²¹ Segons nota facilitada per Marta Prevosti, referent al lligall 163, del Fons Puig i Cadafalch, fotocopiades per l'ANC.

anys endarrera s'hi havien trobat moltes sepultures de tégula i que tot s'havia destruït . Nosaltres mai n'hem trobat cap rastre com tampoc de restes de construccions en aquest lloc. Únicament sabem que es destruïren restes de construccions al fer la bassa del molí que hi ha darrera de can Llauder i també es varen fer destruccions al rebaixar les terres que avui són de can Lleonart. Aquest és un fet comprovat encara que no sabem la importància que deurien tenir. Segons sembla no es destruï cap mosaic d'importància i en quant a les dependències deurien esser secundàries. D'aquest lloc és la troballa de mitja làpida molt interessant dedicada a un ciutadà romà de Barcelona, un tal Emilianus, la qual làpida publicada moltes vegades estava empotrada en la façana de can Lleonart, probablement per conservar-la l'hi deurien empotrar a finals del segle passat, i després d'algunes gestions fetes directament amb el propietari hem lograt d'arrancar-la i portar-la al Museu de Mataró" (Ribas, llibreta 5, p. 29).

2.3.1.- La descoberta i primeres excavacions:

La data de la descoberta i per tant la data a partir de la qual comencen les campanyes d'excavació realitzades per Marià Ribas fou el dia 31 de març de 1961. Aprofitant els dies festius de la Setmana Santa, s'inicià per un tempteig en la zona dels camps del darrera de la masia de Can Llauder, amb la bona sort que, al primer dia, es posa al descobert un mosaic. Concretament la meitat oest del paviment que correspondria a l'espai al nord de l'atri. Es tractava d'un mosaic de tesselles, blanc i negre, amb un motiu decoratiu que dibuixava cercles secants.

En aquesta etapa es varen excavar gairebé totes les estances amb mosaics: l'atri, l'aula principal, dos triclinis, el passadís, part del mosaic de l'ala oest del peristil 1 i l'estança al sud de l'atri on es va exhumar part d'un forn d'àmfores (Ribas 1964, pp. 134 - 150; Ribas 1966).

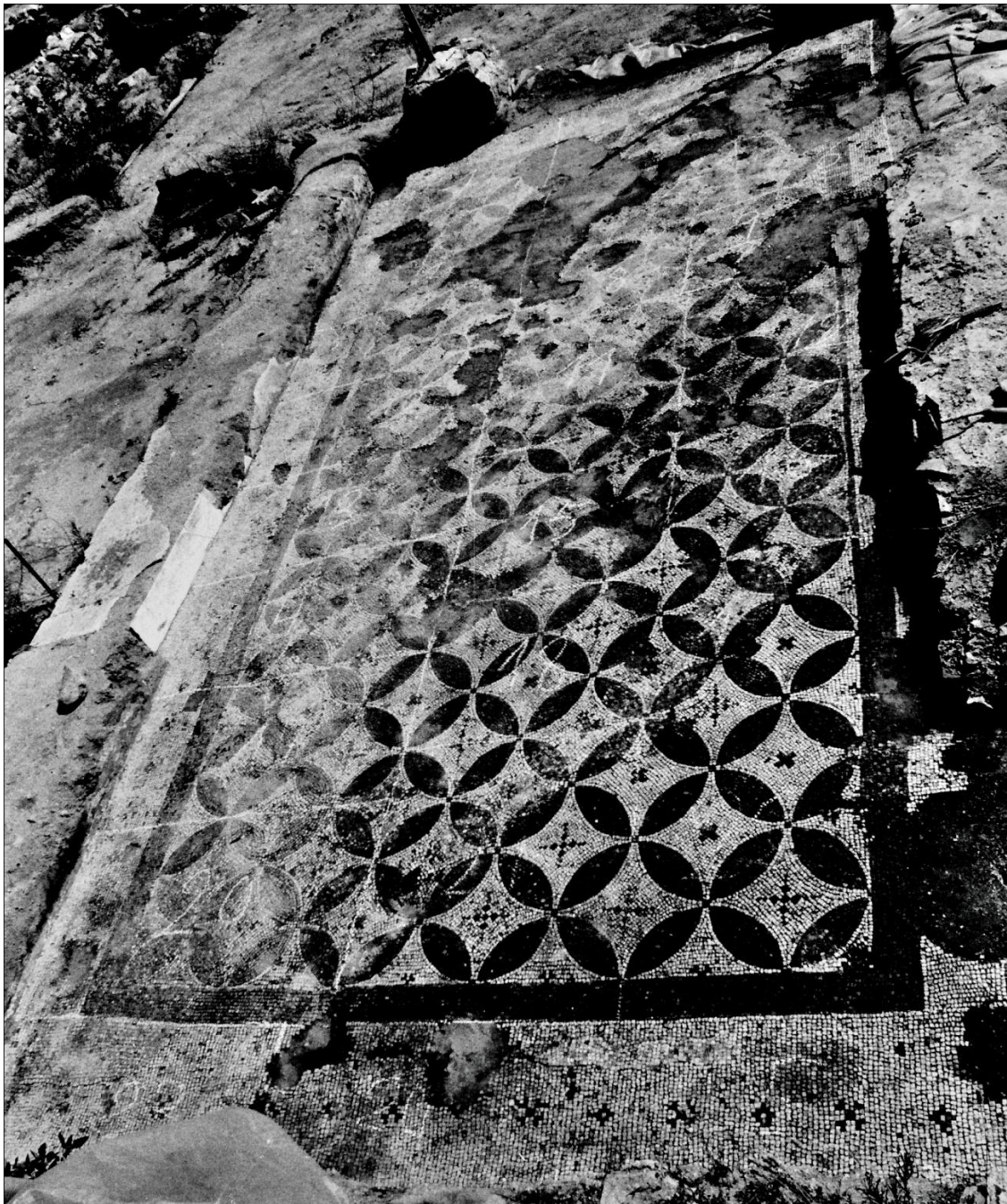

Figura 3: mosaic de l'atri, descobert el 31 de març de 1961. Foto realitzada a l'any 1981, abans de l'extracció per a la seva restauració (foto: J.F.Clariana).

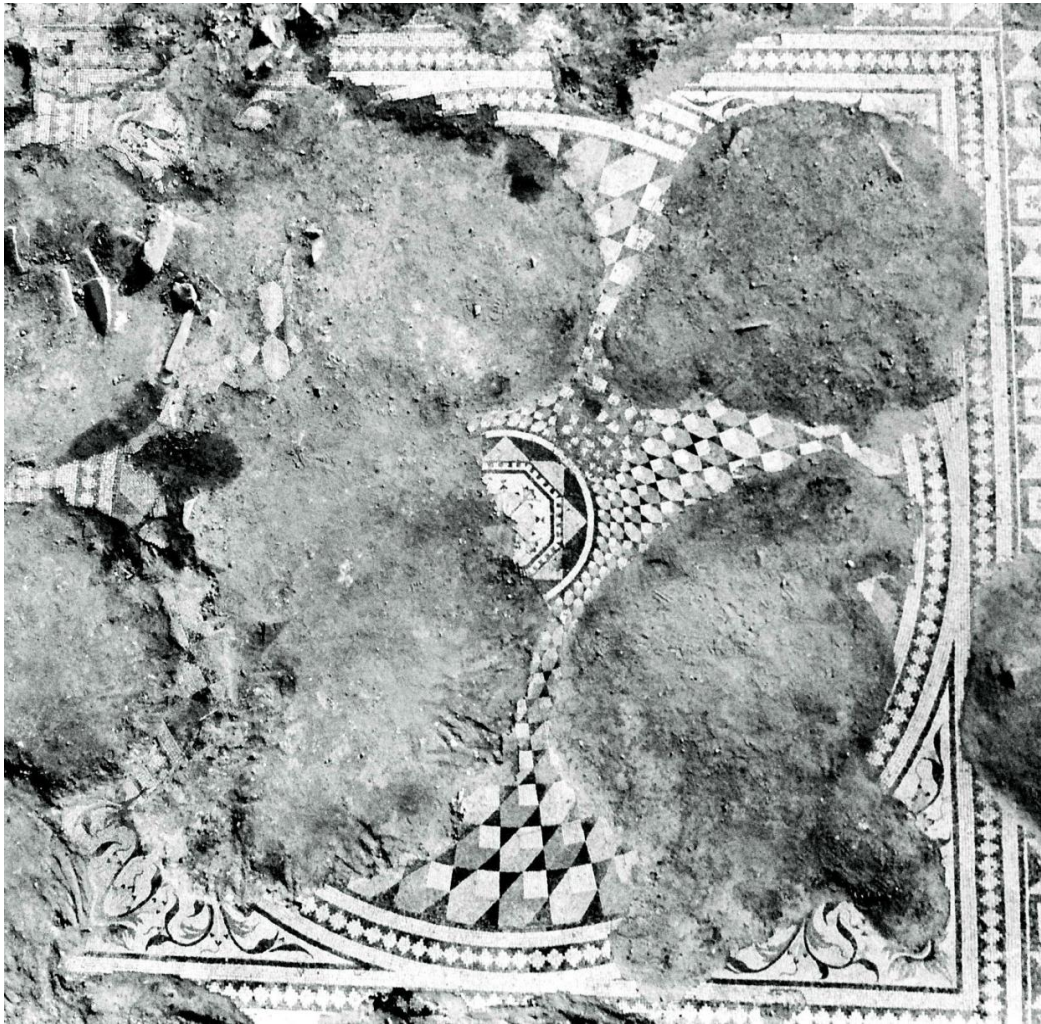

Figura 4: emblema central del mosaic del triclini situat al nord del passadís l'atri. Foto realitzada a l'any 1983, abans de l'extracció per a la seva restauració (foto: J.F.Clariana).

A partir de les dades del diari d'excavacions de Marià Ribas, es pot anar resseguint, dia a dia, les diferents troballes que s'anaven efectuant, a un ritme bastant frenètic, factor al qual hi ajudava la poca potència estratigràfica, amb un gruix de terres de menys de 40 cms. de promig, que cobrien les estances amb mosaics. No obstant, tot i el ritme accelerat dels treballs, sorpren la quantitat de detalls que no passaven desapercebuts i s'anotaven i dibuixaven convenientment en el diari.

Tot i que els treballs ja portaven temps endegats, l'autorització per continuar els mateixos no fou atorgada, pel Ministerio de Cultura, fins l'Ordre de 4 de novembre de 1963. Sota aquesta autorització prossegueixen les excavacions arqueològiques. Es va actuar en la zona dels desguassos de la piscina, al nord de l'hipocaust 1, on es va constatar com el lloc hauria estat aprofitat com abocador de deixalles domèstiques, d'allà es pogué recuperar una gran

Figura 5: Detall del medalló polícrom del mosaic de l'aula principal abans de la seva restauració (foto: J.F.Clariana)

quantitat de ceràmica fina, entre elles: *sigillata* itàlica, tardo-itàlica, sudgàl·lica, hispànica, algunes peces del taller d'Abella i africana "A". Per les dades que tenim del diari d'excavacions de Marià Ribas, les restes de l'abocador s'haurien llençat en aquest indret per cobrir la rasa, o desnivell, que hi hauria en aquest espai. S'aprecia que el material hauria estat llençat i agrupat en bossades i en diferents nivells (tot i que en aquell moment no es procedí a registrar el material segons el nivell de procedència). També s'excavà tot el complex de l'hipocaust 1, piscina del *frigidarium* i *latrinae*, així com algunes estances situades a l'est de l'aula principal.

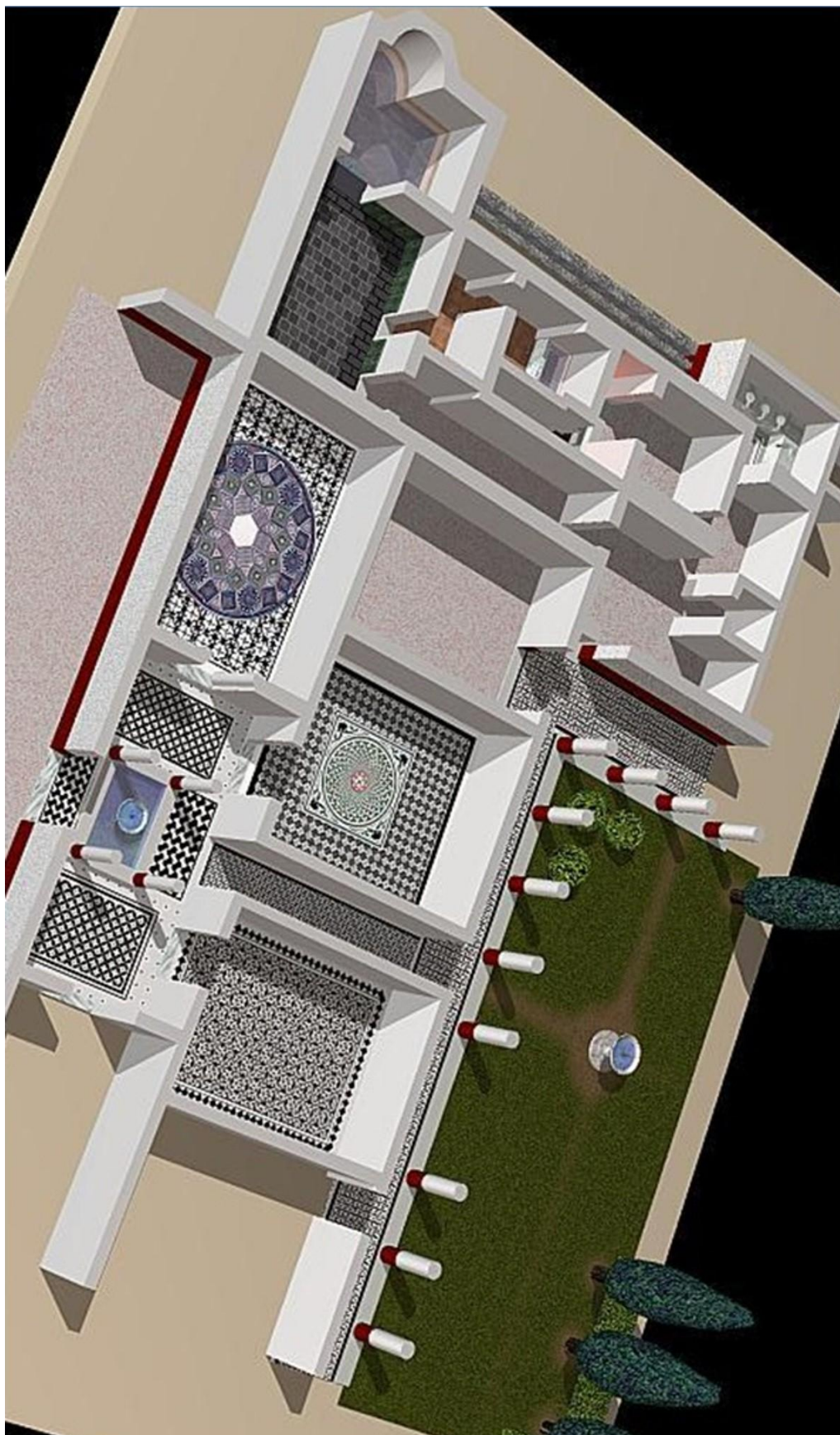

Figura 6: reconstrucció ideal en 3D de la pars urbana de Torre Llauder, a cura de F. Bayès.

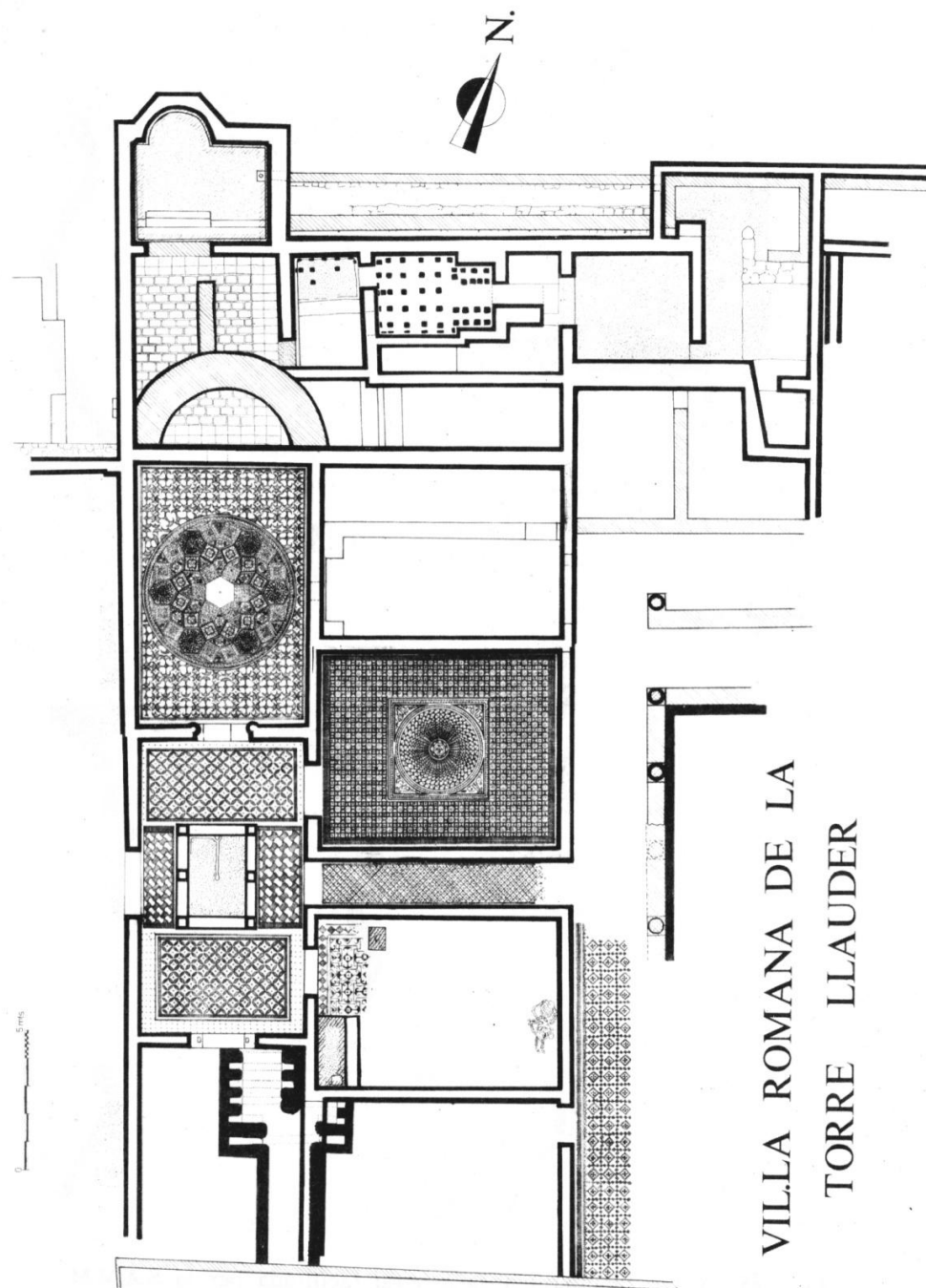

Figura 7: planta de la *pars urbana* de la Torre Llauder, amb els mosaics reconstruïts (dibuix de M. Ribas, publicat per Barral 1978, làm. LVIII).

Els treballs de 1969 – 1970:

L'actuació arqueològica portada a terme a partir de l'Ordre emesa pel Ministerio de Cultura de data 23 de juny de 1969.

Aquell any, el 1969, s'estava ja actuant per part de l'empresa concessionària per tal de procedir a la urbanització del Polígono Espartero, promogut pel Ministerio de la Vivienda, que abastava un espai força gran, delimitat entre les actuals rondes, Francesc Macià i Lluís Companys, i entre el Camí del Mig i el Camí Ral, dins del qual, en el sector sud, entrava de ple tot el conjunt arqueològic així com les masies de Torre Llauder, can Lleonart (abans can Tunyí) i cal Negre.

En aquell moment, l'empresa concessionària va posar dos obrers a disposició de Marià Ribas per tal d'anar delimitant i documentant les restes de la vil·la que havien quedat fóra del que es considerava zona arqueològica i que havia estat adquirida per l'ajuntament de Mataró. En aquest període fou quan, previ als rebaixos de terres, s'excavà la zona del costat est de la vil·la romana²², la qual més tard seria arrasada per les màquines excavadores, i que comprenia un grup d'estances de treball i magatzem, els desguassos que venien del *frigidarium* i l'*euripus* els quals es reunien en un desguàs que discorria en pendent en direcció vers el torrent de La Gatassa, quatre forns de vidre, un pou de planta circular amortitzat en el segle VI, el gran abocador d'escombraries i una zona de dòlies, així com, en el costat oest, els murs que delimitaven el segon peristil o de ponent i part del conjunt de l'hipocaust 2. Marià Ribas (1972, p. 119) ho descriu clarament:

“La excavación de la villa se efectuó con ciertas dificultades, debido a la escasez de personal que pudimos disponer. Por otra parte, las máquinas excavadoras que disponía la empresa constructora de la urbanización, realizaban el rebaje del terreno con tanta rapidez que pronto quedó aislada la zona provisionalmente señalada para nuestra excavación, dejándola en una elevación de unos cinco y seis metros en todo el contorno, quedando por consiguiente, aislada y sin ninguna posibilidad de dar salida a las tierras inútiles, por lo que necesariamente nos obligó a dejarlas acumuladas sobre el propio campo de trabajo y con frecuencia habían de ser removidas para poder excavar la parte que ocupaban”.

.../...

“Debido a tales circunstancias, la mayor parte de nuestro trabajo con frecuencia debió limitarse más bien a la exploración que a la excavación, para dejar al descubierto

²² Sembla que, per la precarietat de mitjans amb què es comptava, en el costat est, més aviat s'efectuà una delimitació de murs i vestigis que no pas una excavació pròpiament dita. Dels quatre forns de vidre, únicament se'n va arribar a buidar un, que és el que està més o menys ben documentat (Ribas 1972, p. 131, fig. 9).

la escasa elevación con que se presentaban las paredes existentes, o unos simples cimientos, o unos pavimentos aislados, que hicieron posible poder determinar una posible zona arqueológica a respetar”.

També es documentà, molt precàriament²³, un petit grup d'estances que, pel que sembla, eren pavimentades amb *opus sectile*, que estaven situades a l'extrem sud-oest del conjunt²⁴ i que foren igualment destruïdes per les excavadores, d'elles el seu excavador ens explica:

“Conservan restos de sus viejos pavimentos, y en lo poco que han que ha quedado de los muros de mampostería, aún permanecen algunos montantes bien recuadrados y unas piedras angulares, núms. del 12 al 16. En lo poco que ha quedado de una de estas habitaciones, nº 15, tal vez la más reducida, de 3,20 m. de ancho, presenta muestras de haber sido una de las más lujosas, a juzgar de unos escasos restos de unos aplacados de delgadas piezas de mármol blanco en las paredes y de una pequeña muestra que ha quedado del mosaico, que a pesar de ser muy reducida, permite deducir que estaba formado de piezas de mármol blanco de excelente calidad, de 0,50 m. en cuadro y 3 cm. de grueso” (Ribas 1972, p. 127).

El febrer de 1970 es va dinamitar la torre de defensa de Torre Llauder. Sorpren com la premsa local, tot i censurada, es va fer ressò de la notícia. El que sembla va molestar més a les autoritats, tant estatals com municipals, fou aquell ressò mediàtic que tingueren les destruccions.

Totes aquestes dades, així com els materials que s'anaven exhumant, varen quedar enregistrades en el diari d'excavacions que anava portant Marià Ribas. D'allà s'han pogut extreure les referències dels corresponents materials que s'anaven exhumant en els diferents sectors, així com, individualitzar en la mesura del possible com veurem més endavant, per un costat, els materials de l'abocador i, per altre, els materials del sector de l'hipocaust 2.

²³ Per les referències que hi ha d'aquestes estances sembla que la zona ja havia estat rebaixada en l'època de la masia. Les dades que ens descriu Ribas, dona la impressió que es varen veure a mesura que les màquines excavadores anaven arrasant les estances. La seva utilitat la desconeixem, no obstant no seria desencertat pensar en un sector termal de cronologia diferent als altres *balnea* coneguts.

²⁴ Vegeu figura 29, núm. 22.

Figura 8: Els últims moments de la Torre Llauder (foto: T. Manent).

Figura 9: Enderroc de la Torre Llauder (foto: T. Manent).

2.3.1.1.- Abocador al nord de l'hipocaust 1²⁵:

Com esmentàvem abans, destaquen, de les excavacions realitzades per Marià Ribas entre els anys 1961 i 1970, tres sectors que varen proporcionar un percentatge quantitativament força alt de *sigillata* d'època imperial. Concretament es tractaria dels dos abocadors de deixalles domèstiques i d'un tercer àmbit que correspondria al sector de les termes del costat de ponent a l'entorn i reomplint l'hipocaust 2. Ribas en els seus diaris d'excavacions, va deixar constància dels materials que allà s'anaven exhumant, amb la qual cosa posteriorment ha estat possible identificar bona part dels mateixos per tal d'ubicar-los aproximadament al context on foren trobats.

Aquest abocador, es trobava al nord de l'hipocaust 1, fou excavat en diverses etapes a partir de l'any 1964. Ocupava l'espai adjacent a les instal·lacions de l'hipocaust 1, concretament estaria reomplint la rasa del desnivell que hi havia damunt les canalitzacions d'aigua del *frigidarium*. A partir de les anotacions que anava efectuant Marià Ribas durant els treballs d'excavació podem entreveure com, possiblement, els materials, o deixalles domèstiques, estarien acumulats majoritàriament en bossades (com la que veiem en el sector XVII bis, a tocar amb l'angle del mur de les *latrinae*, documentat a la llibreta 5, p. 12, del novembre de 1967) i com aquestes estarien dipositades també en diferents nivells, no obstant no s'hagués enregistrat quins materials anaven associats a cada estrat o nivell.

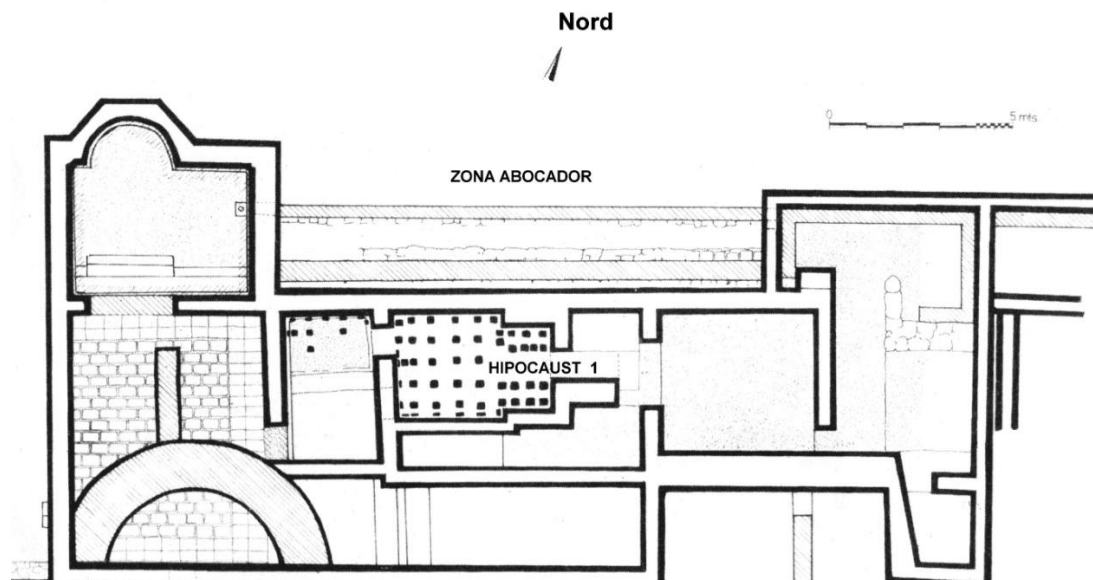

Figura 10: Detall del sector de les termes, hipocaust 1 i abocador de residus domèstics (dibuix M. Ribas).

²⁵ Veure figura 10.

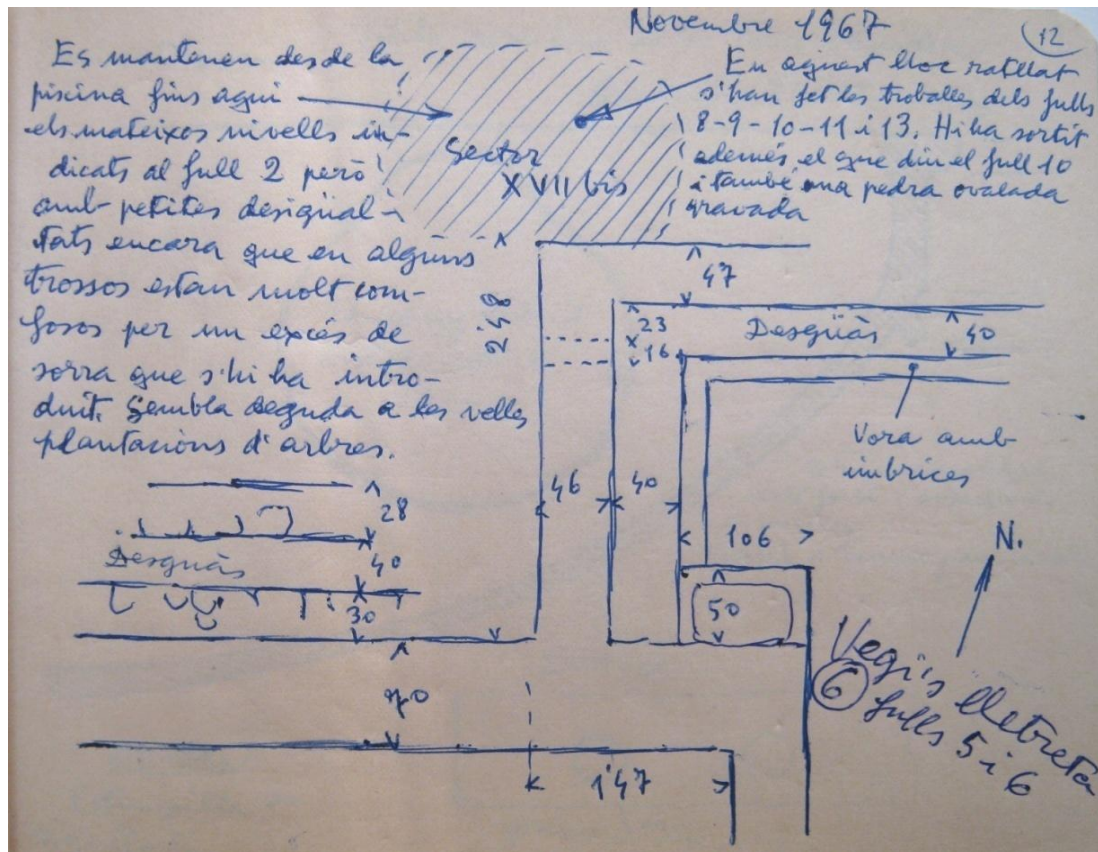

Figura 11: pàgina 12 de la llibreta 5, on estaria situada la bossada del Sector XVII bis (arxiu de M. Ribas).

Ribas, en el diari d'excavació que portava, ens descriu la tipologia de troballes, dient:

En el sector del vas de les Santes (= TI - 1) trobem restes d'estuc i d'arrebossats molt desfets, que no es pot aprofitar res. Trossos de llantietes, sigillata, tègula, alguns trossos de dolium, i d'àmfores. Ceràmica negra brillant molt pulida de vasos petits i ceràmica hispànica. Surten trossos de picadís, ossos i alguns vidres fins molt petits. Ostres. Cassoles estriades de vora fumada platets també de vora fumada. Trossos d'olles fetes a torn i algú de fet a mà (Ribas, llibreta 3, p. 3).

A partir de les dades contingudes en els diaris d'excavació hem pogut llistar el conjunt de ceràmiques fines que s'exhumaren en aquest abocador, que anaven des de la itàlica que era residual, la tardo-itàlica amb peces tan singulars com la signada per SEX·M·P (T - 1), la sudgàl·lica, la hispànica, l'africana "A" i la hispànica del taller d'Abella.

***Sigillata* provinent de l'abocador al nord de l'hipocauste 1 (damunt desguassos del *frigidarium*):**

Tipus i núm. referència	Forma
I – 8	Conspectus R 1.1.1
I – 148	segell: M.PER (?)
I – 149	Consp. 26 o 27, P(H)ILOLO
TI – 1	Drag. 29, SEX M P
S – 4	Drag. 29
S – 11	Amorf
S – 14	Amorf
S – 114	Drag. 37
S – 120	Drag. 37
S – 146	Drag. 37
S – 221	Drag. 37
S – 222	Drag. 37
S – 378	Segell: IVCV/..
S – 430	Ritt. 13
H – 1	Drag. 29
H – 3	Drag. 29
H – 15	Drag. 29
H – 60	Hispanica 29/37
H – 120	Drag. 37-a
H – 257	Drag. 37-a
H – 330	Drag. 37-b
H – 484	Drag. 37 – taller Abella
H – 485	Drag. 37 – taller Abella
A – 36	Hayes 5-B
A – 60	Hayes 8-A
A – 142	Hayes 21
A – 152	Hayes 140
A – 153	Hayes 135.2
A – 155	Hayes 147

Recordem que, a més d'aquestes peces, també s'hi varen exhumar altres materials com els que hem indicat abans (Ribas llibreta 3, p. 3).

Tot i que les dades que tenim d'aquest abocador siguin limitades pel fet que no consta una agrupació de materials segons les bossades, capes o estrats on es varen trobar, globalment i a la vista dels mateixos podem suposar una datació de conjunt entre el 150 i el 200 dC. Potser el material que dona més fonament per aquesta datació, és la presència de peces del taller d'Abella, ja que les formes de *sigillata* africana A-1 ens donen un promig d'antiguitat situable entre principis i meitat del segle II dC. Notem també l'absència de fragments de les característiques *lucernae* del tipus Dressel 28-A, que ens podria situar vers les darreries del segle II dC i primer quart del segle III dC i cal remarcar l'absència de TS africana C que comença cap el 225 dC.

2.3.1.2.- Abocador est:

Aquest, potser hauria estat l'abocador de deixalles domèstiques més important, pel seu gran volum i extensió, que hi hauria en la vil·la romana. Estaria situat a l'exterior immediat de la mateixa, en l'extrem nord-est. Hauria tingut, com a mínim, dues fases força destacades, de l'Alt i Baix Imperi, segons varem poder observar a partir de les dades de les excavacions d'urgència que es varen portar a terme a l'any 1982²⁶ en aquell mateix indret.

Tot i que dins els diaris d'excavacions de Ribas es fan esments reiterats de l'abocador d'escombraries situat en els terrenys de Cal Negre (entre el Torrent de la Gatassa i la propietat de Can Llauder), i es dibuixa amb minuciós detall les diferents ceràmiques fines que s'anaven exhumant, l'única explicació descriptiva del mateix que trobem dins els escrits publicats per ell, sobre aquest sector, és a la publicació de 1972, on ens explica, molt de passada, com:

“A unos 26 m. de separación de la villa y en unos terrenos que debieron estar destinados a la agricultura y a jardines, las máquinas de la urbanización que incesantemente removían el subsuelo descubrieron un cenicero y vertedero de basuras, de una extensión aproximada de unos 26 por 10 m., que ha proporcionado un abundante y representativo lote de tipos cerámicos, que como es lógico estaba todo revuelto, sin ninguna estratigrafía posible” (Ribas 1972, p. 133).

Tal com hem comentat, s'hi va tornar a excavar a la tardor del 1982, localitzant una part que hom creu que vindria a coincidir amb el mateix lloc que ja s'havia trobat anys enrera, concretament era el sector 3. En aquest sector, l'excavació va consistir en una cala de 6'30 metres per 2 metres, que es va obrir en l'angle sud-oest del solar el qual es volia edificar en aquell moment. Així es va poder copsar com, l'estrat romà (U.E. 13), tenia un gruix desigual que oscil·lava vers els 20 i 40 centímetres de gruix. Les terres semblaven compostes com d'un llot de color marró-verdós i barrejat amb sorres, que inclús ens va fer pensar en la possibilitat que fossin les restes d'un paviment. Es va veure que es tractava d'un lloc de dispersió de materials on, aquests, s'acumulaven, sobretot, en bossades i que possiblement eren les restes finals del gran abocador. Al dessota d'aquest estrat ja apareixia la platja fòssil o base geològica del Pla d'en Boet, exempta de materials.

Es va poder constatar com els materials exhumats, constituïen clarament una mostra representativa que, a la vegada, es feia extensible vers el gran abocador excavat per Marià Ribas aquí mateix. Així, a partir de l'estudi dels materials trobats el 1982, es va poder concloure que la cronologia del conjunt es dataria vers la meitat del segle II dC, la qual cosa podem considerar com a força coincident amb la datació que, al mateix temps, podem apreciar de

²⁶ Veure Prevosti – Clariana 1982 – 1983, pp. 217 – 223; Prevosti *et alii* 1985.

l'estudi del conjunt de materials procedents de l'actuació del 1969 – 1970 i enregistrats en les llibretes de camp o diaris d'excavació.

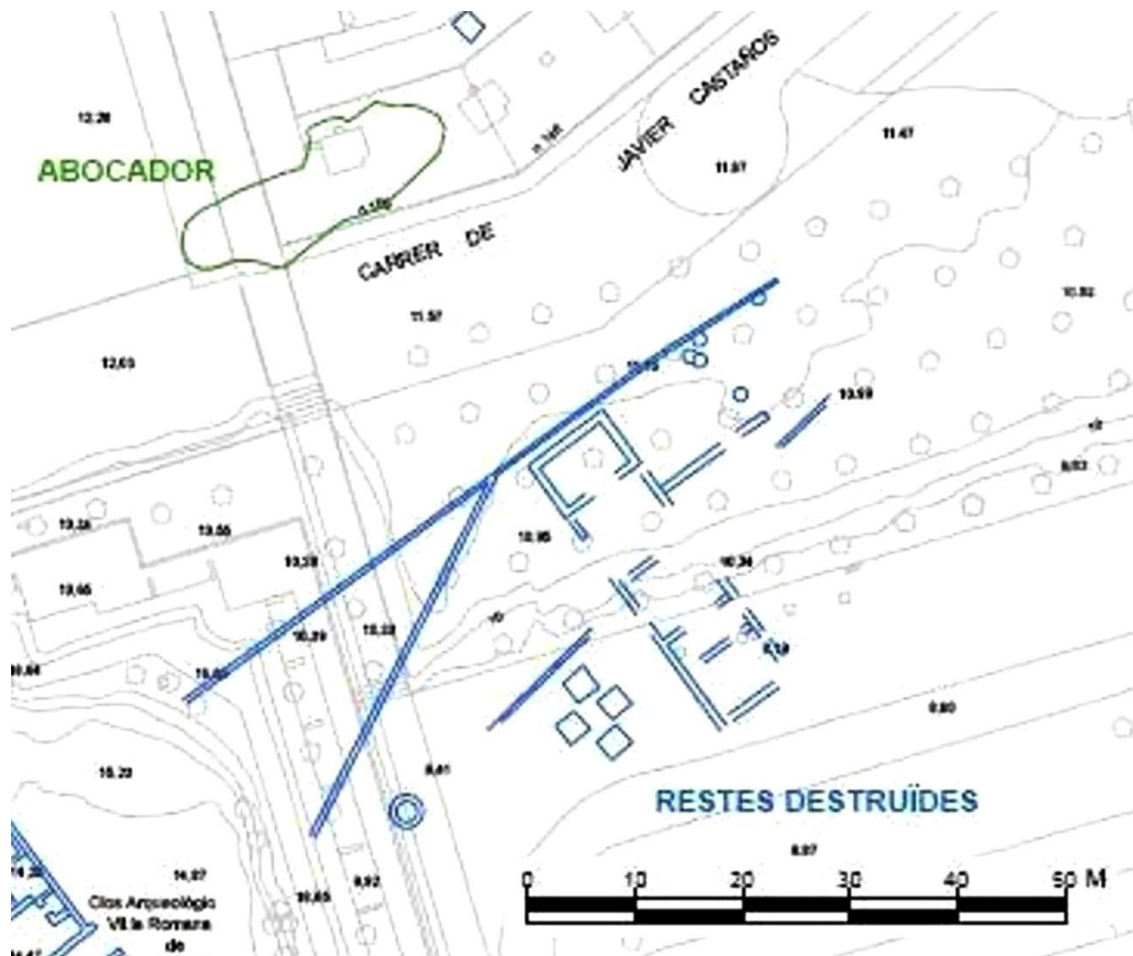

Figura 12: Situació de l'abocador excavat per Marià Ribas (Àrea d'Intervenció Arqueològica de Mataró).

De l'inventari, que es va adjuntar amb la memòria de l'excavació, destaquem els següents materials exhumats en l'actuació de 1982:

- TLLA-82-3-3: Fragment de vora TS Itàlica, forma Conspectus 34.
- TLLA-82-3-6: Fragment peu pàtera TS Sud-gàl·lica, marmorata, forma Drag. 18 o 15/17.
- TLLA-82-3-8: Fragment de vora de TS Sud-gàl·lica, forma Drag. 37, estil de Germanus. Època de Domicià.
- TLLA-82-3-9: Fragment de vora de TS Sud-gàl·lica, forma Drag. 37, possiblement del terrissaire Memoris.
- TLLA-82-3-13: Fragment amorf de TS Sud-gàl·lica, forma Drag. 37, amb decoració de mètopes.
- TLLA-82-3-15: Fragment amorf de TS Sud-gàl·lica, forma Drag. 37, decoració vegetal estilitzada.
- TLLA-82-3-16: Fragment amorf de TS Sud-gàl·lica, forma Drag. 29, decoració vegetal estilitzada.
- TLLA-82-3-?: Fragment de vora de TS Sud-gàl·lica, forma Drag. 24/25.
- TLLA-82-3-21: Fragment de vora de TS Sud-gàl·lica, forma Drag. 27.
- TLLA-82-3-22: Fragment de vora de TS Sud-gàl·lica, forma Drag. 18.
- TLLA-82-3-23: Fragment de vora de TS Sud-gàl·lica, forma Drag. 33.
- TLLA-82-3-30: Fragment de peu de TS Sud-gàl·lica, forma Drag. 29.

TLLA-82-3-31: Fragment de peu de pàtera de TS Sud-gàl·lica, Drag. 18, amb marca de terrissaire: "...VI/ID", corresponent a un final de marca i amb la "N" retrograda. Possiblement del terrisser SECVNDVS.

TLLA-82-3-48: Fragment amorf de TS Hispànica, forma 29/37 (?), amb decoració vegetal estilitzada.

TLLA-82-3-49: Fragment de vora de TS Africana "A", forma Hayes 132.

TLLA-82-3-53: Fragment de vora de TS Africana "A", forma Hayes 14-A.

TLLA-82-3-51 i 52 : Fragments de vores de TS Africana "A", forma Hayes 14-B.

TLLA-82-3-56: Fragment de vora de ceràmica africana de cuina, forma Hayes 23-A.

TLLA-82-3-54: Fragment de vora de ceràmica africana de cuina, forma Hayes 27.

TLLA-82-3-57: Fragment de vora de ceràmica africana de cuina, forma Hayes 181.

TLLA-82-3-83: Fragment de lucerna, amb representació del déu Hèlios.

TLLA-82-3-84: Fragment de lucerna de disc, forma Dressel-Lamboglia 24, decoració d'oves damunt la carena.

TLLA-82-3-101: Fragment amorf de ceràmica comuna, decorada amb el dibuix grafitat d'una fulla de palma estilitzada.

TLLA-82-3-103: Fragment de vora de plat de la vora fumada, africà, forma M. Vegas 16-c (= Ostia I – 262)

TLLA-82-3-106: Fragment de vora de plat de la vora fumada, africà, forma M. Vegas 16-b (= Ostia I – 261)

TLLA-82-3-108: Quatre fragments de vores de plat de la vora fumada, africà, forma M. Vegas 16-b (= Ostia I – 261).

TLLA-82-3-119.- Fragment de vora i de plat pla de la vora fumada, africà, forma M. Vegas 16-b (= Ostia I – 261).

TLLA-82-3-120: Fragment de cassola africana de vora aplicada, forma Ostia III, 267 (datada entre la meitat del II i el segle V)

TLLA-82-3-146-147 i 164.- Fragments de vores corresponents a una olla de la forma M. Vegas 1-A, ceràmica oxidada.

TLLA-82-3-148.- Fragment de vora horitzontal, de bol, ceràmica oxidada.

TLLA-82-3-149-152 i 208.- Fragments pertanyents a un bol de paret abombada, ceràmica oxidada.

TLLA-82-3-150 i 221.- Fragments de vora d'olla de ceràmica grollera de cuina, forma M. Vegas 1, de coccio reductora.

TLLA-82-3-158.- Fragment de vora, forma M. Vegas 12, ceràmica oxidada.

TLLA-82-3-159 i 169.- Fragment de vora bol, amb vora recrescuda, ceràmica oxidada.

TLLA-82-3-161.- Fragment d'olla, possiblement forma M Vegas 2, ceràmica reduïda.

TLLA-82-3-202.- vora de vidre forma propera a la forma Isings 81.

TLLA-82-3-203.- Fragments de base plana de vas, forma propera a la forma Isings: 37, 39, 80 i 81.

TLLA-82-3-203-bis.- Tapadora forma M. Vegas 17, ceràmica grisa i marró.

TLLA-82-3-204.- Tapadora forma M. Vegas 17, ceràmica oxidada.

TLLA-82-3-213.- Fragment de vora, forma M. Vegas 1, ceràmica oxidada.

TLLA-82-3-214.- Fragment d'olla de ceràmica grollera de cuina, forma M.Vegas 1, coccio reductora.

TLLA-82-3-216.- Fragment d'olla, forma M. Vegas 1, ceràmica oxidada.

TLLA-82-3-217.- Fragment de vora de gerra amb arrencament de la nansa, ceràmica oxidada.

TLLA-82-3-218 i 219.- Fragments pertanyents a un bol de paret abombada de ceràmica oxidada.

TLLA-82-3-242.- Gerra de la forma M.Vegas 39, ceràmica reduïda.

TLLA-82-3-299.- Pivots d'àmfora d'argila local, amb la marca: "B", dins cartel·la ovalada, possiblement fabricat a Torre Llauder.

TLLA-82-3-317.- Fragment d'amforisc, forma M. Vegas 61, argila color crem.

A més, també s'hi varen trobar fragments d'ossos o fauna domèstica, d'àmfora amorfs, de tègulae, d'imbres, d'*opus signinum*, de plaques de marbre, restes d'objectes fèrrics, bronzes, etc.

Per tant, veiem com d'entre els materials que havien estat llençats a l'abocador també hi hauria una important presència de ceràmiques comunes, així com

altres rellevants, com podien ser, per exemple, els plats de vora fumada i olles de vora aplicada, també d'origen africà. Amb la qual cosa es pot observar com les importacions africanes arribarien en aquesta vil·la en un volum força considerable, primerament, en el temps vindrien les produccions comunes i, en el moment que es produeix i comercialitzen ceràmiques fines, tipus *sigillata*, concretament l'africana A-1, seguint les mateixes rutes i transports. Aleshores, hom pot deduir clarament com, junt amb aquelles ceràmiques comunes i *lucernae*, arribarien també aquestes ceràmiques fines²⁷.

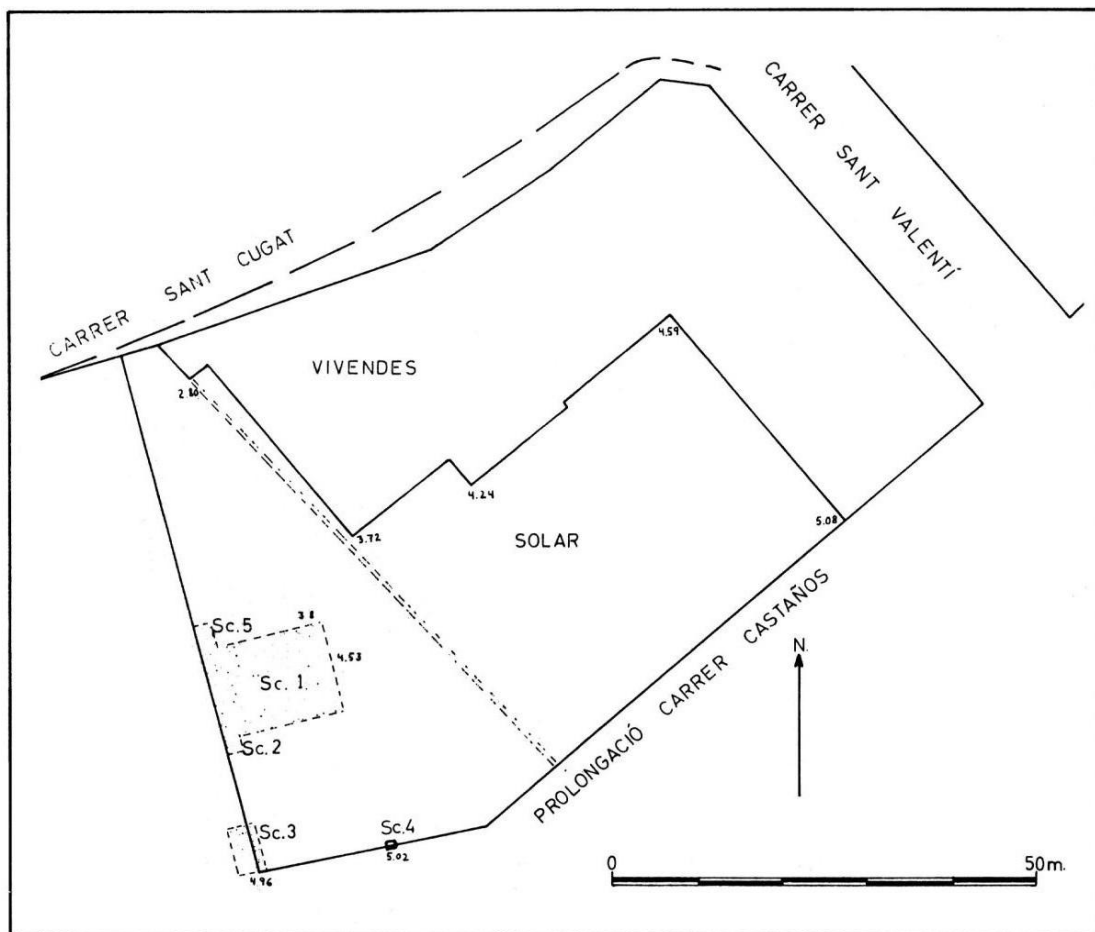

Figura 13: Sectors de l'abocador excavat l'any 1982 (Prevosti – Clariana 1982-1983, p. 221).

²⁷ Sobre importacions de ceràmica africana a Catalunya, vegeu: Aquilué 1987; Aquilué 1990; Nieto 1991; Casas-Nolla 1993; Fernández-Remolà 2008; Járrega 2014-A, entre altres.

Sigillata de l'abocador est:

Tipus i núm. referència	Forma	Actuació
I – 119	Conspectus 34	Urgència 1982
I – 146	Conspectus 22, MAHES	Ribas 1969 – 1970
PA – 2	McKenzie D.9.1	Ribas 1969 – 1970
S – 3	Drag. 29-A	Ribas 1969 – 1970
S – 18	Drag. 29-B	Ribas 1969 – 1970
S – 19	Drag. 29-B	Ribas 1969 – 1970
S – 37	Drag. 29	Ribas 1969 – 1970
S – 42	Drag. 29	Ribas 1969 – 1970
S – 45	Drag. 29	Ribas 1969 – 1970
S – 48	Drag. 29-C	Ribas 1969 – 1970
S – 55	Drag. 29 DAMONVS	Ribas 1969 – 1970
S – 63	Amorf	Ribas 1969 – 1970
S – 67	Drag. 29	Ribas 1969 – 1970
S – 68	Drag. 29	Ribas 1969 – 1970
S – 71	amorf	Ribas 1969 – 1970
S – 72	Drag. 37 (?)	Ribas 1969 – 1970
S – 109	Drag. 37	Urgència 1982
S – 113	Drag. 37	Ribas 1969 – 1970
S – 116	Drag. 37	Ribas 1969 – 1970
S – 141	Drag. 37	Ribas 1969 – 1970
S – 142	Drag. 37	Urgència 1982
S – 143	Drag. 37	Urgència 1982
S – 153	Drag. 37	Ribas 1969 – 1970
S – 157	Drag. 37	Urgència 1982
S – 165	Drag. 37	Ribas 1969 – 1970
S – 173	Drag. 37	Ribas 1969 – 1970
S – 202	Drag. 37	Ribas 1969 – 1970
S – 209	Drag. 37	Ribas 1969 – 1970
S – 217	Drag. 37	Ribas 1969 – 1970
S – 218	Drag. 37	Ribas 1969 – 1970
S – 242	Drag. 37	Ribas 1969 – 1970
S – 258	Fons de bol, Drag 37 (?)	Urgència 1982
S – 299	Drag. 18-B	Urgència 1982
S – 319	Drag. 18, SECVNDVS II	Urgència 1982
S – 331	Drag. 24/25	Urgència 1982
S – 337	Drag. 24/25	Urgència 1982
S – 367	Drag. 27-B	Urgència 1982
S – 377	CILNSO	Ribas 1969 – 1970
S – 386	PRIMVS	Ribas 1969 – 1970
S – 407	Drag. 33-A../COS·VIRILI	Ribas 1969 – 1970
S – 434	CRISPVS	Ribas 1969 – 1970
S – 441	NIGER (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 10	Drag. 29	Ribas 1969 – 1970
H – 18	Drag. 29	Ribas 1969 – 1970
H – 19	Drag. 29	Ribas 1969 – 1970
H – 20 R (?)	Drag. 29	Ribas 1969 – 1970

Tipus i núm. referència	Forma	Actuació
H – 24	Drag. 29	Ribas 1969 – 1970
H – 90	Drag. 29 o 29/37 (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 91	Drag. 29 o 29/37 (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 94	Drag. 29 o 29/37 (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 95	Drag. 29 o 29/37 (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 96	Drag. 29 o 29/37 (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 108	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 111	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 112	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 115	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 116	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 121	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 142	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 144	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 148	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 160	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 162	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 178	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 189	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 210	Drag. 37-a	Ribas 1969 – 1970
H – 218	Drag. 37-a (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 235	Drag. 37-a (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 264	Drag. 37-a (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 279 R	Drag. 37-a (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 290	Drag. 37-a (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 305	Hispanica 37-b	Ribas 1969 – 1970
H – 318	Hispanica 37-b	Ribas 1969 – 1970
H – 319	Hispanica 37-b	Ribas 1969 – 1970
H – 320	Hispanica 37-b	Ribas 1969 – 1970
H – 323	Hispanica 37-b	Ribas 1969 – 1970
H – 324	Hispanica 37-b	Ribas 1969 – 1970
H – 331	Hispanica 37-b	Ribas 1969 – 1970
H – 339	Hispanica 37-b	Ribas 1969 – 1970
H – 357	Hispanica 40	Ribas 1969 – 1970
H – 364	Hispanica 3 o 22 (?)	Ribas 1969 – 1970
H – 455	Hispanica 44	Ribas 1969 – 1970
A – 4	Hayes 2	Ribas 1969 – 1970
A – 147	Hayes 34	Ribas 1969 – 1970
A – 150	Hayes 131	Ribas 1969 – 1970
A – 151	Hayes 158	Ribas 1969 – 1970

de la masia de Torre Llauder. Aquesta conducció hauria destruït gairebé tot el costat est de l'entrada del forn i passava pel mig de l'estança situada en el costat nord, pel que no sabem com haurien afectat els estrats romans que posteriorment excavaria Marià Ribas.

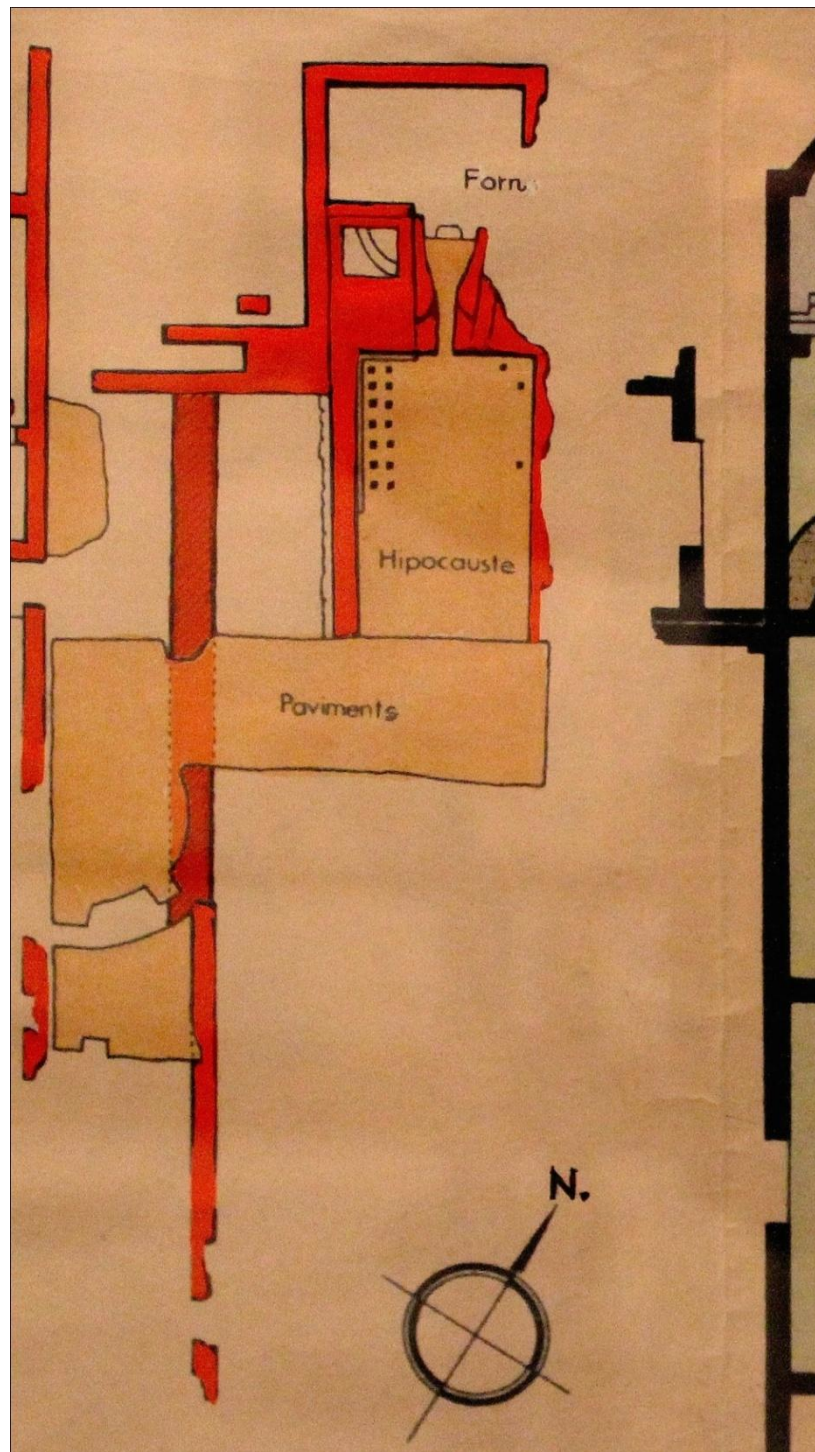

Figura 15: detall de la zona de l'hipocaust 2 i peristil oest (dibuix. M. Ribas).

A l'igual que la resta de la vil·la, bona part dels materials trobats en aquest indret foren enregistrats minuciosament per Ribas en els seus diaris d'excavació i d'allà s'han pogut obtenir les dades per a la seva concreta

identificació d'entre el material conservat d'aquelles campanyes en el magatzem del Museu de Mataró.

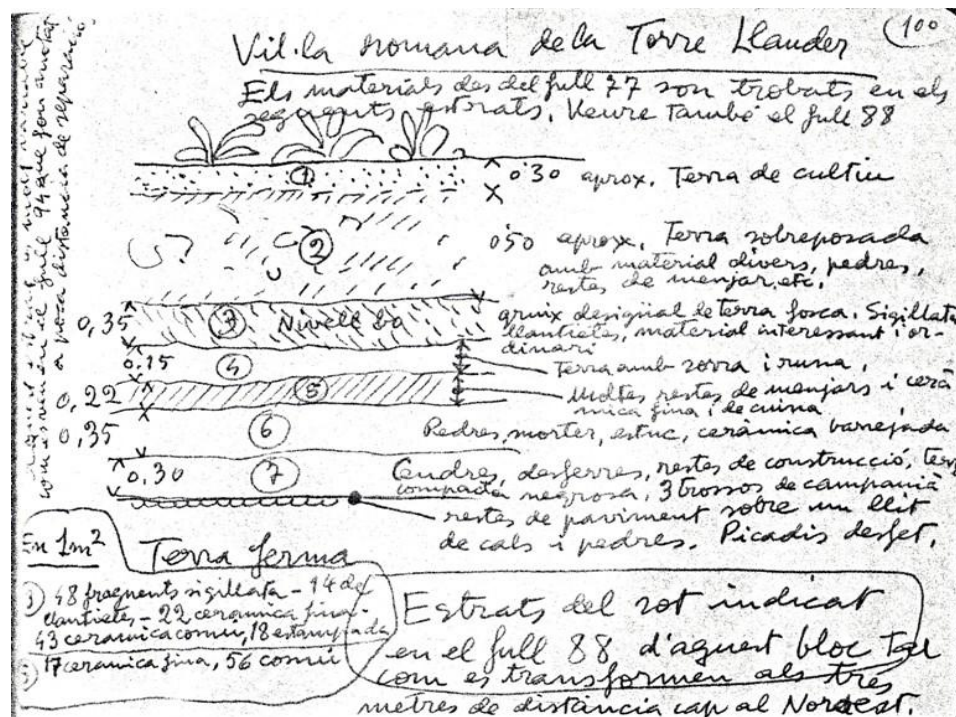

Figura 16: detall de l'estratigrafia²⁹ documentada per M. Ribas en el sector situat entre el frigidarium i l'hipocaust 2 (Ribas llibreta 1, p. 100).

Més tard, a l'any 1984, el Museu de Mataró va encarregar al conserge-mantenidor la neteja del sector de l'hipocaust 2, que es considerava ja excavat a l'època de Ribas, recollint-se, entre altres, diversos materials ceràmics que s'inclouen en la relació adjunta amb la indicació de: "neteges 1984". No obstant, a la vista de la taula de materials recollits, es pot copsar a cop d'ull com els individus trobats el 1984, són sensiblement més antics que els que provenen de l'etapa de Marià Ribas i el mateix ve a succeir en el recompte de fragments no inclosos en aquest corpus: 654 de sudgàl·lica i 265 d'hispanica. L'explicació de tot plegat creiem que és fàcil d'entendre, així, pel que sembla, la zona possiblement hauria quedat en part a mig excavar, restant intacta la part més fonda i per això veiem més presència d'itàlica i sudgàl·lica en les neteges del 1984 que no pas anteriorment (de l'actuació de 1969 – 1970), on la producció hispanica era estadísticament la més freqüent. Per tant, o bé el reompliment i amortització d'aquest espai, a l'època romana, es podria haver fet en dues fases o també cap la possibilitat que, en aquell moment, s'apleguessin terres d'abocadors propers els quals podrien haver contingut materials de cronologies diferents. També cap la possibilitat, no totalment descartable, que en el 1984, fossin selectius en la recollida de materials i sols es guardessin els més rellevants.

²⁹ Hem pogut consultar altres detalls de croquis estratigràfics, realitzats per Marià Ribas, als diaris d'excavacions, llibreta 2, pp. 7 i 46, i llibreta 5, pp. 21, 73 i 79.

Sigillata documentada com a provinent del sector de l'hipocaust 2:

Tipus i núm. referència	Forma	Actuació
I – 13	Conspectus R 9	Ribas 1970
I – 43	Conspectus 12.1	neteges 1984
I – 77	Conspectus 18.2	neteges 1984
I – 88	Conspectus 20.4	neteges 1984
I – 100	Conspectus 22	neteges 1984
I – 138	amorf ATEI	Ribas 1970
I – 139	amorf ATEI	neteges 1984
I – 153	amorf (P)ROT	neteges 1984
TI – 2	Drag. 29	Ribas 1970
S – 6	Drag. 29	neteges 1984
S – 44	Drag. 29	neteges 1984
S – 52	Drag. 29	Ribas 1970
S – 102	Drag. 30	neteges 1984
S – 110	Drag. 37	Ribas 1970
S – 111	Drag. 37	Ribas 1970
S – 112	Drag. 37	neteges 1984
S – 136	Drag. 37	neteges 1984
S – 137	Drag. 37	neteges 1984
S – 138	Drag. 37	neteges 1984
S – 139	Drag. 37	neteges 1984
S – 150	Drag. 37	neteges 1984
S – 166	Drag. 37	Ribas 1970
S – 187	Drag. 37	neteges 1984
S – 210	Drag. 37	Ribas 1970
S – 213	Drag. 37	Ribas 1970
S – 228	Drag. 37	Ribas 1970
S – 248	Drag. 37	neteges 1984
S – 259	Hermet 13	Ribas 1970
S – 285	Drag. 18B IVLLINVS	Ribas 1970
S – 287	Drag. 18B	neteges 1984
S – 361	Drag. 27C NDFO	Ribas 1970
S – 362	Drag. 27C OF·SEX·CN	Ribas 1970
S – 406	Drag. 33A VNIIY (?)	neteges 1984
S – 443	amorf OF RON	Ribas 1970
H – 2	Drag. 29	Ribas 1970
H – 11	Drag. 29	Ribas 1970
H – 12	Drag. 29	Ribas 1970
H – 13	Drag. 29	Ribas 1970
H – 14	Drag. 29	Ribas 1970
H – 16	Drag. 29	Ribas 1970
H – 17	Drag. 29	Ribas 1970
H – 21	Drag. 29	Ribas 1970
H – 51	Hispanica 29/37	Ribas 1970
H – 52	Hispanica 29/37	Ribas 1970
H – 53	Hispanica 29/37	Ribas 1970
H – 61	Drag. 29 o Hsp 29/37 (?)	Ribas 1970

Tipus i núm. referència	Forma	Actuació
H – 69	Drag. 29 o Hsp 29/37 (?)	Ribas 1970
H – 74	Drag. 29 o Hsp 29/37 (?)	Ribas 1970
H – 78	Drag. 29 o Hsp 29/37 (?)	Ribas 1970
H – 93	Drag. 29 o Hsp 29/37 (?)	Ribas 1970
H – 101	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 103	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 129	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 132	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 137	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 153	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 157	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 159	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 163	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 168R	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 169	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 182	Drag. 37-a	Ribas 1970
H – 209	Drag. 37-a (?)	Ribas 1970
H – 216	Drag. 37-a (?)	Ribas 1970
H – 220	Drag. 37-a (?)	Ribas 1970
H – 233	Drag. 37-a (?)	Ribas 1970
H – 252	Drag. 37-a (?)	Ribas 1970
H – 254	Drag. 37-a (?)	Ribas 1970
H – 256	Drag. 37-a (?)	Ribas 1970
H – 265	Drag. 37-a (?)	Ribas 1970
H – 278	Drag. 37-a (?)	Ribas 1970
H – 279	Drag. 37-a (?)	Ribas 1970
H – 297	Hispanica 37-b	Ribas 1970
H – 299	Hispanica 37-b	Ribas 1970
H – 363	Hispanica 2	Ribas 1970
H – 379	Ritt. 8	Ribas 1970
H – 430	Drag. 35-a	Ribas 1970
A – 154	Hayes 147	Ribas 1970
A – 159	Peu pàtera	Ribas 1970

2.3.2.- Excavació en el subsòl de les estances pavimentades amb mosaics (1981 – 1987):

Pel maig de 1980 s'inaugurava l'obra del Clos Arqueològic, amb el qual quedaven protegides definitivament, després de molts anys d'abandó, les ruïnes de la *pars urbana* d'aquesta vil·la romana. A partir d'aquest moment, per part del Museu de Mataró, es va decidir portar a terme la restauració dels mosaics i murs de la *pars urbana*, per la qual cosa a partir de l'extracció es va programar l'excavació arqueològica del subsòl.

Aula principal³⁰:

Les excavacions realitzades el primer semestre de 1981 es varen centrar en l'excavació del subsòl d'aquesta aula (Clariana - Prevosti 2006). Es va poder copsar que, a part de les intrusions fetes en diferents èpoques, la sala oferia un gran estrat de farciment (U.E.10) situat just sota la capa de calç del mosaic. Es va poder constatar que la cronologia proposada en l'estudi estilístic dels mosaics, que va realitzar Xavier Barral³¹, s'ajustava a la realitat arqueològica que es podia deduir de l'estudi dels materials que es varen exhumar en el subsòl. Aquest gran farciment s'havia produït de forma intencionada per tal de reomplir i elevar el nivell de l'estança i fer que l'accés a la mateixa quedés un graó més elevat que la resta del conjunt de les estances pavimentades amb mosaics i donar-li més importància jeràrquica respecte les altres.

A la vista del que podíem apreciar abans de l'excavació des del costat est de la sala, on hi ha una entrada amb volta³², situada al mateix nivell que les voltes de l'hipocaust 1, feta a base de rajols i tègules reaprofitades, l'expectativa era que aquesta disposaria d'una considerable potència estratigràfica. La realitat va demostrar que no era així, tot i que també en la paret nord es va exhumar un accés d'identiques característiques, es va poder copsar com, potser per un canvi de plantejament en el programa o projecte constructiu inicial de l'època romana, aquest era un espai que no havia estat mai buidat i on sols restava el testimoni de les trinxeres fundacionals d'època d'August i, al seu damunt, el paviment de terra i els nivells de farciment de l'estança sobre les quals s'assentava el "rudus" del mosaic.

Materials UE 10: Destaquem entre els materials trobats la presència de fragments de ceràmica de vernís negre (residual); *sigillata* itàlica (formes Goudineau 7, 19-c, 32-b); sudgàl·lica (formes Drag 29 i Drag. 37), fragments amorfs de TSH amb decoració; un fragment pertanyent al taller d'Abella;

³⁰ Veure figura 19 i figures 24, 25 i 26, estança núm. 2.

³¹ Barral (1978, p. 111), indica que la cronologia del conjunt musivari de Torre Llauder es pot situar en l'espai cronològic que hi ha en el pas entre el segle II i III i els primers vint anys del III dC.

³² Cfr.: Clariana 2008, p. 86, fig. 20, on es pot veure l'alçat del mur est.

sigil·lata africana "A", concretament les formes Hayes 3-c, 6 i 14; ceràmica comuna, tant de fabricació local com africana.

Les trinxeres de fonamentació (U.E. 15) registraven la mateixa quantitat de material amfòric, Pascual 1, de rebuig que les altres trinxeres de la resta d'estances amb mosaics. Els materials datables eren alguns pocs fragments de *sigillata* itàlica, parets fines sense vernís i llàntia de volutes. Materials que podem considerar datables dins del marge comprés entre el 15 aC i el canvi d'era.

Atri³³:

Era l'espai distribuïdor³⁴. Es va constatar com l'element central constituït per l'impluvi era una construcció realitzada en el mateix moment que els mosaics i que, inicialment hauria estat un pati obert. Com a elements a destacar en l'excavació, es varen trobar les restes de murs pertanyents a la instal·lació del taller d'àmfores amb gran quantitat de material de rebuig, així com, en el racó de l'angle sud-est, es va copsar com, en construir la paret, es va retallar el gran forn d'àmfores que es pot veure parcialment en l'espai adjacent a l'atri pel costat sud. El graó d'accés de la porta de migdia, construïda a l'entorn del 15 aC i el canvi d'era, possiblement era reaprofitat de la base d'una premsa anterior.

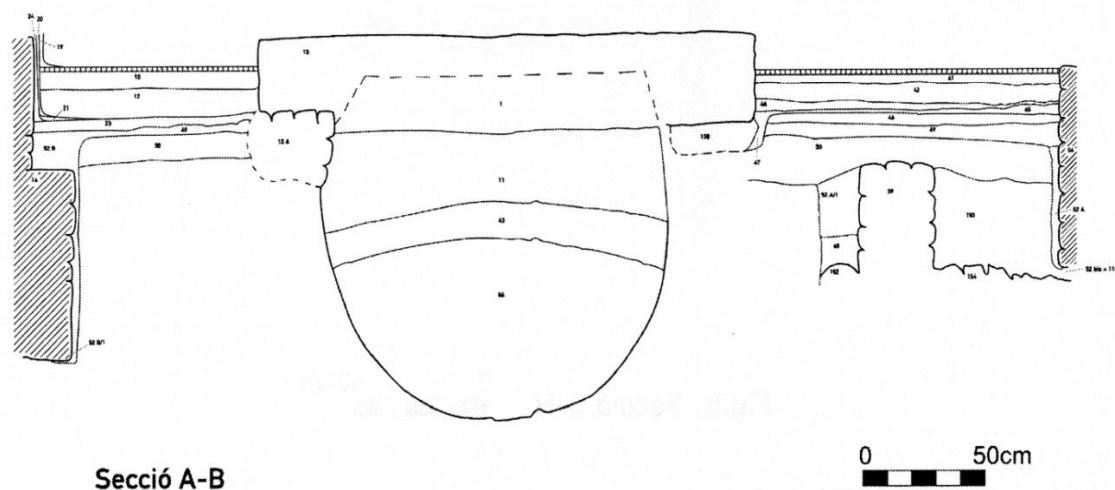

Figura 17: Secció estratigràfica de l'atri (A – B), davant la façana sud de l'impluvi (Clariana – Prevosti 2006, p. 47, fig. 2).

³³ Conservem la nomenclatura emprada en la memòria arqueològica de l'actuació (Clariana – Prevosti, 2006, p. 20 i ss), tot i que aquest espai tingui unes mides més reduïdes que els atris convencionals de les *domus* romanes i que no és un atri característic de casa republicana o de segle I.

³⁴ Veure figures 24, 25 i 26, espai 1.

Aula o triclini al nord del passadís:

Aquesta estança es va reformar en l'època severiana³⁵, inicialment havia tingut una segona entrada pel mur sud, que dóna al passadís, i que es va tapiar. Havia estat dividida per un mur que seguia la mateixa direcció que el del portal d'entrada de l'aula principal (direcció est – oest), el qual s'enderrocà fins a inici dels fonaments en la reforma severiana i se'n construí un de nou uns metres més al nord, ampliant l'estança. A la vegada, també es conservava el fonament d'un fragment de mur situat a un metre de l'entrada que dóna a l'atri, paral·lel a aquesta i perpendicular al mur sud i al mur enderrocat.

Com a dada significativa, cal fer esment, entre altres, a l'estrat de preparació del paviment (U.E. 532), format per terres argiloses, que contenia un conjunt de materials que datarien entre mitjan del segle II dC i l'any 230, el qual ocupava la meitat nord de l'estança (Clariana – Prevosti 2006, p. 120).

Les trinxeres de fonamentació i sorres de base, segueixen la mateixa pauta cronològica i de materials que les altres estances. La part més antiga eren les restes de forn de planta el·líptica (U.E. 558/603), que havia estat amortitzat pel mur construït cap el canvi d'era i que s'enderrocà en les reformes d'època severiana (Prevosti – Clariana 2010, p. 483, 2).

En el baiximperi, el mosaic d'aquesta estança, es malmeté en bona part a causa de convertir-la en un *horreum* o magatzem de *dolia* (Prevosti – Clariana 1988, pp. 15 – 16).

Passadís:

Connectava el peristil est amb l'atri, pavimentat amb mosaic a l'època severiana, en l'excavació es posa de manifest, en tota la seva extensió, el desguàs que portava les aigües de l'impluvi vers al peristil, on continuava com l'*euripus* serpentejant que es pot veure (figures 31 i 32), però abans feia un gir de 45 graus en la zona del porticat de l'ala oest (figura 22). La coberta de la claveguera estava feta amb rajols bipedals i tègules possiblement reaprofitades. La base del canal, estava tota feta amb tègules; n'hi havia varies amb la marca de L·HER·OPT estampada, però desconeixem si aquestes eren noves o reaprofitades.

Aula o triclini al sud del passadís:

En aquesta estança excavada per M. J. Orobitg el 1986³⁶, es va poder copsar com el mosaic sols es conservava força malmès en l'extrem oest, a causa que

³⁵ Veure figures 24, 25 i 26, espai 7.

³⁶ Veure figures 24, 25 i 26, espai 5.

l'estança havia estat reconvertida per a la instal·lació d'una premsa, on a més s'hi haurien practicat, en el baiximperi, dos petits dipòsits revestits de *signinum*. De l'etapa inicial, cal ressenyar la petita claveguera que discorria, de nord a sud, paral·lela i a una distància de dos metres del mur est. Les trinxeres de fonamentació tenien les mateixes característiques que les de les altres estances. En el racó sud-oest es va copsar com la construcció de l'estança havia tallat el forn d'àmfores (Orobitg 1986, *passim*; Clariana – Prevosti – Orobitg 1993, p. 154).

A partir de totes aquestes dades fou possible establir la seqüència cronològica de les diferents etapes de les estances de la zona pavimentada amb mosaics. Així s'aprecia com en un primer moment, que es pot datar a l'entorn del 30 aC estaria activa en aquest lloc la *figlina*, a la qual corresponen els diversos forns documentats i on es fabricaven envasos amfòrics, primordialment de la forma Pascual 1, així com altra ceràmica comuna. En un segon moment, entre els anys 15 aC i el canvi d'era tindria lloc l'amortització de la *figlina* i posterior construcció de la planta actual de la vil·la. Veiem com les estances estan orientades, unes vers el pati intern (encara sense l'impluvi central) i, altres, vers el peristil est. La tercera fase correspondria a la gran reforma d'època severiana, on es modifiquen algunes estances com el Triclini nord, s'adequa el pati central descobert transformant-ho en un petit atri amb impluvi al centre al qual s'obren les estances i s'ennobleixen aquestes amb la pavimentació de mosaics. La quarta fase correspon al baiximperi, moment de la construcció de l'absis a la capçalera de l'aula principal i quan els dos triclinis es reconverteixen per activitats agrícoles³⁷; el del costat nord passa a ser un magatzem de dòlies i es destrueix bona part del mosaic i, el del costat sud, encara queda més malmès amb la instal·lació d'una premsa i la construcció de dos dipòsits. En aquest mateix moment es reforma la zona porxada del peristil i, reaprofitant els ràjols de les columnes, s'hi construeix un dipòsit. La cinquena etapa documentada correspondria a un moment avançat de l'antiguitat tardana, que és quan es practiquen diverses sitges en aquestes estances. Per últim, quan aquest sector de la vil·la es trobava en ruïnes, passà a ser un espai de necròpoli³⁸.

³⁷ Es desconeix la data precisa de construcció de l'absis, no obstant suposem que tindria lloc en algun moment del segle IV dC, per tant la sala continuaria com aula noble i posteriorment altres estances foren reconvertides per a ús agrícola (Clariana – Jàrraga 1994, pp. 254 i 265).

³⁸ S'han documentat enterraments tant en el peristil 1, com en la porxada oest del mateix (davant el passadís), a l'extrem est del Triclini sud i al nord del peristil 2 (Garcia – Puerta 2012, pp. 64 – 65).

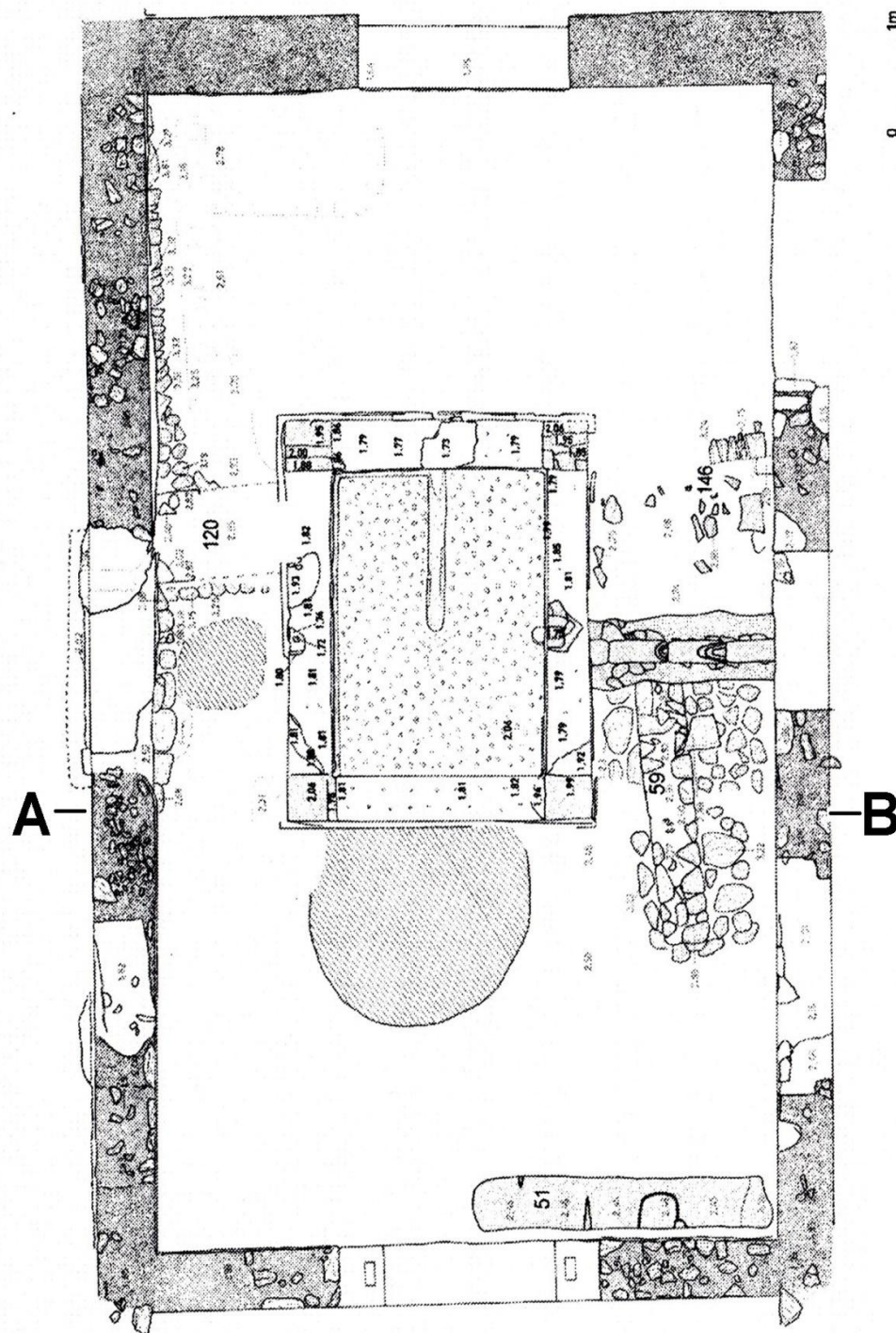

Figura 18: planta de l'atri, on es poden veure restes de fonaments i la capçalera nord del forn (tallada pel mur sud) del moment inicial (Clariana – Prevosti 2006, p. 54, fig. 9).

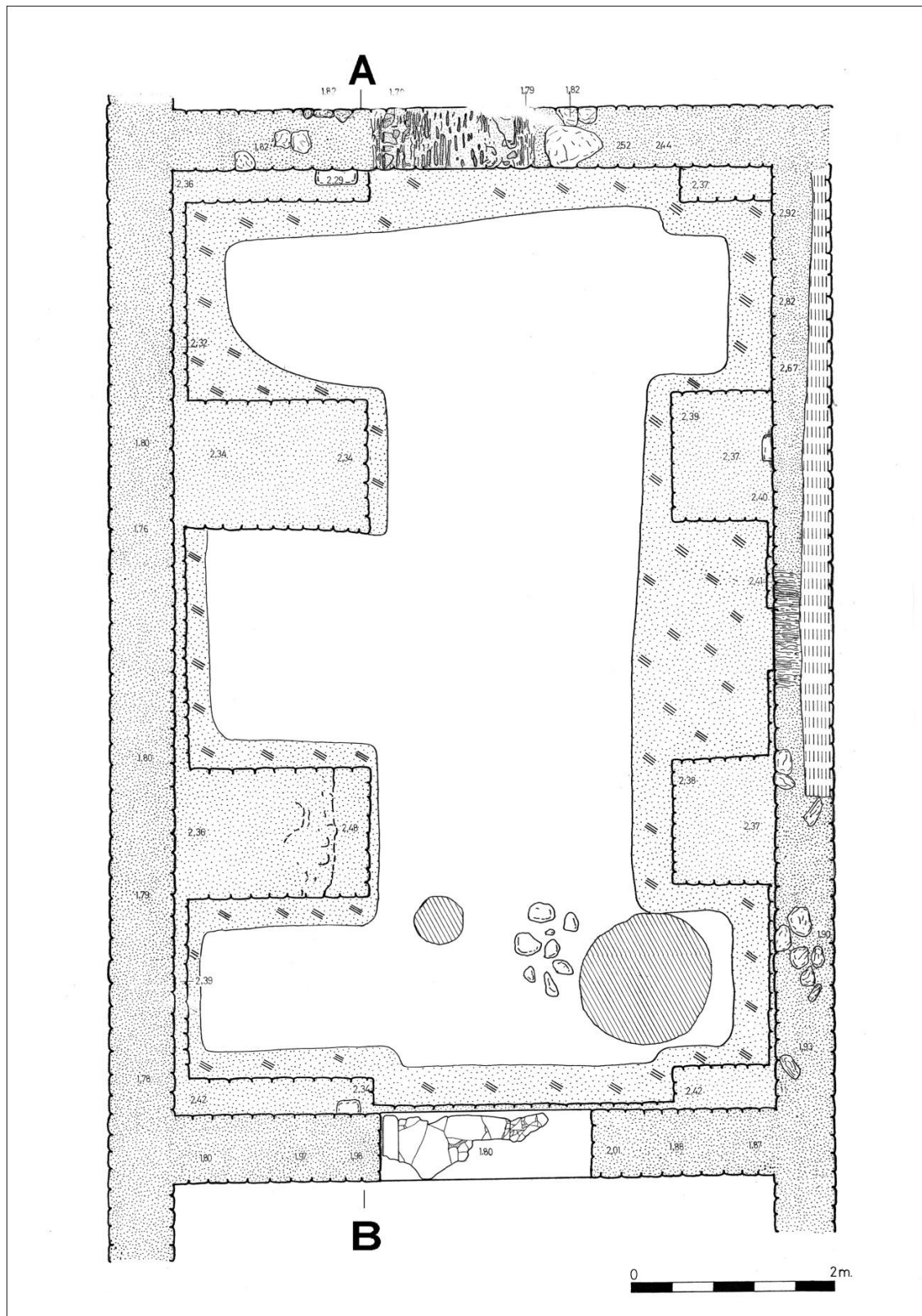

Figura 19: planta de l'aula principal, on es pot veure els fonaments i trinxeres de fonamentació.

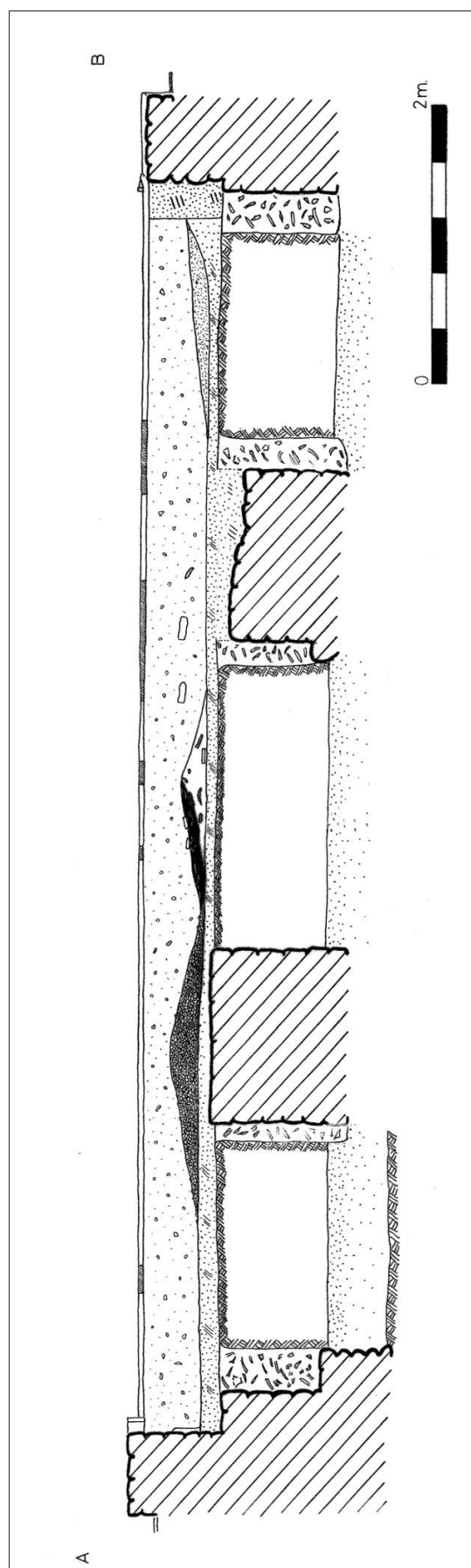

Figura 20: Secció estratigràfica de l'aula principal (A – B).

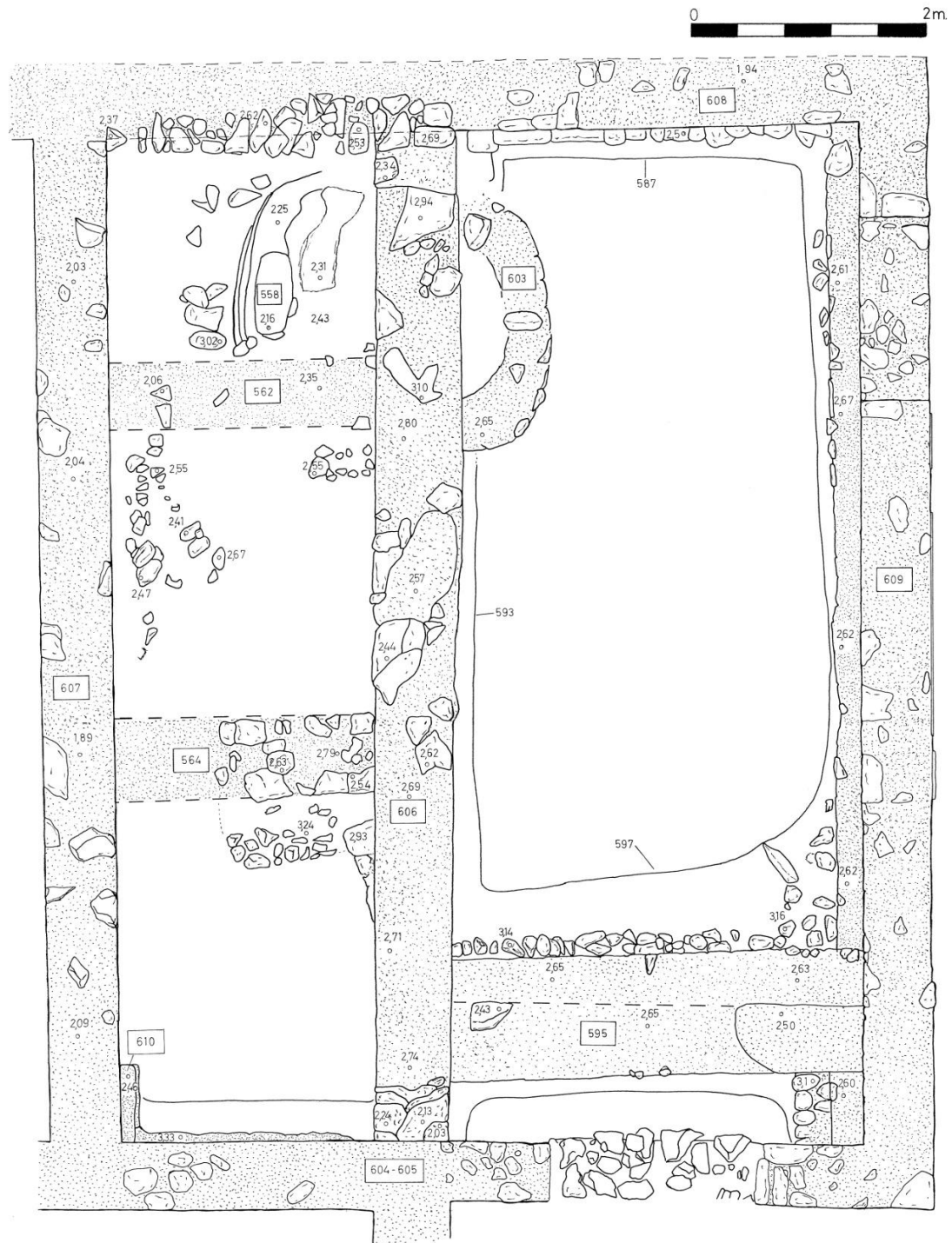

Figura 21: planta dels fonaments, trinxeres de fonamentació i restes de forn de planta ovoïdal del triclini nord (Clariana – Prevosti 2006, p. 108 i ss).

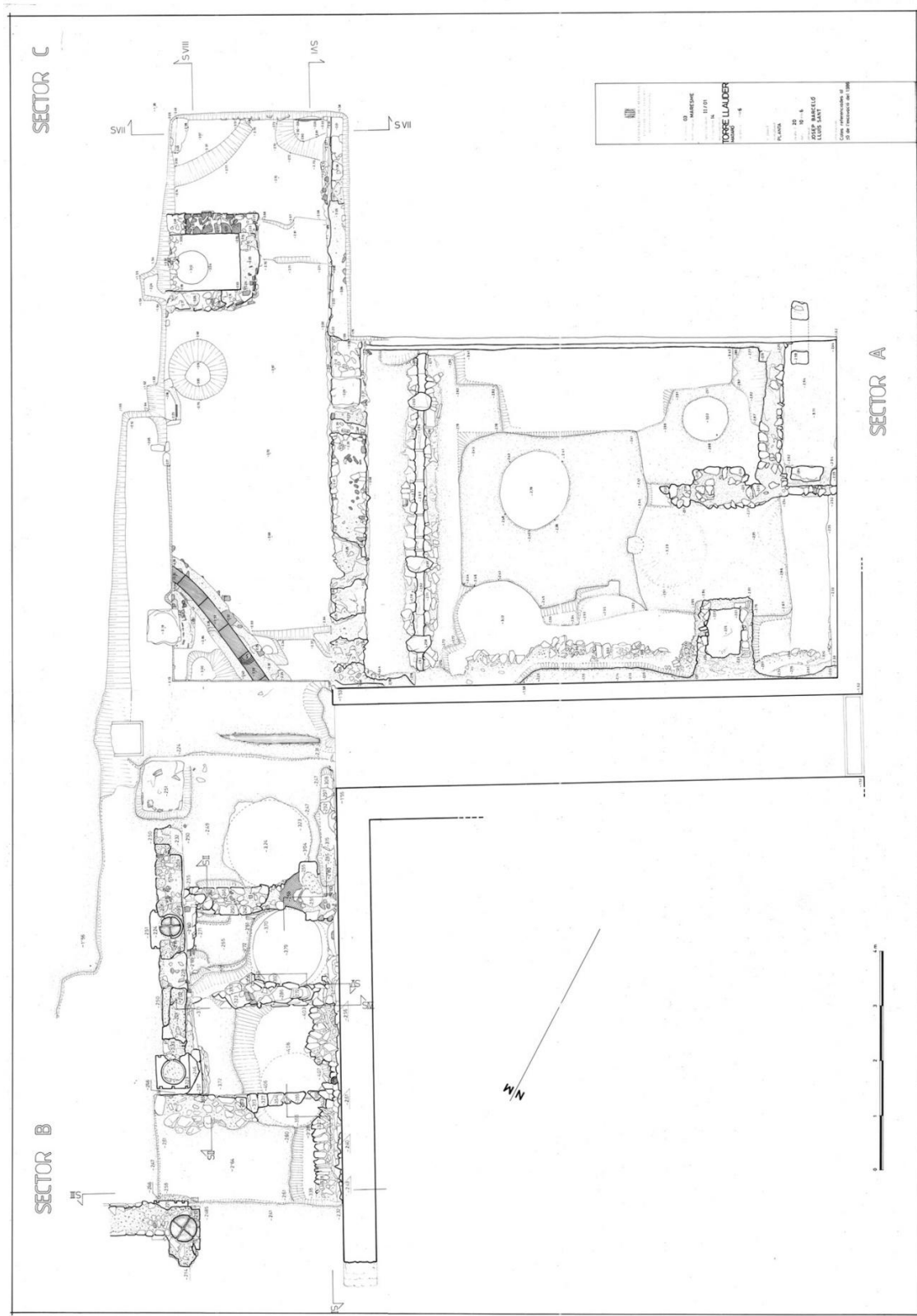

Figura 22: planta de les estructures anteriors als mosaics del triclini sud i porxada oest del peristil (Servei d'Arqueologia – Generalitat de Catalunya).

Fases evolutives de la *pars urbana* de Torre Llauder (Prevosti – Clariana 1988).

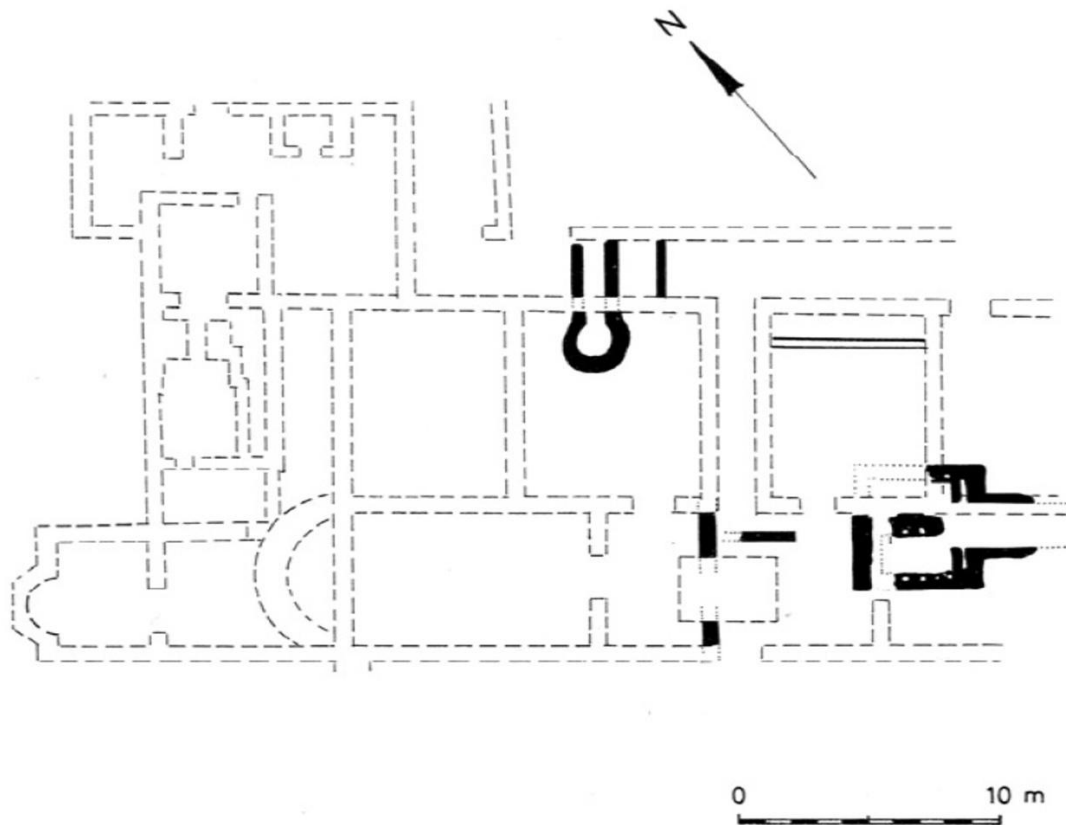

Figura 23: restes corresponents a l'etapa inicial.

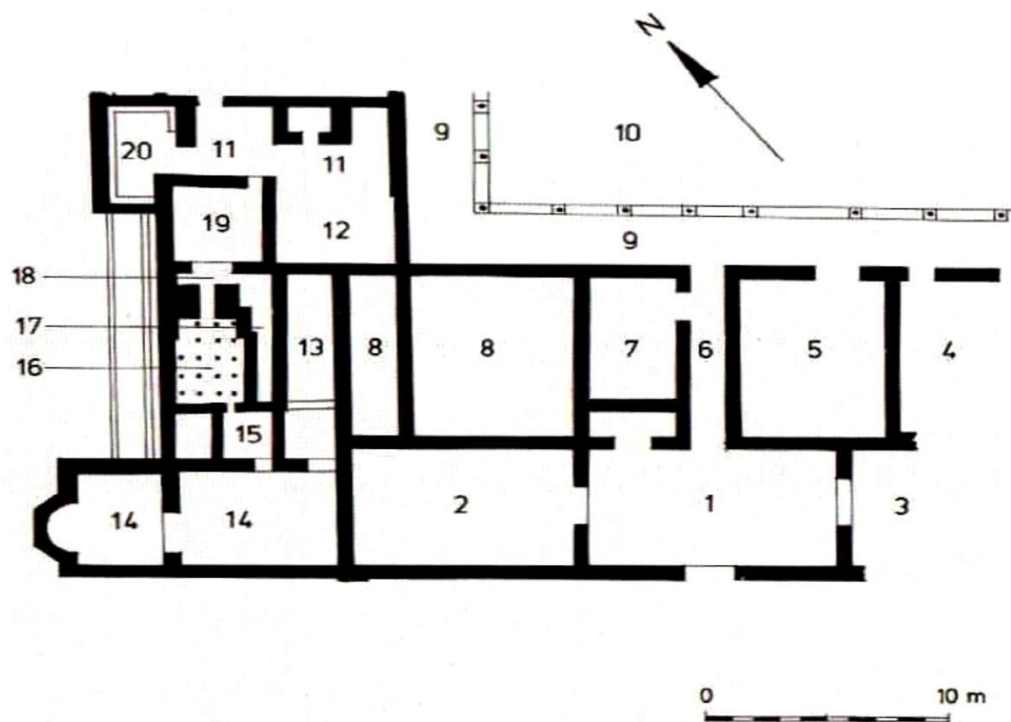

Figura 24: la *pars urbana* de la vil·la a l'època d'August .

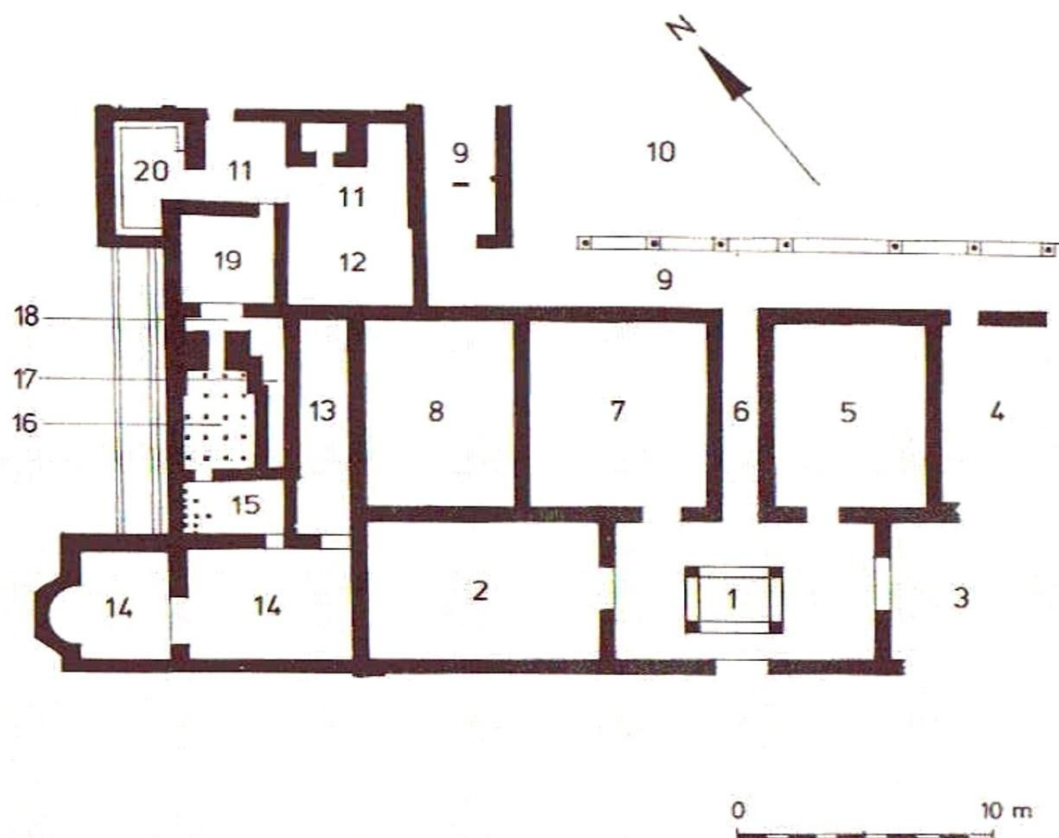

Figura 25: la *pars urbana* a l'època severiana.

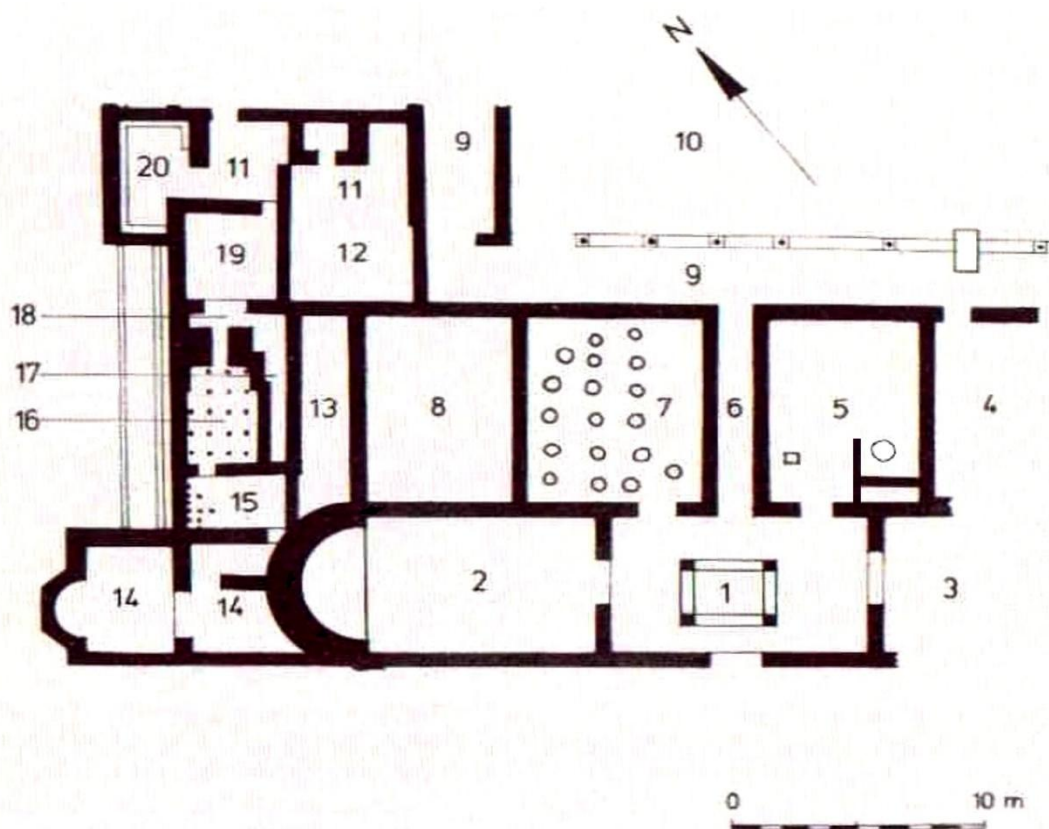

Figura 26: etapa baix-imperial.

***Terra Sigillata* provinent del subsòl de les estances pavimentades amb mosaics *opus tessellatum*:**

Tipus i ref.	Estança	Forma	Núm inventari	Cronologia U.E.
I – 4	Triclini nord	amorf, decorat	TLL 84 – 532 – 106	200 – 230 dC
I – 6	Triclini sud	“..ERE..TIGRANI”	TLL 86 – 77	Sorres base 15 aC -0
I – 16	Triclini sud	Amorf, decorat	TLL 86 – 87 – 2	Trinxera m nord 15 -0
I – 20	Triclini nord	Amorf, decorat	TLL 84 - 541 - 014	Sorres base 15 aC -0
I – 38	Triclini nord	Conspectus 12.1	TLL 84 -584	Fosa s. VII (?)
I – 45	Triclini nord	Conspectus 12.1	TLL 84 - 541	Sorres base 15 aC -0
I – 63	Triclini nord	C 18.1.1/18.2.5	TLL 84 - 541	Sorres base 15 aC -0
I – 86	Triclini nord	Conspectus 20.4	TLL 84 – 560 z Nord	Trinxera 15 aC -0
I – 104	Triclini nord	Conspectus 22	TLL 84 - 541	Sorres base 15 aC -0
I – 140	Atri	CN·ATE·(ZOIL)	TLL 82 – 62 - 015	s. II dC (?)
PA – 1	Triclini nord	McKenzie D.3.2	TLL 84 - 541	Sorres base 15 aC -0
E – 2	Triclini nord	Hy.25-28 XAPIΣ	TLL 84 – 568 – 1	Entorn 230 dC
S – 49	Triclini nord	Dr. 29 FRONTINI	TLL 84 – 532 – 33	Finals II fins 230 dC
S – 74	Aula prinpal.	Drag. 29	TLL 81 – 10 – 010	Entorn 230 dC
S – 328	Triclini nord	Drag 24/25 ASIE	neteges 1980 = 532	Finals II fins 230 dC
S – 332	Triclini nord	Drag. 24/25	TLL 84 – 557	Finals II fins 230 dC
S – 366	Triclini nord	Drag. 27-C	TLL 84 – 532	Finals II fins 230 dC
H – 57	Triclini nord	Hispanica 29/37	TLL 84 – 505 -1	Entorn 150 dC
H – 195	Triclini nord	Drag. 37-a (?)	TLL 84 – 563 – 08 ?	Entorn 230 dC
H – 262	Atri	Drag. 37-a (?)	TLL 82 – 12 – 16	200 – 230 dC
H – 286	Triclini nord	Drag. 37-a (?)	TLL 84 – 570 – 05	Entorn 230 dC
H – 287	Triclini nord	Drag. 37-a (?)	TLL 84 – 570 – 06	Entorn 230 dC
H – 295	Aula prinpal.	Drag. 37-a (?)	TLL 81 – 10 – 112	Entorn 230 dC
H – 296	Aula prinpal.	Drag. 37-a (?)	TLL 81 – 10 – 100	Entorn 230 dC
H – 332	Aula prinpal.	Drag. 37-b	TLL 81 – 8 – 002	Sota calç mosaic 230 dC
H – 351	Triclini nord	Drag. 37-b	TLL 84-563-6/569-3	Entorn 230 dC
H – 409	Triclini nord	Drag. 15/17	TLL 84 – 532 - 52	Farciment
H – 410	Triclini nord	Drag. 15/17	neteges 1980 = 532	Finals II fins 230 dC
A – 17	Aula prinpal.	Hayes 3-B	TLL 81 – 10 – 22/23	Entorn 230 dC
A – 28	Triclini nord	Hayes 3-C	TLL 84 – 540 – 03	Entorn 230 dC
A – 108	Triclini nord	H 14/15 At XVI.9	TLL 84 – 563-29/36	Entorn 230 dC
A – 115	Atri (?)	Hayes 16	TLL 82 – 10 – 201	Rudus mosaic 230 dC
A – 122	Triclini nord	Hayes 14-B	TLL 84 – 506 – 05	Entorn 230 dC
A – 126	Triclini nord	H 14B Atla XVII.4	TLL 84 – 478 – 28	s. VI dC fons <i>dolium</i>
A – 157	Atri (?)	Hayes 160	TLL 83 – 45 – 002	Entorn 150 dC

2.3.3.- Excavació en el sector de la Pollancreda³⁹:

Com a conseqüència dels treballs de modificació de la xarxa del clavaguera, realitzats l'any 1989, durant el rebaix i construcció d'una rassa en la vorera sud del carrer Roma, es destruïren algunes restes de murs i part d'un mosaic de tessel·les. A partir d'aquestes dades i d'acord amb la urgència de la situació, des de l'Àrea d'Intervenció Arqueològica del Museu de Mataró, es va endegar la corresponent actuació de salvament amb la qual es posaren al descobert diversos vestigis d'estances pertanyents a una de les terrasses inferiors de la vil·la romana de Torre Llauder. El mosaic en qüestió sembla que era el mateix del qual ja es tenien notícies des del segle XVIII, així l'escolapi Pare Rius, el pogué dibuixar i documentar vers l'any 1804 i ens indica, en la nota del croquis:

"Vista Mosaicos es el que se halla en la casa de campo de Don Miguel Tuñi tiene once pies en quadro, y está frente a la puerta principal de dicha casa muy cerca del camino Real á Barc(elona)".

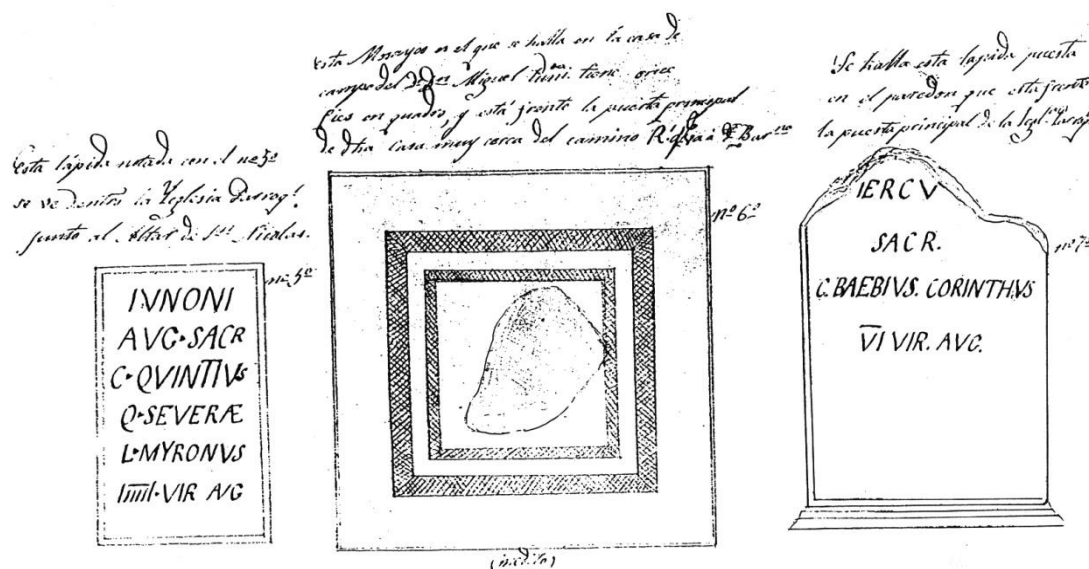

Figura 27: Dibuix realitzat pel Pare Rius a principis del segle XIX. En el centre, entre les inscripcions de dos pedestals del *forum d'Illuro*, es pot veure el croquis del mosaic d'aquest sector.

Els treballs varen posar en evidència com al sud de l'anterior estança n'hi hauria una segona, també amb paviment tessel·lat que sols s'excavà, en una petita fracció, l'extrem nord. En l'estança del costat oest hi hauria un dolium (en la rasa es va destruir parcialment) i es varen constatar les empremtes d'altres

³⁹ Vegeu figura 28 i núm. 35 de la figura 29.

dolia que s'havien extret durant el Baix Imperi, així com un petit *lacus* en l'extrem oest.

L'actuació va posar de manifest com les restes d'estructures de murs tindrien idèntica data de construcció que les conservades en el Clos Arqueològic i que es situen a l'època d'August⁴⁰. Els mosaics, no obstant, tindrien una datació aproximada vers el segon quart del segle I dC (Cerdà - Pérez 1991, pp. 140).

Es interessant, en aquesta excavació, la troballa d'un petit abocador, primer de restes i rebutjos provinents del taller d'àmfores d'època d'August-Tiberi i més tard, en una segona fase, de restes domèstiques, amb una datació des de meitat segle II i fins a finals del III dC. D'entre el material corresponent a la primera fase destaquem un fons de pàtera de *sigillata* itàlica amb la marca L·T·C, de *L. Titius Copo* d'Arezzo, alguns fragments d'itàlica i de sudgàl·lica, i com a residual, un fragment de fons del taller de les "petites estampilles" (Clariana 2010, p. 26). De la segona fase del mateix, com a materials datables, hi ha *sigillata* africana "A" i "C", "lucente" i vores d'àmfora Keay 4 i 11 (Pérez-Cerdà 1989, p. 33; Cerdà – Pérez 1991, pp. 139 – 140).

Aquestes troballes varen posar de relleu com la vil·la, en tant que aterassada, continuava en una bona part de l'extensió de la zona verda o "Pollancreda", tal com es pogué constatar a l'any 2006 amb la prospecció feta per tal de delimitar-ne l'abast. Així de la memòria elaborada per D. Griñó, destaquem:

"La presència d'estructures romanes en aquesta zona no es estranya, cal recordar la proximitat física de la vil·la romana de Torre Llauder, a més creiem amb la possibilitat de que tant els estrats arqueològics com les estructures romanes pertanyen a aquesta vil·la, que és una vil·la amb una disposició urbanística peculiar, ja que es presenta aterassada, amb construccions a diferents nivells. Possiblement es poden entreveure quatre nivells de terrasses constructives d'època romana en aquest sector.

Cal dir també que els murs i els paviments documentats poden pertànyer a la part rústica de la vil·la romana ja que són paviments d'opus signinum i no ens apareix cap d'opus tessellatum (mosaic) relacionats molts cops amb parts nobles de les vil·les romanes, en el cas de la vil·la de Torre Llauder la part noble estaria situada en un nivell més elevat dintre del clos arqueològic i en terrasses a nivells més baixos es trobaria ubicada possiblement la part rústica de la vil·la" (Griñó 2006, apartat 6: conclusions).

⁴⁰ En una primera valoració, varem suggerir una datació d'època d'August (Prevosti – Clariana 1987, p. 200). Posteriorment López Mullor –Martín (2008, p. 60 i nota 162) dedueixen que, per la presència de ceràmica de parets fines de "clofolla d'ou", en un estrat coetani del forn, s'hauria de datar l'inici de la producció amfòrica a Torre Llauder en els primers anys del segle I dC (potser l'època de Tiberi). Aquesta darrera dada caldria matitzar-la en el sentit que, el fragment de parets fines aludit i amb el qual basen la seva afirmació podria molt bé tractar-se d'un cas d'intrusió en l'estrat com altres que també hem detectat (Clariana – Prevosti 2006, pp. 56 i 61). En canvi, les dates que proporciona la *sigillata* itàlica són força uniformes.

De la qual cosa podem deduir que una part força important de la vil·la, que molt possiblement vindria a coincidir amb les estances rústiques es conservaria en el subsòl d'aquesta zona i, afortunadament, sembla que roman força intacta a jutjar per les troballes efectuades en els treballs de prospecció que s'hi han portat a terme.

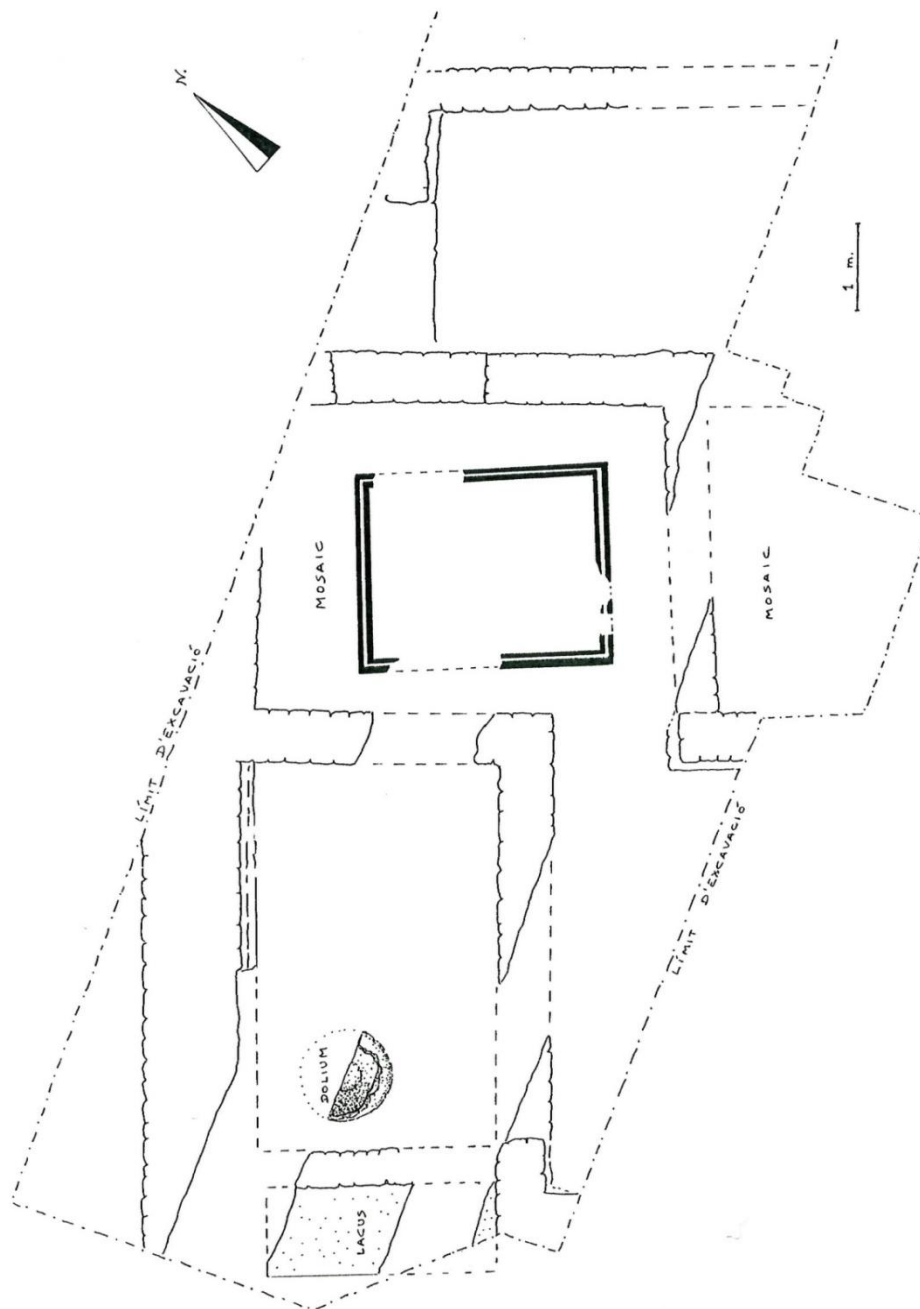

Figura 28: Planta de les estructures corresponents a l'actuació de 1989 (adaptat de la planta de Cerdà — Pérez 1991).

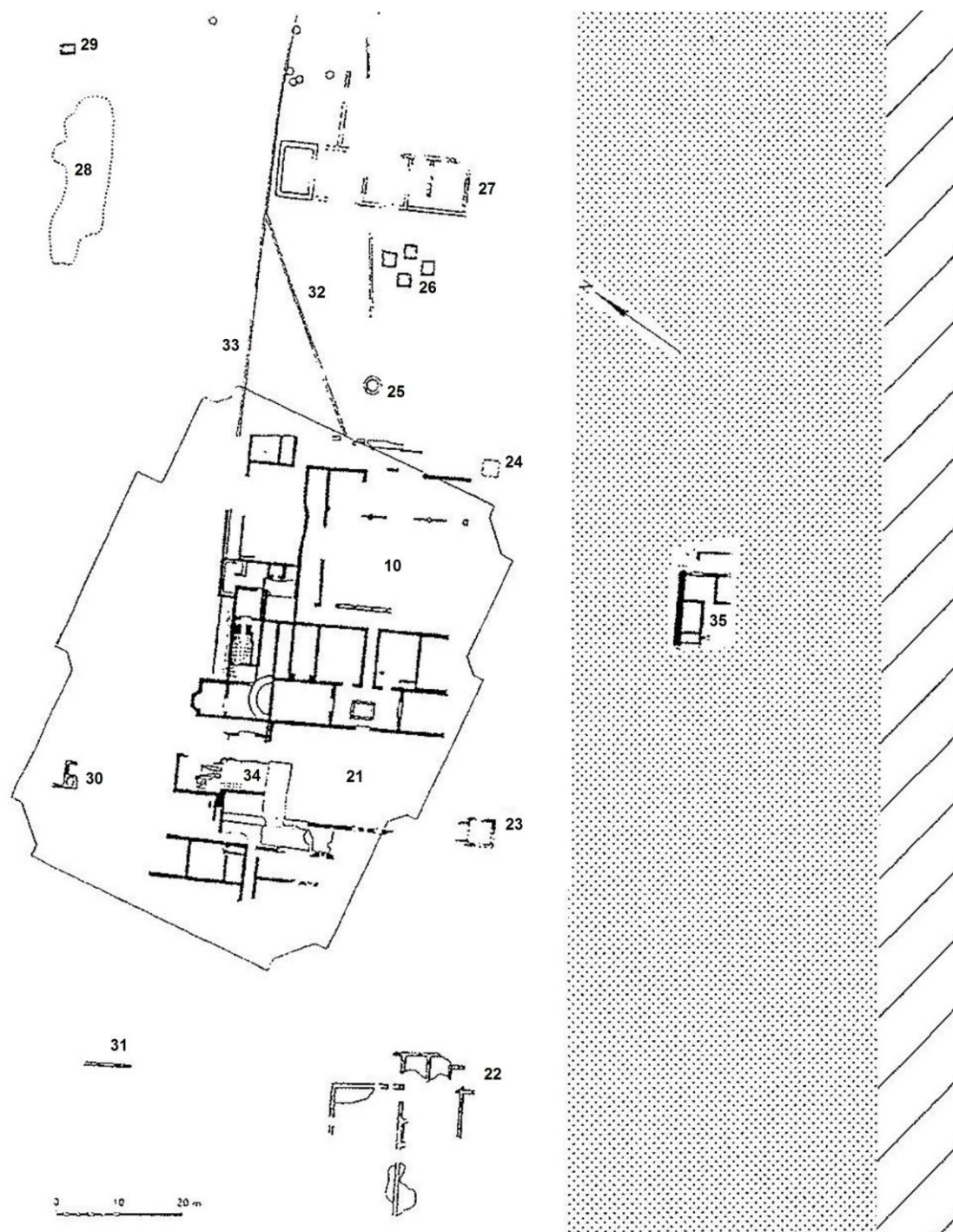

Figura 29: Suposada distribució de la vil·la en terrasses, la més alta correspondria a les restes del "Clos arqueològic", la segona a les restes trobades a la "Pollancreda" el 1989 i les restants a les prospectades el 2006 (adaptació del plànol de Ribas 1972, fig. 1).

2.3.4.- Excavació del Peristil est:

Portada a terme des de l'any 2006 i fins el 2010, ha vingut a resoldre, les incògnites que hi havia d'aquest sector de la vil·la. Des de les excavacions de Marià Ribas en els anys seixanta, es coneixia part del mosaic geomètric, amb tesselles de color blanc i negre, força malmès a causa de les rases de cultiu de la vinya, així com el fet que, aquest indret, havia sofert varies transformacions. De l'actuació arqueològica, de l'any 1986, dirigida per M. Caballero, realitzada en el subsòl de l'ala oest, al subsòl de la zona del mosaic, no ens ha arribat la memòria científica de l'excavació, sols una part de la documentació fotogràfica i planimètrica i unes caixes amb material arqueològic (conservades al magatzem del Museu de Mataró), però sense haver estat siglat i sense indicació estratigràfica. Més tard, a l'any 1987 s'efectuà un petit tempteig, per part de S. Pérez Tort, en l'angle oest del sector nord, memòria que, segons s'ens informa en el Pla Director de 2005, tampoc no fou lliurada.

Es tenia coneixement, des de les excavacions de Ribas, que, en el costat nord, una part de la columnata del peristil havia estat amortitzada, desmuntant les columnes i construint un mur al seu damunt. Els rajols de quart de cercle amb els quals estaven fetes les columnes foren tornats a emprar, en època tardana, per a la construcció d'un dipòsit, en el costat sud-oest, que destruïa part del mosaic i les columnes.

Les excavacions portades a terme des del 2006, dirigides per C. Puerta i realitzades per varis equips, de les empreses Atics i Fragments, així com d'alumnes de pràctiques de la UAB, han estat força positives en el sentit que s'han pogut documentar les diferents fases evolutives del sector.

A partir de les dades obtingudes en l'excavació del peristil, Puerta i Muñoz, estableixen cinc fases o períodes d'ocupació (Puerta – Muñoz 2012, pp. 7 – 10):

La primera⁴¹ que defineixen com a *cella vinaria* (Puerta – Muñoz 2012, p. 7), i que no es altra que la continuació de les estructures més antigues que ja s'havien documentat durant l'excavació del subsòl de la *pars urbana* (estances amb mosaics) i, en el peristil, consisteixen en dos murs localitzats en l'angle nord-oest i en les restes d'un abocador d'àmfores, situat a l'extrem est (U.E. 204), que contenia una gran quantitat de rebutjos amfòrics pertanyents a la forma Pascual 1 i com a fòssil director hi ha la presència de *sigillata* itàlica, entre els quals destaca un fragment de vora, possiblement, de la forma Conspectus 11 (I-36) i ceràmica de parets fines⁴². Aquest abocador, sembla que ocuparia una superfície equivalent al 20% de l'espai del peristil i, fins ara, sols ha estat excavat en una quarta part.

⁴¹ Datada de forma ampla entre el darrer quart del segle I aC i mitjan del segle I dC (Puerta – Garcia 2014, p. 192).

⁴² Dins el mateix context, a la U.E. 5.009, hi ha documentats quatre fragments d'una mateixa peça, també d'itàlica, forma Conspectus 13.

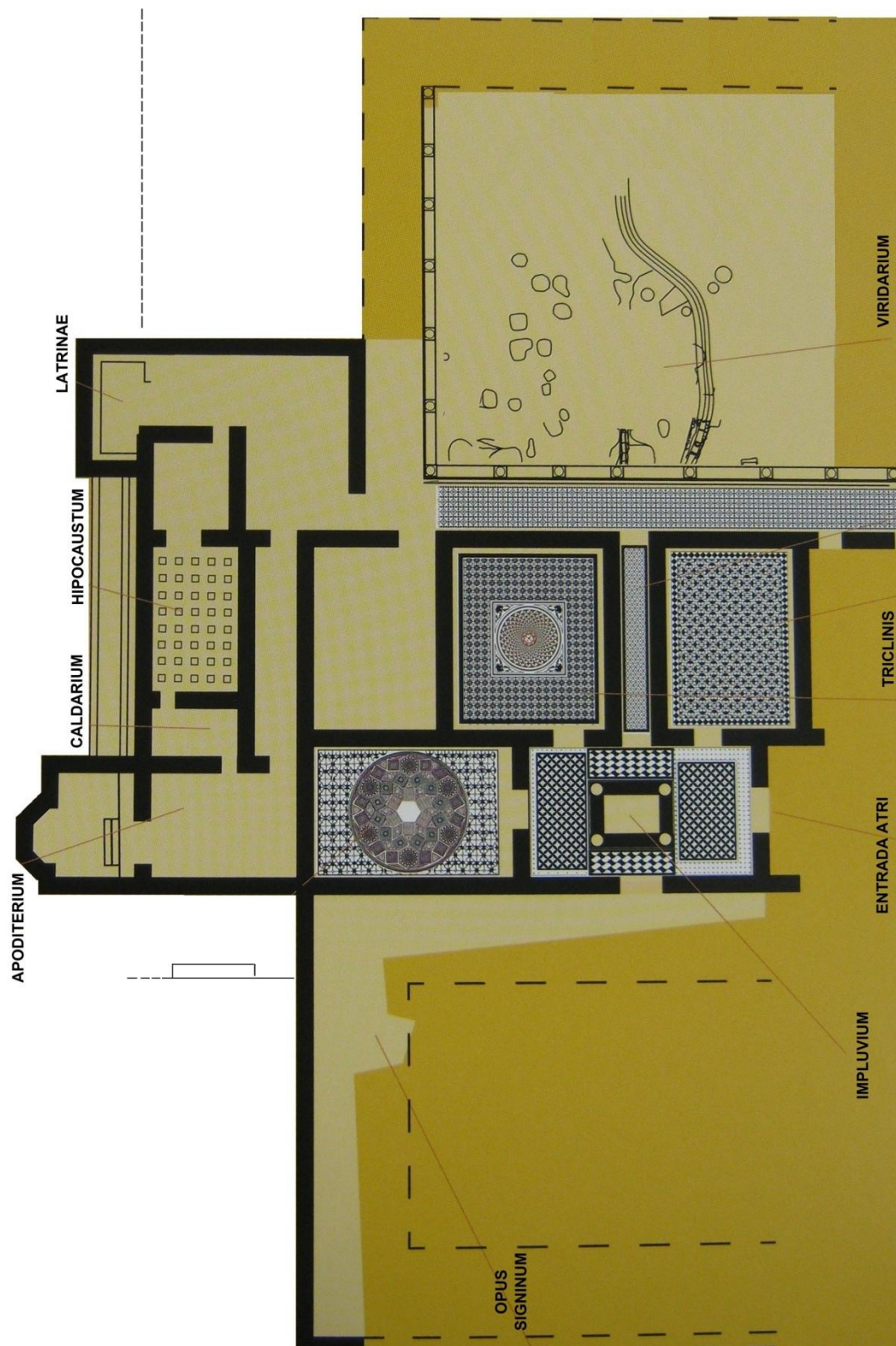

Figura 30: *pars urbana* de la vil·la a l'època severiana i amb els mosaics i els dos peristils (planta de Garcia – Puerta 2012, p. 51, amb adaptacions).

En la segona fase, d'època altimperial⁴³, ja tindria definida la funció de peristil i estaria totalment enjardinat⁴⁴. Es varen documentar prop d'una trentena de retalls que possiblement correspondrien a escocells d'arbres i plantes del jardí.

Aproximadament tallant el peristil, d'est a oest, passa el desguàs, interpretat com *euripus*, que vindria de l'*impluvium*. Aquest darrer molt possiblement aniria descobert i discorre fent una ondulació al centre. Es pot observar com una gran part de les *tegulae* de la base del canal porten estampillada la marca del terrissaire L·HER·OPT. Construit, molt possiblement, a l'època severiana, la seva amortització tindria lloc a l'antiguitat tardana.

La tercera fase coincidiria amb les reformes que es produeixen en la vil·la en el Baix Imperi (Puerta – Garcia 2014, p. 192). En el peristil s'han documentat restes de murs, en l'extrem nord-est, que configuren dues noves estances.

La quarta fase correspondria amb les diverses sitges o foses, aproximadament una quinzena, i vindria a coincidir cronològicament amb el mateix moment de les foses documentades en les estances de la *pars urbana*. D'aquesta fase també seria la gran fosa, aproximadament elíptica, excavada en la zona sud del peristil a tocar amb l'*euripus* (Puerta – Garcia 2014, p. 192).

La cinquena i última fase, correspon a la conversió de la zona en necròpoli, havent-s'hi localitzat diversos enterraments⁴⁵, en fossa i en caixa triangular de *tegulae* (Puerta – Muñoz 2012, pp. 10 i 11).

D'entre els materials exhumats, cal indicar que, com a fet curiós, s'han trobat alguns, pocs, fragments que ajuden a completar peces ja trobades a l'època de M. Ribas (**H – 298; H – 87 i H – 483**).

Un constatació general que s'observa, a excepció de les restes d'abocador del taller d'àmfores i un petit sector de l'extrem nord-oest del peristil, la resta de l'àrea excavada presentava una quantitat considerable d'alteracions i remocions de terres, produïdes sobretot en el Baix Imperi, la qual cosa comporta que la majoria d'unitats estratigràfiques corresponguin cronològicament a un moment avançat, tot i que moltes d'elles residualment puguin contenir ceràmiques fines de l'Alt Imperi, tal com podem veure en la taula de la pàgina següent.

Simultàniament, en la mateixa campanya, també es va actuar de forma parcial en el Peristil oest⁴⁶, posant al descobert una bona mostra dels paviments de

⁴³ Segons Puerta – Garcia 2014, p. 192, aniria des del segle I dC fins el IV dC.

⁴⁴ Corresponent a aquesta fase es documenten les u.e. 6031 i 9022. La primera, és un estrat situat prop de l'angle nord oest del peristil, amb una cronologia fixada, segons la memòria d'excavació, entre el 25 – 50 dC. La u.e. 9022, amb datació, suposadament del segle I dC, situat en l'extrem nord-est del peristil. Del primer hi ha referenciats els invidus: **I – 40, S – 280**, i del segon: **S – 50 i S – 330**.

⁴⁵ Garcia – Puerta 2012, p. 65, ens indiquen que aquests enterrament són posteriors a les fosses, i, en un cas, referent a una sepultura preantropomòrfica trobada en el peristil 2, consideren que la cronologia es trobaria entre els segles VIII – IX.

signinum de les ales nord, est i oest. Espais que en part (sobretot la zona oest) ja havien estat delimitats i excavats per Ribas entre els anys 1969 i 1970 (Ribas 1972, figs. 1 i 2) i, tot i que els estrats que el cobrien han estat datats entre el darrer quart del segle V i primer terç del VI dC (Puerta – Muñoz 2012, p. 9), d'aquests provenen tres de les peces ressenyades en el catàleg (**S- 233, H – 156**, i un fragment de la **H – 67**).

A continuació s'adjunta la relació de materials (*sigillata*) provinents de l'excavació del Peristil est, amb indicació de tipologia, unitat estratigràfica i referència (inclòs dins el núm. d'inventari) i cronologia assignada a la mateixa. En la següent taula, podem veure com en molt pocs casos, la datació del material coincideix amb la cronologia de la unitat estratigràfica:

Tipus i núm. ref.	Forma	Núm. inventari	Cronologia U.E.
I – 19	Calze	09 – 114	Sitja tardana
I – 29	ansa <i>skyphos</i> (?)	10 – 5008	Segles V – VI dC
I – 36	Conspectus 11.1.4	09 - 204 – 1	Abocador 25 – 15 aC
I – 39	Conspectus 12.1	07 – 6021	Paviment tardà
I – 40	Conspectus 12.1	06 – 6031 – 2	25 – 50 dC
I – 41	Conspectus 12.1	09 – 4 – 250	princ VI fins meitat VI
I – 42	Conspectus 12.1	09 – 4 – 253	princ VI fins meitat VI
I – 49	Conspectus 12.3	10 – 5003 – 68	S/euripus, V – VI dC
I – 50	Conspectus 12.3	09 – 87 – 1	Fons dolium inici s. V
I – 52	Conspectus 12.3	09 – 4 – 251	princ VI fins meitat VI
I – 54	Conspectus 12.4	10 – 5003 - 80	S/euripus, V – VI dC
I – 57	Conspectus 14.1	08 – 2 – 273	princ VI fins meitat VI
I – 61	Conspectus 14.1 o .2	07 – 4009	s. V – VI dC
I – 65	Conspectus 18.1	09 – 85 - 3	Fossa de pps s V dC
I – 118	Conspectus 33	08/09 – 177 – 87	Finals V pps VI dC
TI – 8	Drag. 29	07 – 1002	Modern
TI – 9	Drag. 29	09 – 4 – 1635	princ VI fins meitat VI
IM – 2	Conspectus 11	10 – 5008 – 38	s. V – VI dC
S – 23	Drag. 29	09 – 4	princ VI fins meitat VI
S – 24	Drag. 29	07 – 4012	s IV – VI dC farcim ru
S – 25	Drag. 29	09 – 4 (100.039)	princ VI fins meitat VI
S – 41	Drag. 29	10 – 5003 – 70	S/ euripus, V – VI dC
S – 50	Drag. 29	09 – 9022 – 6	s. I dC (?)
S – 51	Drag. 29	08 – 2 – 280	princ VI fins meitat VI
S – 69	Drag. 29	09 – 1022	s. IV – V dC
S – 125	Drag. 37	09 – 4 (100.036)	450 – 530 dC
S – 162	Drag. 37	09 – 4 - 1642	princ VI fins meitat VI
S – 163	Drag. 37	09 – 4 – 278	princ VI fins meitat VI
S – 164	Drag. 37	09 – 4 – 279	princ VI fins meitat VI
S – 232	Drag. 37	08 – 9022 (100.054)	s. I dC (?)
S – 262	Forma tancada	08 – 9016	s. IV dC
S – 266	Ritt. 8	10 – 5003 – 58	S/ euripus V – VI dC

⁴⁶ Vegeu Puerta – Garcia 2014, p. 198. Altres exemples de vil·les amb dos peristils els podem veure a la Gàl·lia, concretament, a la vil·la de La Ramière, a Roquemaure (Buffat 2011, p. 26, fig. 9) i a la vil·la de Prés Bas, a Loupian (Buffat 2011, p. 39, fig. 27.1).

Tipus i núm. ref.	Forma	Núm. inventari	Cronologia U.E.
S – 271	Ritt. 9	09 – 2 – 87	princ VI fins meitat VI
S – 280	Drag. 15/17	06 – 6031	25 – 50 dC
S – 281	Drag. 15/17	06 – 3005	fossa baiximperial
S - 286	Drag. 18	10 – 5003 – 61	<i>S/euripus</i> V – VI dC
S – 295	Drag. 18 <i>marmorata</i>	10 – 5003 – 36	<i>S/euripus</i> V – VI dC
S – 317	Dra. 18 “O·RVFIN..”	08 – 2- 281	princ VI fins meitat VI
S – 330	Drag. 24/25	08 – 9022 – 5	s. I dC (?)
S – 351	Drag. 24/25 “OFSABI”	09 - 4	princ VI fins meitat VI
S – 356	Drag. 27 “FA...”	09 – 4 – 1641	princ VI fins meitat VI
S – 384	Drag. 27 “OFSECV”	09 – 4 – 1640	princ VI fins meitat VI
S – 432	“OF A...RI.S”	08 – 9003 – 8	Modern
H – 33	Drag. 29	09 – 4 – 283	princ VI fins meitat VI
H – 49	Drag. 30	09 – 4024	510 – 620 dC
H – 87	Drag. 29	08 – 4012 (1 frag)	s. IV – V dC
H – 127	Drag. 37-a	09 – 4 – 281	princ VI fins meitat VI
H – 136	Drag. 37-a	08 – 9006 - 2	anivellam s V – VI dC
H – 175	Drag. 37-a	10 – 5003 – 83	<i>S/euripus</i> V – VI dC
H – 188	Drag. 37-a	07 – 4010	s. V dC (?)
H – 196	Drag. 37-a (?)	09 – 4 (100.042)	princ VI fins meitat VI
H – 199	Drag. 37-a (?)	09 – 4 (100.046)	princ VI fins meitat VI
H – 224	Drag. 37-a	07 – 4015 (100.059)	princ VI fins meitat VI
H – 285	Drag. 37-a (?)	09 – 2 (100.037)	princ VI fins meitat VI
H – 298	Drag. 37-b	08 – 2 (3 frags.)	princ VI fins meitat VI
H – 302	Drag. 37-b	10 – 5003 - 71	<i>S/euripus</i> V – VI dC
H – 312	Drag. 37-b	09 – 176 - 3	360 - 460 dC
H – 316	Drag. 37-b	09 – 4 – 284	princ VI fins meitat VI
H – 317	Drag. 37-b	09 – 4 – 267	princ VI fins meitat VI
H – 321	Drag. 37-b	09 – 2 (100.048)	princ VI fins meitat VI
H – 328	Drag. 37-b	09 – 4 (100.041) 1frg	princ VI fins meitat VI
H – 344	Drag. 37-b	09 – 4 (100.045)	princ VI fins meitat VI
H – 352	Drag. 37-b	09 – 2 (100.040)	princ VI fins meitat VI
H – 356	Drag. 37-b llisa	09 – 4 (100.049)	princ VI fins meitat VI
H – 389	Drag. 27	06 - 3005	fossa baiximperial
H – 406	Drag. 18	09 – 4 – 1638	princ VI fins meitat VI
A - 18	Hayes 3-B	09 – 4 – 55	princ VI fins meitat VI
A - 55	Hayes 7	09 - 4 – 57	princ VI fins meitat VI
A – 59	Hayes 8-A	09 – 208 – 1	princ V dC forat arbre
A – 63	Hayes 8-A	09 – 4 – 280	princ VI fins meitat VI
A – 71	Hayes 8-A	09 – 4 – 286	princ VI fins meitat VI
A – 87	Hayes 9-A	06 – 3005 - 14	fossa baiximperial
A – 134	Hayes 22	09 – 4 – 77	princ VI fins meitat VI
A – 137	Hayes 20 o 22	08 – 2 – 301	princ VI fins meitat VI
A – 143	Hayes 21	09 – 4 – 56	princ VI fins meitat VI
A – 158	Hayes 160	09 – 4 - 1963	princ VI fins meitat VI

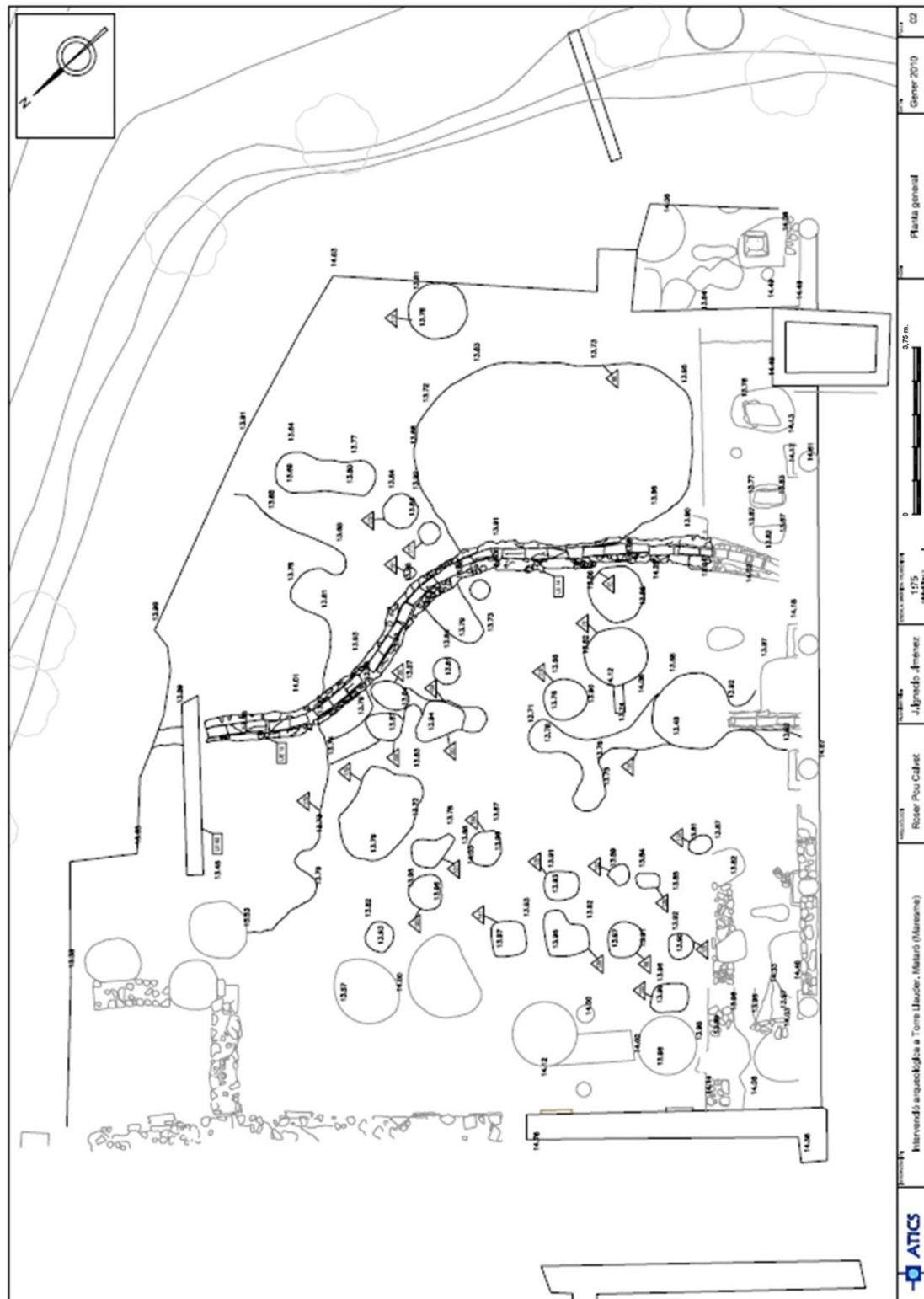

Figura 31: Planta excavació peristil est, amb l'*euripus* al centre (García – Puerta 2011 - 2012).

Figura 32: Detall de l'*euripus*.

3.- SIGNIFICAT DE LA *TERRA SIGILLATA* EN ELS CONTEXTOS ARQUEOLÒGICS DE TORRE LLAUDER D'ÈPOCA ALT IMPERIAL:

Com hem pogut veure, Torre Llauder és una vil·la romana que demostra tenir una gran vitalitat, a jutjar per la quantitat i qualitat de les troballes que si han vingut portant a terme, per la seva excel·lent ubicació, a tocar amb la costa. És un lloc on veiem que permanentment estaria obert a les diferents corrents comercials, on els canvis i novetats de tot tipus arribarien amb estricta puntualitat. Entre elles i en un lloc destacat hi haurien les ceràmiques fines en les diferents varietats de *sigillata* que es varen produir a l'època altimperial romana, ja fossin les produccions itàliques, sudgàl·liques, tardoitàliques, hispàniques i africanes "A". Aquestes ceràmiques, totes elles, indirectament ens parlen de la vida quotidiana en aquesta vil·la, algunes vegades de quins havien estat els seus usuaris i, fins hi tot, podem apreciar, en les inscripcions espontànies que ens han fet arribar, alguns trets, com el nom de l'usuari i a partir d'ell podem sovint deduir la seva condició social, altres indicacions poden ser simplement numerals o esquemes, o dibuixos grafitats, de difícil comprensió per a nosaltres, així mateix, destacar també com una de les inscripcions trobades possiblement faria referència a una libació o acte de caire religiós.

Veiem com durant l'etapa de Marià Ribas, en els anys seixanta, fou quan es posà al descobert la major part coneguda de la vil·la. A partir del seus diaris d'excavació hem pogut, parcialment, copsar quin era el conjunt de sigil·lades que va poder documentar amb detall i per tant esbrinar, encara que de forma incompleta, la dinàmica dels dos abocadors d'escombraries, així com del reompliment de la zona de l'hipocaust 2. No obstant totes aquestes dades observem que les notes de Marià Ribas, en les quals ens hem basat per ubicar les peces recullen únicament la part del material que es va considerar, en aquell moment, com a destacable, per la qual cosa hem de suposar que una part significativa que tenim documentada dins el catàleg amb l'única referència de pertinença a les campanyes dels anys seixanta possiblement provindria dels abocadors sense poder precisar més detalls.

En el primer abocador, situat al nord de l'hipocaust 1, hi trobem algunes poques mostres de *sigillata* itàlica, concretament un fragment corresponent a una peça decorada, de la forma Conspectus R 1.1.1 (I – 8), dos fons amb marques de terrissaire: "MPER" (?) i "P(H)ILOLO". A més, la peça de *sigillata* tardoitàlica gairebé sencera, de la forma Drag. 29, amb marca de terrissaire: "SEX M P". Les sigil·lades sudgàl·liques no eren gaire abundants, únicament 10 individus, dels quals cinc corresponien a la forma Drag. 37 i un altre a la forma Drag. 29, així com el segell: "IVCV/.." i un tinter de la forma Ritt. 13.

Varietats de *sigillata* i núm de referència del catàleg dels individus provinents de l'abocador al nord de l'hipocaust 1 (damunt desgüassos del *frigidarium*):

T.S. itàlica	tardo-itàlica	sudgàl·lica	hispanica	africana "A"
I – 8	TI – 1	S – 4	H – 1	A – 36
I – 148		S – 11	H – 3	A – 60
I – 149		S – 14	H – 15	A – 142
		S – 114	H – 60	A – 152
		S – 120	H – 120	A – 153
		S – 146	H – 257	A – 155
		S – 221	H – 330	
		S – 222	H – 378 R	
		S – 378	H – 379 R	
		S – 430	H – 484 Abella	
			H – 485 Abella	

L'altre gran abocador era el que estava situada a l'exterior, a l'est de les restes arqueològiques, d'aquest provenen diversos materials, entre ells *sigillata* itàlica (**I – 119** i **I – 146**), un fragment de *sigillata* vesubiana de la producció A, de la Badia de Nàpols, (**PA – 2**), de *sigillata* sudgàl·lica, amb un total de 37 individus, la forma més freqüent és la Drag. 37, però també hi són presents les formes Drag. 29, 18, 24/25, 27, i 33, així com diverses marques de terrissaire. Pel que fa a la *sigillata* hispànica, veiem un total de 40 individus, on hi són presents les formes Drag. 29, Drag. 37-a, Hispanica 37-b, Hispanica 40 i 44, i un fragment d'Hispanica 3 o 22 (?). La *sigillata* africana "A" també la trobem, amb les formes Hayes 2, 34, 131 i 158.

Les referències dels materials d'aquest abocador són les següents:

T.S. itàlica	producció A	sudgàl·lica	hispanica	africana "A"
I – 119	PA – 2	S – 3	H – 10	A – 4
I – 146		S – 18	H – 18	A – 147
		S – 19	H – 19	A – 150
		S – 37	H – 20 R (?)	A – 151
		S – 42	H – 24	
		S – 45	H – 90	

T.S. itàlica	producció A	sudgàl·lica	hispànica	africana “A”
		S – 48	H – 91	
		S – 55	H – 94	
		S – 63	H – 95	
		S – 67	H – 96	
		S – 68	H – 108	
		S – 71	H – 111	
		S – 72	H – 112	
		S – 109	H – 115	
		S – 113	H – 116	
		S – 116	H – 121	
		S – 141	H – 142	
		S – 142	H – 144	
		S – 143	H – 148	
		S – 153	H – 160	
		S – 157	H – 162	
		S – 165	H – 178	
		S – 173	H – 189	
		S – 202	H – 210	
		S – 209	H – 218	
		S – 217	H – 235	
		S – 218	H – 264	
		S – 242	H – 279 R	
		S – 258	H – 290	
		S – 299	H – 305	
		S – 319	H – 318	

T.S. itàlica	producció A	sudgàl·lica	hispanica	africana "A"
		S – 331	H – 319	
		S – 337	H – 320	
		S – 367	H – 323	
		S – 377	H – 324	
		S – 386	H – 331	
		S – 407	H – 339	
			H – 357	
			H – 364	
			H – 455	

Un altre dels sectors que també proporcionà gran quantitat de ceràmica fina, fou el conjunt d'espais de l'hipocaust 2. Aquests espais, un cop en desús, foren reomplerts amb terres que contenien materials que, amb un alt grau de certesa, provindrien d'un dels abocadors de la vil·la. Hi trobem, des de *sigillata* itàlica, entre elles dues marques d'*Ateius* i una de *Protus*. Fragments d'una peça de *sigillata* tardoitàlica (**TI-2**). *Sigillata* sudgàl·lica, sobretot de les formes Drag. 29, 37, 18, 27, 33, Hermet 13, així com marques de terrissaire (5). La *sigillata* hispànica també hi és present amb una bona mostra de les formes Drag. 29, Hispanica 29/37, Drag. 37-a, Hispanica 37-b, Hispanica 2, Drag. 35 i Ritt. 8. La *sigillata* africana "A" es força minoritària amb sols dos individus, un de la forma Hayes 147 i un peu de pàtera de forma inconcreta.

Així, les referències dels materials provinents de l'hipocaust 2, són les següents:

T.S. itàlica	tardo-itàlica	sudgàl·lica	hispanica	africana "A"
I – 13	TI – 2	S – 6	H – 2	A – 154
I – 43		S – 44	H – 11	A – 159
I – 77		S – 52	H – 12	
I – 88		S – 102	H – 13	
I – 100		S – 110	H – 14	

T.S. itàlica	tardo-itàlica	sudgàl·lica	hispanica	africana "A"
I – 138		S – 111	H – 16	
I – 139		S – 112	H – 17	
I – 153		S – 136	H – 21	
		S – 137	H – 51	
		S – 138	H – 52	
		S – 139	H – 53	
		S – 150	H – 61	
		S – 166	H – 69	
		S – 187	H – 74	
		S – 210	H – 78	
		S – 213	H – 93	
		S – 228	H – 101	
		S – 248	H – 103	
		S – 259	H – 129	
		S – 285	H – 132	
		S – 287	H – 137	
		S – 361	H – 153	
		S – 362	H – 157	
		S – 406	H – 159	
		S – 443	H – 163	
			H – 168R	
			H – 169	
			H – 182	
			H – 209	
			H – 216	

T.S. itàlica	tardo-itàlica	sudgàl·lica	hispanica	africana "A"
			H – 220	
			H – 233	
			H – 252	
			H – 254	
			H – 256	
			H – 265	
			H – 278	
			H – 279	
			H – 297	
			H – 299	
			H – 363	
			H – 379	
			H – 430	

Cal indicar que també hi ha una gran quantitat de material, trobat durant les esmentades campanyes d'excavació de Marià Ribas, del qual es desconeix el lloc concret i el context on fou exhumat, així com altre material que tot i coneixent l'estança o grup d'estances d'on prové, aquest no aporta altra informació que el de per si proporciona la peça. Circumstància aquesta amb la qual també es troben els materials provinents de les donacions de Rafael Coll i de Joan Roldós.

En diferent situació es troba el material que prové de les actuacions arqueològiques programades a partir dels anys 80, concretament les troballes provinents del subsòl de les estances pavimentades amb mosaics *opus tessellatum* de la *pars urbana*, on tenim un sostre cronològic molt precís que, com ja hem esmentat, es trobaria vers el 200 – 230 dC, i pel que fa a les trinxeres fundacionals i nivells inicials (sorres de base) tenim unes dades situades entre el 15 aC i el canvi d'era.

Els materials inclosos en el catàleg provinents de les excavacions a la *pars urbana*, són els següents (campanyes d'excavació del 1981 en endavant):

T.S. itàlica	producció A	sudgàl·lica	hispànica	africana "A"
I – 4	PA – 1	S – 49	H – 57	A – 17
I – 6	<i>Eastern S. B</i>	S – 74	H – 195	A – 28
I – 16	E – 2	S – 328	H – 262	A – 108
I – 20		S – 332	H – 286	A – 115
I – 38		S – 366	H – 287	A – 122
I – 45			H – 295	A – 126
I – 63			H – 296	A – 157
I – 86			H – 332	
I – 104			H – 351	
I – 140			H – 409	
			H – 410	

Pel que fa al material provinent de les recents excavacions en el Peristil 1, del costat est⁴⁷, podem veure com en la seva major part, les troballes de *sigillata* de les varietats indicades han estat trobats dins de contextos o estrats d'època tardana o baix imperial. En molt pocs casos tenim materials que vinguin a coincidir amb un context de la seva època.

En la següent taula s'indiquen les referències del material provinent del Peristil 1, situat en el costat est de la vil·la:

TS itàlica	imitació it.	tardoitàlica	sudgàl·lica	hispànica	africana A
I – 19	IM – 2	TI – 8	S – 23	H – 33	A – 18
I – 29		TI – 9	S – 24	H – 49	A – 55
I – 36			S – 25	H – 87	A – 59
I – 39			S – 41	H – 127	A – 63
I – 40			S – 50	H – 136	A – 71
I – 41			S – 51	H – 175	A – 87

⁴⁷ Actualment, encara s'està treballant, per part de C. Puerta i C. Martí, en l'estudi de l'estratigrafia per tal de procedir a llur publicació.

TS itàlica	imitació it.	tardoitànica	sudgàl·lica	hispanica	africana A
I – 42			S – 69	H – 188	A – 134
I – 49			S – 125	H – 196	A – 137
I – 50			S – 162	H – 199	A – 143
I – 52			S – 163	H – 224	A – 158
I – 54			S – 164	H – 285	
I – 57			S – 232	H – 298	
I – 61			S – 262	H – 302	
I – 65			S – 266	H – 312	
I – 118			S – 271	H – 316	
			S – 280	H – 317	
			S – 281	H – 321	
			S – 286	H – 328	
			S – 295	H – 344	
			S – 317	H – 352	
			S – 330	H – 356	
			S – 351	H – 389	
			S – 356	H – 406	
			S – 384		
			S – 432		

A partir de les dades que acabem de veure, tenim ja una primera aproximació de quins són els diferents materials que passarem a detallar en el següent apartat.

4. ESTUDI DE LA *TERRA SIGILLATA* DE TORRE LLAUDER.

4.1.- *Terra sigillata* itàlica:

Estat de la recerca:

Com a punt previ cal indicar o fer una breu introducció sobre l'estat de recerca de la *terra sigillata* itàlica. Així la producció itàlica, podem dir que porta un destacat avantatge en relació amb les altres ceràmiques fines, mercès a les inquietuds d'estudiosos d'Itàlia pel coneixement d'aquesta ceràmica. En el segle XIX ja hi han publicacions científiques que recullen les troballes fetes a Arezzo, on hi haurien els tallers dels terrissaires. Així podem esmentar els estudis de Fabroni, del 1841, "*Storia degli antichi vasi fittili aretini*", que a més de recollir un bon conjunt de marques de terrissers, ho il·lustra amb els dibuixos de varies peces trobades a Arezzo mateix. Pocs anys més tard, el 1859, es publicà l'obra de Gamurrini: "*Le iscrizioni degli antichi vasi fittili aretini*", la qual fa referència a l'estudi de les marques dels terrissaires aretins. No serà fins l'any 1895 que Dragendorff publicarà el seu tractat general: "*Terra sigillata. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen und römischen Keramik*", volum XCVI, de *Jahrbüchern des Vereins von Alterthumsfreunden*, publicat a Bonn, amb la prou coneguda taula de formes i un grup de làmines fotogràfiques de ceràmiques decorades itàliques. Pocs anys després, dins el volum XV de la col·lecció "*Corpus Inscriptionum Latinarum*", el seu autor, H. Dressel, a les pàgines 701 – 765, inclou dins el capítol primer, de la part IV, un recull de marques, amb el títol: "*Sigilla impressa in vasculis arretinis*".

Ja en el segle XX, el 1921 a Arezzo es publica el llibre, editat per Viviani: "*I vasi aretini*", que recull un conjunt de peces decorades del taller de *M. Perennius*. En els anys següents es publicarien dues obres cabdals: per part d'August Oxé: *Arretinische Reliefgefäße vom Rhein. Materialien zur Römisch-Germanischen Keramik*, 5. Frankfurt 1933, i de Hans Dragendorff i Carl Watzinger, C.: *Arretinische Reliefkeramik mit Beschreibung der Sammlung in Tübingen*. Reutlingen 1948. Més tard, a finals dels seixanta, referent a les marques de terrissaire, es publicaria la primera edició, compilada per A. Oxé, i editada per H. Comfort: *Corpus Vasorum Arretinorum*. Bonn 1968⁴⁸. El següent pas en el coneixement d'aquesta ceràmica ha estat l'estudi dels punxons figurats, publicat fa molt pocs anys, el 2004, per F.P. Porten Palange: "*Katalog der Punzenmotive in der Arretinischen Reliefkeramik*", i més tard, el 2009, per la mateixa autora: *Die Werkstätten der arretinischen Reliefkeramik*.

Pel que fa a la producció llisa, a més de l'obra de Dragendorff esmentada abans, veiem la de Loeschke: "*Ausgrabungen bei Haltern. Die keramischen Funde*". *Ein Beitrag zur Geschichte der augusteischen Kultur in Deutschland. Mitteilungen der Altertums-Kommission für Westfalen*, 5. 1909 (pp. 101-322), i la de Goudineau: *La céramique arétine lisse. Fouilles de l'École Française de*

⁴⁸ Amb una amb una reedició, corregida i actualitzada, a l'any 2000: Oxé, A.; Comfort, H.; Kenrick, Ph.: *Corpus Vasorum Arretinorum*. Second edition. Bonn

Rome à Bolsena (Poggio Moscini) 1962 – 1967. Tome IV. École Française de Rome. Mélanges d'Archeologie et d'Histoire, suppl. 6. Paris 1968. Actualment l'obra d'Ettlinger et alii: Conspectus formarum Terrae Sigillatae italico modo confectae, publicada a Bonn el 1990, és l'obra de referència per a la classificació morfològica d'aquesta ceràmica fina.

La següent fase seria la publicació de les monografies específiques estudiant tant les troballes de petits tallers, de jaciments concrets, com els estudis de detall dels diferents terrissaires/decoradors, tal com podem veure en les obres d'Stenico, Troso, Porten Palange, Bergamini i Olcese entre altres.

A Torre Llauder, la producció itàlica ocupa un lloc destacat com a element datador que ens permet esbrinar aproximadament l'època de funcionament del taller d'àmfores de Torre Llauder, que cronològicament vindria a coincidir amb el moment del llindar de l'època tardorepublicana i el principat d'August, en què va tenir lloc una ampla comercialització. Entre altres, les produccions de la Laietània varen arribar, a Roma, a la Gàl·lia i formant part dels subministraments d'intendència de l'exèrcit romà varen arribar fins el *limes* germànic⁴⁹.

Producció decorada identificada a Torre Llauder:

Encara que tots ells molt fragmentats, pertanyents a la producció itàlica decorada, hem registrat un total de vint-i-nou individus, dels quals vint-i-tres conserven decoració. Observem que sols dues de les peces presenten marca de terrissaire. Així veiem un fragment, el I – 2, amb la lletra “T” en relleu, pertanyent a *M. Perennius* de la fase *Tigranus*, en un model que es considera fabricat únicament en el taller de Cincelli (Balil 1986, p. 228; Pérez González 1989, p. 53, 4). La següent és una marca on es llegeix part del segell de *Perennius* i, sencer i en perpendicular, el nom de “TIGRANI”. De la resta d'individus, mitjançant l'anàlisi dels punxons, podem atribuir llur filiació, com pot ser el cas del I – 1, representant un sàtir amb faldellí, vers la dreta, formant part d'una escena de verema, correspondria a la primera fase de *Perennius*, als esclaus, o lliberts, *Cerdo* o *P(h)ilemo*. El I – 5, representa possiblement una Victòria o un geni alat, i el trobem tant en la primera fase, *P(h)ilemo*, com en la segona o de *Tigranus*. A aquest darrer també li podem atribuir els individus I – 19, I – 20 i I – 22. A la producció de *Publius Cornelius*, li atribuïm, amb un alt grau de certesa mercès al paral·lel que coneixem de l'Ashmolean Museum, la peça I – 13. D'atribució probable vers aquest darrer, són els individus: I – 11, I – 15 i I – 17. A *Rasinius* li són atribuïbles els individus: I – 8, I – 9 i I – 10. A *Cn. Ateius*, correspondria l'individu I – 14, possiblement fabricat al taller de Pisa. Finalment, l'individu I – 7, que els paral·lels apunten vers el taller de Pozzuoli.

⁴⁹ Vegeu entre d'altres, Comas – Carreras 2008, pp. 185-187; Miró 1988, *passim*; Revilla 1995, *passim*.

Figura 33: A la primera imatge veiem complerta la figura del sàtir de la peça I-1, i a la segona, la figura de la qual, a la peça, sols copsem l'inici de la capa simulant la peül·la d'una pell de cabra. Pertanyents a *M. Perennius* (dibuix: Porten Palange 2004, làms. 115 i 110).

Figura 34: Fragment de motlle del taller de *Rasinius I*, d'Arezzo, que seguiria l'esquema decoratiu dels fragments I-9 i I-10 (foto: Stenico 1960, làm. 27, 135).

Figura 35: Vora de calze amb signatura intradecorativa de *Cornelius* i aplicats sobre la vora veiem motius idèntics als de la peça **I-13** (foto: Brown 1968, làm. XXI, 92).

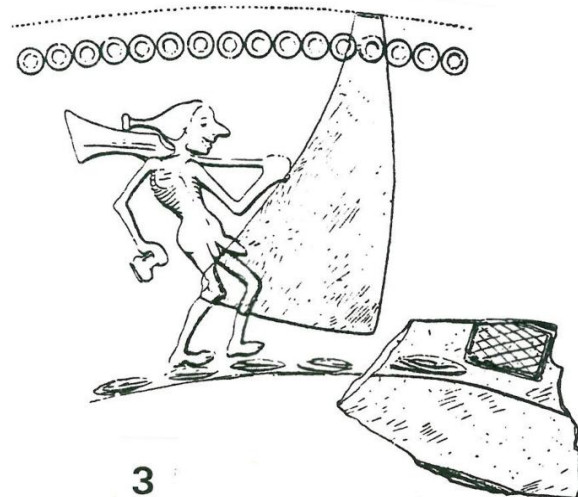

Figura 36: Fragments on veiem la reconstrucció del punxó de la peça **I-14**, atribuïda a *Ateius* (dibuix: Oxé 1933, làm. LXXII, 103-a).

La forma més freqüent hauria estat la del característic calze (Conspectus R 1.1.1; i R 9), en un percentatge força alt. Més excepcionals serien els vasos de paret vertical, o quasi vertical, (Conspectus R 11 o R 12) i la forma d'Skyphos.

Formes Il·lustrades:

Seguint l'ordre establert al Conspectus, però, amb les actualitzacions del DICO CER per a la cronologia, veiem la presència de les següents formes:

Conspectus 2.1:

Correspon a una pàtera amb vora arrodonida, sortint i de bastonet, amb paret inclinada, del servei I. A Torre Llauder hi ha un individu concretament corresponent a Conspectus 2.1.2 (**I-30**). Datable del 20 al 10 aC.

Conspectus 4:

Es tracta d'una pàtera de paret corba en quart de cercle, correspondria al servei III. Els exemplars de Torre Llauder estan dins les variants 4.4 i 4.5 de Conspectus (**I-31** a **I-34**). La seva cronologia aniria des del 15 aC fins el 15 dC.

Conspectus 10:

Pàtera de grans dimensions, 47 centímetres de diàmetre, de vora ametllada i penjada, del servei I, a la vegada, derivaria de la ceràmica de vernís negre forma Morel 1632a.1. Tot i que és una forma poc freqüent, a Torre Llauder n'hi ha una mostra (**I-35**). Hom situa la datació entre el 30 i el 10 aC.

Conspectus 11:

Pàtera de mida gran, amb vora ametllada i penjant, del servei I. L'exemplar de Torre Llauder vindria a coincidir amb la subforma Conspectus 11.1.4 i prové de les restes de l'abocador d'àmfores localitzat a l'extrem de llevant del peristil est (U.E. 204). La datació està entre el 15 aC i el canvi d'era.

Conspectus 12:

Es tracta d'una pàtera, amb vora sortint, també del servei I. A Torre Llauder té una presència significativa en tant que comptem fins a 19 individus, dos dels quals, de les variants de les formes Conspectus 12.1 i 12.2 respectivament, provenen d'estrats fundacionals de les estances amb mosaics (**I-38**, de la U.E. 584 i **I-45** de la U.E. 541). Veiem que la variant 12.1 és present amb set individus, la 12.2 amb tres individus, la 12.3 amb sis, la 12.4 amb dos de gran diàmetre: 45,40 centímetres i 39 centímetres respectivament, i la 12.5 amb un exemplar de 28 centímetres de diàmetre. La cronologia que hi ha fixada per a la Conspectus 12.1 és del 15 aC al 15 dC, mentre que per la resta és del 15 aC fins el 20 dC.

Conspectus 13:

Copa del servei I, de vora triangular, exvasada i sortint. Comptem amb un individu. Datable del 30 al 10 aC.

Conspectus 14:

Copa també del servei I, amb vora lleugerament triangular i exvasada. A Torre Llauder hi ha cinc individus. Dos corresponen a la variant 14.1 (**I-57** i **I-58**) i els altres tres a la 14.2 (**I-59** a **I-61**). Pel que fa a la cronologia, la primera variant, hom la situa vers el 15 aC i el canvi d'era i, respecte la segona, estaria entre el 15 aC i el 15 dC.

Conspectus 15:

D'aquesta forma únicament tenim un petit fragment de vora. La datació de la mateixa seria idèntica al de la segona variant de la forma anterior.

Conspectus 18:

Es tracta d'una pàtera del servei II, de paret quasi vertical o lleugerament concava, correspondria amb la Drag. 17 o també amb la forma 2 del servei II de Loeschke. A Torre Llauder un exemplar, entre les variants 1 i 2, prové de la U.E. 543 per sota del mosaics (**I-63**). De la variant 18.1 hi ha dos individus (**I-64** i **I-65**). Dins la variant 18.2 hi ha disset individus (**I-65** a **I-82**) i, finalment, dins la 18.3 un de sol (**I-83**). La datació de les tres variants hom la situa entre els anys 15 aC i el 30 dC.

Conspectus 20:

Pàtera de parets gairebé verticals o lleugerament inclinades, del servei IV, es vindria a correspondre amb la Drag. 17 de la taula clàssica. A Torre Llauder, de la variant 20.1, sols hem localitzat un exemplar (**I-84**), mentre que la resta (**I-85** a **I-90**), tots corresponen a la variant 20.4, tres d'ells amb decoració aplicada. La datació per al primer seria del 10 aC al 50 dC, i per a la resta del 40 al 80 dC.

Conspectus 21:

Pàtera de parets gairebé verticals i amb una motllura de quart de cercle a la part interna de l'angle, també del servei IV, vindria a correspondre amb la forma Drag. 15/17 de la taula clàssica. Els tres exemplars de Torre Llauder correspondrien a la variant 21.3 (**I-91** a **I-93**). Estan datats entre el 40 i el 80 dC.

Conspectus 22:

Copa troncònica amb vora motllurada i usualment decorada amb rodets, del servei II, es correspondria amb la forma Ritt. 5 de la taula clàssica. A Torre Llauder és la més nombrosa del grup d'itàliques, en total hem comptabilitzat fins a 51 individus. Hi ha una vora amb grafit "I-ROTI" (**I-94**). En els peus, veiem les marques de MAHES (**I-146**), PILOT/HAEV (**I-150**), VINIC (**I-158**) i dos amb la marca ATEI (**I-137** i **I-139**). Un peu d'aquesta forma procedeix de la U.E. 541 del Triclini nord (**I-104**).

Conspectus 26:

Es tracta d'una copa carenada i de paret vertical, del servei IV, vindria a correspondre amb la forma Ritt. 9. Veiem cinc exemples (**I-105** a **I-109**). Està datada entre el canvi d'era i l'any 50 dC.

Conspectus 27:

Forma semblant a l'anterior, però amb paret una mica més inclinada i vora sortint, també del Servei IV. A Torre Llauder és present amb dos individus (**I-110** i **I-111**). Està datada entre el 15 i el 70 dC.

Conspectus 31 i 32:

Ambdues formes corresponen a la característica copa de cos hemisfèric i vora exvasada de quart de cercle amb decoració de rodets a l'exterior, més coneguda com Drag. 27, correspon al servei III. La diferència d'ambdues formes rau en la

petita vora, a vegades horitzontal, exvasada de la Conspectus 32 i que és absent en l'anterior. A Torre Llauder hem localitzat quatre individus de la primera (I-112 a I-115) i un de la segona (I-116). La Conspectus 31 està datada entre el canvi d'era i el 30 dC., mentre que la Conspectus 32 dataria del 15 al 30 dC.

Conspectus 33 i 34:

Copa hemisfèrica que presenta una motllura i decoració de rodets en la part externa, pel cas de la Conspectus 33, i sense decoració de rodets i motllura separada del cos per a la Conspectus 34, coincideixen amb la Drag. 24/25 de la classificació clàssica i corresponen al servei III. A Torre Llauder, del primer tipus hi ha dos exemples, un d'ells amb aplicació d'espirls (I-118). Del segon sols veiem una peça (I-119). La datació d'amdós també és diversa, del canvi d'era al 50 dC per a la Conspectus 33 i del 30 al 90 dC per a la Conspectus 34.

Conspectus 38.3:

Es tracta d'una vas globular amb dues nanses, sovint amb decoració de rodets a l'exterior. El fragment de Torre Llauder és exempt de decoració de rodets (I-120). Està datat del 10 aC al 30 dC.

Els serveis de taula:

Veiem a continuació la distribució en serveis de taula, segons la classificació que va establir Loeschke per al campament de Haltern. A Torre Llauder estan representats tots quatre serveis:

Servei I

Tipus i núm. referència	forma	funció
I – 30	Conspectus 2.1.2	pàtera
I – 35	Conspectus 10.1	pàtera
I – 36	Conspectus 11.1.4	pàtera
I – 37	Conspectus 12.1	pàtera
I – 38	Conspectus 12.1	pàtera
I – 39	Conspectus 12.1	pàtera
I – 40	Conspectus 12.1	pàtera
I – 41	Conspectus 12.1	pàtera
I – 42	Conspectus 12.1	pàtera
I – 43	Conspectus 12.1	pàtera
I – 44	Conspectus 12.2 (?)	pàtera
I – 45	Conspectus 12.2	pàtera
I – 46	Conspectus 12.2	pàtera
I – 47	Conspectus 12.3	pàtera
I – 48	Conspectus 12.3	pàtera
I – 49	Conspectus 12.3	pàtera
I – 50	Conspectus 12.3	pàtera
I – 51	Conspectus 12.3	pàtera
I – 52	Conspectus 12.3	pàtera
I – 53	Conspectus 12.4	pàtera
I – 54	Conspectus 12.4	pàtera
I – 55	Conspectus 12.5	pàtera

Tipus i núm. referència	forma	funció
I – 56	Conspectus 13	copa
I – 57	Conspectus 14.1	copa
I – 58	Conspectus 14.1	copa
I – 59	Conspectus 12.2	pàtera
I – 60	Conspectus 14.2	copa
I – 61	Conspectus 14.2 (?)	copa
I - 62	Conspectus 15 (?)	copa

Servei II

Tipus i núm. referència	forma	funció
I - 63	Conspects 18.1.1/18.2.5	pàtera
I – 64	Conspectus 18.1	pàtera
I – 65	Conspectus 18.1	pàtera
I - 66	Conspectus 18.2	pàtera
I - 67	Conspectus 18.2	pàtera
I - 68	Conspectus 18.2	pàtera
I - 69	Conspectus 18.2	pàtera
I - 70	Conspectus 18.2	pàtera
I - 71	Conspectus 18.2	pàtera
I - 72	Conspectus 18.2	pàtera
I – 73	Conspectus 18.2	pàtera
I - 74	Conspectus 18.2	pàtera
I - 75	Conspectus 18.2	pàtera
I - 76	Conspectus 18.2	pàtera
I – 77	Conspectus 18.2	pàtera
I - 78	Conspectus 18.2	pàtera
I - 79	Conspectus 18.2	pàtera
I - 80	Conspectus 18.2	pàtera
I - 81	Conspectus 18.1	pàtera
I - 82	Conspectus 18.2	pàtera
I - 83	Conspectus 18.3	pàtera
I - 94	Conspectus 22	copa
I - 95	Conspectus 22 (?)	copa
I - 96	Conspectus 22	copa
I - 97	Conspectus 22	copa
I - 98	Conspectus 22	copa
I - 99	Conspectus 22	copa
I - 100	Conspectus 22	copa
I - 102	Conspectus 22	copa
I - 103	Conspectus 22	copa
I - 104	Conspectus 22	copa
I - 137	Conspectus 22 ATEI	copa
I - 139	Conspectus 22 ATEI	copa
I - 146	Conspectus 22 MAHES	copa
I - 150	Cons 22 PILOT/HAEV	copa
I - 154	Conspects 22 QVARTIO	copa
I - 158	Conspectus 22 VINIC	copa

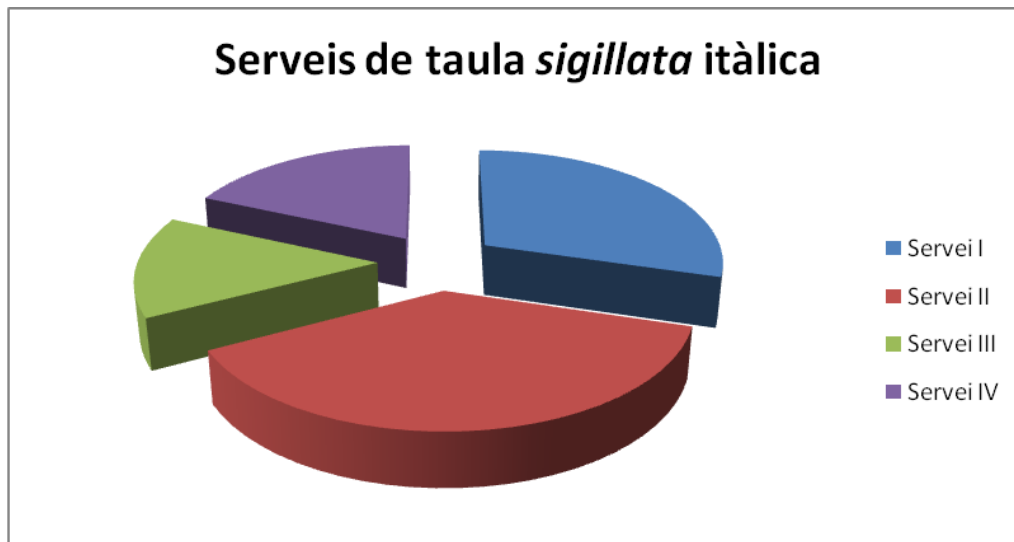
Servei III

Tipus i núm. referència	forma	funció
I - 31	Conspectus 4	pàtera
I - 32	Conspectus 4	pàtera
I - 33	Conspectus 4	pàtera
I - 34	Conspectus 4	pàtera
I - 112	Conspectus 31	copa
I - 113	Conspectus 31	copa
I - 114	Conspectus 31	copa
I - 115	Conspectus 31	copa
I - 116	Conspectus 32	copa

Servei IV

Tipus i núm. referència	forma	funció
I - 84	Conspectus 20.1	pàtera
I - 85	Conspectus 20.4	pàtera
I - 86	Conspectus 20.4	pàtera
I - 87	Conspectus 20.4	pàtera
I - 88	Conspectus 20.4	pàtera
I - 89	Conspectus 20.4 (?)	pàtera
I - 90	Conspectus 20 (?)	pàtera
I - 91	Conspectus 21.3	pàtera
I - 92	Conspectus 21.3	pàtera
I - 93	Conspectus 21.3	pàtera
I - 105	Conspectus 26.1	copa
I - 106	Conspectus 26.1	copa
I - 107	Conspectus 26	copa
I - 108	Conspectus 26	copa
I - 109	Conspectus 26	copa
I - 110	Conspectus 27	copa
I - 111	Conspectus 27	copa

A partir de les dades obtingudes en aquesta vil·la, podem veure la distribució percentual de serveis de taula i com, al contrari d'altres jaciments, com per exemple el de Can Xammar a *Iluro* (Clariana 1990-A, pp. 56 i 92), aquí podem apreciar una presència destacada de vasos del servei I (quasi un 30%), no obstant, la més nombrosa és la del servei II (38%), mentre que xifres més modestes corresponen al servei III (14%) i al servei IV (18%):

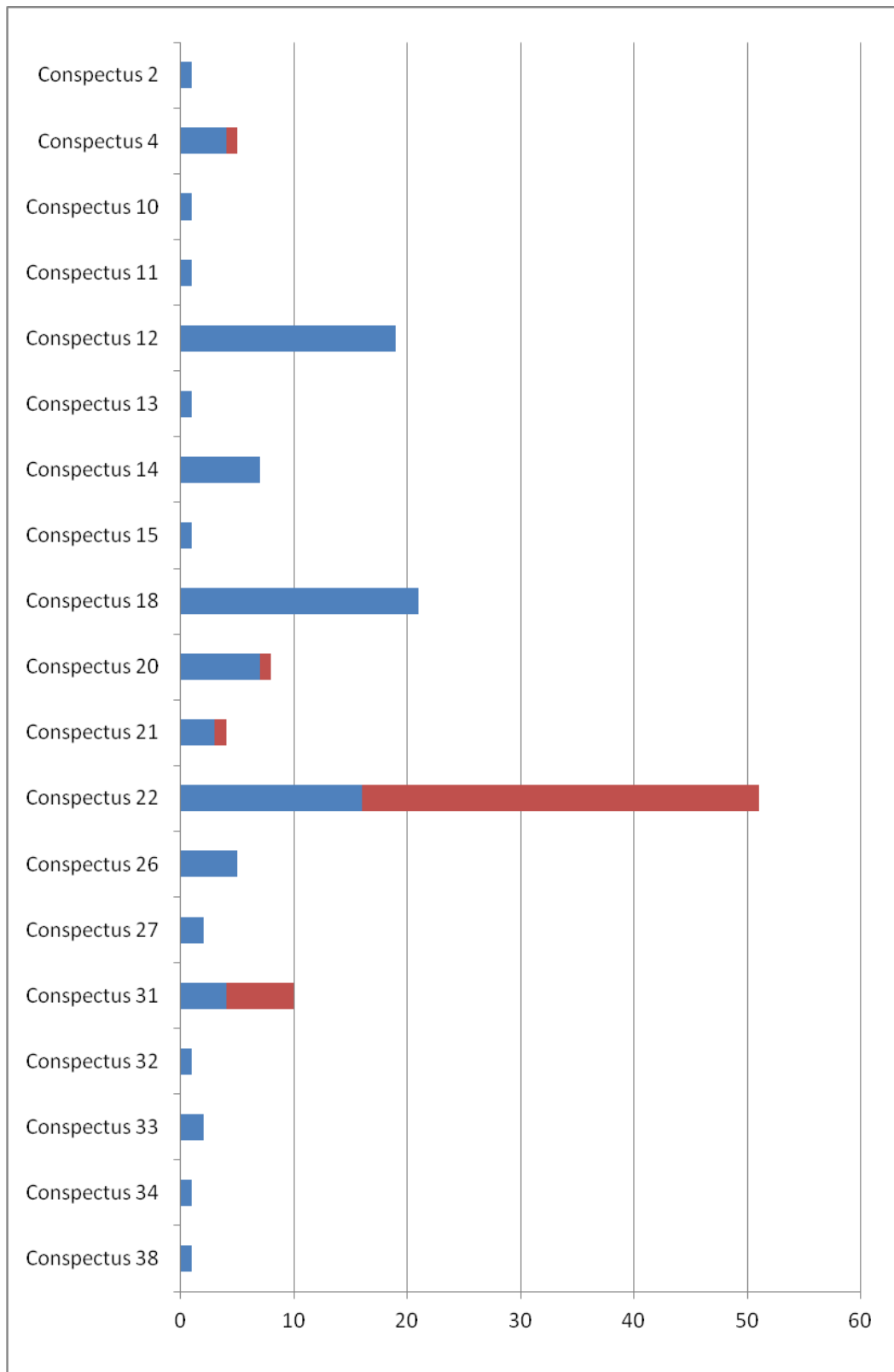

Del material referenciat, molt poques són les peces que han estat trobades dins contextes estratigràfics que es corresponguin, o tinguin una certa coincidència, amb la data real d'utilització, o de vida útil de l'objecte. En les produccions itàliques són molt significatives les troballes, encara que força escadusseres, tant dins les trinxeres de fonamentació de les estances de la zona dels mosaics com formant part dels estrats, o sorres de base⁵⁰, on es troben conjuntament amb alguns fragments de ceràmica de parets fines del tipus sense vernís i una gran quantitat de materials de rebuig provinent dels abocadors del taller d'àmfores que hi hauria en el mateix indret. Veiem com en aquestes unitats estratigràfiques, datables dins el marge de temps entre el 15 aC i el canvi d'era, predominen les formes dels Serveis I, II i IV de Loeschke, concretament les formes: Conspectus 11.1.4; 12.1; 18.1.1/18.2.5; 20.4; 22; 13.3.1/14.4.1; 20.4 i 22.

Tipus i ref.	Ambit	Forma	Núm inventari	Cronologia U.E.
I – 6	Triclíni sud	"..ERE..TIGRANI"	TLL 86 – 77	Sorres base 15 aC - 0
I – 16	Triclíni sud	Amorf, decorat	TLL 86 – 87 – 2	Trinxera m nord 15 -0
I – 20	Triclíni nord	Amorf, decorat	TLL 84 - 541 - 014	Sorres base 15 aC -0
I – 45	Triclíni nord	Conspectus 12.1	TLL 84 – 541	Sorres base 15 aC -0
I – 63	Triclíni nord	C 18.1.1/18.2.5	TLL 84 – 541	Sorres base 15 aC -0
I – 86	Triclíni nord	Conspectus 20.4	TLL 84 – 560 z Nord	Farciment 15 aC -0
I – 104	Triclíni nord	Conspectus 22	TLL 84 – 541	Sorres base 15 aC -0
PA – 1	Triclíni nord	Con13.3.1/14.4.1	TLL 84 – 541	Sorres base 15 aC -0
I – 36	Peristil est	Conspectus 11.1.4	TLL 09 - 204 – 1	Abocador 25 – 15 aC

Veiem també en el següent gràfic la distribució per formes i exemplars de la producció llista:

⁵⁰ Amb el terme "sorres de base" ens estem referint a l'estrat inicial. No sabem si seria conseqüència d'un anivellament previ del terreny o seria del moment final de terrisseria.

En vermell, els no inclosos en el catàleg⁵¹.

⁵¹ Menudall, fragmentari, etc.

Marques de terrissaire:

Comptant els dos individus amb marca intradecorativa que hem vist abans en tractar de la producció decorada, comptabilitzem un total de vint-i-set exemplars amb marca de terrissaire, gairebé tots datats en temps dels emperadors August i Tiberi, llevat d'alguna excepció més tardana (**I – 151** i **I - 152**: *L. Octavius Proclus*, datable a partir del 50 dC; OCK 1315). En la producció llisa, contràriament al que succeeix en altres jaciments, les marques són força variades i poques les repetides, així es registren tres exemplars amb la signatura única d'*Ateius* (**I – 137**, **I – 138** i **I - 139**; OCK 268 – 270), un fragment de marca pertanyent a la fase *Zoilus* (**I - 140**; OCK 318) i dues on consta únicament el nom de l'esclau, o llibert, *Mahes* (**I – 145** i **I - 146**; OCK 1087). De la producció de *Perennius*, fase *Tigranus*, s'han identificat dos fragments, vistos abans en l'apartat de les formes decorades, i una marca, dins cartel·la trebolada, que li podem atribuir amb reserves (**I - 148**). Exceptuant la marca de *Volusenus* de la qual es conserven dos exemplars (**I – 159**, **I - 160**; OCK 2523), veiem mostres úniques de les marques de *Ani(..)* o *Annius* (**I - 142**; OCK 111 – 116), o potser *Avilius* (?) (OCK 371), de *A. Avilius* (**I - 141**; OCK 395), de *Iunius* (**I - 143**; OCK 1000), de *Masa(...)* esclau, o llibert, de *Calidius Strigo* (**I - 144**; OCK 498), de *Memmius* (**I - 147**; OCK 1137), de *Philologus*, possiblement esclau o llibert de *C. Umbricius* (**I - 149**; OCK 2449), *Philotas* (**I - 150**; OCK 1461), *Protus* (**I - 153**; OCK 1549), *Quartio* (**I - 154**; OCK 1599), *Rasinius* (?) (**I - 155**; OCK 1623), *A. Titius Figulus Arretinus* (**I - 156**; OCK 2169), *L. Titius Copo* (**I - 157**; OCK 2239), *Vinicius* (**I - 158**; OCK 2433) i, finalment, un exemplar amb marca anepígrafa amb forma de roseta (**I - 161**; pròxima a OCK 2549.9).

S'ha pogut constatar com la major part de les marques de terrissaire correspondrien al taller d'Arezzo, algunes, poques, al de Pisa (**I – 145**, **I - 146**), també de la zona de producció centre-itàlica (**I – 151**, **I - 152**), de Vassanello (**I - 154**), i algun exemplar podria ser atribuïble a la zona gàl·lica o al taller de Pozzuoli (**I - 143**).

Codi descriptiu de vernissos (glanztonfilm) i argiles:

A l'igual que ja varem aplicar en l'estudi de la *sigillata* itàlica de Can Xammar (Clariana 1990-A; Clariana 1992) utilitzem, per a la descripció de peces, el codi de Moutinho (1975-A) que fou emprat inicialment per a l'estudi de les sigil·lades itàliques de Conimbriga (traduït al català):

“Si es deixen de banda les variacions insignificants, s'obtenen tres categories A, B i C, subdividides cada una en variants designades per un nombre. Dins d'aquest tipus hi ha diferències que pel fet de ser freqüents, s'han de tenir en compte: això es fa mitjançant l'addició d'una lletra en minúscula darrera el número. Quan alguns fragments presentin característiques atribuïbles a dos grups diferents, s'anoten amb les lletres dels dos corresponents, separats per una barra.

Grup A: Es caracteritza essencialment per la lluminositat i la fragilitat del vernís, té les subdivisions i variants següents:

A-1: Subdivisió que es distingeix pel color de la pasta que va de l'ocre rosat al beix, i pel vernís de tonalitats marró-taronja predominant el groc. Té cinc variants:

a.- Pasta rosa-pàl·lida, de duresa variable, esponjosa. Es pot veure amb la lent d'augment gran quantitat de matèria blanquinosa i pulverulenta, difosa regularment. Vernís mitjanament espès, vermell-taronja amb taques.

b.- Pasta groga, quasi ocre, ben depurada i molt dura, on apareixen llargs i fins vacúols. Vernís molt espès i homogeni, amb brill intens i d'un taronja força viu.

c.- Pasta rosa pàl·lida, dura lleugerament granulada, amb algunes partícules de calcita i glòbuls ferruginosos visibles a l'ull i vacúols irregulars. Vernís idèntic al de la variant “a”, poc adherent.

d.- Pasta mitjanament dura, més rosada que les anteriors, una mica esponjosa, amb una fractura menys neta i una quantitat apreciable d'impureses visibles amb lent d'augment (mica, glòbuls ferruginosos i partícules negres no identificades). Vernís mitjanament espès i brillant amb lleugeres diferències d'una peça a l'altre.

e.- Pasta molt semblant a la de la variant “a”, per la textura, però groga. Vernís homogeni i brillant, presentant la tonalitat més fosca i el vermell de menys qualitat de la sigil·lata itàlica.

A-2: Subdivisió força homogènia, es distingeix per la pasta vermell-clar, molt dura i compacta, amb partícules de calcita (visibles a ull) regularment disperses i el vernís de tan bona qualitat com el de la variant A-1-b, però menys taronja i menys lluminós.

A-3: Subdivisió que comprèn des d'exemples de pasta ocre-rosa compacta, fins als de pasta rosa molt viva, esponjosa, amb força grans de calcita i ferruginosos, alguns visibles a l'ull. En els dos casos la pasta és relativament tendra. El vernís es sempre taronja-viu, poc brillant i molt fi, deixant veure la textura de la pasta.

A-4: Subdivisió que es caracteritza bàsicament per la manca de brillantor en el vernís, presenta dues variants:

a.- Vernís de pel·lícula tan fina com la de la variant A-3, de color vermell-salmó, tacat, amb brillantor discreta.

b.- Vernís de pel·lícula fina, de color taronja, mat.

La pasta en els dos casos es vermella-brillant i esponjosa. Examinada amb lent d'augment, s'aprecien, com en la A-1-a, substàncies blanquinoses pulverulentes, de distribució menys regular.

GRUP B: Remarcable per la seva homogeneïtat, es distingeix fàcilment per les seves característiques: pasta de color beix-rosa fosc, molt dura i compacta. Vernís espès uniforme, que tendeix vers el vermell-marró, i rarament vers el vermell-cera, normalment poc brillant i quan es perd, deixa entreveure entre vernís i pasta una fina pel·lícula de pols blanquinosa que no existeix en cap altre tipus de fabricació (menys en alguns casos esporàdics del grup A-1-c). Per altra banda, hi ha exemples freqüents de pasta veritablement vermella, presentant gran quantitat de materia pulverulenta blanca i grans espessos i dispersos de calcita.

GRUP C: Es defineix sobretot pel seu vernís espès i mat, veritablement vermell, molt més adherent que els grups precedents. La pasta és normalment vermellosa, molt dura i plena de matèria blanquinosa pulverulenta, amb grans de calcita freqüents, però dispersos, visibles a ull. Aquest tipus de fabricació és comú a les peces atribuïbles als tallers itàlics i als productes sud-gàl·lics antics. Altres característiques permeten distingir dues variants:

C-1: Pasta groga, una mica esponjosa, saturada de substància blanquinosa pulverulenta, amb nòduls de quars (?). Vernís menys vermell que el típic d'aquest grup, excepcionalment adherent, la seva homogeneïtat ha estat trencada per l'explosió d'impureses durant la cocció.

C-2: Pasta de textura molt semblant a la del grup C, però més grollera i de color ocre-rosat. Vernís vermell quasi semblant al vi tacat" (Moutinho 1975-A, pp. 3 - 5, inclòs, traduït al català, a Clariana 1990, pp. 53 – 54).

CATÀLEG ANALÍTIC SIGILLATA ITÀLICA:

Producció decorada:

I – 1.- Fragment de paret de vas decorat en el qual hi copsem els dos terços inferiors de la figura d'un sàtir vers l'esquerra, vestit amb un faldellí imitant una pell de be; en segon terme es copsen restes de la decoració vegetal estilitzada del fons i l'inici d'un segon punxó (Ribas 1972, làm. III). Figures semblants es troben en peces signades per *M. Perennius* fase de *Cerdo* o *P(h)ilemo*, que serien les decorades amb escenes de la verema. Però potser les més conegudes són les que representen l'escena del naixement de Dionís, on veiem sovint la signatura de *M. Perennius* fase de *Tigranus*. Aquest fragment, per les seves característiques i factura, sembla atribuïble a les peces que es coneixen amb escenes de la verema, per tant llur atribució probable correspondria més aviat a les fases de *Cerdo* o *P(h)ilemo* de *Perennius*.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 4, pp. 46 i 66, sector oest, llimoners⁵².

Núm inventari: 5.306 - MdM 1.276.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/marró.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Sàtir (en escenes de verema): Oxé 1933, làm. V, 12.b amb signatura de PERENNI+PILADES; làm. LXVI, 287; Chase 1908, làm. II,17; Chase 1916, Làm. VI, 22 i làm. IX, 21; Alexander 1943, làm. V,1a; làm. VII, 1 amb signatura de M. PERENNI CERDO. Làm. IV Bf motlle; làm. XVIII, 1 a,b. Làm. IV Bf motlle, amb signatura de M. PERENNI PILEMO; Pérez González 1989, p. 63, 64, 65 i 71, fig. 6,34, amb signatura de TIGRANI; fins i tot es coneix algun exemplar produït per *Barghates*: citat per Pérez González 1989, p. 64. Vegeu també Porten Palange 2004, làm. 115, S li 18a.

Sàtir (en escenes del naixement de Dionís): Walters 1908, p. 27, fig. L 93, motlle amb signatura de TIGRANI; Chase 1916, pp. 35, 36 i 37, núm. 7,XXIII,b, amb la signatura de TIGRANI; Drag.-Watzinger 1948, làm. 7, núm. 78; Delgado *et alii* 1975, p. 10,15; p. 51, làm. I, 15 i 15 bis; p. 65, làm. XV, 15 i 15 bis; AA.W. 1976, p. 23 (27) làm. XVII,1 i 1 bis; p. 32(36); p. 137 (141), mateixa peça que la publicada per Delgado *et alii* 1975.

Sàtir (en altres escenes): Serra Vilaró 1932, làm. XXXVII.

Del següent punxó, tot i que sols es conservi una part molt petita en el costat dret de la peça, es pot deduir que seria un sàtir, vers la dreta, portant raïm, com el que es coneix de les escenes de verema del terrissaire de referència (Porten Palange 2004, làm. 110, S re 25a).

I – 2.- Fragment pertanyent a un vas de parets quasi verticals; en la decoració es cospa una línia de punts o perletes; a sota una petita «x» de separació i a continuació la lletra «T». A l'extrem es cospa el fragment de la cua d'un altre punxó: un petit ocell. Es coneixen un bon nombre de paral·lels de peces amb marca decorativa exempta, quasi tots pertanyents a *M. Perennius* fase de *Tigranus*. Hom considera que aquesta producció tingué lloc únicament al seu taller de Cincelli (Pérez González 1989, p. 53, 4).

⁵² Aquesta zona aproximadament vindria a coincidir amb l'ala oest del segon peristil (veure figura 15).

Actuació procedència: Pou de planta rectangular 1982.

Núm inventari: : TLLA – 82 – 4 – 2.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

Qualitat del gravat: II.

Comentari: Trobem paral·lels, a García Bellido - Fernández - García 1970, p. 5, 6 i 7; Pérez González 1989, p. 52 i 53, dos vasos amb la signatura MxPER TIGRANI i amb la signatura ..TI ...NI, amb lletres exemptes; Balil 1959, p. 314 a 317; Oxé 1933, làm. XXI,127, amb la signatura Nlx... ; làm. LIV,250, amb la signatura de lxMxP; làm. LXVII,291 amb la signatura NNlxT, Làm. 41,146, p. 62,146, Làm. 62,95, aquests darrers també amb la signatura de *Tigranus*; Brown 1968, Làm. VII,13, amb signatura ..Nlx n., Làm. X,29, en una peça d'estil atribuïble a *Tigranus*; Porten Palange 2009, làm. 2, Per 2.0.

I – 3.- Fragment amorf decorat amb un petit ocell, possiblement correspon a la mateixa peça que acabem de veure.

Actuació procedència: Pou de planta rectangular 1982.

Núm inventari: TLLA 82 – 4 – 4.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

Qualitat del gravat: I.

I – 4.- Fragment amorf decorat amb un senglar ferit per una llança, corresponent, molt possiblement, a una representació de la cacera del senglar de Calidó o escena de *Meleagrus*. És una representació molt freqüent en peces de *Perennius* fase *Tigranus*.

Actuació procedència: Triclini nord 1984.

Núm inventari: TLL – 84 – 532 -106.

Glanztonfilm / Argila : A-1-d.

Qualitat del gravat: II.

Punxons:

Senglar: Chase 1916, làm. XVII,76, XXVI,79, XXX,98, Drag.-Watzinger 1948, p. 95, làm. 11; Comfort 1938-B, làm. 7,13; Balil 1959, p. 314 a 317; Pérez González 1989, làm. 2,4, p. 53, amb la signatura TI ... NI. Cal fer esment que, un punxó representant un senglar vers la dreta també fou emprat pel terrisser *Publius Cornelius*: Troso 1991, làm. 10,76 i fotos 52,308 i 309.

I – 5.- Fragment amorf de parets quasi verticals en el qual es copsa part d'una figura alada vers l'esquerra, possiblement una Victòria, vestida amb *himation* (?). Pels paral·lels que hem pogut consultar hom dedueix que, originalment, el punxó hauria estat fabricat i emprat per *P(h)ilemo* i, més tard, fou adoptat per *Tigranus*.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.375.

Glanztonfilm / Argila : A-1-d.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Figura alada: Oxé 1933, làm. XIV, 114, p. 74, làm. LIII, 223, p. 99, signada per PEREN. TIGRAN.; Alexander 1943, làm. XXI, 1 a, 1b, motlle Bf, signat per M. PERENNI TIGRAN, làm. XIX,1a, motlle IV Bf, signat per M. PERENNI PILEMO.

I – 6.- Fragment amorf de paret d'un vas amb signatura externa: “..ERE..” / “TIGRANI”. Veiem com el nom de *Perennius* apareix en posició horitzontal i el de *Tigranus* immediatament a sota i en posició vertical, perpendicular a l'anterior. Paral·lels d'aquest segell es poden trobar al CVArr (Oxé-Comfort 1968, p. 315, 1.247) i a Porten Palange (2009-A, làm. 3, Per 2.E + Per 2.1).

Actuació procedència: Triclini sud 1986.

Núm inventari: TLL-86-77.

Glanztonfilm / Argila : A-1-d/C-2.

Qualitat del gravat: I.

I – 7.- Fragment amorf en el qual es copsen uns elements pertanyents a una decoració vegetal estilitzada a base de fulles d'acant, *tortillon* i una flor. Vers la dreta es veu un petit ocell amb les ales esteses. Per la bona qualitat de la decoració en principi podria semblar un producte de *Perennius* de bona època, malgrat que en llur producció no hi hàgim localitzat cap paral·lel. És més probable que es tracti d'un producte del taller de Pozzuoli, així Oxé 1933 (p. 110, làm. LXX,320) publica un exemplar signat per *N.Naevius Hilarius*, decorat amb fulles d'acant semblants però simètricament contràries de la nostra peça. Del petit ocell d'ales esteses, en coneixem un paral·lel molt semblant publicat per Dragendorff 1895 (reedició de 1984, làm. VI ,55), on també apareixen una escena vegetal estilitzada i hi figura també un *tortillon*. Altres punxons semblants, amb ocells, apareixen a Oxé 1933 (p. 108, làm. LXVIII,304) amb la signatura d'INGENVVS [C.TELLI].

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.542.

Glanztonfilm / Argila : A-1-d.

Qualitat del gravat: I.

I – 8.- Fragment de vora de calze de la forma Conspectus R 1.1.1. De la decoració solsament es conserva una sanefa d'oves coberta per una línia de punts que emmarcarien la part alta de la decoració del vas. L'atribució sense cap mena de dubte correspon al terrisser *Rasinius* d'Arezzo.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 6, abocador al nord de l'hipocaust 1, “nivell 4”.

Núm inventari: 7.521.

Glanztonfilm / Argila : A-1-b.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Oves: Chase 1908, p. 133, làm. XXI,318; Drag.-Watzinger 1948, línies d'oves amb una línia de punts damunt seu: làm. 10,81, làm. 8, 63, 64; línies d'oves, làm. 7, 58b, làm. 8, 67, 70 i 71, aquest darrer amb la signatura “... /TELLI”; Stenico 1960, p. 53 punxó núm. 8, p. 28, làm. 8, 35, p. 39, làm. 27, 134 signat per “QVARTIO RASIN”, p. 39, làm. 28, 141, p. 40, làm. 29, 143, 145, 146 i 147, p. 40, làm. 30, 153, pp. 40-41, làm. 31, 155 i 156, p. 44, làm. 36, 195, signat per “PHARNACES”, p. 45, làm. 37, 199 i 200, p. 46, làm. 38, 211, p. 46, làm. 39, 212.

I – 9.- Dos fragments amorfs pertanyents a una mateixa peça, propers a la base de la copa, decorats amb una sanefa radial de fulles llancejades i “*tortillon*”, damunt seu te una línia de petits cercles concèntrics. Encara que

punxons idèntics també foren emprats per *P. Cornelius*, aquests fragments, per la seva major semblança, poden ésser atribuïts a *Rasinius*.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.533 i 7.536.

Glanztonfilm / Argila : A-1-d.

Qualitat del gravat: I

Punxons:

"*Tortillon*", fulla llancejada i cercles: Oxé 1933, p.109, làm. LXIX, 308, 71 signada per *P. Cornelius*. "*Tortillon*" i fulla llancejada: Oxé 1933, p. 62, làm. XV, 71 de *P. Cornelius*, p. 109, làm. LXIX, 309 de *P. Cornelius*.

Cercles concèntrics: Oxé 1933, p. 52, làm. IX,31 de *Barghates*, p. 97, làm. LI, 215 i 217 de *P. Cornelius*; Stenico 1960, p. 65, punxó núm. 213, p. 26 i 27, làm. 6,19 signat per SECVND[VS], p. 39, làm. 27,135.

"*Tortillon*": Drag.-Watzinger 1948, làm. 27,386, làm. 34,551 signat per P.CORNEL, làm. 37,341,550 signat CORNEL, 552 i 558; Stenico 1960, p. 68 punxó núm. 285.

Fulles llancejades: Drag.-Watzinger 1948, làm. 29, 459, làm. 33, 269; Stenico 1960, p. 68, punxó núm.: 280, p. 35, làm. 19, 106, p. 39, làm. 27, 135, p. 44, làm. 36, 195 signat PHARNACES, 46, làm. 40, 222, 223 i 224; Brown 1968, p. 33, làm. XXII,97 i 98 atribuïts a *P. Cornelius*.

I – 10.- Fragment amorf en el qual podem copsar la part alta de la decoració del vas, composta per una línia d'oves i a sota un petit medalló, possiblement la representació d'una Gorgona. La seva atribució correspondria al terrisser *Rasinius* d'Arezzo.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.531.

Glanztonfilm / Argila: A-1-b.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Gorgona: Drag.-Watzinger 1948, làm. 6,50, làm. 29,405 i 406; Stenico 1960, p. 63, punxó núm. 152, p. 38-39, làm. 27,133a, p. 39, làm. 27,135 i 136.

Oves: Drag.-Watzinger 1948, làm. 31 ,450; Stenico 1960, p. 53 punxó núm. 8, p. 28, làm. 8,35, p. 39, làm. 28,141, p. 40, làm. 29,143,145,146 i 147, p. 40, làm. 30,153, p. 40-41, làm. 31,155 i 156, p. 44, làm. 36,195 signat per "PHARNACES", p. 45, làm. 37, 199 i 200, p. 46, làm. 38, 211, p. 46, làm. 39, 212; Brown 1968, p. 22, làm. XIV,60 atribuïble a *Rasinius*. Coincideixen el punxó de les oves i la Gorgona en la peça publicada per Stenico 1960, p. 39, làm. 27, 134, signada per "QVARTIO RASIN".

I – 11.- Fragment amorf proper a la base de la copa en el qual es copsa una sanefa de línies ondulades i les potes de darrere d'un animal, possiblement un gos. Pels paral·lels pot atribuir-se aquest fragment a la producció de *P. Cornelius*.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.357

Glanztonfilm / Argila : A-3

Qualitat del gravat: I

Punxons:

Línies ondulades: Drag.-Watzinger 1948, làm. 10, 89.

Gos: Drag.-Watzinger 1948, làm. 36, 540, làm. 37, 538, 539; Troso 1991, fig. 9, punxó núm. 66.

I – 12.- Fragment amorf, amb decoració de rodeta, en el qual es copsa la part alta de la decoració del vas, composta per una línia d'oves i a sota una sanefa feta amb els característics *trattini manoscritti*. Encara que, de la sanefa d'oves, no s'hagin localitzat paral·lels idèntics, en canvi la dels *trattini manoscritti* fou emprada freqüentment pel grup de terrissers de *M. Perennius*, *Ateius* i *N. Naevius Hilarius*.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.523.

Glanztonfilm / Argila : A-1-b/d.

Qualitat del gravat: I.

I – 13.- Fragment de vora de calze d'una forma pròxima a la Conspectus R 9, amb decoració de rodeta i dos motius aplicats: flor de lis i roseta (Ribas 1972, Làm. III). Llur atribució, sense cap mena de dubte, pertany al terrisser *P. Cornelius*, tal com, entre d'altres, veiem pel seu paral·lelisme amb la peça signada que es conserva a l'Ashmolean Museum d'Oxford (Brown 1968, làm. XXI, 92).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 67, 3-2-1970, zona sud de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 5.190.

Glanztonfilm / Argila: A-3.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Flor de lis: Drag.-Watzinger 1948, p. 236, làm. 39,590; Balil 1959, p. 318,6 signat per "CORNELI"; Brown 1968, p. 32, làm. XXI,92 on apareixen els dos punxons (la roseta i la flor de lis), signat de "CORNEL", làm. XXI, 93; Balil 1977, 379; Troso 1991, fig. 31, punxó n: 272.

Roseta: Chase 1916, p. 111, làm. XXI,274 signat de "CORNEL", 275 de *P. Cornelius*, làm. XXX, 141; Drag.-Watzinger 1948, làm. 34,551 signat "P CORNEL", làm. 10,84; Lissi 1963, p. 57, làm. 6 i 7, n: 2.

I – 14.- Fragment amorf en el qual podem veure un personatge esquelètic, grotesc i nu, que porta un instrument musical (?) damunt l'espatlla esquerra. Sense cap mena de dubte el podem classificar, pels paral·lels coneguts, com una producció de *Cn. Ateius* i que Oxé (1933) va qualificar, inicialment, com a producció "provincial". No obstant això, seguint el CVArr, podem considerar que correspondria al taller de Pisa i datable entre el 5 aC i 10 dC (OCK, pp. 135 – 136, 286).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.538.

Glanztonfilm / Argila: A-1-b/d.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Personatge grotesc: Oxé 1933, p. 52, làm. IX,30c, 30d, 31, p. 67, làm. XIX, 88, p. 69, làm. XXI, 96a, 96b, 96c LVII,30, 31, làm. LXIII, 96a, 96b, 96c, làm. LXXII, 103a; Rudnick 1995, làm. 29, HaNr. 65, làm. 64, 1, làm. 44, 41, amb signatura de (*Cn. Ateius*) *Crestus* + *Euhodus* (=OCK 286)

I - 15.- Fragment amorf, proper a la base de la copa. Podem veure fragmentàriament alguna cosa de la decoració a base d'elements vegetals reticulats, atribuïble a la fase 1 de *P. Cornelius* (Porten Palange 2009-A, làm. 119, 34).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.528.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Element vegetal reticulat: Drag.-Watzinger 1948, làm. 26, 584; Porten Palange 2009-A, làm. 119, 34, de *P Cornelius*, fase 1.

I – 16.- Fragment amorf, en el qual es cospa de forma fragmentària la figura d'un sàtir, o personatge masculí, nu a l'alçada de cintura-genolls. Com indumentària porta el que sembla una capa.

Actuació procedència: Triclini sud 1986.

Núm inventari: TLL 86-87-2

Glanztonfilm / Argila : a-1-b

Qualitat del gravat: I

Punxons:

Sàtir (?): Drag. Watzinger 1948, làm. 5, 44.

I – 17.- Fragment de vora de vas, proper a les formes Conspectus R.11 , R.12, encara que presenta una vora molt estreta. S'hi pot copsar la línia d'oves que anava a la zona alta de la decoració del vas, atribuïble a *P. Cornelius*.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.530.

Glanztonfilm / Argila: A-1-e.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Oves: Troso 1991, Làm. 19, núm. 146, encara que sense l'element vertical de separació.

I – 18.- Fragment de copa carenada amb decoració de rodeta i una línia de petits cercles concèntrics que devia coronar la decoració del vas.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.535.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d

Qualitat del gravat: I

Punxons:

Petit cercle: Stenico 1960, p. 65, punxó núm.: 213, p. 26-27, Làm. 6,19 signat per SECVND[VS], p. 39, Làm. 27,135; Troso 1991, Làm. 20, punxons núm.: 157, 159.

I – 19.- Fragment de paret, possiblement de calze, amb decoració d'oves simples amb palet vertical de separació en el costat dret, al damunt del qual presenta una línia de perles.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 114.

Glanztonfilm / Argila: A-3.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Oves: Porten Palange 2009, làm. 17, 2 i làm. 23, Komb.Per 6, aquest darrer signat per *Perennius Tigranus*.

I – 20.- Fragment de paret, possiblement de calze, amb decoració d'una sanefa de rodets i al dessota una faixa d'oves simples.

Actuació procedència: Triclini nord 1984

Núm inventari: TLL 84 – 541.

Glanztonfilm / Argila: A-2.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Oves: pròxim a Porten Palange 2009-A, làm. 14, 2, de la primera fase de *Perennius*.

I – 21.- Fragment amorf amb decoració d'una màscara i restes de decoració vegetal.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 4, p. 63, 24-6-1966, estança pavimentada amb rajols situada al costat est de les *latrinae* (veure, així mateix, llibreta 5, p. 72).

Núm inventari: peça no localitzada (el dibuix prové de M. Ribas).

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Màscara: pròxim a Rudnick 1995, làm. 31, HaNr. 75, apareix en un aplic.

I – 22.- Fragment amorf, possiblement de calze, amb decoració de rodets i, al dessota, decoració vegetal estilitzada a base de rosetes entrelaçades.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Roseta: recorda les que veiem a Porten Palange 2009-A, làm. 17.16, de *Perennius Tigranus*.

I – 23.- Fragment amorf decorat amb els *trattini manoscritti* que, tal com hem dit abans, fou emprat pels terrissers decoradors dels grups de *M. Perennius*, *Cn. Ateius* i *N. Naevius Hilarius*.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm / Argila: A-1-b.

I – 24.- Fragment de vora de calze forma Conspectus R 1.1.1.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.525.

Glanztonfilm / Argila: A-1-b.

I – 25.- Fragment de vora de calze forma Conspectus R 2.3.1.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: s/n.
Glanztonfilm / Argila: C-2.

I – 26.- Vora de calze amb decoració de rodeta.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.944.
Glanztonfilm / Argila: B.

I – 27.- Peu de copa corresponent a la forma Conspectus R 2.2.1.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.543.
Glanztonfilm / Argila: A-1-a.

I – 28.- Peu de calze que possiblement correspondria a les formes Conspectus R 1, R 6, R 9.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.526.
Glanztonfilm / Argila: A-1-b/e.

I - 29.- Fragment de nansa d'*skyphos* (?).
Actuació procedència: Peristil est 2010.
Núm inventari: TLL 10 – 5.008.
Glanztonfilm / Argila: C-1.

Producció llisa:

Conspectus 2:

I – 30.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 2.1.2
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.921
Glanztonfilm / Argila : A-1-b.

Conspectus 4:

I – 31.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 4.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.922.
Glanztonfilm / Argila: B.

I – 32.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 4.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.183.
Glanztonfilm / Argila: A-3.

I – 33.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 4.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.154.
Glanztonfilm / Argila: A-3.

I – 34.- Fragment de fons de pàtera amb peu forma Conspectus 4.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.155.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

Conspectus 10:

I – 35.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 10.1.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.153.

Glanztonfilm / Argila : A-1-b/B.

Conspectus 11:

I – 36.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 11.1.4.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL – 09 – 204 – 1.

Glanztonfilm / Argila: A-1-b.

Conspectus 12:

I – 37.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.1

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.919.

Glanztonfilm / Argila: A-1-a/A-1-b, rodat.

I – 38.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.1

Actuació procedència: Triclini Nord 1984. Trinxera fonamentació mur sud.

Núm inventari: TLL 84 – 584.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 39.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.1

Actuació procedència: Peristil est 2007.

Núm inventari: TLL 07 – 6.021.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 40.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.1

Actuació procedència: Peristil est 2006.

Núm inventari: TLL 06 – 6031 – 2.

Glanztonfilm / Argila: C-2.

I – 41.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.1

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 4 – 250.

Glanztonfilm / Argila: B.

I – 42.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.1

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 4 – 253.

Glanztonfilm / Argila: C-2.

I – 43.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.1

Actuació procedència: hipocaust 2, 1984.

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 44.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.2 (?)

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.179.

Glanztonfilm / Argila: A-1-b.

I – 45.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.2.

Actuació procedència: Triclini Nord 1984, sorres de base.

Núm inventari: TLL 84 – 541.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 46.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.184.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/B.

I – 47.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.3.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.920.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 48.- 7176.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.3.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.176.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 49.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.3.

Actuació procedència: Peristil est 2010.

Núm inventari: TLL – 10 – 5003 – 68.

Glanztonfilm / Argila: A-3.

I – 50.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.3.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL – 09 – 87 – 1.

Glanztonfilm / Argila: B.

I – 51.- Fragment de paret de pàtera, a la qual li manca l'extrem superior de la vora, forma Conspectus 12.3.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.181.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 52.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.3

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL – 09 – 4 – 251.

Glanztonfilm / Argila: A-1-a.

I – 53.- Fragment de vora de pàtera, amb decoració de rodets, forma Conspectus 12.4.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.178.

Glanztonfilm / Argila: A-1-b.

I – 54.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.4

Actuació procedència: Peristil est 2010.

Núm inventari: TLL 10 – 5.003 – 80.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 55.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 12.5.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.180.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/B.

Conspectus 13:

I – 56.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 13.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.945.

Glanztonfilm / Argila: A-3.

Conspectus 14:

I – 57.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 14.1.

Actuació procedència: Peristil est 2008.

Núm inventari: TLL 08 – 2 – 273.

Glanztonfilm / Argila: C-2.

I – 58.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 14.1.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.185.

Glanztonfilm / Argila: A-1-a.

I – 59.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 14.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.186.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/B.

I – 60.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 14.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.182.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 61.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 14.2 (?).

Actuació procedència: Peristil est 2007.

Núm inventari: TLL – 07 – 4.009.

Glanztonfilm / Argila: A-3.

Conspectus 15:

I – 62.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 15 (?).

Actuació procedència: 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.935.

Glanztonfilm / Argila: A-1-a/b.

Conspectus 18:

I – 63.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.1.1 o 18.2.5. També cal tenir present la proximitat d'aquesta forma amb la Conspectus 2.3.1.

Actuació procedència: Triclini Nord 1984. Sorres de base.

Núm inventari: TLL 84 – 543.

Glanztonfilm / Argila : A-1-a/b.

I – 64.- Fragment de vora de pàtera, amb decoració de rodets, forma Conspectus 18.1

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.173.

Glanztonfilm / Argila: A-1-c/A-4-a.

I – 65.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.1

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL – 09 – 85 – 3.

Glanztonfilm / Argila: B.

I – 66.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.936.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 67.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.927.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 68.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.938.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/B.

I – 69.- Fragment de vora de pàtera, amb decoració de rodets, forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.940.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/B.

I – 70.- Fragment de vora de pàtera, amb decoració de rodets, forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.937.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 71.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.164.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d, recremada.

I – 72.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.166.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 73.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.941.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 74.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.939.

Glanztonfilm / Argila: A-1-a.

I – 75.- Fragment de vora de pàtera, amb decoració de rodets, forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.926.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 76.- Fragment de vora de pàtera, amb decoració de rodets, forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.172.

Glanztonfilm / Argila: B.

I – 77.- Fragment de vora de pàtera, amb decoració de rodets, forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: hipocaust 2, neteges 1984.

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/A-1-b.

I – 78.- Fragment de vora de pàtera, amb decoració de rodets, forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: hipocaust 2, neteges 1984.

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 79.- Fragment de vora de pàtera, amb decoració de rodets i motiu aplicat on s'hi copen tres puntes de sageta vers la dreta (variant del publicat a Schindler Kaudelka *et alii* 2001, p. 38, A62), forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.909 bis.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 80.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.162.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 81.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.163.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 82.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 18.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.165.

Glanztonfilm / Argila : B, una mica recremat.

I – 83.- Fragment de paret de pàtera forma Conspectus 18.3.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.167.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

Conspectus 20:

I – 84.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 20.1.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.909.

Glanztonfilm / Argila: A-1c/B.

I – 85.- Fragment de vora de pàtera, amb decoració de rodets, forma Conspectus 20.4.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.925.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 86.- Fragment de vora de pàtera, amb restes d'un aplic en relleu, forma Conspectus 20.4 (la intrusió que apareix al dibuix no és un aplic).

Actuació procedència: Triclini nord 1984.

Núm inventari: TLL 84 – 560.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 87.- Fragment de vora de pàtera, decorada amb un element de dues volutes de les quals sols es conserva, parcialment, la del costat esquerra. Forma Conspectus 20.4.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.539.
Glanztonfilm / Argila: B.

I – 88.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 20.4.
Actuació procedència: hipocaust 2, neteges 1984.
Núm inventari: s/n.
Glanztonfilm / Argila: C-2.

I – 89.- Fragment de vora de pàtera, amb restes d'un aplic en relleu, possiblement l'aleta del darrere d'un dofí (?), forma Conspectus 20.4(?).
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.908.
Glanztonfilm / Argila: a-1-d/B.

I – 90.- Fragment de paret de pàtera, amb restes d'un aplic en relleu, possiblement les cames del darrere d'un cavall(?), forma Conspectus 20 (?).
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.534.
Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

Conspectus 21:

I – 91.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 21.3, a la qual sols manca el peu.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.198.
Glanztonfilm / Argila: C-2.

I – 92.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 21.3.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.160.
Glanztonfilm / Argila: A-4-b/B.

I – 93.- Fragment de vora de pàtera forma Conspectus 21.3.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.161.
Glanztonfilm / Argila: C-2.

Conspectus 22:

I – 94.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets i grafit en la paret exterior: "IROTI/...", forma Conspectus 22.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.159.
Glanztonfilm / Argila: A-1-e.

I – 95.- Fragment de paret de copa, amb decoració de rodets i aplic en relleu amb un element de tres fulles, forma Conspectus 22 (?).
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.910.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 96.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Conspectus 22.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.923.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 97.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Conspectus 22.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.424.

Glanztonfilm / Argila : A-1-d.

I – 98.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 22.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.929.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 99.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Conspectus 22.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.158.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 100.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Conspectus 22.

Actuació procedència: hipocaust 2, neteges 1984.

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm / Argila: A-1-c.

I – 101.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Conspectus 22.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.928.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 102.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Conspectus 22.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.156.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 103.- Fragment de peu de copa, possiblement, forma Conspectus 22.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.157.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 104.- Fragment de peu de copa, amb decoració de rodets a la zona de la carena, forma Conspectus 22.

Actuació procedència: Triclini nord 1984, sorres de base.
Núm inventari: TLL 84 – 541.
Glanztonfilm / Argila : A-1-d.

Conspectus 26:

I – 105.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 26.1.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.908.
Glanztonfilm / Argila: A-1-d/B.

I – 106.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 26.1.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.910.
Glanztonfilm / Argila : A-1-d/B.

I – 107.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 26.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.931.
Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 108.- Fragment de peu de copa forma Conspectus 26.
Gl.P.: A-1-a.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.948.
Glanztonfilm / Argila: A-1-a.

I – 109.- Fragment de peu de copa forma Conspectus 26.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.907.
Glanztonfilm / Argila : A-1-d.

Conspectus 27:

I – 110.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 27.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.942.
Glanztonfilm / Argila: B.

I – 111.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets en el sortint de la vora, forma Conspectus 27.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.906.
Glanztonfilm / Argila: A-1-a.

Conspectus 31:

I – 112.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Conspectus 31.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.174.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 113.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Conspectus 31.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.175.

Glanztonfilm / Argila: B.

I – 114.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Conspectus 31.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.933.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/B.

I – 115.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Conspectus 31.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.934.

Glanztonfilm / Argila: B.

Conspectus 32:

I – 116.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Conspectus 32.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.932.

Glanztonfilm / Argila: A-3.

Conspectus 33:

I – 117.- Fragment de copa, de perfil sencer, amb decoració de rodets, forma Conspectus 33.

Actuació procedència: donació J. Roldós 1983.

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm / Argila: C – 1.

I – 118.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets molt poc marcada i voluta aplicada en relleu. Forma Conspectus 33.

Actuació procedència: Peristil est 2008 (2009).

Núm inventari: TLL 08(09) – 177 – 87.

Glanztonfilm / Argila: C-1.

Conspectus 34:

I – 119.- Fragment de vora de copa forma Conspectus 34.

Actuació procedència: Abocador 1982.

Núm inventari: TLLA 82 – 3 – 3.

Glanztonfilm / Argila: C-1.

Conspectus 38:

I – 120.- Fragment de vora copa forma Conspectus 38.3.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.943.

Glanztonfilm / Argila: A-1-e.

Bases:

I – 121.- Fragment de peu gruixut, corresponent a una pàtera de mida gran, amb decoració d'una faixa de rodet en la part interna. Conspectus B.1.1. Correspon al tipus més antic amb el característic “bourrelet” (Goudineau 1968, p. 243).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.187.

Glanztonfilm / Argila: A-1-a/d.

I – 122.- Fragment de peu gruixut, corresponent a una pàtera de mida gran, amb decoració d'una faixa de rodet en la part interna. Conspectus B.1.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.917.

Glanztonfilm / Argila: C-2.

I – 123.- Fragment de peu gruixut, corresponent a una pàtera de mida gran, amb decoració d'una faixa de rodet en la part interna. Conspectus B.1.2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.916.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 124.- Fragment de peu gruixut, corresponent a una pàtera de mida gran amb restes d'una faixa de rodet en la part interna. Conspectus B.1.7. Dins la classificació de Goudineau correspondria al tipus de peu allargassat de costats simètrics (Goudineau 1968, p. 243, B-2B-15).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.915.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d, recremat.

I – 125.- Fragment de peu gruixut, corresponent a una pàtera de mida gran. Conspectus B.1.8. Tipus Goudineau de peu de perfil senzill (Goudineau 1968, p. 243, B-2B-12).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.188.

Glanztonfilm / Argila: A-1-c/B.

I – 126.- Fragment de peu lleuger de pàtera. Conspectus B.2.4. Corresponent a la segona fase del primer estadi d'evolució (Goudineau 1968, p. 240).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.187.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 127.- Fragment de peu lleuger de pàtera. Conspectus B.2.5. Corresponent a la primera fase del segon estadi d'evolució (Goudineau 1968, p. 240).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.168.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 128.- Fragment de peu lleuger de pàtera. Conspectus B.2.5. Corresponent a la primera fase del segon estadi d'evolució (Goudineau 1968, p. 240).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.169.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 129.- Fragment de peu lleuger de pàtera. Conspectus B.2.5. Corresponent a la primera fase del segon estadi d'evolució (Goudineau 1968, p. 240).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.170.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d

I – 130.- Fragment de peu lleuger de pàtera. Conspectus B.2.7. Corresponent a la primera fase del segon estadi d'evolució (Goudineau 1968, p. 240).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.171.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 131.- Fragment de peu lleuger de pàtera. Conspectus B.2.10. Corresponent a la segona variant del tercer estadi d'evolució (Goudineau 1968, p. 241 - 242).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.946.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/A-4-b.

I – 132.- Fragment de peu lleuger de pàtera. Conspectus B.2.10. Corresponent a la segona variant del tercer estadi d'evolució (Goudineau 1968, p. 241 - 242).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.947.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/B.

I – 133.- Fragment de peu lleuger de pàtera, amb decoració d'una faixa de rodet en la part interna. Conspectus B.2.23. Corresponent a la segona fase del primer estadi d'evolució (Goudineau 1968, p. 240).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.918.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 134.- Fragment de fons amb peu de vas possiblement forma Conspectus 50.3

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.901.

Glanztonfilm / Argila: A-1-e, relativament gastat.

I – 135.- Fragment de fons amb peu de vas possiblement forma Conspectus 46.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.902.
Glanztonfilm / Argila: A-1-a/A-1-b.

I – 136.- Fragment de fons amb peu de vas possiblement forma Conspectus 26.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm inventari: 7.537.
Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

Marques de terrissaire:

I – 137.- Fons de copa, possiblement de la forma Conspectus 22, amb segell dins cartel·la oblonga (OCK, stamp-frames, 451), on llegim “ATEI”. Per les característiques veiem que es pot enquadrar dins d’OCK 270 (144) p. 122.
Datable entre els anys 5 aC i el 25 dC.
Actuació procedència: campanya neteja mosaics 1980.
Núm inventari: 7.912.
Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 138.- Fons de copa de forma inidentificable, amb marca parcialment trencada en l’inici i dins cartel·la oblonga, amb la inscripció “AT^EI”, fent nexa les lletres “T” i “E”. Comparable amb la d’OCK 270, núm. 112 (19 643) p. 125.
Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 22, hipocaust 2, habitació del forn;
Ribas 1972, p. 166, fig. 40, núm. 1.
Núm inventari: 7.022.
Glanztonfilm / Argila: A-1-b.

I – 139.- Fons de copa, possiblement de la forma Conspectus 22, amb segell dins cartel·la oblonga, amb lletres “ATEI”. És comparable amb la d’OCK 268, núm. 3 (14 143), p. 117.
Actuació procedència: hipocaust 2, neteges 1984.
Núm inventari: s/n.
Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 140.- Fragment de fons, possiblement de pàtera, amb segell fragmentat dins cartel·la tripartida (OCK, stamp-frames, 563), del qual es conserva gairebé la meitat, i on veiem les lletres “CN. / A/...”, que d’acord amb el CVArr es pot completar com “CN. / AT / ZO” (OCK 318, núm. 19 (23 233), p. 144), corresponent a *Cn. Ateius*, fase *Zoilus*, datable, pels paral·lels coneguts, entre els anys 10 i 15 dC.
Actuació procedència: Atri 1982.
Núm inventari: TLL 82 – 62 – 015.
Glanztonfilm / Argila: A – 2.

I – 141.- Fragment de fons, no es pot precisar si de pàtera o copa, amb marca de cartel·la oblonga i les lletres “A·A^VILI”, OCK 395, que correspon a A·

Avillius, datable del 15 aC al 30 dC. Al dessota s'hi copen les restes d'un grafit fet "post coctem" amb la inscripció "...LVCT ..." (?).

Actuació procedència: Peristil est 2008.

Núm inventari: TLL 08 – 2 – 270.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 142.- Fons de gran pàtera amb peu, del tipus Conspectus B 1.2 , amb decoració d'un gran cercle fet amb rodet, i amb un fragment de marca radial, dins cartel·la oblonga, amb les lletres "A^{VI}[L]" (?), pot pertanyer al terrisser *Avillius*, com podem veure a OCK 71, p. 152 (pròxim a 17; p. 152), el qual esta datat entre els anys 20 aC i el 40 dC; també podria correspondre a *Annius*, on veiem el mateix nexa entre la "A" i la "N" (OCK 116, 17). Més difícil, no obstant això, també és possible que fos el terrisser *A. Vibius Scrofula* (OCK 2400), també d'Arezzo.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.033.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 143.- Fragment de fons de copa, amb marca quadrangular, de doble registre (OCK, *stamp-frames*, 261), on veiem les lletres "IVN / IVS". Aquesta marca és comparable amb la que publica OCK 1000, referida al terrisser *Iunius*, i està datada entre el 10 aC i el 10 dC. Pel que veiem, en aquesta variant, es tracta d'un *unicum*. Es coneixen dos casos pròxims trobats a Pozzuoli, no obstant això també es considera la possibilitat que fos fabricat a la Gàl·lia (OCK 1000, s'aproparia a la variant 6, també de doble registre, però en cartel·la amb forma de *tabula ansata*).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.026.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 144.- Fragment de fons de copa, de forma inidentificable, on veiem la marca dins cartel·la oblonga, quasi quadrada, de doble registre, amb les lletres "M^{ASA} / CALD", corresponent a l'esclau *Masa(...)* de *Calidius Strigonis*. Està datada entre el 15 aC i el 15 dC i seria originari d'Arezzo. Paral·lels pròxims els veiem a OCK 498 (375), núm. 2, 9845.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.023.

Glanztonfilm / Argila: A-1-a.

I – 145.- Fragment de fons de pàtera, de forma inidentificable, amb marca oblonga i les lletres "M^AA^{HEI}". Corresponent a *Mahes*, de Pisa, datable entre els anys 5 aC i el 20 dC. En veiem paral·lels a OCK 1087 (169), 27 (7.202), p. 269.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970 (Ribas 1972, p. 166, fig. 40, núm. 18).

Núm inventari: 7.027

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 146.- Fragment de fons de copa, de forma possiblement Conspectus 22, amb marca de cartel·la emmarcada d'elements vegetals, pròxim al núm. 136 OCK, amb les lletres "MAI^{EI}" (variant pròxima a la OCK núm, 31 (8.810), p.

269). Corresponent també a *Mahes*, de Pisa, amb idèntica datació que l'anterior.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 32, abocador est.

Núm inventari: 7.030

Glanztonfilm / Argila: A-1-a

I – 147.- Fragment de fons de pàtera, de forma inidentificable, amb marca oblonga i les lletres "M[^]EMMI", del terrissaire *Memmius* d'Arezzo, datat entre el 20 aC i el 10 dC (OCK 1.137).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 46, farciment interior del pou de planta circular; Ribas 1972, p. 166, fig. 40, núm. 28.

Núm inventari: 7.024

Glanztonfilm / Argila: A-1-b

I – 148.- Fragment de fons de copa, amb marca dins cartel·la trilobada (OCK, stamp frames, 572), on es llegeixen les lletres "M / PER" (?), en disposició retrograda. Amb certes reserves la podem atribuir a *M. Perennius* (?) (OCK 1.391). Si bé, la lletra "M", sembla més aviat una "Y", a causa de la fragmentació de la superfície de vernís. Aquesta marca, ens recorda la disposició capritxosa que apareix en la variant OCK 1.391, 65. Coneixem un paral·lel gairebé idèntic al Museu de Calella, provinent de la vil·la romana del Roser o Mujal (inèdita). Marques practicament iguals, però de lectura menys clara que la de Torre llauder, les trobem al *CVArr* (OCK, p. 222, 810, variant 4, 2.635) on formulen una proposta de lectura com pertanyent a *L. Fastidienus Optatus*, datable cap al canvi d'era.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 42, 26-4-1964, abocador al nord de l'hipocaust 1, "estrat 4"; Ribas 1966, p. 28, núm. 14.

Núm inventari: 7.021

Glanztonfilm / Argila: A-3

I – 149.- Fragment de fons de copa, possiblement forma Conspectus 26 o 27(?), amb marca de cartel·la rectangular on hi llegim "P(HI)LOLO", corresponent a *Philologus* (OCK 145 6), esclau o llibert de *C. Umbricius* (OCK 2449, p. 490 – 491). Va treballar a Arezzo i està datat a partir del 15 aC. Al dessota presenta un grafit fet *post coctem* que inicialment s'havia intentat desxifrar com: "IAQUERAI IM/..." (?). Els autors de l'IRC, proposen una lectura com "Va(leria) T(h)allusa" (IRC V, 44), apuntant la coincidència amb el nom de l'esposa d'un sevir augustal de *Barcino* del segle II dC (IRC IV, 113).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 9, abocador al nord de l'hipocaust 1; Ribas 1966, p. 28, núm. 19.

Núm inventari: 15.629, MdM 1.838.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I - 150.- Fragment de fons de copa de la forma Conspectus 22, amb marca oblonga quadrangular de doble registre, comparable amb la cartel·la núm.: 277 de OCK, amb una línia de punts a la zona de separació i les lletres "P(H)ILOT / HAEV". Cal indicar que l'"A" està escrita a semblança de la lletra alfa majúscula grega, amb una inflexió al centre del traç horitzontal. Pertanyent al terrissaire *Philotas*, OCK1461, i propera a la variant 1 (30 797) on consta com "P[^]HILO / TAE".

Actuació procedència: Pollancreda 1989 (Cerdà – Pérez 1991, p. 143, làm. 8, núm. 7).

Núm inventari: TLLP 89 – 40 – 1.

Glanztonfilm / Argila : A-1-d.

I - 151.- Fragment de fons de copa amb marca fragmentada, dins cartel·la “in planta pedis” (OCK, stamp-frames, 603), on es llegeix “...CT...RO”, possiblement d’*Octavius Proclus*, terrissaire de la zona centre itàlica (OCK 1315, p. 306), datat cap a mitjan del segle I dC.

Actuació procedència: Peristil est 2007.

Núm inventari: TLL – 07 – 6.023.

Glanztonfilm / Argila: A-1-a.

I – 152.- Fragment de fons de copa amb marca fragmentada, dins cartel·la “in planta pedis”, on es llegeix “OCT. PRO”, d’*Octavius Proclus* (OCK 1315, p. 306). Al dessota porta un grafit realitzat “post coctem” semblant a una lletra “P”.

Actuació procedència: abocador d’escombraries 1982.

Núm inventari: TLLA 82 – 1 – 9.

Glanztonfilm / Argila: A-1-c.

I – 153.- Fragment de fons de pàtera on es copsa l’acabament d’una marca de terrissaire en cartel·la oblonga i les lletres “.../RO^T”, que semblen correspondre a *Protus*, que tindria la seva seu a Arezzo. La seva producció està datada entre els anys 15 aC a 5 dC (OCK 1549, 383). Es coneix un paral·lel on es dona el mateix nexa entre la “O” i la “T” (OCK 18 697, p. 343).

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984.

Núm inventari: TLL 84 – H – 2.

Glanztonfilm / Argila : A-1-c.

I – 154.- Fragment de fons de copa, possiblement de la forma Conspectus 22, on es copsa la meitat inferior de la marca, dins cartel·la oblonga, en la qual es llegeix “QVARTIO”. Aquest terrissaire tindria la seu a Vasanello (gairebé al centre de la península Itàlica) i hauria treballat entre els anys 10 aC i 10 dC (OCK 1599, var. 2 (18 379), p. 350). No obstant això, aquest mateix nom de terrissaire el trobem també a La Murette (Lyon), on es constata un exemplar que difereix, del de Torre Llauder, en el nexa que presenta aquell entre les lletres “V” i “A” (Lasfargues – Vertet 1976, pp. 62-63, XVI-1).

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 4 – 1.634.

Glanztonfilm / Argila: A-1-a.

I – 155.- Fragment de fons de pàtera amb restes de marca de terrisser dins cartel·la de forma *in planta pedis*, en la qual es llegeixen força precariament algunes lletres de les quals podem deduir el nom de “RASI..” (?), i, per tant, es tractaria del terrissaire *Rasinius* d’Arezzo (OCK 1623), datable a l’entorn del 15 dC.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.032.

Glanztonfilm / Argila: A-1-c.

I – 156.- Fragment de fons de pàtera, el peu correspon al tipus Conspectus B 2.3, amb decoració de rodet a la part interna i marca quadrangular de disposició radial: ".../TITI / FIGV / ARR^E^T" (OCK 2.169, pròxim a la variant 4). Correspon al terrissaire A. *Titius*, el qual feia constar expressament la indicació: *figulus arretinus*. Està documentat a Arezzo entre el 30 i el 20 aC.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 31; Ribas 1972, p. 166, fig. 40, núm. 30.

Núm inventari: 7.029.

Glanztonfilm / Argila: A-1-b.

I – 157.- Fragment de fons de pàtera, possiblement de la forma Conspectus 4, amb marca central dins cartel·la oblonga i lletres "L·T·C", corresponent al terrissaire L. *Titius Copo* (OCK 2.239), datat a Arezzo del 20 al 10 aC.

Actuació procedència: Pollancreda 1989.

Núm inventari: TLLP 89 - 77 – 2.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d.

I – 158.- Fragment de fons de copa d'una peça forma pròxima a Conspectus 22 (?), amb marca, en cartel·la oblonga, amb les lletres "VINIC", pertanyent al terrissaire *Vinicius* d'Arezzo (OCK 2433.1), datat a partir del 15 dC.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.036.

Glanztonfilm / Argila: C-1.

I - 159.- Fragment de fons de copa amb peu del tipus Conspectus B 3.13, amb marca oblonga i les lletres "VO..V", del terrissaire *Volusus* (OCK 2523, p. 503), de Pisa i que es pot datar entre els anys 10 aC i el 20 dC.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.025.

Glanztonfilm / Argila: A-3.

I - 160.- Fragment de fons de pàtera amb peu, classificable com entremig dels Conspectus B 1.8 i B 1.9, amb marca central dins cartel·la oblonga i les lletres "VOLU/...". Corresponent també al terrisser *Volusus* (OCK 2523).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.028.

Glanztonfilm / Argila: C.

I - 161.- Fons de copa, amb peu tipus pròxim a Conspectus B 3.6, amb marca gravada al centre, que consisteix en una petita roseta de set fulles, comparable amb la OCK 9, 2118 i pròxima a una marca d'Schindler-Kaudelka (1984, p. 126, 109, de vuit fulles). Al dessota s'hi copsa un grafit "post coctem", de difícil lectura, escrit en alfabet ibèric, possiblement transcribable com "CE.BA.TI(?).CA.TU".

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 6.358.

Glanztonfilm / Argila: A-1-a.

4.2.- Altres produccions (*Eastern Sigillata B*, Producció A, imitacions):

Dins aquest apartat, reunim tres tipus de produccions força diferents entre elles, l'únic tret que tenen en comú és la proximitat cronològica en el temps, situant-se en paral·lel amb la *sigillata* itàlica; es tracta de troballes de caire esporàdic que únicament constaten l'arribada aquí d'aquestes varietats i que ho fan en unes quanties molt minses i de caràcter simplement testimonial. Veiem com, a Torre Llauder, s'han localitzat mostres molt escasses, tant de *sigillata* oriental o *Eastern Sigillata B*, de *sigillata* vesuviana o Producció A, com d'imitacions de *sigillata* itàlica.

4.2.1.- *Eastern sigillata B*.

Pel que fa a la *sigillata* oriental⁵³, provinent de la zona de l'actual Turquia, hem de dir que a la comarca del Maresme se'n coneixen uns pocs exemplars. Així, a la ciutat romana d'*Iluro*, se n'ha trobat tant a Can Xammar (Clariana 1992, p. 49 i 73, CE 87-14-34), com a les excavacions del subsòl del solar de l'Alberg Municipal. A Cabrera de Mar també hi és present, tant en el jaciment del poblat ibèric de Burriac com en les excavacions del centre del poble, concretament Ca l'Arnau – Can Mateu, tots ells en la variant A, de datació molt més antiga, vers l'any 100 aC (Clariana 2010, p. 29). En canvi, les dues peces de Torre Llauder correspondrien a l'època d'August – Tiberi i es troben dins la variant B.

A continuació passem a descriure'ls:

E – 1.- Fragment de vora de copa d'*Eastern Sigillata*, possiblement del tipus B-1, amb vora exvasada i sortint i amb decoració de rodets en el cantell més extern. Es coneixen paral·lels a Trieste (Zerjal 2008 p. 133, fig. 2, 8 i 11), al jaciment de Ison, a Istria - Croàcia (Magi – Starac 2000, p. 352, fig. 3, 3), aquest darrer en vernís negre, i a Gradishtë (?) (Shehi 2015, p. 168, 204; p. 323, fig. 21, 204) .

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970

Núm. inventari: 7.913.

Glansztonfilm: semibrillant, de tacte sabonós, color P40, ben conservat.

Argila: ben depurada, de fractura recta i fibrosa, color N45, ben cuita i amb petits vacúols.

⁵³ Per a l'estudi d'aquesta producció són bàsics els treballs de J.H. Iliffe amb el títol "Sigillata Wares in the Near East", en dues parts, publicades a *Quarterly of the Department of Antiquities of Palestine* (1936 i 1939), que cal complementar amb l'article d'H. Comfort: "Supplementary Sigillata Signatures in the Near East". *Journal of the American Oriental Society*, 58, 1 (1938, pp. 30-60). També el de F.O. Waagé: "Potters' Stamps in Samian Pergamene Wares", *American Journal of Archaeology*, 41 (1937, pp. 115-116), així com diversos de J.W. Hayes, d'entre els que destaquem: "Sigillata Orientali" a *Enciclopedia dell'arte antica classica e orientale. Atlante delle Forme Ceramiche II*, (Roma 1985, pp. 1-70). Més recentment, el d'E. Shehi: "Terra Sigillata en Yllirie méridionale et en Chaonie" (Barcelona 2015).

E – 2.- Fons de copa d'Eastern Sigillata B-1, forma entre les Hayes 25 i 28 (Hayes 1985), amb marca central en forma de roseta de cinc pètals, amb una lletra grega a cada pètal, on es llegeix: XAPIC⁵⁴ o XAPIΣ.

Actuació procedència: Triclini 1984.

Núm. inventari: TLL 84 – 568 – 1

Glanztonfilm: Semibrillant, espès, sembla com aplicat en pinzellades, color R17 / P16, ben conservat.

Argila: mitjanament dura i de fractura recta, color M 69, ben cuita.

Comentari:

Aquesta marca és força freqüent a la zona del Mediterrani oriental. Hayes (1985, p. 51), proposa una data d'aparició entre el 20 aC i el canvi d'era, per a la variant *Eastern Sigillata* B-1, no obstant això aclareix que, respecte a les peces que presenten segell amb marca de terrissaire, es poden datar a l'època de Tiberi-Claudi ("Anche se la maggioranza di tali bolli sembra datarsi a partire dal periodo Tiberio-Claudio").

4.2.2.- Terra sigillata de la Badia de Nàpols o Producció A:

Aquesta producció fa relativament poc temps que ha estat identificada correctament, abans era coneguda com "sigillata Tripolitana", més tard en identificar-se el lloc d'origen dins la zona de la Badia de Nàpols ha passat a tenir una denominació més adient. El moment de producció vindria a coincidir amb les formes del Servei I de la sigillata itàlica, o sigui entre els anys 30 i 15 aC. Tot i l'existència de diferents estudis⁵⁵, la darrera sistematització portada a terme per McKenzie-Clark (2012) ha marcat una pauta important de cara al coneixement de la tipologia i grups d'argiles i glanztonfilms.

En els últims temps, la Producció A, ha estat àmpliament divulgada a Catalunya gràcies a l'estudi de Madrid sobre la *sigillata* de *Baetulo* (Madrid 2005, pp. 210 – 222; Madrid 2007, pp. 89 - 97) i, darrerament, gràcies a les troballes d'lesso, a Guissona (de Solà – Madrid, en premsa).

A més de les peces de Torre Llauder, de l'àrea rural d'*Iluro*, coneixem una peça de perfil complet, concretament de la forma McKenzie-Clark C.7.2 (pròxima a

⁵⁴ Sobre la dispersió de la marca, Iliffe 1936, p. 235, esmenta cinquanta-una peces amb la marca XAPIΣ, trobades a Alexandria, Antioquia, Tarsus, Atenes, Samària (Sebastia), Prienne i Samos.- Comfort 1938-A, p. 32: XAPIC; p. 38 APICI; p. 45 XA/PIC (diverses peces de Miletopolis, Pergam, Atenes i Corint), p. 46 XAPIC (de Dura-on-the Euphrates, Alexandria i Egipte), XAPHC (de Kertch), X]APIC [K]EΠAO[C (d'Antioquia) i XAPIC / ERM[HC.- Hayes 1985, p. 51: XAPIC; p. 54 XAP/CIOY i XAPIΣ; p. 55: X[A]P / ΠOΣ de Corint; p. 56: XAPIX; p. 59: XA / ΠIΣ; p. 60: X[A] / P[ΙΣ] d'Ephesos; p. 62 esmenta que hi ha la possibilitat que XAPIC es trobi també en B-2 (la B-2 és datada del 70 al 150 dC; p. 51).- Zabehlicky – Scheffneger 1995, pp. 256, 257, 270, 31: XAPH / CIOY; 32: XAPI / CIOY; 33: XA; 34: XA / ΠIΣ.- Maggi – Starac 2000, p. 351, fig. 2, núm. 6.- Malfitana 2005, pp. 137 a 139, fig. 8, núm. 11 XAPIC (amb la "P" retrograda).- Hayes 2008, p. 141, núm. 190, grafit: "[X]APIC" (?); p. 147, núm. 261, marca: XA / PIC.

⁵⁵ Vegeu Olcese 2012, pp. 352 – 355, Soricelli *et alli* 1994 i Kenrick 1996, p. 43.

Conspectus 14.4), provinent del jaciment de Can Modolell⁵⁶, a Cabrera de Mar (Clariana 2011, pp. 72 i 92, 41).

Una constatació respecte als tres individus trobats en aquest jaciment, és que tots ells corresponen al tipus d'argila 1 de McKenzie-Clark (=fabric 1) (McKenzie-Clark 2012, p. 159). No havent localitzat cap de les altres variants.

Descripció de les peces:

PA -1.- Fragment de vora de copa, forma McKenzie-Clark D.3.2, a la vegada intermitja entre la Conspectus 13.3.1 i Conspectus 14.4.1.

Actuació procedència: Triclini nord 1984.

Núm. inventari: TLL 84 - 541

Glanztonfilm: mat, color S39, en regular estat de conservació.

Argila: uniforme i fractura recta - ondulada, color N25, ben cuita.

PA – 2.- Fragment de vora de copa, forma McKenzie-Clark D.9.1.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 39, 25-1-1970, abocador est.

Núm. inventari: s/n

Glanztonfilm: exterior mat, interior brillant i ben polit, color N35, en regular estat de conservació.

Argila: porosa i de fractura recta, color M37, cocció bona.

PA – 3.- Fragment de fons amb peu, correspondent a una gran pàtera, amb decoració d'una banda circular de rodet en la zona central.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970.

Núm. inventari: 7.904

Glanztonfilm: exterior mat, la part interna del peu absent de vernís, interior brillant i ben polit, color R20, en regular estat de conservació.

Argila: porosa i de fractura irregular, color R25, cocció bona.

4.2.3.- Imitacions de la producció itàlica fabricades a la zona del Golf de Lleó.

Conjuntament amb les ceràmiques itàliques pròpiament dites, es comercialitzaven altres ceràmiques, potser de més baixa qualitat, que pretenien imitar aquelles produccions, i que intentaven competir, més aviat amb poc èxit, dins el mercat de ceràmiques fines de l'època d'August. Aquesta varietat, que suposem que es fabricaria a la zona del Golf de Lleó, és fàcilment identificable per la baixa qualitat del vernís, en comparació amb les peces de la zona d'Arezzo, i pel fet de presentar, en la composició de l'argila diminutes partícules de mica. Aquestes imitacions, sobretot intentaven copiar les formes itàliques de la primera època (servei I), no obstant aconseguiren una taula de formes específica (Sanmartí 1974 – 1975, 261; Passelac 1986, pp. 52 – 55; Passelac 2007, 17 - 45).

⁵⁶ Malgrat que, inicialment, s'havia classificat com una imitació de les produïdes en la zona del Golf de Lleó.

A Torre Llauder únicament s'han localitzat dos fragments, l'un correspon a un petit bol, imitatiu de la forma Conspectus 36 i, l'altre, a una pàtera que imita una forma pròxima a la Conspectus 12.

La datació la podem assimilar a les mateixes dates que les formes del servei de taula que intentaven copiar.

Veiem la descripció de les peces:

IM - 1.- Fragment de vora de pàtera d'imitació de la forma Conspectus 12.2.

Actuació procedència: Peristil est 2010.

Núm. inventari: TLL 10 – 5008.

Glanztonfilm: semibrillant, color P30, molt perdut o quasi sense vernís.

Argila: porosa, color M31, ben cuita i amb mica visible.

IM – 2.- Fragment de vora d'un petit bol hemisfèric, imitatiu de la forma Conspectus 36.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 4.470

Glanztonfilm: mat, color P67, en regular estat de conservació.

Argila: porosa, color M71, ben cuita i amb mica visible.

4.3.- *Terra sigillata* tardoitàlica:

Notes sobre l'estat de la recerca:

En els moments inicials de l'estudi de la *sigillata* tardo-itàlica, es va considerar que era una bàsicament una còpia de les produccions sudgàl·liques. A mesura que va anar avançant el seu coneixement es va poder veure com el seu origen de la mateixa estava en les produccions itàliques decorades de la primera meitat del segle I dC i com, els terrissaires/decoradors de la tardoitàlica, copiaven els repertoris de punxons dels seus antecessors.

Els primers treballs que estudien aquesta producció gairebé tenen el seu punt de partida en l'article publicat pel professor H. Comfort: "A preliminary study of Late Italian Sigillata" (AJA 40, oct-des 1936, pp. 437 – 451). Destaquem també, en un salt en el temps, entre altres, l'article del professor A. Stenico: "Ceramica Arretina a rilievi e terra sigillata Tardo-Italica", dins *RCRF, Acta II* (1959, pp. 51 – 61). Però potser les obres més rellevants per al coneixement d'aquesta ceràmica són la de M.P. Lavizzari: *La terra sigillata tardo-italica decorata a rilievo della collezione Pisani Dossi del museo Archeologico di Milano* (Milà 1972), la de M. Medri: *Terra sigillata tardo italica decorata* (Roma 1992) i la de C. Rossetti Tella: *La terra sigillata tardo-italica decorata del Museo Nazionale Romano* (Roma 1996).

Aquesta varietat arriba a la Península en proporció força escassa, la distribució sobretot va ser costanera, tot i que a l'interior s'hagin identificat alguns exemplars, a més també cal afegir el fet que es pugui confondre, en algun cas, amb la *sigillata* hispànica. Torre Llauder, és un dels pocs jaciments de la Península on ha estat localitzat un apreciable conjunt de la producció tardoitàlica. L'estudi de la dispersió d'aquestes peces a la península Ibèrica (Clariana 1990-B; 1991-A i B; Huguet 2007) ens demostra com aquesta producció va arribar molt escadusserament a les nostres contrades, potser els llocs on té més presència és a la zona d'Alacant i Cartagena.

Aquesta producció es va caracteritzar pel fet que reutilitzava els punxons de la producció itàlica decorada de bona època. Els terrissaires, de la zona de Pisa, probablement anaren als abocadors a la recerca de fragments decorats dels quals aprofitaven i copiaven els diferents punxons.

La cronologia de la producció sembla que començaria a les darreries del segle I dC. Recordem que, tal com ja va assenyalar el professor Comfort, la producció decorada és absent a Pompeia (Pucci 1990, p. 15) i arribaria de ben segur fins passada l'època de l'emperador Adrià. La troballa a Cosa (Itàlia), d'un fragment decorat amb un punxó monetiforme, possiblement copiat d'un sesterci on es veu la imatge de l'emperadriu Sabina (Marabini 1980, làm. 4, fig.1; Marabini 2006 pp. 167-168 i làm. 93, 1.16), ens dona una pauta cronològica molt precisa sobre el moment de fabricació. Segons Pucci, les excavacions estratigràfiques portades a terme a diferents indrets d'Itàlia orienten vers el sentit que aquesta producció arribaria fins l'època dels Antonins (Pucci 1990, p. 15).

Figura 37: Pàgina 52, de la Llibreta 3, del diari d'excavacions de Marià Ribas, on documenta un fragment pertanyent a la peça **TI - 1**, amb la indicació de la data de la troballa, 17 de maig de 1964, provinent de l'abocador situat al nord de l'hipocaust 1.

La producció decorada:

La forma que predomina, en les peces decorades, a Torre Llauder, és la Drag. 29, més concretament, la variant 1.4.3.a de Medri (1992, taula 2.2) per als exemplars **TI - 1**, **TI - 2** i **TI - 3**. Pel que fa als terrissaires presents, veiem que bàsicament són de la zona de Pisa, concretament tenim una peça (**TI - 1**) amb signatura *in planta pedis* de SEX(TVS) M(VRRIVS) P(RISCVS o PISANVS), i també trobem exemplars atribuïbles a altres terrissaires com: *Sextus Murrius Festus*, *L. Nonius Florus* i *L. Rasinius Pisanus*.

Les decoracions que veiem en aquest petit conjunt, per un costat són peces que presenten motius excessivament repetitius en tot el camp decoratiu, tant en el fris superior com en l'inferior, com seria el cas de la **TI-1** i, potser, la **TI-5**. Altres amb decoracions d'arcatures, també molt típiques d'aquesta producció, ho veiem en les peces **TI-4** i **TI-6**. Excepcional seria la peça **TI-2**, en la qual veiem una decoració de mètopes o espais separats on, cada un d'ells, presenta un quadrat de dues línies ondulades en disposició en sentit diagonal, on les màscares repetidament servirien com element principal i de reompliment d'espais. Aquesta decoració també la veiem a la peça de Tróia de Setúbal, a Portugal (de Sepúlveda 1996, pp. 13 – 17), en dues del Museo Nazionale Romano (Rosetti Tella 1996, làm. 73, 362 i 363), més precàriament en la peça de Filadèlfia signada per S.M.F (Comfort 1936, fig. 1) i també en una peça exposada en el Museo Archeologico Nazionale G. Cilnio Mecenate, a Arezzo, la qual cosa vindria a indicar la producció d'un conjunt de peces, per part d'un terrissaire/decorador, amb composicions força similars. Aquesta dinàmica també la tornarem a trobar en les produccions sudgàl·liques⁵⁷.

⁵⁷ Vegeu els exemples de Culip IV (Nieto – Puig 2001, pp. 254 i 255, 342, 343 i 347) i de Torre Llauder **S-113**.

Figura 38: Fragment de vora de la forma Drag. 29, exposada en el Museo Archeologico Nazionale G. Cilnio Mecenate d'Arezzo, atribuïble al mateix terrisser/decorador que la **TI-2** de Torre Llauder (foto: Lourdes Romero).

Pel que fa a les formes llises, indiquem únicament un fons de copa amb marca de terrissaire S M F (**TI – 12**), així com una vora de la forma Drag. 36-a (**TI-13**).

Codi descriptiu de vernissos (glanztonfilm) i argiles:

Per les similituds amb la producció itàlica, pel que fa a glanztonfilm i argila, per a la descripció de les peces s'utilitza també, a l'igual que amb la *sigillata* itàlica, la forma codificada de Moutinho (1975-A).

CATÀLEG ANALÍTIC SIGILLATA TARDOITÀLICA:

TI - 1.- Vas decorat, pràcticament sencer, de la forma Drag. 29. Presenta decoració de rodet en la cara externa de la vora. El cos està decorat, presentant la composició del fris superior una línia d'oves i, al seu dessota, decoració amb diferents motius, disposats de forma repetitiva, a base de petits xiprers o motius vegetals estilitzats, escuts, oves, i, en menor proporció, el punxó "G" i el "B". Composa la decoració del fris inferior la figura togada d'una musa, que es repeteix en tot el cercle, a semblança d'una processó, intercalat en el mig, veiem un arc de triomf amb petits xiprers a ambdós costats, rematant-se el fris amb una sanefa composta d'una fulla vegetal estilitzada. En la part interna del fons porta estampada la marca *in planta pedis*: SEX M P, i en l'externa el grafit "K" realitzat *post coctem*. És una peça de dimensions considerables: 31 cms de diàmetre de la vora⁵⁸.

Núm inventari: MdM 1.201

Actuació procedència: M. Ribas, llibreta 3, pp. 52 i 53, 17-5-1964, abocador al nord de l'hipocaust 1, "en la part més fonda de l'estrat 3"; llibreta 5, p. 17, marca de terrisser.

Glanztonfilm / Argila: B.

Punxons:

Figura togada: Possiblement representa una musa, tal vegada Erato o Urània. Lamboglia en un principi l'identificà com un *editor muneris* o un doctor (?), identificació que fou rebatuda per Stenico (Stenico 1955, pàg. 7, nota 12). En la seva creació original podien haver-se inspirat en l'escultura de l'antiguitat, a tal efecte podem citar el motiu núm. 910-A del catàleg d'Oswald (Oswald 1936-1937, làm. XLIV), que reproduïx l'estàtua de la deessa Hygia, que apareix de forma semblant al punxó que ens ocupa, però simètricament contrària, i també el punxó núm. 937 de la *sigillata* del taller de Lezoux representant una figura togada (Oswald 1936-1937, làm. XLV). Es coneixen paral·lels d'aquest punxó a *Albintimilium* d'on procedeix un exemplar signat SEX M FEST (Lamboglia 1950, pp. 41-43), a Ostia, al Museu de Lodi (Stenico 1955, p. 7), i a la col·lecció Pisani Dossi de Milà (Lavizzari 1972, p. 32, núm. 93, làm. XVI; punxó núm. 59). Sàtir (?): Punxó de difícil identificació perquè està imprès tan sols una vegada en el fris superior i de forma imprecisa. Tal vegada es tracta d'un sàtir, amb un cert paral·lelisme amb un punxó itàlic que apareix en un fragment atribuïble a *Cn. Ateius*, del Museo Nazionale Romano (Porten Palange 1966, p. 67, làm. XXIII, núm. 101).

Arc de triomf: semblant al punxó núm. 267 de Lavizzari 1972, amb la marca S M F. El punxó original correspondria a *P Cornelius* (Lavizzari 1972, p. 20, núm. 6, làm. I, núm. 2; Trosso 1991, fig. 16, 126) i també fou emprat per *M. Perennius Crescens* d'Escoppieto (Bergamini, 2014, p. 58, fig B; p. 66, Cat. 167; p. 145, fig. 7, 119. Vegeu també Porten Palange 2009-A, làm. 40, 38).

Scudi ovali: punxó emprat també per *L Non(ius) F(lorus)* (Stenico 1959, p. 56, núm. 1-a, làm. I, núm. 1-a). Possiblement copiat del repertori de PVBLIVS (Chase 1908, p. 104-105, làm. XVIII, núm. 205 -atribució probable-; Stenico 1959, p. 56, núm. 1-b, làm. I, núm. 1-b), encara que aquests terrissers aretins

⁵⁸ La seva fotografia fou publicada per primer cop a Soler 1970, p. 47.

varen utilitzar un punxó semblant, com és el cas d'HILARIO L AVILLII SURAE (Oxé 1933, pàg. 97, làm. III, núm. 220-a).

Fulla vegetal estilitzada de forma allargada: semblant al punxó núm. 175 de Lavizzari (Lavizzari 1972, pàg. 41, làm. XXV, núm. 173).

Fulla vegetal estilitzada que parteix d'un tronc horitzontal: comparable amb el punxó núm. 177 de Lavizzari, inclòs en el seu exemplar núm. 2, també de SEX M P (Lavizzari 1972, làm. I, núm. 2), i en els números 113 i 230 (Lavizzari 1972, làm. XVIII, núm. 113, i làm. XXXII, núm. 230).

Motiu vegetal estilitzat: d'impressió borrosa.

Grup de quatre oves: copiat de produccions itàliques de bona època, comparable amb el punxó núm. 279 de Lavizzari (1972).

Marca amb forma *in planta pedis*, estampada en el centre intern del vas, s'hi llegeixen les lletres "SEX M P", de SEXTVS MVRRIVS PRISCVS (CVArr. núm. 1.059).

TI – 2.- Fragments pertanyents a un gran vas de la forma Drag. 29. Parcialment publicat per Ribas (Ribas 1972, fig. 38, núms. 6 i 7, làm. IV), i per Balil, que, inicialment, el classificà com possiblement fabricat per L RASINIVS PISANVS (Balil 1977, pàg. 379, làm. I, núm. 2). De la comparació amb una peça de Filadèlfia, que presenta identitat de punxons i amb marca intradecorativa de S.M.F. (*Sextus Murrius Festus*), publicada per Comfort (1938-B, fig. 1) podem suposar que correspondria a aquest terrisser. No obstant això, el fet que es conegui dins la col·lecció del Museo Nazionale Romano una peça on es llegeixen indistintament les marques de SMP i SMF (Rossetti Tella 1996, p. 278, 58 i làm. 19, 58) podria indicar un cert lligam o parentiu familiar d'ambdós terrissaires i explicaria el fet que diversos punxons siguin comuns amb SEX.M.P. La peça de Torre Llauder, conserva una suficient porció del seu fris superior, compost per una sanefa de petits ocells a la zona alta. El cos de la decoració és d'estructura metopada, conté quadrats de disposició diagonal a l'interior dels quals es van alternant una màscara teatral i una fulla de cep. A la zona inferior del fris apareixen grups de dues màscares amb una fulla de cep intercalada en el centre. El fris inferior, molt poc conservat, mostra l'ocell vist abans, un fragment de cercle o arcatura, i a la dreta un fragment d'una figura femenina mirant vers la dreta.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 24-9-1964, "sot arran del camí" (zona hipocaust 2); llibreta 7, p. 71, Cal Negre, forn (de vidre ?); p. 85, 7-2-1970, interior hipocaust 2, extrem sud; p. 87, "a uns 40 cms de la paret sud, a l'interior, quasi tocant el paviment del fons".

Núm. inventari: 7.310

Glanztontfilm / Argila: A-1-d / B

Punxons:

Màscara teatral: amb una certa semblança amb la núm. 153 i 154 de Lavizzari, i a la qual copsem en els exemplars núm. 27 (Lavizzari 1972, làm. VII, p. 23) i núm. 26 (Lavizzari 1972, làm. VIII, p. 23), ambdues amb la marca *in planta pedis* C P [P]. Es coneix una altra peça amb un punxó semblant, de *L. Rasinius Pisanus* (Brown 1968, p. 38, làm. XXV, núm. 114). L'origen d'aquest motiu rau en les màscares que apareixen com a relleus aplicats en vasos aretins del període tardà amb la signatura de *Gellius* i altres (Ohlenroth 1934-1935, figs. 2-8; Drag.-Watzinger 1948, làm. 39, núm. 607; Porten Palange 1966, làm. XXXI, núm. 127; Goudineau 1968, pp. 210-211, núm. C-2S-99; Schindler-

Scheffenegger 1977, Vol. I, pàg. 193, làm. 85-b, núms. 38-40; Pucci 1981-B, pàg. 105, figs. 2-3, decorat de *Zoilus*; Garbsch 1982, p. 37, núm. 1, decorat d'*Avillius*; Porten Palange 2004, làm. 169, wMa fr 17a; Porten Palange 2009-A, làm. 57, Komb. Per 98; Bergamini 2014, p. 70, cat. 181, p. 150, fig. 12, 158, decorat de *M. Perennius Crescens*).

Fragment de punxó representant una testa femenina vers la dreta: semblant al punxó núm. 62 de Lavizzari, que hi ha en la peça núm. 61 del seu repertori (1972, p. 28, làm. XIII, núm. 61). Apareix conjuntament amb un punxó de certa influència de SEX M P.

Amoret vers l'esquerra: semblant als punxons núms. 100-a i 100-b de Lavizzari (1972). És força freqüent i apareix en peces signades per C P P, S M F i SE[X M [P?)] (Lavizzari 1972, pàg. 30, nota 49).

Petit ocell vers l'esquerra: semblant als punxons núms. 123a i 123b de Lavizzari, que apareix en els fragments núms. 145, 176, 177, 183, 184 i 187 de la Col·lecció Pisani Dossi. També és present en exemplars de la col·lecció del Museo Nazionale Romano (Rossetti Tella 1996, p. 102, 166a, p. 278, 59 i làm. 19, 59).

Fulla de cep estilitzada: presenta certa similitud amb els motius núms. 186 a 190 de Lavizzari.

Fragment de cercle o arcatura de segments: pròxim a Medri 1992, p. 325, 8.6.1.03.

Columna granada: surt en peces signades per SEX M P (Lavizzari 1972, làm. I, núm. 2) i per SMF (Rossetti Tella 1996, p. 134, 279)

Motiu vegetal estilitzat acabat amb una flor de sis pètals, comparable amb el que apareix en la peça núm. 27 de Lavizzari, signada per C P [P] (Lavizzari 1972, làm. VII, núm. 27).

Punt o perleta, possiblement incís amb un *calamus*.

TI – 3.- Fragment proper a la vora, pertanyent a un vas de la forma Drag. 29, decorat amb rodets, del qual es conserva tan sols un fragment del fris superior on es copsa una gran fulla de cep estilitzada, seguida per un crater.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.342.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/C-2.

Punxons:

Crater: com el que apareix en peces signades per L NON F (Stenico 1959, pàg. 56, làm. 1-a). Originàriament el punxó pertanyia al repertori de *Cn. Ateius* (Drag.-Watzinger 1948, làm. 8, núm. 67; Stenico 1959, pàg. 56, làm. I-e; Balil 1964, pàg. 179, làm. 4, núm. 2; Bertino 1972, pp. 170-172, làm. 10).

Fulla de cep estilitzada, semblant a les dels núms. 186 a 190 de Lavizzari (1972).

TI – 4.- Fragment amorf, tal vegada d'una peça de la forma Drag. 29, en el qual es copsa una petita part del fris superior. La decoració està composta per arcatures separades per una línia vertical ondulada i un element vegetal estilitzat, a l'interior de l'arcatura es copsa un fragment de punxó que representa una figura antropomorfa.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.342.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/C-2.

Punxons:

Fragment d'una figura antropomorfa vers la dreta, amb el braç dret aixecat amunt: el podem comparar amb el núm. 69 de Rossetti Tella (1996, p. 76), atribuït a L·N·F (*L. Nonius Florus*).

Element vegetal estilitzat en forma de flor de cinc pètals, formaria part del ramat superior de la columna de separació de l'arcatura.

Arcatura, similar a la núm. 299 de Lavizzari 1972.

Línia ondulada que s'obtenia mitjançant un punxó discoïdal.

TI – 5.- Fragment amorf, carenat, tal vegada d'una forma Drag. 29. Es conserva tan sols una petita porció dels frisos superior i inferior. En el superior podem copsar la decoració a base de petits cràters alterns, un amoret, un element de volutes bífid, i un fragment de punxó quasi inidentificable. En el fris inferior s'aprecia un fragment de la decoració a base de línies ondulades paral·leles.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.340.

Glanztonfilm / Argila: A-1-d/C-2.

Punxons:

Amoret: semblant als punxons núms. 100-a i 100-b de Lavizzari. És força freqüent i apareix en peces signades per C P P, S M F i SE[X M [P?]) (Lavizzari 1972, pàg. 30, nota 49).

Petit *crater*, copiat del repertori de punxons de M PERENNIVS (Oxé 1933, pàg. 85, làm. XLII, núm. 155, làm. LXIV, núm. 155-a; Porten Palange 1966, làm. XXVII, núm. 103-a; Oxé-Comfort 1968, làm. VII, núm. 14). El trobem documentat a la col·lecció del Museo Nazionale Romano. Hom considera que correspondria tant a SMF com a SMP (Rossetti Tella 1996, p. 113, 201)

Element bífid-arrrissat fent volutes a *dextra* i a *sinistra*.

Fragment d'un punxó inidentificable.

TI – 6.- Fragment amorf pertanyent al fris superior tal vegada d'una forma Drag. 29. En la decoració es copsa un fragment d'arcatura i dues línies ondulades quasi perpendiculars.

Actuació procedència: neteges 1980.

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm / Argila: A-4-b.

Punxons:

Fragment d'arcatura, semblant a la núm. 300 de Lavizzari (1972).

TI – 7: Fragment tal vegada pertanyent a un fris superior. Pot veure's una columna i a la seva esquerra un fragment de figura antropomorfa.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.353.

Glanztonfilm / Argila: A-4-b.

Punxons:

Fragment d'una figura antropomorfa de la qual tan sols s'aprecia la part inferior de la cama esquerra i un fragment de la vestimenta.

Columna de la qual sols es conserva la meitat inferior, comparable amb el punxó núm. 315 de Lavizzari, i amb la peça núm. 37 (Lavizzari 1972, pàgs. 24-25, làm. X, núm. 37), atribuïble a *L Rasinius Pisanus*.

TI – 8.- Fragment carenat on es copsa l'inici de la vora amb decoració de rodets i, al seu dessota, la decoració de la qual sols es conserva la sanefa de tres oves de cap per avall i a continuació una línia ondulada.

Actuació procedència: Peristil est 2007.

Núm inventari: TLL 07 – 1.002.

Glanztonfilm / Argila: A-1-b/C-1.

Punxons:

Oves: comparable amb el núm. 287 de Rossetti Tella (1996, p. 136), dels terrissaires SMF i SMP.

TI - 9.- Fragment carenat, de la forma Drag. 29, corresponent al fris inferior, amb decoració de línies ondulades en disposició inclinada, i inici del superior on es copsa l'inici de dos punxons.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 1.635.

Glanztonfilm / Argila: A-3.

Punxons:

Panell de línies ondulades en paral·lel: comparable amb el 2.6 de Medri (1992, p. 359, 2.6 Pannello, AR S.F., 235)

TI – 10.- Fragment amorf, corresponent al fris inferior, possiblement de la forma Drag. 29, decorat amb dos cercles concèntrics que emmarquen una corona de llorer, de la qual sols copsem la part inferior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970.

Núm inventari: 7.780.

Glanztonfilm / Argila: A-1-e / B.

Punxons:

Corona de llorer: comparable amb la núm. 310 de Rossetti Tella (1996, p. 143), de LRP (*L. Rasinius Pisanus*).

Cercles concèntrics: Medri 9.2.1.06 (1992, p. 332, 9.2.1.06. *Cornice a due linee*. AR S.F., 842).

TI – 11.- Fragment de vora, forma Drag. 29, amb decoració de rodets en la part externa.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.524.

Glanztonfilm / Argila: A-3.

TI – 12.- Fragment de fons de copa, amb marca de terrisser "S M F" de SEXTVS MVRRIVS FESTVS (CVArr. núm. 1054-33) in *planta pedis*.

Actuació procedència: donació J. Roldós 1983. Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm / Argila: A-3.

TI - 13.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 36-a, amb decoració a la barbotina a base de petites perles i fulles d'aigua. Aquest tipus de decoració a la barbotina és típic de la tardoitàlica. Es coneixen exemples a Mariana (Pallarès 1974, fig. 6, núms. 6, 7, B i 9).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.240.

Glanztonfilm / Argila: B.

4.4.- Terra sigillata sudgàl·lica:

Estat de la recerca:

Per introduir el tema i fent una mica d'història, cal tornar a recordar l'obra abans esmentada de Dragendorff i la seva taula de classificació encara aplicable en la sudgàl·lica. Gairebé és un cas paradigmàtic que una taula de classificació formal hagi sobreviscut més de cent anys (la taula Dressel, per a àmfores, seria també un d'aquests casos).

A Europa, dins el primer terç del segle XX, hi ha un seguit de noms que destaquen en l'estudi de les ceràmiques sigil·lades del sud de la Gàl·lia: J. Dechelette, F. Hermet, E. Ritterling i R. Knorr. Concretament, Dechelette va fer la primera sistematització de ceràmiques sigil·lades de l'Estat Francès; Hermet, després dels treballs arqueològics portats a terme a la Graufesenque durant els anys 1901 a 1906, va sintetitzar en una obra publicada a l'any 1934 la *sigillata* sudgàl·lica d'aquell taller; Ritterling el 1913 va publicar les troballes del campament d'Hofheim; i, finalment Knorr, en un recull quasi exhaustiu, es va dedicar a estudiar i publicar la *sigillata* gàl·lica decorada de la zona del *limes* germànic.

Per altre costat, dins la tradició d'estudis clàssics del món anglosaxó, trobem dos estudis: l'un és de Curle - Scot referent a les troballes de Newstead i l'altre d'Atkinson amb la publicació dels materials d'una caixa farcida de peces senceres trobada en una mansió de Pompeia. Però, qui més destacà -i les seves obres encara avui dia són força vàlides-, fou F. Oswald, amb tres estudis bàsics: el primer, escrit conjuntament amb D. Pryce, intitulat: *The introduction to the study of Terra Sigillata (Samian Ware)*, publicat a Londres el 1920; el segon fou el catàleg de marques de terrissaires de la Gàl·lia, amb el títol: *Index of potters' stamps on Terra Sigillata. 'Samian Ware'*, publicat a l'any 1931, on una de les coses que s'hi troba a faltar és el dibuix o representació gràfica de les marques, de totes maneres és una obra encara de consulta obligada; finalment el catàleg de punxons figurats de sigil·lata gàl·lica, amb el nom: *Index of figure-types on Terra Sigillata ("Samian Ware")*, publicat a Liverpool en el bienni 1936-1937, tot i que és una obra molt completa és criticable que no es fes inclusió dels punxons no figurats i que moltes vegades poden servir per identificar o definir un terrissaire/decorador⁵⁹.

Amb aquest panorama d'obres que marcaren una pauta important, es pot dir que, en els anys següents es va innovar poc, varen apareixer algunes, poques, obres puntuals com les de G.T. Mary o P. Karnitsch. Alguns estudis de terrissers/decoradors: *Masclus*, *Sabinus*, *Bassus* i *Coelus*, etc. i l'índex de Schaetzen, que permet la classificació de marques fragmentàries, de les quals sols es conserven les darreres lletres.

L'any 1965 es varen reprendre les excavacions arqueològiques a la Graufesenque, per part de L. Balsan i A. Vernhet, i es procedí a la descoberta d'un complex establiment terrissaire on, a més, es descobriren les

⁵⁹ Similar a la mancança que també presenta l'índex de tipus de punxons figurats de la producció itàlica decorada, publicada el 2004, per F.P. Porten Palange: *"Katalog der punzenmotive in der Arretinischen reliefkeramik"*.

impressionants fosses conegudes amb els noms de *Gallicanus*, *Murranus*, *Cirratu*s, *Bassus*, etc.... que eren els terrissaires majoritàriament presents en els productes de rebuig. Aquests treballs es varen perllongar fins a l'any 1981, proporcionant una quantitat enorme de material, el qual ha estat publicat sols de manera molt parcial.

Un altre fet a destacar fou la descoberta i divulgació del lot del jaciment de la Nautique, prop de Narbona, amb un conjunt de vasos d'època de Claudi-Neró, el lloc on es procedia al seu embarcament per a la comercialització.

Potser el més transcendent i impactant, en quant a descobertes, fou la troballa del jaciment Culip IV, el qual ha proporcionat informació molt valuosa sobre la distribució i comercialització d'aquests productes.

Paral·lelament diversos investigadors francesos com B. Hofmann, C. Bémont, a més dels mateixos Vernhet i Balsan, han estat realitzant diversos estudis sobre la producció de la *sigillata* sudgàl·lica i a l'any 1990 es comencen a publicar els estudis de l'associació Pegasus, constituïda dos anys abans com a Centre de Recerca Europea, amb seu a Millau, per tal de promoure i coordinar els estudis europeus sobre les ceràmiques romanes de La Graufesenque. La col·lecció es coneix amb el nom: *Annales de Pegasus*, en la mateixa hi col·laboren, entre d'altres: Dannell, Picon, Polak, Mees, Hartley, Tilhard i un llarg etcètera d'investigadors de primera fila.

Tot plegat ha fet possible que , actualment, ja es compti amb obres de referència bàsiques, publicades en els darrers anys, com són:

Mees, A.: *Modellsignierte Dekorationen auf südgallischer Terra Sigillata*. Baden-Württemberg 1995.

Polak, M.: *South Gaulish Terra Sigillata with potters stamps from Vechten*. Nijmegen 2000.

Nieto, J.; Puig, A.M.: *Excavacions arqueològiques subaquàtiques a Cala Culip. 3. Culip IV: la Terra Sigillata decorada de La Graufesenque*. Girona 2001.

Dannell, G.B.; Dickinson, B.M.; Hartley, B.R.; Mees, A.W.; Polak, M.; Vernhet, A.; Webster, P.V.: *Gestempelte Sügallische Reliefsigillata (Drag. 29) aus den werkstätten von La Graufesenque*. Römisch-Germanisches Zentralmuseum. Mainz 2003 (col·lecció).

Dannell, G.B.: "Les ives du sud de la Gaule", www.graufesenque.com/recherche 2005.

Schaad, D. (dir.): *La Graufesenque (Millau, Aveyron)*. Vol. I, Condatomagos. *Une agglomération de confluent en territoire Rutène (II s. a. C. – III s. p. C)*. Pessac 2007.

Genin, M. et alii: *La Graufesenque (Millau, Aveyron)*. Vol. II, *Sigillées lisses et autres productions*. Pessac 2007.

Hartley, B.R. ; Dickinson, B.M. : *Names on Terra Sigillata an index of maker's stamps and signatures on Gallo-Roman Terra Sigillata (Samian Ware)*. London 2008 – 2012 (col·lecció 9 volums).

Fulford, M. ; Duham, E. (eds.) : *Seeing Red : New economic and social perspectives on Gallo-Roman terra sigillata*. London 2013.

Malgrat tot aquest bagatge bibliogràfic, encara trobem a faltar una bona sistematització, similar a la que s'està fent per a la Drag. 29 (Dannell *et alii* 2003), en relació al que va ser la producció decorada en forma Drag. 37 de La Graufesenque.

A nivell de la península Ibèrica i de l'Estat espanyol, podem dir que en la *sigillata* sudgàl·lica manca encara un bon estudi de conjunt, i, a nivell de Catalunya, llevat de l'excepció de Culip IV, com veurem no hi ha massa estudis. En el fons, podríem dir que, en bona mesura, encara és parcialment vigent l'expressió d'Alberto Balil, quan a l'any 1977, explicava, o més ben dit, es queixava, de forma contundent manifestant:

“Leyendo la bibliografía hispánica contemporánea se diría que nos hemos olvidado de la existencia de la t. s. sudgálica. Caso curioso cuando hace un cuarto de siglo se prodigaba una cierta atención a piezas decoradas. Quien juzgue por lo que hoy se escribe pudiera darla por inexistente y, en algún caso, tras más de cuatro decenios, se produce la inversión de un hecho lejano. En aquellos tiempos Fuidio publicó como sudgálicos fragmentos de t.s. de la villa de Villaverde Bajo y hoy casi se publican como hispánicos fragmentos de t. s. sudgálicos” (Balil 1977, pp. 387-388).

No obstant això, veiem que hi han alguns estudis de relleu com pot ser el de *Baelo*, el de Numància, el d'Herrera de Pisuerga, de *Pollentia*, els de la zona valenciana i el nord de la Península. Un altre cas seria a Portugal on tenim els estudis de *Conimbriga* i de Chaos Salgados com a més destacables.

A nivell de Catalunya, Culip IV ha marcat un punt decisiu en l'estudi de la producció i del comerç, tant de la varietat llisa com de la decorada. Altres treballs destacables són el del Portal de la Magdalena de Lleida, la tesi doctoral i estudi arqueomètric sobre la *sigillata* de *Baetulo* (Madrid 2005), i l'estudi de la sudgàl·lica de la vil·la de Tolegassos (Casas 1999, pp. 21 -79), així com un rosari de petits articles i notícies puntuals, entre els quals les referències de l'abocador del Passatge Cobos de *Tarraco* (Tarrats 1992, pp. 155 – 176) que ha subministrat un conjunt molt notori d'aquestes ceràmiques.

Força excepcional va ser el fet que el maig de l'any 2003, es va celebrar a Millau (França) una Taula Rodona sobre “La difusió de la Terra Sigillata – sudgàl·lica al nord d'*Hispania*” amb la participació de nombrosos especialistes en la temàtica que havien treballat en l'àmbit geogràfic de referència (veure el

volum de ponències publicat pel Museu d'Arqueologia de Catalunya, Barcelona, en el 2005) i que vindria a ser complementat pocs anys més tard, el 2008, amb la celebració a Empúries del congrés de la S.F.E.C.A.G.

Els materials de Torre Llauder, com veurem, ens vénen a mostrar un ventall força complet de la producció, tant de peces decorades, com de formes llises i marques de terrissaire. Les veiem tot seguit:

La producció decorada:

D'entrada, hem de repetir el que dèiem abans, ja que malgrat el pas dels anys, encara és vàlida la classificació formal elaborada per Dragendorff i més tard, millorada, per Oswald i Pryce (1920) i amb algunes petites actualitzacions de Vernhet (1976). Veiem com la variant Drag. 29 A, amb vora força vertical i carena poc diferenciada és present en el període de les primeres produccions (del canvi d'era al 20 dC) i en el període primitiu (anys del 20 al 40 dC). La variant Drag. 29B, la trobarem bàsicament en el període d'esplendor (anys 40 – 60 dC). Al període de transició correspondria la variant Drag. 29C que conviuria amb la Drag. 37. A la fase de decadència (del 80 al 120 dC) ja tant sols trobem la Drag. 37 amb unes decoracions gairebé exclusivament de mètopes.

S'identifica en les produccions primitives l'intent de similitud amb les produccions itàliques, fet que veiem en la major qualitat de l'aplicació dels relleus i que bàsicament són de tipus vegetal.

El període d'esplendor té un predomini de decoracions de tipus vegetal però ja comencen a aparèixer els motius mitològics, escenes de cacera i de circ, decoracions de panells, medallons i les conegudes com creus de Sant Andreu.

El període de transició, al qual pertany una bona part del material decorat de Torre Llauder, així per les troballes podem deduir que el gran volum de peces arribarien en aquest moment.

En el període de decadència, com hem dit abans, bàsicament es produeix la forma Drag. 37 amb decoració exclusivament de mètopes. Crida l'atenció com un dels aspectes característics d'aquest moment sigui la baixa qualitat dels gravats, això era conseqüència que les peces no eren assecades el temps suficient i no es netejaven adequadament els motlles un cop emprats.

A Torre Llauder, de la producció decorada, podem veure com les formes presents són la Drag. 29, la 30 i la 37, i una representació simbòlica o esporàdica de formes que solen ésser poc freqüents, com són: la Drag. 11, l'Hermet 13 o cantimplora, l'Hermet 4, l'Hermet 7 i dos fragments atribuïbles a la forma Knorr 78.

Pel que fa a la forma Drag. 29, veiem com hi ha una reduïda mostra del que serien les produccions primitives, peces que estarien datades entre els anys 20 i 40 dC, com són les peces núms. **S-1** i **S-2**. Fins i tot, una d'elles té un paral·lel trobat a la zona del *limes* (veure figura 3), on veiem una peça amb la signatura SENICIO (Knorr 1952, làm. 56) que, en el fris inferior, presenta un punxó

idèntic que el de la peça núm. **S-2**. Aquestes peces tenen com a elements molt característics, la bona qualitat tant del vernís com del gravat i la línia divisoria de la carena molt poc marcada.

Figura 39: Forma Drag. 29, signada per SENICIO (Knorr 1952, làm. 56).

També veiem altres exemples pertanyents a la producció que estaria a cavall entre l'època primitiva i la d'esplendor, són peces que comencen a tenir elements d'aquest següent període, però encara conserven detalls, com l'excel·lent qualitat del vernís i el gravat, que són hereus, o recorden molt a les produccions itàliques que, en aquell moment, es troben en la seva fase final (veure peces **S-3**, **S-4**, **S-5** i **S-6**, així com de la **S-8** a la **S-16**).

La forma Drag. 30, cilíndrica i de parets verticals, tindria una evolució paral·lela a la de la forma Drag. 29, no obstant això, els exemples que s'han trobat a Torre Llauder creiem que no arribarien més enllà del l'any 50 dC (veure peces de la **S-100** a **S-106**).

Ja anant de ple vers l'època d'esplendor, tenim diversos exemples de la forma Drag. 29, amb unes vores que comencen a marcar-se cap a l'exterior i en les decoracions sovintegen els motius vegetals i en molts casos, el fris inferior, presenta la característica decoració de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Pertanyent a aquest moment, veiem una peça (la núm. **S-86**) on, en el fris inferior, apareix una mètopa amb una representació zoomorfa, que tindria un paral·lel en una peça trobada en la zona del *limes* (Knorr 1952, làm. 50 A) i que porta la signatura PONTI (veure figura 4). Les vores de la forma Drag. 29 del tipus B o del segon estadi d'evolució (serien les peces núms. **S-17**, **S-18**, **S-19** i **S-20**), destaquen pel fet que comencen a tenir la vora lleugerament exvasada cap a l'exterior. En un estadi intermedi entre el tipus B i C tindríem algunes, poques, vores que ja comencen a presentar la decoració amb inclusió de panells o mètopes (núms. **S-38**, **S-39** i **S-40**).

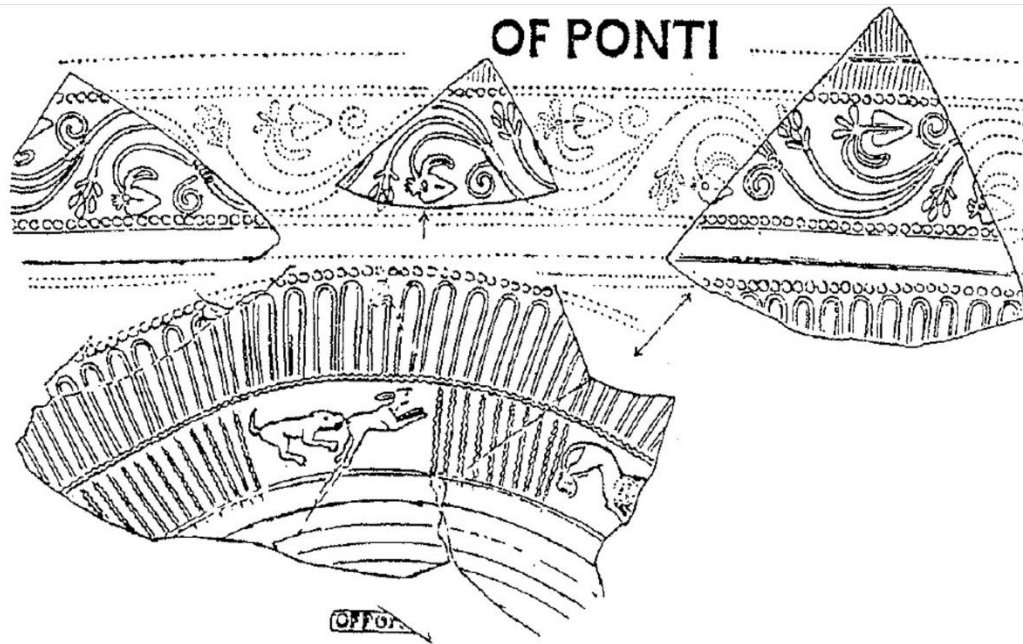

Figura 40: Forma Drag. 29, signada per PONTI (Knorr 1952, làm. 50-A).

Plenament ja dins el darrer estadi evolutiu de la forma, la 29-C, tenim algunes peces (**S-46** i **S-48**), una d'elles fins i tot amb la signatura del terrissaire/decorador **FRONTINVS** (**S-49**), l'única que ha estat trobada d'entre tot el conjunt de material sudgàl·lic decorat.

Figura 41: Fragment de motlle de la forma Drag. 37, amb escenes de pesca. Museu de Le Millau (foto: www.graufesenque.com).

Paral·lelament, la forma Drag. 37 segueix unes línies evolutives semblants a les de la 29. A l'any 65 dC hom considera que es començarien a produir les primeres peces signades pel terrissaire/decorador **GERMANVS**. A Torre

Llauder n'hem trobat dues que corresponen al seu estil (**S-109** i **S-110**), i dues més amb escenes de pesca (**S-111** i **S-112**) que li poden ser assimilables, junt amb el terrisser/decorador que també produïa aquesta mena de composicions i que era L· COSIVS. Al Museu de Le Millau es pot veure un fragment de motlle amb semblants escenes de pesca (veure figura 41).

Una altra peça que s'ha localitzat a Torre Llauder i que entenem com a molt significativa, és la forma Drag. 37 amb decoració d'una faixa contínua amb una sanefa vegetal arrissada o ondulada on, a més, es van alternant un gos i una llebre en repòs (**S-113**). Aquesta decoració, o molt semblant, l'hem localitzada a diversos jaciments, però sobretot ha estat a Culip IV on hem pogut veure clarament peces gairebé idèntiques però que tenen lleugeres diferències en la distribució dels punxons (veure figures 42 i 43). En la forma Drag. 29, a Culip IV, apareixen amb les signatures de VIRTHV i d'OF MOM (Nieto-Puig 2001, pp. 255 i 242, respectivament), però en el conjunt de peces és majoritari el primer.

Parem atenció també a un fragment de la forma Drag. 37 localitzat a l'Abocador d'escombraries el 1982, decorat amb medallons, mètopes, un geni alat i amorets (**S-142**), el qual té un paral·lel pràcticament idèntic provinent de la famosa caixa d'Atkinson de Pompeia, amb la particularitat que la peça pompeiana té escrit a la base externa el nom del terrissaire/decorador MEMORIS (veure figura 44), fet que, a més, ens vé a suposar una data molt fiable del moment de comercialització d'aquella peça i de retruc de la que hem trobat a Torre Llauder.

Dintre del gran bloc de peces de la forma Drag. 37 del grup de transició, veiem que hi són presents les decoracions d'escenes zoomorfes i de cacera, les decoracions vegetals estilitzades que recorren el vas amb ondulacions arrissades, mètopes amb les anomenades creus de Sant Andreu i medallons (veure del **S-114** al **S-152**), així com decoracions de sanefes de semicercles o també conegudes com decoració "adherent" (veure **S-200** i següents).

Al període de decadència correspondria tota la resta de peces que estan decorades una mica barroerament amb estil de mètopes. D'algunes, encara que s'hagin trobat fragmentàriament, podem conèixer com seria l'escena completa, com és el cas de la peça **S-233** (veure figura 45). D'aquest període també arriben bones representacions, algunes de les peces es podrien enquadrar dintre de l'estil del terrissaire/decorador MERCATOR o d'altres decoradors del seu cercle (veure peces núms.: **S-199**, **S-210**, **S-213**, **S-214**, **S-226** i **S-247** a **S-249**), i molt especialment les que fan referència a escenes mitològiques que contenen, entre altres, imatges dels treballs d'Hèrcules (també cal indicar que Vernhet 1991, p. 38, considera a GERMANVS com l'introduïdor de les escenes amb els treballs d'Hèrcules).

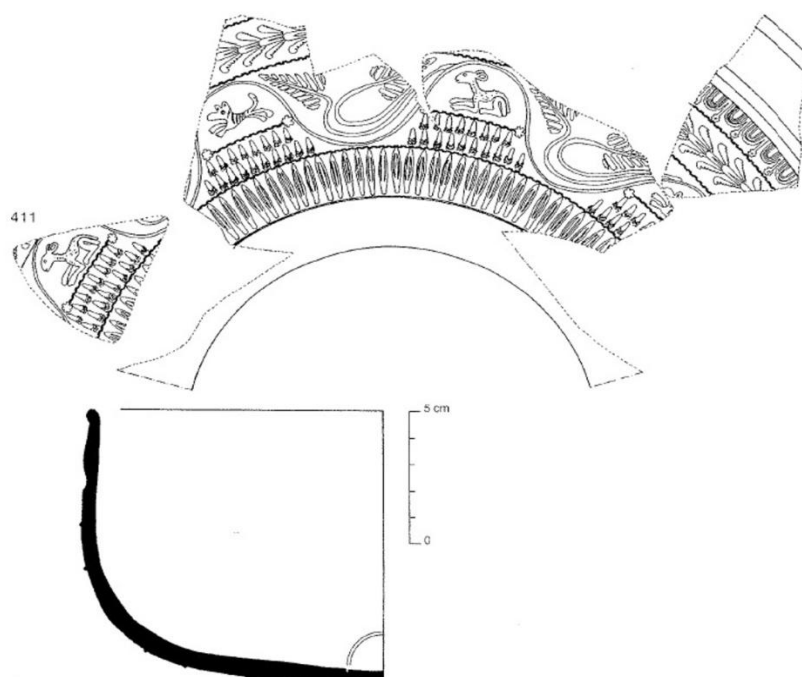

Figura 42: Drag. 37, provinent de Culip IV (Nieto-Puig 2001, p. 358).

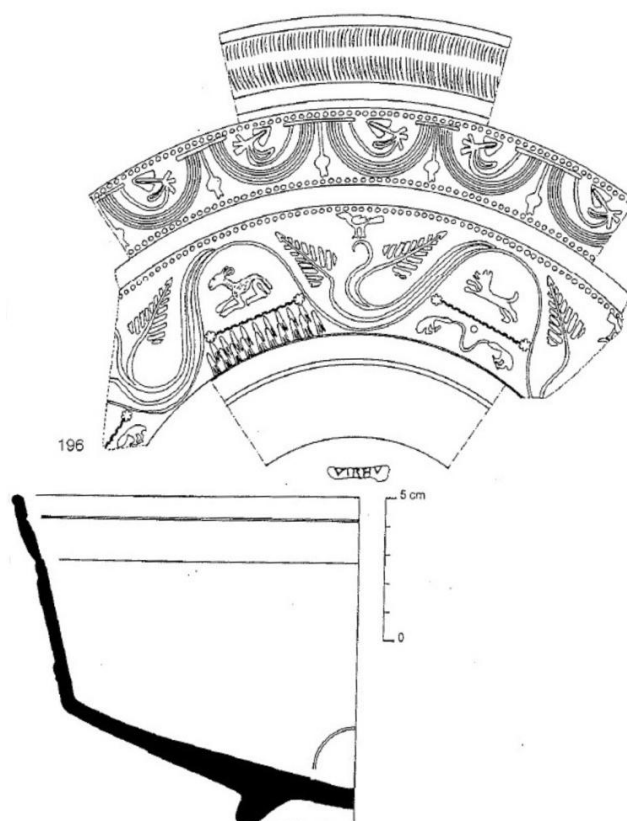

Figura 43: Drag. 29, signada per VIRTHV, provinent de Culip IV (Nieto-Puig 2001, p. 358).

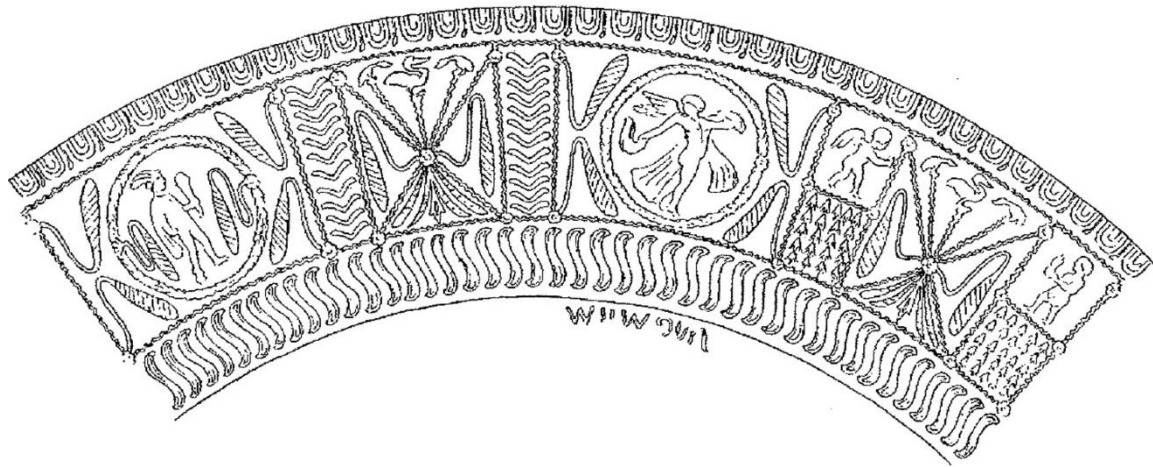

Figura 44: Drag. 37, signada per MEMORIS, provinent de Pompeia (Atkinson 1914, làm. XIV).

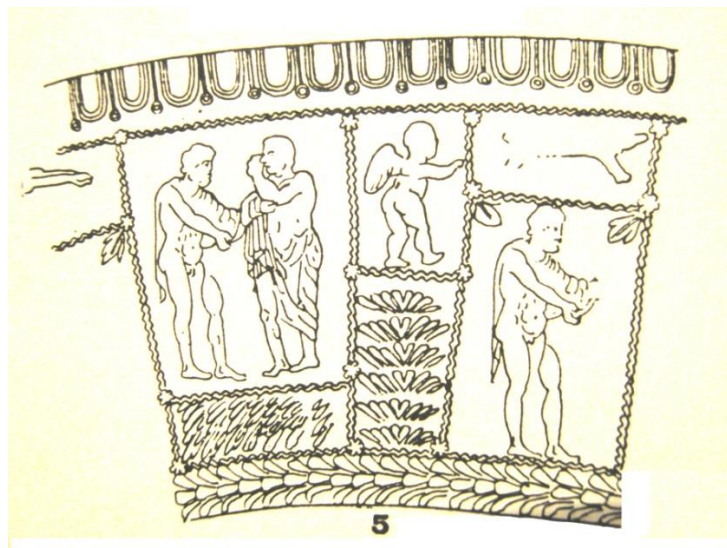

Figura 45: Drag. 37 amb decoració de mètopes (Hermet 1934, làm. 87, 5).

Un altre fet característic de la producció tardana és la proliferació dels punxons amb representació de motius mitològics (veure **S-221** i següents) i d'escenes eròtiques (veure núms.: **S-217** a **S-220**). Un exemple de la deformació que van patint les decoracions dels vasos, sobretot en aquest moment, pel fet de no tenir prou cura en la neteja dels motlles i no haver deixat prou temps d'assecat, ho veiem en el punxó representant l'escena del triomf de *Bacus* (**S-217**), comparant-ho amb el punxó d'origen que es conserva al Museu de Le Millau (veure figura 46).

Figura 46: Punxó amb l'escena del triomf de *Bacchus*. Museu de Le Millau (foto: www.graufesenque.com).

Finalment, hem inclòs peces singulars, com són l'Hermet 13 (**S-259**), la Drag. 11 (**S-260**) i l'Hermet 7 (**S-261**) que eren peces, suposadament quelcom més cares, econòmicament, pel fet que no es podien embalar amb tanta facilitat com les formes més usals. També és curiós el fragment que possiblement pertany a la forma Hermet 4 (**S-267**) i els atribuïts, amb un interrogant, a la forma Knorr 78 (**S-264, S-250**).

Formes lises:

Amb l'estudi publicat a l'any 2007 per Genin *et alii* sobre la producció lisa de La Graufesenque, que segueix en part la sistemàtica de l'apartat de *sigillata* sudgàl·lica del DICOCER, es pot dir que s'han vingut a clarificar les qüestions relatives a la cronologia d'aquestes produccions. Tot seguit passem a veure les formes representades en aquest jaciment:

Ritterling 8:

Consistent en el bol hemisfèric, actualment s'han establert dues variants (Genin *et alii* 2007), l'A que obeeix a la forma clàssica de paret ben proporcionada i de poc gruix i, per altre costat, la variant B de parets quelcom més gruixudes. La cronologia de la primera es proposa entre els anys 30/40 i fins al segle II, i per a la variant B el segle II sense més precisió.

A Torre Llauder hi es present i, de la mateixa, veiem tres exemplars, l'un es correspondria amb la Ritt. 8 A que acabem d'indicar (**S-266**) i els altres exemplars, en tant que tenen una paret una mica més gruixuda s'aproparien, o estarien en un punt intermedi, amb la variant 8 B. Les marques de terrisser en els peus d'aquesta forma són RVSTICVS i possiblement CRVCVRO(?).

Ritterling 9:

Aquesta forma copa prové de l'evolució de les prou conegudes copes de la forma *Conspectus* 26 i 27 de la *sigillata* itàlica. El moment màxim de difusió de la forma fou entre els anys 15 i 70, però la seva durada arriba fins a l'any 100/110.

La seva presència sol ser força escadussera, no obstant això, en aquest jaciment hem trobat tres vores (**S-271**, **S-272** i **S-273**) i dos peus amb marca, l'una de CRESTIVS (**S-274**) i a l'altra s'hi llegeix "OFMA/.." (**S-275**).

Ritterling 13:

El tinter forma Ritt .13, o també conegut com forma Hermet 18, és una peça força infreqüent, hi ha poca informació sobre la durada d'aquesta producció, hom creu que la seva cronologia aniria, aproximadament, des de l'any 40 fins a l'any 100 (?).

És força inusual que aquí s'hagin arribat a trobar dos exemplars, l'un amb perfil sencer i a l'altre sols li manca la boca (**S-276** i **S-277**).

Dragendorff 17b:

Aquesta pàtera es defineix bàsicament per l'angle recte que forma la vora vers la plataforma del plat, és una peça que pertany a les primeres produccions i per tant, a més de tenir una datació de finals d'August i principis de Tiberi, hom creu que arribaria com a molt fins l'any 60 o 70 a molt estirar. Aquesta forma, junt amb la Ritt. 9, vindria a completar un servei de taula⁶⁰.

Els dos fragments que tenim aquí, l'un segueix clarament la tipologia formal (**S-423**), mentre que l'altre fragment (**S-422**) comença a tenir la vora una mica inclinada cap a l'exterior la qual cosa el comença a apropar a la forma següent, la Drag. 15/17.

Dragendorff 15/17:

És la pàtera que es distingeix bàsicament per la motllura de quart de cercle que presenta en l'angle intern que forma l'arrencament de la vora amb el final de la plataforma del plat. Els autors de la tipologia (Genin *et alii* 2007 p. 333-334) classifiquen quatre variants: el tipus A de parets poc altes i vora vertical, amb cronologia des del 15 fins el 40/50; el tipus B de vora exvasada i exterior amb motlures, datable des del 40/50 fins el 90/110; el C, vora encara més inclinada, també amb motlures externes, datat des del 80/90 fins el segle II; el tipus D, l'últim estadi de l'evolució de la forma on encara s'exageren més els trets anteriors i les motlures estan fetes de forma anàrquica, data en el segle II. Per les troballes a Culip IV hom considera que el joc de vaixel·la, o servei, d'aquesta pàtera es correspondria amb la copa forma Drag. 24/25.

De Torre Llauder hem seleccionat sis fragments: un del primer grup (**S-278**), tres de la variant 15/17 B (**S-279 a S-281**), i els dos darrers que semblen propers a la variant C (**S-282 i S-283**). No s'han pogut identificar fons o peus, però, per la proporció de peces trobades, li correspondria aproximadament un 18% dels peus que hem inclòs dins els possibles peus de la forma Drag. 18

⁶⁰ Cfr. Nieto 1991, p. 1.029, on proposa la distinció entre "servei d'ús" i "servei oficial".

que no permeten un classificació segura en tant que no arriben a l'angle diferenciador de l'arrencament de la vora.

Dragendorff 18:

És la forma hereva de la *Conspectus* 4 de la "sigillata" itàlica. A La Graufesenque s'han pogut establir tres variants: la A, propera a la forma primitiva de la "sigillata" itàlica, amb una datació del 15 al 30 dC. La variant B, que és la més freqüent, en la mateixa veiem com la vora comença a inclinar-se lleugerament vers l'exterior, la datació que hom li assigna estaria vers el 20/30 i fins el 110/120. La variant C és la que s'apropa vers la forma Drag. 18/31 i té una datació que aniria des del 80/90 fins al segle II dC (Genin *et alii* 2007, pp. 332-333). Formaria servei de taula amb la copa de la forma Drag. 27.

A Torre Llauder és una forma ben representada, gairebé tots els tipus són de la variant Drag. 18 B, exceptuant alguns pocs casos pròxims a la C i altres que es poden incloure dins la variant C. Cal indicar que la marca més freqüent és la del terrissaire PATRICIVS, seguit per MACCARVS i diverses marques singulars: IVLLINVS, CRESTIO, HABITVS, MOMMO, T. RVFINVS i L-TERTIVS SECVNDVS.

Dragendorff 24/25:

Inspirada en la forma *Conspectus* 33 de la "sigillata" itàlica. Per a aquesta forma s'han proposat per part dels autors de la sistematització de La Graufesenque tres subdivisions, tot i que formulen un advertiment, dient: "*La subdivision en trois séries a, b et c est difficile à justifier pour cette forme qui reste plus stable que beaucoup d'autres sur toute sa durée de fabrication; ces distinctions sont, de fait, impossibles à faire d'après un mobilier fragmenté tel qu'il nous parvient le plus souvent en consommation*" (Genin *et alii* 2007, p. 326) La 24/25 A: seguiria la tendència de les peces itàliques, sovint els exemplars d'època de Tiberi portarien les característiques espirals aplicades. Es produeix des del 15 dC fins al 80/90. La 24/25 B: seria el pas següent en l'evolució, amb molt poques diferències de l'anterior, sembla que el perfil de la faixa amb decoració de rodets es torna més vertical i el bossell és més sortint. La cronologia va des del 80/90 fins al segle II dC. La variant C: és molt infreqüent, fins al punt que els autors de la sistematització (Genin *et alii* 2007, p. 326) en dubten i li posen un interrogant. Amb prou feines es coneixen tres exemplars. Les característiques serien l'augment de la mida de la faixa decorada amb rodets i el major gruix de les parets del vas. Tindria una datació aproximada vers el segle II. Cal indicar que resulta molt curiós (o potser decebedor) que els autors francesos d'aquesta sistematització, en la seva obra no l'apliquin en els seus exemples de peces i sols es limitin a indicar la forma com a Drag. 24/25 (Genin *et alii* 2007, *passim*).

A Torre Llauder tenim quatre peces amb perfil complet, de les quals, tres amb les marques de PRIMVS, PASSIENVVS i CRESTIO i tretze vores, les quals en principi semblen situables dins una segona fase del primer grup i algun cas que podria ser assimilable vers el segon grup. Altres marques presents són la de VITALIS i, possiblement, NIGER.

Dragendorff 27:

Veiem que és una continuació de les formes Conspectus 31 i 32. A La Graufesenque s'estableixen tres variants d'acord amb l'evolució cronològica. El tipus A encara conserva traces del precedent itàlic com pot podria ser la motllura diferenciadora a mitja alçada del vas o, fins i tot, la faixa de rodeta al dessorra la vora d'algunes peces, tindria una cronologia aproximada des del 15/20 fins al 40 dC. La variant B tindria bàsicament el solc en el peu que es va perdent en els exemplars tardans, i la vora ben perfilada triangular o arrodonida, la datació seria des del 15 fins al 100/110. El tipus C tindria unes parets més gruixudes, l'absència del solc en el peu, la vora més engruixida i exvasada, la datació aproximada hom la situa entre el 80 i el segle II dC (Genin *et alii* 2007, p. 325).

A Torre Llauder, és una forma ben representada tant en la en la fase B com en la C. Diversos exemplars porten marca de terrisser, SILVINVS s'ha trobat repetit quatre vegades, hi ha diverses marques singulars com MIN, SEXTIVS CANTVS, VITALIS, BASSVS II, CARANTVS II, IVCVNDVS I B, CRVCVRO, PRIMVS I, SABINVS II i la curiosa marca "NDFO" (on la lletra "N" i la lletra "F" són retrògrades).

Dragendorff 33:

El vas de parets rectes i lleugerament inclinades, el seu precedent el podem trobar en la forma Conspectus 14 de la "sigillata" itàlica. Els estudiosos de La Graufesenque assenyalen la possibilitat de fins a quatre variants de la forma. Les variants A i B tindrien poques diferències morfològiques llevat del seu tamany, més reduït en la variant B, la cronologia de la A estaria entre el 40 i 80, mentre la B cobriria l'espai del 80 al 120. La variant C es distingiria per un peu molt més gruixut, sense l'angulació de les formes anteriors; amb una datació del 80 fins al 170. Finalment la variant D, molt més cònica i amb el peu més alt, es data del 150 al 200.

A Torre Llauder, sobretot tenim peces enquadrales dintre del grup A (**S-398, S-399, S-401 i S-403**) i grup B (**S-402, S-404, i S-405**), i algun cas pròxim a la variant C (**S-400**). Trobem les marques de C· IVLIVS CLEMENS, MACCARVS, MOMMO, PRIMVS, L· COSIVS VIRILIS, IVSTVS i VITALIS.

Dragendorff 35 i Dragendorff 36:

Les dues peces formarien part d'un mateix servei de taula com a copa i pàtera. La característica és la vora de disposició horitzontal i arrodonida, damunt la qual es distribueix la decoració simulant fulles d'aigua i feta a la barbotina. La cronologia assignada va des del 60/70 fins al segle II dC (Genin *et alii* 2007, p. 329 i 337).

De Torre Llauder destaquem dues copes de perfil sencer (**S-415 i S-416**) i quatre vores de la forma 35 (**S-417, S-418, S-419 i S-420**), mentre que de la 36 sols disposem d'una mostra (**S-421**).

Hermet 29:

És una copa característica pel seu peu alt, estaria emparentada amb les dues formes anteriors. La peça de Torre Llauder prové del farciment d'un pou de la zona de l'Abocador d'escombraries, la vora és absenta de decoració a la

barbotina (**S-424**) i es correspon amb el Servei 3-A de Vernhet (1976, p. 18), datable entre el 100 i el 120.

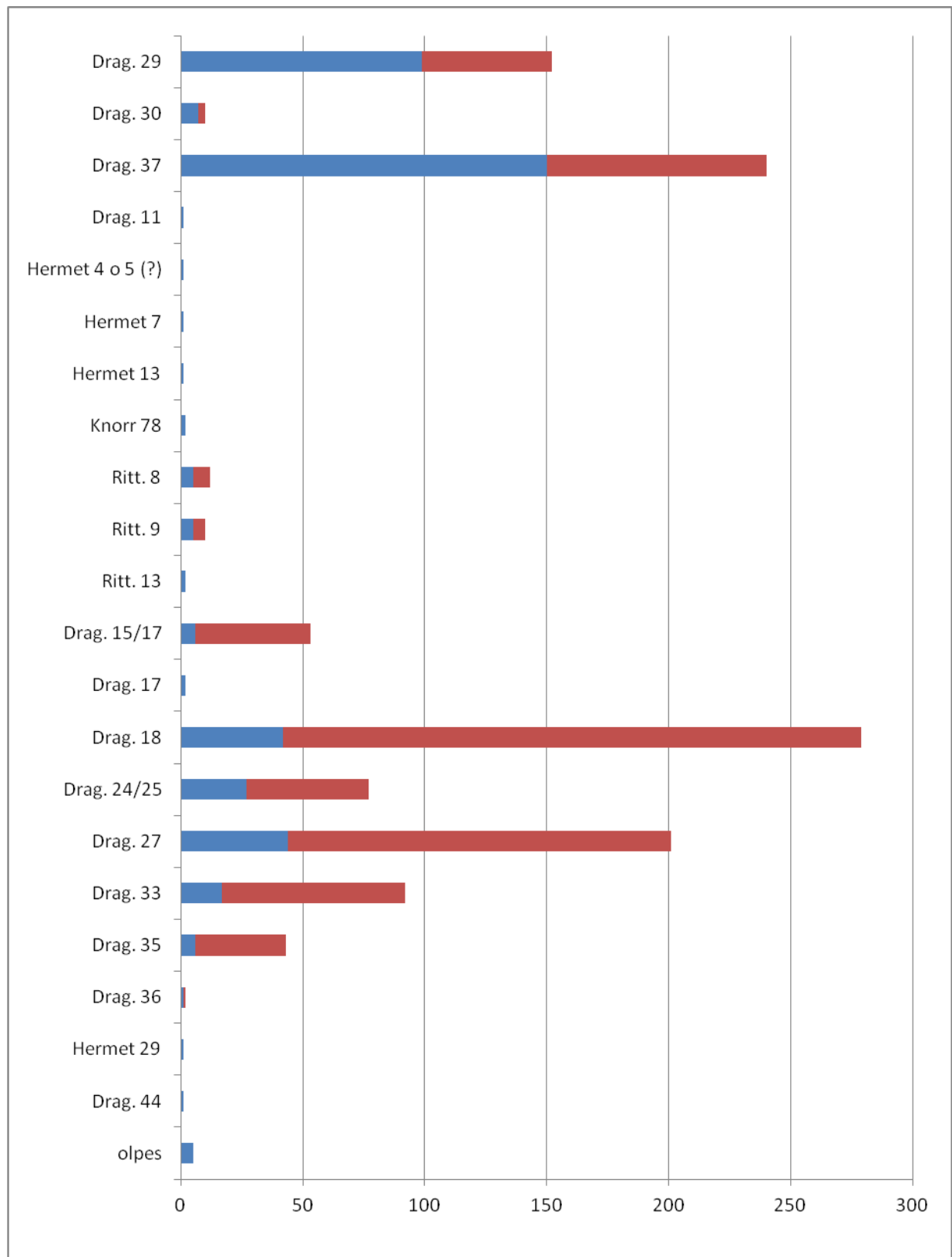
Derivada de la Dragendorff 44:

És una forma que copia els morters de la ceràmica comuna i de producció quelcom tardana i està datada entre el 90 i 100. L'exemplar que hem trobat (**S-425**), malgrat que li manqui la vora i el peu, pel carenat, tindria el seu paral·lel a La Graufesenque on es consideren sigil·lates del modus "A" (Genin *et alii* 2007, p. 513, làm. 147, núm. 5).

Olpes:

Absents de la classificació formal, a Torre Llauder tindríem dos colls, un d'ells amb vora, així com el fons i part del cos d'una peça gairebé cilíndrica (**S-430**) d'una forma tancada. La vora (**S-426**) és pròxima a la d'un olpe globular sencer trobat a la fossa *Cirrat* de La Graufesenque (Genin *et alii* 2007, p. 384, làm. 18, núm. 11). El fragment de coll, sense vora (**S - 427**), pel sortint a mitja alçada, ens recorda els colls de les ampolles piriformes o *lagoenae* que produïa el terrissaire/decorador SABINVS (Stanfield 1937, pp. 171; Hermet 1934, làm. 93; Balsan-Vernhet 1971, pp. 78 i 79; Genin *et alii* 2007, p. 413, làm. 47, núm. 1).

A continuació podem veure la distribució quantitativa de les formes, tant decorades com llises, de la producció sudgàl·lica:

En vermell, els no inclosos en el corpus.

Marques de terrissaire:

El primer que ens crida l'atenció del grup de marques presents en el conjunt de Torre Llauder, és, per un costat, la varietat de noms de terrissaires, que arriben a un total de trenta-cinc, tots ells de la Graufesenque i només un cas dubtós però que se'l considera també del mateix origen (C· IVLIVS CLEMENS). Per altre costat, el fet que alguns terrissaires (com CRESTIO, MACCARVS, MOMMO, PATRICIVS, PRIMVS I, SILVINVS II i VITALIS) apareguin repetits més de tres vegades, ens pot fer pensar en la possibilitat, no desorbitada, que a Torre Llauder hi arribessin caixes senceres contenint vaixel·la, com veiem en els exemples de Pompeia, amb la caixa d'Atkinson, o de Culip IV.

A continuació passem a detallar els noms dels terrissaires amb la cronologia, nombre i formes, trobades en les diferents actuacions portades a terme a Torre Llauder:

A...RLIS (**S-432**) de difícil identificació en tant que no es conserva la segona lletra, per la qual cosa tindria diverses possibilitats d'interpretació: seguint a Hartley – Dickinson, (2008, vol. I, p. 98), AFRVS; APRILIS (p. 222), altres: ACRIS·O (p. 50); AFER II (p. 95); AFRICANVS (p. 97); OF AGRI (p. 102); AGRICOLA (p. 104); APER o APRI (p. 222 i ss.); ATRI (p. 287); ATRIITVS (p. 298).

BASSVS II, datable, segons el catàleg de Genin (2007), entre el 70/80 fins al 150/170 i, segons Hartley-Dickinson (2008, vol. II pp. 18 - 31), entre el 45 – 70 dC. Tenim sols un exemplar en un peu de la forma Drag. 27 (**S-375**).

CALVUS II, datat, segons Genin, entre els anys 70/80 i el 150/170, i, segons Harley-Dinkinson, que el classifiquen com CALVUS I, dataria del 65 al 90 dC i es considera que estaria establert tant a la Graufesenque com a Bannassac. Hi ha una fragment de fons de pàtera possiblement atribuïble, "OFI·CALVIT" (?) (**S-433**).

CANRUGATVS o CABVCATVS, datat, segons Genin, del 40/50 fins al 70/80, mentre que Hartley – Dickinson (2008, vol. II, pp. 149 – 150) el daten entre el 60 i 80 dC. El fons de la forma Drag. 29, amb el final de marca "...ATI", possiblement li sigui atribuïble, la lectura del qual podria ser CANRVGATI (Hermet 1934, làm. 103, núm. 6). o CABUCATI (**S – 54**).

CARANTVS II, datable del 70/80 fins al 150/170, o CARANTVS I que dataria del 65 al 95 dC. Tenim un peu de la forma Drag. 27 (**S-376**).

L· COSIVS VIRILIS, datat del 70/80 fins el 150/170, a La Graufesenque és una marca que ha estat trobada dins el farciment de reompliment d'un gran forn (Genin et alii 2007, p. 485). Segons Hartley – Dickinson (2008, vol. III, pp. 138 - 146) possiblement també hauria estat establert a Le Rozier i, la seva datació, la

situen entre el 75 i el 110 dC. A Torre Llauder, és present en una peça de la forma Drag. 33 (**S-407**).

CRESTIO o CRESTVS, amb datació del 50/60 fins el 150/170, terrissaire present a la fossa BASSVS (Genin *et alii* 2007, p. 467). Hartley – Dickinson en canvi el daten entre el 45 i el 75 dC (Hartley – Dickinson 2008, vol. III, pp. 173 – 183). El trobem en la forma Ritt. 9 (**S-274**), dos exemplars de la forma Drag. 18 (**S-305** i **S-306**), un de la forma Drag. 24/25 (**S-329**) i un fons de copa (**S-435**).

CRISPVS, datat, segons Genin, del 60/70 fins al 150/170, mentre que Hartley – Dickinson (2008, vol. III, pp. 200 – 202) el daten entre el 65 i el 95 dC. Tenim només un exemplar en un fons de copa (**S-434**).

CRVCVRO, datat del 70/80 fins al 100/110, tenim un fons de la forma Drag. 27 (**S-383**) i un final de marca (?) en un peu de la forma Ritt. 8 (**S-270**).

DAMONVS B, datat en la producció llisa del 15/20 fins al 70, el veiem en un fons de la forma Drag. 29, amb l'acabament de marca ".../MONIS" (**S-55**).

FRONTINVS I, datat en la producció llisa del 70/80 fins al 150/170 (segons Genin *et alii* 2007), s'ha trobat un exemplar pertanyent a una pàtera, de la qual no és possible afirmar amb seguretat la forma (**S-443**), a més, aquest nom és, precisament, el del terrissaire/decorador de l'única marca intradecorativa trobada que correspondria a un fragment de vora de la forma Drag. 29 (**S-49**), que Mees (1995, p. 76) data del 80 al 100, mentre que Hartley-Dickinson el daten entre el 70 i el 95 dC (Hartley-Dickinson 2009, vol. IV, pp. 101 – 113).

HABITVS I o també el trobem com ABITVS, datat segons Genin entre el 50 i el 100 i, segons Hartley-Dickinson, entre el 40 – 70 dC (Hartley-Dickinson 2008, vol. I, pp. 37 – 42), en tenim un fons de pàtera que tant podria correspondre a la forma Drag. 15/17 com a la Drag. 18 (**S-307**).

INGENVVS, amb una datació del 30/40 fins el 70/80, segons Genin, o INGENVVS II i datat entre el 35 – 65 dC segons Hartley-Dickinson (2009, vol. IV, pp. 277 – 285), en tenim un exemplar pertanyent a un fragment de fons de pàtera (**S-437**).

IVCVNDVS I B, datable del 20/30 fins el 70, tenim un fragment de peu de la forma Drag. 27 (**S-378**).

C. IVLIVS CLEMENS, aquesta és una marca força interessant, tot i que els exemplars o paral·lels que es coneixen no han estat trobats a la Graufesenque, però hom creu que tindria aquell origen. Oswald (1931, p. 80) li atribueix una datació genèrica de Claudi fins Vespasià i Polak (2000, p. 209) la data del 70 al 100, que vindria a ser aproximadament coincident amb la d'Hartley-Dickinson (2009, vol. IV, p. 345). A Torre Llauder tenim dos exemplars corresponents a la forma Drag. 33 (**S-401** i **S-410**).

IVLLINVS, o també IVLLINVS I segons Hartley-Dickinson (2009, vol IV, 361-364), és present a la fossa Bassus (Genin *et alii* 2007, p. 467), amb una datació

des del 70/80 fins el 150 (?), que Hartley-Dickinson ajusten entre el 65 – 110 dC. A Torre Llauder, hi ha un exemplar de la forma Drag. 18 que, a més, porta un curiós grafit escrit, excepcionalment, al voltant de la marca (**S-285**).

IVSTVS, datable des de l'any 50 i fins el 80/90 (?), tenim un exemplar en la forma Drag. 33 (**S-411**).

LABIO, amb un datació del 30/40 fins el 70, hi ha un fons de copa de forma inidentificable (**S-438**).

MACCARVS, segons Genin, tindria una cronologia del 15/10 fins al 60/70 i, segons Hartley-Dickinson, tindria diverses fases, així MACCARVS I, dataria del 30 al 65 (2009, vol. V, p. 159) i MACCARVS II del 60 al 85 (Hartley-Dickinson 2009, vol. V, p. 265). A Torre Llauder, d'un total de gairebé set marques atribuïbles a MACCARVS I, veiem dues peces de la forma Drag. 18 (**S-308** i **S-309**), dues pertanyents a la Drag. 33 (**S-408**, **S-414**), dues possibles de la forma Drag. 27 (**S-379**, **S-394**) i un fragment de fons de pàtera (**S-439**). A MACCARVS II correspondria una peça de la forma Drag. 18 (**S-284**).

MIN...(el nom complet és un interrogant, podem suposar: MINERVIUS, MINCIUS, MINISTER, MINUS, MINUTUS, etc). Oswald considerava que aquesta marca tenia possibilitats de pertànyer al taller de Lezoux (Oswald 1931, p. 206), encara que veiem que és present a la Graufesenque, on ha estat trobada dintre d'un canal en l'àmbit del conjunt de materials núm. 3 (Genin *et alii* 2007, làm. 29 i làm. 34), amb una datació de 15 al 50 dC. No obstant això, Hartley-Dickinson, la marca MIN I, la daten entre el 50 – 70 dC. (2009, vol. V, p. 109). Aquí la tenim en la forma Drag. 27 (**S-359**).

MOMMO, datat, per Genin, del 60/70 fins al 100/110, present també a la fossa Bassus (Genin *et alii* 2007, p. 468), i datat, amb menys marge cronològic, per Hartley-Dickinson (2010, vol. VI, pp. 135 – 148), entre el 60 i 85 dC. Aquí el trobem en una peça de la forma Drag. 33 (**S-399**), en un fons atribuïble a la forma Drag. 15/17 o 18 (**S-310**) i, possiblement, també el veiem en un acabament en "M" en la marca incompleta de la forma Drag. 29 (**S-53**). No sabem fins quin punt les marques núms. **S-440**, **S-349**, **S-409** i **S-275**, en tant que s'hi copsa la lletra "M" tenen possibilitats de poder pertànyer a aquest terrisser o a MACCARVS vist abans.

NIGER, datat per Genin, entre el 50/60 i fins al 100/110, i per Hartley-Dickinson entre el 45 i el 70 dC, dins NIGER II (Hartley-Dickinson 2010, vol. 6, pp. 239 – 240). A Torre Llauder, tenim tres marques, dues en peus de la forma Drag 24/25 (**S-345** i **S-344**), encara que la segona, en tant que s'hi llegeix "OF SNI", tenim certs dubtes, i la tercera és un fragment de fons de forma inidentificable (**S-441**).

PASSIENVVS, datat per Genin del 50/60 i fins el 100/110, mentre que Hartley-Dickinson el daten entre el 50 i 75, aproximadament (Hartley-Dickinson 2011, vol. 7, pp. 12 – 30). El tenim representat en un sol exemplar de la forma Drag. 24/25 (**S-328**).

PATRICIVS, amb una cronologia, segons Genin, del 70/80 i fins al 150/170, és present a la fossa Bassus (Genin *et alii* 2007, p. 468). Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 70 - 85), consideren que es pot datar entre el 65 i 90 dC. A Torre Llauder està representat en set individus, gairebé exclusivament en la forma Drag. 18 (**S-311, S-312, S-313, S-314, S-315, S-320 i S-445**).

PRIMVS I, segons Genin, seria datable del 15 fins al 70, mentre que Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 222 – 248), el classifiquen com PRIMVS III i amb una data entre 40 – 80 dC. El tenim representat en quatre exemplars, tres en la forma Drag. 24/25 (**S-327, S-346 i S-347**) i un en la Drag. 27 (**S-386**).

PRIMVS II, datable del 70/80 i fins al 150/170, tenim una peça de la forma Drag. 33 (**S-400**).

ROGATVS, datat per Genin entre el 15 i el 70, mentre que Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 393 – 396) proposen una data entre el 30 i 50 dC. Tenim un fons de copa del qual no es pot esbrinar la forma (**S-442**).

T. RVFINVS, datat per Genin entre els anys 60/70 i fins 100/110, o, seguint a Hartley-Dickinson, dataria del 65 al 90 dC. i el classifiquen com RVFINVS III (Hartley-Dickinson 2011, vol. 7, pp. 415 – 424). Tenim dos exemplars en la forma Drag. 18 (**S-316 i S-317**).

RVSTICVS, datat, segons Genin, del 15/20 i fins al 70, i segons Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 438 – 442) seria entre el 30 i 50 dC. Tenim un sol exemplar pertanyent a un fons de la forma Ritt. 8 (**S-269**).

SABINVS II, datat, segons Genin, del 50 al 100 (2007, p. 239) o , segons Hartley-Dickinson (2011, vol. 8, pp.15 – 27), correspondria a SABINVS III, datat entre el 50 i el 80 dC (**S-351**).

SECVNDVS II, datat, segons Genin, del 70/80 i fins al 150/170, i segons Hartley-Dickinson (2011, vol. 8, pp. 166 – 182) entre el 60 i 90 dC. Tenim un acabament de marca en una pàtera de la forma Drag 18 (**S-319**) i un fons de la forma Drag. 27 (**S - 384**).

SEXTIVS CANTVS, datat del 80/90 fins al segle II, el trobem en una forma Drag. 27 de perfil complet (**S-362**).

SEVERVS II, amb una datació del 70/80 fins al 100/110, tenim un peu de la forma Drag. 27 (**S-385**).

SILVINVS II, cronològicament datat entre els anys 70/80 i fins al 100/110, tenim tres exemplars segurs (**S-390, S-391, S-392**), un altre de dubtós (**S-358**) i altres dues marques, també dubtoses, de les quals sols es llegeix la primera lletra i que corresponen a les formes Drag. 24/25 i Drag. 27 (**S-353 i S-355**).

TERTIVS, datat del 15 al 70 dC, a la Graufesenque és present a l’“Ensemble Fronto” (Genin *et alii* 2007, p. 372). L'exemplar de Torre Llauder, en tant que

l'única dada que tenim prové de Marià Ribas (1972, p. 166, núm. 31), no ens permet fer més precisions sobre la peça i forma a la qual corresponia (**S-447**).

L·TERTIVS SECVNDVS, present a La Graufesenque dins el conjunt núm. 7 que correspon al farciment d'un gran forn (Genin et alii 2007, p. 488), que està datat entre els anys 70/80 i fins al 150/170. No obstant això, Hartley-Dickinson el daten entre el 65 i el 100 dC (Hartley-Dickinson 2012, vol. 9, pp. 33 – 35). Tenim un exemplar en un fons de pàtera, possiblement, de la forma Drag. 18 o 15/17 (**S-318**).

VITALIS, amb datació del 50/60 fins al 150/170 (?), a La Graufesenque veiem que és present a la fossa BASSVS (Genin et alii 2007, p. 469). Hartley-Dickinson el classifiquen en dos grups i estableixen els marges cronològics entre 50 – 65 per al primer i 70 – 100 dC per al segon (Hartley-Dickinson 2012, vol. IX, pp. 293 – 321) . A Torre Llauder, tenim un exemplar en la forma Drag. 24/25 (**S-352**), un altre en Drag. 27 (**S-363**), dos en forma Drag. 33 (**S-412** i **S-413**) i, finalment, dos exemplars on sols es llegeix la primera lletra, la “V...”, i que per proximitat possiblement li sigui assimilable (**S-393** i **S-449**).

Finalment comentar les dues marques d'identificació dubtosa, de les quals proposem la interpretació, com són la Drag. 27 de perfil complet on es llegeix “OFDN” (**S-361**), amb totes les lletres i la lectura de la marca retrògrades, menys la letra “D”, que podria assimilar-se amb la marca “OFDON” (Hartley-Dickinson 2008, vol. 3, p. 309) i, l'altra peça, un peu de Drag. 27 on sembla que es llegeix “CILNSO” (**S-377**), essent la lletra “S” escrita de forma retrògrada, que es podria interpretar com C(O)ELVS O[F] (?), terrissaire datat entre el 40 i 100 (Genin et alii 2007, p. 195) o, un altre, podria ser CILENVVS (Hartley-Dickinson 2008, vol. 3, p. 14).

Codi descriptiu de vernissos (glanztonfilm) i argiles:

Per tal d'unificar i simplificar els criteris a l'hora de presentar les descripcions del material, s'ha optat per codificar les característiques que poden presentar les diferents peces d'acord amb les següents claus i indicant l'equivalència del grup de colors de la taula Cailleux:

GLANZTONFILM o VERNÍS:

Brillantor:

- A – brillant.
- B – semibrillant
- C – mat

Color:

- 1 – vermell – carabassa (N-39 / N-20).
- 2 – vermell – òxid (R-17)
- 3 – vermell – marronós (S-13 / S-15).
- 4 – vermell – grana (S-17).
- 5 – vermell – grana fosc (T-13 / S-15).
- 6 – vermell – violeta (T-13 / S-13)
- 7 – groc amb aigües de vermell – òxid, *marmorata* (M-80 / L-80).
- 8 – groc sense les aigües de vermell (M-80 / L-80).

Conservació:

- a – molt bona.
- b – bona.
- c – regular.
- d – dolenta.
- e – fragment rodat.

Altres:

- y – vernís de superfície trencadissa o amb petites esquerdes.

PASTES (ARGILA):

Textura:

- A – argila ben depurada i de fractura lleugerament ondulada.
- B – argila depurada en la qual s'aprecia a ull nu lleugeres partícules blanques, de fractura lleugerament ondulada.

Color:

- 1 – rosada clar (K-29 – 30).
- 2 – rosada lleugerament salmonada (L-35 – 49).
- 3 – beix – rosada (L-53 – 35).
- 4 – beix (L-M – 67-69).
- 5 – gris – plom (K-T – 73).

Cocció:

- a – bona.
- b – excessiva.

c – de sandvitx.

Altres:

x – presència de diminuts vacúols.

y – presència d'algunes diminutes partícules fosques.

PECES DECORADES:

Qualitat del gravat en la decoració del vas:

I – molt bona, peça en que la decoració ofereix una gran qualitat.

II – bona, peça que ofereix uns punxons, en general, ben gravats.

III – regular, quan la peça presenta uns punxons ben gravats i altres un xic borrosos.

IV – baixa o dolenta, quan la majoria dels punxons són de difícil identificació.

CATÀLEG ANALÍTIC *SIGILLATA* SUDGÀL·LICA:

Dragendorff 29:

S - 1.- Fragment carenat pertanyent a la forma Drag. 29, en el fris superior es cospa poca cosa de la decoració, sols dues petites rosetes i una línia ondulada; en el fris inferior veiem part de la decoració vegetal estilitzada a base de fulles palmades i una fulla “panduriforme” (Hermet 1934, làm. 12).

Actuació procedència: donació Rafael Coll.

Núm. inventari: 29 (Clariana 1)⁶¹.

Glanztonfilm: B-3-5-b.

Argila: A-3-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Fulla palmada: Knorr 1919, p. 13, fig. 16.C, signat OF CRESTIO. També és semblant a la de Dannell *et alii* 2003, làm. G1, 0953, amb signatura de SENOM (SENOMANTVS).

Fulla “panduriforme”: Hermet 1934, làm. 12, pròxima a la núm. 58.

Petita roseta: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 25.

S - 2.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, de la decoració sols es cospa part d'una gran fulla vegetal estilitzada.

Actuació procedència: donació Rafael Coll.

Núm. inventari: 7.892 (Clariana 2).

Glanztonfilm: B-2-a.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Fulla: Hermet 1934, làm. 7, 69. Knorr 1952, làm. 56, amb signatura SENICIO FE, d'època Tiberi-Claudi.

S - 3.- Fragment de vora, forma Drag. 29 A, decorat amb rodets i, al dessota, una banda de motius vegetals estilitzats a base de fulles de cep i raïms; la carena està emmarcada per línies de perles i al dessota, al fris inferior, es copsen llengüetes o “grotons” de disposició radial (Ribas 1972, p. 164, núm. 6). Època de Tiberi.

Actuació procedència: Ribas llibreta 8, p. 82; llibreta 9, p. 11, abocador est.

Núms. inventari: 7.491 i 7.458 (Clariana 3).

Glanztonfilm: A-2-b.

Argila: A-1-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Fulla de cep: Knorr 1912, làm. II, 8, en forma Drag. 29. Hermet 1934, làm. 8, núm. 12.

Raïm: Hermet 1934, làm. 8, 29.

Nexe d'unió de tiges: similar a Nieto – Puig 2001, p. 146, Eh. 16.

Godró: Nieto – Puig 2001, p. 117, Cd. 21a.

⁶¹ La indicació entre parèntesi fa referència al número de peça catalogada a Clariana 2007 – 2008 (vegeu bibliografia).

S - 4.- Fragment pertanyent a la forma Drag. 29, decorat amb rodets i, al dalt, una banda de motius vegetals estilitzats, en sinistrogir, a base de fulles palmades i "tortillon"; la carena està emmarcada per línies de perles i al dalt, al fris inferior, s'hi copen motius vegetals estilitzats i un petit ocell. Època Clàudia.

Actuació procedència: Ribas llibreta 4, p. 60, abril 1966, i p. 75, setembre 1966, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm. inventari: 7.492 (Clariana 4).

Glanztonfilm: B-3-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Fulla palmada o "pecten": Hermet 1934, làm. 7, 4; Knorr 1952, làm. 38, D, Drag. 29 signat MELVS·FECl, també OF MODEST; làm. 65, G, amb signatures de MELVS, MODESTVS, SENICIO i DARRA.

"Tortillon": Knorr 1952, làm. 38, D, en forma Drag. 29 signada MELVS·FECl; làm. 65, G, amb signatures de MELVS, MODESTVS, SENICIO i DARRA.

Petit ocell vers l'esquerra: Oswald 1936 – 1937, làm. LXXXV, núm. 2261A.

S - 5.- Fragment de vora forma Drag. 29, el fris superior està decorat amb un motiu que es va repetint i separat per una petita roseta; el fris inferior presenta "godrons" o llengüetes de disposició radial (Ribas 1972, p. 163, núm. 5).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 31, sector est al costat de l'Àula Principal.

Núm. inventari: peça publicada i actualment no localitzada (Clariana 5)

Punxons:

Fulla trifoliada amb volutes als costats: Hermet 1934, làm. 62, núm. 34.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 26.

Llengüeta o "godron": Nieto – Puig 2001, p. 116, Cd. 18a

S - 6.- Fragment de vora de la forma Drag. 29; s'hi copen part del fris superior amb decoració vegetal estilitzada i arrissada en sinistrogir.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984.

Núm. inventari: 24 (Clariana 6).

Glanztonfilm: C-3-4-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Fulla trilobada: Hermet 1934 làm. 11, similar al núm. 8.

Element d'unió entre tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 59.

S - 7.- Fragment de vora de la forma Drag. 29 A, decorat amb rodets i, al dalt, una línia de perletes i motius vegetals estilitzats. Època de Tiberi.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.351 (Clariana 7).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: II.

S - 8.- Fragment amorf, decorat amb un motiu vegetal estilitzat. Època Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.398 (Clariana 8).

Glanztonfilm: C-4-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Element vegetal: Knorr 1919, p. 13, fig. 6 (8), amb ordre de posició canviat.

Cercle: Hermet 1934, làm. 17, núm. 5.

S - 9.- Fragment amorf, forma Drag. 29, decorat amb línies de perles i motius vegetals estilitzats. Època Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.374 (Clariana 9).

Glanztonfilm: C-2-c-y.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Petit cercle amb punt a l'interior: Hermet 1934, làm. 17, núm. 5.

S - 10.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.403 (Clariana 10).

Glanztonfilm: B-2-b-y.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: II.

Punxons:

Element vegetal granellut: Hermet 1934, làm. 10-D, 27.

S - 11.- Fragment amorf decorat amb motius vegetals estilitzat. Època de Neró (o anterior).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 6, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm. inventari: 7.352 (Clariana 11).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Fulla llancejada: similars a Hermet 1934, làm. 13-A.

Cercles concèntrics cordats.

Petits cercles concèntrics: Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 5 + Db. 6.

Element bifoliat: Hermet 1934, làm. 13, núm. 22.

Petita roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 4.

S - 12.- Dos fragments amorfs, de la forma Drag. 29, decorats amb motius vegetals estilitzats, una llebre i una figura antropomorfa (potser un gladiador?). Època de Tiberi.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.380 (Clariana 12).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Gladiador (?).

Llebre: pròxima A Oswald 1936 - 1937, làm. LXXIX, núm. 2.043, de La Graufesenque, d'època Claudi-Nerò, apareix amb les signatures de OF AQVIT(A)N, OF LICINI M, ALBINI, OF CRESTIO.

Fulla d'extrems denticulats: Hermet 1934, làm. 8, 38 i 39, "fulle de Pennatiséqué".

Tortillon: Hermet 1934, làm. 16, núm. 42.

Roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 27.

Element d'unió de tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 59.

S - 13.- Fragment amorf, decorat amb una faixa de "nautilus" en disposició radial. Època de Tiberi.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.389 (Clariana 13).

Glanztonfilm: A-2-c.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Nautilus: Tilhard 2004, làm. 134 i làm. 135, 94.

Element bifoliat: Knorr 1919, p. 13, fig. 6, signat OF PRIMI.

S - 14.- Fragment amorf, decorat amb un fragment de cercle que emmarca una llebre. Època Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 6, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm. inventari: 7.377 (Clariana 14).

Glanztonfilm: C-3-b.

Argila: A-4-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Llebre: Oswald 1936 - 1937, núm. 2045, emprada per MASCLVS, MATVGENVS, PASSIENVVS. Clariana 1990-A, p. 75, núm. 257.

Cercle: similar Hermet 1934, làm. 17, núm. 36. Clariana 1990-A, p. 75, núm. 257.

S - 15.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.385 (Clariana 15).

Glanztonfilm: C-2-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: II.

Punxons:

Fulla palmada: Hermet 1934, làm. 7, núm. 19. Knorr 1919, p. 17, fig. 8, signada GALLICANI.

S - 16.- Fragment amorf, decorat amb una línia de rosetes i motius vegetals estilitzats. Època de Tiberi.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.390 (Clariana 16).

Glanztonfilm: B-2-c.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: I.

Punxons:

Roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 3.

S - 17.- Fragment de vora, forma Drag. 29B, decorat amb rodets i, al dessota, amb motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.516 (Clariana 17).

Glanztonfilm: C-2-b.

Argila: A-1-a.

Qualitat del gravat: II.

Punxons:

Flor granelluda: Dannell *et alii* 2003, làm. G1, 0826, signada ".../SSIEN", de PASSIENVIS; làm. G2, 3.068, signada de OF RVFINI, de la producció RVFINVS III.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 23.

S - 18.- Fragment de vora de la forma Drag. 29B, decorat amb rodets i, al dessota, una línia de perles i fulles vegetals. Època preflàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 69, abocador est.

Núm. inventari: 7.355 (Clariana 18).

Glanztonfilm: C-2-3-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: II.

Punxons:

Fulla: Nieto – Puig 2001, p. 107, Ca. 65.

S - 19.- Fragment de vora de la forma Drag. 29B, decorat amb rodets i motius vegetals estilitzats. Època Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 62, abocador est.

Núm. inventari: 7.344 (Clariana 19).

Glanztonfilm: B-2-b-y.

Argila: B-2-a.

Qualitat del gravat: II.

Punxons:

Nexe d'unió entre tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 59.

S - 20.- Fragment de vora de la forma Drag. 29B, decorat amb rodets i, en el fris superior, decoració adherent a base de semicercles amb voluta a l'interior.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.354 (Clariana 20).

Glanztonfilm: C-2-3-b.

Argila: A-3-b.

Qualitat del gravat: II.

Punxons:

Voluta vers la dreta: Nieto - Puig 2001, p. 130, Dc. 4.

Nexe unió *iugum*: Hermet 1934, làm. 17, num. 61.

Semicercle: Hermet 1934, làm. 31, núm. 6.

Petita roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 4.

S - 21.- Dos fragment amorfs, de la forma Drag. 29, on es copsa part de la decoració del fris superior a base de semicercles imbricats emmarcant rosetes. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.378 i 7.386 (Clariana 21).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: II.

Punxons:

Roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 23.

Semicercle: Hermet 1934, làm. 17, núm. 26.

S - 22.- Fragment carenat, forma Drag. 29, fris superior decorat amb una línia de perles per damunt la carena i decoració arrissada en sinistrogir a base de motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.362 (Clariana 22).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: B-2-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Fulla palmada: Hermet 1934, làm. 6, 1. Knorr 1952, làm. 26.B, forma Drag. 29, signat GALLICANI·MA. Tilhard 2004, làm. 164 i làm. 165, 432, datada de Vespasià a Domicià.

Nexe unió entre tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 58.

S - 23.- Fragment amorf, forma Drag. 29, corresponent al fris superior decorat amb decoració arrissada a base de motius vegetals estilitzats. Època Claudi-Neró.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 04 (100.038).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: A-1-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Cercles concèntrics : Hermet 1934, làm. 17, 6, i làm. 39, 23.

Roseta: Hermet 1934, làm. 15, 23.

Voluta: Hermet 1934, làm. 17, 19 esquerra.

S - 24.- Fragment amorf corresponent al fris superior decorat amb una decoració a base de volutes unides per un *iugum*.

Actuació procedència: Peristil est 2007.

Núm. inventari: TLL 07 – 4012.

Glanztonfilm: B-4-c.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons :

Volutes a esquerra i dreta: Hermet 1934, làm. 17, 19.

S - 25.- Fragment amorf, forma Drag. 29, corresponent al fris inferior amb decoració arrissada a base ase de motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 04 (100.039).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: A-1-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Fragment de fulla : pròxima a Hermet 1934, làm. 6, 20.

Nexe d'unió : Hermet 1934, làm. 40, 45

S - 26.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, decorat amb rodets i, al dessota, el fris superior, amb decoració arrissada fent sinistrogir a base de motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.358 (Clariana 23).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: B-2-a.

Qualitat del gravat: II.

Punxons:

"Diclytra": Hermet 1934, làm. 12, no es pot classificar amb més precisió.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 26.

S - 27.- Fragment amorf pertanyent a la forma Drag. 29, decorat amb motius vegetals i, al dessota, les línies de perles del carenat del vas. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.360 (Clariana 24).

Glanztonfilm: C-2-3-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Nexe unió entre tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 59.

Petita roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 1.

S - 28.- Fragment carenat, forma Drag. 29, decorat amb línies de perles i motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.365 (Clariana 25).

Glanztonfilm: C-3-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: II.

S - 29.- Fragment amorf, forma Drag. 29, corresponent a un fris superior, emmarcat entre dues sanefes de línies de perles i amb decoració vegetal arrissada i en dextrogir. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.369 (Clariana 26).

Glanztonfilm: C-2-3-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: II.

Punxons:

"Mystica": Hermet 1934, làm. 11,7.

Fulla vegetal: pròxima a Nieto – Puig 2001, p. 134, Eb. 2.

Petit cercle: Hermet 1934, làm. 17, 5.

S - 30.- Fragment amorf, forma Drag. 29, decorat amb rodets, una línia de perles i motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.400 (Clariana 27).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: II.

S - 31.- Fragment carenat, forma Drag. 29, s'hi cospa part de la decoració del fris superior a base de motius vegetals estilitzats i, al dessota, les línies de perles de la carena .

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.396 (Clariana 28).

Glanztonfilm: B-2-3-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons :

Element de nexa entre tiges: Nieto – Puig 2001, p. 146, Eh. 16.

S - 32.- Fragment de la forma Drag. 29, el fris superior està decorat amb motius vegetals en disposició arrissada i en dextrogir.

Actuació procedència: donació Rafael Coll.

Núm. inventari: 7.893 (Clariana 29).

Glanztonfilm: C-4-c-y.

Argila: A-1-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Element trifoliat: Hermet 1934, làm. 14, núm. 29.

Flor granelluda: Hermet 1934, làm. 13, núm. 31.

S - 33.- Fragment amorf, possiblement forma Drag. 29, es veu part del fris superior decorat amb una voluta acabada en una petita roseta. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 6, p. 39, 2-11-69, sector oest.

Núm. inventari: 7.393 (Clariana 30).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Voluta: Nieto – Puig 2001, p.131, Dc.12.

Roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 11.

S - 34.- Fragment amorf, possiblement forma Drag. 29, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.394 (Clariana 31).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

“Diclytra”: pròxima Hermet 1934, làm. 12, núm. 24.

S - 35.- Fragment amorf, forma Drag. 29, decorat amb rodets i, formant part del fris superior, veiem un cercle emmarcant un ocell. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.381 (Clariana 32).

Glanztonfilm: B-4-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: II.

Punxons:

Au vers la dreta amb el cap girat en sentit contrari: Oswald 1936 - 1937, làm. LXXXV, 2.247 (?), de La Graufesenque i Lezoux, en forma Drag. 29, apareix amb les signatures d'OF CRESTIO, OF VIRTUTIS, MANDVIL, MARINVS, SABIN, CARVS FE, AMANDI, COSI RV, CALVS DAC, MEDILLVS, FRONTINI, OF LABIONIS, OF PASSIEN, ALATVS, OF RUSTICI i MONTANVS. En forma Drag. 30 amb la marca GERMANI.

Cercle: Hermet 1934, làm. 32, núm. 1.

Roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 1.

S - 36.- Fragment carenat, forma Drag. 29, decorat amb una línia de perles i al seu damunt, en el fris superior, un semicercle emmarcant un ocell. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969.

Núm. inventari: 7.401 (Clariana 33).

Glanztonfilm: C-2-b-y.

Argila: B-3-a.

Qualitat del gravat: II.

S - 37.- Fragment carenat, forma Drag. 29, el fris superior està decorat a base de mètopes, una amb una roseta de quatre fulles i l'altra, a la banda esquerra, amb imbricacions. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 7, abocador est.

Núm. inventari: 7.517 (Clariana 34).

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Roseta de quatre fulles: Knorr 1952, làm. 8, A-B, de La Graufesenque, a l'època Clàudia, apareix amb la signatura de BASSI OF. Hermet 1934, làm. 15, 110. Vernhet 1994, p. 23, apareix un punxó original semblant. Nieto – Puig 2001, p. 203, núm. 108, Drag. 29, signat VIRTHV.

Imbricació: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 143, Eg. 1 a.

Petita roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 1.

S - 38.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat amb rodets i, al dessota, una mètopa amb una creu de Sant Andreu i un motiu zoomorf.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.349 (Clariana 35)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Gos vers l'esquerra (?).

Petit cercle: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 126, Db. 51.

Roseta: pròxim Nieto - Puig 2001, p. 111, Cb. 24.

S - 39.- Fragment de vora, forma Drag. 29, decorat amb rodets i, al dessota, el fris superior amb mètopes, una amb un gos en cursa versa la dreta i, l'altra, amb un lleó vers la dreta, separades per un grup de línies ondulades verticals. El fris inferior està decorat amb una banda de "godrons" o llengüetes de disposició radial. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm. inventari: 7.519 (Clariana 36)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Gos vers la dreta: Knorr 1952, làm. 68, indica que apareix en peces signades per OF FELICIS, MASCLVS F, OF MO, OF MVRRANI, OF PONTI i VALERI. Mees 1995, làm. 138.2 de MODESTVS; làm. 152.1 de MVRRANVS.

Lleó vers la dreta: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 86, Ba. 3.

Element bifoliat: Hermet 1934, làm. 13, núm. 20.

Llengüeta: Hermet 1934, làm. 16, núm. 2.

Petita roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 2.

S - 40.- Fragment de vora de forma Drag. 29; el fris superior presenta decoració adherent a base de semicercles o fisons a l'interior dels quals hi ha una voluta i una fulla palmada, penja de l'element de separació o *iugum* un punxó de tres "pavots"; el fris inferior possiblement a base de mètopes, es copsa el fragment d'una a base d'imbricacions i en el següent un petit motiu vegetal.

Actuació procedència: donació Rafael Coll

Núm. inventari: 28 (Clariana 37)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Pavot de tres: compost amb el punxó d'Hermet 1934, làm. 13, 26.

Fulla palmada: Hermet 1934, làm. 12, 65.

Nexe del *iugum*.

Voluta vers l'esquerra: Nieto – Puig 2001, p. 131, Dc. 15.

Voluta vers la dreta: Nieto – Puig 2001, p. 130, Dc. 7.

Semicercle: Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 14.

Imbricació: Nieto – Puig 2001, p. 143, Eg. 1a

Element de tres "pavots": Hermet 1934, làm. 31, núm. 23.

Element de tres fulles: pròxim a Hermet 1934, làm. 14, núm. 1.

Petita roseta: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 13.

S - 41.- Fragment de vora de forma Drag. 29; el fris superior presenta decoració de mètopes, la primera reomplerta d'imbricacions triangulars i, a la segona, veiem la meitat superior d'un punxó representant un gos en cursa vers la dreta i al seu damunt una llebre vers la dreta.

Actuació procedència: Peristil est 2010.

Núm. inventari: TLL 10 – 5003 - 70

Glanztonfilm: B-3-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Gos vers la dreta: Knorr 1919, p. 41, fig. 19, amb signatura OF FELICIS, i làm. 32 amb la mateixa signatura; Knorr 1952, làm. 68, indica que apareix en peces signades per OF FELICIS, MASCLVS F, OF MO, OF MVRRANI, OF PONTI i VALERI. Mees 1995, làm. 138.2 de MODESTVS; làm. 152.1 de MVRRANVS.

Llebre vers la dreta: Hermet 1934, làm. 26, 54.

Imbricació: Oswald-Pryce 1920, làm. XXXVII, 20.

S - 42.- Fragment amorf de la forma Drag. 29, decorat amb imbricacions. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 61, abocador est.

Núm. inventari: 7.348 (38 Clariana)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Imbricació: Nieto – Puig 2001, p.143, Eg 1a.

S - 43.- Fragment amorf, decorat amb rodets i, en el fris superior, s'hi copsa part d'una mètopa amb línies ondulades de disposició triangular. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.367 (Clariana 39)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

S - 44.- Fragment amorf pertanyent a la forma Drag. 29; la decoració del fris superior es compon per una sanefa d'elements trifoliats i, el fris inferior a base de mètopes, separades per cinc línies ondulades verticals, es copsa part d'una mètopa a base d'imbricacions i part d'una altra amb un motiu similar a una creu de Sant Andreu.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984.

Núm. inventari: 26 (Clariana 40)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla trifoliada: pròxim a Hermet 1934, làm. 14, núm. 21.

Imbricació: excessivament borrosa per admetre comparació.

Element bifoliat: pròxim a Hermet 1934, làm. 13, núm. 25.

S - 45.- Fragment carenat, forma Drag. 29, amb decoració de motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 69, abocador est.

Núm. inventari: 7.359 (Clariana 41)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

“Diclytra”: Hermet 1934, làm. 12 (no es pot detallar més en la classificació)

Element de tres fulles: Knorr 1912, làm. V.1.

Nexe unió entre tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 59.

Petita roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 1.

S - 46.- Fragment de vora de *marmorata* la forma Drag. 29C, decorat amb rodeta. Època clàudia.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm. inventari: 7.345 (Clariana 42)

Glanztonfilm: B-7-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

S - 47.- Fragment de vora de bol carenat, forma Drag. 29, decorat amb rodet i, al dessota, una línia de perles. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.356 (Clariana 43)

Glanztonfilm: C-2-b-y

Argila: B-3-a

Qualitat del gravat: III

S - 48.- Perfil complet, forma Drag. 29C, decorat amb rodet a la vora i, al dessota, el fris superior amb bandes de cercles i motius zoomorfs separats per un grup de línies ondulades verticals. El fris inferior està decorat amb una banda de “godrons” o llenguets de disposició radial. Època pre-flàvia (?).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 6, p. 66; llibreta 9, pp. 3 i 4, abocador est.

Núm. inventari: 7.518 (Clariana 44)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: B-1-a-x

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Au vers la dreta amb el cap girat en sentit contrari: Oswald 1936 - 1937, làm. LXXXV, 2.249, de La Graufesenque, època de Neró-Vespasià, en forma Drag. 29, apareix amb les signatures de OF CALVI, OF PASSENI, OF MVRRAN (retrògrada), OF SEVERI i OF CENS.

Au vers l'esquerra: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 100, Bf. 56.

Petita au vers la dreta amb les ales desplegadas: pr LXXXV 2238A

Cercle cordat: Nieto – Puig 2001, p. 126, Dc. 52.

Roseta: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 112, Cb. 54.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 112, Cb. 37.

“Godron” o llengüeta: Nieto – Puig 2001, p. 117, Cd. 21a.

Comentari: Knorr 1952, làm. 4.E, publica una peça signada OF AQVIOTANI, de la producció del terrisser AQVITANVS, on es copsa, en el fris superior, una distribució decorativa similar a la d'aquesta peça. Veiem el grup de bandes ondulades de disposició vertical que s'alterna amb una mètopa en la qual hi han cercles cordats i motius zoomorfs (en el cas de Knorr 1952 hi veiem el punxó d'un gos vers la dreta).

S - 49.- Fragment de vora de la forma Drag. 29C, s'hi copsa part de la decoració del fris superior amb dues mates vegetals estilitzades fetes a base d'un punxó d'una flor trifoliada, enmig un gos en cursa vers la dreta i al seu dessota la marca FRONTINI de cap per avall. Pertanyent a la producció FRONTINVS I, datable del 80 al 100 dC (Mees 1995, p. 76), o vers el 70 i 95 dC (Hartley-Dickinson 2009, vol. IV, pp. 101 – 113).

Actuació procedència: Triclini nord; Prevosti-Clariana 1984

Núm. inventari: 33 TLL 84-532 (Clariana 45)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Gos en cursa vers la dreta: Curle – Scot 1911, p. 209, 4, signat FRONTINI. Oswald 1936 – 1937, làm. LXXVII, 1923, de La Graufesenque i Banassac, en Drag 29, signatures de FELICIS MAN, OF IVCVN, OF VITAL, OF PVDENT. Knorr 1952, làm. 25.H, signat FRONTINI.

Flor trifoliada: Hermet 1934, làm. 14, pròxim al 37 i 45, “flabellum”: làm. 68, 13 – 15.

S - 50.- Fragment de vora de la forma Drag. 29C, s'hi copsa part de la decoració vegetal estilitzada, a base de fulles dobles, en el fris superior.

Actuació procedència: Peristil est 2008.

Núm. inventari: TLL 08 – 9022 - 6

Glanztonfilm: B-3-c

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Composició de fulles i roseta : Hermet 1934, làm. 14, 67, i làm. 15, 3; Knorr 1952, làm. 15, trobem idèntica decoració en dues peces signades, l'una per MVRRANVS i, l'altre, per CELADVS.

S - 51.- Fragment de vora de la forma Drag. 29C, s'hi copsa part de la decoració del fris superior amb un “flabellum”, que al seu costat esquerre

copsem la meitat del darrere d'un punxó representant una au i, en el costat dret un gos en cursa vers la dreta del qual sols veiem la meitat posterior.

Actuació procedència: Peristil est 2008.

Núm. inventari: TLL 08 - 2 - 280

Glanztonfilm: B-4-c

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Flabellum : Hermet 1934, pròxim a làm. 68, 7.

Au :

Gos : Hermet 1934, pròxim a làm. 108, 9.

S - 52.- Fragment de fons de la forma Drag. 29, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època flàvia (punxons molt borrosos)

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 14, hipocaust 2, habitació del forn, sota l'enrajolat.

Núm. inventari: 7.347 (Clariana 46)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-3-a

Qualitat del gravat: IV

S - 53.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres "OF (MO)M", possiblement del terrisser MOMMO, datat del 60/70 fins al 100/110 (Genin et alii 2007, pp. 223-224) i, amb menys marge cronològic, per Hartley-Dickinson (2010, vol. VI, pp. 135 – 148), entre els anys 60 i 85 dC.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.071 (Clariana 47)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

S - 54.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres ".../ATI" (Almuzara 1973, p. 70), d'acord amb l'index d'Schaetzen (1956, pp. 24-25), podria correspondre a: CASIATI(S), L-AT(T)I(LLVS) i MATI(VS), però no esmenta ni ROGATI, ni CABVCATI o CANRUGATI, tenint present que aquest darrer va fabricar peces de la forma Drag. 29 (Hermet 1934, làms. 103-105).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.069 (Clariana 48)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-2-a

S - 55.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres ".../MONIS", del terrisser DAMONVS fase B, datat del 15/20 fins al 70 (Genin et alii 2007, p. 198-199), força coincident amb la datació proposada per Hartley-Dickinson (2008, vol. III, pp. 242 – 250).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 31, abocador est.

Núm. inventari: 7.072 (Clariana 49)

Glanztonfilm: C-3-4-b-y

Argila: A-2-a

S - 56.- Fragment amorf, forma Drag. 29, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època preflàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.371 (Clariana 50)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

S - 57.- Fragment amorf, forma Drag. 29, veiem la línia de la carena amb línies de perles i, al dessota, el fris inferior amb motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.382 (Clariana 51)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Roseta: Nieto – Puig 2001, p. 112, Cb. 40.

S - 58.- Fragment amorf, forma Drag. 29, s'hi copsa part del fris inferior decorat amb motius vegetals estilitzats. Època preflàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.373 (Clariana 52)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Nexe d'unió de tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 59.

S - 59.- Fragment amorf, pertanyent a un fris inferior de Drag. 29, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.372 (Clariana 53)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla palmada: Hermet 1934, làm. 6, 8

Nexe d'unió de tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 58

Petita roseta: : Hermet 1934, làm. 15, núm. 4

Element segmentat.

S - 60.- Fragment amorf decorat amb motius vegetals estilitzats.

Actuació procedència: donació Rafael Coll

Núm. inventari: 7.891 (Clariana 54)

Glanztonfilm: A-2-d

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

“Diclytra”: Nieto – Puig 2001, p. 114, Cc. 40

S - 61.- Fragment amorf, possiblement forma Drag. 29, decorat amb motius vegetals estilitzats, on es copsen les cames del darrere d'un motiu zoomorf (cérvol?). Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.350 (Clariana 55)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: IV

S - 62.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època pre-flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm. inventari: 7.363 (Clariana 56)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Cercle dentat (?): Nieto – Puig 2001, p. 126, Db. 55.

Nexe d'unió entre tiges: Nieto – Puig 201, p. 146, Eh. 12.

Petit cercle: Hermet 1934, làm. 17, 4.

S - 63.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats i imbricacions. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 61, abocador est.

Núm. inventari: 7.364 (Clariana 57)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Imbricació: Nieto – Puig 2001, p. 144, Eg. 8a.

Voluta: Nieto – Puig 2001, p. 130, Dc. 8.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 110, Cb. 3.

S - 64.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 52; llibreta 5, p. 30, febrero 1968, sector a l'est de l'Àula Principal.

Núm. inventari: 7.366 (Clariana 58)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla cordiforme dentada: Hermet 1934, làm. 8, 38. Knorr 1912, làm. III, 5, en peces signades per IVCVNDVS, SASMONOS i MASCLVS. Knorr 1952, làm. 47, D-F, en peces de NIGER i BASSVS, d'època de Neró. Tilhard 2004, làm. 140 i làm. 141, 181, en Drag. 29, signada MASCLVS-FE.

Flor granel·luda: Hermet 1934, làm. 99, A.2.

S - 65.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.392 (Clariana 59)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

S - 66.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.384 (Clariana 60)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Element bifoliat, emprat com a nexa d'unió de tiges: Knorr 1919, p. 13, fig. 6.

S - 67.- Fragment amorf pertanyent al fris inferior de la forma Drag. 29, amb decoració vegetal estilitzada i arrissada fent el sinistre-gir . S'hi aprecia molt malament una fulla de cep i el nexa d'unió entre tiges.

Actuació procedència: Abocador 1982

Núm. inventari: TLLA 82-3-16, 162 (Clariana 61)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-3-a

Qualitat del gravat : III

Punxons:

Fulla de cep: té certa semblança amb la d'Hermet 1934, pl, 8, núm. 12.

Nexa d'unió: pròxim Hermet 1934, làm. 17, núm. 63.

S - 68.- Fragment amorf, pertanyent al fris inferior d'una forma Drag. 29, amb decoració dividida en dues faixes, a la part alta a base d'imbricacions; al dessota una decoració adherent, a base de semicercles que emmarquen un petit ocell vers la dreta.

Actuació procedència: Abocador 1982

Núm. inventari: 23 (Clariana 62)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat:

Punxons:

Ocell vers la dreta: similar Nieto – Puig 2001, p. 98, Bf. 4.

Imbricació: pròxim a Nieto Puig 201, p. 144, Eg. 11a

Nexa d'unió del *iugum*: pròxim a Hermet 1934, làm. 17, núm. 61.

Semicercle de dues línies: Hermet 1934, làm. 31, núm. 6.

Petita roseta (molt poc conservada).

S - 69.- Fragment amorf, decorat amb una llebre vers la dreta (li manca el cap).

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09-1022

Glanztonfilm: C-4-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Llebre vers la dreta: Hermet 1934, làm. 26, 54.

S - 70.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.346 (Clariana 63)

Glanztonfilm: A-2-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Fulla "crénelée": Hermet 1934, làm. 11, 23. Lutz 1974, p. 37, Drag. 29 signada GALLICANI.

Element de nexa entre tiges: Hermet 1934, làm.17, núm. 60.

S - 71.- Fragment amorf, decorat amb un cercle que emmarca una au o, potser, un gall(?). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 40, 25-1-70, abocador est.

Núm. inventari: 7.477 (Clariana 64)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

S - 72.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa, o decoració adherent, a base de semicercles o fistons que emmarquen aus, unint els dos fistons veiem un *iugum* del qual penja un motiu vegetal trifid (Ribas 1972, p. 165, núm. 17). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 64, abocador est.

Núm. inventari: 7.321 (Clariana 65)

Glanztonfilm: C-3-4-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Au vers l'esquerra amb el cap en direcció contrària: Oswald 1936-1937, làm. LXXXVI, 2.289, en forma Drag. 29, d'època de Claudi – Vespasià, amb les signatures de OF CRESTI, RVFINI, CARVS FE.

Au vers la dreta amb el cap en direcció contrària: Oswald 1936-1937, làm. LXXXV, 2.247 (?), de La Graufesenque i Lezoux, en forma Drag. 29, apareix amb les signatures de OF CRESTIO, OF VIRTUTIS, MANDVIL, MARINVS, SABIN, CARVS FE, AMANDI, COSI RV, CALVS DAC, MEDILLVS, FRONTINI, OF LABIONIS, OF PASSIEN, ALATVS, OF RUSTICI i MONTANVS. En forma Drag. 30 amb la marca GERMANI.

Fistó: pròxim a Hermet 1934, làm. 31, núm. 6.

Element vegetal trifid: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 136, Eb. 50.

S - 73.- Fragment amorf, decorat amb una sanefa de disposició horitzontal, composta d'un motiu de tres fulles vegetals o "pavots". Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.416 (Clariana 66)

Glanztonfilm: C-4-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

“Pavot” de tres: el trobem també formant sanefa en peces signades per PRIMVS, d’Espalion, Mees 1995, làm. 110, 1 producció de MASCLVS. Polak 2000, p. 32, fig. 2.17, d’Espalion. Tilhard 2004, làm.152 i làm. 153, 283 i 289, datats de Neró a Vespasià; làm. 154 i làm. 155, 298, de La Graufesenque, datada de Neró a Vespasià; làm. 251, 1, 3, 4 i 5; làm. 252, 2,3; làm. 253, 2.

S - 74.- Fragment amorf pertanyent al fris inferior d’una forma Drag. 29, s’hi copsa part d’una mètopa amb decoració simètrica, amb un element vegetal estilitzat compost d’una fulla “latero-echancré”, amb una diclytra a cada costat i dos petits ocell encarats davant la fulla. En la part alta es veu la línia de perles al dessota la carena.

Actuació procedència: Excavació 1981, Aula principal

Núm. inventari: 11.- TLL 81-10-010 (Clariana 67)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Petita au vers la dreta: Oswald 1936-1937, làm. LXXXV, 2.244, en peces signades de L. COSI, NIGER i MEMORIS; Mees 1995, làm. 11.2 de BIRAGILLVS. Nieto – Puig 2001, p. 98, Bf. 4.

Petita au vers l’esquerra: Oswald 1936-1937, làm. LXXXVI, 2.286, en peces signades de L. COSI i MEMORIS. Nieto – Puig 2001, p. 99, Bf. 35.

Fulla “latero-echancré”: Knorr 1952, làm. 8.2, signatura OF COELI; làm. 8.3, signatura OF CENS; làm. 10, a més de les anteriors, indica signatures de OF BASSI CO, OF MODESTI; làm. 42.C de MODESTVS; Nieto – Puig 2001, p. 115, Cc. 73 i p. 317, núm. 323.

Diclytra: similar Hermet 1934, làm. 12, núm. 10; Nieto – Puig 2001, p. 114, Cc. 42

Flor de tres fulles: similar Hermet 1934, làm. 14, núm. 62;

Petita roseta: similar Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 23

S - 75.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.404 (Clariana 68)

Glanztonfilm: A-2-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Cercle: Hermet 1934, làm. 17, núm. 5.

S - 76.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb un amoret dins un cercle i, al costat dret, una mètopa amb línies ondulades de disposició inclinada. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.506 (Clariana 69)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Amoret vers l'esquerra: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 83, Ab. 27.

Fulla cordiforme Nieto – Puig 2001, p. 105 Ca 6

Element de dos cercles concèntrics: Nieto – Puig 2001, p. 124 Db 22

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 110 Cb 2

S - 77.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb un motiu arquitectònic compost d'una columna i una ara o part d'un moble(?). Estil de mètopes. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.327 (Clariana 70)

Glanztonfilm: A-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Columna: Hermet 1934, làm. 16, 57. Mees 1995, làm. 12.2 de BIRAGILLVS.

S - 78.- Fragment amorf, decorat amb línies imitant una corda i un cercle en relleu. Època pre-flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.370 (Clariana 71)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

S - 79.- Fragment carenat, forma Drag. 29, decorat amb una sanefa a base d'un element de tres fulles just per sota la línia de la carena. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.361 (Clariana 72)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Element de tres fulles: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 134, Eb. 21a.

S - 80.- Fragment amorf, decorat amb una sanefa de fulles vegetals en posició radial. Època pre-flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.368 (Clariana 73)

Glanztonfilm: A-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla llancejada: pròxima a Nieto – Puig 2001, p. 116, Cd. 9a.

S - 81.- Fragment amorf, de la forma Drag. 29, decorat amb fulles vegetals de disposició radial, tipus “tortillon”, i al seu dessota una sanefa d’elements bifoliats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.379 (Clariana 74)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

“Tortillon”: Hermet 1934, làm. 16, núm. 29.

Fulla obliqua: Hermet 1934, làm. 13, núm. 21.

Comentari: a Dannel *et alii* 2003, làm. B1, 3.371, veiem una sanefa de “tortillons” de disposició radial similar a aquesta, de la producció VIRTVS I; i en la làm. B1, 2.946, veiem la mateixa distribució en una peça signada OF RVFI, de COSIVS RVFINVS.

S - 82.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.387 (Clariana 75)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

S - 83.- Fragment amorf, decorat amb una sanefa de pals obliquus a semblança d’un motiu vegetal (bifoliàcies). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.411 (Clariana 76)

Glanztonfilm: B-3-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Fulla obliqua: Nieto – Puig 2001, p. 132, Ea. 28a.

S - 84.- Fragment amorf, decorat amb una sanefa de pals obliquus a semblança d’un motiu vegetal (bifoliàcies). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.415 (Clariana 77)

Glanztonfilm: A-2-b-y

Argila: A-2-5-b

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Pal oblic que parteix d’un punt en relleu: Mees 1995, làm. 127.2 de MEMOR.

Nieto – Puig 2001, p. 204, núm. 110, signat VIRTHV.

S - 85.- Fragment de la forma Drag. 29, decorat amb “godrons” o llengüetes i al dessota una sanefa vegetal.

Actuació procedència: donació Rafael Coll

Núm. inventari: 7.895 (Clariana 78)

Glanztonfilm: B-3-c

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: III

Comentari: El mateix esquema distributiu de l'element de tres fulles formant una sanefa a la base i les llengüetes o "godrons" de disposició radial, el trobem en una peça publicada per Knorr (1912, làm. V.5), en una altra d'Ettlinger (1983, p. 121 i 154, núm. 393) i en una forma Drag. 29 signada per VANDERIO (Dannell *et alii* 2003, làm. E1, 0978). Per tant, no és necessari procedir a la classificació dels punxons.

S - 86.- Fragment de la forma Drag. 29, decorat amb motius zoomorfs i "godrons" o llengüetes.

Actuació procedència: donació Rafael Coll

Núm. inventari: 7.894 (Clariana 79)

Glanztonfilm: C-4-d-y

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Gos: Knorr 1952, làm. 68, indica que apareix en peces signades per OF FELICIS, MASCLVS F, OF MO(M), OF MVRRANI, OF PONTI i VALERI. Mees 1995, làm. 138.2 de MODESTVS; làm. 152.1 de MVRRANVS.

Llebre: Oswald 1936 - 1937, làm. LXXX, núm. 2.077, de La Graufesenque, d'època de Claudi-Vespasià, amb les signatures de OF LICINI, OF MOM.

"Godron" o llengüeta: Hermet 1934, làm. 16, núm. 3.

"Tortillon": Hermet 1934, làm. 16, núm. 29.

Comentari: semblant esquema compost, el trobem a Knorr 1952, làm. 50.A, i a Danell *et alii* 2003, làm. I1, 0853, on surt la mètopa amb el gos i la llebre, en un fris on s'alterna amb línies ondulades i al seu damunt hi ha una faixa de "godrons" o llengüetes radials, porta la signatura de OF PON(TIM) pertanyent a la producció de PONTUS I. Una mètopa semblant la veiem a Nieto – Puig 2001, p. 161, 36, signat VIRTHV.

S - 87.- Fragment amorf, decorat amb una sanefa vegetal estilitzada a base de fulles bifoliades, on també es copsa l'inici de llengüetes o "godrons" de disposició radial.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.412 (Clariana 80)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Fulla bifoliada: Vernhet – Balsan 1975, p. 31; Mees 1995, làm. 122.1 de MEDDILLVS.

Llengueta o "godron": Vernhet – Balsan 1975, p. 31; Mees 1995, làm. 122.1 de MEDDILLVS.

Comentari: Vernhet – Balsan 1975, p. 31, publiquen una forma Drag. 29, sencera, datada del 50 – 70 dC on consta la sanefa de fulles obliqües i les llengüetes o "godrons" de disposició radial.

S - 88.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, veiem la línia de perles al dessota de la carena i l'inici d'una banda o sanefa de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.467 (Clariana 81)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

S - 89.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, al dessota una línia ondulada horitzontal s'hi copsa la parta alta d'una banda o sanefa de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.466 (Clariana 82)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

S - 90.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, veiem les dues línies de perles de la carena i l'inici d'una banda o sanefa de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Època Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.465 (Clariana 83)

Glanztonfilm: A-2-3-c

Argila: A-2-a-x

Qualitat del gravat: III

S - 91.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, s'hi copsa fragmentàriament una banda o sanefa de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.464 (Clariana 84)

Glanztonfilm: B-3-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

S - 92.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, s'hi copsa el fragment final d'una banda o sanefa de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.463 (Clariana 85)

Glanztonfilm: A-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: I

S - 93.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, s'hi copsa el fragment final d'una banda o sanefa de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.462 (Clariana 86)

Glanztonfilm: A-2-b
Argila: A-2-a
Qualitat del gravat: I

S - 94.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, s'hi copsa un fragment de la decoració d'una banda o sanefa de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Època de Claudi-Neró.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.461 (Clariana 87)
Glanztonfilm: C-3-e
Argila: A-2-a
Qualitat del gravat: III

S - 95.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, decorat amb una banda o sanefa de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Època de Claudi-Neró.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.460 (Clariana 88)
Glanztonfilm: C-2-3-b
Argila: A-1-a
Qualitat del gravat: III

S - 96.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, decorat amb una banda o sanefa de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Època de Claudi-Neró.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.459 (Clariana 89)
Glanztonfilm: B-2-b
Argila: A-2-a
Qualitat del gravat: II

S - 97.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, decorat amb una banda o sanefa de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Època de Claudi-Neró.
Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 32, sector oest.
Núm. inventari: 7.457 (Clariana 90)
Glanztonfilm: B-2-b
Argila: A-2-a
Qualitat del gravat: II

S - 98.- Fragment amorf, pertanyent al fris inferior d'una forma Drag. 29, amb decoració d'una sanefa de petits cercles concèntrics i una banda de "godrons" o llengüetes de les quals sols es copsa el final.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.434-B (Clariana 91)
Glanztonfilm: A-2-b
Argila: A-2-a
Qualitat del gravat: II

Punxons:

Petit cercle concèntric: Segons Hermet 1934, el trobem en peces d'ARDACVS, BASSVS, LABIO, CELADVS, AQUITANVS i SENICIO.

S - 99.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 29, s'hi copsa la zona de la carena amb les dues línies de perles i al dessota l'inici d'una banda o sanefa de llengüetes o "godrons" de disposició radial. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.456 (Clariana 92)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Dragendorff 30:

S - 100.- Fragment de vora, forma Drag. 30, decorat amb una sanefa d'oves.

Actuació procedència: donació Rafael Coll.

Núm. inventari: 7.880 (Clariana 93)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: I

Punxons:

Oves: Dannell 2005, 247/1.674

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 112, Cb. 28.

S - 101.- Fragment amorf de la forma Drag. 30, amb decoració d'una sanefa d'oves i al dessota un cercle que tancaria un element, del qual sols es copsa una "pavot" de tres.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.522 (Clariana 94)

Glanztonfilm: B-2-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: I

Punxons:

"Pavot" de tres: Mees 1995, làm. 110, 1 producció de MASCLVS. Tilhard 2004, làm.152 i làm. 153, 283 i 289, datats de Neró a Vespasià; làm.156 i làm. 157, 323 i 337.

Cercles concèntrics: Nieto – Puig 2001, p. 124, Db. 26.

Oves: Dannell 2005, núm. 163/882.

S - 102.- Fragment de vora de la forma Drag. 30, decorat amb una sanefa d'oves.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984

Núm. inventari: 25 (Clariana 95)

Glanztonfilm: C-2-3-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Oves: pròxim al punxó Dannell *et alii* 1998, p. 74, fig. 1, FA; Dannell 2005, núm. 185.

S - 103.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 30, decorat amb una mètopa i motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.485 (Clariana 96)

Glanztonfilm: B-2-b-y

Argila: B-2-a-x

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Fulla palmada: Nieto – Puig 2001, p. 140, Ed. 14.

Element trifoliat: pròxim a Hermet 1934, làm. 14, núm. 18.

“Tortillon”: Hermet 1934, làm. 16, núm. 34.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 17.

S - 104.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 30. S’aprecia a la part alta un fragment d’ova i la decoració del vas amb motius vegetals estilitzats.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.341 (Clariana 97)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Fulla palmada: punxó incomplet (no s’han localitzat paral·lels)

“Penicillum”: Hermet 1934, làm. 12, 63.

S - 105.- Fragment amorf, possiblement de Drag. 30, decorat amb motius vegetals estilitzats.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.397 (Clariana 98)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

S - 106.- Fragment de fons, forma Drag. 30. mitjans segle I.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.486 (Clariana 99)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

Dragendorff 37:

S - 107.- Fragment de vora pertanyent a la forma Drag. 37, a la part alta hi ha la sanefa d’oves, la decoració es divideix en dues faixes, la primera decorada amb elements zoomorfs (un senglar vers l’esquerra i un lleó (?) vers la dreta) separats per un *flabellum*, a la segona faixa es cospa una decoració vegetal estilitzada en sinistrogir a base de fulles palmades i petites rosetes (Ribas 1972, p. 163, núm. 1).

Actuació procedència: Ribas 1969

Núm. inventari: 5.194 (Clariana 100)

Glanztonfilm: A-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Senglar en cursa vers l'esquerra: similar a Oswald 1936-1937, làm. LXIX, núm. 1.670, de La Graufesenque, d'època flàvia, signatures OF FRONTI, OF RVFINI, OF SECVND, OF NIGRI OF FELICIO, OF MOM, CRVCVRO.

Lleó (?) en cursa vers la dreta: possiblement seria un dels punxons que veiem a Oswald 1936-1937, làm. LX, núm. 1.394 i següents.

Fulla palmada: Hermet 1934, làm. 6, 3.

Flabellum: Hermet 1934, làm. 68, 20.

Mata d'herba o *flabellum*: Knorr 1912, làm. XXI, núm. 5.

Oves: Oswald – Pryce 1920, núm. 60, forma Drag. 37, de Newstead.

Nexe d'unió entre tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 68.

Petita roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 8.

S - 108.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat en el fris superior amb motius zoomorfs separats per un *flabellum* i, el fris inferior, amb decoració vegetal estilitzada i arissada en sinistro-gir on els espais semi-circulars inferiors es reomplen amb un *flabellum*. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.515 (Clariana 101)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: B-3-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Petit ocell vers la dreta: Knorr 1952, làm 50, signada OF PATRIC; làm. 51.B, signada OF PRIMI.

Cérvol (?): sols es copsen les cames del darrere, ho podem suposar a la vista de l'exemple de Karnitsch 1959, làm. 9, 4, atribuït a VITALIS.

Fulla cordiforme dentada: Hermet 1934, làm. 8, 46. Knorr 1952, làm 50, signada OF PATRIC; làm. 51.B, signada OF PRIMI. Mees 1995, làm. 11.2 producció de BIRAGILLVS, làm. 19.1 de CALVINVS; làm. 20.1 de CENSOR; làm. 95, 1, de IVSTVS; làm. 12.1 de MEDDILLVS.

Mata d'herba: Hermet 1934, làm. 14, 87.

Voluta vers la dreta: Nieto – Puig 2001, p. 130, Dc. 3.

Voluta vers l'esquerra: Nieto – Puig 2001, p. 131, Dc. 12.

Nexe d'unió de tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 68.

Flabellum: Hermet 1934, làm. 68, 20; Karnitsch 1959, làm. 9, 4, atribuït a VITALIS.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 13

Comentari: la composició decorativa és similar a la del fris inferior de la Drag 29 publicada a Knorr 1952, làm 50, signada OF PATRIC, i làm. 51.B, signada OF PRIMI.

S - 109.- Fragment de vora de la forma Drag. 37, en la decoració consta la sanefa d'oves a la part alta. El tema central del fris és a base de decoració "adherent" amb semicercles enllaçats per un *iugum* i, al seu interior, volutes simètricament contraposades i tancant la decoració, a la part baixa, es cospa una sanefa de flors de lis o "liliacée" (Clariana 1996 - 1997, pp. 6 i 7, fig. 2,6). És una peça típica del decorador/terrisser *Germanus* i la seva la decoració

adherent en aquest té paral·lels a La Graufesenque mateix (Hermet 1934, pl. 102, núms. 49 i 50).

Actuació procedència: Abocador 1982

Núm. inventari: TLLA-82-3-8, 158 (Clariana 102)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: B-2-a-x

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Flor de lis: Molt característica de Germanus (Hermet 1934, pl. 102, núm. 48, 49 i 52, en forma Drag. 29, i Pl. 48, núm. 13 – 350. Mees 1995, làm. 84.1 la classifica din la producció GERMANVS III.

Voluta vers la dreta: Hermet 1934, làm. 100, 19 signada GERMAN.

Voluta vers l'esquerra: Hermet 1934, làm. 100, 12.

Semicercles concèntrics: Hermet 1934, làm. 31, núm. 3.

Iugum: en realitat és un *astragalus* evolucionat.

Oves: Hermet 1934, làm. 99, núm. 37.

Petita roseta: Hermet 1934, pl. 15, núm. 3.

S - 110.- Fragment de fons de bol forma Drag. 37, decorat amb un gos en cursa vers la dreta i al seu dessota motius vegetals estilitzats, al costat esquerre es copsa fragmentàriament un element arbrat (Ribas 1972, p 165, núm. 1; Clariana 1996-1997, p. 540 i 546)

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 89, sector oest, tocant a la paret est de l'hipocaust 2.

Núm. inventari: 7.313 (Clariana 103)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-4-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Gos en cursa vers la dreta: Oswald 1936-1937, làm. LXXVII, núm. 1.942, de la Graufesenque i Banassac, en peces forma Drag. 37.

Element arbrat: Hermet 1934, làm 99, A, 11, estil de GERMANVS.

Mata d'herba.

S - 111.- Fragment de bol forma Drag. 37, decorat amb oves trífides i una escena de pesca, on es copsa el pescador (sols es veuen els braços i la canya i el cap d'un peix i un element de forma triangulada a base de línies ondulades de disposició inclinada. Època flàvia.

Comentari: Escenes de pesca les trobem també a Mees 1995, làm. 73, 1, 2, i 3, producció de GERMANVS III.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 46, 27-1-70, sector oest, al costat oest del forn.

Núm. inventari: 7.312 (Clariana 104)

Glanztonfilm: A-2-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Pescador: Oswald 1936 – 1937, làm. XLVI, núm. 951 A, de La Graufesenque, d'època Claudi – Vespasià, en la forma Drag. 29 amb la signatura de MELVS FE, i en la forma 37 de L COSI. Mees 1995, làm. 24.1 de L. COSIVS.

Oves: Oswald-Pryce 1936-1937, làm. XXX, 123, de La Madeleine, f-37, en una peça d'estil d'IANVS.

S - 112.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, amb decoració que es desenvolupa en dues faixes. A la part alta es copsen dos peixos en posició quasi vertical i al seu dessota petits elements simulant l'aigua, formaria part d'una escena de pesca; a la faixa inferior, possiblement amb decoració adherent a base de semicercles (sols es conserva un fragment de semicercle), el nexa d'unió del *iugum* i una voluta vers l'esquerra acabada amb una petita roseta.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984

Núm. inventari: 18 (Clariana 105)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Peix: Oswald 1936 – 1937, làm. LXXXVIII, núm. 2411, de La Graufesenque, amb marques OF MVRRAN, MEDDILLVS, i en una peça d'estil de GERMANVS.

Element simulant aigua: possiblement s'hauria compostat amb un fragment de punxó d'un element bifoliat (Hermet 1934, làm. 13, núm. 31)

Nexa del *iugum*: Hermet 1934, làm. 17, núm. 61.

Semicercle: Hermet 194, làm. 31, núm. 6.

Voluta vers l'esquerra: similar Nieto – Puig 2001, p. 131, Dc. 12.

Petita roseta: inclassificable, molt borrosa.

S - 113.- Fragment de vas de perfil sencer, forma Drag 37, es copsar clarament quin seria el desenvolupament de la decoració. En la part alta hi veiem la sanefa d'oves, amb un element vertical de separació acabat en una roseta; al dessota una sanefa de fulles trifoliades i el fris amb decoració vegetal estilitzada, arissada en dextrogir, amb dues fulles palmades amb una petita roseta al mig i, en els espais semicirculars inferiors s'alterna la decoració d'una llebre vers l'esquerra i al dessota una línia d'imbricacions, en el següent hi ha un gos en cursa vers l'esquerra i al dessota dos petits ocells units per un llaç. Tanca la decoració una sanefa de fulles llancejades en direcció radial.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 2, abocador est.

Núm. inventari: 5.150 (Clariana 106)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-1-a-x

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Gos en cursa vers l'esquerra: Oswald làm. LXXIX, 2.035, d'època de Vespasià, en peces signades SEVER i PATRIC. Mees 1995, làm. 163.8 producció PATRICIVS I.

Llebre vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. LXXX, 2.103, apareix ja en l'època de Tiberi. Nieto Puig 2001.

Petita au vers la dreta: Oswald 1936-1937, làm. LXXXV, 2.244, en peces signades de L. COSI, NIGER i MEMORIS; Mees 1995, làm. 11.2 de BIRAGILLVS. Nieto – Puig 2001, p. 98, Bf. 4

Petita au vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. LXXXVI, 2.286, en peces signades de L. COSI i MEMORIS. Nieto – Puig 2001, p. 99, Bf. 35

Fulla cordiforme dentada: Hermet 1934, làm. 8, 46. Knorr 1952, làm. XV, 7, de La Graufesenque, datat entre el 75 i 100 dC, p. 28. Mees 1995, làm. 11.2 producció de BIRAGILLVS, làm. 19.1 de CALVINVS; làm. 20.1 de CENSOR; làm. 95, 1, de IVSTVS; làm. 12.1 de MEDDILLVS. Nieto – Puig 2001, p. 107, Ca. 77. Tilhard 2004, làm. 156 i làm. 157, 326, amb datació d'època Vespasià. Element trifoliat: Mees 1995, làm. 20.5 de CENSOR. Nieto – Puig 2001, p. 136, Eb. 46a.

Fulla llancejada: comparable amb la U-174 de G.B. Rogers (Central Gaulisch Potters). Mees 1995, làm. 22.2 de CENSOR; làm. 56, 6, producció de CRVCVRO II; làm. 63, 6 de FRONTINVS I. Nieto – Puig 2001, p. 116, Cd. 8a. Tilhard 2004, làm. 155 i làm. 156, 297, datada de Neró a Vespasià.

Imbricació: Nieto – Puig 2001, p. 144, Eg. 15a.

Oves: similar a Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 124, de Lezoux. Nieto – Puig 2001, làm. 116, Da. 25

Petita roseta 1: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 14.

Petita roseta 2: Nieto – Puig 2001, p. 110, Cb. 4.

Comentari: Amb idèntic esquema de decoració arrissada amb dextrogir, veiem una peça de *Margidunum* (Oswald – Pryce 1920, làm. XV, 2), en la forma Drag. 37, del període flavi, on la faixa central segueix aquesta composició decorativa. S'hi copen idèntics punxons, tant del gos en cursa, com de les petites aus i les fulles cordiformes o palmades. La diferència rau en què, entre les dues fulles, en lloc d'una roseta com en el nostre cas, allà n'hi han tres.

De Poitiers, es coneix una altra peça, forma Drag. 37, amb esquema compositiu també semblant, difereix en el fet d'haver-hi, sota el gos en cursa, un element vegetal en lloc dels petits ocells que, en canvi, sí que veiem entre les fulles cordiformes (Tilhard 2004, làm. 160 i làm. 161, 378), està datada de Vespasià a Domicià.

A Culip IV, aquest esquema el trobem present repetides vegades (esq. 5, Q), en les peces, formes Drag. 37: 365, 381, 382, 389, 390, 411 (Nieto – Puig 2001). Cal especificar que, aquesta darrera peça, la 411, presenta els mateixos punxons que la nostra, excepte les petites aus. En formes Drag. 29, el fris central de la peça de Torre Llauder el veiem traslladat al fris inferior de les peces: 174 A i B, una signada per OF MOM, una altra per VIRTHV, a més de la 195 signada per VIRTHV, i la 196, també signada per VIRTHV, on per a major èmfasi veiem els dos petits ocells units per un llaç i situats immediatament sota la figura del gos. Tot això ens porta a suposar, per a la peça de Torre Llauder, l'autoria del mateix decorador de les peces de Culip IV esmentades, que podríem apuntar, amb un marge molt alt de possibilitats, vers el terrissaire signador VIRTHV.

S - 114.- Fragment de vora pertanyent a la forma Drag. 37, a la part alta amb la característica sanefa d'oves, a la faixa central hi veiem una decoració vegetal estilitzada arrissada en sinistrogir, on veiem fragmentàriament una gran fulla palmada i, en el racó esquerre, una fulla cordiforme dentada i un petit ocell vers l'esquerra; en els semicercles inferiors, s'hi cospa un senglar en cursa vers

l'esquerra i en un altre un lleó vers la dreta, al dessota del primer està dividit en mètopes, una amb imbricacions i l'altra amb un amuret alat vers l'esquerra. La part inferior es tanca amb una sanefa a base d'una fulla vegetal estilitzada (Ribas 1972, p. 164, núm. 5).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 42, 26-4-62, abocador al nord de l'hipocaust 1; p. 83, inici desguàs del *frigidarium*, a 2 i 3 metres.

Núm. inventari: 5.165 (Clariana 107)

Glanztonfilm: B-3-4-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Amuret, alat, vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. XXII, 435, de La Graufesenque, d'època de Claudi-Domicià, apareix també amb la marca del terrissaire de Le Rozier, C·I·SA

Lleó en cursa vers la dreta: Mees 1995, làm. 39.6 de M.CRESTIO.

Senglar en cursa vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. LXIX, núm. 1.670, de La Graufesenque, d'època flàvia, signatures OF FRONTI, OF RVFINI, OF SECVND, OF NIGRI OF FELICIO, OF MOM, CRVCVRO.

Au vers la dreta: Oswald 1936-1937, làm. LXXXV, 2.232 A, de La Graufesenque, d'època flàvia, signatures de M. CRESTIO, MEMORIS MERCATO.

Au vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. LXXXV, 2270, de la Graufesenque.

Gran fulla palmada: Hermet 1934, làm. 6, 12. Knorr 1952, làm. 34-E, CALVS F. Mees 1995, làm. 37, 6, M. CRESTIO.

Fulla cordiforme dentada: Hermet 1934, làm. 8, 46. Knorr 1952, làm. XV, 7, de La Graufesenque, datat entre el 75 i 100 dC, p. 28. Mees 1995, làm. 11.2 producció de BIRAGILLVS, làm. 19.1 de CALVINVS; làm. 20.1 de CENSOR; làm. 95, 1, de IVSTVS; làm. 12.1 de MEDDILLVS. Tilhard 2004, làm. 156 i làm. 157, 326, amb datació d'època de Vespasià.

Fulla llancejada: Hermet 1934, làm. 9, núm. 2.

Fulla sanefa de la base: Vanderhoeven 1978, làm. 92, núm. 783 (l'únic paral·lel trobat).

Imbricació: Nieto – Puig 2001, p. 144, Eg. 10a.

Petita roseta: Hermet 1934, làm.15, núm. 8.

Petit cercle amb punt central: Hermet 1934, làm. 17, núm. 5.

Nexe d'unió entre tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 59.

Oves: pròxim a Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 60, en forma Drag. 37, de Newstead, i 123, de La Madeleine, forma Drag. 37, atribuït a IANVS.

S - 115.- Fragment de vora de la forma Drag. 37, en la part alta s'hi copsa la sanefa d'oves, el fris central presenta decoració vegetal estilitzada, arriçada en sinistrogir, amb fulles cordiformes dentades i "tortillons", amb tres petites rosetes enmig; tancant la decoració, a la part baixa, veiem la part superior d'una sanefa d'estrígils.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 5.154 – MCM 2.774 (Clariana 108).

Glanztonfilm: C-3-4-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla cordiforme dentada: Hermet 1934, làm. 8, 46. Knorr 1952, làm. XV, 7, de La Graufesenque, datat entre el 75 i 100 dC, p. 28. Mees 1995, làm. 11.2 producció de BIRAGILLVS, làm. 19.1 de CALVINVS; làm. 20.1 de CENSOR; làm. 95, 1, de IVSTVS; làm. 12.1 de MEDDILLVS. Tilhard 2004, làm. 156 i làm. 157, 326, amb datació d'època de Vespasià.

Tortillon: Hermet 1934, làm. 16, núm. 42.

Estrigil: Hermet 1934, làm. 16, 20. Mees 1995, làm. 37, 4; làm. 45.2 i 8; làm. 46.5 i làm. 49.2 de M. CRESTIO; làm. 54.1 producció CRVVCVRO II; làm. 125.3 i 5 de MEMOR.

Nexe d'unió entre tiges: pròxim a Hermet 1934, làm. 17, núm. 68.

Oves: Dannel 2005, núm. 11/118 La Graufesenque.

Petita roseta: pròxim a Hermet 1934, làm. 15, núm. 4.

S - 116.- Perfil complet, forma Drag. 37, al dessota la sanefa d'oves s'hi desenvolupa una decoració arrissada, a base d'elements vegetals estilitzats, en sinistrogir. En els espais quasi semi-circulars s'hi cospa la decoració a base d'imbricacions i una llebre en cursa vers la dreta. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 3; llibreta 9, p. 21, abocador est.

Núm. inventari: 7.520 (Clariana 109).

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: B-2-a-x

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Llebre: Oswald 1936 - 1937, làm. LXXX, 2.077, localitzat sols en peces de la forma Drag. 29, de La Graufesenque, datat de Claudi a Vespasià. Apareix amb les signatures de OF LICINI M i OF MOM.

Flor diclytra: Hermet 1934, làm. 12, 3.

Imbricació: Nieto – Puig 2001, p. 143, Eg. 2a.

Nexe d'unió entre tiges: 17 58

Oves: inclassificable, excessivament borroses.

Petit cercle: Hermet 1934, làm. 17, núm. 3.

S - 117.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i motius vegetals.

Actuació procedència: donació Rafael Coll

Núm. inventari: 7.884 (Clariana 110)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: A-3-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla trifida: Hermet 1934, làm. 14, núm. 2.

Oves: Dannell 2005, núm. 81/1.604.

S - 118.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.511 (Clariana 111)

Glanztonfilm: A-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

S - 119.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota motius vegetals estilitzats (Ribas 1972, p. 163, núm. 3). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 32, 23-1-70, sector oest.

Núm. inventari: 7.499 (Clariana 112)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla cordiforme: Nieto – Puig 2001, p. 108, Ca. 79.

Oves: pròxim a Dannell 2005, núm. 274/2.774.

Nexe d'unió entre tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 62.

Cercle en relleu: Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 4.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 16.

S - 120.- Fragment amorf, possiblement pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 3, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm. inventari: 7.496 (Clariana 113)

Glanztonfilm: B-2-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla cordiforme dentada: Hermet 1934, làm. 8, 46. Mees 1995, làm. 11.2 producció de BIRAGILLVS, làm. 19.1 de CALVINVS; làm. 20.1 de CENSOR; làm. 95, 1, de IVSTVS; làm. 12.1 de MEDDILLVS.

Nexe d'unió de tiges: Hermet 1934, làm. 17, núm. 70.

S - 121.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota s'hi copsa un gos en cursa vers l'esquerra i motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.494 (Clariana 114)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a-x

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Gos en cursa vers l'esquerra: Oswald 1936 – 1937, làm. LXXVIII, 1.994, de La Graufesenque i Banassac, d'època flàvia, peces signades per MERCATOR i per CRESTIO. Mees 1995, làm. 66, 7, producció FRONTINVS II. Mees 1995, làm. 128, 1 i 2 de MERCATOR. Tilhard 2004, làm. 164 i làm. 165, 432, datada de Vespasià a Domicià; làm. 168 i làm. 169, 458, d'època de Domicià.

Fulla cordiforme dentada: Hermet 1934, làm. 8, 46. Knorr 1952, làm. XV, 7, de La Graufesenque, datat entre el 75 i 100 dC, p. 28. Mees 1995, làm. 11.2 producció de BIRAGILLVS, làm. 19.1 de CALVINVS; làm. 20.1 de CENSOR; làm. 95, 1, de IVSTVS; làm. 12.1 de MEDDILLVS. Tilhard 2004, làm. 156 i làm. 157, 326, amb datació d'època de Vespasià.

Oves: similars a Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 125, de Lavoye, en forma Drag, 37, signada per TRIBVNVS.

S - 122.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota, motius vegetals estilitzats conformant una decoració arrissada. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.493 (Clariana 115)

Glanztonfilm: C-2-3-c

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Element vegetal o "pavot" de tres: Mees 1995, lám. 110, 1 producció de MASCLVS.

Fulla cordiforme dentada: pròxima a Hermet 1934, lám. 8, núm. 44. Nieto – Puig 2001, p.108, Ca. 82.

Oves: Oswald – Pryce 1920, lám. XXX, 125, forma Drag. 37, de Lavoye, signat per TRIBVNVS.

S - 123.- Fragment amorf, possiblement pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una llebre vers l'esquerra. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.480 (Clariana 116)

Glanztonfilm: C-4-d

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Llebre vers l'esquerra: Oswald 1936 - 1937, lám. LXXXI, 2.119 A, de Lezoux (datació del segle II), en un motlle "FORMAE·S·TREBELLI SECVNDINI", i en una peça d'estil de DOECCVS. Mees 1995, lám. 11.1 de MASCVLVS.

Nexe d'unió entre tiges: Hermet 1934, lám. 17, núm. 59.

S - 124.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb un lleó vers la dreta i motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.479 (Clariana 117)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-3-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Lleó vers la dreta: Oswald 1936-1937, lám. LXI, 1.417, en forma Drag. 37, ha estat trobat amb signatures de SAMONOS i L-COSI.

S - 125.- Fragment amorf pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb un lleó vers la dreta i al seu dessota un element de dues fulles i una voluta vers l'esquerra i motius vegetals estilitzats conformant una decoració ondulada. Molt similar a l'anterior. Època flàvia.

Actuació procedència: Peristil est 2009

Núm. inventari: TLL 09 – 4 (100.036)

Glanztonfilm: C-3-c

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Lleó vers la dreta: Oswald 1936-1937, làm. LXI, 1.417, en forma Drag. 37, de SAMONOS i L·COSI.

Voluta: Hermet 1934, làm. 17, 19 dreta.

S - 126.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.442 (Clariana 118)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Oves: pròxim a Dannell 2005, núm. 349/1.659.

S - 127.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.469 (Clariana 119)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, similar a núm. 67.

Flor granelluda: Hermet 1934, làm. 13, núm. 37.

S - 128.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota, motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.447 (Clariana 120)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 69, en una forma Drag. 37, de Rottweil, signada per L·COSI.

S - 129.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota, motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.435 (Clariana 121)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, núm. 75, forma Drag. 37, de Pompeia.

S - 130.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats i rosetes. Època preflàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.406 (Clariana 122).

Glanztonfilm: B-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Roseta: pròxima a Nieto – Puig 2001, p. 112, Cb. 36.

S – 131.- Fragment amorf, decorat amb un motiu vegetal estilitzat, possiblement part d'un *flabellum*.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.402 (Clariana 123).

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

S - 132.- Fragment amorf, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.395 (Clariana 124)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Fulla "crénelée": Hermet 1934, làm. 11, 23. Lutz 1974, p. 37, Drag. 29 signada GALLICANI.

Element de nexa entre tiges: Knorr 1919, p. 13, fig. 6.

S - 133.- Fragment amorf, possiblement forma Drag. 37, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.391 (Clariana 125)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

S - 134.- Fragment amorf, possiblement Drag. 37, decorat amb motius vegetals estilitzats de disposició arrissada en sinistrogir. Època preflàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.320 (Clariana 126)

Glanztonfilm: A-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Fulla palmada: Hermet 1934, làm. 7, núm. 1. Nieto – Puig 2001, p. 140, Ed. 14.

Fulla cordiforme dentada: Hermet 1934, làm. 8, 44.

S - 135.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb motius vegetals estilitzats, possiblement arrissada en sinistrogir. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.338 (Clariana 127)

Glanztonfilm: C-2-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Fulla cordiforme dentada: Hermet 1934, làm. 8, 44.

Nexe d'unió de tiges: pròxim a Hermet 1934, làm. 17, núm. 66.

S - 136.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, de la decoració sols es conserva un fragment d'una fulla palmada.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984

Núm. inventari: 20 (Clariana 128)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla palmada: Nieto – Puig 2001, p. 108, Ca. 79.

S - 137.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, amb decoració vegetal estilitzada, en dextrogir.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984

Núm. inventari: 21 (Clariana 129)

Glanztonfilm: C-2-d

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Diclytra: Hermet 1934, làm. 12, núm. 10.

Nexe d'unió de tiges: punxó molt borrós.

Petita roseta: similar Nieto – Puig 2001, p. 110, Cb. 1.

S - 138.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, amb decoració vegetal estilitzada, possiblement arrissada fent el dextrogir i en l'espai semicircular es cospa una composició vegetal, al damunt d'una línia ondulada, amb un element de tres fulles i volutes als costats; els extrems estan acabats amb una petita roseta.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984

Núm. inventari: 17 (Clariana 130)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Element trifoliat: pròxim a Hermet 1934, làm. 14, núm. 23.

Voluta vers l'esquerra: Hermet 1934, làm. 17, núm. 19.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 25.

Nus d'unió entre tiges: inclassificable, molt borrós.

S - 139.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, de la decoració sols es conserva un fragment d'un gos en cursa vers l'esquerra i al dessota dos punxons simulant mates d'herba.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984

Núm. inventari: 19 (Clariana 131)

Glanztonfilm: C-2-3-b
Argila: B-1-b-x
Qualitat del gravat: III

Punxons:

Gos en cursa vers la dreta: Oswald 1936 – 1937, làm. LXXIX, núm. 2004, de La Graufesenque i Banassac, apareix amb les signatures CARILLI, OF NIGRI, OF PVDENT, OF FL GERMAN, OF MASCVI.

Mata d'herba: similar Knorr 1952, làm. 31, D, signat OF IVCV(NDI).

S - 140.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves, al dessota es copsa un medalló i a la dreta una mètopa amb una gos en cursa vers la dreta. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.514 (Clariana 132)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Amuret: pròxim a Mees 1995, làm. 175.1 i 2 de C·I(vlivi)-SA.

Gos en cursa vers la dreta: Knorr 1919, p. 27, fig. 13, en peces amb signatures de M CRESTIO, CRVCVRO, MEDDILLVS, SASMONOS, OF SECVND, VITALIS.

Fulla llancejada: Nieto – Puig 2001, p. 106, Ca. 24.

Cercles concèntrics: Hermet 1934, làm. 32, 66. Mees 1995, làm. 175.1 i 2 de C·I(*ulius*)-SA.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 13.

Oves: Oswald - Pryce 1920, làm. XXX, semblant a núm. 123.

S - 141.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb motius vegetals estilitzats i un amuret alat emmarcat dins un cercle i, al dessota, una sanefa vegetal. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 18, abocador est.

Núm. inventari: 7.319 (Clariana 133)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Amuret vers la dreta: Mees 1995, làm. 18.4 de CALVINVS; Mees 1995, làm. 175.1 i 2 de C·I(vlivi)-SA.

Fulla cordiforme: Nieto – Puig 2001, p. 105, Ca. 4.

Fulla obliqua: Mees 1995, làm. 2.10 de C. VALERIVS ALBANVS.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 110, Cb. 2.

Medalló format per dos cercles concèntrics: Hermet 1934, làm. 32, 66. Mees 1995, làm. 175.1 i 2 de C·I(*ulius*)-SA.

S - 142.- Fragment de vora de la forma Drag. 37, la decoració a base de mètopes, presenta la sanefa d'oves a la part alta, emmarcada per línies ondulades. En el fris veiem un fragment d'un element decoratiu principal que seria la figura d'un geni alat amb una torxa a l'esquerra, emmarcat dins un medalló circular; la composició està col·locada dins una mètopa on els angles

estan reomplerts amb un element vegetal o "tortillon". A l'esquerra s'hi copsa una mètopa amb un amuret i, a l'extrem, l'inici d'una altra mètopa amb una línia ondulada en disposició inclinada.

Actuació procedència: Abocador 1982

Núm. inventari: TLLA 82-3-9; 159. (Clariana 134)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a-x

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Geni alat amb torxa a la mà dreta: Oswald 1936-1937, làm. XXXIV, núm. 704, punxó originari de La Graufesenque, d'època de Vespasià, inicialment del decorador GERMANVS i també emprat per MEMORIS. Present en dues peces senceres de Pompeia amb la signatura d'aquest darrer, una d'aquestes peces té força coincidència amb la de Torre Llauder (Atkinson 1914, núms. 73 i 74). Curle – Scot 1911, p. 216, 2.

Amuret vers la dreta: Oswald 1936-1937, làm. XXI, núm. 406, punxó originari també de La Graufesenque, datable de Neró a Domicià, emprat per diversos decoradors entre ells MEMORIS (Atkinson 1914, núm. 74).

Orla vegetal estilitzada, de forma circular: present també en peces de MEMORIS (vist abans).

"Tortillon": Hermet 1934, làm. 16, núm. 29, també emprat per MEMORIS.

Oves: pròxim a Dannel 2005, núm. 32', atribuïda a MERCATOR.

Roseta: similar Hermet 1934, làm. 15, núm. 6.

S - 143.- Fragment amorf pertanyent a la forma Drag. 37, a la part alta s'hi copsa la sanefa d'oves amb un element de separació vertical. La decoració del vas, a base de mètopes, la primera decorada amb línies ondulades de disposició triangular i que tanquen un espai d'imbricacions, a continuació, s'hi copsa l'angle superior d'un medalló de tres cercles concèntrics i l'angle es reomple amb un element vegetal estilitzat o "diclytra".

Actuació procedència: Abocador 1982

Núm. inventari: TLLA 82-3-13, 160 (Clariana 135)

Glanztonfilm: A-2-3-b-y

Argila: B-2-a-x

Qualitat del gravat: III

Punxons:

"Diclytra": semblant a Hermet 1934, pl. 12, núm. 42.

Imbricació: punxó incomplet, potser és com una fulla cordiforme.

Fragment de medalló de tres cercles: Nieto – Puig 2001, p. 125, Db. 41.

Oves: Dannel 2005, núm. 80.

Petita roseta: Hermet 1934, pl. 15, núm. 7.

S - 144.- Fragment amorf, possiblement forma Drag. 37, de la decoració s'observa un fragment de medalló amb una figura fragmentària possiblement del déu Pan i una línia ondulada, divisòria de la mètopa.

Actuació procedència: donació J. Roldós

Núm. inventari: s/n

Glanztonfilm: B-5-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Déu Pan : Montesinos 1998, p. 84, 47 i p. 93.

S - 145.- Fragment amorf, possiblement forma Drag. 37, de la decoració s'observa un fragment de medalló i una mètopa i, al seu dessota, una sanefa de pals obliquus a semblança d'un motiu vegetal. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.408 (Clariana 136)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

"Diclytra": Hermet 1934, làm. 12, núm. 49. Nieto – Puig 2001, p. 113 Cc 8

Fulla obliqua: Nieto – Puig 2001, p. 131, Ea. 11a.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 112, Cb. 29.

S - 146.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorades amb un cercle que emmarca un ocell, motius vegetals estilitzats i imbricacions; al dessota dues sanefes, la primera a base d'elements de quatre fulles i la segona d'estrígils de disposició radial (Ribas 1972, p. 163, núm. 7). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 83, 22-11-64, abocador al nord de l'hipocaust 1, començament desguàs *frigidarium*, a 2 i 3 metres.

Núm. inventari: 7.498 (Clariana 137)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Au vers l'esquerra: Oswald 1936 - 1937, làm. LXXXVI, 2.285-A, de La Graufesenque.

Element zoomorf del qual sols es copsen dues cames.

Cercles concèntrics que emmarquen l'au: Nieto – Puig 201, p. 123, Db. 7 + Db. 8.

Fulla llancejada: Hermet 1934, làm. 13, A.2.

Element de quatre fulles: Mees 1995, làm. 47.3.

Estrigil: Nieto – Puig 2001, p.117, Cd. 32a.

Imbricació: Nieto – Puig 2001, p. 144, Eg. 14a.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 21.

S - 147.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota s'hi copsa un ocell emmarcat per un cercle i, als costats, mètopes amb imbricacions de disposició triangular; acabant la decoració amb una sanefa horitzontal d'estrígils. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 48, farciment a l'interior del pou de planta circular.

Núm. inventari: 7.495 (Clariana 138)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Au vers l'esquerra amb el cap girat en sentit contrari: Oswald 1936 – 1937, làm. LXXXVI, 2.291, de La Graufesenque, Montans i Banassac, d'època flàvia, apareix en peces signades per L·COS·VIRILI, MALCIO i atribuïdes a BIRAGILLVS.

Cercle vegetal estilitzat que emmarca l'au: Hermet 1934, làm. 32, 7.

Estrigil: Hermet 1934, làm. 16, 20. Mees 1995, làm. 37, 4; làm. 45.2 i 8; làm. 46.5 i làm. 49.2 de M. CRESTIO; làm. 54.1 producció CRVCVRO II; làm. 125.3 i 5 de MEMOR.

Fulla cordiforme: Hermet 1934, làm. 9, núm. A, 1.

Oves: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 122, Da. 16. Dannell 2005, núm. 44'/2.674.

Imbricació: Nieto – Puig 2001, p. 143. Eg. 1a.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 24.

S - 148.- Fragment de vora de bol forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves, al seu dessota, en el fris decoratiu, s'alternen mètopes en les quals veiem dos cercles concèntrics i elements vegetals que parteixen dels angles i, l'altra mètopa, amb línies ondulades que emmarquen un triangle format per imbricacions. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.311 (Clariana 139)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla llancejada: pròxim a Hermet 1934, làm. 9, núm. 1.

Cercles concèntrics: pròxim Hermet 1934, làm. 32, núm. 3.

Oves: Oswald-Pryce 1936-1937, làm. XXX, 123, de La Madeleine, f-37, en una peça d'estil de IANVS.

Roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 7.

S - 149.- Fragment amorf, possiblement forma Drag. 37, decorat amb una sanefa de pals obliqüus a semblança d'un motiu vegetal. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.409 (Clariana 140)

Glanztonfilm: C-2-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla cordiforme: pròxima a Nieto – Puig 2001, p. 105, Ca. 6.

Fulla obliqua: Mees 1995, làm. 3.3 de C. VALERIVS ALBANVS.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 9.

S - 150.- Fragment amorf pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una Creu de Sant Andreu i al dessota una sanefa vegetal a base d'un element de tres fulles.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984

Núm. inventari: 16 (Clariana 141)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat:II

Punxons:

Element de tres fulles amb les dues laterals d'extrems dentats: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 136, Eb. 48.

Flor semblant a una “diclytra”: Hermet 1934, pl. 12, núm. 39.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p 111, Cb. 10.

Element de tres fulles: similar a Nieto – Puig 2001, p. 134, Eb. 13a

S - 151.- Fragment de bol, forma Drag. 37, amb decoració d'oves trifides i, al dessota, s'hi copsa una figura antropomorfa i, al costat esquerra, la creu de Sant Andreu. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.318 (Clariana 142)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Figura antropomorfa: és una mica borrosa, no s'han trobat paral·lels.

“Pavot” de tres: Mees 1995, làm. 110, 1 producció de MASCLVS. Tilhard 2004, làm.152 i làm. 153, 283 i 289, datats de Neró a Vespasià; làm.156 i làm. 157, 323 i 337.

Oves: similar a Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 125, de Lavoye, en forma Drag. 37, signada per TRIBVNVS.

Voluta: Hermet 1934, làm.17, núm. 20.

Petita roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 4.

S - 152.- Fragment de vora de bol forma Drag. 37, decorat amb oves amb element de separació d'acabament trifid i una escena de gladiadors, amb retiari i mirmillon, als dos costats hi ha restes de mètopes amb farciment d'imbricacions (Ribas 1972, p. 164, núm. 1). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 6, p. 37, 1-11-69, sector oest.

Núm. inventari: 7.315 (Clariana 143)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Gladiadors: Oswald 1936-1937, làm. LII, 1.013EF, de La Graufesenque, d'època de Vespasià. L'escena també és present a Balsan - Vernhet 1971, p. 84, en la peça coneguda com “grande lagène” del terrissaire/decorador SABINVS (punxons: 4= “myrmillon” i 9= “retiari”).

Imbricació: marcada de forma incompleta.

Oves: Oswald-Pryce 1920, làm. XXX, 123, de La Madeleine, f-37, en una peça d'estil de IANVS.

S - 153.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb un gos en cursa versa la dret i al seu dessota puntes de sageta o imbricacions (Ribas 1972, p. 165, núm. 18). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 18, abocador est.

Núm. inventari: 7.331 (Clariana 144)

Glanztonfilm: A-2-c-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Gos en cursa vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. LXXIX, 2.035, d'època de Vespasià, en peces signades SEVER i PATRIC. Mees 1995, làm. 163.8 producció PATRICIVS I.

Imbricació: no permet identificació

Petita roseta: no permet identificació, molt borrosa.

S - 154.- Fragment amorf, decorat amb imbricacions. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.376 (Clariana 145)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Imbricació: Nieto – Puig 2001, p.144, Eg. 11a.

S - 155.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves, al dessota es copsen restes de la decoració a base d'imbricacions. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.455 (Clariana 146)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: similars a Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 123, en forma Drag. 37, de La Madeleine, estil de IANVS, i 125, en forma Drag. 37, de Lavoye, signat per TRIBVNVS.

S - 156.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i al dessota una altra de fulles obliqües. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.473 (Clariana 147)

Glanztonfilm: C-4-e

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 67, forma Drag. 37, de Rottweil, signada per CRVCVRO.

Fulla obliqua: pròxima a Nieto – Puig 2001, p. 133, Ea. 42.

S - 157.- Fragment amorf pertanyent a la forma Drag. 37, amb decoració d'una sanefa d'oves amb element de separació vertical acabat amb una fulla trifoliada, al dessota s'hi part d'una sanefa possiblement a base de fulles obliqües.

Actuació procedència: Abocador 1982

Núm. inventari: TLLA 82-3-15, 161 (Clariana 148)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Dannell 2005, núm. 45.

Fulla obliqua: Hermet 1934, pl. 13, núm 15.

S - 158.- Fragment amorf, decorat amb una sanefa composta d'un motiu de tres fulles vegetals. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.414 (Clariana 149)

Glanztonfilm: C-2-e

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Element de tres fulles: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 134, Eb. 21a.

S - 159.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb sanefes d'estrigils i de pas obliquus. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.413 (Clariana 150)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Pals obliqüus: Nieto – Puig 2001, p. 131, Ea. 6a.

Estrigil: Hermet 1934, làm. 16, núm. 21.

S - 160.- Dos fragments amorfs, pertanyents a una mateixa peça, forma Drag. 37, amb decoració d'una sanefa d'estrigils.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7335 (Clariana 151)

Glanztonfilm: B-2-3-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Estrigil: Hermet 1934, làm. 16, 20. Mees 1995, làm. 37, 4; làm. 45.2 i 8; làm. 46.5 i làm. 49.2 de M. CRESTIO; làm. 54.1 producció CRV CVRO II; làm. 125.3 i 5 de MEMOR.

S - 161.- Fragment amorf, possiblement forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'estrigils. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.407 (Clariana 152)

Glanztonfilm: C-4-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Estrigil: Hermet 1934, làm. 16, 20. Mees 1995, làm. 37, 4; làm. 45.2 i 8; làm. 46.5 i làm. 49.2 de M. CRESTIO; làm. 54.1 producció CRV CVRO II; làm. 125.3 i 5 de MEMOR.

S – 162.- Fragment de fons amb peu, on es copsen restes de la decoració vegetal estilitzada i, al dessota, una sanefa d'estrigils.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 4 - 1642

Glanztonfilm: C-3-c

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Estrigil: Hermet 1934, làm. 16, 20. Mees 1995, làm. 37, 4; làm. 45.2 i 8; làm. 46.5 i làm. 49.2 de M. CRESTIO; làm. 54.1 producció CRVVCVRO II; làm. 125.3 i 5 de MEMOR.

S – 163.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 4 - 278

Glanztonfilm: B-3-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Dannell 2005, 62-2PPRLAROS (897 Graufesenque)

S – 164.- Fragment de vora, forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb sanefa d'oves i, al seu dessota, una faixa horitzontal d'elements trifoliolats. Època flàvia.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 4 - 279

Glanztonfilm: A-2-c

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Dannell 2005, 38-2PRCATR (2365 Graufesenque).

Element trifol·liat: Hermet 1934, pròxim Làm. 14, 6.

S - 165.- Fragment de vora, forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 68, abocador est.

Núm. inventari: 7.418 (Clariana 153)

Glanztonfilm: B-2-3-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 54, en forma Drag. 37, de Margidunum.

S - 166.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota, presenta decoració d'una voluta amb una roseta a l'extrem. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 77, costat del forn de l'hipocaust 2.

Núm. inventari: 7.421 (Clariana 154)

Glanztonfilm: C-2-b-y

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Petita roseta: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 23.

Oves: Oswald - Pryce 1920, lám. XXX, núm. 59, forma Drag. 37, de Newstead.

S - 167.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota, decoració vegetal estilitzada. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.422 (Clariana 155)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, lám. XXX, núm. 124, de Lezoux, forma Drag. 37 i núm. 58, forma Drag. 37, de Pompeia.

S - 168.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota, una sanefa de fulles obliqües de disposició horitzontal. Decoració similar a la d'un fragment provinent de la vil·la romana del Sant Crist de Cabrils (Clariana 2002, p. 152, núm. 52).

Actuació procedència: donació Rafael Coll

Núm. inventari: 7.881 (Clariana 156)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla obliqua: Nieto – Puig 2001, p. 133, Ea. 37a.

Oves: Dannell 2005, pròxim a núm. 4262 PBLN (186 Graufesenque).

S - 169.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.429 (Clariana 157)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, lám. XXX, 123, en una forma Drag. 37, de La Madeline, atribuït a IANVS.

S - 170.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota, decoració vegetal estilitzada. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.427 (Clariana 158)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Oves: Oswald - Pryce 1920, làm. XXX, núm. 66, en forma Drag. 37, signat BIRACIL.

S - 171.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.424 (Clariana 159)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: no s'ha localitzat paral·lel.

S - 172.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.423 (Clariana 160)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-2-a-x

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, forma Drag. 37, de La Madeleine, estil de IANVS. Dannell 2005, núm. 83/2.712, signat COE(LVS) - BASSVS

S - 173.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota, una sanefa d'estrigils. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas llibreta 8, p. 72, abocador est.

Núm. inventari: 7.425 (Clariana 161)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 60, en forma Drag. 37, de Newstead.

Estrigils: idem 7495 TLL

S - 174.- Fragment de vora pertanyent a la forma Drag. 37 amb decoració d'una sanefa d'oves.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 5.160 (Clariana 162)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX.92, en forma Drag. 37, de Newstead, signat per CINNAM.

S - 175.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.430 (Clariana 163)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Oves: similar a Oswald – Pryce 1920, 54, en una forma Drag. 37, de Margidunum.

S - 176.- Fragment de vora, forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.448 (Clariana 164)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, lám. XXX, 123, de La Madeleine, en forma Drag. 37, estil de IANVS.

S - 177.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.417 (Clariana 165)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: B-2-a-x

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald - Pryce 1920, lám. XXX, núm. 66, forma Drag. 37, signat per BIRACIL.

S - 178.- Fragment de vora, forma Drag. 37, estil mètopes, decorat amb una sanefa d'oves. Al dessota s'hi copsa el que sembla la parta alta d'un arc, possiblement, de la deessa Diana. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.420 (Clariana 166)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: A-2-a-x

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Oves: pròxim a Dannell 2005, núm. 135/2.746.

Deessa Diana amb l'arc (?): Oswald 1936 - 1937, lám. VII, núms. 103 a 106.

S - 179.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.419 (Clariana 167)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a-x

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: similar a Oswald - Pryce 1920, làm. XXX, 60, en forma Drag. 37, de Newstead, i 67, en forma Drag. 37, de Rottweil, signat per CRVCVRO.

S - 180.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves.
Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.450 (Clariana 168)

Glanztonfilm: C-2-c

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves : no classificable.

S - 181.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves.
Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.434-A (Clariana 169)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a-x

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 41, en una forma Drag. 37, de Rottweil, signada per GERMANI.

S - 182.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves.
Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.438 (Clariana 170)

Glanztonfilm: A-3-b

Argila: A-2-a-x

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: no classificable.

S - 183.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves.
Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.443 (Clariana 171)

Glanztonfilm: A-3-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: no classificable.

S - 184.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves.
Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.444 (Clariana 172)

Glanztonfilm: B-2-3-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 66, en una forma Drag. 37, signada per BIRAGIL.

S - 185.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves.
Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.432 (Clariana 173)

Glanztonfilm: C-4-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 71, en una forma Drag. 37, de Bregenz, atribuïble a MERCATOR.

S - 186.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves.
Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.433 (Clariana 174)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: B-2-a-x

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Oves: similar Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 88, en forma Drag. 37, de Newstead.

S - 187.- Fragment de vora de la forma Drag. 37, que sols conserva una petita part de la sanefa d'oves.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984.

Núm. inventari: 22 (Clariana 175)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: similar Dannel 2005, núm. 137.

S - 188.- Fragment de vora de la forma Drag. 37, amb un grafit al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 6.363 (Clariana 176)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

S - 189.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves.
Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.431 (Clariana 177)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 123, en una forma Drag. 37, de La Madeline, atribuït a IANVS.

S - 190.- Fragment de vora, forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 91, 29-9-68, sector peristil.

Núm. inventari: 7.437 (Clariana 178)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-1-b

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: similar a Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 69, en forma Drag. 37, de Rottweil, signat per L.COSI, i 124, en forma Drag. 37, de Lezoux.

S - 191.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.440 (Clariana 179)

Glanztonfilm: A-3-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: semblants a Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 123, de La Madeleine, forma Drag. 37, estil de IANVS.

S - 192.- Fragment amorf, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.445 (Clariana 180)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 123, en una forma Drag. 37, de La Madeline, atribuït a IANVS.

S - 193.- Fragment amorf, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.441 (Clariana 181)

Glanztonfilm: A-2-b-y

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 123, en una forma Drag. 37, de La Madeline, atribuït a IANVS.

S - 194.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.446 (Clariana 182)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Oves: similar a Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 67, en una forma Drag. 37, de Rottweil, signada per CRVCVRO.

S - 195.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.452 (Clariana 183)

Glanztonfilm: A-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 125, en una forma Drag. 37, de Lavoye, signada per TRIBVNVS. Dannell 2005, pròxim núm. 302/2.789.

S - 196.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. En la decoració s'hi copsa la cresta del casc d'un gladiador (?). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.451 (Clariana 184)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 60, en forma Drag. 37, de Newstead.

S - 197.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.453 (Clariana 185)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: similars a Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 76, en una forma Drag. 37 de Pompeia.

S - 198.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.454 (Clariana 186)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 50, en forma Drag. 37, de Wells, signada per GERMANI F.

S - 199.- Fragment de vora de la forma Drag. 37, en la qual es copsa la decoració completa del vas. A la part alta veiem la sanefa d'oves, al seu dessota la faixa decorativa central a base de semicercles o fistons vegetals estilitzats, units per un *iugum* i un element vertical; a l'interior dels semicercles hi ha una petita au, amb el cap girat en sentit contrari, i el punxó d'una au similar però simètricament contrària.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 5.159, MCM 2.773 (Clariana 187).

Glanztonfilm: C-4-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Au vers l'esquerra amb el cap en sentit contrari: Oswald 1936-1937, làm. LXXXVI, 2.289, en forma Drag. 29, d'època de Claudi – Vespasià, amb les signatures: OF CRESTI, RVFINI, CARVS FE.

Au vers la dreta amb el cap en sentit contrari: Oswald 1936-1937, làm. LXXXV, 2.247 (?), de La Graufesenque i Lezoux, en forma Drag. 29, apareix amb les signatures de OF CRESTIO, OF VIRTUTIS, MANDVIL, MARINVS, SABIN, CARVS FE, AMANDI, COSI RV, CALVS DAC, MEDILLVS, FRONTINI, OF LABIONIS, OF PASSIEN, ALATVS, OF RUSTICI i MONTANVS. En forma Drag. 30 amb la marca GERMANI.

Fistó vegetal: Hermet 1934, làm. 31, 15. Mees 1995, làm. 120.5 de MASCVLVS.

Pal o bastó vertical de separació entre fistons, amb acabament engruixit: Knorr 1919, p. 25, fig. 12.

Element horitzontal d'unió del *iugum*: Hermet 1934, làm. 31, núm. 10.

Element de tres fulles: Mees 1995, làm. 6.3, d'AMANDVS; làm. 128, 1 i 2; làm. 129, 2 i 7; làm. 130.1 de MERCATOR; làm. 120.5 de MEDDILLVS; làm. 120.5 de MASCVLVS.

Oves: Dannell 2005, núm. 30/1.234.

S - 200.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, a dalt veiem una sanefa d'oves i, al dessota, part d'una decoració adherent composta d'un semicercle emmarcant un ocell. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 91, 29-9-68, sector peristil.

Núm. inventari: 7.332 (Clariana 188)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Au vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. LXXXV, 2.259 B, de La Graufesenque.

Fulla cordiforme: Nieto – Puig 2001, p.106, Ca. 34.

Semicercle: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 128, Db. 76.

Oves: Oswald – Pryce 1920, similar a núm. 69, en forma Drag. 37, de Rottweil, signada L. COSI.

S - 201.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, s'hi copsa part d'una decoració adherent, amb un semicercle que tanca una voluta acabada amb una roseta. Separant els semicercles veiem un element vertical.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.336 (Clariana 189)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Voluta vers l'esquerra: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 131, Dc. 12.

Semicercle: Nieto – Puig 2001, p.123, Db. 13.

Element vertical: Knorr 1919, p. 25, fig. 12.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p.110, Cb 4.

S - 202.- Fragment amorf, possiblement forma Drag. 37, amb decoració adherent a base de semicercles amb una voluta acabada en una roseta i, al dessota una sanefa d'estrigils. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 71, abocador est.

Núm. inventari: 7.410 (Clariana 190)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a-x

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Estrigil: Hermet 1934, làm. 16, 20. Mees 1995, làm. 37, 4; làm. 45.2 i 8; làm. 46.5 i làm. 49.2 de M. CRESTIO; làm. 54.1 producció CRVCVRO II; làm. 125.3 i 5 de MEMOR.

Semicercle: Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 14.

Voluta: excessivament incompleta.

Element bifoliat: pr Nieto – Puig 2001, p. Ea, 43a.

Petita roseta: pr Nieto – Puig 2001, p. 110, Cb. 3.

S - 203.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.428 (Clariana 191)

Glanztonfilm: B-3-b-y

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 54, en una forma Drag. 37, de Margidunum.

S - 204.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, amb decoració adherent a base de semicercles units per un *iugum*, en un hi veiem el cap d'una au. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.468 (Clariana 192)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Semicercle: Hermet 1934, làm. 31, núm. 1.

Au: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 101, Bf. 61.

“Diclytra”: pròxim a Knorr 1919, p. 21, fig. 10, signat M CRESTIO.

S - 205.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, amb decoració adherent, a base de semicercles, separatats per un *iugum* i possiblement amb una voluta a l'interior. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.470 (Clariana 193)

Glanztonfilm: A-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Semicercle: Nieto – Puig 2001, p. 129, Db. 87.

Fulla trifoliada: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 136, Eb. 48.

Element d'unió del *iugum*: pròxim a Nieto – Puig 201, p. 146, Eh. 17.

S - 206.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, possiblement amb decoració adherent; s'hi copsa un semicercle i una voluta amb una roseta, al damunt veiem una mata d'herba. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.471 (Clariana 194)

Glanztonfilm: C-2-d

Argila: A-3-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Mata d'herba: pròxim a Knorr 1919, p. 25, fig 12, núm. 12.

Voluta: Nieto – Puig 2001, p. 130, Dc. 3.

Semicercle: Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 13.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 110, Cb. 1.

S - 207.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, s'hi copsa el final de dues oves amb la roseta a l'extrem de la separació, al dessorà veiem una decoració adherent, amb un semicercle emmarcant una au. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.474 (Clariana 195)

Glanztonfilm: C-4-c

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Semicercle: Nieto – Puig 2001, p.129, Db. 87.

Oves: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 122, Da. 24.

S - 208.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, s'hi copsen restes de decoració adherent d'un semicercle amb una voluta a l'interior. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.475 (Clariana 196)

Glanztonfilm: B-4-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Semicercle: Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 14.

S - 209.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, en la decoració es cospa part d'una sanefa vegetal estilitzada i, al seu dessota, un semicercle que emmarca una llebre vers la dreta. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 66, abocador est.

Núm. inventari: 7.476 (Clariana 197)

Glanztonfilm: C-3-4-d

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Llebre: Oswald 1936-1937, làm. LXXX, 2.050, en un peça signada per MEMORIS, i una altra d'estil de BIRAGILLVS

Semicercle: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 14.

Fulla obliqua: Nieto – Puig 2001, p. 132, Ea. 21a.

S - 210.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una sanefa d'oves, al dessota, la decoració està dividida en dues faixes; la superior amb fris adherent a base de semicercles separats per un *iugum* i a l'interior dels quals es cospa una voluta; en el fris inferior es veu un fragment d'una figura zoomorfa, possiblement un cérvol, i un element vegetal estilitzat o *flabellum* (Ribas 1972, p. 163, núm. 2). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 15, 12-2-70, habitació del forn, sota l'enrajolat, hipocaust 2.

Núm. inventari: 7.490 (Clariana 198)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: B-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Cérvol (?).

Flabellum: Hermet 1934, làm. 68, 9. Tilhard 2004, làm. 154 i làm. 155, 315, datada de Neró a Vespasià; làm. 158 i 159, 367, d'època de Vespasià; làm. 166 i làm. 167, 455, d'època de Vespasià – Domicià.

Mata d'herba.

Semicercle: Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 13.

Element de separació del *iugum*: Knorr 1919, p. 25, fig. 12, núm. 17.b.

Voluta vers la dreta: Nieto – Puig 2001, p. 130, Dc. 3.

Voluta vers l'esquerra: Nieto – Puig 2001, p. 131, Dc. 12.

Oves: Nieto – Puig 2001, p. 121, Da. 13.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 110, Cb. 2.

Comentari: veiem a Mees (1995, làm. 137.2 i 4), en una peça producció de MERCATOR, una decoració adherent semblant i que, en el fris inferior, presenta també un *flabellum*. El *flabellum* de les peces anteriors, com també succeeix en les que publica Knorr (1919, làm. 57, H i G), amb la signatura de MERCATO, està format pel punxó de quatre fulles imprès dues vegades, mentre que en la peça de Torre Llauder, aquest punxó, veiem que està imprès tres vegades.

S - 211.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, amb decoració adherent en la qual es copsa un *iugum* i una flor *mystica* dins un semicercle.

Actuació procedència: donació Rafael Coll

Núm. inventari: 7.885 (Clariana 199)

Glanztonfilm: C-5-c

Argila: A-5-b

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Semicercles i *mystica*: comparable amb MEES 1995, làm. 94, 7, producció de IVSTVS. Tilhard 2004, làm. 150 i làm. 151, 275, signada OF PRIMI, datada de Neró a Vespasià.

S - 212.- Fragment de fons, forma Drag. 37, decoració adherent, on es copsa un semicercle emmarcant una au. Estil de mètopes. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.323 (Clariana 200)

Glanztonfilm: B-2-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Au vers la dreta amb el cap girat en sentit contrari: Oswald 1936-1937, làm. LXXXV, 2.253 (?), forma Drag. 37, datable de Trajà a Adrià, emprat per SATTO, SATVRN i CIRIVNA F.

Semicercle: Hermet 1934, làm.31, núm. 1.

S - 213.- Dos fragments, pertanyents a un mateix bol, forma Drag. 37, amb una sanefa d'oves a la part alta, al dessota s'hi desenvolupa l'escena representant Hèrcules lluitant amb el lleó de Nemea, a la mètopa següent es copsa un gos en cursa vers la dreta i un motiu vegetal estilitzat. Al següent fragment també es veu part de l'escena d'Hèrcules i al costat un motiu vegetal (Ribas 1972, p. 164, núms. 4 i 15; Balil 1977, p. 387 – 388, làm. II, núm. 7). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, pp. 18, 19, 22, 22-1-70, sector oest; p. 94, 10-2-70, habitació del forn, al nord, hipocaust 2.

Núm. inventari: 7.317 (Clariana 201)

Glanztonfilm: B-2-b-y

Argila: B-2-b-x

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Hèrcules lluitant amb el lleó de Nemea: Oswald 1936-1937, làm. XXXVIII, núm. 797, de la Graufesenque i Banassac, d'època de Domicià, estil de MERCATOR.

Gos en cursa vers la dreta: Oswald 1936-1937, làm. LXXVII, núm.1.925, amb les signatures: OF VITAL, OF IVCVN, OF CULVI, C·SILVI·P, MERCATO, M. CRESTIO, C·V·ALB.

Flor "mystica": pròxima a Hermet 1934, làm. 11, núm. 11.

Fistó: Hermet 1934, làm. 31, núm. 16.

Oves: Oswald-Pryce 1936-1937, làm. XXX, 123, de La Madeleine, f-37, en una peça d'estil de IANVS.

S - 214.- Fragment corresponents un vas de perfil complet de la forma Drag. 37. Estil de mètopes, en una s'hi veu el déu Pan caminant vers la dreta amb el braç alçat, a continuació una llebre vers l'esquerra i al seu dessoria una mata d'herbes o *flabellum* i, a continuació una representació incompleta d'Hèrcules lluitant amb l'hidra de Lemnos. A la part alta hi ha la característica sanefa d'oves (Ribas 1972, 164, núm. 4).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 6, p. 36, 1-11-69, sector oest; llibreta 7, p. 12, 19-1-70.

Núm. inventari: 5.158 (Clariana 202)

Glanztonfilm: B-2-a

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Déu Pan: Oswald 1936-1937, lám. XXXIV, 714, de La Graufesenque i Banassac, apareix amb les signatures de PATRIC, OF MASCVI, MASCVLVS, MERCATOR, GERMANVS. Karnitsch 1959, lám. 16, 2, atribuït a MERCATO(R), i lám. 19, 7, atribuït a MASCVVS. Mees 1995, lám. 9.1 de TITVS IVLIVS APLASTVS; lám. 135, 12, 13, 17 i 18 de MERCATOR. Tilhard 2004, lám. 164 i lám. 165, 436, datada de Vespasià a Domicià; lám. 170 i lám. 171, 469 i 483, d'època Domicià.

Hèrcules i l'hidra de Lemnos: Oswald 1936-1937, lám. XXXVIII, 786, època Domicià, apareix amb les signatures de MERCATOR, COSIVS i de VIRAGILLVS. Knorr 1912, lám. XVII, 1 i 4. Karnitsch 1959, lám. 15, 3, i lám. 16, 2, atribuïts a MERCATO(R). Mees 1995, lám. 11.3 de VIRAGILLVS; lám. 135.1, 8, 9 i 11 de MERCATOR. Tilhard 2004, lám. 172 i lám. 173, 500, d'època Domicià.

Llebre vers la dreta: Oswald 1936-1937, lám. LXXX, 2.054, de La Graufesenque, amb signatura GERMANVS.

Flabellum: Hermet 1934, lám. 68, 7.

Mata d'herba: Knorr 1919, p. 25, fig. 12.

Oves: similars a Oswald – Pryce 1920, lám. XXX, 123, de la Madeleine, en una forma Drag. 37, estil d'IANVS.

Petita roseta: Hermet 1934, lám. 15, núm. 4.

S - 215.- Fragments pertanyents a la forma Drag. 37, en la part alta amb la sanefa d'oves, el fris està dividit en mètopes, hi veiem un auriga conduint una biga vers la dreta, al dessoria un dofí vers la dreta, en la següent mètopa es cospa un fragment de braç en angle.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núms. inventari: 5.166, 7.439 i 7505 (Clariana 203)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Auriga dalt una biga: punxó similar a Vernhet 1991, p. 40; semblant, però simètricament contrari a Oswald 1936-1937, lám. LV, 1.164, amb signatures de CERIA F, COMITALI F, IVLIVS F, IVSTINVS, REGINVS FEC, SECVNDINAVI i SECVNDINAVI + FORTVNATVS.

Dofí: Oswald 1936-1937, lám. LXXXVIII, 2.389, de La Graufesenque, època Neró – Vespasià, amb signatura de SASMONOS.

Personatge amb el braç dret fent angle: (inidentificable)

Oves: similars a Oswald Pryce 1920, làm. XXX, 12, de La Madeleine, forma Drag. 37, estil d'IANVS.

Petit cercle (en funció de roseta): Hermet 1934, làm. 17, núm. 10.

S - 216.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una escena o combat de gladiadors (Ribas 1972, p. 164, núm. 8). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 71, Cal Negre, forn.

Núm. inventari: 7.507 (Clariana 204)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Combat de gladiadors: Oswald 1936 - 1937, làm. XLIX, 1.020 i 1.022, de Banassac, època de Domicià, atribuïble a GERMANI F SER. No obstant això, el punxó del traci guanyador, molt semblant, és present en el repertori de la Graufesenque, segons veiem a Vernhet 1991, p. 54, en una composició més antiga.

S - 217.- Vas de perfil sencer, forma Drag. 37, decoració de mètopes, a la part alta orta la característica sanefa d'oves. Al fris decoratiu veiem quatre mètopes (de dreta a esquerra): a la primera hi ha l'escena del triomf de Bacus i al dessota un ocell vers l'esquerra; a la segona una escena eròtica en direcció a esquerra i al dessota un gos en cursa vers l'esquerra; la tercera, dividida en tres requadres, el superior amb un fistó vegetal amb una au vers l'esquerra, el del mig amb una llebre vers l'esquerra i a baix un *flabellum*; la quarta amb un fragment d'una escena eròtica vers la dreta, que es repeteix en un fragment que no enganxa, en el qual s'observa un fragment d'amoret alat vers la dreta i al dessota una petita au vers l'esquerra (Ribas 1972, p. 161, núm. 2).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, pp. 76, 77 i 78, abocador est.

Núm. inventari: 5.177 i 5.178 (Clariana 205)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Triomf de Bacus: Oswald 1936-1937, làm. XXVII, 559, de Banassac; Apareix també el punxó original a la Graufesenque: Vernet 1994, p. 40.

Escena eròtica vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. XC, lletra C, de La Graufesenque, estil de COSIVS. Posac 1972, làm. XI. Viegas 2013, fig. 17.8, núm. 631.

Escena eròtica vers la dreta: Oswald 1936-1937, làm. XC, lletra Q, de La Graufesenque, època de Domicià. A Knorr 1912, làm. XXVII, 2, en la peça de la forma Drag. 37 de mètopes, trobem els punxons de l'escena eròtica i l'amoret vers la dreta, també la llebre de la peça anterior. Atribuïble al mestre de la roseta I (per la roseta que porta a la base del dibuix); la mateixa peça a Mees 1995, làm. 211,1.

Amoret alat vers la dreta: Oswald 1936-1937, làm. XXI, 406, de La Graufesenque, datat a l'època de Neró - Domicià. Es troba amb les marques de

MEMORIS, C·I·S·A i de l'estil de MERCATOR. Knorr 1912, làm. XXVII, 2, atribuïble al mestre de la roseta I.

Llebre vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. LXXXI, 2.119 A, de Lezoux (datació del segle II), en un motlle "FORMAE·S·TREBELLI SECVNDINI", i en una peça d'estil de DOECCVS. Knorr 1912, làm. XXVII, 2, atribuïble al mestre de la roseta I.

Gos en cursa vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. LXXIX, 2.004, de La Graufesenque i de Banassac, datat a l'època flàvia, apareix en peces amb la signatura de OF MASCVI i de l'estil de CORNVTVS.

Au vers l'esquerra i cap girat en sentit contrari: Oswald 1936-1937, làm. LXXXVI, 2.291, de La Graufesenque, Montans i Banassac, datat a l'època flàvia, apareix amb les signatures de L·COS·VIRILI, MALCIO (retrògrada) i de l'estil de BIRAGILLVS.

Fistó vegetal estilitzat formant un sermicercle per emmarcar l'au: Paral·lel a G.B. Rogers, F-42.

"Flabellum": pròxim a Hermet 1934, làm. 68, núm. 10.

Element vertical de separació, amb acabament bífid.

Element horitzontal de separació acabat amb un punt en relleu.

Petita roseta 1: pròxim Hermet 1934, làm. 15, núm. 8.

Petita roseta 2: Knorr 1912, làm. XXVII, 2.

Oves: Dannell 2005, núm. 87'/812.

S - 218.- Fragment amorf pertanyent a la forma Drag. 37, s'observa una gran mètopa amb dues escenes eròtiques idèntiques separades per una columna, al costat dret s'hi copsa un altre requadre amb un fragment de llebre en curs vers l'esquerra.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 30, abocador est.

Núm. inventari: 5.179 (Clariana 206)

Glanztonfilm: B-4-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Escena eròtica: Oswald 1936-1937, làm. XC, j, de La Graufesenque, d'època de Domicià. Knorr 1905, làm. V, 7.

Columna: Hermet 1934, làm. 16, 46.

Llebre en cursa vers l'esquerra: pròxim a Oswald 1936-1937, làm. LXXXI, núm. 2.136, de Lezoux, època dels Antonins, amb signatura CINNAM I.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 13.

S - 219.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb un amuret tocant la doble flauta formant part d'una escena eròtica. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.329 (Clariana 207)

Glanztonfilm: A-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Escena eròtica: Oswald 1936-1937, làm. XC, A, de La Graufesenque, època de Vespasià, amb signatura de GERMANI, d'època de Domicià amb signatura de FELICIO, i estils de CORNVTVS, COSIVS i CRVCVRO; Knorr 1910, làm. V, 9;

Knorr 1912, làm. XXVII, 1, 5 i 6; Knorr 1952, làm. 30, C, d'època de Domicià - Trajà, amb signatura GERMANI. Mees 1995, làm. 131.1 de MERCATOR.

S - 220.- Fragment de bol forma Drag. 37, decorat amb un gos caçant una serp, estil de mètopes. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.314 (Clariana 208)

Glanztonfilm: A-2-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Personatge amb capa corresponent a una escena eròtica: Oswald 1936 - 1937, làm. XC, A, de La Graufesenque, època de Vespasià, amb signatura de GERMANI, d'època de Domicià amb signatura de FELICIO, i estils de CORNVTVS, COSIVS i CRVCVRO; Knorr 1910, làm. V, 9; Knorr 1912, làm. XXVII, 1, 5 i 6; Knorr 1952, làm. 30, C, d'època de Domicià - Trajà, amb signatura GERMANI; Mees 1995, làm. 131.1 de MERCATOR.

Gos caçant una serp: Oswald 1936-1937, làm. LXIII, 1.493, f. 37, d'estil SABINVS.

Petita roseta: molt borrosa.

Oves: S'observa sols el final del palet vertical de separació on hi havia una petita roseta.

S - 221.- Fragment amorf pertanyent a la forma Drag. 37, a la part alta hi ha la característica sanefa d'oves, en la decoració, a base de mètopes, s'hi copsa la deessa Victòria vers l'esquerra amb la palma, al requadre següent s'hi copsa un fragment de punxó no identificat clarament, potser un gladiador abatut (Ribas 1972, p. 164, núm. 9).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 83, 22-11-64, començament desguàs del *frigidarium*, a 2 i 3 metres, abocador al nord de l'hipocaust 1; llibreta 5, p. 64.

Núm. inventari: 5.163 (Clariana 209)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Victòria vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. XXXIX, 814, de La Graufesenque, Montans i Banassac, d'època flàvia, amb signatures de MERCATOR, BIRAGIL, FELICIO, i estil de COSIVS; Knorr 1905, p. 28, làm. XV, 5, de La Graufesenque. Mees 1995, làm. 132.11, de MERCATOR.

Gladiador abatut (?).

Oves: Oswald Pryce 1920, núm. 60, làm. XXX, en forma Drag. 37, de Newstead.

S - 222.- Fragment amorf, forma Drag. 37, amb decoració de mètopes, en les quals es copsa, fragmentàriament, un fistó vegetal estilitzat contenint una flor "mystica" i una deessa Victòria vers la dreta; en l'altre fragment es veu un fragment de mètopa amb línies ondulades en diagonal i, al següent requadre, possiblement també la deessa Victòria vers l'esquerra; tancant la decoració una sanefa de fulles obliqües.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 42, 26-4-62, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm. inventari: 5.164 (Clariana 210)

Glanztonfilm: C-2-3-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Victòria vers la dreta: Oswald 1936-1937, làm. XL, núm. 823, en una peça de Banassac, d'època de Domicià i estil de COSIVS

Victòria vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, làm. XL, núm. 820 B, en una peça de Lezoux, d'època de Trajà.

Fistó vegetal: Hermet 1934, làm. 31, 15.

Mystica: Hermet 1934, làm. 11, núm. 5

Fulla o ramell: Hermet 1934, làm. 103, punxó núm. 4, estil CANRVGATVS – VEGENVVS.

Fulla obliqua: Nieto - Puig 2001, p. 133, Ea 32a

Petita roseta: inidentificable, molt borrosa.

S - 223.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb la figura de la deessa Venus amb el mirall, al damunt s'hi copsen restes de la sanefa d'oves. Estil de mètopes. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.334 (Clariana 211)

Glanztonfilm: C-5-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Venus: Hermet 1934, làm. 18, 20.

S - 224.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb un amuret tocant la doble flauta i cavalcant damunt un dofí. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.339 (Clariana 212)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Amuret: Oswald 1936-1937, làm. II, 17, de La Graufesenque, època Domicià-Trajà. Nieto – Puig 2001, p. 180, núm. 69, Drag. 29, signat OF RVFIN; p. 220, núm. 138, Drag. 29, signat OF. RVFIN.

S - 225.- Fragment amorf, possiblement pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb la lloba Capitolina. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.481 (Clariana 213)

Glanztonfilm: A-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Lloba Capitolina amb Ròmul i Rem: Oswald 1936 - 1937, làm. XLI, 849, de la Graufesenque, trobat en forma Drag. 29, amb les signatures: MARTIALI, MARINVS F· i estil de MEDDILLVS, en forma Drag. 37 en una peça de l'estil de CRVCVRO. Balsan 1972, p. 180, fig. 2, 1, 6 i 7. Nieto 1986, p. 103, làm. 8. Tilhard 2004, làm. 156 i làm. 157, 327, en Drag. 37 d'època de Vespasià.

S - 226.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una sanefa d'oves i, al dessota, emmarcada en una arcada vegetal, la figura d'Hèrcules lluitant amb l'hidra de Lemnos. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.497 (Clariana 214)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons :

Hèrcules i l'hidra de Lemnos: Oswald 1936 - 1937, làm. XXXVIII, 786, època de Domicià, apareix amb les signatures de MERCATOR, COSIVS i BIRAGILLVS. Knorr 1912, làm. XVII, 1 i 4 de MERCATOR. Karnitsch 1959, làm. 15, 3; làm. 16, 2, atribuïts a MERCATOR; làm. 21, 1, sota arcatura vegetal, atribuït a MASCVVS. Mees 1995, làm. 11.3, sota arcatura vegetal, de BIRAGILLVS; làm. 135.1, 8, 9 i 11 de MERCATOR. Tilhard 2004, làm. 172 i làm. 173, 500, amb marca (SEN)ILI, d'època de Domicià.

Arcatura vegetal: Karnitsch 1959, làm. 21, 1, atribuït a MASCVVS. Mees 1995, làm. 11.3, de BIRAGILLVS.

Oves: semblants a Mees 1995, làm. 11.3, de BIRAGILLVS.

Petita roseta: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 25.

S - 227.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb oves i un fragment de motiu que interpretem, d'acord amb el corpus d'Oswald, com una menade dansant. Estil de mètopes. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.324 (Clariana 215)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Menade dansant: Oswald 1936-1937, làm. XX, núm. 372, de La Graufesenque, d'època de Vespasià, apareix amb la signatura GERMANI F.

Element en forma d'àncora: Knorr 1919, p. 79, textbild 37, signat INGENVI. Karnitsch 1959, làm. 2.9, s'atribueix a RVFINVS o COSIVS RVFINVS.

Oves: no identificables, en tant que és fragmentari.

Element en forma d'àncora: Karnitsch 1959, làm. 2.9, s'atribueix a RVFINVS o COSIVS RVFINVS.

S - 228.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb una figura del déu Pan de la qual sols es copsen les cames. Estil de mètopes. Època flàvia (possiblement dels terrissers *Mercator* o *Cornutus*).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 6, p. 89, estança a l'oest de l'hipocaust 2.

Núm. inventari: 7.328 (Clariana 216).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Déu Pan: Oswald 1936-1937, làm. XXXIV, 714, de La Graufesenque i Banassac, apareix amb les signatures de PATRIC, OF MASCVI, MASCVLVS, MERCATOR, GERMANVS. Karnitsch 1959, làm. 16, 2, atribuït a MERCATOR, i làm. 19, 7, atribuït a MASCVVS. Mees 1995, làm. 9.1 de TITVS IVLIVS APLASTVS; làm. 135, 12, 13, 17 i 18 de MERCATOR. Tilhard 2004, làm. 164 i làm. 165, 436, datada de Vespasià a Domicià; làm. 170 i làm. 171, 469 i 483, d'època de Domicià.

S - 229.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, de la decoració es copsa un fragment d'un motiu antropomorf, un fragment d'ocell i el cap i ales d'una esfínx vers la dreta. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.510 (Clariana 217).

Glanztonfilm: B-3-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Esfínx vers la dreta: pròxim a Oswald 1936 - 1937, làm. XLI, núm. 853.

Punt en relleu: Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 4.

S - 230.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb un motiu arquitectònic consistent en una columna i un motiu zoomorf. Estil de mètopes. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.333 (Clariana 218).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: B-2-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Columna: Hermet 1934, làm. 16, 57.

Gos en cursa vers la dreta: pròxim a Oswald 1936–1937, làm. LXXVII, núm. 1.941.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 21.

S - 231.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb un motiu antropomorf, una llebre en cursa vers l'esquerra i una sanefa vegetal emmarcant un ocell. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.503 (Clariana 219).

Glanztonfilm: A-3-b.

Argila: A-2-a-x.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Figura femenina vestida: Oswald 1936 - 1937, làm. VIII, 120, de La Graufesenque.

Figura de la quals sols es copsen les cames, possiblement d'una Venus o un amoret: pròxims a Oswald 1936 - 1937, làm. XVII, 313 i làm. XXII, 441-A. Veure també Mees 1995, làm. 178.6 de FLAVIVS SABINVS.

Llebre en cursa vers l'esquerra: Oswald 1936 - 1937, làm. LXXXI, 2.129, atribuïble a CORNVTVS i a NATALIS.

Au vers la dreta, sols es copsa la meitat inferior.

Altar: Hermet 1934, làm. 16, 61.

Fistó vegetal: Hermet 1934, làm. 31, núm. 18.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 17.

S - 232.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, de la decoració es copsa una faixa vertical de bifoliàcies i la figura d'un lleó vers l'esquerra. Època flàvia.

Actuació procedència: Peristil est 2008.

Núm. inventari: TLL 08 – 9022 (100.054).

Glanztonfilm: B-3-b.

Argila: A-1-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Lleó: Nieto – Puig 2001, p. 87, Ba.20, Drag. 37, signat CRVCVRO.

Bifoliàcies: Nieto – Puig 2001, p. 131, Ea.6a.

S - 233.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, de la decoració veiem en un requadre la meitat inferior de dues figures humanes en conversa i al requadre inferior una au vers l'esquerra amb el cap girat enrere.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 11005 – 17.

Glanztonfilm: C-4-c.

Argila: A-3-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Personatges en conversa: Hermet 1934, làm. 87, 5; Oswald 1936 – 1937, làm. XLII, 885 – 886, *confabulatores*, en Drag. 37, d'època Domicià, estil MASCLVS(?).

Au vers l'esquerra amb el cap en sentit contrari: Oswald 1936-1937, làm. LXXXVI, 2.289, en forma Drag. 29, d'època Clàudia – Vespasià, amb les signatures d'OF CRESTI, RVFINI, CARVS FE.

Roseta: Hermet 1934, làm. 15, 3.

S - 234.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.449 (Clariana 220).

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: similar a Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 30, en forma Drag. 30, d'Aislingen, d'estil BASSVS i COELVS.

S - 235.- Fragment amorf, forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb un gos en cursa vers l'esquerra i al seu dessota dues mates d'herba. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.482 (Clariana 221)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Mata d'herba: Knorr 1919, p. 25, fig. 12, núm. 12.

S - 236.- Fragment amorf, estil de mètopes, decorat amb un gos en cursa vers la dreta i, al dessota, una mata d'herba. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.483 (Clariana 222)

Glanztonfilm: A-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Mata d'herba: similar a Knorr 1919, p. 25, fig. 12, núm. 12.

S - 237.- Fragment amorf, decorat amb un gos en cursa vers la dreta i al dessota una mata d'herba. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.337 (Clariana 223)

Glanztonfilm: C-3-c

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Gos en cursa vers la dreta: punxó inidentificable.

Mata d'herba: pròxim a Knorr 1919, p. 25, fig. 12.

S - 238.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una llebre en cursa vers la dreta. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.478 (Clariana 224).

Glanztonfilm: B-4-c

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Llebre: Oswald 1936-1937, lám. LXXX, 2.072, de La Graufesenque, trobat en peces amb la signatura de M CRESTIO, FELICIO, CRVCVRO, GERMAN F [SER], PATRI i de l'estil de COSIVS. Mees 1995, lám. 133.3 de MERCATOR.

S - 239.- Fragment amorf pertanyent a la forma Drag. 37, s'hi copsa una mètopa a l'interior de la qual hi ha un semicercle o fistó vegetal i, al seu interior una llebre vers l'esquerra (Ribas 1972, p. 165, núm. 5).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 60, sector est de l'Aula Principal.

Núm. inventari: 5.169 (Clariana 225).

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Llebre vers l'esquerra: Oswald 1936-1937, lám. LXXXI, 2.119 A, de Lezoux (datació del segle II), en un motlle "FORMAE·S·TREBELLI SECVNDINI", i en una peça d'estil de DOECCVS. Mees 1995, lám. 11.1 de MASCVLVS.

Fistó: Hermet 1934, lám. 31, 15.

S - 240.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, en la decoració es cospa part d'un ocell i d'un fistó vegetal estilitzat. Estil de mètopes. Època flàvia.

Fistó: Hermet 1934, lám. 31, 17.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.322 (Clariana 226).

Glanztonfilm: B-2-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: II.

S - 241.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb un motiu zoomorf, potser un cérvol (?). Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.508 (Clariana 227).

Glanztonfilm: B-3-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Element en forma d'àncora: Knorr 1919, p. 79, fig. 37, signat per INGENVI. Karnitsch 1959, lám. 2.9, s'atribueix a RVFINVS o COSIVS RVFINVS.

Possible cérvol (?).

S - 242.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, decorat amb un motiu zoomorf fragmentat i una fulla vegetal estilitzada també fragmentada. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 81, abocador est.

Núm. inventari: 7.330 (Clariana 228).

Glanztonfilm: B-3-c-y.

Argila: B-2-a-x.

Qualitat del gravat: IV.

S - 243.- Fragment amorf, decorat amb un cap zoomorf fragmentat, possiblement un Griu.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.325 (Clariana 229).

Glanztonfilm: B-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

S - 244.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb un gos en cursa vers la dreta i, al dessota, una sanefa a base de motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.504 (Clariana 230)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Gos en cursa vers la dreta: pròxim a Oswald 1936 – 1937, làm. LXXVII, núm. 1928.

Element de tres fulles: Nieto – Puig 2001, p. 134, Eb. 24.

Cercle en relleu: Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 4.

S - 245.- Fragment amorf, possiblement forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una sanefa vegetal estilitzada. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.405 (Clariana 231)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Element en forma d'àncora: semblant a Knorr 1919, p. 79, fig. 37, signat per INGENVI. Karnitsch 1959, làm. 2.9, l'atribueix a RVFINVS o COSIVS RVFINVS.

Element de quatre fulles: Nieto – Puig 2001, p. 139, Ec. 8a.

S - 246.- Fragment amorf, possiblement pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb un gos en cursa vers l'esquerra, una sanefa de rosetes, motius vegetals estilitzats i les cames d'una figura humana. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.489 (Clariana 232)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Gos en cursa vers l'esquerra: similar a Oswald 1936 - 1937, làm. LXXIX, 2004.

Element de tres fulles: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 134, Eb. 13a.

Mata d'herba: pròxima a Knorr 1919, p. 25, fig. 12, núm. 12.

Sanefa de rosetes: Mees 1995, làm. 39.4 de M. CRESTIO.

S - 247.- Fragment amorf pertanyent a la forma Drag. 37, la decoració de la faixa central és a base de mètopes en les quals hi ha, de forma alterna, un cérvol vers la dreta, una creu de Sant Andreu, un arquer agenollat disparant vers la dreta i una altra creu de Sant Andreu. Al damunt s'hi veuen dos fragments de mates d'herbes. Al dessota, tanca la decoració, una sanefa de fulles trifoliolades.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 5.156 (Clariana 233).

Glanztonfilm: B-3-4-b.

Argila: A-2-a-x.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Arquer vers la dreta: similar a Oswald 1936-1937, làm. XIV, 268, de la Graufesenque, le Rozier i Banassac, amb atribució a BIRAGILLVS, MERCATOR i MOMMO. Knorr 1912, làm. IX, 12, forma Drag. 29 on veiem que hi ha també el punxó del cérvol. Mees 1995, làm. 135.1 de MERCATOR. Tilhard 2004, làm. 172 i làm. 173, 502, d'època Domicià. És un punxó present també al taller d'Espalion (Polak 2000, p. 21, fig. 2.17).

Cervol en cursa vers la dreta: Oswald 1936-1937, làm. LXXI, 1.738, de La Graufesenque i Banassac, datat de Claudi a Domicià, amb signatures de SASMONOS, MERCATOR, GERMANI, M CRESTIO i en peces dels estils de COSSIVS i de BIRAGILLVS. Knorr 1912, làm. IX, 12. Mees 1995, làm. 136.4 de MERCATOR.

Flor trifoliolada: Hermet 1934, làm. 14, núm. 21.

Mata d'herba: Knorr 1919, p. 25, fig. 12.

Element de tres fulles: Mees 1995, làm. 6.3, d'AMANDVS; làm. 128, 1 i 2; làm. 129, 2 i 7; làm. 130.1 de MERCATOR.

Bastó amb extrem engruixit: Knorr 1919, p. 25, fig. 12.

Petita roseta: Hermet 1934, làm. 15, núm. 4.

S - 248.- Fragment amorf pertanyent a la formar Drag. 37, en el qual es copsa la sanefa que tanca la decoració del vas a base d'un element trifoliolat, al seu damunt es veu una petita part de la decoració, a base de mètopes, de les quals sols s'observa l'angle inferior de dues; constant a la primera una línia ondulada en direcció diagonal vers la petita roseta de l'extrem, a la segona es veuen les cames del darrere, possiblement d'un gos en cursa vers la dreta i al seu dessota una mata d'herba de la qual sols hi ha un fragment.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984.

Núm. inventari: 10 (Clariana 234).

Glanztonfilm: A-2-b.

Argila: A-2-a.

Qualitat del gravat: III.

Punxons:

Motiu zoomorf en cursa vers la dreta: possiblement es tracti d'un cérvol com el que apareix a la peça 5.156 TLL.

Element de tres fulles: Mees 1995, làm. 6.3, d'AMANDVS; làm. 128, 1 i 2; làm. 129, 2 i 7; làm. 130.1 de MERCATOR.

Fragment mata d'herba: possiblement com la que apareix a la peça 5.156 TLL.

Petita roseta: similar a Hermet 1934, làm. 15, núm. 3; Nieto – Puig 2001, p. 110, Cb. 5.

S - 249.- Fragment amorf pertanyent a la forma Drag. 37, amb decoració possiblement de mètopes i al dessota una sanefa d'elements de tres fulles (peça actualment no localitzada, el dibuix prové del diari d'excavacions de M. Ribas).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 1, p. 87, a l'oest de la sala de l'absis.

Núm. inventari: s/n (Clariana 235).

Punxons:

Element de tres fulles: Mees 1995, làm. 6.3, d'AMANDVS; làm. 128, 1 i 2; làm. 129, 2 i 7; làm. 130.1 de MERCATOR.

S - 250.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una sanefa d'oves alternades per un pal vertical i, al dessota s'hi copsa una creu de Sant Andreu. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.513 (Clariana 236).

Glanztonfilm: A-2-3-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Fulla "panduriforme": pròxim a Hermet 1934, làm. 12, núm. 58. Nieto – Puig 2001, p. 115, Cc. 70.

Element trifoliolat: pròxim a Hermet 1934, làm. 14, núm. 52.

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, 54, en forma Drag. 37, de *Margidunum*.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 13.

S - 251.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una sanefa d'oves alternades per un pal vertical i, al dessota, s'hi copsa una creu de Sant Andreu. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.509 (Clariana 237)

Glanztonfilm: B-4-b-y

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Element vegetal o "pavot" de tres: Mees 1995, làm. 110, 1 producció de MASCLVS.

"Tortillon": Nieto – Puig 2001, p. 119, Ce. 26.

Petit cercle en relleu: Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 4.

Oves: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 121, Da. 11.

S - 252.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, en el relleu s'hi copsa part d'una figura humana (sembla que asseguda) vers la dreta. Estil de mètopes. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.326 (Clariana 238)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

S - 253.- Fragment de vora, forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.426 (Clariana 239)

Glanztonfilm: C-2-d

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: Oswald – Pryce 1920, làm. XXX, núm. 60, de Newstead, forma Drag. 37.

S - 254.- Fragment de vora, forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb una sanefa d'oves. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.436 (Clariana 240)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a-x

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Oves: pròxim a Dannell 2005, núm. 22/2.686.

Petita roseta: pròxim a Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 10.

S - 255.- Fragment amorf, pertanyent a la forma Drag. 37, decorat amb motius vegetals estilitzats. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.472 (Clariana 241)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-5-b

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Fulla cordiforme: pròxima a Hermet 1934, làm. 9, núm. A.1.

“Diclytra”: pròxima a Hermet 1934, làm. 12, núm. 40. Nieto – Puig 2001, p.113, Cc. 22.

S - 256.- Fragment amorf, decorat amb un motiu vegetal estilitzat.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.399 (Clariana 242)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

S - 257.- Fragment de fons, pertanyent a la forma Drag. 37, estil de mètopes, decorat amb un motiu vegetal estilitzat i un altre de zoomorf. Presenta dues perforacions amb senyals d'haver estat restaurada amb tires de plom. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.502 (Clariana 243)

Glanztonfilm: A-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Moltó (?): no es localitza paral·lel.

Flor de tres fulles: Tilhard 2004, làm. 170 i làm. 171, 466 i 470, d'època de Domicià.

Fulles en V.

Roseta amb punt central: pr Nieto – Puig 2001, p. 112, Cb. 41.

Cercle en relleu (substituint una petita roseta): Nieto – Puig 2001, p. 123, Db. 3.

S - 258.- Fons de bol amb peu.

Actuació procedència: Abocador 1982

núm. inventari: TLLA 82 – 3 – 10 – 167 (Clariana 244)

Glanztonfilm: A-5-b
Argila: B-2-a

Formes singulars:

Hermet 13:

S - 259.- Disc pertanyent a la forma Hermet 13 o cantimplora, corresponent a l'estil de transició, està decorat amb motius vegetals estilitzats, imbricacions, creus de Sant Andreu i cercles emmarcant volutes i imbricacions. Època de Neró.

Comentari:

Una peça amb distribució decorativa semblant apareix a Oswald - Pryce 1920, làm. LXXXV, 4, d'època de Neró-Vespasià.

M. Ribas 1972, considera que es tractava d'una peça d'estil Secundus (Ribas 1972, p. 163, núm. 8, 9 i 10)

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 48, p. 51 i 53, 27-1-70, sector oest, dins el forn de l'hipocaust 2.

Núm. inventari: 7.500 (Clariana 245)

Glanztonfilm: C-3-c

Argila: A-1-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

"Diclytra": Hermet 1934, làm. 12, 5.

Fulla trifoliolada: Hermet 1934, làm. 14, 27.

Fulla llancejada i dentada: Hermet 1934, làm. 10-D, 61.

Imbricació: feta amb la meitat del punxó anterior.

Element de dues volutes: Mary 1967, p. 118, làm. 18, 1, en una vora de la forma Drag. 29, datada del 55 al 75 dC.

Petita roseta: Nieto – Puig 2001, p. 111, Cb. 11.

Dragendorff 11:

S - 260.- Fragment de vora caliciforme, forma Drag. 11, de la decoració sols es conserva un fragment de la sanefa d'oves. Època pre-flàvia.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 7.484 (Clariana 246)

Glanztonfilm: A-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Oves: Dannell 2005, núm. 61'/3.084

Hermet 7 :

S - 261.- Fragment de fons de gerreta amb arrencament de la nansa, forma Hermet 7, decorat amb una sanefa d'oves, estil de mètopes. En la decoració es copsa una llebre en cursa vers la dreta i, al dessota, una au vers l'esquerra i amb el cap girat en sentit contrari, el punxó simètric d'aquest darrer es pot veure en la mètopa anterior. Època flàvia.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 1, p. 94, exterior oest de l'Aula Principal.

Núm. inventari: 7.316 (Clariana 247)

Glanztonfilm: C-3-b-y

Argila: A-2-a-x

Qualitat del gravat: III

Punxons:

Llebre: Oswald 1936-1937, làm. LXXX, 2.077, localitzat sols en peces de la forma Drag. 29, de La Graufesenque, datat de Claudi a Vespasià. Apareix amb les signatures de OF LICINI M i OF MOM.

Ocell cap a la dreta i amb el cap girat en sentit contrari: Oswald 1936-1937, làm. LXXXV, 2.247, de La Graufesenque i Lezoux, en forma Drag. 29, apareix amb les signatures de OF CRESTIO, OF VIRTUTIS, MANDVIL, MARINVS, SABIN, CARVS FE, AMANDI, COSI RV, CALVS DAC, MEDILLVS, FRONTINI, OF LABIONIS, OF PASSIEN, ALATVS, OF RUSTICI i MONTANVS. En forma Drag. 30 amb la marca GERMANI.

Ocell cap a l'esquerra i amb el cap girat en sentit contrari: Oswald 1936-1937, làm. LXXXVI, 2.293, de La Graufesenque, en formes Drag 37, amb signatures de CRVCVRO, MERCATO (retrògrada) i de l'estil de CORNVTVS.

Oves: Dannell 2005, núm. 120/2.872.

Petita roseta amb punt central: Hermet 1934, làm. 15, núm. 1.

S - 262.- Fragment amorf, corresponent a una forma tancada, decorat en la cara externa amb una sanefa d'oves.

Actuació procedència: Peristil est 2008.

Núm. inventari: TLL -8-9016

Glanztonfilm: C-4-c

Argila: A-2-a

Hermet 4 o 5 (?):

S - 263.- Fragment amorf pertanyent, possiblement, a la forma Hermet 4 o 5 (?) amb decoració de línies verticals.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 27 (Clariana 248)

Glanztonfilm: A-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Knorr 78 (?):

S - 264.- Fragment amorf de paret vertical, possiblement pertanyent a la forma Knorr 78 (pel gruix de la paret del vas creiem que tindria més possibilitats aquesta forma, i no tant la forma Drag. 30), decorat amb un ocell i motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.487 (Clariana 249)

Glanztonfilm: A-2-a

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: I

Punxons:

Petit ocell vers l'esquerra: Oswald 1936 - 1937, làm. LXXXVI, 2.286, de La Graufesenque i Montans, datat de l'època de Claudi a Vespasià, en la forma Drag 29 apareix signat per S VIIRIV, OF PRIMI, OF BASSI CO, COSI RV, OF MATV, VITALIS, OF COTOI, DARIBITVS, OF MOMMO, MEDDILLVS, i en forma Drag. 30 MASCLVS. Groot 1960, p. 61, làm. 5, forma Drag. 30 signada MASCLVS F.

S - 265.- Fragment amorf, possiblement forma Knorr 78 (?), decorat amb motius vegetals estilitzats. Època de Claudi-Neró.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.383 (Clariana 250)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a

Qualitat del gravat: II

Punxons:

Flor similar a "Diclytra": Hermet 1934, làm. 12, 37.

Formes llises:

Ritterling 8:

S - 266.- Fragment de vora de pàtera, forma Ritt. 8.

Actuació procedència: Peristil est 2010.

Núm. Inventari: TLL 10 – 5003 - 58

Glanztonfilm: C-2-c

Argila: A-1-a

S - 267.- Fragment de vora de bol, propera a la forma Ritt. 8B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.196 (Clariana 251)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: A-2-a

S - 268.- Fragment de vora de bol, forma Ritt. 8A.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.193 (Clariana 252)

Glanztonfilm: B-2-3-b-y

Argila: A-1-b

S - 269.- Fragment de fons amb peu i la marca en cartel·la oblonga: "OF RVST", corresponent al terrisser RVSTICVS, datat del 15/20 fins al 70 (Genin *et alii* 2007, p. 238), però, segons Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 438 – 442) seria entre el 30 i 50 dC.

Núm. inventari: (Clariana 253)

Actuació procedència: donació Joan Roldós

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-1-a

S - 270.- Fragment de fons amb peu, i la marca en cartel·la oblonga, i les lletres ".../RO", amb un fragment de línia vertical inclinada fent nexa amb la "R", podria correspondre hipotèticament al terrisser CRVCVRO (?).

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.106-B (Clariana 254)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-b

Ritterling 9:

S - 271.- Fragment de vora de copa, forma Ritt. 9.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 2 - 87

Glanztonfilm: C-2-a

Argila: A-4-a

S - 272.- Fragment de vora de copa, forma Ritt. 9.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.197 (Clariana 255)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

S - 273.- Fragment de vora de copa, forma Ritt. 9.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.192 (Clariana 256)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: B-3-a

S - 274.- Fragment de fons, forma Ritt. 9, amb marca oblonga i les lletres "CRESTIO", del terrissaire CRESTIO o CRESTVS, segons Genin, dataria del 50/60 al 150/170 (Genin *et alii* 2007, pp. 197-198 i p. 467, núm. 20.1) i segons Hartley – Dickinson (2008, vol. III, pp. 173 – 183) del 45 al 75 dC.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.068 (Clariana 257)

Glanztonfilm: B-2-b-y

Argila: A-2-a

S - 275.- Fragment de fons de copa, forma Ritt, 9, amb marca oblonga i les lletres "OFMA/...". La lletra "M" i la lletra "A" formen nexa, possiblement d'OFMA(CCARVS) o MA(SCLVS) .

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.113 (Clariana 258)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

Ritterling 13 (tinter) :

S - 276.- Fragments que donen el perfil complet d'un vas de la forma Ritt. 13 (tinter).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.242 (Clariana 259)
Glanztonfilm: B-3-4-b-y
Argila: B-2-a

S - 277.- Fragments de perfil quasi complet de tinter, forma Ritt. 13.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 5.186, MCM 2.764 (Clariana 260)
Glanztonfilm: A-2-3-b
Argila: A-2-a

Dragendorff 15/17:

S - 278.- Fragment de vora de pàtera, forma propera a la Drag. 15/17A.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.199 (Clariana 261)
Glanztonfilm: C-3-b
Argila: B-3-a

S - 279.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 15/17B.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.200 (Clariana 262)
Glanztonfilm: C-3-4-b-y
Argila: B-2-a

S – 280.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 15/17C (?).
Actuació procedència: Peristil est 2006.
Núm. inventari: TLL 06 – 6031 - 9
Glanztonfilm: C-4-c
Argila: A-2-a

S – 281.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 15/17C (?).
Actuació procedència: Peristil est 2006
Núm. inventari: TLL 06 – 3005 - 18
Glanztonfilm: C-2-c
Argila: A-1-a

S - 282.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 15/17C (?).
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.201 (Clariana 263)
Glanztonfilm: B-4-b-y
Argila: B-2-a

S - 283.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 15/17B.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.202 (Clariana 264)
Glanztonfilm: C-4-b
Argila: A-2-a

Dragendorff 18:

S - 284.- Perfil complet de pàtera, forma Drag. 18B, amb marca oblonga i les lletres: ".../ARVSI·", interpretable com (MACC)ARVS F(ECIT), terrisser datat entre 15/10 i 60/70 (Genin *et alii* 2007, p. 216). Datació discrepant amb la d'Hartley-Dickinson que la classifiquen com MACCARVS II i proposen una cronologia del 60 al 85 (Hartley-Dickinson 2009, vol. V, p. 170).

Actuació procedència: donació Rafael Coll

Núm. inventari: 7.879 (Clariana 265)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: B-2-a

S - 285.- Perfil complet de pàtera, forma Drag. 18B, amb marca ".../VILINI·" (Ribas 1972, p. 166, núm. 12), i la inscripció escrita a mà: "V SERANI" (Clariana 1994-A, pp. 149-151), a IRC l'interpreten com V(*asum*) o V(*ibi*) SERANI, o vas pertanyent a *Seranus*, o de V(*ibius*) *Seranus*, essent aquest un nom força freqüent al nord-oest peninsular (IRC, V, pp. 136 – 137). La marca correspon al terrisser IVLLINVS, en principi datat entre els anys 70/80 fins al 150 (?) (Genin *et alii* 2007, p. 212), i classificat també com IVLLINVS I per Hartley-Dickinson i amb una datació que ajusten entre el 65 – 110 dC (Hartley-Dickinson 2009, vol IV, pp- 361-364).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 11, habitació del forn, sota l'enrajolat, hipocaust 2.

Núm. inventari: 5.189 (Clariana 266)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: A-2-b

S - 286.- Perfil quasi complet de pàtera, forma Drag. 18B.

Actuació procedència: Peristil est 2010.

Núm. Inventari: TLL 10-5003-61

Glanztonfilm: C-3-c

Argila: A-2-a

S - 287.- Perfil quasi complet de pàtera, forma Drag. 18B.

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984

Núm. Inventari: s/n (Clariana 267)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: B-2-a

S - 288.- Fragment de pàtera de perfil complet, proper a la forma Drag 18C.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.190 (Clariana 268)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: A-2-b

S - 289.- Fragment de pàtera de perfil quasi complet, forma Drag 18B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 5.188, MCM 2.769 (Clariana 269)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: A-2-b

S - 290.- Fragment de pàtera de perfil quasi complet, forma Drag 18B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 5.184, MCM 2.766 (Clariana 270)
Glanztonfilm: C-2-3-b
Argila: B-2-5-x

S - 291.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18B.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.206 (Clariana 271)
Glanztonfilm: C-3-b
Argila: A-2-b

S - 292.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18B.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.207 (Clariana 272)
Glanztonfilm: C-2-b
Argila: B-2-b

S - 293.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18B.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.203 (Clariana 273)
Glanztonfilm: C-2-b-y
Argila: B-3-b-x

S - 294.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18B.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.204 (Clariana 274)
Glanztonfilm: C-2-c
Argila: B-2-b

S - 295.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18B, "marmorata".
Actuació procedència: Peristil est 2010.
Núm. Inventari: TLL – 10 – 5003 - 36
Glanztonfilm: B-7-c
Argila: B-1-a

S – 296.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18B, presenta restes de grafit on es llegeix la lletra "a" (minúscula).
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm. Inventari: s/n
Glanztonfilm: C-3-a
Argila: A-3-a

S – 297.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18B.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.205 (Clariana 275)
Glanztonfilm: A-3-b
Argila: B-2-b-x

S - 298.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18B.
Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.212 (Clariana 276)
Glanztonfilm: C-2-c
Argila: B-3-b

S - 299.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18B.
Actuació procedència: Abocador 1982
Núm. inventari: TLLA 82-3-22-165 (Clariana 277)
Glanztonfilm: C-2-3-c
Argila: A-2-a-x

S - 300.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18B.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.209 (Clariana 278)
Glanztonfilm: C-2-3-c
Argila: A-1-b

S - 301.- Fragment de vora de pàtera, forma propera a la Drag. 18C
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.210 (Clariana 279)
Glanztonfilm: C-2-3-c
Argila: A-2-a

S - 302.- Fragment de vora de pàtera, forma propera a la Drag. 18C.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.211 (Clariana 280)
Glanztonfilm: C-4-b
Argila: A-2-a

S - 303.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18C.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.208 (Clariana 281)
Glanztonfilm: C-4-b
Argila: A-2-a

S - 304.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 18C.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.213 (Clariana 282)
Glanztonfilm: B-4-b
Argila: A-2-a

S - 305.- Fragment de fons de pàtera, forma Drag. 18, amb marca oblonga i les lletres "OFCRE/..." (Almuzara 1973, p. 72), del terrissaire CRESTIO o CRESTVS, dataria, segons Genin, del 50/60 al 150/170 (Genin *et alii* 2007, pp. 197-198 i p. 467, núm. 20.3) i segons Hartley – Dickinson (2008, vol. III, pp. 173 – 183) del 45 al 75 dC.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.095 (Clariana 283)
Glanztonfilm: B-2-3-b-y
Argila: B-2-a

S - 306.- Fragment de fons, amb marca de cartel·la oblonga i les lletres “OF CRESTIO”, escrita de forma retrògrada en la totalitat (Almuzara 1973, p. 71). En la cara interna del peu hi presenta un grafit. Un paral·lel en inscripció retrògrada el trobem a la fossa *Bassus* de la Graufesenque (Genin *et alii* 2007, p. 467, núm. 20.5). Sobre la datació d’aquest terrissaire veure la peça anterior.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.077 (Clariana 284)
Glanztonfilm: C-2-3-b
Argila: B-2-a

S - 307.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i les lletres “.../ABITI” (Almuzara 1973, p. 70), del terrissaire HABITVS, fase I, o ABITVS, datat del 50 al 100 (Genin *et alii* 2007, p. 207), o entre el 40 – 70 dC (Hartley-Dickinson 2008, vol. I, pp. 37 – 42),.
Actuació procedència: Ribas, llibreta 6, p. 36, sector oest.
Núm. inventari: 7.084 (Clariana 285)
Glanztonfilm: A-3-b
Argila: B-2-a

S - 308.- Fragment de pàtera forma Drag. 18B, amb marca oblonga i les lletres “OFMACCAR”, fent nexa entre la lletra “M” i la lletra “A”, i la segona “A” i la lletra “R”; corresponent a MACCARVS, segons Genin, és datat entre 15/10 i 60/70 (Genin *et alii* 2007, p. 216), però segons Hartley-Dickinson, que el clasifiquen com MACCARVS I, seria datable entre el 30 – 65 dC (Hartley-Dickinson 2009, vol. V, p. 159).
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.064 (Clariana 286)
Glanztonfilm: C-3-b-y
Argila: A-3-a

S - 309.- Fragment de fons, forma Drag. 18, amb marca oblonga i les lletres “MACCAR/...”, fent nexa la lletra “M” i la lletra “A”, i veient-se sols l’arrencament de la lletra “R” (Almuzara 1973, p. 74); correspon al terrisser MACCARVS, per a més detall, veure peça anterior.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.067 (Clariana 287)
Glanztonfilm: B-3-b
Argila: A-2-a

S - 310.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i les lletres “OF MO/...”, de MOMMO, datat del 60/70 fins al 100/110 (Genin *et alii* 2007, pp. 223-224) i, amb menys marge cronològic, per Hartley-Dickinson (2010, vol. VI, pp. 135 – 148), entre el 60 i 85 dC.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.075 (Clariana 288)
Glanztonfilm: C-3-b
Argila: A-2-a

S - 311.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres “OF PAT/...”. (Almuzara 1973, p. 76), corresponent al terrisser PATRICIVS, datat del 70/80 i

fins al 150/170 (Genin *et alii* 2007, pp. 228-229). No obstant això, Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 70 - 85), consideren que es pot datar entre el 65 i 90 dC.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 33, sector est al costat de l'Aula Principal.

Núm. inventari: 7.073 (Clariana 289)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: B-2-a

S - 312.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres "OF PATRG", de la lletra "A" sols es copsa el traç inclinat del costat dret; corresponent al terrisser PATRICIVS, amb datació indicada en la peça **S – 311**.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 33, sector est al costat de l'Aula Principal.

Núm. inventari: 7.074 (Clariana 290)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

S - 313.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres "OFPAT·RG" (Almuzara 1973, p. 76), corresponent al terrisser PATRICIVS, amb datació indicada en la peça **S – 311**.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.079 (Clariana 291)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: B-2-a

S - 314.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres "OFPATRG". De la lletra "O" sols es conserva la meitat superior; corresponent al terrisser PATRICIVS, amb datació indicada en la peça **S – 311**.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.081 (Clariana 292)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

S - 315.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i les lletres "OF·A·T/...". corresponent a una de les variants de la marca del terrisser PATRICIVS, amb datació indicada en la peça **S – 311**.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.078 (Clariana 293)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a

S - 316.- Fragment de fons de pàtera de la forma Drag. 18, amb marca de cartel·la oblonga i les lletres "O·RVFRNIL", escrita en la seva totalitat en forma retrògrada, tant la direcció de l'escriptura com les lletres; correspon al terrisser T·RVFINVS o RVFINVS III, datat per Hartley – Dickinson entre els anys 65 i 90 dC (Hartley – Dickinson 2011, vol. VII, p. 415 i 422).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.066 (Clariana 294)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: B-2-a

S – 317.- Fragment de fons de pàtera amb peu de la forma Drag. 18, amb marca de terrisser dins cartel·la oblonga i les lletres “O·RVFI”, escrita de forma retrogeda, correspondria al terrisser T· RVFINVS o RVFINVS-III. Veure la datació de la peça anterior.

Actuació procedència: Peristil est 2008.

Núm. inventari: TLL 08 – 2 - 281

Glanztonfilm: C-4-c

Argila: A-1-a

S - 318.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres “L·T·R SECV” (Almuzara 1973, p. 73). La lletra “T” presenta, a més, un traç horitzontal en la meitat esquerra; de les lletres “ECV” sols es conserva la meitat superior. Correspon al terrisser L· TERTIVS SECVNDVS, datat segons Genin del 70/80 fins al 150/170 (Genin *et alii* 2007, p. 141, pp. 251-251, i p. 488, núm. 58.2), no obstant això, Hartley-Dickinson, el daten entre el 65 i el 100 dC (Hartley-Dickinson 2012, vol. 9, pp. 33 – 35).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.076 (Clariana 295)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: B-2-a

S - 319.- Fragment de fons de la forma Drag. 18, pròxim a la variant C, amb marca de cartel·la oblonga i les lletres “.../VND”, possiblement corresponent a SECVNDVS, fase II, datat, segons Genin, del 70/80 fins al 150/170 (Genin *et alii* 2007, pp. 243-244) i segons Hartley-Dickinson (2011, vol. 8, pp. 166 – 182) entre el 60 i 90 dC, encara que tampoc no es pot descartar un altre nom com, per exemple, IVCVNDVS.

Actuació procedència: Abocador 1982

Núm. inventari: TLLA 82-3-31 – 165 (Clariana 296).

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a-x

S - 320.- Fragment de fons de pàtera de la forma Drag. 18B, amb un fragment de marca de cartel·la oblonga i la lletra “.../C”. Per la grafia i la forma, podria correspondre al terrisser PATRICIVS, amb datació indicada en la peça **S – 311**.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.065 (Clariana 297)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: A-2-a

S - 321.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i les lletres “OFH/...” o “LTH”, no s’ha localitzat cap paral·lel.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.123 (Clariana 298)

Glanztonfilm: A-2-b

Argila: A-2-a-x

S - 322.- Fragment de fons amb marca de cartel·la oblonga, amb les lletres “PR/...” o “FH/...”; presenta un grafit en la cara interna del peu, amb les lletres “CRII/...” (CRE...).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 6.359 (Clariana 299)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: A-2-a

S - 323.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i la lletra “O/...”.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.080 (Clariana 300)

Glanztonfilm: C-3-b-y

Argila: A-2-a

S - 324.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i la lletra “.../I”. A la cara interna del peu presenta un grafit “VI”, possiblement una indicació numeral.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.082 (Clariana 301)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: B-2-a

S - 325.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i la lletra “.../I”.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.083 (Clariana 302)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a

S - 326.- Fragment de fons de pàtera, amb marca amb cartel·la de costats còncaus i les lletres “.../VSSLV”. Les dues “S” es troben en posició retrògrada i la lletra “L” presenta el traç horitzontal en posició lleugerament inclinada en angle de 45 graus.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.086 (Clariana 303)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: B-2-a

Dragendorff 24/25 :

S - 327.- Perfil sencer de la forma Drag. 24/25, amb marca oblonga i les lletres “.../RIM”, segons Genin, correspondria al terrisser PRIMVS, fase I, datat entre el 15 i el 70 (Genin et alii 2007, pp. 232-233), mentre que Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 222 – 248), el classifiquen com PRIMVS III i amb una data de 40 – 80 dC.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.050 (Clariana 304)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a

S - 328.- Vas de perfil complet forma Drag. 24/25, amb la marca, en cartel·la oblonga: "ASIE", de PASSIENVVS, datat del 50/60 i fins al 100/110 (Genin *et alii* 2007, pp. 227-228), mentre que Hartley-Dickinson el situen entre el 50 i 75 dC, aproximadament (Hartley-Dickinson 2011, vol. 7, pp. 12 – 30).

Actuació procedència: neteges 1980

Núm. inventari: 1980, triclini nord (Clariana 305)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: B-1-b-x

S - 329.- Perfil sencer de la forma Drag. 24/25, amb marca oblonga i les lletres "CRES/...", del terrissaire CRESTIO o CRESTVS, datat, per Genin, entre el 50/60 i el 150/170 (Genin *et alii* 2007, pp. 197-198 i p. 467, núm. 20.1) i, segons Hartley – Dickinson (2008, vol. III, pp. 173 – 183), entre el 45 i el 75 dC.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.051 (Clariana 306)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: B-2-a

S – 330.- Fragment de vas de perfil complet forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Peristil est 2008

Núm. inventari: TLL 08 – 9022 - 5

Glanztonfilm: B-2-c

Argila: A-1-a

S - 331.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Abocador 1982

Núm. inventari: TLLA 82-3-17, 163 (Clariana 307)

Glanztonfilm: A-2-b

Argila: A-2-a-x

S - 332.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Triclini Nord; Prevosti-Clariana 1984

Núm. inventari: TLL 84-557 (Clariana 308)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

S - 333.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.194 (Clariana 309)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: B-1-b-x

S - 334.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.217 (Clariana 310)

Glanztonfilm: B-2-3-b-y

Argila: A-2-a

S - 335.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma propera a la Drag. 24/25.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.216 (Clariana 311)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: B-2-a

S - 336.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.218 (Clariana 312)

Glanztonfilm: B-2-3-b-y

Argila: B-2-a

S - 337.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma 24/25.

Actuació procedència: Abocador 1982

Núm. inventari: TLLA 82-3-4, 3 (Clariana 313)

Glanztonfilm: B-4-b

Argila: A-2-a

S - 338.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.221 (Clariana 314)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

S - 339.- Fragment de vora de copa, forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.195 (Clariana 315)

Glanztonfilm: A-2-b-y

Argila: A-2-b

S - 340.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.222 (Clariana 316)

Glanztonfilm: B-2-c

Argila: B-2-a

S - 341.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.223 (Clariana 317)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-3-a

S - 342.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.219 (Clariana 318)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: B-2-a

S - 343.- Fragment de vora de copa, amb decoració de rodets, forma Drag. 24/25.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.220 (Clariana 319)

Glanztonfilm: A-3-5-b-y

Argila: A-4-5-b

S - 344.- Fragment de fons, forma propera a la Drag. 24/25, amb marca oblonga i les lletres "OF SNI". (inv. R.A. S-14), potser una variant de "SILVINI" o de "NIGER" (?).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.052 (Clariana 320)

Glanztonfilm: C-3-b-y

Argila: A-2-a

S - 345.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres "OFNGII", del terrissaire NIGER (?), datat, per Genin, entre el 50/60 i el 100/110 (Genin *et alii* 2007, p. 226), i entre el 45 – 70 dC per Hartley-Dickinson, que el clasifiquen com NIGER II (Hartley-Dickinson 2010, vol. 6, pp. 239 -248) .

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.109 (Clariana 321)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: B-2-a

S - 346.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres "OF·PRI" (Almuzara 1973, p. 77), del terrisser PRIMVS, datat segons el que s'indica a **S - 327**.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.097 (Clariana 322)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

S - 347.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres ".../PRIM", del terrisser PRIMVS, datat segons el que s'indica a **S - 327**. Presenta un grafit en la cara interna del peu.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.119 (Clariana 323)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-2-a

S - 348.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres "OFI/.....".

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.106-B (Clariana 324)

Glanztonfilm: B-2-b
Argila: A-2-a

S - 349.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres “MAN” (?), potser de MAMIVS o de MANIVS, entre altres (Genin *et alii* 2007, p. 218).
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.105 (Clariana 325)
Glanztonfilm: B-2-b
Argila: A-2-a

S - 350.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i la lletra “F/...”.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.120 (Clariana 326)
Glanztonfilm: B-2-b
Argila: B-2-a

S - 351.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres “OF SABI”, corresponent al terrissaire SABINVS II, datat, segons Genin, del 50 al 100 dC (2007, p. 239) o, segons Hartley-Dickinson (2011, vol. 8, pp.15 – 27), correspondria a SABINVS III, entre els anys 50 i el 80 dC.
Actuació procedència: Peristil est 2009.
Núm. inventari: TLL 09 - 4
Glanztonfilm: C-2-3-d
Argila: B-2-a

S - 352.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres “VITALI” (Almuzara 1973, p. 79), corresponent a VITALIS, datat dels anys 50/60 fins al 150/170 (?) (Genin *et alii* 2007, pp. 256-257). El perfil del peu el podem comparar amb una peça de perfil sencer provinent de la fossa *Gallicanvs* (Genin *et alii* 2007, p. 407, núm. 5).
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.100 (Clariana 327)
Glanztonfilm: B-3-b
Argila: B-2-a

S - 353.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres “OF S/...”, pot correspondre a divrsos terrissaires: SECVNDVS, SEVERVS, SILVINVS, etc.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.070 (Clariana 328)
Glanztonfilm: C-4-b
Argila: B-2-a

Dragendorff 27 :

S - 354.- Vas de perfil sencer, forma Drag. 27B.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 5.180 (Clariana 329)
Glanztonfilm: C-3-b
Argila: A-2-a

S - 355.- Vas de perfil sencer, forma propera a la Drag. 27C, amb marca oblonga i les lletres "OF S/...", potser dels terrissers SILVINVS, SECVNDVS o SEVERVS, entre altres.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.040 (Clariana 330)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-2-a

S - 356.- Perfil complet de copa de la forma Drag. 27B, amb restes de marca oblonga, i les lletres: "FA/...." (pot correspondre a diversos terrissers: FABIONIS, L. FABVS, FALVIUS, FAMIVS, etc).

Actuació procedència: Peristil est 2009

Núm. inventari: TLL 09 – 4 - 1641

Glanztonfilm: C-3-c

Argila: A-1-a

S - 357.- Perfil complet de copa de la forma Drag. 27B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.245 (Clariana 331)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: B-1-a

S - 358.- Vas de perfil sencer, forma Drag. 27B, amb marca oblonga i les lletres: "OFSILVII", on la lletra "F" i la lletra "S" estan quelcom poc marcades, correspon a SILVINVS, fase II, datat entre el 70/80 fins al 100/110 (Genin et alii 2007, p. 249).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.037 (Clariana 332)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

S - 359.- Vas de perfil sencer, forma Drag. 27B, amb marca oblonga i les lletres "MIN". Oswald (1931, p. 206), la va interpretar com a corresponent al terrisser MINVS, que treballaria a Lezoux en el període de Trajà - Adrià. No obstant això, la marca també és present a la Graufesenque amb una datació dels anys 15 al 50 (Genin *et alii* 2007, p. 222 i p. 555, núm. 280), i la lectura del nom tindria diverses propostes (MINCIVS, MINERVIVS, MINISTER, MINVS, MINVTVS, etc). Per altra banda, Hartley-Dickinson, la marca MIN I, la daten entre el 50 – 70 dC (2009, vol. V, p. 109).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 33, juliol 1970, farciment interior pou de planta circular.

Núm. inventari: 7.039 (Clariana 333)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

S - 360.- Perfil complet de copa de la forma propera a la Drag. 27C.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.244 (Clariana 334)

Glanztonfilm: A-2-b-y

Argila: B-1-a

S - 361.- Vas de perfil sencer, forma Drag. 27C, amb marca oblonga i les lletres "NDFO", essent la "N" i la "F" retrògrades. No s'ha localitzat cap paral·lel, podria ser una variant de la marca "OFDON" (Hartley-Dickinson 2008, vol. 3, p. 309). Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 3, 11-2-70, habitació del forn, hipocaust 2.

Núm. inventari: 7.038 (Clariana 335)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a-x

S - 362.- Vas de perfil sencer, forma Drag. 27C, amb marca oblonga i les lletres "OF SEX·CN", corresponent al terrisser SEXTIVS CANTVS, datat del 80/90 fins al segle II (Genin et alii 2007, p. 247).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 79, sector oest, hipocaust 2.

Núm. inventari: 7.042 (Clariana 336)

Glanztonfilm: B-4-b

Argila: A-2-a

S - 363.- Vas de perfil sencer, forma propera a la Drag. 27C, amb marca oblonga i les lletres "INIIV", essent la "N" retrògrada, interpretable com "VITALI(S)" escrita de forma retrògrada, datat del 50/60 fins al 150/170(?) (Genin et alii 2007, pp. 256-257).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.041 (Clariana 337)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

S - 364.- Perfil complet de copa de la forma Drag. 27C.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.246 (Clariana 338)

Glanztonfilm: A-3-b-y

Argila: B-2-b-x

S - 365.- Perfil complet de copa de la forma Drag. 27C.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.243 (Clariana 339)

Glanztonfilm: A-2-b

Argila: B-1-a

S - 366.- Perfil complet de copa de la forma Drag. 27C.

Actuació procedència: Triclini Nord; Prevosti-Clariana 1984

Núm. inventari: TLL 84-532 (Clariana 340)

Glanztonfilm: A-3-b

Argila: A-1-a

S - 367.- Fragment de vora de copa forma Drag. 27B

Actuació procedència: Abocador 1982

Núm. inventari: TLLA 82-3-21, 164 (Clariana 341)

Glanztonfilm: A-2-b-

Argila: A-2-a

S - 368.- Fragment de vora de copa forma Drag. 27B

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.225 (Clariana 342)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

S - 369.- Fragment de vora de copa forma Drag. 27B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.224 (Clariana 343)

Glanztonfilm: B-3-4-b-y

Argila: B-2-a

S - 370.- Fragment de vora de copa forma Drag. 27B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.232 (Clariana 344)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: B-2-a

S - 371.- Fragment de vora de copa forma Drag. 27B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.227 (Clariana 345)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-2-a

S - 372.- Fragment de vora de copa forma Drag. 27B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.230 (Clariana 346)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: B-2-a

S - 373.- Fragment de vora de copa forma Drag. 27B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.233 (Clariana 347)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

S - 374.- Fragment de vora de copa forma Drag. 27B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.228 (Clariana 348)

Glanztonfilm: C-3-d

Argila: B-3-a

S - 375.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres "OFBAS" (Almuzara 1973, p. 78), possiblement correspongui a BASSVS II, datat, en datació àmplia per Genin, entre el 70/80 –150/170 (Genin *et alii* 2007, p. 182) i, més concretament (Hartley – Dickinson 2008, vol. II, pp. 18 – 31) entre els anys 45 – 70 dC.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.111 (Clariana 349)

Glanztonfilm: C-2-b
Argila: A-2-a

S - 376.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres “CARANT” (Ribas 1966, p. 28, núm. 18; Almuzara 1973, p. 71), del terrisser CARANTVS II, datable del 70/80 – 150/170 (Genin *et alii* 2007, p. 189 i p. 532, núm. 92.1), o CARANTVS I segons Hartley – Dickinson (2008, vol. II, pp. 236 – 238) i dataria dels anys 60 – 80 dC.

Actuació procedència: Ribas 1961
Núm. inventari: 7.107 (Clariana 350)
Glanztonfilm: B-2-b-
Argila: A-2-a

S - 377.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres “CILNSO”, la lletra “S” està escrita de forma retrògrada. La interpretació o lectura és quelcom dubtosa. Tenint present possibles alteracions en la grafia, podriem proposar hipotèticament la lectura: C(O)ELVS O[F] (?), terrissaire datat entre el 40 i 100 (Genin *et alii* 2007, p. 195) o, un altre, podria ser CILENVVS (Hartley-Dickinson 2008, vol. 3, p. 14).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 62, abocador est.
Núm. inventari: 7.108 (Clariana 351)
Glanztonfilm: C-5-b
Argila: B-2-a

S - 378.- Fons de copa, amb marca de cartel·la oblonga i les lletres “IVCV/...”, del terrissaire IVCVNDVS, fase I B, datada entre el 20/30 i 70 (Genin *et alii* 2007, p. 209).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 8, abocador al nord de l'hipocaust 1.
Núm. inventari: 7.034 (Clariana 352)
Glanztonfilm: C-2-b-y
Argila: A-3-a

S - 379.- Fragment de fons, forma Drag. 27B, amb marca oblonga i les lletres “OF ...MC”, de MACCARVS, per a la datació veure peça **S-308**.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.048 (Clariana 353)
Glanztonfilm: B-2-b-y
Argila: B-2-a

S - 380.- Fragment de fons, forma Drag. 27, amb marca oblonga i les lletres “OF. AP/...” (?), possiblement podria correspondre als terrissaires APER o APRONIVS (Genin *et alii*, 2007, p. 175).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 46, farciment interior pou circular.
Núm. inventari: 7.044 (Clariana 354)
Glanztonfilm: C-3-b
Argila: B-1-a

S - 381.- Fragment de fons de copa, forma Drag. 27, amb marca oblonga il·legible (totalment gastada)

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.151 (Clariana 355)
Glanztonfilm: C-2-b
Argila: A-2-a

S - 382.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga, no s'aprecia cap lletra, solsament un traç vertical.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.117 (Clariana 356)
Glanztonfilm: C-2-b
Argila: B-2-a

S - 383.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres "CRVCVR/...", del terrissaire CRVCVRO, datat del 70/80 fins al 100/110 dC (Genin et *alii* 2007, p. 198 i p. 539, núm. 147.1), coincident amb la datació proposada per Hartley-Dickinson (2008, vol. III, pp. 208 – 209) que el classifiquen com CRVCVRO I.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.
Núm. inventari: 7.104 (Clariana 357)
Glanztonfilm: A-3-b
Argila: B-2-a

S - 384.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres "SECV", del terrissaire SECVNDVS, datat segons Hartley-Dickinson (2011, vol. 8, pp. 166 – 182) entre el 60 i 90 dC.

Actuació procedència: Peristil est 2009
Núm. inventari: TLL 09 – 4 - 1640
Glanztonfilm: C-2-3-d
Argila: B-2-a

S - 385.- Fragment de fons de copa, amb marca de cartel·la oblonga i les lletres "SE\ /...". (Almuzara 1973, p. 77), possiblement de SEVERVS o de SECVNDVS.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.116 (Clariana 358)
Glanztonfilm: C-2-b
Argila: B-1-a

S - 386.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres ".../RIMII", possiblement del terrisser PRIMVS, datat segons l'indicat a **S - 327**.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 62, abocador est.
Núm. inventari: 7.098 (Clariana 359)
Glanztonfilm: C-2-3-b
Argila: B-2-a

S - 387.- Fragment de fons, forma Drag. 27, amb marca oblonga i les lletres ".../VA" (?). No obstant això, una altra lectura possible seria que l'última lletra es podria entendre com una contracció de les lletres "I" i "N" a la qual mancaria el traç vertical final, aleshores, d'aquesta interpretació es podria deduir la possible pertinença al terrissaire SILVIN(VS) (inv. R.A. H-78).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.047 (Clariana 360)
Glanztonfilm: C-2-b
Argila: A-2-a-x

S - 388.- Fragment de fons, forma Drag. 27, amb marca oblonga i les lletres ".../VER"(?).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.049 (Clariana 361)
Glanztonfilm: B-2-3-b
Argila: B-2-a

S - 389.- Fragment de fons de copa, amb grafit "post coctem", amb les lletres "IVC".

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 30, 24-1-70, sector oest, on veiem la peça amb perfil complet (Drag. 27).
Núm. inventari: 7.118 (Clariana 362)
Glanztonfilm: B-3-b
Argila: B-2-a

S - 390.- Fragment de fons, forma Drag. 27, amb marca oblonga i les lletres "OF SILVIN" (Almuzara 1973, p. 78), corresponent al terrisser SILVINVS, fase II, datat entre el 70/80 i fins al 100/110 (Genin *et alii* 2007, p. 249).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 64, sector a l'est de l'Aula Principal.
Núm. inventari: 7.046 (Clariana 363)
Glanztonfilm: C-2-b
Argila: A-2-a

S - 391.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres "OF SILVIN", corresponent al terrisser SILVINVS, fase II, datat entre els anys 70/80 i fins al 100/110 dC (Genin *et alii* 2007, p. 249).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.096 (Clariana 364)
Glanztonfilm: C-2-b
Argila: A-2-a

S - 392.- Fragment de fons de copa, amb el peu parcialment fracturat, amb marca oblonga i les lletres "FSILVIN", corresponent al terrisser SILVINVS, fase II, datat entre els anys 70/80 i fins al 100/110 dC (Genin *et alii* 2007, p. 249).

Actuació procedència: donació Joan Roldós
Núm. inventari: s/n (Clariana 365)
Glanztonfilm: C-2-b
Argila: A-2-a

S - 393.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i la lletra "V/...", tot i que només tenim una lletra podríem intentar especular la possible pertinença al terrisser VITALIS (?), ja que és una marca que la trobem repetida a Torre Llauder.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm. inventari: 7.114 (Clariana 366)
Glanztonfilm: C-3-b

Argila: B-2-a

S - 394.- Fragment de fons, forma Drag. 27, amb marca oblonga i les lletres “V\ / \”, potser “MA...”, que es podria interpretar hipotèticament com MACCARVS (?); per a la datació veure peça **S-308**.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.045 (Clariana 367)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

S - 395.- Fragment de fons, forma Drag. 27, amb marca oblonga i les lletres “SVI/...”. o, també es podria llegir a l’inrevés “.../VAS”.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.043 (Clariana 368)

Glanztonfilm: C-2-b-y

Argila: A-2-a

S - 396.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres “.../NA·”.

La lletra “A” li manca el traç horitzontal a mitja alçada.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.112 (Clariana 369)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: A-2-a

S - 397.- Fragment de fons de copa, forma Drag. 27, amb marca oblonga i les lletres “.../II”, o “II/...”

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.152 (Clariana 370)

Glanztonfilm: A-4-b

Argila: B-2-a

Dragendorff 33 :

S - 398.- Perfil sencer de la forma Drag 33 A, amb marca oblonga i les lletres “L\MII·”.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.054 (Clariana 371)

Glanztonfilm: B-2-3-b

Argila: A-2-a

S - 399.- Perfil sencer de la forma Drag 33 A, amb marca oblonga i les lletres “OF MOM” (Almuzara 1973, p. 74), corresponent al terrisser MOMMO, datat del 60/70 fins al 100/110 (Genin *et alii* 2001, pp. 223-224) i, amb menys marge cronològic, per Hartley-Dickinson (2010, vol. VI, pp. 135 – 148), entre els anys 60 i 85 dC.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 4, p. 81, octubre 1966, sector oest.

Núm. inventari: 7.055 (Clariana 372)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

S - 400.- Perfil sencer de la forma Drag 33 propera a la variant C, amb marca oblonga i les lletres "OF...RIMI" (Almuzara 1973, p. 80), possiblement correspon al terrisser PRIMVS, fase II, datat del 70/80 fins al 150/170 (Genin *et alii* 2007, pp. 232-233).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.056 (Clariana 373)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-1-a

S - 401.- Perfil sencer de la forma Drag. 33 A, amb marca oblonga i les lletres "C·IVL·CLE" (Almuzara 1973, p. 72), corresponent al terrissaire C·IVLIVS CLEMENS, datat entre el 70 i el 100 (Polak 2000, p. 209), encara que inicialment hom va suposar que la datació podia ser més antiga (Oswald 1931, p. 80). No hi han notícies que aquesta marca hagi estat trobada a La Graufesenque, no obstant es pot suposar el seu origen en tant que utilitzaria els mateixos circuits de distribució (Polak 2000, p. 209).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.053 (Clariana 374)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

S - 402.- Perfil sencer de la forma Drag 33 B, amb marca oblonga i les lletres "OFN/...".

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 30, 24-1-70.

Núm. inventari: 7.057 (Clariana 375)

Glanztonfilm: B-3-b-y

Argila: B-2-a

S - 403.- Fragment de vora de copa forma Drag. 33 A.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 7.234 (Clariana 376)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: B-2-a

S - 404.- Fragment de vora de copa forma Drag. 33 B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970.

Núm. inventari: 7.235 (Clariana 377)

Glanztonfilm: A-3-b

Argila: A-2-a

S - 405.- Fragment de vora de copa forma Drag. 33 B.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.236 (Clariana 378)

Glanztonfilm: C-3-4-c

Argila: B-1-a

S - 406.- Fragment de fons, forma Drag. 33 A, amb marca oblonga i les lletres "VNIIY"(?).

Actuació procedència: neteges hipocaust 2, 1984

Núm. inventari: s/n (Clariana 379)

Glanztonfilm: B-3-b
Argila: A-2-a

S - 407.- Fragment de fons, forma Drag. 33 A, amb marca oblonga i les lletres ".../ COS·VIRILI", de L. COSIVS VIRILIS, de la Graufesenque, datat, segons Genin, dels anys 70/80 al 150/170 dC (Genin *et alii* 2007, pp. 196-197 i p. 537, núm. 137.1) i segons Hartley – Dickinson (2008, vol. III, pp. 138 - 146) possiblement també hauria estat establert a Le Rozier i la seva datació la situen entre el 75 i el 110 dC.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 70, abocador est.
Núm. inventari: 7.058 (Clariana 380)
Glanztonfilm: C-2-b
Argila: A-2-a

S - 408.- Fragment de fons de copa de la forma Drag. 33, amb marca oblonga i les lletres "MAC/...", on la "M" i la "A" formen nexa; pertany a MAC(CARVS), per a la datació veure peça **S-308**. En la cara interna de la base presenta un grafit: "X".

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 46, farciment interior pou circular.
Núm. inventari: 7.115 (Clariana 381)
Glanztonfilm: C-2-b
Argila: A-2-a

S - 409.- Fragment de fons amb peu de la forma Drag. 33 B, amb marca de terrisser, amb les lletres "MM·", fent nexa les dues "M"s; pot correspondre a MOMMO, datat dels anys 60/70 fins al 100/110 dC (Genin *et alii* 2007, p. 223-224).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.063 (Clariana 382)
Glanztonfilm: C-2-b
Argila: A-2-a

S - 410.- Fragment de fons, forma Drag. 33, amb marca oblonga i les lletres ".../·CLE·" (Almuzara 1973, p. 79), corresponent al terrissaire C· IVLIVS CLEMENS (veure comentari referit a la peça núm. 374 abans relacionada).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.059 (Clariana 383)
Glanztonfilm: C-3-b
Argila: A-2-a

S - 411.- Fragment de fons de copa, possiblement de la forma Drag. 33, amb marca oblonga i les lletres "OF·IVS·TI" (Almuzara 1973, p. 74), del terrissaire IVSTVS, datat entre el 50 i fins al 80/90 (?) (Genin *et alii* 2007).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 31, abocador est.
Núm. inventari: 7.110 (Clariana 384)
Glanztonfilm: C-3-b-y
Argila: A-2-a

S - 412.- Fragment de fons de copa de la forma Drag. 33, amb marca oblonga i les lletres “VII/I/I” (Almuzara 1973, p. 79), corresponent al terrisser VITALIS, datat del 50/60 i fins al 150/170 (?) (Genin *et alii* 2007, pp. 256-257).

Actuació procedència: Ribas 1961-1969

Núm. inventari: 7.061 (Clariana 385)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: A-2-a

S - 413.- Fragment de fons de copa de la forma Drag. 33, amb marca de cartel·la oblonga i les lletres “VII/V/V”, corresponent al terrisser VITALIS, datat del 50/60 i fins al 150/170 (?) (Genin *et alii* 2007, pp. 256-257).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.062 (Clariana 386)

Glanztonfilm: C-3-b-y

Argila: B-2-a

S - 414.- Fragment de fons, forma Drag. 33, amb marca oblonga i les lletres, de difícil lectura: “MACNR”, on la lletra “M” i la lletra “A” formen nexa. Possiblement pertany a MACCARVS, per a la datació veure peça **S-308**.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.060 (Clariana 387)

Glanztonfilm: C-2-b-y

Argila: A-2-a

Dragendorff 35-A :

S - 415.- Fragment de vas de perfil sencer, forma Drag. 35-A, amb decoració de fulles d'aigua damunt la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 5.193, MCM 2.768 (Clariana 388)

Glanztonfilm: C-3-4-b

Argila: A-2-b

S - 416.- Fragment de vas de perfil sencer, forma Drag. 35-A, amb decoració de fulles d'aigua damunt la vora.

Actuació procedència: superficial 1987

Núm. inventari: s/n (Clariana 389)

Glanztonfilm: C-3-c

Argila: B-2-b

S - 417.- Fragment de vora, forma Drag. 35-A, amb decoració de fulles d'aigua damunt la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.238 (Clariana 390)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: B-2-a

S - 418.- Fragment de vora, forma Drag. 35-A, amb decoració de fulles d'aigua damunt la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.241 (Clariana 391)
Glanztonfilm: C-4-b
Argila: A-2-a

S - 419.- Fragment de vora, forma Drag. 35-A, amb decoració de fulles d'aigua damunt la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.239 (Clariana 392)
Glanztonfilm: A-3-b
Argila: B-2-a

S - 420.- Fragment de vora, forma Drag. 35-A, amb decoració de fulles d'aigua damunt la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.237 (Clariana 393)
Glanztonfilm: B-3-c
Argila: A-2-a

Dragendorff 36-A

S - 421.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 36-A, amb decoració de fulles d'aigua damunt la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 5.187, MCM 2.771 (Clariana 394)
Glanztonfilm: C-3-b-y
Argila: A-2-b-x

Dragendorff 17 :

S - 422.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 17.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.214 (Clariana 395)
Glanztonfilm: C-3-4-b-y
Argila: B-2-a

S - 423.- Fragment de vora de pàtera, forma Drag. 17.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.215 (Clariana 396)
Glanztonfilm: C-3-b
Argila: A-2-a

Hermet 29 :

S - 424.- Fragment de vora de la forma Hermet 29 de copa corresponent al Servei 3-A de Vernhet (1976, p. 18), sense decoració de barbotina.

Actuació procedència: Abocador 1982
Núm. inventari: TLLA 82-4-5 (Clariana 397)
Glanztonfilm: A-3
Argila: A-2-

Derivada de la Dragendorff 44 :

S - 425.- Fragment carenat, corresponent a una forma derivada de la Drag. 44. Podem veure un paral·lel a La Graufesenque (Genin *et alii* 2007, p, 513, lām. 147, núm. 5).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: s/n (Clariana 398)

Glanztonfilm: C-2-b

Argila: B-4-a

Olpes :

S - 426.- Fragment de broc d'olpe amb vora engruixida. Té certa semblança amb el d'un d'olpe globular trobat a La Graufesenque (Genin *et alii* 2007, p 384, núm. 11).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.501 (Clariana 399)

Glanztonfilm: C-2-3-b

Argila: B-2-a

S - 427.- Fragment de coll d'olpe amb nansa. La forma és similar als colls de les ampolles tipus "lagene" que produïa el terrisser/decorador SABINVS.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: s/n (Clariana 400)

Glanztonfilm: B-3-b-y

Argila: A-2-a

S - 428.- Fragment de nansa, possiblement d'una cantimplora forma Hermet 13(?).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: s/n (Clariana 401)

Glanztonfilm: A-3-b-y

Argila: B-2-5-b

S - 429.- Fragment de nansa, possiblement d'una cantimplora forma Hermet 13(?).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: s/n (Clariana 402)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-1-a

S - 430.- Fragment de fons de vas, forma tancada, pròxima a la Ritt. 13, s'hi copsen restes de la decoració d'una banda horitzontal feta amb rodets.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 6, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm. inventari: 7.189 (Clariana 403)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: B-3-a

Altres marques de terrissaire :

S - 431.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres "OFIIA/...".

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.132 (Clariana 404)

Glanztonfilm: B-2-a

Argila: A-2-a

S - 432.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres "OFA...RliS", de difícil identificació en tant que no es conserva la segona lletra, per la qual cosa tindria diverses possibilitats d'interpretació: seguint a Hartley – Dickinson, (2008, vol. I, p. 98), AFRVS; APRILIS (p. 222), altres possibles serien: ACRIS·O (p. 50); AFER II (p. 95); AFRICANVS (p. 97); OF AGRI (p. 102); AGRICOLA (p. 104); APER o APRI (p. 222 i ss.); ATRI (p. 287); ATRIITVS (p. 298).

Actuació procedència: Peristil est 2008

Núm. inventari: TLL 08 – 9003 - 8

Glanztonfilm: A-3-d

Argila: B-3-a

S - 433.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres ".../F CALV" (?), potser OFI·CALVIT (?). La lletra "A" fa nexa amb la lletra "L"; l'altra particularitat és l'angle de 45 graus que fa el traç horitzontal de la lletra "L". Podria correspondre a CALVVS II de La Graufesenque, que està datat entre 70/80 – 150/170 (Genin *et alii* 2007, pp. 186-187). No obstant això, Harley - Dickinson (2008, vol. II, pp. 178 – 195), el classifiquen com CALVUS I, el qual dataria del 65 al 90 dC i estaria establert tant a la Graufesenque com a Bannassac

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.126 (Clariana 405)

Glanztonfilm: B-3-a

Argila: A-2-a

S - 434.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres ".../RISPI" (Almuzara 1973, p. 72), del terrissaire CRISPVS, datat, per Genin, dels anys 60/70 fins al 150/170 dC (Genin *et alii* 2007, p. 198), mentre que Hartley – Dickinson (2008, vol. III, pp. 200 – 202) el daten entre els anys 65 i el 95 dC.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 32, abocador est.

Núm. inventari: 7.102 (Clariana 406)

Glanztonfilm: A-3-b-y

Argila: B-2-a

S - 435.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres "CRES/...", del terrissaire CRESTIO o CRESTVS, datat, per Genin, entre el 50/60 al 150/170 (Genin *et alii* 2007, pp. 197-198 i p. 467, núm. 20.1), i per Hartley – Dickinson (2008, vol. III, pp. 173 – 183) entre el 45 - 75 dC.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.138 (Clariana 407)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: B-2-a

S - 436.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres "OFC/...", escrites de forma retrògrada.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.103 (Clariana 408)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-2-a

S - 437.- Fragment de fons de pàtera, amb marca de costats còncaus i les lletres "INGENV/..." (Almuzara 1973, p. 73), del terrissaire INGENVVS, datat entre 30/40 i 70/80 (Genin *et alii* 2007, pp. 208-209), o també INGENVVS II, datat entre el 35 – 65 d.C. segons Hartley-Dickinson (2009, vol. 4, pp. 277 – 285).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.093 (Clariana 409)

Glanztonfilm: B-3-b-y

Argila: A-2-a

S - 438.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres "OLABIO", corresponent al terrissaire LABIO, datat dels anys 30/40 fins al 70 dC (Genin *et alii* 2007, p. 213).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.128 (Clariana 410)

Glanztonfilm: C-4-b

Argila: A-2-a

S - 439.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i les lletres "MA...R·F". Les dues primeres lletres formen nexa, es pot proposar la interpretació: MA(CCA)R[VS]· F[ECIT], per a la datació veure peça **S - 308**.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.089 (Clariana 411)

Glanztonfilm: B-4-b

Argila: A-2-a

S - 440.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i les lletres "OF M/...", de MOMMO o de MACCARVS (?).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.088 (Clariana 412)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-2-a

S - 441.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres ".../FNCI", possiblement de NIGER (?), datat per Genin entre el 50/60 i el 100/110 (Genin *et alii* 2007, p. 226), i entre els anys 45 – 70 d.C. per Hartley-Dickinson, que el clasifiquen com NIGER II (Hartley-Dickinson 2010, vol. 6, pp. 239 -248) .

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.101 (Clariana 413)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-2-a

S - 442.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres “ROGATI” (Almuzara 1973, p. 77), corresponent a ROGATVS, datat, per Genin, del 15 al 70 (Genin *et alii* 2007, p. 236), mentre que Hartley-Dickinson (2011, vol. 7, pp. 393 – 396) proposen una data entre els anys 30 i 50 dC.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.130 (Clariana 414)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a

S - 443.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i les lletres “OFRON/...”, la lletra “N” es troba en posició retrògrada (Almuzara 1973, p. 48, hi llegeix: OF BOVI, del terrisser BOVTIVS). Pels paral·lels es pot veure la seva pertinença al terrisser FRONTINVS, datat del 70/80 fins al 150/170 (Genin *et alii* 2007, pp. 204-205) o, segons Hartley-Dickinson, entre els anys 70 i el 95 dC (Hartley-Dickinson 2009, vol. IV, pp. 101 – 113).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p, 1, 11-2-70, habitació del forn, hipocaust 2.

Núm. inventari: 7.087 (Clariana 415)

Glanztonfilm: C-4-e

Argila: B-2-a

S - 444.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres “OF.....N” (Almuzara 1973, p. 80).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.124 (Clariana 416)

Glanztonfilm: B-2-b

Argila: A-1-a

S - 445.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i les lletres “.../RC”; per l'acabament de la marca, podria correspondre al terrisser PATRICIVS, amb datació indicada en la peça **S – 311**.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.085 (Clariana 417)

Glanztonfilm: B-3-b

Argila: A-2-a

S - 446.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i les lletres “OFS·R/...” (Almuzara 1973, p. 77).

Actuació procedència: Ribas 1961-1970

Núm. inventari: 7.094 (Clariana 418)

Glanztonfilm: C-3-b

Argila: A-2-a

S - 447.- Marca dins cartel·la oblonga, amb les lletres “TERTIVS” (Ribas 1972, p. 166, núm. 31), correspon al terrisser del mateix nom, datable del 15 al 70 (Genin *et alii* 2007, p. 251, p. 372, núm. 60 i p. 401, nús 80.1 i 80.3).

Actuació procedència: Ribas 1969

Núm. inventari: peça publicada i actualment no localitzada. (Clariana 419)

S - 448.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i les lletres “.../NDN”

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: (Clariana 420)
Glanztonfilm: C-3-b
Argila: A-1-a

S - 449.- Fragment de fons de copa, amb marca oblonga i les lletres “OFV/...” (Almuzara 1973, p. 79), possiblement correspongui a VITALIS del qual ja hem vist diversos exemples, com a altres possibilitats podem esmentar a VIRTHVS, etc.

Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.121 (Clariana 421)
Glanztonfilm: B-3-b
Argila: A-2-a

S - 450.- Fragment de fons, amb marca oblonga i la lletra “O/...”.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.131 (Clariana 422)
Glanztonfilm: C-2-a
Argila: A-2-a

S - 451.- Fragment de fons, amb marca oblonga i les lletres “C-/...”. Es veu clara tant la lletra “C” com el punt, a continuació es copsa l’angle superior esquerre d’una altra lletra que tant podria ser una “E”, “F”, “P” o la “R”.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.127 (Clariana 423)
Glanztonfilm: A-2-b
Argila: A-3-a

S - 452.- Fragment de fons de pàtera, amb marca oblonga i la lletra “OFR/...”.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
Núm. inventari: 7.091 (Clariana 424)
Glanztonfilm: C-3-b
Argila: A-1-a

S - 453.- Fragment de fons de pàtera amb marca oblonga, de la qual sols es conserva la lletra “O/...” i, al dessota, el grafit “.../AC/...”.
Actuació procedència: Ribas 1961-1970
(Clariana 425)
Glanztonfilm: B-2-3-b
Argila: A-1-a

4.5.- Terra sigillata hispànica:

Estat de la recerca:

L'estudi de la *sigillata* hispànica és relativament recent en el temps, tot i que abans ja es coneixia⁶², es pot dir que el seu estudi, en majúscula, arrenca el 1961, amb la publicació de M. A. Mezquíriz: *Terra Sigillata Hispànica* (València 1961). A partir d'aquest moment comença a ser més coneguda i proliferen els articles i monografies d'aquesta varietat ceràmica. Cal esmentar així mateix que la pròpia M.A. Mezquíriz va publicar una posada al dia, sobre tallers i taules de formes, a *Atlante delle forme ceramiche, II* (Roma 1985, pp. 97 – 166), amb el títol: "Terra Sigillata Hispanica".

A partir de l'obra de Mezquíriz han anat succeint els estudis de tallers concrets (Andújar, *Tritium Magallum*, Bronchales, Granada, etc). Així, a principis dels anys setanta, M. Sotomayor va donar a conèixer, tant en el *XII Congreso Nacional de Arqueología*, que tingué lloc a Jaén el 1971, com a *Noticiario Arqueológico Hispánico, Arqueología I* (Madrid 1972), el taller d'Andújar, al qual pocs anys més tard M. Roca dedicaria la seva tesi doctoral i posteriorment, el 1976, s'editaria l'obra: *Sigillata Hispànica producida en Andújar*. El mateix Sotomayor, l'any següent va publicar: *Marcas y estilos en la Sigillata decorada de Andújar*, i, el 1988, M.I. Fernández García, va dedicar la tesi doctoral a *Los diversos estilos decorativos de la Sigillata Hispànica de Andujar*.

Pel centre productor de *Tritium Magallum*, des dels estudis de Garabito, Solovera i Pradales i, sobretot, la publicació de l'obra, per part de T. Garabito: *Los alfares romanos riojanos. Producción y comercialización* (Madrid 1978), com també cal esmentar la inclusió del repertori de punxons, formes i marques, dins l'obra de F. Mayet: *Les ceramiques sigillées hispaniques* (Paris 1984), han contribuït a què aquest sigui un dels tallers més coneguts. Més tard, M. P. Sáenz Preciado, va dedicar la seva tesi doctoral a l'estudi de *La terra sigillata hispànica en el Valle Medio del Ebro: El centro alfarero de Tritium Magallum (Tricio, La Rioja)*, el 1993. Ja en una fase més avançada, pel que fa a la identificació de terrissers/decoradors concrets, es pot esmentar l'article dels germans M. P. Sáenz Preciado i C. Sáenz Preciado, C.: "Estado de la cuestión de los alfares riojanos. La *Terra Sigillata* Hispànica altoimperial", publicat en el volum d'homenatge a M. A. Mezquíriz (Málaga 1999).

Sobre altres tallers, com seria el cas de Bronchales, a Terol, cal tenir present l'article d'Atrián (1958) i el recull que fa Mayet (1984). Per al taller de *Singilia Barba*, a Antequera, l'obra d'E. Serrano: *Terra Sigillata Hispànica de los alfares de Singilia Barba*, (Málaga 1991), així com per al taller de la Cartuja de Granada i el del Carmen de la Muralla, l'article d'aquesta darrera autora en el volum d'homenatge a Mezquíriz (1999). Per al taller de les Palmetas, l'article de M.V. Romero, també en el volum d'homenatge a Mezquíriz. Per al taller d'Abella, descobert per Mn. Serra Vilaró, és vigent encara el recull que fan tant M. A. Mezquíriz (1961) com F. Mayet (1984) i les darreres aportacions de l'equip de J.M. Gurt de la U.B.

⁶² Vegeu Roca 1981, on explica detalladament l'evolució de l'estudi anterior a l'any 1961.

A més també cal tenir present, entre altres, les monografies de: *Baelo Claudia*, per A. Bourgeois i F. Mayet (1991); *Conimbriga*, AA.VV. (1975); *Saguntum*, per J. Montesinos (1991); *Valentia*, per V. Escrivà (1989); *Ilici*, per J. Montesinos (1998); *Arcobriga*, dirigit per L. Caballero (1992); Herrera de Pisuergra, per C. Pérez González (1989); Segóbriga, Valeria, Complutum i Ercavica, per Sánchez-Lafuente (1990); Cantabria, per Álvarez Santos (2005); Coruña, per M.C. López Pérez (2004); el Portal de Magdalena d'Ilerda, per A. Pérez Almoguera (1990); Numància, per M. V. Romero (1985), i *Augusta Bilbilis*, per J.C. Sáenz Preciado (1997).

Una de les darreres obres i bàsica per a concretar les cronologies que correspondrien a les diferents variacions formals, és la de M. Bustamante: *La Terra Sigillata Hispánica en Augusta Emerita* (Madrid 2013).

Per últim esmentar el darrer congrés sobre la "Terra Sigillata Hispánica" que, organitzat per la Universidad de Granada i la SECAH, va tenir lloc a Granada a l'any 2014, actualment pendent de publicació i que, de ben segur, aportarà novetats en l'estudi i coneixement de la *sigillata* hispànica.

A Torre Llauder és una varietat que es troba sobradament representada, sobretot en la producció decorada, en les formes llises no hi ha un excessiu ventall i, per contra, les marques de terrissaire, com podem veure, són comparativament escasses:

Producció decorada:

Gairebé la immensa majoria de les peces decorades trobades en aquest jaciment, provenen de la zona de *Tritium Magallum*⁶³ que acapara bona part dels mercats de la província *Tarraconensis*. Per contra, no hem detectat peces provinents d'altres centres hispànics que també estaven en actiu en aquell moment com podia ser el d'Andújar⁶⁴. Si que, en canvi, observem una discreta presència de produccions que més aviat caldria qualificar d'imitacions i que s'haurien fabricat en les proximitats.

⁶³ J.C. Sáenz Preciado ens explica com funcionava l'entramat de terrissaires de la zona de Tricio, així ens indica: "La práctica totalidad de los alfares de T.S.H. de la zona se sitúan a ambos márgenes del valle del río Najerilla abarcando una extensión superior a los 200 Km2 tomando el agua necesaria de su cauce o de afluentes suyos, especialmente de los ríos Yalde, Cardena y Tobías. Hoy en día, debido a la división municipal de la zona hablamos de centro de Tricio, Bezares o Manjarrés como si entre estos pueblos y el alfar hubiese una relación, todo lo contrario, exceptuando el centro urbano de Tritium, únicamente encontramos pequeños asentamientos rurales dependientes de éste y una serie de villas edificadas como consecuencia de la aparición de una "aristocracia alfarera". Actualmente hay localizados cerca de medio millar de nombres de alfareros, así como caso un centenar de hornos y estructuras relacionadas con estos, situados en los actuales términos municipales de Arenzana de Arriba, Arenzana de Abajo, Bezares, Nájera, Camprovín, Cordovín, Baños del río Tobía, Manjarrés, Villar de Torres, Baronía de Mahave, etc. y por supuesto Tricio" (Saenz Preciado 1997, p. 67, nota 36).

⁶⁴ Sí que detectem, en canvi, algunes peces, poques, que poden tenir influències de les produccions del taller d'Andújar (Roca 1976; Sotomayor 1977; Fernández García 1988).

Hem pogut constatar com algunes peces concretes és possible atribuir-les a terrissers/decoradors dels quals es comencen a tenir algunes dades i, en alguns casos, fins i tot es coneix la signatura.

Segius Tritienses: Aquest decorador, es distingeix pel fet que, bàsicament dins la tradició de mètopes, no fabrica peces massa grans, té el costum d'envoltar amb perletes el motiu principal de la mètopa, cercles als peus de les figures, així com un repertori propi de punxons i distribució de línies de bifoliàcies formant garlandes (Garabito *et alii* 1989, 443). Dins del conjunt de materials trobats, molt possiblement poden correspondre, o tenen una influència clara d'aquest terrissaire, les peces: **H-2**, **H-13**, **H-57**, **H-201** (amb certes reserves), **H-335** i **H-363**.

LVTEVS: Terrissaires/decoradors, pròxims a *Luteus*, o potser ell mateix, podrien haver estat els autors de la decoració dels individus: **H-3**, **H-95** i **H-96** de Torre Llauder. A tots ells hi ha el punxó, on consta una biga vers la dreta, de disseny i dimensions molt semblants al que es coneix de la peça signada per LVTEVS (Garabito *et alii* 1989, p. 456, fig. 10, 47).

Taller de les palmetes: Definit per M.V. Romero, recull un conjunt de peces amb elements comuns com són les característiques palmetes i altres punxons com la deesa Victòria, Minerva, Mercuri i Eros. Gairebé totes les peces porten decoració de mètopes i corresponen a l'època flàvia, més concretament al moment de la transició de la forma Drag. 29 a la Drag. 37 i la forma intermitja Hispànica 29/37. Els centres de producció han estat localitzats a la zona d'*Uxama Argaela*, a El Burgo de Osma i Gormaz / Fuentes Chiquitas (Romero 2012, pp. 126 - 163). A Torre Llauder, pertanyent a aquest taller hi hauria la peça **H-51**, provinent de la zona de l'hipocaust 2, i possiblement la peça **H-54**, trobada en part a l'abocador al nord de l'hipocaust 1, **H-321** del Peristil est, i amb certs dubtes la peça **H-235**.

El terrissaire de "los bastoncitos segmentados": Definit inicialment en la tesi doctoral de M.P. Saenz Preciado, i desenvolupat en un article a la revista *Salvdie* (Sáenz Preciado, M.P.; Sáenz Preciado, J.C. 2006, pp. 197 – 201), el detall més característic del mateix és la utilització de línies segmentades, enlloc dels típics elements verticals de separació de mètopes, així com altres elements que fan possible identificar la seva producció. Hom situa la seva cronologia entre mitjans i finals del segle I d.C., i el lloc de fabricació estaria ubicat a la zona de *Tritium Magallum*, més concretament a La Cerezeda, d'Arenzana de Arriba. A Torre Llauder, hi ha documentades dues peces que es poden atribuir amb certa seguretat a aquest terrissaire, l'una en la forma Hispànica 37-b (**H-346**) i, l'altra, en la forma Hispànica 40 (**H-358**), així com tres més, en la forma Drag. 37-a, que presenten elements segmentats semblants o influenciats per aquest terrissaire (**H-145**, **H-160** i **H-255**).

Terrissaire de les fulles de trèvol: Donat a coneixer en el mateix article que hem esmentat abans sobre l'anterior terrissaire, pel fet de pertanyer a idèntic origen geogràfic, en aquest un dels seus elements més identificadors era l'ús d'aquest punxó tan característic i que, tal com diuen taxativament els germans

Sáenz Preciado, “no hemos advertido en ningún otro alfarero de la zona”. La cronologia de la producció està centrada dins la segona meitat del segle I d.C. (Sáenz Preciado, M.P.; Sáenz Preciado, J.C. 2006, 196). A Torre Llauder hi ha un fragment de vora de la forma Drag. 37 (**H-154**), on es veu aquest singular punxó.

VLLO: Aquest terrissaire/decorador, identificat com d'*Uxama*, a El Burgo de Osma (Romero 2012, pp. 126 – 144), que coneixem sobretot per peces de Numància i altres indrets (Mezquíriz 1961, làm. 40,1 i 2; Romero 1985, p. 348, fig. 16, 112, 116, 117, 121; Mayet 1984 II, làm. LXXXIX, 343, 344, 345, 351 i 352), té la característica d'ornamentar les seves produccions amb un estil imitatiu de les decoracions vegetals estilitzades del sud de la Gàl·lia. Li considerem l'atribució probable de les peces **H-90** i **H-175** trobades a Torre Llauder.

També hi ha diverses peces que correspondrien a terrissers que malgrat siguin anònims es poden començar a reconèixer en l'estil propi de les seves produccions, per exemple, els exemplars decorats amb lleons i garlandes comparables amb la peça **H-300** de Torre Llauder, o el terrissaire que utilitza cercles segmentats en l'element vertical de separació de mètopes i que podem paralelitzar amb la peça **H-328** i, sense anar més lluny, la famosa Drag. 30 d'Almendralejo (Badajoz) que és conserva al Museu d'Arqueologia de Catalunya, on la composició d'una de les mètopes és similar a l'**H-82**.

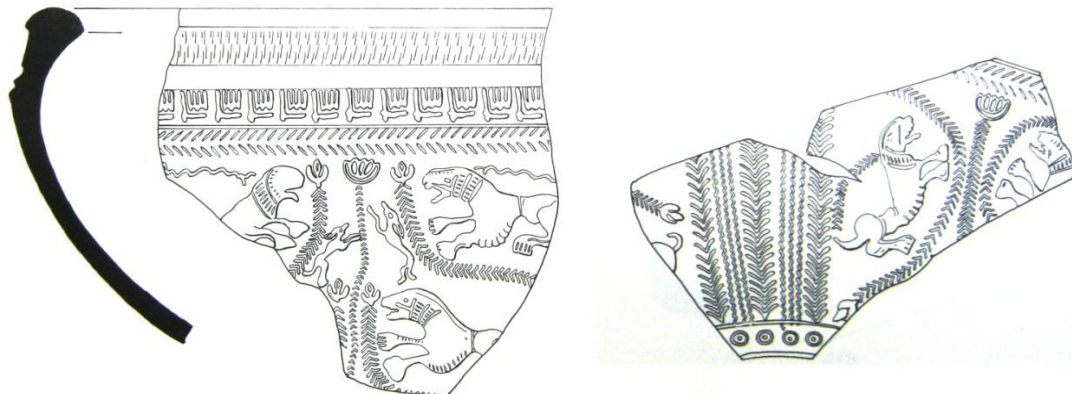

Figura 47: Fragments de la forma Drag. 37-b, de Numància, amb decoració de lleons i garlandes (Mayet 1984 II, làm. CII, 422 i 423), que presenten elements molt similars a la del mateix terrissaire/decorador que l'exemplar **H-300** de Torre Llauder.

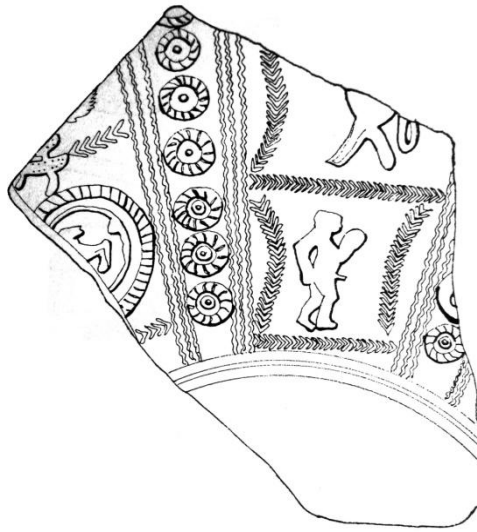

Figura 48: Fragment metopat amb faixa vertical de cercles segmentats (Garabito 1978, figura 86) similar a la peça **H-328** de Torre Llauder.

Pel que fa a les formes, en la producció decorada, hem documentat exemplars de les següents:

Dragendorff 29:

La forma Drag. 29, en la producció hispànica, Mayet (1984, p. 82) considera la possibilitat de classificar-la dins dos grups, segons el diàmetre dels vasos. El primer grup abastaria les peces petites, que es troben entre els 12 i 15 centímetres de diàmetre. En el segon, les peces d'entre 19 i 22 centímetres de diàmetre. Essent casos excepcionals les peces que es troben per sota dels 12 centímetres i per damunt dels 22. A Torre Llauder trobem 20 exemplars corresponents a aquest primer grup, un exemplar excepcional que no arriba a la mida inferior ja que solsament mesura 11 centímetres de diàmetre, i 10 exemplars del segon grup. Per tant, veiem com la proporció de bols petits arribaria a doblar la dels bols grans o mitjans. La datació d'aquesta forma es pot situar, aproximadament, a partir del 50 d.C., tenint el punt més àlgid poc abans dels flavis i arribaria, a molt estirar, fins a l'època de Domicià.

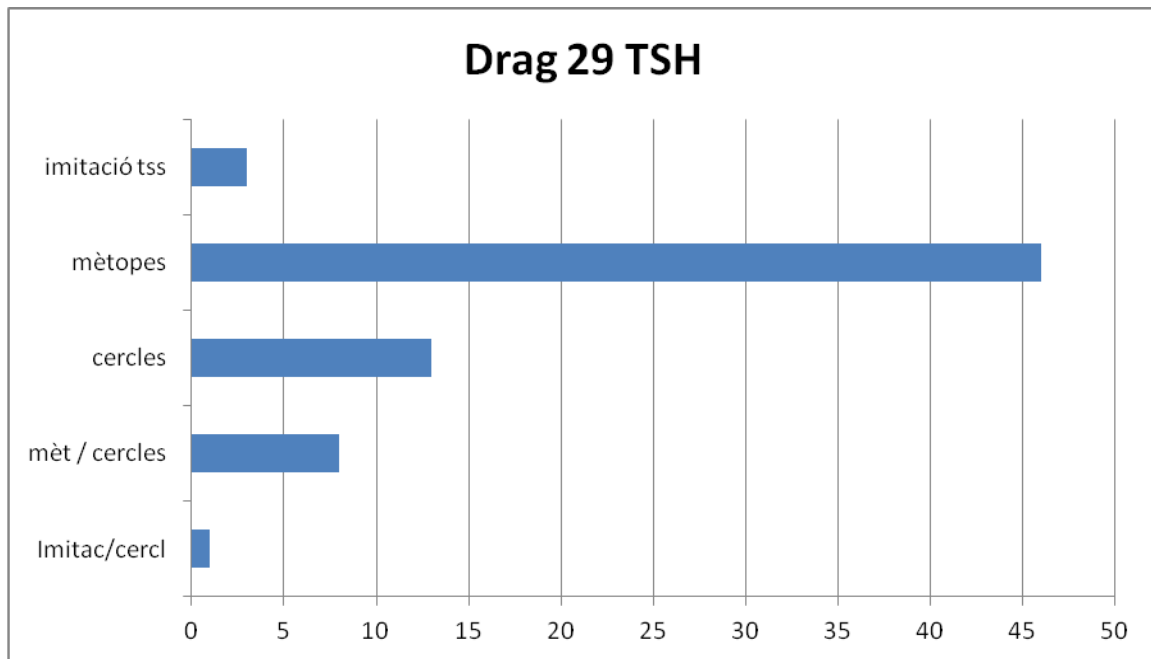
Forma Drag. 30 d'Almendralejo,
 Museu Arqueològic de Catalunya, Barcelona
 (foto d'internet)

Figura 49: Hispànica forma Drag. 30 d'Almendralejo, de fabricació riojana. Notem el paral·lisme de la mètopa amb el gall damunt l'altar i el déu Mercuri amb l'exemplar H – 82 de Torre Llauder (foto: <http://adevaherranz.es>).

Pel que fa a les decoracions presents en la forma Drag. 29, veiem com és majoritari l'estil⁶⁵ de mètopes amb 46 individus, seguit pel de cercles amb 13, el d'imitació sols consta de 3 exemplars. Mixtes, d'imitació i cercles tindríem un sol individu i 8 de mètopes amb cercles. Distribució explicable pel fet que mentre els estils d'imitació i mètopes es donarien en les primeres etapes de la producció d'aquesta forma, l'estil de cercles i el mixt de mètopes i cercles correspondrien a una fase més avançada.

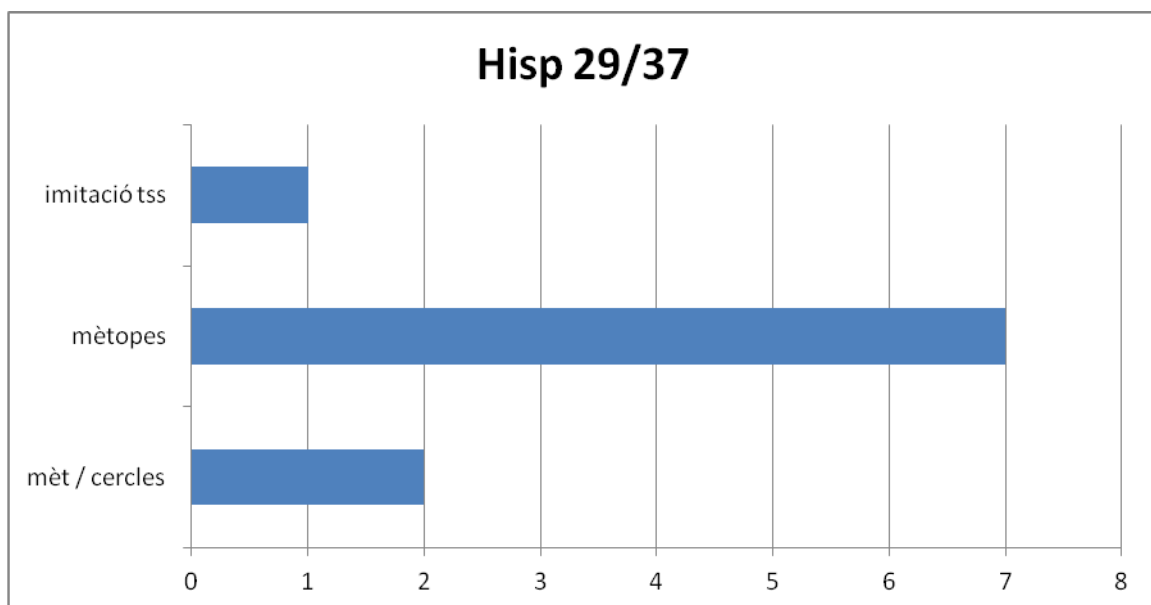
⁶⁵ Sobre els estils decoratius cfr.: Fernández García – Roca 2008, pp. 313-314.

Hispanica 29/37:

És una forma controvertida, fins al punt que alguns autors arriben a plantejar la possibilitat que no es tingui en compte en la taula de formes (Bustamante 2013-A, p. 166) pel fet de presentar detalls que en fragments, ja siguin carenats, ja siguin només de la vora, que fa que pugui variar la classificació formal dels individus. A Torre Llauder està ben representada, si bé hi ha fragments que no és possible l'atribució a aquesta forma o a la Drag. 29.

Pel que fa als estils decoratius veiem 7 individus de mètopes, un d'imitació i dos de mixtes amb mètopes i cerles.

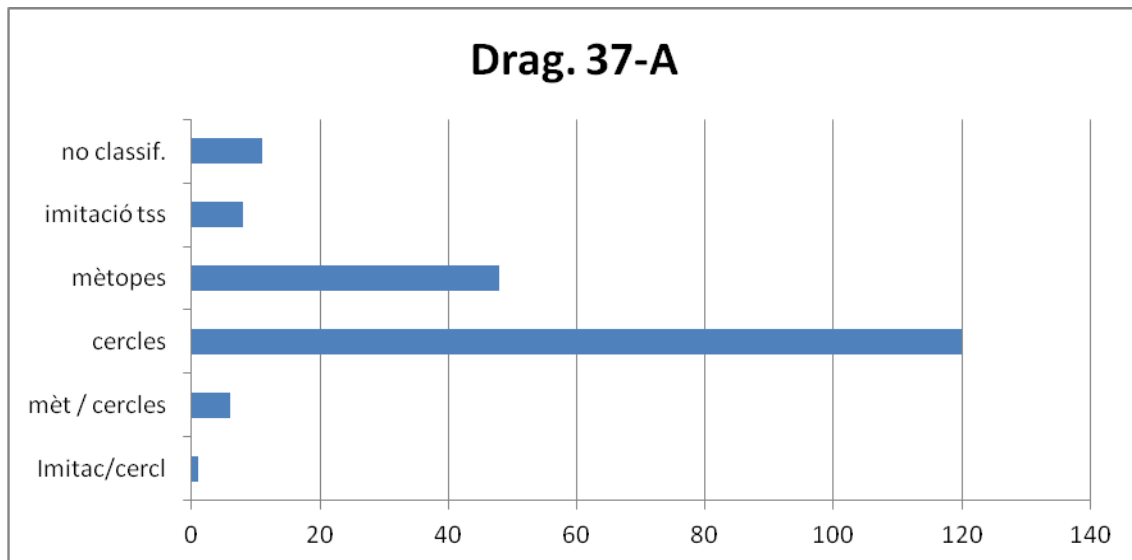
Dragendorff 30:

Hereva de la corresponent forma sud-gàl·lica, és una forma que aquí presenta un percentatge numèric més aviat discret si es compara amb els volums de material que hi ha de la 29 i de la 37. La vora pot tenir quelcom semblant amb la forma Dragendorff 29, però menys inclinada i la paret és força vertical i amb poca tendència a obrir-se o inclinar-se, en la carena inferior sols presentar, en algunes ocasions, una motllura de quart de cercle que recorda la que veiem en la forma 15/17. Tal com ens indica Bustamante, els exemplars d'aquesta forma tenen unes característiques força homogènies que no fan possible determinar una evolució cronològica, ni tipològica (Bustamante 2013-A, p. 169). L'evolució segueix paral·lela amb Dragendorff 29, així les primeres produccions datarien de meitat segle I d.C. i, com a molt, arribarien fins al tombant amb el segle II en què s'hauria deixat de fabricar. Els exemplars que es coneixen, únicament solen seguir l'estil decoratiu de mètopes, possiblement a causa de la relativament curta durada temporal de producció d'aquesta forma. Igual succeeix amb els individus localitzats a Torre Llauder, concretament onze, corresponents tots a aquest estil, i amb decoració de punxons atribuïbles al grup de *Tritium Magallum*.

Dragendorff 37-a:

Inspirada també en les formes hemisfèriques del sud de la Gàl·lia, a Hispània es començaria a fabricar a l'època de Vespasià. Cal indicar que els estils decoratius no eren successius en el temps sinó que es varen produir en paral·lel. La producció va començar a decaure vers la primera meitat del segle III d.C. Segons Bustamante, hi hauria dos subtipus: el primer, en què la faixa, sense decoració al dessota la vora, és més bombada, i l'altre subtipus on, seguint la tradició gàl·lica, quasi no es nota aquest abombament (Bustamante 2013-A, 171-172). A Torre Llauder, el primer subtipus seria força majoritari, i del segon comptem únicament amb dos individus (**H-148** i **H-150**).

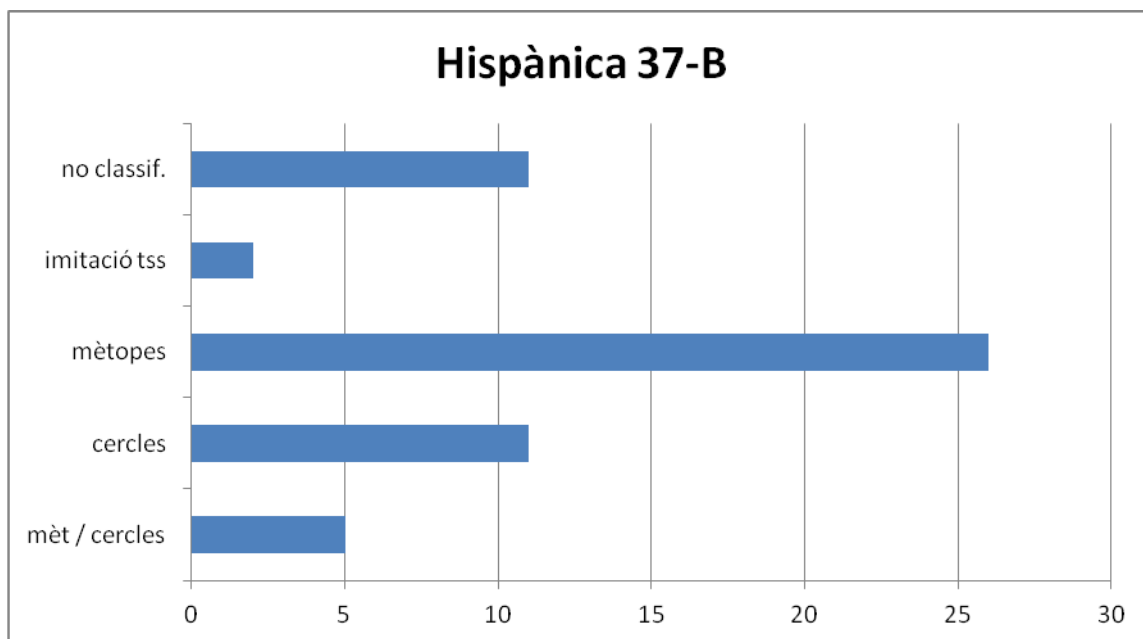
Pel que fa als estils decoratius, el de cercles seria majoritari amb un total de cent-vint individus, seguit per l'estil de mètopes amb quaranta-vuit; de l'estil d'imitació de la producció sudgàl·lica en serien vuit, i mixtos, on es combinen mètopes amb cercles, sis individus, i un exemplar d'estil d'imitació amb cercles. Com a no classificables n'hi hauria onze. Veiem seguidament el diagrama de barres dels esmentats estils:

Hispanica 37-b:

Contràriament al que es pugui suposar, l'aparició d'aquesta forma forma és anterior a la Drag. 37-a i gairebé paral·lela en el temps a la forma Drag. 29, sembla que estaria implantada a l'època de Vespasià i arribaria fins a l'època de Trajà. Per tant, tindria una durada força curta.

Pel que fa als estils, de les peces localitzades a Torre Llauder, la major part correspon al de mètopes amb 26 individus, seguit pel de cercles amb 11, d'imitació 2, i mixte, o de mètopes i cercles, 5. No susceptibles de classificació 11. Veiem que numèricament és significativament inferior a la 37-a que hem vist abans. En el següent diagrama de barres podem apreciar de forma més eloqüent aquestes variacions:

Hispànica 40:

Aquesta forma es distingeix pel fet de tenir un broc per al vessament de líquids, així com agafadors laterals, de posició horitzontal, a la zona de la vora. Segons Bustamante, es poden distingir dos subtipus, el 40-a amb la paret superior de tendència recta, i el 40-b amb un perfil hemisfèric més marcat. Els brocs o abocadors tindrien una incidència cronològica breu, així sembla que es donarien entre finals del segle I d.C. i principis del regnat de Trajà (Bustamante 2013-A, p. 177). A Torre Llauder tenim dos exemplars (**H – 357** i **H – 358**) i un fragment de pertinença dubtosa (**H – 302**). Una de les peces (**H - 358**), precisament la que conserva el broc, com hem apuntat abans, és clarament atribuïble al terrissaire de los “palitos segmentados” de *Tritium Magallum*.

Figura 50: Motlle del terrissaire dels “palitos segmentados” amb decoració similar a la peça **H-358** de Torre Llauder (foto: M.P. Sáenz Preciado 1993, 175).

Hispanica 49:

Es tracta d'una forma de parets rectes i lleugerament inclinades, on la seva característica principal és la decoració facetada, de la cara externa, a base de rebuidats en disposició reticulada (de Sepúlveda 2003, p. 292). Estaria inspirada en les peces de vidre de fabricació egípcia, de la forma Isings 21, les quals presenten una decoració similar. En la producció hispànica, estaria produïda pel taller de *Tritium Magallum* i també pel d'Andújar, essent aquest primer el que s'exportaria cap a l'àrea catalana. Els individus que trobem a Torre Llauder (**H - 359** a **H – 362**), correspondrien al subtipus 49-b de Bustamante. La cronologia hom la situa a les darreries del segle I d.C.

Pel que fa a les formes tancades, decorades o no, a continuació veiem la forma

Hispànica 2:

Gerreta de forma globular inspirada en la forma sudgàl·lica Déchelette 67. A Torre Llauder hi ha un exemplar de perfil sencer amb decoració de mètopes (H-363) i fragments de dues peces dubtoses (**H - 365** i **H - 369**). Mayet considera que la seva cronologia aniria des de meitats del segle I fins l'època de Trajà (Mayet 1984, I, p. 85).

Hispànica 3:

Es tracta d'una gerreta globular monoansada amb vora corva exvasada. De mides més aviat reduïdes, fet que la diferencia de la forma pròxima la Hispànica 22 de mides una mica més grans. N'hem localitzat un exemplar, **H-364**. La cronologia estaria entre la segona meitat del segle I i la primera del II dC.

Altres formes tancades:

Agrupem aquí diversos individus corresponents a formes tancades. D'alguns podem suposar la forma, com són les peces **H-366**, **H-367** i **H-368**, que tenen probabilitats de correspondre a les formes Hispànica 12, Hispànica 20 i pròxim a la Hispànica 84. La cronologia la poden situar entre finals del segle I i al llarg del II dC (**H-370** a **H-377**).

Producció llisa:

Hispànica 4:

Es tracta d'una pàtera amb vora horitzontal i exvasada, normalment amb decoració de rodets, a vegades pot tenir nansa d'agafador horitzontal. Bustamante (2013, pp. 129-130) estableix tres tipus, el 4-a de vora horitzontal i recta, que dataria des dels flavis fins l'any 90/100. El 4-b, amb vora lleugerament ascendent correspondria a principis del segle II d.C., i el 4-c de vora descendent, la situa de Vespasià a Adrià. A Torre Llauder tenim tres exemples del tipus 4-a (**H-450**, **H-451** i **H-453**) i un del tipus 4-b (**H-452**).

Hispànica 7:

Es tracta de la clàssica tapadora que a vegades podia ser d'ús polivalent, com a plat. Dins de les diverses variants proposades per Bustamante, les dues mostres de Torre Llauder (**H-458** i **H-459**) poden correspondre a la 7-a. La cronologia aniria dels flavis i tot el segle II d.C. Tampoc no es pot descartar la possibilitat que corresponguin al plat/tapadora de la forma Hispànica 70.

Ritterling 8:

Es tracta d'un petit/mitjà bol hemisfèric que tindria el seu precedent en la producció sudgàl·lica. Sembla que es començaria a produir a l'època dels Flavis (Bustamante 2013-A, p. 72). És una forma que, a vegades, sol ser escadussera, recordem que a *Baelo* sols s'ha localitzat un sol exemplar (Bourgeois-Mayet 1991, p. 198). En aquesta línia no ens ha d'estranyar que, a Torre Llauder, sols hem localitzat dos exemplars que, a més, tenen el perfil complet. No obstant això, per les característiques que presenten ambdues peces possiblement són obra de terrissers de la zona del Principat. Molt bé

podria ser del taller d'Abella, del qual s'ha documentat que fabricava vasos de la forma Ritterling 8. Provenen, l'un de les estances del costat est de l'Aula principal (**H – 378**) i, l'altre, de la zona de l'Hipocaust 2 (**H – 379**). Possiblement datarien de la segona meitat del segle II d.C.

Dragendorf 15/17:

Es tracta d'un plat que vindria, també d'influència gàl·lica. El seu detall més distintiu és la motllura en quart de cercle que reforça la inflexió de la paret del plat.

L'evolució que proposa Bustamante (2013-A), per a aquesta forma, estaria dividida en cinc estadis que es van desenvolupament gairebé paral·lelament:

a.- Pel que fa a la vora, encara guarda força similitud amb la Drag. 15/17 sudgàl·lica, conservant algunes motlures externes. Es produiria a partir de Vespasià.

b.- La paret és quelcom més exvassada que l'anterior i amb vora de bastonet. Els peus són angulosos i presenten la motllura exterior força marcada. També apareix amb Vespasià, però assolirien el seu major esplendor a principis del regnat de trajà i fins meitats segle II d.C.

c.- La paret és més exvassada, absència de vora de bastonet, àmplia motllura exterior i peu anular. Apareix a l'època flàvia i es desenvolupa durant el segle II d.C.

d.- Presenta vora lleugerament ametllada i cara externa és, a vegades, motllurada. Tindria idèntica cronologia que l'anterior.

e.- Vora molt exvassada i paret més prima que els anteriors. La motllura es nota menys en els exemplars més moderns. La datació pot arribar fins al segle III d.C. i, a molt estirar, potser al IV d.C.

Ludowici Tb (Hispanica 17):

Es tracta d'un petit plat de paret inclinada i vora angulosa i gairebé horitzontal. Ludowici Tb va ser la nomenclatura donada inicialment per Mezquíriz (1961, lám. 17-b), posteriorment, el 1985, la va incloure com Hispanica 17. Mayet (1984, vol. I, p. 76) utilitza la nomenclatura inicial i l'inclou dins el grup la Drag. 46, mentre que tant Romero (1985, pp. 210-211) com Pérez Almoguera (1990, p. 101) consideren l'equivalència de formes. L'ur cronologia abastaria tot el segle II d.C. La peça localitzada a Torre Llauder (**H-439**) correspondria a aquesta forma i més concretament a la variant que Bustamante classifica com Hispanica 17-b, de vora amb lleugera inclinació, que es començaria a donar en temps de Vespasià (Bustamante 2013-A, pp. 79-81).

Dragendorff 18:

És una pàtera que inicialment estaria inspirada en el seu model sudgàl·lic; no obstant això, va evolucionant amb unes diferències determinades. Dels diferents grups d'evolució establerts per Mayet (1984), a Torre Llauder, hem documentat exemplars de paret angulosa i que no presenten vora de bastonet i

que vindrien a correspondre amb el 3r grup. El fons de pàtera que presenta un inici d'abombament creiem que podria correspondre al 2n grup.

Dragendorff 24/25:

Contràriament al que succeeix en altres jaciments, a Torre Llauder aquesta forma és molt escadussera, fins al punt que sols s'ha trobat un fragment de vora d'un únic exemplar, tractant-se en el nostre cas d'una producció regional de l'àrea catalana i que ha perdut la totalitat del vernís (**H – 457**).

Dragendorff 27:

A partir de la classificació de Mayet (1984 p. 72) i Bustamante (2013-A, p. 97), veiem que es donarien quatre grups:

a.- El primer estadi correspondria als exemplars inspirats directament en la forma Drag. 27 sudgàl·lica, amb vora sobresortint o de bastonet i peces de mida petita i que, amb el pas del temps, va desapareixent la revora externa.

b.- En un segon moment, a l'època de Trajà, veiem com ha desaparegut totalment el detall anterior passant a una vora de perfil quasi fusiforme i amb peces una mica més grans.

c.- El tercer estadi, tindria lloc cap a l'època severiana (230 – 235 d.C.), en què veiem com els dos mòduls, o quarts de cercle, tenen gairebé la mateixa alçada.

Està documentat encara un quart grup (d) del qual, a Torre Llauder, no n'hem localitzat cap exemplar.

En la TSH el servei de la forma Drag. 27 juga amb la pàtera Drag. 15/17 (Bustamante 2013-A, p. 95), a diferència de la sudgàl·lica on el servei és Drag. 27 amb Drag. 18. És una forma que, en alguns casos, solia portar la marca del terrissaire estampada al fons, no obstant això, a Torre Llauder, no podem assegurar al cent per cent quines serien les peces que correspondrien a la Drag. 27 (a excepció de la **H – 471**, amb la marca MATERNVS), en tant que, en desconèixer la vora o la manca de la motllura interna a mitja alçada, no possible la seva separació de fons que podrien correspondre a la Drag. 35. De totes maneres, sabem que la moda d'estampar el segell, al llarg de la producció, es va perdent, possiblement perquè aquesta, a més, hauria estat una influència d'origen gàl·lic. Però, a més, Bustamante, en aquest aspecte, ens indica com:

“No hay que olvidar que la amplia aparición de sellos observada en la primera época de la producción sufre un descenso considerable que va parejo al descenso de la producción y cierre de algunos centros productivos”
(Bustamante 2013-A, p. 98).

Dragendorff 33:

A l'igual que l'anterior, també és un model copiat de les produccions de la gàl·lia. És una vas de parets rectes i inclinades. Pels paral·lels hispànics, sembla que no era una forma massa freqüent. Els individus localitzats a Torre

Llauder correspondrien a la fase 33-C de Bustamante (2013-A, p. 100), on les parets es corven cap enfora i que cronològicament correspondrien a la primera meitat del segle II d.C.

Dragendorff 35:

Es tracta de la versió fabricada a Hispània d'aquesta forma originària del sud de la Gàl·lia que presenta la particularitat de la decoració a base de fulles d'aigua fetes a la barbotina. Dels exemplars de Torre Llauder, sis correspondrien al subtipus 35-a de Bustamante (**H – 430**, **H - 431**, **H – 434** a **H – 437**) i dos al 35-b (**H – 432** i **H – 433**). La datació estaria entre l'època flàvia i principis del segle II d.C. Pel que fa a les formes Drag. 35 i 36 i la seva similitud amb els models de La Graufesenque, Bustamante planteja la possibilitat que aquesta fos una forma implantada expressament per terrissaires vinguts d'allà: *“No descartamos una emigración flávia de alfareros galos por el Mediterráneo Occidental que ante la saturación del mercado galo y la fuerte competencia .. vieron en los nuevos centros productores que se estaban gestando un nuevo foco de trabajo”* (Bustamante 2013-A, p. 102).

Dragendorff 36:

Pàtera que es complementa amb la forma anterior en el servei de taula i per tant seguiria la mateixa pauta evolutiva que aquella. Cinc dels individus de Torre Llauder (**H-440** a **H-445**) correspondrien al subtipus 36-a, excepte el **H-441** que correspondria al 36-b.

Hispànica 44:

Aquesta forma es considera inspirada en la Drag. 24/25 de la sudgàl·lica. L'evolució del tipus en la producció hispànica, segons Bustamante (2013-A, p. 113-114), tindria tres variants: la 44-a de cos lleugerament globular, que dataria des dels flavis fins a Trajà; la 44-b semblant a l'anterior però amb la meitat superior de paret recta, correspondria bàsicament a l'època de Trajà; i la 44-c que seria la de transició a formes tardanes. En el nostre jaciment únicament estan representades les dues primeres variants, a la 44-a correspondrien les **H-454** i **H-456**, mentre que la **H-455** seria de la 44-b.

Hispànica 77:

Pàtera de forma característica i pròxima a les formes de les produccions de *sigillata* africana “C” (cfr.: Ben Moussa 2007, p. 134, fig. 45, 1.3), per la qual cosa la cronologia s'endinsaria en el segle III dC. Els dos individus localitzats a Torre Llauder (**H-462** i **H-463**) podrien ser pròxims a la variant 77-a de Bustamante.

Hispànica 88:

Aquesta és una forma incorporada relativament fa poc a les taules de la Hispànica, es tracta d'una petita pàtera o plat gairebé pla, de vora arrodonida i poc destacada. Bustamante apunta a la possibilitat de polivalència com a plat i com a tapadora (Bustamante 2013-A, p. 145). De les dues peces trobades a Torre Llauder, la **H-460** correspondria plenament a la forma, mentre que la segona, **H-461**, estaria a mig camí amb la Hispànica 87. La cronologia estaria entre finals i principis del segle II dC.

Marques de terrissaire:

En tot el nombrós conjunt de produccions hispàniques trobades a Torre Llauder, únicament hi ha divuit individus que presenten marca de terrissaire. És destacable que cap d'elles sigui atribuïble a cap altre taller que no sigui el de *Tritium Magallum*, de la Rioja, la qual cosa ens porta també sobre la pista de quin és el lloc d'origen de la major part del material trobat, tant el decorat com el llis.

Únicament hi ha un exemplar amb marca de terrissaire intradecorativa, en aquest cas una "V", indicativa de la signatura de *Valerius Paternus* (H – 247), en un fragment de paret possiblement de la forma Drag. 37-a.

De la marca "ARG" sols hem pogut estudiar un exemplar (H – 466). No obstant això, gràcies al diari d'excavació de Marià Ribas, sabem que es va trobar una altra peça (no localitzada), en la forma Drag. 27 i estampada amb la marca "ARG" (Ribas, llibreta 5, p. 17).

De *Caius Lucretius* (?) tenim dos exemplars amb marca pràcticament idèntica, amb la inscripció "CALVO", d'on la lletra "O" equivaldria a l'expressió *officina* i, al davant, les dues primeres síl·labes del nom del terrissaire (H – 467, H – 468).

Del terrissaire *Maternus Tritiensis* hi ha un fons de copa, possiblement forma Drag. 27 on es llegeix "MATERNI·T" (H – 471).

Sempronius, corresponent a un gentilici d'origen itàlic, està representat per un fons de copa: "SEMPRONI" (H – 473).

Segius Avitus, correspondria un fons de pàtera de la forma Drag. 15/17 (H – 420).

Veiem dos exemples de marques que corresponen dos terrissaires associats, com són els casos de *Valerius Firmus* (H – 474) i *Valerius Quietus* (H – 476). Fet, el d'associacions de terrissaires, que encara es veu més clar quan ho comparem amb les signatures grafitades en els motllos per fabricar peces decorades que han estat trobats en el centre productor de *Tritium Magallum*.

Marques que ofereixen dubtes, una és la "O A^E FIR" (H – 464) que es podria referir a l'associació de *Valerius* i *Firmus*, on el traç de la "V" no hagués quedat marcat o, més hipotètic, d'*Emilius* i *Firmus*. Altres, la que només veiem l'acabament "...PA^T" que podria correspondre a *Valerius Paternus* (H – 475), i una amb l'acabament "...OVI" (H – 472) que pot correspondre als terrissaires *Novius T(...)* o *Valerius Quietus*.

Finalment esmentem que hi ha sis marques amb poques probabilitats d'identificació a causa del seu estat de conservació (H – 419, H – 469, H – 470, H – 477, H – 478 i H – 479).

Els tallers catalans:

Un aspecte poc conegut de la producció de *sigillata* hispànica a Catalunya, durant l'alt imperi romà, fou l'existència d'un rosari de petits tallers que, amb uns productes de qualitat tal vegada secundària, anirien adreçats a abastir els mercats locals o de proximitat. Entre aquests, hi hauria els que coneixem dels jaciments del Velòdrom de Mont-roig del Camp (Pallejà 1994, *passim*), de Mas d'en Corts de Reus (Cabrelles – Gebellí 2011, pp. 496 – 546; Clariana 2013, p. 398), del Mas de Gomandí, també de Reus (Járrega – Prevosti 2011, p. 459)⁶⁶, dels Masos a Cambrils (Járrega – Prevosti 2011, p. 467), el de Vila-sec a Alcover (Roig 2012, p. 182, fig. 178, 10-13; Roig 2013, pp. 318 i 329, fig. 25), el de la vil·la de la Salut de Sabadell (Roca 1978, pp. 5 – 30), el jaciment de Can Valls i Can Cabanyes a Badalona (Prevosti 1981-B: 127 i 284) i, a l'interior, les ciutats romanes de *Iesso* (Guissona) (Pera - de Solà 2014, pp. 250 - 269) i *Ilerda* (Lérida) (Buxeda *et alii* 2014, pp. 182 - 249) on també hi hauria centres productors, el jaciment del Polígon Industrial de Valldan a Berga (Martín Menéndez – Martín Oliveras 2004, pp. 705 i 717, fig. 4, núms. 3 - 4), la vil·la de Tolegassos a Viladamat (Casas – Nolla 1993, p. 52, núm. 250, i p. 55), el jaciment d'Ermedàs a Cornellà de Terri, prop de Girona, (Tremoleda – Castanyer 2013, pp. 479 – 497), a Cal Menut, de Cors, al Pla de l'Estany (Casas *et alii* 1990, pp. 69 -70), a l'establiment terrissaire entre els carrers Marquès de Llafranc i Monturiol⁶⁷, a Llafranc (Barti *et alii* 2004, p. 53 i p. 122) i, a la comarca del Solsonès hi hauria els centres de Can Sotaterra, el de la ciutat de Solsona (força discutit) i el taller d'Abella (Gurt – Miret – Xandri 1998, pp. 257 - 263). En alguns d'aquests centres productors, sols s'han trobat fragments de motlles i no productes acabats (Járrega 2014, en premsa). En canvi, dels centres que coneixem producte fabricat, veiem que coincideixen amb el fet que presenten uns vernissos o engalbes d'una qualitat lleugerament inferior (comparats amb les produccions de la Rioja que copaven el mercat) i que, al seu torn, possiblement repercutiria en el fet que aquests productes serien més assequibles per a la clientela. Tots ells tenen en comú el fet que es tractaria de produccions de difusió discreta, encara que el d'Abella, com veurem, possiblement estaria en un estadi quelcom per damunt de la resta.

A Torre Llauder, d'aquest grup de tallers de la zona catalana creiem que poden correspondre els individus: **H-5(?)**; **H-20**; **H-168**; **H-179**; **H-279**; **H-339** de Solsona; **H-378**; **H-379** i **H-407**;

El taller d'Abella:

Aquest taller fou descobert en els terrenys propietat de Dom Joseph Sala a l'any 1912 per mossèn Joan Serra i Vilaró, el qual va realitzar dues campanyes d'excavacions, els anys 1912 i 1924, (Serra Vilaró 1925, *passim*), i es troba situat en el paratge conegut com "Pla d'Abella", del municipi de Navès, prop de Solsona (comarca del Solsonès).

⁶⁶ No incloem el suposat taller de Molins Nous a Riudoms (Járrega – Prevosti 2011, p. 468), ja que, segons comunicació personal de Marta Prevosti, es tracta d'un error i realment correspon a Mas de Gomandí.

⁶⁷ La notícia únicament fa referència a la troballa d'un punxó, per decorar ceràmica, que representa una fulla de palma.

La difusió dels seus productes fou força limitada, es va estendre sobretot a nivell comarcal, també arribarien a Guissona (Pera – de Solà 2014, pp. 250 i ss.) i, fins i tot, exemplars esporàdics van arribar fins a Pamplona i el *limes* (Mezquíriz 1978, fig. 21,8; Oelman 1914, fig. 1, 17). El cas de Torre Llauder ens crida l'atenció per la qualitat i el nombre d'individus, fet que ens porta a suposar la possibilitat de l'existència de contactes comercials, de certa intensitat, entre els dos llocs. Aquest conjunt d'exemplars trobats aquí formen un grup excepcional tenint en compte, a més, el seu relatiu bon grau de conservació. Constitueixen sens dubte una important aportació pel que fa a decoracions i punxons emprats, alguns gairebé inèdits en aquesta producció.

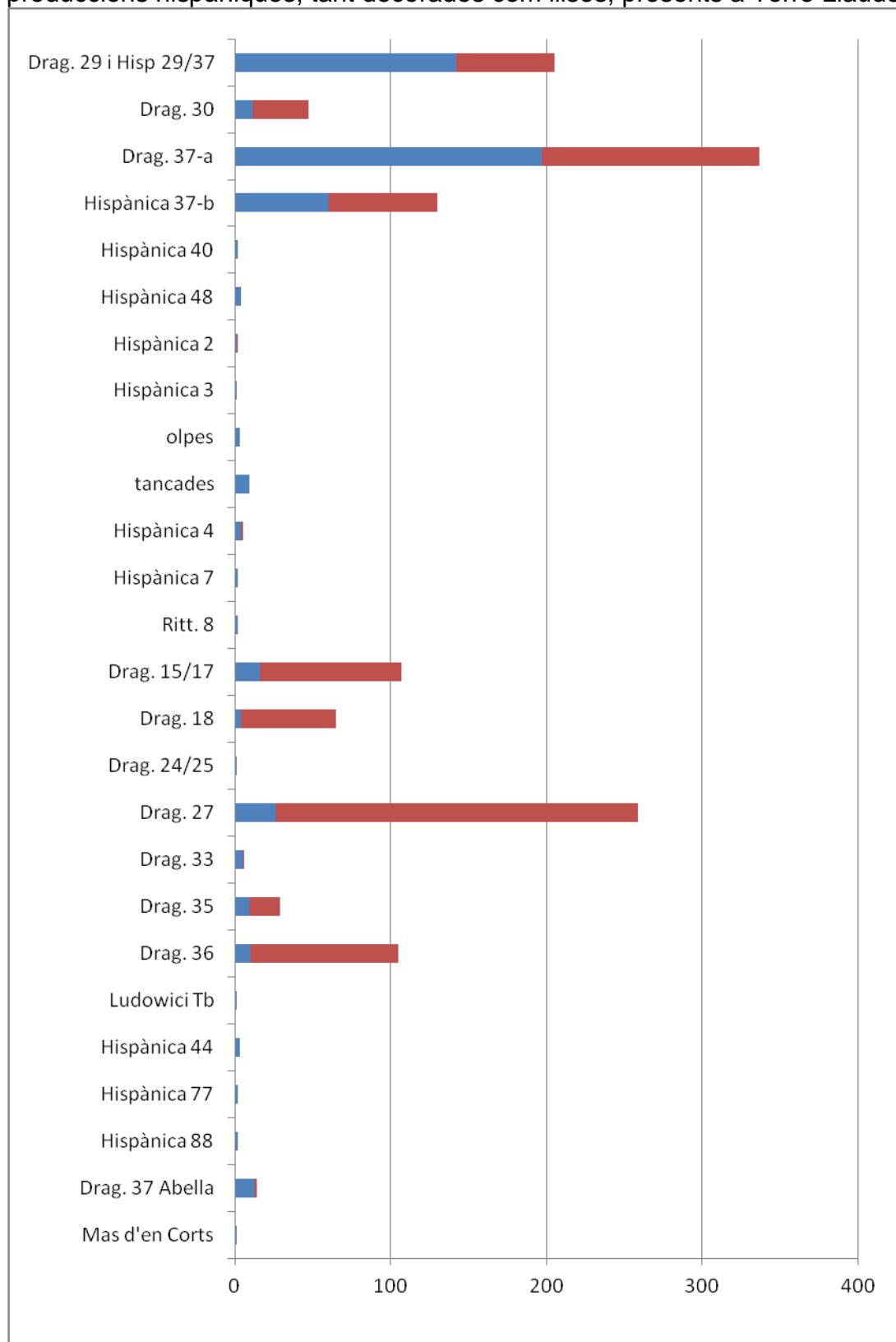
Els materials del taller d'Abella localitzats a Torre Llauder, són tots enquadrats dins la forma Drag. 37, que Mezquíriz (1961) va definir com a tardana. Majoritàriament, procedeixen de les excavacions de Marià Ribas. Del conjunt de tretze individus identificats, sols disposem de les referències del context arqueològic de quatre exemplars. Així, mitjançant els diaris d'excavació, sabem que els exemplars núms. **H – 484**, **H – 485** i **H - 486** provenen de l'abocador situat al nord de l'hipocaust 1, datable vers la segona meitat del segle II d.C. La peça núm. **H - 487**, prové de l'excavació de l'àula principal, estrat U.E. 10, datat a l'època severiana. Veiem com les decoracions seguien, aproximadament, els dos estils d'Abella definits per Mayet (1984). Així, enquadrables amb el primer estil són les peces decorades a base de rosetes i cercles de cordes (núms.: **H – 481**, **H - 482**, **H - 483**, **H – 486**, **H – 487**, **H – 490** i **H - 492**). Al segon estil, corresponen les peces amb decoracions de motius lineals, que solen trobar-se sols o combinats amb rosetes i elements circulars (núms.: **H - 480**, **H – 484**, **H – 485**, **H – 488**, **H – 489** i **H - 491**).

La cronologia del grup de peces del taller d'Abella trobades a Torre Llauder, inclosos els materials que disposen de context arqueològic, vindria a coincidir amb la proposada en els estudis de Casas *et alii* (1989), que indicava que, aquest taller, hauria estat actiu en l'espai cronològic situat entre mitjans del segle II i el segle III dC.

Taller del Mas d'en Corts (Reus):

La peça possiblement provinent del taller del Mas d'en Corts, de Reus, vindria a ser, ara per ara, l'únic exemplar vernissat que es coneix d'aquest centre. Això és gràcies al fet que es varen trobar en aquell jaciment un petit conjunt de fragments de motlles, la decoració d'un dels quals vindria a coincidir amb l'individu **H – 493**. Es tracta d'un fons de bol amb peu, possiblement de la forma Drag. 37, el qual conserva part de la decoració a base de grans cercles secants, cordats on, els interespais, s'omplen de forma desigual amb petits cercles o volanderes. El ventall cronològic durant el qual hom considera que es comercialitzarien els seu productes estaria comprès aproximadament entre la segona meitat del segle I dC i fins ben entrat el segle II dC. Per contra es que es desconeix el context arqueològic en el qual fou exhumada la peça de Torre Llauder durant les excavacions dels anys seixanta.

A continuació mostrem, en el següent gràfic, la distribució quantitativa de les produccions hispàniques, tant decorades com llises, presents a Torre Llauder:

En vermell, els no inclosos en el corpus.

Codi descriptiu de vernissos (glanztonfilm) i argiles:

GLANZTONFILM o VERNÍS:

Brillantor:

- A – brillant.
- B – semibrillant
- C – mat

Color: segons taula Cailleux 1981.

Conservació:

- a – molt bona.
- b – bona.
- c – regular.
- d – dolenta.
- e – fragment rodat.

PASTES (ARGILA):

Textura:

- A – argila ben depurada i de fractura terrosa.
- B – argila ben depurada i de fractura recta-terrosa.
- C - argila ben depurada i de fractura recta o recta-ondulada.
- D – argila ben depurada, fractura irregular o exfoliada.

Color: segons taula Cailleux 1981.

Cocció:

- a – bona.
- b – excessiva.
- c – de “sandwich”.

Altres:

- x – presència de diminutes vacúols.
- y – presència d’algunes diminutes partícules fosques.
- z – presencia de partícules blanques.

PECES DECORADES:

Qualitat del gravat en la decoració del vas:

- I – molt bona, peça en què la decoració ofereix una gran qualitat.
- II – bona, peça que ofereix uns punxons, en general, ben gravats.
- III – regular, quan la peça presenta uns punxons ben gravats i altres un xic borrosos.
- IV – baixa o dolenta, quan la majoria dels punxons són de difícil identificació.

Estil:

- I – imitació de la producció sud-gàl·lica
- M - mètopes
- C - cercles

CATÀLEG ANALÍTIC *SIGILLATA* HISPÀNICA:

Dragendorff 29:

H - 1.- Vas de perfil sencer, forma Drag. 29. Amb decoració de dos frisos. El superior a base de "gallons" o llengüetes distribuïdes verticalment i en paral·lel. En el segon, o inferior, s'alterna un motiu de tres cercles concèntrics, cordats els dos més exteriors, i una au vers la dreta.

Actuació procedència: M. Ribas, llibreta 5, p. 17: Abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm. inventari: s/n

Glanztonfilm: A-S39-b.

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: I / C

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, lám. CLXXVII, pròxim a 1709, de *Tritium Magallum*.

Llengüeta: Mayet 1984 II, lám. CXIII, pròxim a 98, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, lám. 104, pròxim a 1841.

H - 2.- Fragment de vora forma Drag. 29. Amb decoració de mètopes. Decorat en el fris superior, a base de mètopes motiu amb distribució de Creu de Sant Andreu per una sanefa vegetal formada per bifoliàcies. Els espais triangulars són reomplerts de la següent forma: l'inferior per dos petits cercles concèntrics, els mitjos per petites rosetes i el superior amb un diminut cercle. A la zona superior copsem una sanefa de bifoliàcies. L'element de separació entre mètopes està format per una sanefa vegetal a base de bifoliàcies i a cada costat dues línies zigzaguejants.

Actuació procedència: M. Ribas, llibreta 3, p. 11, 24-9-1961: hipocaust 2.

Núm inventari: 5.173.

Glanztonfilm: A-P17-b

Argila: C-M20-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Ocell cap a l'esquerra: Mayet 1984 II, lám. CLXXIV, pròxim a 1586, *Tritium Magallum*.

Ocell cap a la dreta: Mayet 1984 II, lám. CLXXIV, pròxim a 1568, *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, lám. 105, pròxim a 1.915; garabito 1978, p. 544, T. 40, 32.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 113, 2.246.

Petita roseta amb punt central.

Comentari: La distribució de la decoració en la peça recorda molt les produccions del terrissaire *Segius Tritienses* (Garabito *et alii* 1989, p. 452).

H - 3.- Dos fragments de vora de la forma 29, amb decoració de mètopes, on copsem una biga vers la dreta i els elements de separació de mètopes a base de vuit línies verticals zigzaguejants.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 46, 27-1-1970 (fragment esquerra); Ribas, llibreta 5, p. 5 (fragment dreta): Abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm inventari: 7.822

Glanztonfilm: B-S-39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Biga: Mayet 1984 II, CCII, pròxim 2.512, de *Tritium Magallum*.

Motiu vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, II, làm. 117, 2.360.

H - 4.- Fragment de vora forma 29. Amb decoració de mètopes, al fris superior veiem els punxons de dues imatges de la deessa Fortuna vers l'esquerra. Copsem la meitat dels elements de separació de mètopes, format per tres línies verticals zigzaguejants i bifoliàcies. A la part alta de la decoració es copsa la meitat inferior d'una sanefa horitzontal que estaria formada també per bifoliàcies, al centre, i als costats tres línies ondulades.

Actuació procedència: M. Ribas, llibreta 6, p. 23, 12-10-1969. Sector oest.

Núm inventari: 7.596

Glanztonfilm: C-R35-d.

Argila: C-M47-a-z

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Fortuna: Mayet 1984 II, CXCV, pròxim a 2.337, de *Tritium Magallum*; Saenz 1997, làm. 108, 698, de *Bilbilis*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, II, làm. 114, pròxim a 2262.

H - 5.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat amb mètopes i la figura d'Acteó o Mercuri (?) vers l'esquerra. De l'element de separació sols es copsen tres línies ondulades.

Actuació Procedència: Ribas 1961 - 1970

Ref.: 7.871.

Gl.: B-S37-c

P.: C-L47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Acteó o Mercuri (?): Pérez Almoguera 1991, p. 122, fig. 43, 563, amb signatura de T.P.M.T; Pérez Almoguera 1999, p. 171; Buxeda *et alii* 2014, p. 232, fig. 29

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 116, pròxim a 2.339.

Comentari: l'article de Buxeda *et alii* 2014, és el que publica la imatge més clara del punxó d'Acteó o Mercuri(?) que, tot i tenir força semblança, no és possible la identificació al cent per cent atès que, el que veiem en la peça de Torre Llauder, no està prou ben conservat a la zona del cap i sembla que el

braç esquerra seria quelcom diferent, de totes maneres cal assenyalar que guarda força similitud anatòmica amb aquest.

H - 6.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, amb decoració de mètopes. En veiem el fragment d'una mètopa amb un dofí vers l'esquerra, al damunt te una línia de perles. De l'element de separació vertical sols es copsa la part alta de dues línies ondulades.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.715.

Glanztonfilm: A-P20-b

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Dofí: Mayet 1984 II, CXCI, 2.204, de *Tritium Magallum*

H - 7.- Fragment de vora Drag. 29, amb decoració de mètopes en el fris superior, amb divisió de tres línies ondulades verticals i bifoliàcies de disposició vertical. Dins la mètopa s'observa un cap vers l'esquerra d'un element zoomorf, possiblement una au.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.643

Glanztonfilm: A-S39-b

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Au.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.312.

H - 8.- Fragment de vora forma Drag. 29, amb decoració de mètopes en el fris superior, amb divisió de tres línies ondulades verticals i bifoliàcies de disposició vertical. Dins la mètopa s'observa una sanefa de bifoliàcies en la part alta i un punxó de tres cercles concèntrics amb punt central, essent cordat el del mig.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.607

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Cercles concèntrics: Garabito 1978, p. 545, T. 41, pròxim a núm. 2.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, pròxim a 2.258.

H - 9.- Dos fragments de forma Drag.29 amb decoració de mètopes. En el fris superior veiem com a centre de la mètopa un punxó de dos cercles concèntrics, tenint a ambdós costats un motiu vertical de línia zigzaguejant rematat a dlt i a baix per un motiu trifoliat. L'element de separació de mètopes

és de quatre línies ondulades. Del fris inferior sols es veu un fragment de la part alta d'un element de separació de mètopes.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.570 – 7.658 – 7.706

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: A-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical acabat amb fulles: Mezquíriz 1961, làm. 109, pròxim a 2060; Mayet 1984 II, Làm. CXXXIX, 301, de *Tritium Magallum*.

Dos cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 104, 1842.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, 2343.

H - 10.- Fragment de vora de la forma Drag. 29. De la decoració sols resta el fris superior. Veiem un element vertical que té al seu extrem inferior una palma i ambdós costats, units per una línia en funció de *iugum*, espirals simètriques fetes a base de línies ondulades i, en el centre, presenta una petita roseta. La decoració tanca, a dalt i baix, amb sanefes de perletes i bifoliàcies vers la dreta. La decoració estaria inspirada en la que veiem en algunes peces de *sigillata* sudgàlica.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 21, Abocador est

Núm inventari: 7.605

Glanztonfilm: C-P20-b

Argila: B-L47-a

Qualitat del gravat: II

Estil: I

Punxons:

Espirals: Mayet 1984, II, làm. IX, 25, paral·lel llunyà, de Bronchales, i làm. CXLIII, 453, paral·lel llunyà, de *Tritium Magallum*.

H - 11.- Vas de perfil complet, de la forma Drag. 29, el fris superior està decorat amb mètopes, l'element vertical de separació consisteix en una tira de bifoliàcies, tres línies ondulades i tanca amb una altra tira de bifoliàcies. Les mètopes emmarquen un motiu consistent en dos cercles concèntrics amb un punt central en relleu, el cercle més extern és fet amb línia ondulada. El fris inferior està decorat amb un motiu arbrat, que es va repetint, en disposició radial.

Actuació procedència: Ribas llibreta 7, p. 84, 6-2-1970, hipocaust 2.

Núm inventari: 5.236.- MdM 1.545

Glanztonfilm: B-S39-b

Argila: B-L47-a-z

Qualitat del gravat: II

Estil: M / I

Punxons:

Element arbrat: Mayet 1984 II, CLIX, pròxim 1.018, de *Tritium Magallum*.

Element separació mètopes: Mezquíriz 1961, II, pròxim a làm. 113, 2230 i làm. 114, 2268 de Funes.

Cercles concèntrics: Serrano 1991, p. 168, fig. 36, 37.

Comentari: De la composició del fris inferior, veiem distribucions semblants en la producció del taller d'Andújar (veure M. Isabel Fernández 1988, làm. 95, núm. 952).

H - 12.- Vas de perfil complet, de la forma Drag. 29, el fris superior està decorat amb mètopes, l'element vertical de separació consisteix en una flor de tres fulles, a dalt i baix, que s'uneixen per una línia ondulada. El motiu, repetitiu, és un cercle que emmarca una roseta de set fulles. El fris inferior segueix idèntic esquema.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 96, 10-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.551

Glanztonfilm: B -S37-c

Argila: B-L47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Element vertical: Tot i que no es localitzi en el repertori de la TSH, l'element de tres fulles estaria entre els punxons d'Hermet 1934, pl. 12, 12 i pl. 14, 13 (de TSS).

Cercle amb roseta de set fulles: Serrano 1991, p. 169, fig. 37, pròxim a 45.

H - 13.- Vas de perfil complet, de la forma Drag. 29, decorat amb mètopes. En el fris superior les mètopes emmarquen un bust de la deessa Minerva (?) que, per la qualitat, podem pensar que possiblement hauria estat copiat d'un camafeu, i, en una altra mètopa, un gos vers la dreta emmarcat per una garlanda de bifoliàcies L'element vertical de separació es compon de tres línies ondulades, una faixa vertical de bifoliàcies i tres línies ondulades, no obstant això, aquest esquema s'altera com veiem en el fris inferior. Al fris inferior, menys conservat, veiem un fragment de punxó d'un altar (?) i part d'un element zoomorf (?). Tanca la decoració una sanefa horitzontal de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, pp.: 48 i 49, 27 i 28-1-1970, sector forn, hipocaust 2.

Núm inventari: 7.820.

Glanztonfilm: A-S39-b

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Gos vers la dreta: Mayet 1984 II, CLXXXVI, 2.035, de *Tritium Magallum*.

Minerva: possiblement produït a partir de la impressió d'una gemma.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, 2.313.

Altar.

Cap d'element zoomorf.

H - 14.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, amb decoració de mètopes. En el fris superior veiem dues mètopes. La primera amb un fragment de punxó d'una au, i la segona amb una roseta, fragmentada, de vuit fulles. L'element vertical de separació consta de tres faixes de bifoliàcies separades per dues faixes de tres línies ondulades. Al fris inferior veiem, reomplint les mètopes, un

punxó de tres cercles concèntrics amb un punt central. El cercle més extern era cordat. En la primera mètopa, a més, hi veiem un element vertical a base de bifoliàcies, tenint un petit cercle amb punt central a la part inferior, i en la part superior una fulla trifoliada

Actuació procedència: Ribas llibreta 7, p. 81, 6-2-1970, al costat est de l'hipocaust 2; p. 89, 9-2-1970, sector oest de l'hipocaust 2 (s'observa, en els apunts de Ribas, que s'havia trobat el peu de la peça).

Núm inventari: 7.862.

Glanztonfilm: A-P20-c

Argila: B-L47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, lám. CXLVI, 589, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics: Álvarez Santos 2005, p. 294, lám. XLIV, pròxim a 2.818.

Au (incompleta o fragmentada).

Element arbrat vertical (amb cercle en l'extrem inferior): derivació dels models de Mezquíriz 1961, lám. 81, 1098, i lám. 108, 2047.

H - 15.- Fragments de vores de la forma Drag. 29. En el primer fragment veiem una roseta de vuit fulles i un element vertical de separació de mètopes compost de tres bandes de bifoliàcies separades per tres bandes de línies ondulades. En el sego ragment veiem parcialment una fulla palmada, variant l'extrem dret de l'element vertical de separació, que presenta la sanefa de bifoliàcies al peu de la mètopa. Del fris inferior sols es conserva la part superior d'un element de separació de mètopes a base tres línies ondulades, bifoliàcies i tres línies ondulades.;

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 83, 22-11-64, Abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm inventari: 7.840.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: A-M47-az

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, CXLVI, 588, de *Tritium Magallum*.

Fulla palmada: Mayet 1984 II, CLVI, 955, de *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 115, pròxim a 2.316.

H - 16.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, amb decoració d'un ocell (cigne?) vers l'esquerra del qual sols es copsa el cap i el coll

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 96, 10-2-1970, habitació del forn, hipocaust 2.

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Cigne: Mayet 1984 II, CLXXVI, 1.685, de *Tritium Magallum*.

H - 17.- Fragment proper a la vora, de la forma Drag. 29, amb decoració d'un ocell vers l'esquerra, a continuació es copsa una tira vertical de bifoliàcies possiblement l'inici de l'element de separació de la mètopa.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 30, 24-1-1970, hipocaust 2.

Núm inventari: 7.869.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: B-M39-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Au vers l'esquerra: Mayet 1984 II, làm. CLXXIII, 1527, *Tritium Magallum*; Alvarez Santos 2005, p. 275, làm. XXV, 1997, de *Iuliobriga*.

H - 18.- Fragment de vora de la Drag. forma 29, amb decoració d'un punxó de quatre cercles concèntrics, essent cordat el més exterior, alternant-se amb una palmeta.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 19, abocador est.

Núm inventari: 7.644.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-c

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 105, pròxim a 1939 (sense el cercle central); Garabito 1978, làm. 38, 168.

Palmeta: Mayet 1984 II, CLXVIII, 1.389, de *Tritium Magallum*.

H - 19.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat amb mètopes. Del fris superior s'observa una fulla estilitzada i part de l'element vertical de separació de mètopes consistent en tres línies ondulades i l'inici d'una faixa de bifoliàcies. Del fris inferior sols es veu una línia vertical ondulada i al seu costat la faixa de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas llibreta 9, p. 20, abocador est.

Núm inventari: 7.613.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Fulla de roure: Mayet 1984 II, Pl. CLXI, pròxima a 1077, de *Tritium Magallum*; Romero 1985, p. 376, fig. 44, 405.

H - 20.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat amb mètopes. Del fris superior s'observa la meitat del darrere d'una au vers l'esquerra, al seu damunt una sanefa horitzontal de bifoliàcies i l'inici de l'element vertical de separació de mètopes consistent en tres línies ondulades. L'escassa qualitat del vernís ens apunta vers una producció de la zona catalana.

Actuació procedència: Ribas llibreta 8, p. 69, abocador est.

Núm inventari: 7.848-A.
Glanztonfilm: C-P20-e
Argila: B-M27-az
Qualitat del gravat: III
Estil: M
Punxons:
Au vers l'esquerra.

H - 21.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat amb mètopes. Del fris superior s'observa una au (possiblement un colom) vers la dreta i l'inici de l'element vertical de separació de mètopes consistent en dues línies ondulades. Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 83, 6-2-1970, costat est de l'hipocaust 2.
Núm inventari: 7.664.
Glanztonfilm: A-R39-b
Argila: B-M35-az
Qualitat del gravat: III
Estil: M
Punxons:
Au (colom ?) vers la dreta: Mayet 1984 II, lám. CLXXIV, 1593, *Tritium Magallum*.

H - 22.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat amb mètopes. Del fris superior s'observa una au (possiblement un colom ?) vers la dreta. De l'inferior, veiem la part alta de l'element vertical de separació de mètopes consistent en bifoliàcies i dues línies ondulades. Aquesta és una peça de diàmetre excepcionalment petit dins les produccions d'aquesta forma: 10,6 cm. Actuació procedència: Ribas llibreta 5, p. 79, a 10 metres del frigidarium en direcció nord.
Núm inventari: 7.738.
Glanztonfilm: A-S37-b
Argila: B-M20-az
Qualitat del gravat: III
Estil: M
Punxons:
Au vers la dreta: Mayet 1984 II, lám. CLXXIV, pròxim a 1597, *Tritium Magallum*.

H - 23.- 7888.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat amb mètopes. Al fris superior s'observa una au (gallinàcia ?) vers la dreta i ambdós costats bifoliàcies de disposició vertical. Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.888.
Glanztonfilm: A-S39-c
Argila: B-M47-a
Qualitat del gravat: II
Estil: M
Punxons:
Au vers la dreta: Mayet 1984 II, lám. CLXXI, pròxim a 1499, *Tritium Magallum*.

H - 24.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat amb mètopes. Del fris superior s'observa un element vertical de separació de mètopes consistent en dues línies ondulades i, dins la mètopa, dos conills vers la dreta, al seu damunt hi ha una línia de perles de disposició horitzontal. En un altre fragment veiem part d'una mètopa amb un fulla vegetal i al peu una línia de perles de disposició horitzontal (veiem una composició semblant a Garabito 1978, làm. 66, 12) . En la línia de la carena, envoltant la peça hi hauria una línia de perles en relleu. En el fris inferior hi copsem, força mal gravat, un motiu de cercles concèntrics (tres amb punt central?), separats per un element vertical de qual sols es copsa, fragmentàriament, la part alta.

Actuació procedència: Ribas llibreta 9, p. 18, abocador est.

Núm inventari: 7.856.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: B-M47-az

Qualitat del gravat: IV

Estil: M

Punxons:

Conill a la dreta: Mayet 1984 II, CLXXXVII, 2.067, de *Tritum Magallum*.

Fulla vegetal: Mayet 1984 II, CLXI, 1.115, de *Tritum Magallum*.

H - 25.- Fragment pròxim a la vora, d'una forma Drag. 29, amb decoració de mètopes. En el fris superior està decorat amb un amoret alat emmarcat per un cercle i l'element vertical de separació consistent en dues línies ondulades, bifoliàcies i dues línies ondulades. Del fris inferior veiem un motiu de tres cercles concèntrics (com a mínim) i quatre línies ondulades corresponents a l'element vertical de separació.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.646.

Glanztonfilm: A-S37-d

Argila: D-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Amoret alat: Mayet 1984 II, CXCIV, pròxim i simètricament contrari al 2295, de *Tritum Magallum*.

Cercle.

Cercles concèntrics.

Element vertical de separació de mètopes.

H - 26.- Fragment pròxim a la vora, d'una forma Drag 29, el fris superior està decorat amb un motiu repetitiu de dos cercles concèntrics i punt central en relleu, el cercle exterior és cordat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.752.

Glanztonfilm: B-R20-d

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 104, 1.880.

H - 27.- Fragment de vora de la forma Drag 29, amb lletres gravades, “post coctem”, on sembla que s’hi pot llegir “LINA...” (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1963 (Ribas 1966, p. 32, 2).

Núm inventari: 6.364.

Glanztonfilm: B-S39-b

Argila: B-L47-az

H - 28.- Fragment de vora corresponent a la forma Hispànica 29, variant sense decoració o llisa.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 100.034

Glanztonfilm: B-S27-b

Argila: C-N70-bz

Paral·lels:

Mezquíriz 1961, p. 282, de Liédena.

H - 29.- Fragment de vora de la forma Drag 29, amb decoració, en el fris superior, d’un motiu que es va repetint, compost per dos cercles concèntrics amb punt central en relleu, alternant-se amb un element vertical de dues línees ondulades i amb una palmeta, en la part alta (possiblement també en tindria una idèntica a baix).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.569.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: A-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, lām. 104, pròxim a 1.880.

Palmeta: Mayet 1984 II, CLXIX, pròxim a 1452.

H - 30.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat, en el fris superior, amb un motiu que possiblement es va repetint, compost per tres cercles concèntrics, alternant-se amb un element vertical del qual sols es cospa la part alta, consistent en la meitat superior d’una palmeta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.726.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Palmeta (?): Mayet 1984 II, CLXIX, pròxim a 1452.

Cercles concèntrics.

H - 31.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat, en el fris superior, amb mètopes, on veiem un rectangle format per punts allargassats a semblança de les mètopes amb imbricacions de la TSS i, tot seguit, un cercle de línia ondulada que emmarca una roseta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.709.

Glanztonfilm: A-S47-c

Argila: C-M51-b

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercle amb roseta: la roseta és comparable amb la de Mezquíriz 1961, làm. 105, 1.903-b, i el cercle amb Mezquíriz 1961, làm. 106, 1.966.

H - 32.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, en el fris superior, s'observen línies possiblement d'una decoració vegetal estilitzada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.729.

Glanztonfilm: C-R13-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: I

H - 33.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, de la decoració del fris superior sols es conserva una petita roseta.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09-04-283.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat:

Estil: ?

Punxons:

Roseta.

H - 34.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, de la decoració del fris superior consta de línies verticals, ondulades i paral·leles entre elles. Presenta les restes d'un grafit, o inscripció, just al dessota la vora. A la cara interna de la peça manquen les característiques incisions d'aquesta forma.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.714.

Glanztonfilm: A-P20-c

Argila: B-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M(?)

H - 35.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat, en el fris superior, amb mètopes, on veiem un element vertical amb quatre fulles en la part superior. L'element de separació entre mètopes consta de tres línies verticals ondulades per cada costat i al centre una faixa vertical de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.708.

Glanztonfilm: B-P20-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical: Mezquíriz 1961, làm. 108, 2.054.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 116, 2.319.

H - 36.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat, en el fris superior, amb mètopes, on veiem l'inici de l'element vertical de separació que sols conserva un fragment de línia ondulada. En la zona superior de la mètopa veiem una faixa horitzontal de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.713.

Glanztonfilm: A-P25-c

Argila: A-M49-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

H - 37.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat, en el fris superior, amb mètopes, on veiem l'inici de l'element vertical de separació que consta de dues línies ondulades i una faixa vertical de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: A-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, pròxim a 2274.

H - 38.- Fragment de vora de la forma Drag. 29, decorat, en el fris superior, amb mètopes, on veiem part de l'element vertical de separació consistent en dues línies ondulades, una faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades, suposem que les faixa vertical de bifoliàcies de l'extrem dret pertany a l'interior de la mètopa.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.711

Glanztonfilm: A-P25-c

Argila: A-M49-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.316.

H - 39.- Fragment tocant a la vora, de la forma Drag. 29, decorat, en el fris superior, amb mètopes, on veiem part d'un punxó inidentificable (potser una flor de lis?) i part de l'element vertical de separació consistent en una faixa de bifoliàcies, tres línies ondulades, bifoliàcies i tres línies ondulades.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.754

Glanztonfilm: C-P35-b

Argila: B-M50-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Flor de lis (?).

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.316.

Dragendorff 30:

H - 40.- Fragment de vora de la forma Drag. 30, la part alta presenta una sanefa d'oves en posició allargassada (la part inferior mira vers la dreta), del fris de la decoració, a base mètopes, sols veiem parcialment els elements verticals de separació que constarien de tres línies ondulades, una faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades. S'observa, molt precàriament, un fragment de punxó possiblement zoomorf.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.837.

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Oves: Mayet 1984 II, CXLI, pròxim a 387, de *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, pròxim a 2.262.

H - 41.- Fragment de vora de la forma Drag. 30, tocant amb la vora presenta una sanefa horitzontal a base de dos petits cercles concèntrics, del fris de la decoració, a base de mètopes, sols veiem, precàriament, la part alta d'una faixa de bifoliàcies de disposició inclinada, dues línies verticals ondulades i la part alta d'una faixa de bifoliàcies de disposició vertical i que formarien part de l'element de separació de mètopes.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.612.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Petits cercles concèntrics.

H - 42.- Fragment de vora de la forma Drag. 30, amb decoració semblant a l'anterior, però la sanefa horitzontal és de petits cercles simples, al dessota s'observa part de l'element de separació de mètopes consistent en una faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.723.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Petit cercle.

H - 43.- Fragment de vora de la forma Drag. 30, tocant amb la vora presenta dos punxons fets a base de dos petits cercles concèntrics, i a l'esquerra veiem la part alta de tres línies ondulades.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.739.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-M35-az

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Cercles concèntrics.

H - 44.- Fragment de vora de la forma Drag. 30, de la decoració sols veiem un petit cercle i un altre motiu fragmentat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.717.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: ?

Punxons:

Petit cercle.

H - 45.- Fragment de vora de la forma Drag. 30, la part alta presenta una sanefa d'oves de tres línies, del fris de la decoració, a base de mètopes, copsem els elements verticals de separació que constarien de tres línies ondulades, una faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades (?), i un fragment d'un punxó zoomorf, representant una cigonya, i col·locat en posició horitzontal.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.561 bis.

Glanztonfilm: A-S37-b

Argila: A-M47-c

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Cigonya: derivada del model de Mayet 1984 II, CLXX, 1462 i 1469 (entre altres), de *Tritium Magallum*.

Oves: Mayet 1984 II, CXLI, 358, de *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 116, pròxim a 2.335.

H - 46.- Fragment amorf, pròxim a la vora, de la forma Drag. 30, la part alta presenta una sanefa d'oves. Veiem parcialment una mètopa reomplerta, en la part alta, amb bifoliàcies en posició horitzontal i seguidament un punxó de dos petits cercles concèntrics, al dessota d'aquest veiem dos punts en relleu i una

bifoliàcia. L'element vertical de separació sembla que constaria de tres línies ondulades.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.890.

Glanztonfilm: A-R37-c

Argila: B-M45-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Oves: Mayet 1984 II, CXLI, pròxim a 366, de *Tritium Magallum*.

Petits cercles concèntrics.

H - 47.- Fragment amorf, de la forma Drag. 30, veiem dues línies ondulades verticals que separarien la mètopa i dues figures de la deessa Victòria vers l'esquerra i alçant la corona (peça força deteriorada).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: A-S37-d

Argila: B-M47-az

Qualitat del gravat: IV

Estil: M

Punxons:

Victòria: Mayet 1984 II, CXCI, pròxim 2270.

H - 48.- Fragment de paret i inici del fons, de la forma Drag. 30, decorat amb mètopes de les quals sols es conserva una bifoliàcia i la part inferior de tres línies ondulades i verticals. A la part interna s'observa la característica motllura de quart de cercle.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-L47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 114, pròxim a 2.265.

H - 49.- Fragment de paret i inici del fons, de la forma Drag. 30, decorat un motiu de dos cercles concèntrics amb mètopes de les quals sols es conserva, de l'element de separació, la part inferior de la faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades verticals. A la part interna s'observa la característica motllura de quart de cercle.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 4024

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: A-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 114, pròxim a 2.273.

H - 50.- Fragment de paret i inici del fons, de la forma Drag. 30, decorat amb mètopes de les quals sols es conserva, de l'element de separació, el final de la faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades verticals. Es cospa un fragment, inidentificable, d'un punxó potser vegetal. A la cara interna presenta la característica motllura de quart de cercle.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 44, 27-1-1970, costat oest del forn de l'hipocaust 2, nivell alt.

Núm inventari: 7.727.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: B-M49-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 114, pròxim a 2.265.

Hispanica 29/37:

H - 51.- Peça de perfil complet de la forma Hispanica 29/37 amb decoració de mètopes. En el fris superior apareixen de forma alterna un requadre amb dos gossos vers l'esquerra, dos elements arbrats i la figura d'*Actaeon* (?) i un element arbrat. Al punxó d'*Actaeon* (?) sembla que li manqui el braç esquerre. L'element de separació de mètopes es compon de tres línies ondulades, una faixa de bifoliàcies i altres tres línies ondulades. En la carena veiem una sanefa continua de palmetes. En el fris inferior hi ha la mateixa composició d'element vertical de separació de mètopes i dins els requadres suposem que s'aniria repetint la composició on dos gossos en cursa vers la dreta persegueixen un petit cérvol, a la base de l'escena veiem una sanefa de bifoliàcies. Al dessota del peu presenta restes d'un grafit "post coctem" amb les lletres .../OER/... El fragment que contenia la lletra "O", actualment no es localitza.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 21, 22-1-1970; p. 28, 24-1-1970; p. 31, 23-1-1970; p. 49, 28-1-1970; llibreta 8, p. 3, 11-2-1970; pp. 10, 11 i 14, 12-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.545 - MdM 12.003.

Glanztonfilm: A-S37-b

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Actaeon (?): Mayet 1984 II, CXCII, 2.247, de *Tritium Magallum*; Tirado 2000, fig. 11.2.

Gos vers la dreta: Mayet 1984 II, CLXXXVI, pròxim a 2.017, de *Tritium Magallum*.

Gos a l'esquerra: Mayet 1984 II, CLXXXVI, derivació del 2.023, de *Tritium Magallum*.

Petit cérvol: Mayet 1984 II, CXC, derivació del 2159, de *Tritium Magallum*.

Palmeta: Mayet 1984 II, CLXIX, 1.431, de *Tritium Magallum*; Romero 1999, p. 207, T. v, palmeta III,1.

Element arbrat: Mayet 1984 II, CLIX, pròxim 1.015, de *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, 2.270.

Comentari: Es tracta d'una peça característica del taller de les "palmetes" (Romero 1999, pp. 169 – 208).

H - 52.- Peça de perfil complet de la forma Hispànica 29/37 amb decoració de mètopes. Presenta tres sanefes horitzontals de bifoliàcies, a la part alta de la decoració, a la carena i al final tocant amb el peu. L'element vertical de separació es compon de dues faixes de bifoliàcies al mig de les quals hi ha tres línies ondulades. En el fris superior es van alternant requadres amb una roseta de vuit fulles i una au. En l'inferior veiem un motiu repetitiu de quatre cercles concèntrics, cordats els dos exteriors i, l'element de separació estaria format per dos petits cercles concèntrics, a dalt i baix i enllaçats per una línia ondulada.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 29, 24-1-1970; llibreta 8, pp. 8, 9, 10, 12, 13 i 14, 12-2-1970, farciment hipocaust 2; llibreta 9, p. 5, abocador est (amb certs dubtes).

Núm inventari: 5.224 - MdM 1.518.

Glanztonfilm: S-39-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M / C

Punxons:

Au vers la dreta: Mayet 1984 II, CLXXII, 1.506, de *Tritium Magallum*, i làm. XCIII, 379.

Roseta: Mayet 1984 II, làm. CXLVI, 578, de *Tritium Magallum*.

Element vertical: Mayet 1984 II, làm. CXXXIV, 123, de *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 113, pròxim a 2.230.

Cercles concèntrics.

H - 53.- Fragment de vora de la forma Hispànica 29/37, amb decoració de semicercles o fistons, semblants als de la producció sudgàl·lica. En el fris superior veiem que a la part alta li manca el *iugum*, el semicercle és segmentat i al seu interior hi ha un element vegetal que finalitza amb una fulla palmada. Separats entre ells per una línia vertical ondulada que acaba amb una fulla palmada. La decoració del fris inferior és semblant a la de dalt però conserva el nexa d'unió del *iugum*.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 83, costat est de l'hipocaust 2; p. 98, 10-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.832 – 7.765.

Glanztonfilm: A-R39-b

Argila: C-M37-az

Qualitat del gravat: II

Estil: I

Punxons:

Semicercle.

Element vertical.

Fulla palmada.

H - 54.- Fragment de vora de la forma Hispànica 29/37. En el fris superior, decorat amb mètopes reomplertes per un cercle segmentat i a l' interior del qual es van alternant dos petits cercles concèntrics i una au vers la dreta. L'element de separació consta de tres línies ondulades , Al fris inferior veiem, de forma repetitiva, una llebre vers la dreta emmarcada per tres cercles concèntrics, segmentats els dos interns. L'element vertical de separació entre cercles consta d'una faixa de bifoliàcies i una fulla palmada en la part alta.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 52, 17-5-1964, abocador al nord de l'hipocaust 1; llibreta 5, p. 30, 11-2-1968, sector al costat est de l'Aula principal.

Núm inventari: 5.207 – 5.227 - MdM 1.538.

Glanztonfilm: B-R37-b

Argila: C-M37-az

Qualitat del gravat: II

Estil: M / C

Punxons:

Palmeta (de l'element vertical): Mayet 1984 II, CXXXIX, 292, de *Tritium Magallum*.

Element vertical amb palmeta a la part superior: Mezquiriz 1961, làm. 86, pròxim a 1.293; Mayet 1984 II, CXXXIX, pròxim a 292.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquiriz 1961, làm. 117, pròxim a 2.349.

Llebre.

Au.

Cercles concèntrics fris superior.

Cercles concèntrics fris superior.

Comentari: Aquesta seria una altra peça enquadable dins el grup del taller de les "palmetes".

H - 55.- Diversos fragments que componen una peça de perfil complet de la forma Hispànica 29/37 amb decoració de mètopes. Precàriament es pot copsar la decoració consistent, en el fris superior, en requadres on veiem un motiu arbrat o fulla llancejada que, a ambdós costats, tindria un element vertical de bifoliàcies i al damunt una fulla triangular, a la part superior hi hauria una sanefa horitzontal de bifoliàcies. L'element de separació seria de dues línies ondulades, una faixa de bifoliàcies i dues línies ondulades. En el fris inferior veiem semblants elements de separació, els requadres possiblement s'alternarien, primer observem un fragment de cercle cordat que emmarca un punxó inidentificable i, en el següent requadre veiem una ara amb una au vers la dreta al damunt, a la part alta té una línia de punt en relleu horitzontal.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.834.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Altar: Mayet 1984 II, CXLIII, 473 - 474, de *Tritium Magallum*. Recorda també al de Sáenz Preciado 1997, p. 633, fig. 31,3, Bilbilis, del taller de Bronchales.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquiriz 1961, làm. 115, pròxim a 2315.

Au vers la dreta.
Fulla llancejada.
Fulla triangular.
Cercle cordat.

H - 56.- Fragment de vora de la forma Hispànica 29/37, amb decoració de mètopes. En el fris superior un primer requadre amb un element inidentificable, tal vegada un estàndard (?), i amb un orla de bifoliàcies disposades en “V”, en el següent requadre hi ha dues fulles llancejades i en el tercer requadre s’aprecia la meitat posterior d’un motiu zoomorf (un lleó, o un cérvol ?) vers la dreta. L’element de separació de mètopes es compon de tres línies ondulades, una faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades. En el fris inferior tornem a veure un requadre semblant al de les dues fulles que hem vist a dalt i semblants elements de separació. Es cospa molt precàriament l’inici de la sanefa horitzontal, de bifoliàcies, que envoltaria la peça per la base.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 79, abocador est.

Núm inventari: 7.594

Glanztonfilm: A-S19-c

Argila: B-L49-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Element arbrat: Mayet 1984 II, CLIX, 1.027, de Tritium Magallum.

Meitat darrera d’element zoomorf.

Element de separació mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 114, pròxim a 2270.

Element inidentificable, estàndard (?): recorda vagament el motiu de Mayet 1984 II, CLXVII, 1.373.

H - 57.- Fragment de vora de la forma Hispànica 29/37 (trobat en l’excavació de l’any 1984, U.E. 505) i un segon fragment (provinent de les campanyes de Marià Ribas) que sembla correspondre a aquesta mateixa peça d’estil de mètopes. En el fris superior veiem un requadre que tindria a la base una sanefa horitzontal de bifoliàcies i, un segon tipus de requadre on dues faixes de bifoliàcies convergiren, en diagonal, cap al centre, i en els dos espais restants es cospa un punt circular en relleu a cada un. L’element de separació entre mètopes són quatre línies ondulades. El fris inferior està separat per tres motlures. En aquest veiem un requadre amb una au vers l’esquerra; en els dos costats del requadre presenta, en vertical, cinc punts en relleu i, a dalt i baix, veiem sanefes horitzontals de bifoliàcies.

Actuació procedència: Triclini nord 1984

Núm inventari: 7.675 - TLL 84-505-001.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: B-M25-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Au (fragmentada): Mayet 1984 II, CLXXII, pròxim a 1516.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 117, 2.344

H - 58.- Fragment de vora de la forma Hispànica 29/37. La decoració de mètopes del fris superior és a base de dos cercles concèntrics i l'element de separació són dues línies ondulades, una faixa vertical de tres bifoliàcies i dues línies ondulades. En el fris inferior veiem dos cercles concèntrics una mica més grans i idèntic element de separació.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.557.

Glanztonfilm: B-S19-b

Argila: C-M47a

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Cercles concèntrics 1: Garabito 1978, T. 38, 28.

Cercles concèntrics 2: Mezquíriz 1961, lám. 104, pròxim a 1.842.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 113, pròxim a 2.234; Roca 1976, lám. 8, núm. 82, pròxim, d'Andujar.

H - 59.- Fragment de vora de la forma Hispànica 29/37. La decoració de mètopes, del fris superior, sols podem veure part de la faixa de bifoliàcies i dues línies ondulades verticals que correspondrien a l'element de sepració de màtopes i, pertanyent al requadre, copsem la meitat esquerra d'una fulla vegetal.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.719.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: M

Punxons:

Fulla: Mayet 1984 II, CLXI, pròxim a 1.103, de *Tritium Magallum*.

H - 60.- Fragment pròxim a la vora, de la forma Hispànica 29/37, amb decoració de mètopes. En el fris superior, l'element de separació consta de tres línies ondulades, una faixa de bifoliàcies i altres tres línies ondulades. En el requadre veiem una au vers la dreta. Del fris inferior podem deduir la decoració dels requadres, hi hauria el mateix punxó que a dalt i, en els angles, petits cercles o volanderes.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 8, abocador al nord de l'hipocaust 1, sector XVII bis, nivell 2.

Núm inventari: 5.174 - MdM 1.547.

Glanztonfilm: C-S37-b

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Au vers la dreta: Mayet 1984 II, CLXXII, pròxim a 1.506, de *Tritium Magallum*

Cercle o volandera.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 113, 2.245.

Dragendorff 29 o Hispànica 29/37 (?):

H - 61.- Fragment carenat, sense vora, pot correspondre a la forma Drag. 29 o a la Hispànica 29/37. Decorat amb mètopes, en el fris superior veiem el requadre que es composaria de dos motius de tres cercles concèntrics (el segon cercle és cordat) amb punt central en relleu; enmig dels anteriors hi ha un punxó amb extrem trifid, a la part superior té una sanefa horitzontal de bifoliàcies. En el fris inferior dins les mètopes veiem dofins vers l'esquerra, sembla que al davant tindria un altre punxó potser circular que no s'acaba de copsar, al damunt també tindria una sanefa horitzontal de bifoliàcies, l'element vertical de separació, possiblement seria com el superior.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 15, 21-1-1970; pp. 95 i 96, 10-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.860.

Glanztonfilm: A-R37-cy

Argila: B-M35-az

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Dofí vers l'esquerra: Mayet 1984 II, CXCI, 2.201, de *Tritium Magallum*

Canelobre (?) amb coronament trifid: Mayet 1984 II, LXXXVIII, 334, motlle.

Cercles concèntrics amb punt central: Hoja 1979 – 1980, p. 403, fig. 6, pròxim a núm. 7.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.316.

H - 62.- Dos fragments carenats de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. Del fris superior, molt poc conservat, podem veure, corresponent a una mètopa, la sanefa inferior, de bifoliàcies, de disposició horitzontal. Es copsa la part baixa d'un element vertical de separació de mètopes consistent en cinc línies ondulades, una faixa de bifoliàcies, una línia ondulada precedida, també, d'una faixa de bifoliàcies i acaba amb cinc línies ondulades. En la carena veiem una sanefa horitzontal de petits cercles concèntrics. En el fris inferior veiem les mètopes amb un motiu floral estilitzat emmarcat per tres costats amb faixes de bifoliàcies, quedant lliure la zona superior. Així mateix, en aquest darrer, l'element de separació de mètopes, consta d'una faixa central de bifoliàcies amb cinc línies ondulades a cada costat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.566.

Glanztonfilm: B-S19-d

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: M

Punxons:

Motiu floral: Mayet 1984 II, CXLIV, pròxim a 482. És semblant al de les produccions d'Oxama, veure Romero 2012, p. 100, fig. 21, 8.

Roseta: Sánchez-Lafuente 1985, p. 100, 30 (en sanefa horitzontal de rosetes).

Petit cercle concèntric.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, pròxim als models làm. 114, núm. 2280 i làm. 116, núm. 2334, però aquests tenen una bifoliàcia diferent.

H - 63.- Fragment carenat de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En el fris superior, poc conservat, podem veure dos cercles concèntrics cordats que tanquen un motiu i a ambdós costats els acabaments del motiu vertical de separació. El fris inferior, de mètopes, més precari, veiem una faixa vertical de bifoliàcies i tres línies ondulades, i la part alta del requadre amb una sanefa de bifoliàcies de disposició horitzontal.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.653.

Glanztonfilm: C-S37-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Cercles concèntrics.

Element vertical (part inferior).

H - 64.- Fragment carenat de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En el fris superior, molt poc conservat, veiem cercles segmentats que emmarquen un motiu possiblement vegetal, i la meitat inferior d'un motiu vertical de separació consistent en una línia ondulada que acaba amb un petit cercle amb punt central. En el fris inferior es cospa el terç de dalt de l'element de separació també de línia ondulada i amb una fulla palmada a la part alta, a continuació veiem part d'un cercle segmentat que emmarca un cervit del quals sols es conserva el cap vers la dreta.

Actuació procedència: Ribas llibreta 9, p. 29, farciment interior del pou de planta circular.

Núm inventari: 7.683.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Petxina: Mayet 1984 II, CLXIX, pròxim 1.427, de *Tritium Magallum*.

Cérvol: Mayet 1984 II, CLXXXVIII, pròxim a 2.110, de *Tritium Magallum*.

Cercle.

Element vertical de separació.

H - 65.- Fragment carenat de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. Del fris superior no queda pràcticament res, sols l'inici d'una línia vertical. En l'inferior es cospen dues mètopes que contindrien un motiu del qual sols veiem la base i una fulla lateral.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.728.

Glanztonfilm: C-S37-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 117, 2.370.

H - 66.- Fragment carenat de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. Del fris superior veiem tres línies ondulades verticals de separació de la mètopa i la base del requadre amb una sanefa, de bifoliàcies, de disposició horitzontal. En l'inferior veiem també tres línies ondulades verticals, així com els dos motius que hi hauria als dos costats d'aquestes, consistents en un petit cercle amb punt central, i al dessota una línia vertical ondulada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.668.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M20-az

Qualitat del gravat: IV

Estil: M

Punxons:

Element vertical: Mayet 1984 II, làm. CXXXIV, pròxim a 135, de Tritium Magallum.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 116, 2.338.

H - 67.- Fragment de base, amb peu i carenat, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. El fris superior estaria decorat amb mètopes de les quals veiem el quart inferior de les tres línies ondulades i verticals de separació. Del requadre es conserva la part inferior on es copsen dos petits cercles amb punt central, un a cada extrem i al seu damunt comença una faixa vertical de bifoliàcies. Centrat, veiem un cercle una mica més gran amb punt central en relleu. En el fris inferior està decorat amb un motiu repetitiu de quatre cercles concèntrics amb punt central, separats per un element vertical de dues línies ondulades amb palmetes o petxines en els seus extrems, superior i inferior.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 66, 2-2-1970, sector oest. D'aquesta mateixa peça, hi ha un segon fragment que prové de l'excavació del peristil oest del 2009.

Núm inventari: 7.607

Glanztonfilm: B-S37-d

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical: Mayet 1984 II, CXXXIX, pròxim a 291.

Palmeta (sola): Mayet 1984 II, CLXIX, pròxim a 1.453.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 116, 2.338.

Cercles concèntrics.

Cercle 1.

Cercles 2.

Cercle 3.

H - 68.- Fragment carenat de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. Del fris superior sols es conserva un fragment d'un gran cercle de línia ondulada. A l'inferior veiem la part alta de dos cercles de línia ondulada separats per un element vertical.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.578 (7.678?).

Glanztonfilm: C-R40-c

Argila: B-M15-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Element vertical: Garabito 1978, fig. 56, 32; Mayet 1984 II, CXXXVI, 191, de *Tritium Magallum*.

Cercle de línia ondulada: Mezquíriz 1961, làm. 106, núm. 1.973.

H - 69.- Fragment de base, amb peu i carenat, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. El fris superior estaria decorat amb mètopes de les quals veiem la part inferior de tres línies ondulades i verticals i de bifoliàcies. A l'inferior veiem mètopes amb elements de separació de faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades verticals a cada costat. En els requadres veiem un motiu, que es va repetint, de dues plantes, de base caliciforme.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 15, 21-1-1970; pp. 18 i 19, 22-1-1970; llibreta 8, p. 8, 12-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.828.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: A-M47-az

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Palma: Mayet 1984 II, CLVIII, 981, de *Tritium Magallum*.

Plantes o element arbrat: Mayet 1984 II, XCIII, 380 (però sense elements verticals de separació de mètopes).

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, pròxim a 2.283.

Comentari: Veiem un exemple de distribució similar a Mayet 1984 II, XCIII, 380, però sense elements verticals de separació de mètopes que, en canvi, si que són presents en el fris superior.

H - 70.- Fragment de base, amb peu, carenat i decoració pràcticament tocant amb la vora, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. El fris superior estaria decorat amb mètopes de les quals veiem tres línies ondulades i verticals dels elements de separació. Del primer requadre, fragmentat en diagonal, sols es pot copsar la part inferior d'un motiu vegetal amb base de tres fulles i un altre motiu de dos petits cercles concèntrics. En el segon requadre s'hi copsa la cua i les potes d'una au vers la dreta. El fris inferior està decorat amb un punxó repetitiu de dos cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 63, abocador est.

Núm inventari: 5.214 - MdM 1.544.

Glanztonfilm: A-R39-b

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M / C

Punxons:

Element trifoliat: Mayet 1984 II, CXXXIX, 307, i CLXVI, 1294, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics fris superior: Mezquíriz 1961, làm. 105, 1.905.

Cercles concèntrics fris inferior: Mezquíriz 1961, làm. 104, pròxim a 1.842.
Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, 2.371.

H - 71.- Fragment de base, amb peu, carenat i decoració pràcticament tocant amb la vora, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. El fris superior estaria decorat amb mètopes de les quals veiem set línies ondulades com element de separació, en el requadre veiem un punxó representant una pantera vers la dreta. En el fris inferior observem un primer grup on comptem fins a nou línies ondulades i un segon de vuit línies verticals; en cada requadre veiem una fulla palmada diferent.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 20, abocador est.

Núm inventari: 7.831.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Pantera: Mayet 1984 II, làm. CLXXXIII, 1.934; pròxim a Saenz Preciado 1993, C5 -1, "panteras".

Fulla 1: Mezquíriz 1961, làm. 86, 1321.

Fulla 2: Mezquíriz 1953, p. 301, pròxim.

Element vertical de separació de mètopes: tindria entre vuit i nou línies ondulades, el més aproximat seria a Mezquíriz 1961, làm. 117, 2.376, però és de deu línies.

H - 72.- Fragment amorf, carenat, de la forma Drag. 20 o Hispànica 29/37. En el fris superior veiem que l'element de separació de mètopes estaria format per una faixa central de bifoliàcies i ambdós costats per tres línies ondulades i verticals. En el requadre veiem una llebre (o cabra?) vers l'esquerra sobre un terra lleugerament inclinat i, al seu dessota, quatre bifoliàcies en vertical. En els àngles del requadre veiem un punt circular a cada un.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.768.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M20-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Conill o cabra a l'esquerra: Mayet 1984 II, CXCI, pròxim al 2.197, de *Tritium Magallum*.

Comentari: És una decoració que ens recorda les produccions del taller d'Andújar (Roca 1976, làm. 3, núm. 2). Els quatre punts reomplint els angles també són presents en una peça de La Rioja, concretament d'Arenzana de Arriba (Garabito 1978, fig. 110, 56) .

H - 73.- Fragment de base, amb peu, carenat i decoració pràcticament tocant amb la vora, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. Del fris superior sols es conserva el tram final de la decoració consistent en tres faixes de bifoliàcies, separades, per dos grups de tres línies ondulades. En el fris inferior la decoració és un motiu que es va repetint de tres cercles concèntrics amb punt

central, essent cordat el segon cercle. Estan separats per un element vertical fet amb una línia ondulada i a dalt i baix té dos petits cercles concèntrics amb punt central.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.229; MdM 1544.

Glanztonfilm: S-37, semibrillant.

Argila: M-47, ondulada, p blancs

Qualitat del gravat: II

Estil: M / C

Punxons:

Element vertical: Mayet 1984 II, làm. CXXXIV, pròxim a 112 (amb línia ondulada), *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics.

Element vertical de separació de mètopes: mezquíriz 1961, làm. 113, pròxim a 2.240.

H - 74.- Fragment de base, amb peu, molt poc carenat i decoració de mètopes en el fris inferior, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. L'element de separació de mètopes estaria format per una faixa central de bifoliàcies i ambdós costats per quatre línies ondulades i verticals. En el primer requadre veiem part d'un cercle amb un fragment de roseta a l'interior. En el segon, quatre petits cercles en orientació quasi triangular i al seu damunt aniria un motiu possiblement circular. A l'exterior de la base presenta un grafit "post coctem" amb forma de creu.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 10, 24-9-1961, farciment hipocaust 2.

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M20-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Cercle emmarcant una roseta:

Petit cercle:

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 113, pròxim a 2.231.

H - 75.- Fragment de base, amb peu, decoració molt poc conservada, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. Del fris inferior sols es pot copsar l'inici d'un cercle segmentat. A l'exterior de la base presenta un grafit "post coctem" amb forma de creu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle segmentat.

H - 76.- Fragment de base, amb peu, carenat i decoració de mètopes en el fris inferior, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. L'element de separació de

mètopes estaria format per un grup central de tres línies ondulades i verticals i ambdós costats una faixa de bifoliàcies. Dins el requadre veiem les potes del davant i el cap d'un brau en cursa vers l'esquerra. A l'exterior de la base presenta un grafit *post coctem* amb les lletres "PLATO/..." i al seu dessoria un grafit amb forma de creu. Del fris superior només veiem un petit fragment d'un cercle.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 6.360

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: C-M47-bz

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Brau: Si bé no es localitza paral·lel en els repertoris de la TSH, creiem que estaria inspirat en representacions de la *sigillata* gàl·lica, com veiem a Oswald 1936-1937, 1.885, si bé aquell té les potes davanteres en diferent posició.

Element de separació de mètopes.

H - 77.- Fragment amorf, carenat, decorat amb mètopes, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. Veiem fragments de tres línies ondulades i verticals i, en el requadre, de perfil, amb el cap mirant enrere o a l'esquerra, veiem una au. Del fris inferior es veu una petita part de dues línies ondulades de la separació de mètopes.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7789

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M35-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, CLXXV, 1.615, de *Tritium Magallum*

H - 78.- Fragment amorf, carenat, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En el fris superior veiem la part inferior, fragmentada, d'un ocell i un altre motiu inidentificable. En l'inferior la decoració seria a base d'un motiu de tres cercles concèntrics, essent cordats els dos primer (el segon força perdut) i com element de separació veiem una línia ondulada que. A dalt i a baix, té un petit cercle.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 4, 11-2-1970, habitació del forn, hipocaust 2.

Núm inventari: 7663

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-S37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Part inferior ocell: Garabito 1978, p. 510, lám. 6,3. motlle de Bezares, Drag. 29.

Element vertical: Sáenz Preciado 1993, H1, núm. 6 (el veiem incomplet).

Cercles concèntrics.

H - 79.- Fragment amorf, carenat, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En el fris superior veiem un fragment d'una roseta (?). En l'inferior, un cercle segmentat que emmarca una roseta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.797.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Roseta.

Cercle segmentat.

H - 80.- Fragment amorf, carenat, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En el fris inferior veiem dos cercles concèntrics, cordat l'exterior, que emmarquen un motiu vegetal en forma de palma.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.665.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-S47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Fulla de palma: Mayet 1984, CLXVII, 1.349 de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics.

H - 81.- Fragment amorf, carenat, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En el fris superior veiem un fragment de cercle segmentat i ambdós costats la part final, amb forma de cunya, de l'element de separació. En l'inferior, veiem l'element vertical de separació de mètopes fet amb quatre línies verticals i ondulades. Dins el requadre veiem dues garlandes fetes a base de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 82, espai a l'oest de l'Aula principal

Núm inventari: 7.670.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C / M

Punxons:

Cercle segmentat.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 117, 2343.

H - 82.- Fragment amorf decorat amb mètopes, corresponent al fris inferior, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En el requadre veiem un gall vers la dreta, al damunt d'una ara i, a continuació, el déu Mercuri damunt dos petits cercles concèntrics, l'escena esta emmarcada de faixes de bifoliàcies a excepció del costat dret. L'element de separació de mètopes estaria format per una faixa central de bifoliàcies i ambdós costats per tres línies ondulades i verticals.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 1, abocador est.

Núm inventari: 7.609.

Glanztonfilm: A-R20-c

Argila: B-L35-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Mercuri: Mezquíriz 1961, vol II, làm. 30, 1, i làm. 271; Mayet 1984 II, CXCII, proxim 2.232, *Tritium Magallum* i làm. XCVIII.

Gall i altar: Mezquíriz 1961, vol II, làm. 30, 1, i làm. 271; Mayet 1984 II, CLXXI, 1489, *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.289.

Comentari: La composició de la mètopa amb el déu Mercuri i el gall, és comparable amb una que apareix a la prou coneguda forma Drag. 30 d'Almendralejo, a Badajoz, conservada en el Museu d'Arqueologia de Catalunya a Barcelona (Mezquíriz 1961, vol II, làm. 30, 1, i làm. 271), la qual cosa fa pressuposar que, possiblement, ambdues peces podrien ser obra d'un mateix terrissaire/decorador.

H - 83.- Fragment amorf, carenat, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En el fris superior veiem els elements de separació de mètopes consistents una faixa central de bifoliàcies i ambdós costats per tres línies ondulades i verticals. En el fris inferior veiem una decoració continua de dos petits cercles concèntrics, separats per un element vertical.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.662

Glanztonfilm: B-S37-d

Argila: B-L47-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: M / C

Punxons:

Cercles concèntrics.

Element vertical.

H - 84.- Fragment amorf, carenat, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En els dos frisos veiem una decoració continua de dos cercles concèntrics, separats per elements verticals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: P-20, mate.

Argila: M-35, recta i ondulada

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

Element vertical.

H - 85.- Fragment amorf, carenat, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En els dos frisos veiem una decoració continua, semblant a la de la peça anterior, a base de dos cercles concèntrics, separats per elements verticals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.815-bis.
Glanztonfilm: C-P20-c
Argila: C-M35-a
Qualitat del gravat: III
Estil: C
Punxons:
Cercles concèntrics.
Element vertical.

H - 86.- Fragment amorf, carenat, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En el fris superior veiem, molt precàriament, la decoració de mètopes, amb una palmeta. L'element de separació de mètopes, pel que veiem, molt probablement es compondria d'una faixa central de bifoliàcies i ambdós costats dues línies ondulades i verticals. En el fris inferior s'hi copsa la meitat d'un cercle segmentat que emmarca una roseta, a continuació veiem l'element vertical de separació també segmentat i amb l'extrem superior en forma de cunya.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.761.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M20-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M / C

Punxons:

Palmeta: Mayet 1984 II, CLXVIII, pròxim a 1382, *Tritium Magallum*; Bustamante 2013-A, p. 434, làm. 194, 5.

Cercle segmentat que emmarca una roseta.

Element vertical.

H - 87.- Fragment de base, amb peu, decoració de mètopes en el fris inferior, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. L'element de separació de mètopes estaria format per una faixa central de bifoliàcies i ambdós costats per tres línies ondulades i verticals. El motiu repetitiu de les mètopes és un senglar vers la dreta.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 18, abocador est i, el petit fragment que no enganxa, és del peristil est.

Núm inventari: 7.858.

Glanztonfilm: A-P20-d

Argila: B-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Senglar: Mayet 1984 II, CLXXXII, 1.905, de *Tritium Magallum*, i XCVI, 390, de *Tritium Magallum*; Romero 1985, p. 371, fig. 39, 356; Pérez González 1989, fig. 46, núm. 72; Sáenz Preciado 1997, làm. 115, núm. 770, pròxim.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, 2.314.

Comentari: Ens recorda molt a una peça atribuïda al taller de Bronchales, de Terol (Sáenz Preciado 1997, làm 115, núm. 770; p. 633, fig. 31, núms. 2 i 5), tot i que els punxons també són presents a La Rioja (Mayet 1984 II, CLXXXII, 1.905) i potser més precisos.

H - 88.- Fragment amorf, carenat, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. En el fris superior veiem, molt perduda, la decoració de mètopes, copsant-s'hi tan sols dos finals de línies de separació i un petit cercle amb punt central. En el fris inferior, l'element de separació de mètopes estaria format per una faixa central de bifoliàcies i ambdós costats quatre línies ondulades i verticals. En els dos requadres o mètopes veiem la figura del déu Mercuri, amb la bossa a la mà dreta i el centre a l'esquerra.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.882.

Glanztonfilm: B-R37-c

Argila: B-M35-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Mercuri: Mayet 1984 II, CXCII, proxim 2.232, de *Tritium Magallum*.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 115, 2.297.

H - 89.- Fragment de base, amb peu, decoració molt poc conservada, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. Del fris inferior sols podem copsar la meitat inferior de tres punxons repetitius que formarien una faixa de gallons radials que envoltaria la peça.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 100.056

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: I

Punxons:

Gallons: Mayet 1970, p. 37, lám. III, pròxim a 10, de *Valerius Paternus*.

H - 90.- Dos fragments amorfs corresponents al fris inferior de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. Decorat amb motius vegetals estilitzats, configurant una decoració arrissada i amb fulles llancajades als extrems i una tija granelluda. Imitaria les produccions sudgàl·liques. Freqüents en el terrissaire "VLLO".

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 5, abocador est.

Núm inventari: 7603 i s/n.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: B-L47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: I

Punxons:

Fulla llancejada.

Tija granelluda.

H - 91.- Dos fragment amorfs, carenats i amb la decoració pràcticament tocant amb la vora, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. El fris superior estaria decorat amb mètopes de les quals veiem l'element de separació consistent en una faixa de bifoliàcies i ambdós costats dues línies ondulades verticals. En les dues mètopes veiem la figura incompleta d'un lleó, vers la dreta, a la qual

manquen les potes davanteres i el cap. En el fris inferior veiem idèntic element de separació i els motius decoratius són un cèrvid vers la dreta, al qual li manca el fragment davanter del cap, i una llebre o un gos (?) que també presenta incompleta la zona davantera.

Actuació procedència: Ribas llibreta 8, p. 82; llibreta 9, p. 12, abocador est.

Núm inventari: 7.849.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Lleó vers la dreta: Mayet 1984 II, CLXXXI, 1872, de *Tritium Magallum*.

Cérvol a la dreta: Mayet 1984 II, CLXXXIX, 2131, de *Tritium Magallum*.

Llebre o gos (?) a la dreta.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.288.

H - 92.- Fragment de base, amb peu i carenat, decoració de mètopes, de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37. Del fris superior observem l'element de separació de mètopes, consistent en una faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades verticals a ambdós costats. A l'interior de la mètopa de la qual sols es conserva la meitat inferior veiem tres faixes de bifoliàcies. Al fris inferior presenta semblant elements de separació i en les mètopes veiem una au vers l'esquerra damunt d'un cercle (?), en els dos costats laterals i zona inferior hi ha faixes de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.660 – 7.676.

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: C-M20-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: M

Punxons:

Au vers l'esquerra.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 113, 2.248.

H - 93.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag 29 o Hispànica 29/37, amb decoració d'un element arbrat.

Actuació procedència: Ribas llibreta 7, p. 91, 9-2-70, costat est del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.545 bis.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Element arbrat.

H - 94.- Fragment amorf, corresponent al fris inferior, possiblement de la forma Drag 29 o Hispànica 29/37 (?), amb decoració de mètopes. Veiem tres línies verticals ondulades, dos gossos en cursa vers la dreta i, al dessota, faixes de

bifoliàcies en disposició inclinada, al costat, la imatge que podem identificar amb el déu egipci Anubis. Al dessota presenta dos petits cercles concèntrics, segmentat l'exterior.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, 70, abocador est.

Núm inventari: 7.601.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M25-az

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Gos a la dreta: Mayet 1984 II, CLXXXV, 2006, de *Tritium Magallum*.

Anubis: Pérez Almoguera 1990, p. 111, 461 i p. 146, 461.

Cercles concèntrics: Garabito 1978, p. 543, T. 39, 18.

H - 95.- Fragment amorf, corresponent al fris inferior de la forma Drag 29 o Hispànica 29/37, amb decoració de mètopes (s'observen restes de la línia ondulada vertical), on veiem precariament el punxó d'un biga en cursa vers la dreta, al dessota copsem un motiu vegetal (potser una palmeta) i dos petits cercles concèntrics, segmentat l'exterior.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 71, abocador est

Núm inventari: 7.598.

Glanztonfilm: C-S19-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Biga: Mayet 1984 II, CCII, pròxim a 2.508.

Cercles concèntrics: Garabito 1978, p. 543, T. 39, 18.

H - 96.- Fragment amorf, corresponent al fris inferior de la forma Drag 29 o Hispànica 29/37, amb decoració de mètopes. L'element de separació es compon d'una faixa central de bifoliàcies i quatre línies ondulades verticals a ambdós costats. En la mètopa veiem el punxó d'un biga en cursa vers la dreta, al dessota presenta una faixa horitzontal de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 40, 25-1-1970, abocador est.

Núm inventari: 7.859.

Glanztonfilm: C-S19-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Biga: Mayet 1984 II, CCII, pròxim 2.504, de *Tritium Magallum*.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.297.

H - 97.- Fragment amorf carenat, possiblement Drag. 29 (?), corresponent a un fris inferior, decorat amb la imatge del déu *Mars Ultor* (?) i un altre punxó fragmentat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.804

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Mars Ultor (?):

H - 98.- Fragments amorfs carenats, possiblement Drag. 29 (?), del fris superior sols podem veure un fragment de punxó circular. Al fris inferior, decorat amb mètopes, veiem l'element de separació de tres línies ondulades verticals i els requadres estarien decorats amb la imatge del déu *Mars Ultor* (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.836.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C / M

Punxons:

Mars Ultor (?): Garabito 1978, fig. 34, 150.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 117, 2.362.

Cercle.

H - 99.- Fragment amorf, corresponent al fris inferior de la forma Drag 29 o Hispànica 29/37, en la decoració veiem la part superior d'una figura femenina vers l'esquerra, al damunt hi ha una faixa horitzontal de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.763.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: B-M49-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M (?)

Punxons:

Figura femenina: Mayet 1984 II, lám. CXCIX, pròxim a 2.433, de *Tritium Magallum*.

H - 100.- Fragment amorf, corresponent al fris inferior de la forma Drag. 29 o Hispànica 29/37 (?), en la decoració veiem una figura humana vers la dreta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.792.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M (?)

Punxons:

Figura humana vers la dreta: Pérez González 1989, fig. 47, núm. 77. Bustamante 2013-A, p. 491, lám. 251, 2; p. 498, lám. 258, 12; p. 502, lám. 262,1

Dragendorff 37-A:

H - 101.- Fragments corresponents a un bol de perfil complet, forma Drag. 37-a, amb decoració, idèntica en els dos frisos, a base de tres cercles concèntrics,

cordat el més exterior i, com a element de separació, veu una línia ondulada vertical amb dos petits cercles a dalt i baix.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 82, 6-2-1970; p. 91, 9-2-1970; p. 95, 10-2-1970, costat est de l'habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.546 - MdM 1.530.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M47.a

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, lám. 105, pròxim a 1.939.

Element vertical amb dos petits cercles als extrems: Mayet 1984 II, lám. CXXXIV, pròxim a 130 i 131, de *Tritium Magallum*.

H – 102.- Bol gairebé sencer, forma Drag. 37-a, amb decoració, en el fris superior a base de tres cercles concèntrics, segmentat el més exterior i, com a element de separació, una faixa vertical segmentada amb elements de cinc fulles amb forma de cunya a dalt i baix. En el fris inferior, el motiu és de tres cercles concèntrics, de diferent mida que els del superior, essent els dos exteriors segmentats i amb idèntic element de separació.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 90, 10-1-1965, entre l'hipocaust 1 i l'estança del costat est de l'Aula principal.

Núm inventari: 5.203 – 5.232 - MdM 1.520.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle amb cercle petit central: Mezquíriz 1961, lám. 102, 1.793.

Cercles concèntrics.

Element vertical de separació: Mezquíriz 1961, lám. 108, 2.054.

H – 103.- Fragments corresponents a un bol de perfil complet de la forma Drag. 37-a, amb decoració en el fris superior a base de cercles cordats que emmarquen una llebre vers la dreta. En el fris inferior veiem cercles cordats que emmarquen una Griu (?) vers la dreta.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 82, 6-2-1970, hipocaust 2 costat est; p. 95, 10-2-1970; llibreta 8, p. 1, 11-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.850.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-L11-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Griu dins cercle (?): Mayet 1984 II, lám. CLXXX, 1.825, de *Tritium Magallum*; Saenz Preciado 1993, F4 – “Círculos con punzón central”, 45 (el cercle és un pèl més gran).

Llebre vers la dreta dins cercle: Saenz Preciado 1993, F4 – “Círculos con punzón central”, pròxim a 21.

H – 104.- Bol de perfil sencer forma Drag. 37-a, amb decoració contínua de dos cercles concèntrics en els dos frisos, essent de mida una mica més gran els del fris inferior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5206 .- MdM 1527

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle amb petit cercle concèntric: Mezquíriz 1961, làm. 105, 1.886.

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 105, pròxim a 1.923; Garabito 1978, p. 545, T. 41, 19.

H – 105.- Bol de perfil sencer forma Drag. 37-a. El fris superior presenta decoració contínua de rosetes circulars. En el fris inferior veiem un cercle de línia ondulada que emmarca una roseta circular quelcom més petita que la de dalt.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.842.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Roseta: Mezquíriz 1961, làm. 106, pròxim a 1964.

H – 106.- Bol de perfil quasi sencer, li manca el peu, forma Drag. 37-a, amb decoració contínua, en els dos frisos, amb un motiu de cercles cordats que emmarquen una roseta de vuit pètals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5202.- MdM 1534.

Glanztonfilm: C-P25-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Roseta emmarcada per cercle cordat: Mezquíriz 1961, làm. 94, pròxim a 1.569.

H – 107.- Fragments que permeten la reconstrucció del perfil, excepte el peu i la part superior de la vora, i de la decoració del vas, de la forma Drag. 37-a. La decoració del fris superior és a base d'un motiu de quatre cercles concèntrics, segmentat el més exterior. En el fris inferior veiem un cercle segmentat que emmarca la figura d'una au vers l'esquerra i amb el cap girat enrere.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.559.

Glanztonfilm: C-P25-c

Argila: B-M25-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Au vers l'esquerra: Mayet 1984 II, CLXXV, pròxim a 1.653, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics.

H – 108.- Fragments que permeten gairebé la reconstrucció del perfil d'un bol, excepte el peu i l'extrem final de la decoració, de la forma Drag. 37-a. La decoració del fris superior és a base d'un motiu de cinc cercles concèntrics, segmentats el més exterior i el tercer. L'element de separació és una faixa vertical amb extrems en forma de cunya. En el fris inferior, el motiu és de sis cercles concèntrics, segmentats els tres més exteriors. L'element de separació és un motiu vertical de línia ondulada amb dos petits cercles en la part alta

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 7 i p. 20, abocador est.

Núm inventari: 7.851.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Element vertical fris superior: Garabito 1978, p. 547, T. 43, 25; Mayet 1984 II, lám. CXXXV, 146, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics fris superior: Saenz Preciado 1993, F-2 "Círculos concéntricos", pròxim a 32.

Element vertical fris inferior: Mezquíriz 1961, lám. 97, pròxima 1.652

Cercles concèntrics fris inferior: Mezquíriz 1961, lám. 108, pròxim a 2.024. Saenz Preciado 1993, F-2 "Círculos concéntricos", 33.

H – 109.- Fragments que permeten la reconstrucció del perfil d'un bol, excepte el peu, de la forma Drag. 37-a. La decoració del fris superior, emmarcada a la part alta per una sanefa de petits cercles amb punt central, és a base d'un motiu de cercles de línia ondulada que emmarquen una ova. L'element de separació, és una faixa vertical segmentada amb extrems en forma de cunya. En el fris inferior veiem els cercles de línia ondulada que emmarquen la figura d'una llebre vers l'esquerra i idèntics elements de separació.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.211 – 5.221 - MdM 1.546.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Llebre a l'esquerra: Mayet 1984 II, CLXXXVII, pròxim 2.085,

Ova: Mayet 1984 II, CXLII, pròxim 410, de *Tritium Magallum*.

Element vertical: Mayet 1984 II, lám. CXXXV, 151, de *Tritium Magallum*.

Cercle ondulat (sol): Mezquíriz 1961, lám. 106, 1.952.

Petit cercle amb punt central: Mezquíriz 1961, lám. 105, 1.934.

H – 110.- Fragment de bol, al qual li manca el peu, de la forma Drag. 37-a. La decoració del fris superior, és a base d'un motiu de cercles segmentats amb un punt central en relleu. La del fris inferior amb cercles segmentats de diàmetre

una mica més gran, emmarquen la figura d'una llebre vers l'esquerra. L'element vertical de separació té, a la part alta, una fulla bifoliada i, a baix, un cercle seguit d'una forma de cunya.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.213.- MdM 1.536.

Glanztonfilm: B-R37-c

Argila: B-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Llebre vers l'esquerra: Mayet 1984 II, CLXXXVII, pròxim 2.085.

Element vertical de separació: Mayet 1984 II, CXXXVII, 217, de *Tritium Magallum*.

Cercle amb punt central.

H – 111.- Fragments que permeten la reconstrucció del perfil d'un bol, excepte el peu, de la forma Drag. 37-a. La decoració dels dos frisos és a base de cercles secants de línia ondulada.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, pp. 40 i 42, 25-1-1970; p. 71, abocador est.

Núm inventari: 7833 (?) – 7834

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: B-L49-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles secants: Hoja 1979 – 1980, p. 405, fig. 7, núm. 18; Mayet 1984 II, lám. CXXI, 518, de *Tritium Magallum*. Serrano 1991, p. 172, fig. 40, 111; Bustamante 2013-A, p. 495, lám. 255, 9.

H – 112.- Fragments que permeten la reconstrucció del perfil d'un bol, excepte el peu, de la forma Drag. 37-a. La decoració consta de tres bandes. La superior a base de cercles concèntrics força desdibuixats. La del mig amb motius de quatre cercles concèntrics. La inferior amb punxons de dos cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 61; llibreta 9, p. 9, abocador est.

Núm inventari: 5.223 - MdM 1.546.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-N35-b

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics banda 1: Sáenz Preciado 1993, F-2, sobre "círculos concéntricos", 2.

Cercles concèntrics banda 2: Garabito 1978, p. 542, T. 38, pròxim a 19.

Cercles concèntrics banda 3: Garabito 1978, p. 543, T. 40, pròxim a 27.

H – 113.- Fragments de vora d'un bol de la forma 37-a. La decoració del fris superior és a base de tres cercles concèntrics. El fris inferior amb motius de tres cercles concèntrics, essent de línia ondulada els dos més exteriors.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.718 – 5.218 - MdM 1.532.

Glanztonfilm: A-S39c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 103, pròxim a 1.811.

Cercles concèntrics ondulats: Mezquíriz 1961, làm. 104, pròxim a 1.879; Sáenz Preciado, 1993, F2 "círculos concéntricos", pròxim a 22.

H – 114.- Fragment de vora d'un bol de la forma 37-a. La decoració del fris superior és a base de mètopes. L'element de separació consta d'una faixa central de bifoliàcies i quatre línies ondulades verticals a ambdós. El motiu de la mètopa és una flor trifoliada. Del fris inferior sols veiem la meitat d'un motiu compost de tres cercles concèntrics.

Actuació procedència: troballa superficial 1986

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M / C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 105, pròxim a 1.948.

Element de tres fulles: Mayet 1984 II, CLXV, pròxim a 1.239 (el de Torre Llauder no presenta peduncle).

Element de separació mètopes: Garabito 1978, p. 561, T. 57, pròxim a 5, de Bezares.

H – 115.- Fragment de vora d'un bol de la forma 37-a. El fris superior està decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics, força desdibuixats i de línia ondulada l'exterior. En el inferior veiem un motiu de tres cercles concèntrics i punt central, essent de línia ondulada el més extern i segmentat el del mig. L'element vertical de separació té, a la part alta, una forma de creu i una fulla bifoliada.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 68, abocador est.

Núm inventari: 7.593.

Glanztonfilm: C-P35-d

Argila: B-L25-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: M

Punxons:

Element vertical : Mayet 1984 II, Làm. CXXXVII, 213, de *Tritium Magallum*.

Dos cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 104, 1.839.

Tres cercles concèntrics i punt central: Mezquíriz 1961, làm. 100, 1.734, però sense el punt central.

H - 116.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a. El fris superior està decorat amb cercles cordats que emmarquen un motiu vegetal trifoliat. L'element de separació és una faixa vertical que a ambdós extrems presenta

una forma de cunya. Al fris inferior copsem cercles segmentats que emmarquen una roseta de vuit pètals.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 15, abocador est.

Núm inventari: 7.854.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: B-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle amb element de tres fulles: Garabito 1978, làm. 34, 125, de Bezares.

Cercle amb roseta: Garabito 1978, làm. 34, 122.

Element vertical de separació: Garabito 1978, làm. 34, 125, de Bezares.

H – 117.- Diversos fragments de vora de forma Drag. 37-a, La decoració del fris superior és un motiu de quatre concèntrics, segmentat l'exterior. Del fris inferior pràcticament no en queda res sols la part alta d'un cercle segmentat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.847.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 102, pròxim a 1.781.

H - 118.- Fragment de vora de la forma Drag. 37-a amb decoració d'una sanefa d'oves.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.647.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: B-L25-az

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Ova: Mayet 1984 II, Làm. CXLII, pròxim a 409 i 417, de *Tritium Magallum*.

H - 119.- Fragment al qual li manca la part superior de la vora, forma Drag. 37-a, decorat amb una sanefa d'oves.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.700.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Ova: Mayet 1984 II, làm. CXLII, 413, de *Tritium Magallum*.

H - 120.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, decorat amb dos cercles concèntrics cordats que emmarquen una petita àliga i un motiu vertical

de separació que té, a la part alta, una fulla bifoliada i, a baix, un cercle seguit d'una forma de cunya.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 11, 12-10-1967, abocador al nord de l'hipocaust 1, sector XVII bis.

Núm inventari: 5.220 - MdM 1.546.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Element vertical: Mayet 1984 II, Làm. CXXXVII, pròxim a 213, de *Tritium Magallum*.

Àliga (sola): Mayet 1984 II, CLXXIX, 1.805, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 92, 1.578, però, el de Torre Llauder, sense la roseta.

H – 121.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració molt perduda, s'hi poden copsar tres arcatures i una au vers l'esquerra.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 63, abocador est.

Núm inventari: 7.678.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M20-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: I

Punxons:

Arcatures que emmarquen una au.

H - 122.- Fragment de paret de bol, tocant a la vora, de la forma Drag. 37-a, el fris superior està decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics cordats i el motiu de separació de línia ondulada presenta els extrems en forma de cunya. En el fris inferior veiem un motiu de dos cercles concèntrics, de línia ondulada l'exterior i l'interior cordat, que emmarquen una roseta de sis pètals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.649.

Glanztonfilm: A-R37-c

Argila: B-L25-a

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Element vertical: Mayet 1984 II, làm. CXXXV, pròxim 145, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 103, pròxima 1.807.

Cercles concèntrics amb roseta.

H - 123.- Fragment de vora de bol de la forma Drag 37-a, corresponetn al fris superior, decorat amb un motiu de tres cercles concèntrics i amb elements de separació de línia vertical amb un petit cercle a cada extrem.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.234 - MdM 1.546.

Glanztonfilm: B-R45-c

Argila: A-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics:

Element de separació: Mayet 1984 II, CXXXIV, pròxim a 119.

H - 124.- Fragment de paret de bol tocant a la vora, de la forma Drag. 37-a, el fris superior està decorat amb un motiu de quatre cercles concèntrics de línia ondulada i un punt central en relleu. Del fris inferior veiem la meitat superior un motiu de gallons que es va repetint en direcció radial.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.841.

Glanztonfilm: B- S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C / I

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 103, pròxim a 1.815.

Gallons: Mayet 1984 II, làm. CXXIII, 77, de *Tritium Magallum*.

H - 125.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, decoració molt poc conservada a base de cercles i un punt a la part alta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.650.

Glanztonfilm: C-S39-c

Argila: C-M15-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle.

Punt en relleu: Mezquíriz 1961, làm. 105, 1.928.

H - 126.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, decoració molt poc conservada a base de cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.720

Glanztonfilm: C-P25-c

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics (?), es deconeix si n'hi haurien més: Mezquíriz 1961, làm. 102, pròxim a 1.772.

H - 127.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, decoració molt poc conservada de la qual copen un petit cercle i s'observa la part superior d'un altre cercle.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 4 – 281

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Petit cercle: Garabito 1978, p. 542, T. 38, 8; Serrano 1991, p.167, fig. 35, 2.

H - 128.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració molt poc conservada a base de cercles o decoració vegetal arrissada (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.722.

Glanztonfilm: B-R37-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: I (?)

H - 129.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, decoració molt poc conservada a base de cercles cordats i separats per un element vertical segmentat i amb una fulla trifoliada a la part alta.

Actuació procedència: Ribas, llibret 7, p. 60, 30-1-1970, hipocaust 2 costat oest.

Núm inventari: 7.702

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle cordat: Mezquíriz 1961, làm. 102, 1.793.

Fulla trifoliada.

H - 130.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, decoració molt poc conservada a base de cercles segmentats i un element vertical acabat amb una fulla bifoliada a la part alta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: C

Punxons:

Cercle segmentat: Mezquíriz 1961, làm. 106, 1.972.

Element de separació: Mezquíriz 1961, làm. 110, 2.146.

H - 131.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics i punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.586 – 7.802.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: B-M35-az

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 102, 1.797.

H - 132.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració força desdibuixada a base d'un motiu de tres cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 6, p. 20, 6-10-1969, hipocaust 2.

Núm inventari: 7.680.

Glanztonfilm: B-S39-d

Argila: B-L47-ax

Qualitat del gravat: IV

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 105, p. 1.930.

H – 133.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració a base d'un motiu de dos cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.233 - MdM 1.546.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-ax

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H - 134.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració a base de cercles amb punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.231 – 7.571 – 7.832 - MdM 1.546.

Glanztonfilm: A-P20-c

Argila: C-M25-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle amb punt central: Mayet 1970, p. 36, làm. II, 8, atribuït a *Valerius Paternus*; Garabito 1978, p. 543, T. 39, 27; Bustamante 2013-A, p. 495, làm. 255, 7.

H – 135.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, de la decoració sols es conserva un motiu de tres cercles concèntrics, segmentat l'exterior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.576.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 136.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració a base d'un motiu de dos cercles concèntrics amb punt central en relleu.

Actuació procedència: Excavació Peristil est 2008.

Núm inventari: TLL 08 – 9006 – 2

Glanztonfilm: C-S37-c

Argila: B-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, lám. 105, 1.914.

H – 137.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració, en el fris superior, a base de cercles (els tres primers quasi secants) de línia ondulada que emmarquen una roseta de sis pètals. El fris inferior tindria idèntica decoració.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 96, 10-2-1970; llibreta 8, p. 3, 11-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.853.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: B-M49-az

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercle emmarcant roseta: Mayet 1970, p. 36, lám. III, 10, atribuït a *Valerius Paternus* (veiem una roseta de sis pètals i les altres dues de set); Mayet 1984 II, lám. CXVIII, 498, atribuïble a *Tritium Magallum*. També veiem un altre exemple pròxim a Mezquíriz 1961, lám. 94, núm. 1.556 (però allà la roseta és de set pètals); Tuset 1991, lám. 37, 616/1 (amb roseta de sis pètals). Roseta sola: Mayet 1984 II, lám. CXLIX, 699, de *Tritium Magallum*.

H – 138.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració, en el fris superior, a base de cercles de línia ondulada que emmarquen una roseta de sis pètals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.584.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Veure descripció de punxons a la peça anterior.

H – 139.- Fragment de bol, de perfil quasi complet, sols li manca la part alta de la vora, de la forma Drag. 37-a, amb decoració, en el fris superior, a base de rosetes circulars i, en el fris inferior, a base de cercles de línia ondulada que emmarquen una roseta circular.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.219.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M20-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Roseta fris superior: Mezquíriz 1961, làm. 106, núm. 1.964.

Cercle: Mezquíriz 1961, làm. 106, núm. 1.966.

H – 140.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració, en el fris superior, a base de cercles de línia ondulada que emmarquen una roseta circular.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.845-A

Glanztonfilm: B-P20-c

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Roseta: Mezquíriz 1961, làm. 105, núm. 1.903-b.

H – 141.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració, en el fris superior, amb rosetes de nou pètals (?) que s'alternen amb un motiu de tres cercles, segmentats els dos externs.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.628.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-L47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, làm. CXLVII, 625, de Tritium Magallum.

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 101, núm. 1763, pròxim.

H – 142.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració, en el fris superior, a base d'un motiu de tres cercles concèntrics, segmentat l'exterior. En el fris inferior sembla que es repetiria la mateixa decoració.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 17, abocador est.

Núm inventari: 7.639,

Glanztonfilm: A-R20-c

Argila: B-M25-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 143.- Fragment de vora de bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració, en el fris superior, a base d'un motiu de tres cercles concèntrics, segmentat l'exterior. El fris inferior repetiria la mateixa decoració.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.556-B.

Glanztonfilm: A-P20-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Garabito 1978, p. 543, T. 39, pròxim a 3.

H – 144.- Dos fragments tocant a la vora d'un bol de la forma Drag. 37-a, amb decoració, en el fris superior, a base d'un motiu de tres cercles concèntrics, segmentat l'exterior. El fris inferior repetiria el mateix esquema, però, els punxons són més grans.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, pp. 9 i 11, abocador est.

Núm inventari: 7.829.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-L47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics fris superior.

Cercles concèntrics fris inferior: Garabito 1978, p. 543, T. 39, pròxim a 3.

H – 145.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a. En la part alta de la decoració copsem una sanefa d'oves amb pal de separació en el costat dret. El fris superior presenta decoració a base d'un motiu de dos cercles concèntrics amb punt central, cordat l'exterior. Com a element de separació veiem un faixa vertical amb extrems, superior i inferior, en forma de cunya. El fris inferior està decorat amb un cercle de línia ondulada que emmarca una palmeta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.225.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Ova.

Cercles concèntrics.

Cercle ondulat amb palmeta: Garabito 1978, làm. 40, 195, de Bezares; Palmeta sola: Mayet 1984 II, CLXVIII, pròxim 1.407, de *Tritium Magallum*.

Element vertical del fris superior: Mayet 1984, II, làm. CXXXV, 141, de *Tritium Magallum*.

Element vertical segmentat del fris inferior.

Comentari: L'element vertical de separació segmentat, ens situa vers la producció del terrissaire de los "palitos segmentados" (Saenz Preciado 1993, p. 540 i ss.).

H – 146.- Fragment amorf pròxim a la vora, de la forma Drag. 37-a. De la decoració, molt perduda, sols veiem un fragment de cercle segmentat que possiblement emmarca una palmeta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.751.

Glanztonfilm: A-R20-c

Argila: C-M49-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Palmeta: Mayet 1984 II, CLXVIII, pròxim 1.377, de *Tritium Magallum*.
Cercle.

H – 147.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a. De la decoració, del fris superior, veiem un motiu repetitiu compost per un cercle segmentat que emmarca una palmeta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.614.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M20-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle amb palmeta: Romero 1985 p. 378, fig. 46, 435, de Numància. Palmeta sola: Mayet 1984 II, làm. CLXXII, 1510, *Tritium Magallum*.

H – 148.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a. De la decoració, del fris superior, copsem un motiu repetitiu compost per dos cercles concèntrics amb un punt central en relleu. Al dessota, separant els dos frisos, hi ha una faixa decorativa de petits cercles.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 17, abocador est.

Núm inventari: 7.641.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 105, pròxim a 1.941.

Petit cercle: Garabito 1978, p. 543, T. 39, 21.

H – 149.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a. En el fris superior, s'alterna un motiu de dos cercles concèntrics amb el punxó d'una au, vers l'esquerra, col·locat de forma transversal. En el fris inferior s'alternen un motiu de dos cercles concèntrics amb punt central en relleu i una fulla palmada que té un petit cercle a la base.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.210 - MdM 1.539.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: B-M35-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, CLXXV, pròxim 1.647, de *Tritium Magallum*

Fulla palmada: Romero 1985, p.461, T. 25, pròxim a 17. Mayet 1975-B, làm. XLI, 117, de *Conimbriga*.

Cercles concèntrics fris superior: Garabito 1978, p. 542, T. 38, 28.

Cercles concèntrics fris inferior: Mezquíriz 1961, làm. 104, 1.846.

Petit cercle: Garabito 1978, p. 542, T. 38, 20.

H – 150.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a. De la decoració, del fris superior, copsem un motiu repetitiu compost per un cercle cordat que emmarca una llebre vers la dreta.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.634.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-N20-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle amb llebre vers la dreta.

H – 151.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a. De la decoració, del fris superior, copsem un motiu repetitiu compost per un cercle segmentat que emmarca una roseta de sis pètals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.835.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, làm. CLII, 841, de *Tritium Magallum*.

H – 152.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a, en la cara interna presenta, prop de la vora, una línia horitzontal que recorda a la que veiem en peces de la forma Ritt. 8 de TS Sud-gàlica i que apareix també en la forma Bilbilis 4 de TS Hispànica (Saenz Preciado 1997, p. 370, 1.b.11, làm. 165, 1030 i 1031). De la decoració, del fris superior, copsem un motiu compost per un cercle de línia ondulada que emmarca un element de tres fulles i s'alterna amb un grup de cinc punts en relleu que reomplen l'espai entre cercles. En el fris inferior hi ha el mateix tipus de cercle i fulla que a dalt, però, l'element de separació és una faixa vertical simple de bifoliàcies. La disposició decorativa recorda algunes produccions del taller d'Andujar.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.553.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Element de tres fulles: Mayet 1984 II, CLXV, 1.259, de *Tritium Magallum*.

Element vertical de bifoliàcies: Garabito 1978, p. 547, T. 43, pròxim al 7, de Bezares.

H – 153.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a. El fris superior està decorat amb dos cercles concèntrics de línia ondulada que emmarquen un motiu trifoliat. L'element de separació es de línia ondulada i en els extrems té un petit cercle amb punt central. El fris inferior reproduïx idèntica disposició decorativa.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 98, 10-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.564.

Glanztonfilm: A-R37-c

Argila: C-M25-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Petit cercle amb punt central.

Element trifoliat.

Cercles concèntrics que emmarquen element trifoliat.

Element vertical: Mayet 1984 II, làm. CXXXIV, 131, de *Tritium Magallum*.

H – 154.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a. En el fris superior veiem un cercle segmentat que emmarca un trèvol. L'element de separació consisteix en una fulla llancejada. Presenta dos forats, fets amb trepà, possiblement per tal de reparar la peça amb plom.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.661.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: B-L55-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Fulla de trèvol: Saenz Preciado – Saenz Preciado 2006, làms., 1 – 4, terrissaire de les fulles de trèbol.

Cercle: Saenz Preciado – Saenz Preciado 2006, p. 206, làm. 3, 19.

Fulla llancejada: Garabito 1978, fig. 84, 69.

Comentari: Saenz Preciado – Saenz Preciado 2006, p. 196, consideren que en aquest terrissaire, de les “fulles de trèvol”, un dels seus elements més identificadors era l'ús d'aquest punxó tan característic i que, tal com diuen, “no hemos advertido en ningún otro alfarero de la zona”, referint-se a la Cereceda, d'Arenzana de Arriba (La Rioja).

H – 155.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a d'estil de mètopes. En la part alta de la decoració veiem una sanefa de bifoliàcies de disposició horitzontal. L'element de separació consta d'una faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat. En el requadre es copsa un fragment de roseta, possiblement de vuit fulles.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.610.

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, làm. CXLVII, pròxim a 634.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 144, 2.258.

H – 156.- Fragment de vora de la forma Drag. 37-a amb decoració de mètopes. En la part conservada copsem un cèrvol en cursa vers la dreta. De l'element de separació, fragmentat, veiem tres línies ondulades i la faixa central de bifoliàcies.

Actuació procedència: Peristil oest 2010.

Núm inventari: TLL 10 – 1058 (100.051).

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C.M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Cèrvol: Garabito 1978, fig. 81, 16; Saenz Preciado 1993, C1 – “cérvidos”, 4, veiem idèntic moviment del cap, però les cames en diferent posició.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 115, pròxim a 2.292

H – 157.- Fragment al qual li manca la part superior de la vora, de la forma Drag. 37-a, de la decoració de mètopes, sols es conserva part de l'element de separació, veiem la faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 5, 11-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.651.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 115, 2.316.

H – 158.- Fragment de vora, de la forma Drag 37-a, amb decoració de mètopes. Sols es conserva, de l'element de separació, dues línies ondulades i, a continuació un fragment de dos cercles concèntrics, segmentat el de l'interior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.577.

Glanztonfilm: B-R20-c

Argila: B-M15-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

H - 159.- Tres fragments, un d'ells de la vora, de la forma Drag. 37-a, amb decoració de mètopes. Del fris superior, veiem la figura, que s'aniria repetint, d'un amoret en posició horitzontal. De l'element vertical, de separació de mètopes, sols en resten tres fragments de línies ondulades.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 60, 30-1-1970, costat oest de hipocaust 2.

Núm inventari: 7.872.

Glanztonfilm: B-R39-a

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Amoret: Garabito 1978, fig. 108, 26, motlle d'Arenzana de Arriba, i p. 507, taula 3, 21, forma 29/37; Mayet 1984 II, làm. CXCVI, pròxim a 2.352, de *Tritium Magallum*.

H – 160.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a. En el fris superior veiem dos petits cercles concèntrics, a continuació un semicercle o fistó de dues línies, segmentada la inferior. A l'interior del fistó es copsa una línia horitzontal segmentada. Separant els dos fisons veiem una sanefa composta de dos petits cercles concèntrics. El fris inferior està decorat amb palmetes de disposició radial.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 21, abocador est.

Núm inventari: 7.677.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: B-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: I

Punxons:

Palmeta: Mayet 1984 II, làm. CLXVIII, pròxim 1381, *Tritium Magallum*.

Petits cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 105, pròxim a 1.915.

Semicercle: Mezquíriz làm. 45, pròxim a 38.

Pal segmentat: Saenz Preciado 1993, làm. 111, 618.

Comentari: podria tractar-se d'un producte del terrissaire de los "palitos segmentados".

H – 161.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a amb decoració de mètopes. En el fris superior veiem els elements de separació a base d'una faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades a ambdós costats. En els requadres hi ha un element vegetal inidentificable i una au vers la dreta amb el cap girat enrera. En el fris inferior, també de mètopes, veiem el cap d'un gos en cursa vers la dreta i un cavall alat o Pegàs.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.218 - MdM 1.532.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Gos a la dreta: Mayet 1984 II, làm. CLXXXVI, 216, de *Tritium Magallum*.

Cavall alat o Pegàs: Mayet 1984 II, làm. CLXXXIV, pròxim a 1.970, de *Tritium Magallum*.

Ocell: Mayet 1984 II, làm. CLXXV, pròxim a 1618, *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.316.

H – 162.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a amb decoració de mètopes. Del fris superior veiem un fragment d'una au vers l'esquerra amb el cap girat enrere. Es copsen també restes d'una faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades corresponents a l'element de separació de mètopes.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 9, abocador est.

Núm inventari: 7.679.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Au:

H -163.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a amb decoració de mètopes. Del fris superior veiem un fragment de l'element de separació, consistent en una faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat. Dins el requadre es veu la resta d'un punxó possiblement d'una au.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 65, 2-2-1970, sector oest, davant l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.671.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: B-L47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical de separació de mètopes.

Au: Mezquíriz 1961, lám. 68, les ales poden correspondre al punxó 603.

H – 164.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a, amb decoració de mètopes. Del fris superior sols es conserven dues línies ondulades verticals de l'element de separació de la mètopa i, a continuació un fragment de punxó, possiblement d'una au.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.705.

Glanztonfilm: A-P20-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Au.

H – 165.- Fragment de vora de bol, de la forma Drag. 37-a ,amb decoració de mètopes. Del fris superior veiem dues petxines (?), i tres línies ondulades verticals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.642.

Glanztonfilm: B-S37-d

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: M

Punxons:

Palmeta: Mayet 1984 II, lám. CLXIX, pròxim a 1.452.

H – 166.- Fragment de fons de bol, amb peu, de la forma Drag. 37-a, amb decoració de mètopes. S'hi copsa un fragment de punxó amb un cap d'au i

l'element de separació format per una faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.581.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M55-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, làm. CLXXII, 1510, *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim als núms: 2.292 / 2.313.

H – 167.- Fragment de bol, de perfil gairebé complet, li manca la part superior de la vora, de la forma Drag. 37-a, amb decoració de mètopes. Idèntica decoració en els dos frisos, a base d'una au vers l'esquerra amb el cap girat enrera i que s'alterna amb un motiu vegetal de tres fulles. La separació de mètopes consta de tres línies ondulades verticals. A la part interior del vas veiem un grafit *post coctem* amb forma de gran asterisc.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.212 - MdM 1.542.

Glanztonfilm: C-S19-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Ocell: Mayet 1984 II, làm. CLXXV, 1649, *Tritium Magallum*.

Element de tres fulles.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, 2.349.

H – 168.- Fragments corresponents a un bol, al qual li manca la vora, de la forma Drag. 37-a, amb decoració de mètopes. En la decoració veiem un fris continuu de mètopes. L'element vertical de separació de mètopes, consisteix en una faixa central de bifoliàcies i dues línies ondulades a cada costat. En la decoració de la mètopa veiem, a la base, una planta vegetal de cinc fulles que té, en els seus extrems, dos petits ocells cap a l'esquerra. De la planta en parteix un feix de bifoliàcies més petites que, possiblement, formarien una garlanda, la qual, en la part superior, just sota la vora, coincideix amb petits ocells. A la zona inferior de la peça, tancant la decoració hi ha una sanefa de bifoliàcies. Per les característiques de la peça creiem que es tracta d'una producció local o regional.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 6, 11-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.830

Glanztonfilm: C-P25-e

Argila: A- K80-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Au vers l'esquerra 1: Romero 1985, p. 455, T. 19, pròxim a 33.

Au vers l'esquerra 2.

Planta o element vegetal.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.286.

H – 169.- Fragment de fons, amb peu, de la forma Drag. 37-a, decorat amb mètopes. S'aprecia parcialment la decoració del fris inferior, veiem un requadre amb una fulla llancejada al centre i al voltant i de forma triangular una garlanda de petites bifoliàcies i un motiu semicircular (?). L'element de separació consta d'una faixa central de bifoliàcies i quatre línies ondulades a cada costat.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 98, 10-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 5.162 - MdM 1.543.

Glanztonfilm: B-R17-b

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Fulla llancejada: Saenz Preciado - Saenz Preciado 2006, p. 203, làm. 1, 2, de la cereceda.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.293.

H – 170.- Fragment de fons, amb peu, de la forma Drag. 37-a. El fris inferior està decorat amb un cercle de línia ondulada que emmarca una roseta de sis fulles. Suposem que el fris superior tndria la mateixa decoració. Presenta, tant a l'interior de la peça, com a l'exterior del peu grafit *post coctem* amb les inscripcions: "IIROTI" i "EIIROTI", possiblement el nom del usuari del vas (nom que, curiosament, en aquest jaciment, coincideix amb el que trobem grafitat en una paret de copa de *sigillata* itàlica)

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 35, procedeix del farciment del pou de planta circular.

Núm inventari: 5.235 - MdM 1.541.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, làm. CLII, 841, de *Tritium Magallum*.

H – 171.- Dos fragments de paret de vas corresponents a una forma Drag. 37-a. El fris superior està decorat amb dofins vers la dreta que s'alternen amb un cercle de punt central en relleu. Del fris inferior sols es veu un fragment de punxó inidentificable.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.839.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Dofí: Mayet 1984 II, CXCI, 2.200, de Tritium Magallum.

Cercle: Mayet 1970, p. 36, làm. II, 8, atribuït a *Valerius Paternus*; Serrano 1991, p. 167, fig. 35, 17.

H – 172.- Dos fragments de paret de vas corresponents a una forma Drag. 37-a, amb decoració de mètopes. Disposició en un únic fris, en el requadre es copsen el que semblen dos elements zoomorfs i al dessota dos peits cercles. L'element de separació de consta d'una faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.608 – 7.776.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: B-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element zoomorf.

Petit cercle.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.302.

H – 173.- Fragments de paret de vas corresponents a la forma Drag. 37-a. El fris superior està decorat amb cercles segmentats que emmarquen rosetes de vuit fulles. En el fris inferior es copsen fragments amb idèntica decoració.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.846.

Glanztonfilm: C-S39-c

Argila: C-L29-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle segmentat amb roseta: Mezquíriz 1961, làm. 94, 1.569. Roseta sola: Mayet 1984 II, làm. CXLVIII, pròxim 660, de *Tritium Magallum*.

H – 174.- Fragment de paret de vas corresponent a una forma Drag. 37-a. En el fris superior veiem un motiu de dos cercles concèntrics força desdibuixats. A l'inferior el punxó és de dos cercles concèntrics amb punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.688

Glanztonfilm: B-P35-d

Argila: C-L49-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles fris superior: Mezquíriz 1961, làm. 105, 1.899.

Cercles concèntrics fris inferior: Mezquíriz 1961, làm. 104, pròxim a 1.877.

H – 175.- Fragment de paret de vas corresponent a una forma Drag. 37-a, amb decoració vegetal vegetal estilitzada de tiges ondulades i amb acabament de fulles llancejades.Semblant a les produccions de VLLO.

Actuació procedència: Peristil est 2010.

Núm inventari: TLL 10 – 5003 – 83

Glanztonfilm: C-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: I

Punxons:

Fulla llancejada: Serrano 1985, T. 26, pròxim a 14, de Numància.

H – 176.- Fragment de paret de vas corresponent al fris inferior d'una forma Drag. 37-a , decorat amb un motiu de tres cercles concèntrics , cordat l'exterior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7829-A.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 105, pròxim a 1.939.

H – 177.- Fragment de paret de vas corresponent al final de la decoració d'una forma Drag. 37-a. S'hi copsa un punxó amb forma de palmeta i restes d'altres punxons no identificables.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.725.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Palmeta: Mayet 1984 II, làm. CLXIX, proxima 1.44 de *Tritium Magallum*.

H – 178.- Bol de perfil quasi complet, li manca la meitat superior de la vora, de la forma Drag. 37-a, decorat amb mètopes i cercles. El fris superior està decorat amb mètopes delimitades per una línia ondulada vertical, veiem el motiu repetitiu consistent en un cercle segmentat que emmarca una au. El fris inferior té la mateixa distribució decorativa però amb el cercle és una mica més gran.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 9, abocador est.

Núm inventari: 7.673.

Glanztonfilm: A-S37-b

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Au dins cercle: Bustamante 2013-A, p. 249, làm. 189, 7. Au sola: Mayet 1984 II, làm. CLXXV, pròxim a 1.629, de *Tritium Magallum*

Element de separació.

Comentari: de Mèrida (Bustamante 2013-A, p. 429, làm. 189, 7) veiem un fragment carenat, possiblement de la forma 29, on, la disposició del fris superior, presenta un punxó d'una au dins cercle molt semblant al nostre i, el motiu vertical de separació, també és d'una sola línia vertical ondulada. El mateix podem aproximar pel que fa a la peça, de la forma 37, també de Mèrida (Bustamante 2013-A, p. 491, làm. 251, núm. 4, i p. 492, làm. 252, 1).

H – 179.- Fragment de bol amb peu, de la forma Drag. 37-a, decorat amb mètopes i cercles en el fris inferior. Del fris superior sols s'ha conservat l'inici de dues línies ondulades de separació de mètopes. Per la qualitat de l'acabat, recorda les produccions del taller d'Abella. Producció regional (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: C-S37-d

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C / M

Punxons:

Cercle: Mezquíriz 1961, làm. 106, 1.962.

Element vertical de separació.

H – 180.- Fragment de bol amb peu, de la forma Drag. 37-a. Del fris inferior veiem la decoració continua a base d'un motiu de dos cercles concèntrics. La cara interior del peu presenta restes de grafit *post coctem* inidentificable.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.217 - MdM 1.543.

Glanztonfilm: B-S14-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 105, 1.946.

H – 181.- Fragment de bol amb peu, de la forma Drag. 37-a. Del fris inferior veiem la decoració continua a base d'un motiu de tres cercles concèntrics, cordat l'exterior. Entre l'espai decorat i el peu, veiem restes de grafit "post coctem" amb forma de creu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.556-A.

Glanztonfilm: B-S37-a

Argila: C-L33-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Garabito 1978, p. 543, T. 39, pròx a 3; Mayet 1984 II, làm. LXXXVIII, 338.

H – 182.- Fragment de bol amb peu, de la forma Drag. 37-a. Els dos frisos tenen decoració continua a base d'un motiu de dos cercles concèntrics, segmentat l'exterior.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 49, 28-1-1970, sobre la boca del forn, nivell alt, hipocaust 2.

Núm inventari: 7.648.

Glanztonfilm: C-P35-c

Argila: B-M20-az

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mayet 1970, p. 37, lám. IV, 14, atribuït a *Valerius Paternus*; Fernández García 1988, v. 5, p. 57, pròxim a 82.

H – 183.- Fragment de bol amb peu, de la forma Drag. 37-a. Del fris inferior veiem la decoració contínua a base d'un cercle de línia ondulada que emmarca un petit cercle amb punt central. Aquest darrer punxó el veiem també reomplint els espais, a dalt i baix, entre cercles. Tanca la decoració una sanefa de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.230 - MdM 1.543.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle de línia ondulada.

Petit cercle amb punt central.

H – 184.- Fragment de bol amb peu, de la forma Drag. 37-a. Del fris inferior veiem la decoració contínua a base d'un motiu de tres cercles concèntrics, de línia ondulada l'exterior. Del fris superior sols s'ha conservat un fragment de punxó, que possiblement representi una palmeta (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.215 - MdM 1.543.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, lám. 105, 1.920; Serrano 1991, p. 168, fig. 36, 37, de Singilia Barba.

H – 185.- Fragment de bol amb peu, de la forma Drag. 37-a. Del fris inferior veiem la decoració contínua a base d'un motiu de tres cercles concèntrics, de línia segmentada l'exterior. El superior, creiem que tindria decoració semblant, ja que podem pot copsar un fragment de cercle.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.549.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: B-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 105, pròxim a 1.854.

H – 186.- Fragment de bol amb peu, de la forma Drag. 37-a. Del fris inferior veiem la decoració, possiblement contínua, a base d'un motiu de tres cercles concèntrics (?), els dos exteriors són dentats.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 101, pròxim a 1.761.

H – 187.- Fragment de bol amb peu, de la forma Drag. 37-a. Del fris inferior veiem la decoració contínua a base d'un motiu de dos petits cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-L49-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Garabito 1978, p. 545, T. 41, 19.

H – 188.- Fons de bol amb peu de la forma Drag. 37-a, el petit fragment que es conserva està decorat amb un motiu de tres cercles concèntrics. De línia ondulada els dos exteriors.

Actuació procedència: Peristil est 2007.

Núm inventari: TLL – 07 – 4010.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: B-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 189.- Fragment amorf, decorat amb mètopes, de la forma Drag. 37-a, s'observa en el requadre la figura d'un lleó(?) vers l'esquerra. A dalt i a baix presenta faixes horitzontals de bifoliàcies. Del motiu vertical de separació, veiem una faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 42, 25-1-1970, abocador est

Núm inventari: 7.640.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Lleó: Mayet 1984 II, làm. CLXXXI, pròxim 1884, *Tritium Magallum*; Romero 1985, p. 351, fig. 19, 147, de Numància; Sáenz Preciado 1997, làm. 102, 676, de *Bilbilis*. Tuset 1991, làm. 93, M2.2.6; 757/5, de Clúnia.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, pròxim a 2.283.

H – 190.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a(?), decorat amb una llebre vers la dreta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.812.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: C-M49-a

Qualitat del gravat: II

Estil: ?

Punxons:

Llebre vers la dreta.

H – 191.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a(?), decorat, el fris superior amb mètopes de tres línies verticals ondulades i un gos a l'esquerra.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.696

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Gos a l'esquerra: Mayet 1984 II, làm. CLXXXV, pròxim a 1995, de *Tritium Magallum*.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, 2.370.

H – 192.- Fragment de fis inferior de Drag. 37, estil mètopes, decorat amb un peix vers la dreta. Es copsen tres línies ondulades del motiu de separació.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 100.052

Glanztonfilm: C-S39-a

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Peix: Mayet 1984 II, làm. CXCI, pròxim a 2.214.

H – 193.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a(?), decorat, el fris superior amb un cercle segmentat que emmarca un griu. Del fris inferior sols es copsa una palmeta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.772.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle amb un griu: Garabito 1978, p. 516, T. 12, 16; Mayet 1984 II, làm. LXXXVIII, 335. Griu sol: Mayet 1984, II, làm. CLXXX, pròxim a 1.851, *Tritium Magallum*.

Palmeta: Mayet 1984 II, làm. CLXVIII, pròxim a 1403, *Tritium Magallum*.

H – 194.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a(?), decorat, el fris superior amb un cercle segmentat que emmarca un griu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.778.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle amb un Griu: Garabito 1978, p. 516, T. 12, 16; Mayet 1984, II, làm. LXXXVIII, 335. Griu sol: Mayet 1984 II, làm. CLXXX, 1844, *Tritium Magallum*.

H – 195.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a(?), decorat amb bifoliàcies i un cap de cérvol (?).

Actuació procedència: Triclini nord, Prevosti-Clariana 1984.

Núm inventari: TLL 84 – 563 – 50.

Glanztonfilm: B-N35-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Cérvol (?).

H – 196.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat, el fris inferior, amb un cercle segmentat que emmarca un punxó que representa un cérvol en repòs vers l'esquerra i, entre cercles, veiem la línia vertical ondulada de separació que finalitza amb una palmeta.

Actuació procedència: Peristil est 2009

Núm inventari: TLL – 09 – 04 (100.042).

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M27-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cérvol: Mayet 1984 II, làm. CLXXXVIII, 2.109.

Palmeta: Mayet 1984 II, làm. CLXIX, pròxim a 1.425.

H – 197.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb mètopes. Del motiu vertical de separació, veiem la faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades. En el requadre veiem un punxó que identifiquem com un fal·lus zoomorf (amb peus i ales ?). Al dessota té una garlanda semicircular de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.681.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-L49-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Fal·lus zoomorf (?).

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, pròxim a 2.349.

H – 198.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb mètopes. Del motiu vertical de separació veiem tres línies ondulades. En el requadre copsem la meitat superior d'un dofí.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.686.

Glanztonfilm: C-S37-c

Argila: C-L49-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Dofí: Mayet 1984 II, làm. CXCI, 2.202, *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, pròxim a 2.349.

H – 199.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb un punxó d'un element zoomorf (?) del qual es conserva la meitat inferior i, al dessota una faixa lleugerament corba de bifoliàcies.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL – 09 – 04 (100.046).

Glanztonfilm: C-39-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Peus figura zoomorfa: Tarrats 2003, p. 329, fig. 7, 101, punxó simètricament contrari, de la vil·la dels Munts (Tarragona).

H – 200.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb de mètopes. El fris superior, amb decoració contínua amb un motiu de tres cercles concèntrics. En el fris inferior veiem part de l'element vertical de separació de mètopes, es conserva la faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades. En el requadre compsem part d'un punxó representant una au vers la dreta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.759.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C / M

Punxons:

Au.

Cercles concèntrics.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, pròxim a 2.349.

H – 201.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb de mètopes. A la part alta veiem restes d'una sanefa d'oves. De l'element de separació sols hi ha tres línies ondulades. En el requadre es copsa una au zancuda (?) vers la dreta i una segona au vers l'esquerra amb el cap girat, al dessota hi ha restes d'un element arbori.

Actuació procedència: Ribas llibreta 5, p. 61, sector est al costat de l'Aula principal.

Núm inventari: 7.587.

Glanztonfilm: C-R37-c

Argila: C-M35-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Ocell cap girat a la dreta: Mayet 1984 II, làm. CLXXV, 1652, *Tritium Magallum*.

Ocell vers la dreta: Mayet 1984 II, làm. CLXXVII, pròxim a 1736, *Tritium Magallum*.

Ova: Mayet 1984 II, làm. CXLI, pròxim a 379, de *Tritium Magallum*.

Fulla trebolada (pertanyent a un element arbrat): Mayet 1984 II, làm. CLIV, 903, de *Tritium Magallum*.

H – 202 .- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb de mètopes. Veiem una ala d'una i l'element de separació a base d'una faixa de bifoliàcies i dues línies ondulades verticals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

H – 203.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb un paó o àliga (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.814 o 7.874(?).

Glanztonfilm: C-P25-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Paó o àliga.

H - 204 .- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris superior, amb decoració adherent a base de fistons semicirculars i decorat amb una au vers l'esquerra.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.760.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: A-M47-az

Qualitat del gravat: IV

Estil: I

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, làm. CLXXIII, pròxim a 1533, *Tritium Magallum*.

Element de separació: Mezquíriz 1961, làm. 108, 2.017.

Fistó: Mezquíriz 1961, làm. 45, pròxim a 45.

H - 205.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior amb decorat a base d'aus vers l'esquerra i cap girat enrere i element vertical de separació entre motius.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.693.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, làm. CLXXV, 1648, *Tritium Magallum*.

Element vertical: Mayet 1984, II, làm. CXXXV, 150, de *Tritium Magallum*.

H – 206.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb un element arbori, o en forma de creu, imitatiu de la producció gàl·lica.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.816.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: I

Punxons:

Element arbori: Mayet 1984 II, làm. CVI, 432, atribuïble a *Tritium Magallum*, làm. CXXXI, 62, i làm. LXXXVII, 331 (motlle), de *Tritium Magallum*; Sáenz Preciado 1993, A4, "motivos cruciformes".

H – 207.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a, decorat amb mètopes. Veiem l'element vertical de separació de faixa central de bifoliàcies dentades per la part inferior i dues línies ondulades a ambdós costats. A la mètopa hi ha una palma al centre i als costats garlandes de bifoliàcies petites i petits cercles reomplint els espais.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.595.

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: C-L49-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Fulla palmada: Mayet 1984 II, làm. CLVI, pròxim a 929, de *Tritium Magallum*.

Mayet 1975-B, pròxim a làm. XXXVI, 40, de *Conimbriga*.

Petit cercle: Garabito 1978, p. 545, T. 41, 12. Mayet 1975-B, làm. XXXVI, 40, de *Conimbriga*.

Element de separació mètopes (de fulla dentada): Mayet 1975-B, làm. XXXVI, 40, de *Conimbriga*.

H – 208.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb un element arbrat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.512.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M55-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Element arbrat: Mayet 1984 II, làm. CLIV, 887, de *Tritium Magallum*.

H – 209.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb un element arbrat i, al dessota, una sanefa de cercles amb punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 44, costat oest del forn, nivell alt, hipocaust 2.

Núm inventari: 7.627.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-L49-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M (?)

Punxons:

Element arbrat: Mayet 1984 II, làm. CLIV, pròxim 903, de *Tritium Magallum*.

H – 210.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb mètopes. L'element vertical de separació consta d'una faixa de bifoliàcies i dues línies ondulades verticals. En el primer requadre veiem dues fulles llancejades i en el segon hi hauria un punxó de la deessa Fortuna del qual sols es conserva el timó.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 8, abocador est.

Núm inventari: 7.631.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: B-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Timó de Fortuna: Mayet 1984 II, làm. CXCV, del 2322 a 2333, de *Tritium Magallum*.

Fulla llancejada: Mayet 1984 II, làm. CLIX, 1.027, de *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 113, 2.253.

H – 211.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb mètopes. Es pot copsar la base, possiblement, d'una palma i al dessota una faixa horitzontal de bifoliàcies. De l'element vertical de separació de mètopes sols veiem tres línies ondulades i dos començaments de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.769.
Glanztonfilm: A-S37-c
Argila: C-M47-a
Qualitat del gravat: III
Estil: M

H – 212.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), amb decoració continua de fulles llancejades verticals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.875.
Glanztonfilm: A-P20-d
Argila: B-L35-a
Qualitat del gravat: III
Estil: I

Punxons:

Fulla llancejada: Mezquíriz 1961, lám. 86, 1.329, de Funes.

H – 213.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb mètopes. Veiem quatre línies ondulades verticals de l'element de separació, així com una faixa horitzontal de bifoliàcies.

Actuació procedència: Aula principal 1981.

Núm inventari: TLL 81 – 10 – 015.

Glanztonfilm: A-S37-c
Argila: C-M47-a
Qualitat del gravat: III
Estil: M

H – 214.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb mètopes. En el centre veiem un punxó d'una planta i, a dalt i a baix, presenta sanefes horitzontals de bifoliàcies i, a l'extrem dret, es copsa una línia ondulada vertical de la separació de la mètopa.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.716.
Glanztonfilm: B-S37-c
Argila: C-M20-a
Qualitat del gravat: III
Estil: M

Punxons:

Element vegetal o planta: Mayet 1984 II, lám. CLXIV, pròxim 1.211, de *Tritium Magallum*.

H – 215.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), de mètopes, decorat amb una fulla palmada(?) de la qual sols es copsa un fragment. A l'extrem dret veiem dues línies ondulades verticals de la separació de la mètopa.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n.
Glanztonfilm: A-S39-c
Argila: C-M47-az
Qualitat del gravat: III
Estil: M

H – 216.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), de mètopes. L'element vertical de separació consta d'una faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat, a continuació veiem un fragment d'un motiu vegetal (?).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 91, 9-2-1970, costat est del forn, hipocaust 2.

Núm inventari: 7.775.

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, 2.283.

H – 217.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), de mètopes. Veiem una sanefa de palmetes de disposició horitzontal, seguidament una línia de punt i, al dalt, dues fulles trevolades i una línia ondulada vertical tancant el quadre.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.813.

Glanztonfilm: A-R20-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Palmeta: Mayet 1984 II, làm. CLXIX, pròxim a 1451, de *Tritium Magallum*.

Fulla trevolada: Mayet 1984 II, làm., CLXVI, 1.327 de *Tritium Magallum*.

H – 218.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), de mètopes. Veiem una roseta de vuit pètals i tres línies ondulades verticals seguides per la faixa de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 8, abocador est

Núm inventari: 7.588

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-L29-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, làm. CXLVI, pròxim 571, de *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.313.

H – 219.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), de mètopes. Veiem dues línies ondulades verticals i una faixa de bifoliàcies, seguidament, una roseta, possiblement, de vuit pètals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.764.

Glanztonfilm: B-P35-d

Argila: C-M35-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, làm. CXLVI, 577, de *Tritium Magallum*.

H – 220.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb una roseta de vuit pètals.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 96, 10-2-1970, habitació del forn, hipocaust 2.

Núm inventari: 7.817.

Glanztonfilm: A-P13-e

Argila: B-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, làm. CXLVI, 641, de *Tritium Magallum*.

H – 221.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, decorat amb una roseta de vuit pètals. Tot i que molt perdut, el fris superior seria de mètopes (es veu l'acabament de dues línies verticals i una bifoliàcia).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.625.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, làm. CXLVII, pròxim 639, de *Tritium Magallum*.

H – 222.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), possiblement de mètopes (es veu un fragment molt petit de la línia ondulada de separació), decorat amb una roseta.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 6, p. 20, 6-10-1969.

Núm inventari: 7.806.

Glanztonfilm: A-S37-c.

Argila: C-M20-a.

Qualitat del gravat: II.

Estil: M.

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, làm. CXLVI, pròxim 580, de *Tritium Magallum*.

H – 223.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb una roseta incompleta o fragmentada.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Roseta.

H – 224.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), de mètopes. Es copsen les tres línies ondulades i verticals del motiu de separació, en el requadre veiem una fulla palmada i una roseta de sis pètals.

Actuació procedència: Peristil est 2007.

Núm inventari: TLL 07 – 4015 (100.059).

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: A-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, làm. CXLIX, 699 de *Tritium Magallum*.

Palmeta: Mayet 1984 II, làm. CLXVI, pròxim a 1.320 de *Tritium Magallum*.

H – 225.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), de mètopes. Decorat amb una ova i tres línies ondulades verticals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.788.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Ova: Mayet 1984 II, làm. CXLII, pròxim a 439, de *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, 2.369.

H – 226.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb una ova.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.787.

Glanztonfilm: B-R39-a

Argila: C-M37-az

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Ova (?): Mayet 1984, II, làm. CXLII, pròxim a 448, amb varies diferències.

H – 227.- Fragment amorf tocant a la base, forma Drag. 37-a (?), decorat amb una sanefa d'oves/palmetes i al dessota una de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.794.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Ova: Mayet 1984 II, làm. CXLII, 445, de *Tritium Magallum*. Sáenz Preciado 1993, D3 – “Hojas tipo palmeta”, 20.

H – 228.- Fragment amorf tocant a la base, forma Drag. 37-a (?), de mètopes. Veiem l'element de separació compost per una faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat i un fragment de fulla tipus palmeta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.687.

Glanztonfilm: C-S39-e

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Fulla.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.313.

H – 229.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb un cercle segmentat que emmarca una au vers l'esquerra.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.811.

Glanztonfilm: B-S39-cy

Argila: B-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, làm. CLXXVI, pròxim a 1683, *Tritium Magallum*.

Cercle.

H – 230.- Fragment amorf tocant a la base, forma Drag. 37-a (?), decorat amb un cercle segmentat que emmarca un gos amb dos caps (?) i, a continuació, hi hauria un element vertical de separació del qual sols resta la meitat de la cunya inferior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.815.

Glanztonfilm: C-P20-c

Argila: C-M35-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Gos de dos caps(?): Mayet 1984 II, CLXXXIV, pròxim a 1.972, de *Tritium Magallum*.

Cercle.

H – 231.- Fragment amorf corresponent al fris superior, forma Drag. 37-a (?), Hispànica. Decorat amb cercles ondulats que emmarquen una ova.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.790.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Ova: Mayet 1984 II, CXLII, pròxim a 414, de *Tritium Magallum*.

H – 232.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), de mètopes, decorat amb un cercle ondulat que emmarca una ova i, ambdós costats, veiem una línia ondulada vertical i la faixa de bifoliàcies de l'element de separació de mètopes.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.873.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Ova: Mayet 1984 II, làm. CXLI, 359, de *Tritium Magallum*.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, pròxim a 2.269, això no obstant, l'exemple és de dues línies ondulades verticals per costat.

H – 233.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), conserva els dos frisos, decorats amb cercles ondulats que emmarquen una palmeta i els elements de separació a base d'una línia vertical ondulada acabada per una petita fulla allargassada.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 44, 27-1-1970, costat oest del forn, nivell alt, hipocaust 2.

Núm inventari: 7.659.

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Palmeta: Mayet 1984 II, làm. CLXIX, 1429, *Tritium Magallum*.

Cercle.

Element de separació.

H – 234.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb dos cercles concèntrics que emmarquen una palmeta. Està lleugerament rodat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.805

Glanztonfilm: B-S39-d

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Palmeta.

Cercles concèntrics.

H – 235.- Fragment amorf, lleugerament rodat, forma Drag. 37-a (?), de mètopes, decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics segmentats que emmarquen una palmeta i, a continuació, l'element de separació de mètopes del qual es conserven quatre línies ondulades i la faixa de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 3, abocador est.

Núm inventari: 7.701.

Glanztonfilm: A-R17-d

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Palmeta: Mayet 1984 II, CLXIX, pròxim a 1.446.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.297.

H – 236.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics segmentats que emmarquen una palmeta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: C-S37-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Palmeta: Mayet 1984 II, làm. CLXIX, pròxim 1426.

H – 237.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics segmentats que emmarquen una fulla trevolada. L'element vertical de separació és de línia simple amb extrems abultats.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.562.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-L47-az

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Element vertical: Juan Tovar 1992, p. 126, núm. 294.

Cercles amb fulla trevolada: Pérez Almoguera 1990, p. 114, fig. 35, pròxim a 483.

H – 238.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, decorat amb un cercle de línia ondulada que emmarca una fulla trevolada. L'element vertical de separació és de fulla doble a la part alta i de cercle i cunya a l'extrem inferior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.591 o 7.593.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Fulla trevolada dins cercles.

Element de separació: Mayet 1984, II, làm. CXXXVII, pròxim a 221.

H – 239.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), de dos frisos, decorat amb dos cercles concèntrics de línia ondulada que emmarquen una roseta de vuit pètals.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7558-A

Glanztonfilm: B-S37-d

Argila: B-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Roseta: Mayet 1984 II, lám. CXLVII, pròxim 639, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics.

H – 240.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics que emmarquen una roseta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n – 7.810 – 7.593.

Glanztonfilm: A-R37-c

Argila: B-M25-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics amb roseta.

H – 241.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), de dos frisos, decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics de línia segmentada que emmarquen una roseta de sis pètals, separats per elements verticals dels que sols s'ha conservat l'extrem inferior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.704 – 7.568-A-B.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M49-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Extrem inferior element vertical: Mayet 1984 II, Lám. CXXXVI, pròxim a 185, de *Tritium Magallum*.

Roseta dins cercles concèntrics: Garabito 1978, fig. 91, pròxim a 156 (però, allà, el cercle és de línia ondulada).

Part baixa de l'element vertical de separació.

H - 242.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), de dos frisos. El superior està decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics segmentats que emmarquen una roseta de sis pètals. En el fris inferior, el motiu és de tres cercles concèntrics, segmentats els dos exteriors i amb idèntica roseta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.568-C.

Glanztonfilm: A-R20-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Roseta dins dos cercles concèntrics: Garabito 1978, fig. 91, pròxim a 156 (però, allà, el cercle és de línia ondulada).

Roseta dins tres cercles concèntrics.

H – 243.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics de línia ondulada que emmarquen una roseta de vuit pètals. Reomplint l'espai entre motius decoratius veiem dues rosetes circulars, més gran la de dalt. Tancant la decoració, per baix, copsem les restes d'una sanefa horitzontal de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.583

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics emmarcant una roseta: Garabito 1978, làm. 78, pròxim a 156 (però, la roseta, és una mica diferent). Roseta sola: Mayet 1984 II, làm. CLI, pròxim 789, de *Tritium Magallum*.

Element vertical (?).

H – 244.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), amb mètopes. En el fris superior veiem un cercle que emmarca una roseta de nou pètals, els elements de separació són de línia ondulada amb petits cercles en els extrems. En el fris inferior la decoració és de mètopes, veiem una au vers la dreta amb el cap girat enrere i, seguidament, la meitat de l'element de separació consistent en dues línies ondulates i la meitat de la faixa de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.707.

Glanztonfilm: B-R20-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C / M

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, làm. CLXXV, pròxim a 1618, *Tritium Magallum*.

Cercle amb roseta.

Element de separació.

Element de separació de mètopes.

H – 245.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat i corresponent al fris inferior. Veiem un motiu de dos cercles concèntrics cordats que emmarquen una roseta de vuit pètals, té a dalt i baix una sanefa horitzontal de bifoliàcies. A l'extrem dret es copsen dues línies verticals ondulates de l'element de separació de la mètopa.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.692.

Glanztonfilm: A-S37-d

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Cercles concèntrics amb roseta: Garabito 1978, fig. 91, pròxim a 156 (però, allà, el cercle és de línia ondulada).

H – 246.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb mètopes, correspon al fris inferior. Veiem un cercle de línia ondulada que emmarca una fulla amb forma de cor. A l'extrem hi ha una línia vertical ondulada de la separació de la mètopa.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.698.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Fulla amb forma de cor: Romero 1985, p. 463, taula 27, 14: Pérez Almoguera 1990, p. 120, n. 536.

Cercle.

H – 247.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37, amb decoració de cercles i just al dessota de la línia divisòria dels frisos veiem la lletra "V" en relleu, indicativa del terrissaire *Valerius Paternus*, molt possiblement de *Tritium Magallum* (Garabito 1978, làm. 65, 115; Mayet 1984, p. 184, pl. CCXX, 712 i CCVI, 2.597; Garabito *et alii* 1985, p. 139).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.697

Glanztonfilm: C-R39-c

Argila: C-M15-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle.

Comentari: D'aquest mateix terrissaire, a la comarca del Maresme, hem localitzat dues altres marques intradecoratives, una al jaciment de Can Modolell a Cabrera de Mar (Clariana 2011-B, p. 82) i l'altra a Can Verboom de Premià de Dalt (Coll 2004, p. 400).

H – 248.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?). En el fris superior la decoració és un motiu de tres cercles concèntrics, de línia ondulada el més exterior. En el fris inferior, amb mètopes, veiem tres línies ondulades verticals de la separació i una flor granelluda.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.767.

Glanztonfilm: A-P39-c

Argila: C-L47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C / M

Punxons:

Cercles concèntrics: Pérez Almoguera 1990, p. 110, fig. 31, 454.

Espiga.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, 2.371.

H – 249.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb mètopes. En el fris superior veiem restes de bifoliàcies en horitzontal, tres línies ondulades de l'element vertical de separació de la mètopa i una faixa de bifoliàcies. A l'inferior veiem part d'un cercle amb una roseta (?), les tres línies ondulades verticals i una faixa de bifoliàcies en disposició inclinada vers l'angle.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.684.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, 2.362.

H – 250.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), decorat amb mètopes en el fris superior, s'observa la base de l'element vertical de separació de mètopes, de faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat. Els requadres estarien emmarcats de faixes de bifoliàcies. En el fris inferior, veiem la decoració contínua a base d'un motiu de quatre cercles concèntrics, segmentats els dos exteriors, i amb punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.887.

Glanztonfilm: B-P25-d

Argila: C-M35-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M / C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mayet 1984 II, LXXXVI, pròxim al 328, de *Tritium Magallum*.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, pròxim als núms. 2.265 i 2.270.

H – 251.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), pertanyent al fris superior, decorat amb mètopes. L'element de separació es composaria d'una faixa de bifoliàcies i dues línies ondulades a cada costat. En el requadre veiem un motiu de tres cercles concèntrics, cordats els dos interiors.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: B-S37-a

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Cercles concèntrics.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, pròxim a 2.281.

H – 252.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), pertanyent al fris inferior, decorat amb mètopes. Observem tres línies ondulades verticals de la mètopa, un motiu de quatre cercles concèntrics, de línia ondulada els dos més exteriors, amb punt central en relleu. A cada costat del motiu hi ha una línia ondulada que finalitza en dos petits cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 77, hipocaust 2.

Núm inventari: 7.637.

Glanztonfilm: C-T39-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical: Mayet 1984 II, làm. CXXXV, pròxim a 130 i 132, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics.

H – 253.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), pertanyent al fris inferior. Decoració contínua d'un motiu de quatre cercles concèntrics i element de separació de línia ondulada amb dos petits cercles concèntrics a cada extrem. Al dessota, tancant la decoració, veiem una sanefa de dos cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.573.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Element vertical: Mayet 1984 II, làm. CXXXIV, pròxim a 123 i 127, de *Tritium Magallum*; Pérez González 1989, fig. 48, núms. 92 i 93.

Cercles concèntrics.

Petits cercles concèntrics.

H – 254.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), pertanyent al fris inferior. De la decoració veiem un element de separació de línia ondulada amb un petit cercle de punt central a la part superior, a continuació un motiu de tres cercles concèntrics, cordat l'exterior.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 89, 9-2-1970, costat est de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.779.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: D-M15-a

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

Element vertical.

H – 255.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?). Del fris inferior veiem una decoració de cercles de línia ondulada que emmarquen un motiu no identificat. L'element de separació és una línia vertical segmentada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.562-c

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M35-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Comentari: Per l'element de separació segmentat, podria tractar-se d'un producte del taller de los "palitos segmentados".

H – 256.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a, pertanyent al fris inferior. De la decoració veiem un motiu repetitiu de dos cercles concèntrics, cordat l'interior i l'element de separació a base de dues línies ondulades que tenen en els dos extrems una palmeta.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 96, 10-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.582.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Palmeta: Mayet 1984 II, làm. CLXIX, pròxim 1446, *Tritium Magallum*.

Element vertical: Mayet 1984 II, làm. CXXXIX, 291, *Tritium Magallum*, i làm. XCVII, pròxim a 400 i 401 (on veiem sols una línia ondulada), *Tritium Magallum*.

H – 257.- Fragment amorf corresponent al fris inferior d'una forma Drag. 37-a, decorat amb cercles concèntrics separats per un element vertical de línia ondulada amb dos petits cercles concèntrics a dalt i a baix.

Actuació procedència: Ribas Llibreta 5, pàgina 4, abocador al nord de l'hipocaust 1

Núm inventari: 7.623.

Glanztonfilm: A-S19-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

Element vertical: Pérez González 1989, fig. 48, núms. 92 i 93.

H – 258.- Fragment amorf corresponent al fris inferior d'una forma Drag. 37-a, decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics i l'element de separació que finalitza en forma de cercle i cunya.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.589.

Glanztonfilm: A-S19-c

Argila: A-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.
Element vertical.

H – 259.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a. En la decoració del fris inferior veiem un motiu de tres cercles concèntrics, segmentat el del mig. L'element de separació té ambdós extrems en forma de cunya de fulles. Del fris superior sols veiem un fragment de cercle segmentat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.699.

Glanztonfilm: A-S19-c

Argila: A-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

Element vertical: Mayet 1984, II, làm. CXXXV, 150, de *Tritium Magallum*.

H – 260.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a. El fris inferior està decorat amb un motiu de tres cercles concèntrics segmentats amb un punt central en relleu, tenint ambdós costats elements de separació dels qual sols resta la part de dalt amb forma de cunya. En el fris superior podem veure, fragmentàriament, part de dos cercles concèntrics, així com el terç inferior de l'element de separació, de línia ondulada, i un petit cercle a baix.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.629.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M35-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

Element vertical: Mayet 1984 II, làm. CXXXIV, 133, de *Tritium Magallum*.

H – 261.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a, corresponent al fris inferior, decorat amb un motiu de tres cercles concèntrics, essent l'exterior segmentat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.809.

Glanztonfilm: B-P20-c

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Element vertical: Mayet 1984 II, làm. CXXXIV, pròxim a 119, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics.

H – 262.- Fragment amorf, possiblement de la forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris superior, decorat amb un cercle que, molt possible, emmarqui una palmeta (?). L'element vertical de separació segmentat i acabat en cinc fulles.

Actuació procedència: Sector Atri 1982

Núm inventari: TLL 82 – 12 – 16

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle amb palmeta.

Element vertical.

H – 263.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, decorat amb un motiu de tres cercles concèntrics. Es pot copsar part de l'acabament inferior de l'element vertical de separació.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 264.- Dos fragments amorfs, forma Drag. 37-a (?), on veiem que els dos frisos tenen el mateix motiu decoratiu consistent en dos cercles concèntrics, cordat l'exterior, amb punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, 17, abocador est.

Núm inventari: 7.868.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Garabito 1978, fig. 93, 178.

H – 265.- Tres fragments amorfs, forma Drag. 37-a (?), del fris inferior decorat amb un motiu repetitiu de tres cercles concèntrics, cordat l'exterior.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 62, 31-1-1970, hipocaust 2.

Núm inventari: 7.638 – 7.785 – 7.798.

Glanztonfilm: A-R20-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Garabito 1978, p. 545, T. 41, 7.

H – 266.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a, corresponent al fris inferior, presenta decoració amb un motiu repetitiu de tres cercles concèntrics, essent els dos més exteriors de línia ondulada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7845-B.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 106, núm. 1956.

H – 267.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, presenta decoració amb un motiu repetitiu de tres cercles concèntrics, essent els dos més exteriors de línia ondulada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.585.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 268.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, presenta decoració amb un motiu repetitiu de dos cercles concèntrics de línia ondulada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.682.

Glanztonfilm: A-R20-c

Argila: C-M20-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 269.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a, corresponent al fris superior, amb decoració d'un motiu repetitiu de dos cercles concèntrics, essent l'exterior de línia ondulada i l'interior segmentat. Del fris inferior sols es copsa un fragment de cercle de línia ondulada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.845-C.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: veure peça **H-140**.

H – 270.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris superior, presenta decoració amb un motiu de quatre, dentats els dos exteriors.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.808.

Glanztonfilm: A-R37-d

Argila: B-L25-az

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 271.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris superior, presenta decoració amb un motiu repetitiu de quatre cercles concèntrics, segmentat l'exterior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.877.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 272.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, veiem un motiu de tres cercles concèntrics, segmentats els més exteriors, amb punt central en relleu. S'aprecia molt precàriament un fragment de la part inferior de l'element de separació.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.819.

Glanztonfilm: C-P13-d

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 273.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, presenta decoració d'un motiu repetitiu de quatre cercles concèntrics, segmentat l'exterior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.796.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: B-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 274.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, presenta decoració d'un motiu repetitiu de quatre cercles concèntrics. En el primer punxó es pot observar que els dos cercles exteriors serien segmentats.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.800.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-L47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 275.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, presenta decoració d'un motiu repetitiu de quatre cercles concèntrics, segmentat l'exterior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.737.

Glanztonfilm: B-R20-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

Element vertical (?).

H – 276.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), presenta decoració d'un motiu repetitiu de tres cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.791.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 277.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, presenta decoració d'un motiu repetitiu de tres cercles concèntrics, cordat l'exterior, i amb punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.632.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 278.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?). El fris superior amb decoració d'un motiu repetitiu de dos cercles concèntrics, cordat l'exterior. Dels fris inferior sols es copsen tres fragments de les línies ondulades de separació de mètopes i un fragment de punxó inidentificable.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 95, 10-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.799.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 279.- Dos fragments amorfs, forma Drag. 37-a (?). Al fris superior veiem la decoració d'un motiu repetitiu de dos cercles concèntrics, tot i que desdibuixats es cospa que el cercle exterior era cordat. Del fris inferior sols resta la part alta d'un motiu, possiblement de dos cercles concèntrics, dentat el més exterior. Per la qualitat del vernís i l'argila sembla una producció de tallers de la zona de Catalunya, que recorda vagament algunes peces dels tallers d'Abella i Guissona.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 82; llibreta 9, p. 12, abocador est.

Núm inventari: 7.865

Glanztonfilm: C-P20-d (poc adherent)

Argila: B-L47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics fris superior.

Cercles concèntrics fris inferior.

H – 280.- Dos fragments amorfs, forma Drag. 37-a (?). El fris superior amb decoració d'un motiu repetitiu de tres cercles concèntrics i punt central en relleu. Podem veure també un petit punt en relleu en l'espai inferior entre els cercles. En el fris inferior, molt perdut, veiem la part alta de cercles i els punts en relleu en els interespais.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.567.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-L29-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Mayet 1984 II, làm. CV, pròxim a 431.

H – 281.- Fragment amorf, on es cospa un fragment de cercle cordat i d'un altre motiu inidentificat.

Actuació procedència: Sector Atri 1983, Q-6.

Núm inventari: TLL 83 – 140 – 001

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M29-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle.

H – 282.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris superior, presenta decoració d'un motiu repetitiu de tres cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.579.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Garabito 1978, fig. 93, 187, de Trício.

H – 283.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, veiem un motiu repetitiu de tres cercles concèntrics, precariament es pot apreciar que l'exterior era cordat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.803.

Glanztonfilm: B-P20-c

Argila: C-N51-a

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Garabito 1978, fig. 93, 187, de Trício.

H – 284.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, presenta decoració d'un motiu repetitiu de dos cercles concèntrics, cordat l'exterior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.626.

Glanztonfilm: C-R20-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics:

H – 285.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, veiem la decoració d'una sanefa amb motiu repetitiu de cercles de línia ondulada. Al damunt veiem un fragment de cercle semblant i restes d'una garlanda de bifoliàcies.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 2 (100.037).

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles: Tuset 1991, lám. 38, 618/5.

H – 286.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris superior, presenta decoració d'un motiu de dos cercles concèntrics.

Actuació procedència: Triclini nord 1984.

Núm inventari: TLL 84 – 570 – 05.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics: Garabito 1978, fig. 39, 218, de Bezares.

H – 287.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris superior, presenta decoració d'un motiu repetitiu de dos cercles concèntrics.

Actuació procedència: Triclini nord, Prevosti - Clariana 1984.

Núm inventari: TLL 84 – 570 - 05

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 288.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior, presenta decoració d'un motiu de dos cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.807.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 289.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris superior. Decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics, dentat l'exterior, al costat hi ha la línia ondulada vertical de separació de mètopes.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.784.

Glanztonfilm: A-R20-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 290.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), presenta decoració d'un motiu de tres cercles concèntrics, dentat l'exterior i segmentats els restants. Sembla una producció de la zona de Catalunya.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 1, abocador est.

Núm inventari: 7.762.

Glanztonfilm: C-P35-d

Argila: B-M49-a, presència de mica?.

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 291.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris superior. Decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics, dentat l'exterior, amb un punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.793.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 292.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior. Decorat amb un motiu repetitiu de tres cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.783.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 293.- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?), corresponent al fris inferior. Decorat amb un motiu repetitiu de quatre cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.748.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 294- Fragment amorf, forma Drag. 37-a (?). El fris superior està decorat amb cercles. A l'inferior veiem un motiu de tres cercles concèntrics, segmentat l'exterior. A la zona superior de la faixa, en l'espai de zones entre punxons hi ha un petit cercle.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle.

Cercle petit.

Cercles concèntrics.

H – 295.- Fragment amorf, decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics, dentat l'interior i de línia ondulada l'exterior, en el centre veiem un punt en relleu.

Actuació procedència: Aula principal 1981.

Núm inventari: TLL 81 – 10 – 112.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H - 296.- Fragment amorf, decorat amb un motiu circular que emmarca un element zoomorf (?).

Actuació procedència: Aula principal 1981.

Núm inventari: TLL 81 – 10 – 100.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle.

Hispanica 37-b:

H – 297.- Vas de perfil sencer de la forma Hispanica 37-b, decorat amb mètopes. En la part alta veiem una sanefa horitzontal de rosetes de sis fulles. En la decoració, dins les mètopes, s'alternen tres tipus d'escenes: una faixa amb tres lleons vers l'esquerra dreta, una altra amb una cigonya, una palma i al dessota una roseta de set fulles i, la tercera faixa amb tres senglars vers l'esquerra. Els elements verticals de separació poden ser de faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat, o bé, solsament de tres línies ondulades. Tanca la decoració per baix una sanefa de dos cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 6, pp. 33, 34, 35, 41, i 42, procedeix del farciment de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 7.765 - MdM 1.519.

Glanztonfilm: A-P20-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Lleó: Mayet 1984 II, làm. CLXXXI, 1860 / 1862, de *Tritium Magallum*; Garabito *et alii* 1989, p. 456, 50, molt semblant al signat per ANIVS.

Senglar.

Cigonya: Mayet 1984 II, làm. CLXX, 1464, de *Tritium Magallum*.

Palma: Mayet 1984 II, làm. CLVII, pròxim 960 i 969, de *Tritium Magallum*.

Roseta: Mezquíriz 1961, làm. 79, pròxim a 967.

Roseta estel·lada: Mezquíriz 1961, làm. 79, pròxim a 963.

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 105, 1.904.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 113, 2.251 i làm. 115, 2291.

H – 298.- Vas de perfil sencer de la forma Hispànica 37-b. La decoració està dividida en dos frisos. El superior està decorat amb cercles que emmarquen, alternativament, un ós i un petit altar. A ambdós costats de cada cercle veiem una faixa vertical de bifoliàcies. Al fris inferior veiem, alternativament, un cercle cordat que emmarca una au i tres cercles concèntrics de decoració vegetal. En els espais entre cercles veiem una escena de cacera amb dos petits cérvols vers l'esquerra i un gos en cursa al darrere. Tanca la decoració, per baix, una sanefa d'oves. S'observa que la peça fou restaurada a l'antiguitat ja que presenta un petit forat fet amb el trepà. Diàmetre vora: 32 cm.

Actuació procedència: Ribas 1968 i Peristil est 2008. Un dels fragments procedeix de Ribas, llibreta 5, p. 87, 15-9-1968, costat nord del Peristil est; tres fragments de la campanya 2008, U.E.2, excavació Peristil est.

Núm inventari: s/n i TLL2008-2.

Glanztonfilm: B-S15-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M / C

Punxons:

Au: Mezquíriz 1961, lám. 151, 24; Mayet 1984, II, lám. CLXII, 1501.

Gos a l'esquerra: Mezquíriz 1961, lám. 152, 27; Mayet 1984 II, lám. CLXXXV pròxim a 1982.

Ós o senglar (?): Mezquíriz 1961, lám. 72, 712; Buxeda *et alii* 2014, p 224, 22, pròxim a "g".

Cérvol a l'esquerra: Buxeda *et alii* 2014, p 224, 22, simètricament contrari a "f".

Altar: Mayet 1984 II, lám CXLIII, pròxim a 481.

Ova: Tot i que no es localitzi un punxó idèntic, cal precisar que la utilització d'una faixa contínua d'oves a la zona inferior de la decoració també ho veiem a *Tritium Magallum* (Garabito 1978, fig. 95, 202).

Cercles.

Bifoliàcies: Buxeda *et alii* 2014, p 225, 223, t (amb incisions a les fulles)

Comentari: tot i que no impliqui afirmar el lloc de producció, cal indicar que en el taller d'*llerda* hem trobat cert paral·lelisme amb dos punxons, també, dins el seu repertori, estan documentades fulles bifoliàcies semblants (Buxeda *et alii* 2014). El mateix podem dir pel fet que dos dels punxons (gos i au) tinguin paral·lels en peces de Mallen, a Saragossa (Mezquíriz 1961). No obstant això, no implica forçosament que aquests indrets es corresponguin amb el lloc de fabricació.

H – 299.- Vas de perfil sencer de la forma Hispànica 37-b, de mètopes. La decoració està dividida en dos frisos. Primer de tot veiem la sanefa d'oves que envolta la peça. El fris superior es compon d'elements de tres cercles concèntrics segmentats, o cordats, que emmarquen una fulla trevolada, l'element vertical de separació és amb extrems en forma de cunya. El fris inferior està decorat amb mètopes on alternen un requadre decorat amb una gran fulla amb una petita au vers la dreta al seu damunt i un cercle amb punt central a l'extrem inferior i, un altre requadre, que sembla que estaria decorat amb una figura de la qual sols es copsen les dues cames, i la part alta, que creiem que podem identificar amb la deessa Victòria. A l'igual que la peça 297 vista abans, els elements verticals de separació poden ser de faixa central de

bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat, o bé, solsament de tres línies ondulades, alternant-se en la disposició.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 78, un dels fragments prové del costat est del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: 5.157 – 5.168 – 5.172 -7.781 - MdM 1.522.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-N35-az

Qualitat del gravat: II

Estil: C / M

Punxons:

Petita au.

Element de tres fulles en cercle: Mayet 1984 II, làm. CLXV, 1241, de Gran fulla: Mezquíriz 1961, làm. 284, 2; Mayet 1984 II, làm. CLX, pròxim 1.055, de *Tritium Magallum*.

Victòria: Mezquíriz 1954, 421 – 423, làms: I – II; Mezquíriz 1961, làm. 284, 2.

Fulla.

Ova.

Cercle amb punt central.

Cercles concèntrics.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 116, 2.321.

Comentari: és destacable que la peça de Mèrida (Mezquíriz 1961, làm. 284) tingui dos punxons coincidents amb els d'aquesta peça.

H – 300.- Vas de perfil quasi sencer, sols li manca el peu, de la forma Hispànica 37-b, de mètopes. Presenta en la part superior una sanefa d'oves imitant les produccions gàl·liques. La decoració es d'una sola faixa, veiem un lleó vers l'esquerra entre dues llaçades de bifoliàcies petites. L'element de separació possiblement seria de tres faixes de bifoliàcies (la tercera, la podem suposar) i dues faixes de tres línies ondulades. La faixa de bifoliàcies que suposem central, al seu damunt presenta dos cercles concèntrics segmentats.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.151 - MdM 1.537.

Glanztonfilm: B-S39-d

Argila: B-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Lleó: Mayet 1984, II, làm. CLXXXI, pròxim a 1.858, *Tritium Magallum*, i làm. CII, 422 i 423.

Ova: Mayet 1984 II, làm. CXLI, pròxim a 343, però sense el palet vertical.

Cercles concèntrics: Mezquíriz 1961, làm. 105, pròxim a 1.922 / 1.924.

Element vertical de separació de mètopes: Mayet 1984 II, làm. CII, pròxim a 423, no obstant això, no observem les fulles dentades, però té el mateix detall de desviament de línies (el fet que coincideixi amb el punxó del lleó podria suposar identitat de terrissaire).

H – 301.- Diversos fragments de vas de perfil quasi complet, li manca el peu, de la forma Hispànica 37-b, de mètopes. A dalt i envoltant la peça veiem una sanefa de petits cercles amb un punt central en relleu. El fris superior està decorat amb cercles de línia ondulada que emmarquen una au vers l'esquerra i

el cap girat enrere. Del fris inferior a base de mètopes, podem veure com al motiu decoratiu una fulla palmada i en els angles veiem un petit cercle amb punt central. De l'element vertical de separació de mètopes sols podem veure quatre línies ondulades i una faixa de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7550 – 7710

Glanztonfilm: B-S39-b

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C / M

Punxons:

Au emmarcada per un cercle ondular: Garabito 1978, fig. 88, 118; Au sola: Mayet 1984 II, làm. CLXXV, 1653, *Tritium Magallum*.

Fulla palmada.

Petit cercle concèntric: Mayet 1984 II, làm. CII, 423 i CV, 430.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 113, 2.231; Garabito 1978, p. 560, T. 56, 12.

H – 302.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b (?) o Drag. 40 (?), de mètopes. En la zona superior veiem una sanefa d'oves, al dessota l'element de separació de mètopes que conserva la faixa vertical de bifoliàcies i quatre línies ondulades. La decoració del requadre consisteix en una au vers l'esquerra, al seu davant té una faixa de bifoliàcies de disposició inclinada.

Actuació procedència: Peristil est 2010

Núm inventari: TLL 10 – 5003 – 71.

Glanztonfilm: B-P20-b

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: M

Punxons:

Au.

Ova.

Comentari: La inflexió i distribució de gruix que presenta el perfil de la peça ens recorda al d'un exemplar de la Cereceda, classificada com Drag. 40 (Sáenz Preciado 1998, p. 413, fitxa 485). També contribueix, a aquesta possible classificació, el considerable diàmetre de la vora, que es pot calcular vers els 41 centímetres.

H – 303.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, de mètopes. En la zona superior veiem una sanefa d'oves, al dessota una au vers l'esquerra, al davant té una faixa de bifoliàcies en disposició ondulada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.654.

Glanztonfilm: B-R17-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: IV (relleu quelcom deteriorat)

Estil: M (?)

Punxons:

Au.

H – 304.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, de mètopes. De la decoració sols es conserva la part superior de l'element de separació de mètopes compost d'una faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.552.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 115, 2.291.

H – 305.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, de mètopes. En la decoració veiem la imatge d'un déu Lar. L'element de separació de mètopes està compost d'una faixa central de bifoliàcies i quatre línies ondulades a cada costat

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 41, 25-1-1970, abocador est.

Núm inventari: 7.602.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Déu Lar: Mayet, 1984, lám. LXXXVIII, 334 (motlle) de *Tritium Magallum*.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 115, 2.297.

H – 306.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, decorat amb una sanefa horitzontal de dos cercles concèntrics.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.228 - MdM 1.546.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics:

H – 307.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, decorat amb una sanefa de petits cercles amb punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.616.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercle concèntric: Mayet 1984 II, CII, 423.

H – 308.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, decorat amb una sanefa d'oves. Al seu dessota es pot copsar, precàriament, la part alta de dues línies ondulades de l'element de separació de mètopes.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.574.

Glanztonfilm: C-S37-c

Argila: B-M49-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Ova.

H – 309.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, decorat amb una sanefa d'oves i al dessota tres línies ondulades verticals pertanyents a l'element de separació de mètopes, dins el requadre veiem part d'una fulla llancejada (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.575.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Ova: Mayet 1984 II, CXLII, pròxim a 414, de *Tritium Magallum*.

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 116, 2.338.

H – 310.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, de la decoració sols es pot veure, precàriament, una sanefa d'oves.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.703.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-N33-az

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Ova: Mayet 1984 II, CXLII, pròxim a 410, de *Tritium Magallum*.

H – 311.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, decorat amb mètopes. Del fris superior, veiem l'element de separació de mètopes compost d'una faixa de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat. El requadre està decorat amb un cervol vers l'esquerra, en descans, i el cap girat enrere. A dalt i a baix té faixes horitzontals de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 88, 3-1-1965, estances al costat est de l'Aula principal.

Núm inventari: 5.161 - MdM 1.546.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: C-M37-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Cérvol: Mayet 1984 II, CLXXXVIII, pròxim 2.109, de *Tritium Magallum*, i làm. XCVIII, 406, atribuït a *Tritium Magallum*.
Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, 2.262.

H – 312.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, decorat amb una sanefa contínua de llebres, vers la dreta, col·locades en posició vertical.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 176 – 3

Glanztonfilm: B-S39-b

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Llebre.

H – 313.- Tres fragments de vora de la forma Hispànica 37-b, decorats amb una sanefa de palmetes o petxines. Al dessorra veiem precàriament una sanefa horitzontal de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 25, 23-1-1970; p. 41, 25-1-1970, abocador est.

Núm inventari: 7.855.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M (?)

Punxons:

Palmeta: Mezquíriz 1961, làm. 121, 2467; Mayet 1984 II, làm. CLXIX, pròxim 1434, *Tritium Magallum*; Romero 1999, 207, làm. III, 1.

H – 314.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37.b, decorat amb una sanefa de punts o cercles en relleu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.669.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Cercle en relleu.

H – 315.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, decorat amb una sanefa de petits cercles.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.624.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Petits cercles: Bustamante 2013-A, p. 437, làm. 197, núm. 1.

H – 316.- Tres fragments corresponents a la vora i part d'una forma Hispànica 37-b, amb decoració de mètopes. En la part alta presenta una sanefa de dos petits cercles concèntrics amb punt central en relleu. Tot i que fragmentàriament podem veure que la decoració dels vas consistiria en un amoret alat que condueix un carro (una quadriga o una biga). No sabem si seria arrossegat per cavalls, no obstant en la següent mètopa veiem un fragment de punxó que semblen la part frontal d'unes mandíbules, la qual cosa ens fa pensar en la possibilitat que, el carro, fos arrossegat per alguna mena d'animal mitològic (tipus monstre marí, etc., veure a tall d'exemple Porten Palange 2004, lám. 101, N li 6a).

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 4 – 284.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: B-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Amoret conduint una biga.

Cercles concèntrics: veiem una sanefa molt similar a aquesta, però en TS itàlica, a Zabehlicky-Scheffenegger 2004, p. 77, fig. 3, signada per *Rasinius*, provinent de l'Àgora de Tetragonos, a Efes.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám.117, 2.373.

H – 317.- Fragment de vora de la forma Hispànica 37-b, de mètopes. En la zona superior veiem una sanefa d'oves, al dessota una au vers la dreta amb el cap girat enrere; tot seguit veiem l'element vertical de separació de mètopes amb quatre línies ondulades, la faixa central de bifoliàcies i cinc línies ondulades.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 4 – 267

Glanztonfilm: B-S39-e

Argila: D-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Au.

Ova.

Element vertical de separació de mètopes.

H – 318.- Tres fragments corresponents a la vora d'una forma Hispànica 37-b, decorats amb mètopes. En la part alta de la decoració veiem una sanefa de fulles tipus palmeta. La decoració era a base de línies ondulades verticals i faixes de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 71, un fragment de l'abocador est.

Núm inventari: 7.554.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M37-axz

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Ova: Mayet 1984 II, CXLII, 443 - 445, de *Tritium Magallum*. Mayet 1975-B, làm. XXXV, 33, de Conimbriga.

Element vertical de separació de mètopes.

H – 319.- Tres fragments amorfs de la forma Hispànica 37-b, amb decoració de mètopes. En la part alta podem copsar una sanefa de fulles tipus palmeta com la de la peça anterior. En el primer fragment veiem l'element vertical de separació de mètopes consistent en un grup central de tres línies ondulades i faixes de bifoliàcies a ambdós costats; a l'extrem es copsa el que sembla el cap d'un lleó (?). En el segon fragment veiem una fulla trevolada i en el tercer un brau en cursa vers l'esquerra i en posició gairebé vertical tenint al dessota una faixa horitzontal de bifoliàcies

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 81, abocador est.

Núm inventari: 7554-E – I - C

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Brau en cursa vers l'esquerra.

Ova: Mayet 1984 II, CXLI, 436, de *Tritium Magallum*. Mayet 1975-B, làm. XXXV, 33, de Conimbriga.

Element trevolat: Mayet 1984 II, làm. CLIV, 903, el veiem formant part d'un element arbrat.

Element vertical de separació de mètopes.

Cap de lleó: Mayet 1984 II, CLXXXI,

Comentari: el motiu pel qual no hem cregut oportú considerar que aquesta peça pot pertànyer a l'anterior, és pel fet que, després d'examinar els fragments, hi ha certs dubtes que puguin correspondre a la mateixa peça, tot i l'existència d'algunes coincidències.

H – 320.- Tres fragments amorfs corresponents a la forma Hispànica 37-b, decorat, el fris inferior, amb un gran cercle dentat que emmarca una au vers la dreta, l'element de separació, tot i que no es pot veure sencer, tindria els extrems en forma de palmeta. El fris superior, suposem que tindria semblant decoració, no obstant, l'extrem inferior de l'element de separació presenta dos petits cercles concèntrics amb punt central.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, pp. 40 i 42, 25-1-1970; p. 71, abocador est.

Núm inventari: 7.866

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-S37-axz

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, làm. CLXXII, 1506, *Tritium Magallum*.

Motiu vertical.

Palmeta.

Cercles concèntrics.

H – 321.- Fragment amorf corresponent a a la forma Hispànica 37-b, decorat, en la zona superior amb una sanefa de rosetes de set fulles. En el fris superior la decoració és a base de cercles cordats que emmarquen, alternativament, un amoret alat vers la dreta i una au en la mateixa direcció, separats per elements verticals. Al fris inferior, amb decoració de mètopes, copsem, fragmentàriament, el cap d'un amoret vers la dreta, emmarcat a dalt per una sanefa de bifoliàcies i a la dreta una línia ondulada que al cap damunt té una petita àliga. L'element de separació de la mètopa és de quatre línies ondulades.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 4 s/n (100.043)

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C / M

Punxons:

Amoret: Mayet 1984 II, CXCVI, variant de grup 2.350 / 2.354, de *Tritium Magallum*.

Amoret petit: Mayet 1984 II, CXCIV, 2.302 de *Tritium Magallum*.

Au: Mayet 1984 II, CLXXV, variant de grup 1.614 / 1.626, de *Tritium Magallum*.

Petita àliga: Mayet 1984 II, CLXXIX, 1805, i CXL, 319, de *Tritium Magallum*.

Roseta: Mayet 1984 II, CL, variant del 737.

Element vertical: Mayet 1984 II, CXXXVII, pròxim a 212, de *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 116, 2.341.

H – 322.- Tres fragments amorfs corresponents a la forma Hispànica 37-b, el fris superior està decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics, dentat l'exterior, que emmarquen un cérvol vers l'esquerra, en descans, i el cap girat enrere. En la zona divisòria, entre frisos, veiem una sanefa horitzontal de petits cercles encadenats. El fris inferior està decorat amb un gran cercle segmentat que emmarca una fulla vegetal.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL – 09 – 2 - s/n (100.048)

Glanztonfilm: C-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cérvol: Mayet 1984 II, CLXXXVIII, pròxim a 2110/2113, de *Tritium Magallum*.

Palmeta: Mayet 1984 II, CLVIII, 1003, de *Tritium Magallum*.

H – 323.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris inferior. Està decorat amb una llebre, dins cercle dentat, en cursa vers la dreta. L'element de separació fet amb línia ondulada té a la part alta una fulla bifoliada i al dessota una línia en forma de creu, la part baixa potser en forma de cercle força desdibuixat

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, pp. 41, 25-1-1970; llibreta 8, p. 97, abocador est.

Núm inventari: 7.863.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M35-axz

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Coronament element vertical: Mayet 1984, II, làm. CXXXVII, pròxim al núm. 210, de *Tritium Magallum*.

Llebre (?) en cursa vers la dreta: Mayet 1984 II, làm. CLXXXVIII, 2103, de *Tritium Magallum*; Garabito 1978, Pedrosa de la Vega, fig. 128; Járrega 2011-A, p. 62, n: 4 i p. 63, foto 9.

Cercle.

H – 324.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b. El fris superior, del qual sols veiem la meitat dels elements, està decorat amb un motiu de tres cercles concèntrics segmentats i l'element vertical acaba en forma de cunya de fulles. En el fris inferior a base de mètopes, veiem la figura d'un legionari armat vers l'esquerra i, en l'altra mètopa, una gran fulla de cep (?).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 70, abocador est.

Núm inventari: 7.580.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-N25-az

Qualitat del gravat: III

Estil: C / M

Punxons:

Guerrer: Garabito 1978, p. 505, T. 1, 18, figura simètricament contrària, de Bezares; Mayet 1984 II, CXCVII, figura simètricament contrària, 2.382, de *Tritium Magallum*.

Gran fulla: Mayet 1984 II, CLV, pròxim a 906 a 908, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics:

Element de separació de mètopes:

Final element vertical de separació (fris superior):

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, 2.371.

H – 325.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris inferior, veiem la meitat inferior de la imatge de la deessa Fortuna i, al dessota, una sanefa d'oves.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.621 – 7.685.

Glanztonfilm: A-S19-c

Argila: A-M47-az

Qualitat del gravat: II

Estil: ?

Punxons:

Fortuna: Mayet 1984 II, CXCV, pròxim a 2.325, de *Tritium Magallum*.

Ova: Sáenz Preciado 1993, L1 – Ovas, 6; Saenz Preciado 1997, vol. III, làm. 132, 836.

H - 326.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, en la part alta de la decoració veiem una sanefa d'oves. L'element vertical de separació de les mètopes seria de faixa central de bifoliàcies i quatre línies ondulades a cada costat. Dins la mètopa veiem la imatge d'un amoret i bifoliàcies més petites.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 64, sector est al costat de l'Aula principal.

Núm inventari: 5170.- MdM 1547

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M37-az

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Amoret (?): Almagro – Caballero 1968-1972, fig. 2, vas signat per MICCIONIS; Mayet, 1984 II, làm. CI, 419, vas signat per MICCIONIS, i làm. CXCVII, 2392 a 2394.

Ova: Mayet 1984 II, CXLII, pròxim a 436.

Element vertical de separació de mètopes: Garabito 1978, p. 561, T. 57, pròxim a 1.

H - 327.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, de la decoració es copen tres punxons: un amoret vers la dreta del qual sols es conserven les cames, una Venus de la qual sols resta ha una cama i una biga . L'element vertical de separació de les mètopes és de tres línies ondulades, perpendicular a aquest parteix una sanefa horitzontal de bifoliàcies que divideix l'espai i en la zona de dalt copsem una faixa de bifoliàcies corba que torna a dividir l'espai.

Actuació procedència: donació Joan Roldós 1983.

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Biga: Mayet, 1984 II, làm. CCII, pròxim a 2504.

Venus: Mayet 1984, CXCVI, pròxim a 2.361 / 2.365.

Amoret: Mayet 1984, CXCVI, variant del 2.350 / 2.354.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 117, 2.370.

H – 328.- Dos fragments amorfs de la forma Hispànica 37-a corresponents a la part inferior de la decoració. L'element de separació de mètopes ocupa tres faixes verticals i es compon d'una que, en la part inferior, té una gerra o àmfora, al damunt veiem bifoliàcies i, a ambdós costats, faixes de cercles segmentats amb punt central. Separen aquestes faixes, grups de tres línies ondulades verticals. En la mètopa, del poc que es conserva, en el requadre superior es copsa una figura de la qual sols resten dues cames, al costat té una garlanda de bifoliàcies i, al dessota, separat per una sanefa horitzontal de bifoliàcies veiem una figura femenina vestida.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970 i Peristil est 2009.

Núm inventari: 7656 i TLL 09 – 04 (100.041)

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Figura femenina: Pérez Almoguera 1990, p. 118, fig. 39, 522.

Cercle segmentat: Garabito 1978, fig. 86, 93.

Gerra.

Comentari: Cal indicar el clar paral·lelisme entre aquesta peça amb la publicada per Garabito 1978, fig. 86, 93.

H – 329.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, decorat amb mètopes. En el fris superior veiem un gran cercle segmentat que emmarca un gos en cursa vers la dreta, seguidament veiem una figura humana vers la dreta i l'element vertical de separació de mètopes compost per quatre línies ondulades. En el fris inferior veiem tres línies ondulades verticals i el camp del requadre decorat amb quatre gossos en cursa vers la dreta. Sembla una peça de cronologia avançada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5237.- MdM 1547

Glanztonfilm: C-R40-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: M

Punxons:

Amoret.

Cercle.

Gos en cursa: Mayet 1984 II, CLXXXV, 1.979, versió més gran que el model de Torre Llauder. Sáenz Preciado 1997, vol. III, lám. 132, 834.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, lám. 117, proxim a 2.350.

H – 330.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, decorat amb mètopes, i corresponent al fris inferior. A la part superior veiem una sanefa de dos cercles concèntrics, segmentat el més exterior. La mètopa, al dreta, té una au vers l'esquerra i més avall dos cercles concèntrics. De l'element vertical de separació, no sabem si les faixes de bifoliàcies en formarien part junt amb les tres línies ondulades que quedarien al centre. A la part baixa, tancaria la decoració, una sanefa horitzontal de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 10 i p. 12, abocador al nord de l'hipocaust 1, marge nord, extrem est

Núm inventari: 7.604.

Glanztonfilm: B-P35-c

Argila: C-M35-a

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Au.

Cercles concèntrics.

Cercle segmentat concèntric.

H – 331.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al final de la decoració, veiem una sanefa d'aus vers l'esquerra i el cap girat enrera.

Actuació procedència: Ribas llibreta 7, p. 42, 25-1-1970, abocador est.

Núm inventari: 7.619.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-N27-az

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, làm. CLXXV, 1652, *Tritium Magallum*.

H – 332.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris superior, decorat amb un cercle cordat que emmarca una au vers l'esquerra. Al dessota veiem restes d'una sanefa horitzontal de bifoliàcies.

Actuació procedència: Àula principal 1981.

Núm inventari: TLL 81 – 8 – 002

Glanztonfilm: C-P20-b

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, làm. CLXXVII, pròxim a 1721-dreta, *Tritium Magallum*.

Cercle.

H – 333.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris superior, decorat amb un cercle que emmarca una au vers l'esquerra. Al damunt presenta restes d'una sanefa d'oves.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.502

Glanztonfilm: B-S39-b

Argila: B-L47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Au: Mayet 1984 II, làm. CLXXVII, pròxim a 1721-dreta, *Tritium Magallum*.

Cercle.

H – 334.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, amb decoració de mètopes, està decorat amb una griu vers l'esquerra i al dessota hi ha una sanefa horitzontal de bifoliàcies. L'element vertical de separació de mètopes es compon d'una faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat. Es tracta d'una peça actualment no localitzada, però publicada per M. Ribas el 1972.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 89, 29-11-1964, abocador al nord de l'hipocaust 1, sobre desguàs *frigidarium*.

Estil: M

Punxons:

Griu: Hoja 1979 – 1980, p. 405, fig. 7, pròxim a núms. 9 i 10; Mayet 1984 II, CLXXX, 1853.

Element de separació de mètopes: Garabito 1978, p. 560, T. 56, 5.

Comentari: Recorda la producció del terrisser *Segius Tirtiense*.

H – 335.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris superior, decorat amb una mètopa emmarcada per bifoliàcies i línies de punts.

En el requadre hi ha un brau vers la dreta. A la part alta es copsa una sanefa de dos cercles concèntrics segmentats amb punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.572.

Glanztonfilm: B-P35-c

Argila: B-M20-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Brau: Rodríguez *et alii* 2014-A, p. 226, fig. 8.

Cercles concèntrics.

Línies de punts emmarcant els marges interns de la mètopa: Mayet 1984 II, làm. CIV, 443, atribuïble a *Tritium Magallum*.

H – 336.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris superior, on es copsa un fragment de sanefa d'oves i al dessota la figura d'un llop (?) vers la dreta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.754-3.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Ova: Mayet 1984 II, CXLI, 436, de *Tritium Magallum*.

Llop (?).

H - 337.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris inferior i final de la decoració. Veiem restes de mètopes, l'element vertical de separació, que podria ser de faixa central de bifoliàcies i dues loínies ondulades a cada costat. Les altres faixes verticals de bifoliàcies correspondrien al marc intern de les mètopes a l'igual que la sanefa horitzontal de bifoliàcies. Tanquen la decoració, dues sanefes horitzontals compostes per petits cercles concèntrics. Per les característiques, s'assembla molt a la peça 335, vista abans, però no ho podem afirmar amb un cent per cent de seguretat.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 5, abocador est

Núm inventari: 7.867.

Glanztonfilm: B-P35-c

Argila: B-M20-c

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Cercles concèntrics.

Cercles concèntrics petits.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, 2.264.

H – 338.- Dos fragments de la forma Hispànica 37-b, pertanyents al fris superior. La decoració consistiria en grans cercles segmentats que emmarquen una roseta de sis fulles, i que s'intercalen amb palmes.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.565.

Glanztonfilm: B-N37-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle amb roseta:

Palma: Garabito 1978, p. 522, T. 18, 20, motlle de Trício.

Comentari: Recorda la disposició decorativa d'algunes peces del taller de Bronchales, Terol, (Romero – Ruiz 2005, p. 221, fig. 12).

H – 339.- Fragment corresponent al fris inferior, de la forma Hispànica 37-b, en la decoració veiem un motiu de dos cercles concèntrics segmentats que emmarquen un element vegetal de quatre fulles, el següent motiu és d'un sol cercle que emmarca idèntic motiu. En els espais, a dalt i a baix veiem un cercle que emmarca un punt central en relleu. Possiblement del taller de Solsona (amb certes reserves).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 41, 25-1-1970, abocador est.

Núm inventari: 7.611.

Glanztonfilm: B-R20-d

Argila: B-L33-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics amb fulla o cercle amb fulla: Mezquíriz, 1961, làm. 96, 1621; làm. 147, 8, del Museu Diocesà de Solsona.

Cercle amb punt central:

Comentari: El fragment de Solsona el trobem inclòs a Mayet 1984 II, Làm. V, 45, amb la següent indicació: "Sigillée hispanique trouvée à Abella-Solsona, originaire d'un autre atelier".

H – 340.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris inferior, veiem un element vertical, segmentat, amb un cercle a l'extrem superior i dos cercles concèntrics, segmentat l'exterior, que emmarquen un motiu que no s'ha conservat.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.655.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Element de separació.

Cercles concèntrics.

H – 341.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris superior decorat amb un motiu de dos cercles concèntrics, cordat l'exterior. A l'interior dels cercles es veu un petit cercle. La composició estaria dividida per requadres marcats amb una línia ondulada on, en els nexes d'unió, veiem un cercle segmentat amb punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 40, 25-1-1970; llibreta 8, p. 97, abocador est.

Núm inventari: 7.691.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle segmentat amb punt central.

Cercles concèntrics.

H – 342.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris inferior, veiem una palma al centre i ambdós costats motius de dos cercles concèntrics. Veiem també un petit cercle sota la palma.

Actuació procedència: donació J. Roldós 1983.

Núm inventari: 100.053

Glanztonfilm: B-S39-d/e

Argila: B-M47-c

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

Fulla palmada.

Petit cercle.

H – 343.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris inferior, veiem una roseta de quatre fulles, un fragment d'element vertical amb una roseta d'onze fulles a l'extrem inferior. Al dessota una sanefa horitzontal de rosetes quatre fulles i, finalment una fulla palmada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.597.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: B-M35-az

Qualitat del gravat: II

Estil: ?

Punxons:

Fulla palmada: Mayet 1984 II, CLVI, pròxim 954, de *Tritium Magallum*.

Roseta de quatre fulles: Mayet 1970, p. 36, làm. II, 2, signat de "OFVAPA" (*Valerius Paternus*).

Roseta amb punt central.

H – 344.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris inferior, veiem un motiu de tres cercles concèntrics, al costat una garlanda inclinada de bifoliàcies i com element de separació de mètopes quatre línies ondulades.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 -4 (100.045).

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: D-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Cercles concèntrics.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíz 1961, làm. 117, pròxim a 2.372.

H – 345. – Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris inferior, veiem un fragment de cercle i al dessota una sanefa horitzontal de cercles.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.622.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: C

Punxons:

Cercle.

H – 346.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris superior, veiem una sanefa d'oves i al dessota l'element vertical de separació de mètopes format per una faixa de palmetes i tres línies ondulades a cada costat.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 62, sector a l'est de l'àula principal.

Núm inventari: 7.555.

Glanztonfilm: A-P35-d

Argila: C-L33-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Palmeta: Mayet 1984 II, làm. CLXIX, pròxim 1433, *Tritium Magallum*.

Ova: Mayet 1984 II, làm. CXLI, pròxim a 360, de *Tritium Magallum*.

Element vertical de separació de mètopes: Sáenz Preciado 1993, làm. 126, 676 terrissaire dels "palitos segmentados"; "M.V. de separación metopas", núm. 21.

H – 347.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris superior, decorat amb oves.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.818

Glanztonfilm: A-S37-d

Argila: C-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Ova.

H – 348.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris superior, decorat amb una sanefa de cercles amb punt central en relleu.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.561.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: A-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Cercles concèntrics: Mayet 1984 II, làm. CV, 430.

H – 349.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris superior, decorat amb una sanefa de rosetes de vuit fulles.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 81, abocador est

Núm inventari: 7.795.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: ?

Punxons:

Roseta: Mayet 1984, II, làm. CLI, 797, de *Tritium Magallum*.

H – 350.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al fris superior. A la part alta copsem, precariament, una sanefa de punts. En la decoració veiem un motiu de dos semicercles concèntrics que emmarquen dos cercles concèntrics. A continuació veiem un element de separació i al dessota una fulla trilobulada (?) de cap per avall.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.690.

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: I

Punxons:

Element vertical: Mayet 1984 II, Làm. CXXXVII, 212, de *Tritium Magallum*.

Semi-cercle o fistó.

Fulla trilobulada (?).

H – 351.- Dos fragments amorfs de la forma Hispànica 37-b, corresponents al fris superior. Sols s'ha conservat la mostra del motiu vertical de separació de mètopes format per una faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades a cada costat.

Actuació procedència: Triclini nord 1984.

Núm inventari: TLL 84 – 563 – 06 i TLL 84 – 596 – 03.

Glanztonfilm: B-R35-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 115, pròxim a 2.305.

H – 352.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al final del fris inferior, veiem restes d'un angle de la mètopa amb faixes de bifoliàcies i el motiu vertical de separació de mètopes quatre línies, com a mínim.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 2 (100.040).

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

H – 353.- Fragment de base amb peu de la forma Hispànica 37-b, corresponent al final del fris inferior, veiem el motiu vertical de separació de mètopes a base de nou línies ondulades, al costat es copsa un fragment de punxó inidentificable.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 72, abocador est.

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: B-M47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz (1961, làm. 117, 2.376, de Bronchales) publica un exemple de deu línies, enlloc de les nou de la peça de Torre Llauder.

H – 354.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al final del fris inferior, decorat amb una sanefa de dos cercles concèntrics, al damunt veiem restes, molt fragmentades, del motiu vertical de separació de mètopes, amb faixa central de bifoliàcies i tres línies ondulades per cada costat

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7592 bis.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M74-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Cercles concèntrics.

Element vertical de separació de mètopes.

H – 355.- Fragment amorf de la forma Hispànica 37-b, corresponent al final del fris inferior, decorat amb una sanefa de gallons de la qual es conserva solament la meitat inferior.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.838.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M27-a

Qualitat del gravat: III

Estil: I

Punxons:

Gallons: Mayet 1970, p. 36, làm. II, pròxim al 98, atribuït a *Valerius Paternus*; Mayet 1984, II, làm. CXXIII, pròxim al 76, de *Tritium Magallum*.

H – 356.- Fragment que conserva la paret amb els dos frisos i la base amb peu, de la forma Hispànica 37-a, absent de decoració, sols presenta les marques de

separació de frisos. Comparable amb una peça forma Drag. 37-a, sense decoració, de *Segobriga*, amb similars característiques (Sánchez-Lafuente 1990, fig. 66, núm. 63).

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 4 (100.049).

Glanztonfilm: C-S19-c

Argila: C-M47-az

Hispanica 40:

H – 357.- Fragment de vora de la forma Hispanica 40, amb nansa –agafador horitzontal, decorat amb un motiu de tres cercles concèntrics. En l'espai superior entre cercles veiem un punt en relleu.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 25, abocador est.

Núm inventari: 7.674.

Glanztonfilm: B-P20-c

Argila: C-L25-a

Qualitat del gravat: IV

Estil: C

Punxons:

Cercles concèntrics.

H – 358.- Fragment de perfil gairebé complet, sols li manca el peu, de la forma Hispanica 40, amb el característic abocador de líquids, o bec, i un fragment de l'agafador lateral. La decoració, en el fris superior és a base de petits palets verticals i al dalt cercles que emmarquen una roseta de sis fulles, a la part alta s'observa una sanefa de perletes. En el fris inferior, veiem una sanefa central de petits cercles enmig de dues de petits palets verticals. Tanca la decoració per baix, una sanefa de punts. Per les característiques de la decoració, considerem molt probable l'atribució d'aquesta peça al terrissaire dels "palitos segmentados".

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 15, 21-1-1970; p. 20, 22-1-1970; p. 25, 23-1-1970; llibreta 8, p. 8, 12-2-1970, hipocaust 2.

Núm inventari: 7.544 - MdM 1.533.

Glanztonfilm: B-S39/R20-c

Argila: C-M25-az

Qualitat del gravat: II

Estil: C

Punxons:

Cercle amb roseta: Sáenz Preciado 1993, foto 175.

Petit cercle.

Element allargassat: pròxim a Sáenz Preciado 1993, foto 175.

Hispanica 49:

H – 359.- Fragment de vora de copa de la forma Hispanica 49, amb decoració de concavitats allargassades o facetades.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 4, p. 62, farciment hipocaust 1 (també esmenta un altre fragment no localitzat).

Núm inventari: 7.861-B.

Glanztonfilm: B-P39-c

Argila: C-M20-a

Paral·lels: entre altres: Mayet 1984 II, Làm. VII, 13, de Bronchales; Sepúlveda 2003, pp. 287-297; Bustamante 2013-A, pp. 116-117.

H – 360.- Fragment de vora de copa de la forma Hispànica 49, amb decoració de concavitats.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.861.

Glanztonfilm: B-P39-c

Argila: C-M20-a

Paral·lels: veure peça 359.

H – 361.- Fragment amorf de copa de la forma Hispànica 49, amb decoració de concavitats allargassades.

Actuació procedència: Ribas llibreta 3, p. 87, 3-1-1965. Estances costat est de l'Àula principal. També fa esment d'un altre fragment, no localitzat.

Núm inventari: 7.861-D

Glanztonfilm: B-N37-c

Argila: C-M27-a

Paral·lels: veure peça 359.

H – 362.- Fragment amorf amb carenat de copa de la forma Hispànica 49, amb decoració de concavitats de les quals es cospa la part inferior.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.861-A

Glanztonfilm: B-S37-d

Argila: C-M47-a

Paral·lels: veure peça 359.

Formes tancades:

H – 363.- Vas de perfil sencer de la forma Hispànica 2, decorat amb mètopes. Veiem fins a quatre requadres amb decoració diferent: amb una fulla allargassada que en la base té dos petits cercles concèntrics, la imatge de la Victòria vers la dreta també amb dos cercles concèntrics sota la base, un senglar vers la dreta col·locat en posició vertical i dues fulles allargassades fetes amb bifoliàcies que a la base tenen petits cercles concèntrics. En el motiu vertical de separació de mètopes veiem una faixa de quatre línies ondulades amb faixes de bifoliàcies a cada costat. A la vegada, cada una de les mètopes tenen, a la part alta, una sanefa horitzontal de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 20, 22-1-1970; p. 53, 28-1-1970; llibreta 8, p. 6, 11-2-1970, hipocaust 2.

Núm inventari: 7547.- MdM 1517

Glanztonfilm: B-R37-c

Argila: B-L47-az

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Victòria: Mayet 1984, II, làm. CXCIII, pròxim 2.276, *Tritium Magallum*.

Senglar a la dreta: Mayet 1984, II, làm. CLXXXII, pròxim a 1.898, de *Tritium Magallum*.

Element arbrat o fulla allargassada: Mayet 1984 II, làm. CLIX, 1.023, de *Tritium Magallum*.

Cercles concèntrics.

Element vertical de separació de mètopes: Mezquíriz 1961, làm. 114, núm. 2.279.

Comentari: Pels exemples vistos, creiem que seria una producció pròxima a la del terrissaire *Segius Tritienses* (Garabito *et alii* 1989, p. 454).

H - 364.- Coll i vora de forma tancada, Hispànica 3 o 22 (?).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 81, abocador est.

Núm inventari: 7.308.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M20-a

H - 365.- Fragment corresponent a l'espalla i coll d'una forma tancada Hispànica 2 o 3 (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.309.

Glanztonfilm: A-S20-c

Argila: C-M29-a

H - 366.- Fragment de vora d'olpe de la forma Hispànica 12.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n (100.032)

Glanztonfilm: B-S39.

Argila: C-M47-a

H - 367.- Fragment de vora d'olpe de la forma Hispànica 20, amb arrencament de nansa.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: B-S39

Argila: C-L47-a

H - 368.- Fragment de vora d'olpe pròxim a la forma Hispànica 84.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n (100.031)

Glanztonfilm: B-S19-c

Argila: C-M47-a

H - 369.- Fragments amorfs corresponents a una forma tancada, potser forma Hispànica 2 (?). Decorada amb línies verticals en relleu fetes a la barbotina.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.560.

Glanztonfilm: A-S37-c (a la part interna, el vernís, presenta marques de pinzell).

Argila: C-M47-az

H - 370.- Fragment decorat amb una sanefa horitzontal de bifoliàcies i al dessota la part alta d'un punxó, possiblement una palma (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.554-H.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-az

Qualitat del gravat: II

Estil: M

Punxons:

Part alta d'una fulla palmada:

H – 371.- Fragment amorf potser d'una forma tancada, decorat amb un punxó zoomorf, possiblement la meitat del darrera d'un brau en cursa vers la dreta. Veiem també una garlanda de bifoliàcies.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 42, 25-1-1970; llibreta 8, p. 97, abocador est.

Núm inventari: 7.606

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-M25-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M (?)

Punxons:

Meitat del darrere d'un brau vers la dreta: Sáenz Preciado 1993, C-18, i lám. 34, 178 (fragment de motlle).

H – 372.- Fragment amorf, de paret inclinada, amb decoració de mètopes. Presenta element vertical de separació a base de tres línies ondulades, dins el requadre es veu un petit cercle amb punt central i dues garlandes de bifoliàcies que apunten cap al centre.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.695.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Qualitat del gravat: III

Estil: M

Punxons:

Cercles concèntrics:

Element de separació de mètopes:

H – 373.- Fragment de fons amb peu, d'una forma tancada, vernissada també per la part interna, possiblement Hispàniques: 1, 2, 20 o 82.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 100.027

Glanztonfilm: A-S39

Argila: B-M55-vaquols

H – 374.- Fragment de fons amb peu, d'una forma tancada, envernissada per la part interna possiblement correspon a les formes: Hispàniques, 1, 2, 20 o 82.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 100.028

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M49-a

H – 375.- Fragment de fons amb peu d'una forma tancada. Amb grafit *post coctem*, on sembla que es pot llegir: "AV/....".

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 6.362.

Glanztonfilm: C-S20-c

Argila: C-M47-az

H – 376.- Fragment de fons de forma tancada, envernissada per la part interna, possiblement d'entre les formes Hispàniques: 1, 2, 20 o 82 (?), sense que es pugui concretar.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 100.030

Glanztonfilm: C-R47-c

Argila: C-M57-a

H – 377.- Fragment de fons de forma tancada, envernissada també per la part interna, possiblement Hispànica 49 (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 100.029

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M47-a

Producció Ilisa:

Ritterling 8:

H – 378.- Bol de perfil sencer de la forma Ritt 8. Les característiques de vernís i argila recorda al de les produccions del taller d'Abella.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 65, sector est, al costat de l'Aula principal.

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: C-R20-c

Argila: C-L49-a

H – 379.- Bol de perfil sencer de la forma Ritt 8. Les característiques de vernís i argila en fan pensar que és semblant a les produccions d'Abella.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 4, 11-2-1970, habitació del forn de l'hipocaust 2.

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: C-R20-c

Argila: C-L49-a

Dragendorff 27:

H – 380.- Vas de perfil sencer de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.296

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: C-M47-a

H – 381.- Vas de perfil sencer de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.292.
Glanztonfilm: B-S37-c
Argila: C-M35-a

H – 382.- Vas de perfil sencer de la forma Drag. 27, del 2n (?) grup de Mayet.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.295.
Glanztonfilm: B-P35-c
Argila: C-M37-az

H – 383.- Vas de perfil sencer de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.298.
Glanztonfilm: B-S37-c
Argila: B-M47-az

H – 384.- Vas de perfil sencer de la forma Drag. 27, del 2n grup de Mayet.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.303.
Glanztonfilm: B-S39-c
Argila: C-M47-a

H – 385.- Vas de perfil sencer de la forma Drag. 27, del 2n grup de Mayet, amb grafit, amb forma de dos triangles enfrontats, en el centre del vas.
Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 16, abocador al nord de l'hipocaust 1.
Núm inventari: 5.183.
Glanztonfilm: A-S19-c
Argila: B-L47-a

H – 386.- Vas de perfil sencer de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet, amb grafit “post coctem” en la part externa del vas on sembla que es pot llegir: “·EPN/...”, amb la lletra “E” cursiva. El grafit hauria estat escrit amb el vas de cap per avall.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 5.158.
Glanztonfilm: B-S19-c
Argila: C-M47-a

H – 387.- Vas de perfil sencer de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.297.
Glanztonfilm: B-S37-d
Argila: C-M15-a

H – 388.- Vas de perfil sencer de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 5.181
Glanztonfilm: B-S39-b

Argila: B-L47-a

H – 389.- Fragment de vora de la forma Drag. 27, del 2n grup de Mayet.

Actuació procedència: Peristil est 2006.

Núm inventari: TLL 06 - 3005

Glanztonfilm: B-P20-b

Argila: B-M47-a

H – 390.- Fragment de vora de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.267.

Glanztonfilm: B-R47-c (recremada)

Argila: C-N53-b

H – 391.- Fragment de vora de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.257.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: B-M20-az

H – 392.- Fragment de vora de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.258.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M47-az

H – 393.- Fragment de vora de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.264.

Glanztonfilm: A-G20-c

Argila: C-M15-az

Gl.: R-20, brillant.

H – 394.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.263.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M20-a

H – 395.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 27, del 2n grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.259.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M15-a

H – 396.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.260.
Glanztonfilm: A-R39-c
Argila: B-M20-a

H – 397.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.261.
Glanztonfilm: B-S39-d
Argila: C-M15-a

H – 398.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.262.
Glanztonfilm: A-S39-c
Argila: C-L25-a

H – 399.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 27, del 1r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.265.
Glanztonfilm: A-R39-c
Argila: A-M47-az

H – 400.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 27, del 3r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.266.
Glanztonfilm: C-S39-c
Argila: C-M37-a

H – 401.- Fragment de fons, amb peu, de copa de la forma Drag. 27.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.269.
Glanztonfilm: A- S37-c
Argila: C-M20-az

H – 402.- Fragment de fons, amb peu, de copa de la forma Drag. 27 (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.270.
Glanztonfilm: A-S19-c
Argila: C-M25-az

H – 403.- Fragment de fons, amb peu, de copa de la forma Drag. 27 (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.268.
Glanztonfilm: A-S37-c
Argila: C-L25-a

H – 404.- Fragment de fons, amb peu, de copa de la forma Drag. 27 o Drag. 35 (?). Presenta, d'origen, un forat al fons (esquerra) que hauria fet inservible la peça.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.271.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M20-az

Dragendorff 15/17:

H – 405.- Pàtera de perfil complet de la forma Drag. 15/17, variant “b” de Bustamante.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.191.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-a

H – 406.- Pàtera de perfil complet de la forma Drag. 15/17, variant “b” de Bustamante.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm inventari: TLL 09 – 4 – 1638.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-az

H – 407.- Pàtera de perfil complet de la forma Drag. 15/17, variant “e” de Bustamante. Observem que per la forma oberta de la vora i per les característiques de vernís i argila, es tractaria d'una peça de cronologia quelcom avançada, de fabricació regional, o, potser del taller d'Abella (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.301.

Glanztonfilm: C-R40-c

Argila: C-M20-a

H – 408.- Pàtera de perfil complet de la forma Drag. 15/17, amb vora lleugerament ametllada de la variant “d” de Bustamante, presenta a l'interior decoració de dos cercles concèntrics fets amb rodeta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.272.

Glanztonfilm: C-S37-c

Argila: C-M20-az

H – 409.- Fragment de vora de la forma Drag. 15/17, variant “b” de Bustamante.

Actuació procedència: Triclini nord 1984.

Núm inventari: TLL 84 – 532 – 52.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

H – 410.- Fragment de vora de la forma Drag.15/17, variant “b” de Bustamante.

Actuació procedència: Triclini nord 1980.

Núm inventari: TLL 80 – 460 (sota el fons de dolium).

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-a

H – 411.- Fragment de vora de la forma Drag. 15/17, variant “b” de Bustamante.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.279.
Glanztonfilm: A-S37-c
Argila: C-M35-az

H – 412.- Fragment de vora de la forma Drag. 15/17, variant “b” de Bustamante.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.274.
Glanztonfilm: A-R47-c (brill quasi metàl·lic).
Argila: C-M20-az

H – 413.- Fragment de vora de la forma Drag. 15/17, variant “b” de Bustamante.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.275.
Glanztonfilm: B-S39-c
Argila: B-M20-az

H – 414.- Fragment de vora de la forma Drag. 15/17, variant “c” de Bustamante.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.306.
Glanztonfilm: B-S39-c
Argila: C-M15-a

H – 415.- Fragment de vora de la forma Drag. 15/17, amb vora ametllada, variant “d” de Bustamante.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.278.
Glanztonfilm: A-S37-c
Argila: C-M15-a

H – 416.- Fragment de vora de la forma Drag. 15/17, variant “c” de Bustamante.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.276.
Glanztonfilm: A-S37-c
Argila: C-L25-a

H – 417.- Fragment de vora de la forma Drag. 15/17, variant “c” de Bustamante.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.307.
Glanztonfilm: A-S39-d
Argila: B-M20-az

H – 418.- Fragment de vora de la forma Drag. 15/17, variant “c” de Bustamante.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.277.
Glanztonfilm: B-S19-c
Argila: C-M47-a

H – 419.- Fragment de fons de pàtera de la forma Drag. 15/17. Amb marca de terrissaire incompleta i dins cartel·la rectangular, sols es conserven les lletres “OF/...”, la qual cosa ens impossibilita d’esbrinar el nom del fabricant.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.134.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-M35-az

H – 420.- Fragment de fons de pàtera de la forma Drag. 15/17, amb marca incompleta i dins cartel·la oblonga, on podem llegir: “.../V A^NT”, fent nexa la lletra “A” amb la “N”. Podria interpretar-se com de *Segius Avitus*, de *Tritium Magallum* (Bezares), o també SEGIANI (Mayet 1984, pl. CCXVII, 562) o *Segius*. Mayet considera que es tractaria d’un nom d’arrel celta: “*Avitus*”.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.133.

Glanztonfilm: B-P35-c

Argila: B-M20-az

Dragendorff 18:

H – 421.- Pàtera de perfil complet de la forma Drag. 18, del 3r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M47-a

H – 422.- Pàtera de perfil complet de la forma Drag. 18, del 3r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.293.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M39-a

H - 423.- Fragment de vora de pàtera de la forma Drag. 18, del 3r grup de Mayet.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n (105)

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: C-M39-az

H - 424.- Fragment de fons de pàtera, possiblement de la forma Drag. 18, del 2n grup de Mayet. La marca, incompleta i dins cartel·la rectangular, sols porta les lletres “OI/...”, on a la “F” li manquen, per la fractura, els traços horitzontals. No és possible d’esbrinar el terrissaire fabricant.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.135.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: B-M37-a

Dragendorff 33:

H - 425.- Copa de perfil sencer de la forma Drag. 33, variant “c” de Bustamante.

Aquesta autora, fent paral·lelisme amb el model sudgàl·lic, esmenta el subtipus

33b, datable de Neró a Trajà, on l'alçada és igual a la meitat del diàmetre, a l'igual com succeeix amb aquest exemplar de Torre Llauder.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.891.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M47-c

H - 426.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 33, variant "c" de Bustamante.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.289.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: B-M20-az

H - 427.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 33, variant "c" de Bustamante.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.290.

Glanztonfilm: B-S37-c

Argila: C-M25-a

H - 428.- Fragment de fons amb peu de la forma Drag. 33.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.287.

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: B-M20-az

H - 429.- Fragment de fons amb peu de la forma Drag. 33. Centrat a l'interior del vas veiem un grafit *post coctem* en forma d'"X".

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.288.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M25-a

Dragendorff 35:

H - 430.- Fragment de copa de perfil sencer de la forma Drag. 35-a, amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 6, p. 81, octubre de 1966, farciment hipocaust 2.

Núm inventari: 5.192 - MdM 1.274

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M47-az

H - 431.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 35-a, amb restes de decoració de fulles d'aigua a la barbotina.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.252.

Glanztonfilm: C-S37-c

Argila: B-M20-a

H - 432.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 35

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 100.018

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-c

H - 433.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 35.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.251.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M25-a

H - 434.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 35-a, amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.247.

Glanztonfilm: B-R20-c

Argila: C-M20-a

H - 435.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 35-a, amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.248.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M25-az

H - 436.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 35-a, amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.250.

Glanztonfilm: C-S39-c

Argila: C-M25-az

H - 437.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 35-a, amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.249

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: B-M20-a

Dragendorff 36:

H - 438.- Fragment de vora de copa de la forma Drag. 36-b, sense decoració.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.256

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M37-a

H - 439.- Fragment de vora de copa de la forma Ludowici Tb o Drag. 46, també coneguda com Hispànica 17. Aquesta peça concretament correspondria a la variant 17-b de Bustamante (2013, p. 80).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.253
Glanztonfilm: B-S37-c
Argila: C-M25-a-z

H - 440.- Perfil complet de pàtera de la forma Drag. 36-a, amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.294
Glanztonfilm: A-S39-c
Argila: C-M20-a-z

H – 441.- Fragment de vora de pàtera de la forma Drag. 36-a, amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.285
Glanztonfilm: B-S39-c
Argila: C-M37-a

H – 442.- Fragment de vora de pàtera de la forma Drag. 36-a, amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: s/n 125
Glanztonfilm: B-S39-c
Argila: C-M37-a

H – 443.- Fragment de vora de pàtera de la forma Drag. 36-a, amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.284
Glanztonfilm: B-S39-c
Argila: C-M25-a

H – 444.- Fragment de vora de pàtera de la forma Drag. 36-a, amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 124 (?)
Glanztonfilm: B-S39-c
Argila: C-M37-a

H – 445.- Fragment de vora de pàtera de la forma Drag. 36-a, amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.286
Glanztonfilm: A-S37-c
Argila: C-M25-az

H – 446.- Perfil quasi complet, sols li manca la vora volada, de pàtera de la forma Drag. 36.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.282
Glanztonfilm: B-S39-c
Argila: C-M25-az

H – 447.- Fragment de fons de pàtera, amb peu, de la forma Drag. 36,
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.283
Glanztonfilm: B-S37-c
Argila: C-M20-az

H – 448.- Fragment de fons de pàtera, amb peu, possiblement de la forma Drag. 36, amb restes de grafit *post coctem* en la paret externa del vas, amb les lletres "NICII". Podria correspondre a l'expressió abreujada del nom del seu posseïdor: NICE[PHORVS] o NICE[NIS] (?) i que podem paral·lelitzar amb una inscripció d'un vas d'*Ilerda* (Pérez Almoguera 1990, p. 93, 606; Fabre – Mayer - Rodà 2002, làm. LXVI, V,80, i làm. XLVI, V,22) i un altre de la vil·la romana dels Tolegassos, Girona (Casas 1989, p. 145, fig. 98, 18, UE. 2004).
Actuació procedència: Ribas, llibreta 2, p. 37, estança al sud de l'atri.
Núm inventari: 6.361.
Glanztonfilm: B-S39-b
Argila: C-M47-a

H – 449.- Fragment de fons de pàtera, amb peu, possiblement de la forma Drag. 36, amb restes de grafit *post coctem* en la cara interna del peu, amb lletres ".../SCA/..." (?).
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 6.357.
Glanztonfilm: B-S37-c
Argila: B-M49-a

Hispànica 4:

H – 450.- Fragment de vora de pàtera de la forma Hispànica 4, amb decoració de rodets damunt la vora.
Actuació procedència: donació Joan Roldós 1983
Núm inventari: 100.024
Glanztonfilm: B-S37-c
Argila: C-M20-a

H – 451.-, Fragment de vora de pàtera, amb indicis de l'inici de l'agafador lateral/ansa, de la forma Hispànica 4, amb decoració de rodets damunt la vora.
Actuació procedència: abocador d'escombraries costat est, actuació 1982.
Núm inventari: TLLA 82 – 2 – 127.
Glanztonfilm: B-S19-c
Argila: C-M47-a

H – 452.- Fragment de vora de pàtera de la forma Hispànica 4, amb decoració de rodets damunt la vora (11).
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.254.
Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-M27-a

H – 453.- Fragment amorf de pàtera de la forma Hispànica 4, amb restes de la decoració de rodets damunt la vora fragmentada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.255.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M25-a

Hispànica 44:

H – 454.- Fragment de vora de bol de la forma Hispànica 44.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 79, abocador est.

Núm inventari: 7.280.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: C-M37-az

H – 455.- Fragment de vora de bol de la forma Hispànica 44.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.281.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: C-M20-az

H - 456.- Fragment de vora de bol de la forma Hispànica 44.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n 104

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M47-a

Dragendorff 24/25:

H – 457.- Fragment de vora de copada de la forma Drag. 24/25. Producció de la zona catalana.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n 100.019

Glanztonfilm: C-P19-e (quasi totalment perdut)

Argila: B-M35-az

Hispànica 7 o 70 (?):

H - 458.- Fragment de vora de tapadora de la forma Hispànica 7 o 70(?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n 100.020.

Glanztonfilm: B-P20-c

Argila: C-M47-az

H - 459.- Fragment de vora de tapadora de la forma Hispànica 7 o 70(?).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n 100.025.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: A-M47-a

Hispànica 88:

H - 460.- Fragment de vora de pàtera de la forma Hispànica 88.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n 100.021

Glanztonfilm: A-S37-cy

Argila: C-N20-az

Hispànica 87:

H - 461.- Fragment de vora de pàtera de la forma Hispànica 87.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n 100.022

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-L47-a

Hispànica 77:

H - 462.- Pàtera de perfil complet de la forma Hispànica 77.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.273.

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: C-M20-az

H - 463.- Fragment de vora de pàtera de la forma Hispànica 77.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n.

Glanztonfilm: B-R39-c

Argila: C-M37-a

Marques de terrissaire:

H - 464.- Fragment de fons de copa, possiblement de la forma Drag. 27 (Ribas 1966, p. 28, 12 i p. 32, 1), amb marca de cartel·la rectangular on consta: "O A^E FIRM", fent nexa la lletra "A" amb la lletra "E". Entre d'altres, podria correspondre, malgrat li falti el traç esquerre de la "V", al terrissaire *Valerius Firmus*. Tampoc no es poden descartar altres lectures, més dubtoses, com *Aemilius Fla(..)*, de *Tritium Magallum* (?), *Cinus Aemilius* (Solovera – Garabito 1986, p. 121, 10) o *Aemilius Firmus*, si bé aquest darrer, que tinguem notícia, no s'ha trobat, fins ara, documentat. En aquest sentit, el mal estat de conservació de la marca ajuda poc. Al dessota del vas presenta restes d'una inscripció feta *post coctionem* que, inicialment, havia interpretada erròniament com "*im rem lovi restituit*" (Clariana 2012, p. 6) en referència a una possible libació, o ofrena, a aquesta deïtat. Posteriorment, mercès a una nova lectura que hem d'agraïr a Diana Gorostidi, aquesta inscripció ha estat interpretada com: "II·RII·NIO L^L RIISTITVIT", o sigui "HERENIO L(ucius) L(iberto) RESTITUIT", amb la qual cosa podem albirar una possible relació amb la marca del prou conegut terrissaire, L·HER(ennius)·OPT(atus), profusament trobada a Torre Llauder i que s'ha vingut considerant com un dels possibles centres productors (Prevosti – Clariana 2007, p. 56). En les parets exteriors del vas també s'aprecien dues línies d'un altre grafit incomplet "...IV/...".

Actuació procedència: Ribas, llibreta 4, p. 6, estança a l'oest de hipocaust 1 (*caldarium* ?); llibreta 5, p. 16, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm inventari: 5.176.

Glanztonfilm: B-S37-d

Argila: A-M47-axz

Comentari: tot i la discrepància de Ribas, segons les anotacions de la llibreta 4 confrontades amb les de la llibreta 5, no obstant, cal dir que l'indret de la troballa seria relativament proper al possible larari que hi hauria en l'espai proper a l'entrada a l'hipocaust 1 pel costat est.

H - 465.- Fragment de fons de pàtera on veiem el final de la marca, dins cartel·la rectangular amb les lletres ".../RI". De la lletra "R" sols veiem els traços inferiors. Pel final conservat, pot correspondre a les lectures: "CANTABRI", de *Cantaber*, terrisser de *Tritium Magallum* (Mayet 1984 II, làm. CCVIII, núm. 12); "AITI·BRI", d'*Attius Brito* de *Tritium Magallum* (Mayet 1984 II, làm. CCVIII, núm. 54); "FIRMI·TRI", de *Firmvs Tritiensis* de *Tritium Magallum* (Mayet 1984 II, làm. CCXI, núm. 183); "OF·MATRI", de *Maternus Tritiensis*, de *Tritium Magallum* (Mayet 1984 II, làm. CCXIV, núm. 364); PATQENTRI", de *Patricius Entri*(...) (Mayet 1984 II, làm. CCXVI, núm. 462), del qual sols coneixem un paral·lel a *Tarraco* (Mayet 1984, p.161); "OF·SEGI·TRI", de *Segius Tritiensis*, també de *Tritium Magallum* (Garabito, Solovera, Pradales 1989, p. 447, 3). Tampoc podem descartar la marca "LAPILI", on el terrisser *Lapillius*, o *L·Apillius*, de *Tritium Magallum*, escrivia la segona "L" amb el traç inferior lleugerament inclinat en lloc d'horitzontal.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.148

Glanztonfilm: B-R25-c

Argila: C-M25-az

H - 466.- Fragment de fons de copa, amb marca, de cartel·la oblonga, on consten les lletres: "ARG" (Ribas 1966, p. 28, 4). Possiblement es tracti d'una variant de la marca "EX OF AR" (Mayet 1984 II, làm. CCVIII, 44) de *Tritium Magallum* (Bezares).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm inventari: 7.147

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: C-M20-az

Comentari: De la consulta dels diaris de M. Ribas, hem pogut observar la presència a Torre llauder d'una segona marca, de cartel·la rectangular, en una copa de la forma Drag. 27, de perfil complet, semblant a la que ens ocupa, que no hem localitzat (Ribas, llibreta 5, p. 17, desembre 1967, abocador al nord de l'hipocaust 1).

H - 467.- Fragment de fons de copa, amb marca de cartel·la oblonga on consten les lletres: "CALVO" (Ribas 1972, p. 166, fig. 40, 7). Es coneixen molts paral·lels d'aquesta marca, sovint es troba com "CALV·O" (Mayet 1984 II, làm. CCIX, 108). La "O" és abreviatura de la paraula "officina". Correspon al terrissaire *Caius Lucretius* (?) de *Tritium Magallum* (Tricio). Bustamante (2013, p. 218) proposa una cronologia del 85 al 100 d.C.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: s/n

Glanztonfilm: A-S39-c

Argila: C-M25-a

H - 468.- Fragment de fons de copa, on es repeteix l'anterior marca, també de cartel·la oblonga i les lletres: "CALVO" (Ribas 1972, p. 166, fig. 40, 8). Al dessota es copsa el grafit fet *post coctionem* amb lletres "SA" (?), possiblement una indicació de pertinença.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.141.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: A-M37-az

H - 469.- Fragment de fons de cop amb restes de l'inici de la marca dins cartel·la oblonga on es copsen les lletres: "OFF/....". Podria correspondre a les marques: "OF FIRM", de *Firmus*, de *Tritium Magallum* (Mayet 1984 II, làm. CCXI, 182), o bé a "OF·FIRTR", escrita de forma retrògrada o de mirall, i que correspondria a *Firmus Tritiensis* també de *Tritium Magallum* (Mayet 1984 II, làm. CCXI, 187). Menys probabilitats tindria la marca "OF·FRA·M·IVR", de la qual sols es coneix un exemplar de Numància (Mayet 1984, p. 136; làm. CCX, núm. 208). No obstant, hem de dir que també podria donar-se el cas que simplement fos l'inici de la paraula OFF[ICINA].

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.143.

Glanztonfilm: A-R39-c

Argila: C-L35-az

470.- Fragment de fons, sense peu, amb restes de la marca de cartel·la oblonga amb les lletres "OFIV/...". Per l'inici sembla que pot correspondre a les marques: OF IVMA del terrisser *Iunius* o *Iulius Ma(...)* de *Tritium Magallum* (Tricio i Bezares) (Mayet 1984 II, làm. CCXII, 249); o també, amb menys probabilitats, "IVNIR" del terrissaire *Iunius Ri(...)* possiblement de *Tritium Magallum* (Mayet 1984 II, làm. CCXII, 257).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.149.

Glanztonfilm: B-T37-c

Argila: C-M35-az

H - 471.- Fragment de fons de copa, possiblement de la forma Drag. 27 (Ribas 1972, p. 166, fig. 40, 15), amb marca de cartel·la rectangular on consta: "M^AT^ERNI·T", fent nexes la "M" amb la "A" i la "T" amb la "E". La "R" és quasi imperceptible feta mitjançant dos traços. Correspondria al terrissaire *Maternus Tritiensis* de *Tritium Magallum* (Mayet 1984 II, làm. CCXIV, 363; Solovera – Garabito 1986, p. 122, 18).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.146.

Glanztonfilm: A-S37-c

Argila: B-L47-az

H - 472.- Fragment de fons de copa, amb marca de cartel·la d'extrems bífids on consta l'acabament: ".../OVI". És comparable amb la marca "IIX OF NOVI" (Mayet 1984 II, làm. CCXV, 424 – 425), del terrissaire *Novius T(...)* possiblement de *Tritium Magallum* o, una altra possibilitat seria *Valerius Quietus*.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.139.
Glanztonfilm: A-S39-c
Argila: A-M47-az

H - 473.- Fragment de fons de copa, amb marca de cartel·la oblonga on es llegeix: "SEMPRONI". Del terrissaire *Sempronius* de *Tritium Magallum* (Tricio). Segons Mayet, *Sempronius* es tracta d'un gentilici d'origen itàlic molt repartit a Hispània i més concretament a les oficines ceràmiques on el trobem, a més, amb els "*cognomina*" d'*Aenus* (?), *Paternus* i *Valerianus* (Mayet 1984 II, làm. CCXVIII, 574 i p. 200). Bustamante (2013, p. 218) proposa una cronologia del 70 al 100 d.C.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.099.
Glanztonfilm: C-S39-c
Argila: C-M45-az

H - 474.- Fragment de fons de copa, amb marca de cartel·la rectangular, amb les lletres: "VA·FIRM" (Ribas 1966, p. 28, 4). Corresponent a *Valerius Firmus*, possiblement de *Tritium Magallum* (Mayet 1984 II, làm. CCXIX, 672 i p. 201).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.137.
Glanztonfilm: B-S39-c
Argila: B-L20-az

H - 475.- Fragment de fons de vas en el qual copsen la part final d'una marca de cartel·la oblonga amb les lletres ".../PA^T", fent nexes les lletres "A" i "T". Proposem la interpretació com "OF·VAL·PAT" (vegeu paral·lels a Jerez Linde 1996, p. 118, TV, i p. 120, núm. 32; també a Mayet 1984 II, làm. CCXX, núm. 679), Correspondria a *Valerius Paternus* de *Tritium Magallum*. Bustamante (2013-A, p. 218) proposa una cronologia extensa del 90 al 200 d.C.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.145.
Glanztonfilm: B-S37-c
Argila: C-L25-az

H - 476.- Fragment de fons de copa amb marca, dins cartel·la d'extrems bífids, amb les lletres "VAQVI". Trobaríem un paral·lel amb la núm. 716 de Mayet 1984. S'interpreta com *Valerius Quietus*. Com a paral·lels podem esmentar una peça trobada a Numància (Mayet 1984, p. 185) i una altra de *Juliobriga* (Solovera – Garabito 1986, p. 123, 26).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.144.
Glanztonfilm: C-S39-c
Argila: B-L25-az

H - 477.- Fragment de fons de copa, possiblement de la forma Drag. 27, amb l'inici de l'arrencament del peu i restes de la marca del terrissaire: "II/...". Possiblement correspondria a la primera lletra d'inici de la marca, on sovint, en la producció hispànica, abans de l'abreviatura de la paraula "*officina*" apareix

l'expressió "EX". En aquest cas la lletra "E" estaria escrita de forma arcaïca (indicada solsament amb dues línies verticals).

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.142.

Glanztonfilm: B-S39-c

Argila: B-M47-az

H - 478.- Fragment de fons de copa, sols es copsa l'inici de la marca, en cartel·la rectangular i amb les lletres "OF/...". De la lletra "F" sols es conserva l'angle superior i, suposem,, estava escrita de forma retrògrada.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.140.

Glanztonfilm: C-R25-c

Argila: A-M47-az

H - 479.- Fragment de fons de copa, sols conserva l'inici de la marca, en cartel·la oblonga i la meitat esquerra de la lletra "O".

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.146.

Glanztonfilm: B-P35-c

Argila: C-L25-a

TALLER D'ABELLA.-

H - 480.- Bol de perfil complet, decorat a dos frisos. El superior compost d'elements verticals dentats, o segmentats, paral·lels que es repeteixen a tota l'extensió de la peça i, l' inferior, on veiem el mateix motiu però amb disposició inclinada, a esquerra i dreta, fent un imbricat semblant al d'un cistell.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: MdM 1.516.

Glanztonfilm: C-P39-c

Argila: C-L69-a

Qualitat del gravat: III

H - 481.- Bol de perfil complet, decorat a dues bandes. La superior amb un motiu repetitiu a base de cercles de bifoliàcies que emmarquen una roseta de quatre pètals amb un punt central. En els espais entre els cercles (a dalt i baix), veiem petits cercles o volanderes. En el fris inferior, el motiu es repeteix d'igual forma, amb l'única diferència consistent en que els cercles de fulles tenen un diàmetre quelcom més gran. La peça presenta senyals d'un arranjament fet a l'antiguitat, s'observa un forat fet amb trepà i reomplert de plom.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.208.- MdM 1.535.

Glanztonfilm: C-P20-d

Argila: C-M49-a

Qualitat del gravat: III

H - 482.- Fragment de vora. Es conserva el fris superior on veiem la decoració consistent en un motiu de dos cercles cordats i concèntrics, que emmarquen una *losange*.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.217 bis, MdM 1.546.

Glanztonfilm: C-P35-c

Argila: C-L57-a

Qualitat del gravat: III

H - 483.- Bol de perfil complet, amb decoració de dues bandes. La superior a base de cercles segmentats que emmarquen un petit cercle. Els espais superior i inferior entre cercles estan reomplerts amb un petit cercle. La banda inferior presenta una decoració semblant, però amb la peculiaritat que, en els espais de reompliment, de posició superior, apareixen dos petits cercles en lloc d'un.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 5.200 - MdM 1.529.

Glanztonfilm: C-P45-c

Argila: C-N45-a

Qualitat del gravat: III

H - 484.- Bol de perfil quasi complet, on s'aprecia la decoració de tres bandes. La superior a base de segments paral·lels lleugerament inclinats. La del mig a base de dos petits cercles concèntrics. La tercera a base de línies paral·leles, ondulades i obliqües, on el punt de flexió, coincideix amb una línia ondulada horitzontal.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 78, 1-11-1964, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm inventari: 5.222 - MdM 1.546.

Glanztonfilm: C-P40-c

Argila: C-L35-a

Qualitat del gravat: III

H - 485.- Bol de perfil complet, amb decoració uniforme, on veiem de forma repetitiva i en paral·lel, un motiu vertical segmentat, o cordat, de disposició radial.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 15, novembre 1967, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm inventari: 5.209 - MdM 1.526.

Glanztonfilm: C-P39-e

Argila: C-L75-a

Qualitat del gravat: III

H - 486.- Bol de perfil complet amb decoració a dues bandes. La superior amb petits cercles en relleu i, la inferior, amb motius segmentats lleugerament inclinats a dreta i esquerra.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 78, 1-11-1964, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm inventari: 5.201 - MdM 1.521.

Glanztonfilm: C-M57-d

Argila: C-L53-a

Qualitat del gravat: III

H - 487.- Fragment pròxim a la vora en el qual veiem l'inici de la decoració a base de motius circulars. Prové de l'excavació de l'àula principal, concretament del nivell de farciment que es trobava immediatament sota la base del morter de calç del mosaic d'època severiana, fet que constitueix un element cronològic a tenir en compte.

Actuació procedència: Aula principal 1981.

Núm inventari: TLL 81 – 10 – 018.

Glanztonfilm: C-N39-e

Argila: C-L69-a

Qualitat del gravat: III

H - 488.- Dos fragments corresponents al fris inferior. Conserva restes de la decoració consistent en línies ondulades (o segmentades), disposades en paral·lel i inclinades.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.897.

Glanztonfilm: C-R11-d

Argila: B-L48-a

Qualitat del gravat: IV

H - 489.- Fragments que permeten completar aproximadament el perfil de la peça. La decoració del fris superior és a base d'un motiu de dos cercles cordats concèntrics, a continuació veiem un cercle senzill (sense el cercle extern) i, canviant el ritme decoratiu, veiem un reticulat de línies segmentades en disposició romboïdal. Del fris inferior sols es conserva la part superior de dos cercles cordats. Prop de la vora, veiem un petit forat fet amb trepà per a una soldadura de plom.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.548.

Glanztonfilm: C-R25-d

Argila: C-K91-a

Qualitat del gravat: IV

Punxons:

Reticulat de línies segmentades en disposició romboïdal: Serra Vilaró 1925, lám. VII, 5 i lám. VIII, 24; Gurt 1998: 30, PA87/F2/1/153 i 50.

H - 490.- Fragment amorf en el qual s'aprecien dues bandes decorades. La superior amb elements verticals segmentats amb un punxó de tres fulles en els extrems. En la inferior veiem un cercle dentat que emmarca una roseta.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm inventari: 7.590.

Glanztonfilm: B-R13-e

Argila: B-M53-a, també s'observa presència de mica a cop d'ull(?).

Qualitat del gravat: III

H - 491.- Fragment amorf que correspon a la zona superior de la decoració. Veiem un motiu segmentat, o cordat, lleugerament inclinat, disposat de forma repetitiva i en paral·lel.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.898.
Glanztonfilm: C-P39-e
Argila: C-L75-a
Qualitat del gravat: III

H - 492.- Fragment amorf, decorat amb un cercle cordat que emmarca una roseta de quatre pètals.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 7.857-A
Glanztonfilm: C-M39-e
Argila: C-K90-a
Qualitat del gravat: IV

TALLER DEL MAS D'EN CORTS:

H – 493.- Fragment de fons de bol hemisfèric, amb peu, possiblement de la forma Drag. 37, amb decoració de grans cercles cordats i secants i, els interespais, amb petits cercles o volanderes.
Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970
Núm inventari: 5204.- MdM 1543
Glanztonfilm: C-R35-d
Argila: B-L47-a
Qualitat del gravat: II

4.6.- *Terra sigillata* africana "A"⁶⁸

Estat de la recerca:

A l'igual que *la sigillata* hispànica, també aquesta és una ceràmica fina que fa relativament pocs anys, entre cinquanta i seixanta, que s'ha sistematitzat en una taula de formes. Les primeres pinzellades les trobem a l'obra del professor N. Lamboglia: *Gli scavi de Albintimilium e la cronologia della ceramica romana* (Bordighera 1950). La primera taula de formes es materialitza, per aquest darrer autor en l'article: "Nuove osservazioni sulla 'Terra Sigillata Chiara', I (tipi A e B)", de la *Rivista di Studi Liguri*, 24, 3-4 (Bordighera 1958, pp. 257 – 330). Segueix l'estudi d'A. Carandini.: "Sigillata chiara", en el volum *Ostia I. d'Studi Miscellanei*, 13 (Roma 1968).

A l'any 1972 es publicà la renovació de la tipologia, amb la innovació clara del lloc d'origen de la producció, per part de J.W. Hayes: *Late Roman Pottery*. (London 1972) i un suplement a l'any 1980: *Supplement to Late Roman Pottery*. (London 1980). Posteriorment, a l'any 1981, s'efectuà una posada al dia dins l'obra: *Atlante delle forme ceramiche I*. (Roma 1981, pp. 11 - 52), amb la participació destacada d'A. Carandini.

Des de fa pocs anys, es prodiguen els estudis, de caire fonamental, fent recerca en el lloc de producció. Així podem esmentar com exemples l'obra de M. Bonifay: *Etudes sur la céramique romaine tardive d'Afrique* (Oxford 2004) i de M. Ben Moussa: *La production de sigillées africaines. Recherches d'histoire et d'archéologie en Tunisie septentrionale et centrale* (Barcelona 2007).

Veiem a continuació les **formes presents a Torre Llauder**:

Hayes 1:

És la característica forma que, segons Hayes, deu haver imitat la Conspectus 3 (=Drag. 18 itàlica) de paret inclinada. Aquest autor ja indica també la seva

⁶⁸ Pel que fa a les diferents produccions de la *sigillata* africana "A", des de la sistematització Carandini (1968, pp. 30-31), adoptada també per Hayes (1972, p. 289) i Atlante (p. 19, apartat elaborat per Carandini), a Torre Llauder veiem els tipus A-1, A-2 i A-1/2.

La definició que ens dona Gandolfi (2005, p. 198) per a A-1 i A-2 és la següent:

A-1: caratterizzata da argilla arancione color mattone, di consistenza granulosa, con inclusi di mede e piccole dimensioni (individuabile come quarzo, sottili calcari e rara mica), che in fase di cottura, producono il tipico aspetto esterno della "vernice" definito "a buccia d'arancio". Quest'ultima si presenta fine e brillante, di colore assai simile all'argilla, ricopre l'intera superficie del vaso, ad eccezione delle forme chiuse e di alcune prevedono l'uso combinato del coperchio; in alcuni casi il rivestimento esterno assume un aspetto quasi "vetroso", simile alla consistenza della "vernice" dei prodotti gallici.

A-2: presenta argilla meno fine della precedente, con superfici più ruvide associate a vernici progressivamente più opache e sottili, a volte con sfumature tendenti al rosato".

La A-1/2, Carandini ens indica que estaria entre les dues produccions i com aquesta seria "la versione di cronologia intermedia (seconda metà II sec. circa) con vernice meno fino e brillante" (Atlante p. 19).

excepcionalitat. De la mateixa, a Torre Llauder, sols s'ha localitzat un exemplar. Està datada cap a l'època de Vespasià (Hayes 1972, p. 18; Atlante 1981, p. 22).

Hayes 2:

És el petit bol imitatiu de la Drag. 35 gàl·lica, amb decoració de fulles d'aigua fetes a la barbotina damunt la vora. Veurem que, respecte a la següent forma, aquí la motllura al costat de la vora dóna la sensació d'una doble vora. Dels diferents exemplars trobats a Torre Llauder, sols un prové de l'abocador del costat est (A-4). Hayes la data del temps dels flavis (Hayes 1972, p. 19 – 21; Atlante 1981, p. 24).

Hayes 3:

Pàtera que es correspon, fent servei de vaixel·la, amb l'anterior bol, o copa, també de fulles d'aigua. Presenta tres variants: A, B, i C (la darrera sense decoració de fulles d'aigua) les quals són presents en aquest jaciment (A-9 fins A-35). La variant B té una presència molt destacada en tant que n'hem arribat a comptabilitzar fins a 219 individus, xifra que s'apropa a la de la vil·la dels Antigons⁶⁹, allà el total és de 228 (Járrega 2014 – A, p. 93). Hayes dona diferents cronologies segons la variant. Per a la variant A aquesta aniria des de l'any 60 al 90 dC. La variant B, es data entre l'any 75 i el 150 dC, i la C estaria dins la primera meitat del segle II dC (Hayes 1972, 21 – 25; Atlante 1981, p. 24). Per comparació, podem veure com les xifres de Torre Llauder estan molt per sobre de les de *Tarraco* on, de les variants A, B i C, s'han enregistrat; 8, 44 i 23 individus, respectivament (Aquilué 1990, p. 822 i p. 837).

Hayes 4 i 5:

Les esmentades formes són força similars, es tracta de pàteres de parets exvasades. Si bé l'Hayes 4 presenta una motllura interna a la zona de la carena que no trobem en la posterior (Hayes 1972, p. 20, fig. 2). A Torre Llauder tenim exemples de cada una d'elles. Veiem una vora de la variant Hayes 4-A, i una peça de perfil complet de l'Hayes 5-B, ambdues amb decoració de rodets en el centre intern. Ambdues formes són també presents a *Tarraco*, amb dos i un exemplars respectivament (Aquilué 1990, p. 823). La datació per a ambdues peces, segons Hayes cal situar-la vers les darreries del segle I i fins a principis del segle II dC (Hayes 1972, p. 29; Atlante 1981, p. 23).

Hayes 6:

Es tracta d'una pàtera fonda i lleugerament carenada, amb vora sortint i pràcticament horitzontal i llisa. De les tres variants proposades per Hayes, a Torre Llauder, del primer tipus, l'A, sols n'hem localitzat un individu, mentre que dels altres dos els hem pogut comptabilitzar en diversos exemplars, així el tipus B és present en disset ocasions i el C en vint-i-dos, donant un total de quaranta individus. Xifres molt lluny de l'enregistrada a la vil·la dels Antigons on arriba a 211 (Járrega 2014 – A, p. 93), en canvi a *Tarraco* veiem un total de vuitanta-set exemplars (Aquilué 1990, p. 824, pp. 837 - 838) . La cronologia per a la varietat 6-A estaria entre finals del segle I dC i principis del II, mentre el 6-B Hayes la

⁶⁹ En el volum *Ager Tarraconensis* 4, sobre la vil·la dels Antigons, es pot consultar la distribució espacial de les diferents formes de *sigillata* africana "A", a nivell de Països Catalans (Járrega 2014 - A, pp. 98 a 104, notes 18 a 24).

situa vers la segona meitat del segle II dC, el tipus C possiblement correspondria a les darreries del segle II dC (Hayes 1972, p. 29 – 31; Atlante 1981, p. 25).

Hayes 7:

Bol carenat amb diverses faixes de decoració de rodeta a l'exterior, usualment tres. Seguint la descripció d'Hayes (1972, pp. 31 – 33) els deu exemplars de Torre Llauder correspondrien al tipus B. És una forma absent als Antigons i, en canvi, és present a l'abocador dels Tolegassos (Casas – Nolla 1993, p. 52), a *Baetulo* (Aquilué 1987, p. 121) i a *Tarraco* (Aquilué 1990, p. 824). Hom situa la datació vers la primera meitat del segle II dC (Atlante 1981, p. 25 – 26).

Hayes 8:

Forma inspirada en la Drag. 29 de la sudgàl·lica. Es tracta d'un bol carenat amb vora motllurada i forma quelcom triangular. Té dues variants, la A amb decoració de faixes de rodet a l'exterior de la peça, i la B exempta de decoració. La variant A, és una forma molt freqüent. A Torre Llauder, de la variant A, hem arribat a comptabilitzar dos-cents vint-i-dos individus, per un de sol de la variant B (**A-78**). A *Tarraco* en canvi es comptabilitzen molts menys exemplars, en veiem quaranta-nou de la forma Hayes 8-A i tretze de la 8-B (Aquilué 1990, pp. 824 – 825 i p. 838).

Hayes proposa una cronologia d'entre els anys 80/90 i fins al 160 dC per a la variant A, i segona meitat del segle II per a la B (Hayes 1972, pp. 33 – 35). No obstant, Bonifay considera que, dins la variant 8-A, concretament les que presenten vora angulosa, es poden situar cap a la segona meitat del II d.C., mentre que la 8-B arribaria al segle III (Bonifay 2004, p. 156). Les de vora aproximadament triangular, de Torre Llauder, serien les **A-66**, **A-68**, **A-71**, **A-74** i **A-76**.

Present amb un sol individu a Torre Llauder, destaquem una forma (**A-80**) inspirada en la variant Hayes 8-B i que molt possiblement es tractaria d'una forma inèdita, en tant que aquesta passa a tenir forma de pàtera en lloc del típic bol que coneixem (Clariana 2010, p. 27 – 28).

Hayes 9:

La forma en qüestió estaria inspirada en la Drag. 37 de la sudgàl·lica (Lamboglia 1958, p. 263), destaca per la forma aproximadament hemisfèrica. Tindria dues variants, l'A, amb decoració de rodet i, la B, llisa o exempta de decoració. A Torre Llauder hem comptabilitzat 10 individus de la variant A, i 26 de la B, xifres, com veiem, molt modestes i molt per sota, per exemple de l'excepcional vil·la dels Antigons que arriba als 332 (Járrega 2014-A, p. 93), en canvi a *Tarraco* es registren un total de 68 individus (Aquilué 1990, p. 826 i p. 839). La cronologia de la variant A comprèn el període des del 100 al 160 dC, mentre la variant B es situa genèricament dins la segona meitat del segle II dC (Hayes 1972, pp. 35 – 37).

Hayes 14, 15, 16 i 17:

Tal com ja va indicar Hayes referent als elements comuns d'aquestes formes i atès les semblances morfològiques, les agrupem en aquest conjunt dins un sol

apartat. Bàsicament són bols carenats de parets rectes i llises. A Torre Llauder, de l'Hayes 14 comptem fins a setanta-set individus, de la forma Hayes 16 sis exemplars i de l'Hayes 17 solament un. Cal dir, per l'aportació cronològica que representa, que aquesta és una forma que l'hem pogut documentar en els estrats situats sota les estances amb mosaics severians. Així veiem l'Hayes 14-A/15 o Atlante XVI.9 (**A-108**), l'Hayes 14-B (**A-122**), l'Hayes 14-B/Atlante XVII.4 (**A-126**) i l'Hayes 16 o Atlante XVI.10.11 (**A-115**). Es una forma també molt freqüent, per exemple, als Antigons, on es troba en xifres força altes: de l'Hayes 14 es compten vuit-cents vint-i-tres individus, l'Hayes 16 i la 17 es documenten cent-onze i cinquanta-cinc respectivament (Járrega 2014-A, 93). A *Tarraco* també està documentada amb cent-deu exemplars de la forma Hayes 14 (variants més indeterminats), divuit individus de la forma Hayes 16 i divuit més de l'Hayes 17 (Aquilué 1990, pp. 839 a 843).

Pel que fa a les cronologies, l'Hayes 14-A es començaria a donar cap a mitjans del segle II dC (Hayes 1972, pp. 39 – 41). L'Hayes 14-B i l'Hayes 16 correspondrien als anys 150 i fins al 200 dC. L'Hayes 14-C estaria entre finals del segle II i principis del III dC, i l'Hayes 15 dins la primera meitat del segle III dC (Hayes 1972, p. 41). No obstant això, Bonifay dissenteix de les anteriors datacions en el sentit que, segons ell, la 14-A i la 16 es daten de finals del segle II fins a principis del III dC i la resta de formes dins el III dC, amb l'excepció de la forma 15, que arribaria al segle V dC (Bonifay 2004, p. 159).

Hayes 27:

Es tracta d'una pàtera de paret corva, equivalent a la forma Lamboglia 9a. A Torre Llauder comptem amb un sol exemplar (molt lluny dels 40 dels Antigons). Tindria una datació entre els anys 160 i 220 dC (Hayes 1972, pp. 49 - 51; Atlante 1981, p. 31).

Formes semiobertes o amb tapadora:

Agrupem aquí el conjunt de formes que formen joc amb les corresponents tapadores. Per un costat tenim els bols de les formes 19, 21 i 34. La forma Hayes 19, equivalent a la forma Lamboglia 10, que imita la corresponent olla de producció africana de la forma Ostia II, 303, la trobem representada a Torre Llauder amb quatre individus. La forma Hayes 21, bol amb vora de perfil quasi en "S", i decoració de rodets en la vora, a Torre Llauder és present també amb quatre individus. De l'Hayes 34, bol de paret recta i lleugerament abombada i vora horitzontal, en comptem també quatre individus. Per altra banda, la tapadora amb pestanya i sovint decorada amb rodets, de la forma 20 de la tipologia de Hayes, que segons aquest autor es correspon amb el bol Hayes 19 en tenim tres exemplars. De l'altra tapadora, més senzilla però a vegades també amb decoració de rodets, l'Hayes 22, que sembla que correspondria amb el bol Hayes 21, n'hi ha dos exemplars. Cal afegir que aquestes són formes poc freqüents, per exemple als Antigons sols es registren vuit exemplars de la tapadora Hayes 22 (Járrega 2014-A, 93); excepcional és el cas de *Tarraco* on hi ha documentats fins a quinze individus de la forma Hayes 20, dos exemplars de la forma Hayes 19, tres exemplars de l'Hayes 21, vuit de l'Hayes 22, i tres de l'Hayes 34 (Aquilué 1990, pp. 827 – 829); en canvi a l'abocador dels Tolegassos hi ha un exemplar de la Hayes 21 (Casas – Nolla 1993, p. 52), i a *Baetulo*, poques, però hi ha mostres de totes (Aquilué 1987, pp 103 i 136).

Pel que fa a les cronologies: les Hayes 19 i 20 es daten des de finals del segle I fins a principis del segle II dC (Hayes 1972, 44 – 45; Atlante 1981, p. 30). Les Hayes 21 i 22, tindrien data incerta però aproximadament seria dins la primera meitat del segle II dC (Hayes 1972, p. 45). La forma 34 de la tipologia de Hayes, segons aquest autor dataria de finals del segle II fins a principis del III dC.; no obstant això, a Ostia es troba en estrats de la primera meitat del segle II dC (Atlante 1981, p. 29) i, a *Baetulo*, en un estrat datat entre el 150 i 175 dC (Aquilué 1987, p. 135).

Formes tancades:

Hayes 123:

Forma popularment coneguda com a 'biberó', utilitzant el mateix terme que Lamboglia va emprar per a la seva forma 15. La utilitat possiblement seria com a *askos* o, potser, un ungüentari, això explicaria la seva presència tant a la necròpoli de *Tarraco* (Lamboglia 1958, p. 284; Aquilué 1990, p. 829), com a la necròpoli del Palmar Hotel de Premià de Mar (Llanas – Montalbàn - Gómez 1977, p. 19). La cronologia s'estén a tot el segle II i potser fins a principis del III dC (Hayes 1972, p. 175 – 176). A Torre Llauder s'han localitzat dos fragments de broc (**A-148**).

Hayes 121 o 126 (?):

Es tracta d'un fragment de broc corresponent a una forma tancada amb tendència globular (**A-149**).

Hayes 131:

Forma corresponent a un vas monoansat, lleugerament globular. A Torre Llauder n'hem localitzat un exemplar (A-151). Entre altres, aquesta forma és present també als Antigons amb 7 individus (Járrega 2014-A, p. 94). Es pot datar cap a la segona meitat del segle II dC (Hayes 1972, p. 178; Atlante 1981, p. 38).

Hayes 135.2:

Es tracta també d'un vas lleugerament, monoansat, amb decoració de bandes de rodeta. Tant aquesta forma com l'anterior, probablement s'inspirarien en la ceràmica de parets fines concretament la forma Mayet XX (Mayet 1975-A, lám. XXV, 193). Hayes li assigna una cronologia de finals del segle I i principis del II d.C (Hayes 1972, p. 180; Atlante 1981, p. 38). A Torre Llauder comptem amb un sol exemplar (**A-153**).

Hayes 136.2 o 144.1 (?):

Corresponent a un fragment de fons de gerreta de classificació dubtosa entre les dues formes (**A-161**).

Hayes 140:

Gerreta també inspirada en les formes de la ceràmica de parets fines, concretament la Mayet XVIII (Mayet 1975-A, lám. XXV, 188), de cos globular i vora alta inclinada cap a l'exterior. És una forma també present en els Antigons

amb 45 exemplars (Járrega 2014-A, p. 94 i p. 97, fig. 16, núms. 1-3 i 5) i a *Tarraco* amb dos (Aquilué 1990, p. 830). A Torre Llauder n'hem registrat dos exemplars (**A-152** i **A-160**). Es pot datar com de principis del segle II dC (Hayes 1972, pp. 182 – 183).

Hayes 147:

Cantimplora de dues nanses, inspirada en la forma Hermet 13 de la *sigillata* sudgàl·lica, de la ceràmica comuna i possiblement de models més antics (segons Atlante 1981, p. 49, fins i tot fenicis). Entre altres llocs, en veiem a *Tarraco* (Aquilué 1990, p. 830; Fernández – Remolà 2008, p. 96, fig. 12, 15), el Morè de Sant Pol (Járrega 1997, p. 83), a *Baetulo* (Comas 2003, p. 79) i als Antigons, aquest darrer amb dotze individus (Járrega 2014-A, p. 94). A Torre Llauder hi és present amb dos exemplars (**A-154** , **A-155**). Hayes proposa una datació de finals del segle I i principis del segon (Hayes 1972, p. 185); no obstant això, a Ostia està datada dins contextos de la segona meitat del segle II d.C. (Atlante 1981, p. 49).

Lagynos o variant de la forma Hayes 156:

Malgrat que només conservem part del cos i peu (**A-156**), sembla que es tractaria d'una forma variant de l'Hayes 156 (1972, p. 187; Atlante 1981, p. 44) i per tant nova dins els repertoris. Hem vist un paral·lel llunyà (figura 51), que sembla quelcom més modern, d'una web de Nova York⁷⁰. La datació per a la peça de Torre Llauder l'hauríem de situar entre finals del segle I i principis del II d.C. (Clariana 2010, pp. 27 i 38, 6).

Hayes 158:

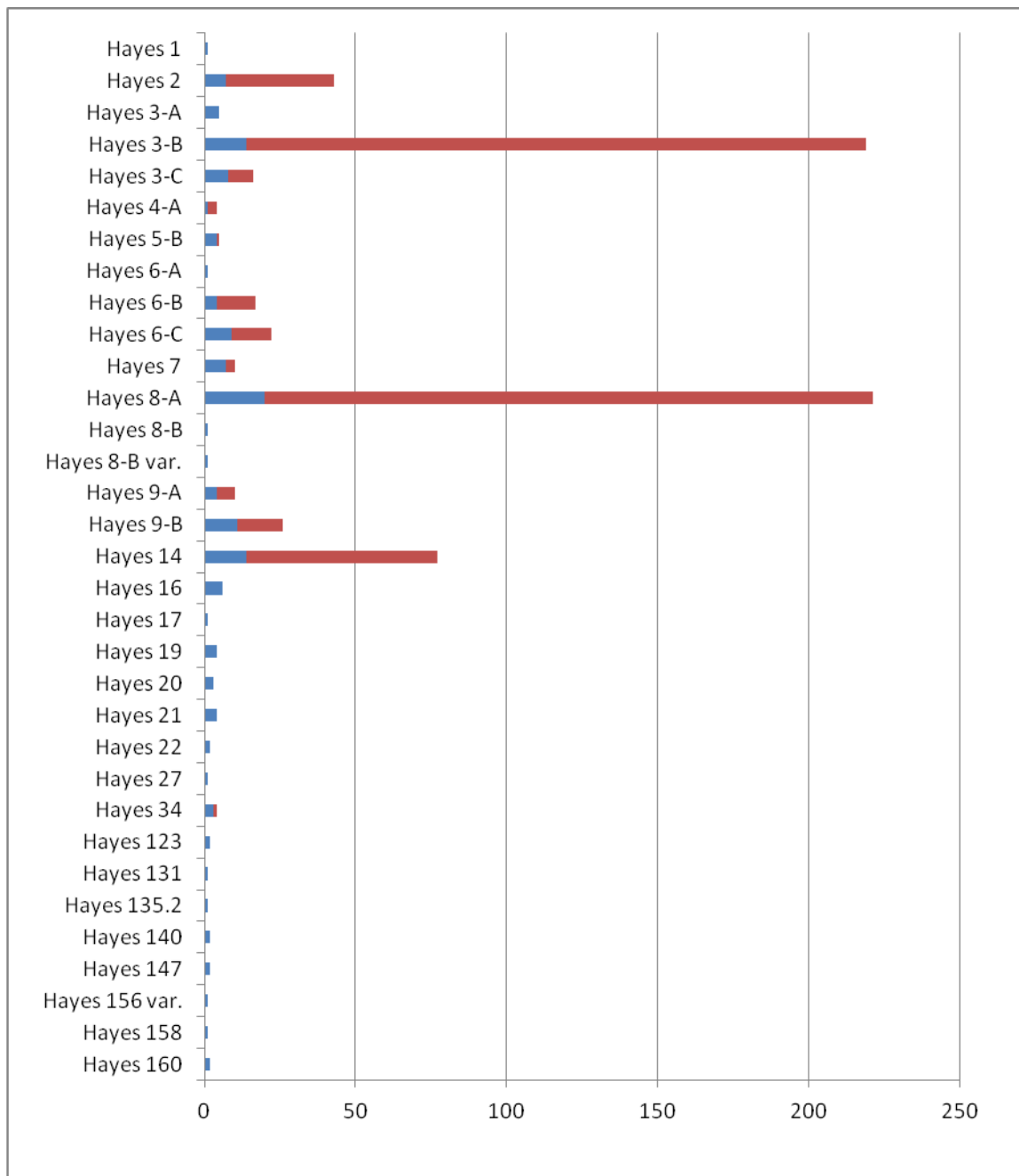
És una gerra globular amb decoració de rodets i amb coll cilíndric. A Torre Llauder en tenim únicament un fragment de coll amb vora (**A-150**). Es pot datar en la primera meitat del segle II dC (Hayes 1972, p. 188).

Hayes 160:

La forma és la d'una gerreta amb cos de doble bombament i coll allargat i estriat. N'hem localitzat dos individus, l'un en els estrats al dessota la zona de mosaics (**A-157**) i l'altre en el peristil est (**A-158**). És present als Antigons amb 5 exemplars (Járrega 2014-A, p. 94), i a *Tarraco* amb un (Aquilué 1990, p. 831). Es pot datar a la segona meitat del segle II dC fins a principis del III dC (Hayes 1972, pp. 189 – 190).

Tot seguit, veiem la taula gràfica de quantificació de formes:

⁷⁰ Es pot consultar a: www.hixenbaugh.net/gallery/detail.cfm?itemnum=3909&showpic=b

En vermell, els no inclosos en el corpus.

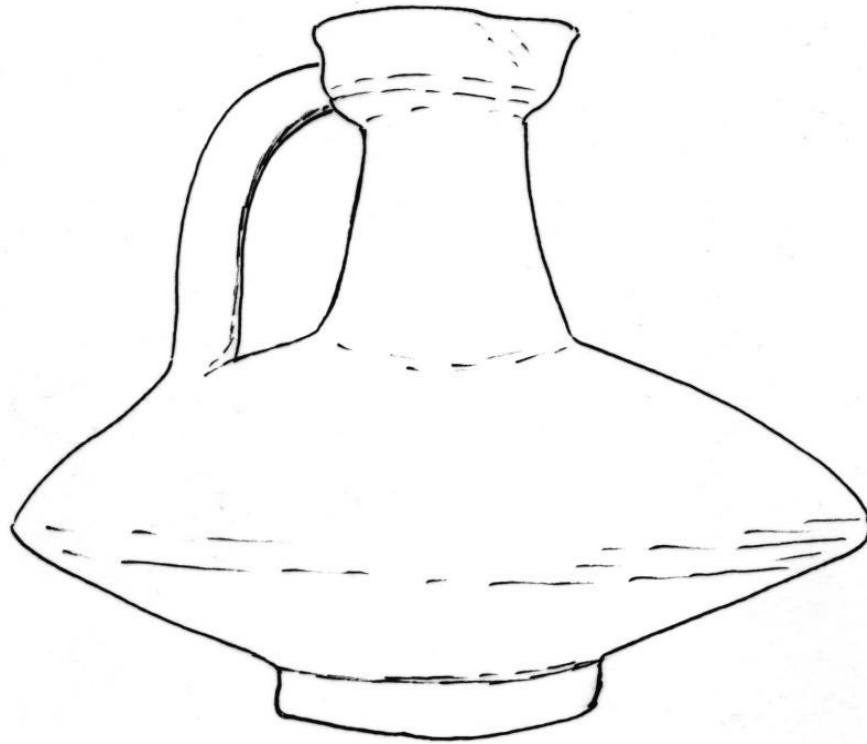

Figura 51: Dibuix a partir d'una fotografia d'internet d'un *lagynos* en "sigillata" africana A-2 (?),
www.hixenbaugh.net/gallery/detail.cfm?itemnum=3909&showpic=b

Codi descriptiu de vernissos (glanztonfilm) i argiles:

GLANZTONFILM o VERNÍS:

Brillantor:

A – brillant.

B – semibrillant

C – mat

Color: segons taula Cailleux 1981.

Conservació:

a – molt bona.

b – bona.

c – regular.

d – dolenta.

e – fragment rodat.

PASTES (ARGILA):

Textura:

A – argila ben depurada i de fractura terrosa.

B – argila ben depurada i de fractura recta-terrosa.

C - argila ben depurada i de fractura recta o recta-ondulada.

D – argila ben depurada, fractura irregular o exfoliada.

Color: segons taula Cailleux 1981.

Cocció:

a – bona.

b – excessiva.

c – de “sandwich”.

Altres:

x – presència de diminutes vacúols.

y – presència d’algunes diminutes partícules fosques.

z – presència de partícules blanques.

CATÀLEG ANALÍTIC SIGILLATA AFRICANA "A":

Formes obertes:

Hayes 1:

A – 1.- Fragment de vora de pàtera forma Hayes 1.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.794

Varietat: A-1/A-2

Glanztonfilm: B/C-P20-b

Argila: B-N17-a

Hayes 2:

A – 2.- Copa de perfil quasi sencer amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.370 - MdM 1.360

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-b

Argila: B-N25-a

A – 3.- Copa de perfil quasi sencer amb restes de decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 2.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.765.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: A-P19-a

Argila: B-N20-a

A – 4.- Copa de perfil quasi sencer amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 2.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 1, abocador est.

Núm. inventari: 5.764.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R20-d

Argila: B/D-L25-a

A – 5.- Copa de perfil quasi sencer amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 2.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm. inventari: 5.766.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: A-P19-a

Argila: B-N19-a

A – 6.- Fragment de vora de copa amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 2.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm. inventari: 100.014

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-b

Argila: B-M15-a-z

A – 7.- Fragment de vora de copa amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 2.

Actuació procedència: Ribas 1961 - 1970

Núm. inventari: 100.009

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R20-c

Argila: B-M25-a

A – 8.- Fragment de vora de copa amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 2.

Actuació Procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 100.010

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P25-a

Argila: A-M25-c

Hayes 3:

A – 9.- Fragment de pàtera de perfil sencer amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-A.

Actuació Procedència: Ribas, llibreta 5, p. 76, 5-8-1968, sector oest.

Núm. inventari: 5.371 - MdM 1.360

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R20-b

Argila: A-N13-c

A – 10.- Fragment de vora de pàtera amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-A.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.368 - MdM 1360.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-a

Argila: B-N15-a

A – 11.- Fragments de vora de pàtera amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-A.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5367 – 5372 - 5373 - MdM 1360.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: C-P15-a

A – 12.- Fragment de pàtera de perfil quasi complet, forma Hayes 3-A, sense decoració a la barbotina.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970

Núm. inventari: MdM 1360; 5.366

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-d

Argila: C-N13-a

A – 13.- Copa de perfil quasi sencer amb restes de decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.369 - MdM 1.360

Varietat: A-1

Glanztonfilm: A-P37-b

Argila: B-M20-a

A – 14.- Fragment de vora de copa amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 100.015

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: C-N19-a

A – 15.- Fragment de vora de copa amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 100.011

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: B-M25-a

A – 16.- Fragment de vora de copa amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.769.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-b

Argila: A/C-M25-a

A – 17.- Fragment de vora de copa amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.

Actuació procedència: Aula principal 1981.

Núm. inventari: TLL 81-10-022/023

Varietat: A-1

Glanztonfilm: A-P19 -b

Argila: A-M25-a

A – 18.- Fragment de vora de copa amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.

Actuació procedència: Peristil est 2006.
Núm. inventari: TLL 06-3005-14
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P19-b
Argila: A-M25-a

A – 19.- Fragment de vora de pàtera de perfil sencer amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: MdM 1.360
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P35-b
Argila: A-N13a

A – 20.- Fragment de vora de pàtera de perfil sencer amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: s/n
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-R19-b
Argila: B-N15-a

A – 21.- Fragment de vora de pàtera de perfil sencer amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.
Actuació procedència:
Núm. inventari: 5.351.- MdM 1.360
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-R19-c
Argila: A-N13-a

A - 22.- Fragment de vora de pàtera amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.365 - MdM 1.360.
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P20-b
Argila: B-M15-a

A – 23.- Fragment de vora de copa amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 100.012
Varietat: A-1/A-2
Glanztonfilm: C-R19-b
Argila: A-P17-a-z

A – 24.- Fragment de vora de copa amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 100.008.

Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P19-b
Argila: B-N13-a

A – 25.- Fragment de vora de pàtera amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 100.013.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: C-M25-c-x-z

A – 26.- Fragment de vora de copa amb decoració de fulles d'aigua a la barbotina, forma Hayes 3-B.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.768

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R20-c

Argila: B-L25-a

A – 27.- Fragment de vora de pàtera, forma Hayes 3-A.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 100.002.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-c

Argila: C-M25-a

A – 28.- Fragment de vora de pàtera, forma Hayes 3-C.

Actuació procedència: Triclini nord 1984.

Núm. inventari: TLL 84 – 540 – 03

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N15-c

Argila: A-N11-a

A – 29.- Fragment de vora de pàtera, forma Hayes 3-C.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 100.004.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N37-c

Argila: C-M17-a

A – 30.- Fragment de vora de pàtera, forma Hayes 3-C.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 100.006

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-R19-c

Argila: B-N20-a

A – 31.- Fragment de vora de pàtera, forma Hayes 3-C.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 100.003
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-R19-b
Argila: B-P25-a

A – 32.- Fragment de vora de pàtera, forma Hayes 3-C.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.767
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-M20-b
Argila: B-20-a

A – 33.- Fragment de vora de pàtera, forma Hayes 3-C.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 100.005
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-R19-b
Argila: B-M15-c

A – 34.- Fragment de vora de copa, forma Hayes 3-C.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 100.007.
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-R19-b
Argila: B-M25-a

A – 35.- Fragment de vora de copa, forma Hayes 3-C.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 100.001.
Varietat: A-1
Glanztonfilm: A-R19-b
Argila: B-N19-a-z

Hayes 4 i 5:

A – 36.- Pàtera de perfil complet de la forma Hayes 5-B, amb decoració de rodets en el centre intern.
Actuació procedència: Ribas, llibreta 4, p. 82, farciment hipocaust 1.
Núm. inventari: 5.385.- MdM 1.357
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P37-d
Argila: B-M35-a

A – 37.- Fragment de vora de pàtera de la forma Hayes 4-A, amb decoració de rodets en el centre intern.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.716.
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P19-b
Argila: B-L25-a

Hayes 6:

A – 38.- Pàtera de perfil complet de la forma Hayes 6-B, amb decoració de rodet en el centre intern.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 32, 18-2-1968, sector est, des de l'aula principal fins al peristil, sense estrats, remogut.

Núm. inventari: 5309.- 5387.- MdM 1367

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-b

Argila: A-M25-c

A – 39.- Fragment de vora de pàtera forma pròxima a Hayes 6-C.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 4, p. 49, octubre 1965, superficial, zona hipocaust 2.

Núm. inventari: 5.792

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N37-b

Argila: B-L25-a

A – 40.- Fragment de vora de pàtera forma Hayes 6-C.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.784-4.

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-P20-b

Argila: A-N19-a

A – 41.- Fragment de vora de pàtera forma Hayes 6-B.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.784-3

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-N35-b

Argila: B-M17-a

A – 42.- Fragment de vora de pàtera forma Hayes 6-A.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.784-5

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-R20-b

Argila: A-M17-a-x

A – 43.- Fragment de vora de pàtera forma Hayes 6-B.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 88, 15-9-1968, costat nord del peristil(?).

Núm. inventari: 5.307 – 5.308.- MdM 1.364.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: P20

Argila: N20

A – 44.- Fragment de vora de pàtera forma Hayes 6-B.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.784.
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-N35-b
Argila: A-N20-a-z

A – 45.- Fragment de vora de pàtera forma Hayes 6-C.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.784-6
Varietat: A-2
Glanztonfilm: C-N35-b
Argila: A-N20-a

A – 46.- Fragment de vora de pàtera forma pròxima a Hayes 6-C.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: s/n.
Varietat: A-1
Glanztonfilm: A-R19-c
Argila: B-N13-a

A – 47.- Fragment de vora de pàtera forma pròxima a Hayes 6-C.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.719
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-R19-b
Argila: B-N27-a

A – 48.- Fragment de vora de pàtera forma Hayes 6-C.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.784-2
Varietat: A-1/A-2
Glanztonfilm: B-R20-b
Argila: A-M17-c

A – 49.- Fragment de vora de pàtera forma Hayes 6-C.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.772
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P19-b
Argila: C-N20-a

A – 50.- Fragment de vora de pàtera forma Hayes 6-C.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.721
Varietat: A-2
Glanztonfilm: C-P20-b
Argila: B-N20-a

A – 51.- Fragment de vora de pàtera forma Hayes 6-C.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.784-1

Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P19-b
Argila: B-N20-a

Hayes 7:

A – 52.- Bol de perfil sencer forma Hayes 7-B, amb decoració de tres faixes de rodets.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 4, p. 45, 25 de maig de 1965, troballes desgüès extrem est de l'excavació, just al costat de les latrines, p. 43.

Núm. inventari: MdM 1.350.

Varietat: A-1
Glanztonfilm: A-P19-b
Argila: B-25-a

A – 53.- Bol de perfil sencer forma Hayes 7-B, amb decoració de dues faixes de rodets.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.717.

Varietat: A-1
Glanztonfilm: A-R39-a
Argila: B-N33-a-z

A – 54.- Fragment de vora de bol forma Hayes 7-B, amb decoració de dues faixes de rodets.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.718

Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-R19-b
Argila: A-N25-a-x

A – 55.- Fragment de vora de bol forma Hayes 7-B, amb decoració d'una faixa de rodets sota la vora.

Actuació Procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL – 09 – 4 – 57

Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P19-b
Argila: A-M25-a

A – 56.- Fragment de vora de bol forma Hayes 7-B, amb decoració de dues faixes de rodets.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.376 - MdM 1.365

Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-R19-b
Argila: B-L25-a

A – 57.- Fragment de vora de bol forma Hayes 7-B, amb decoració de tres faixes de rodets.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: s/n.

Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-R39-b
Argila: C-N35-a

A – 58.- Fragment de vora de bol forma Hayes 7-B, amb decoració de dues faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: s/n.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: A-R19-a

Argila: B-N35-a

Hayes 8:

A – 59.- Bol de perfil sencer forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodet.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL – 09 – 208 – 1

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-b

Argila: A-N25-a

A – 60.- Bol de perfil sencer forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 4, p. 82, farciment hipocaust 1.

Núm. inventari: 5.755-01

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: A-N25-a-x

A – 61.- Bol de perfil sencer forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: MdM 1.358

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R20-b

Argila: B-N35-a

A – 62.- Bol de perfil sencer forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: MdM 1.368.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: A-N25-a

A – 63.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodet.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 4 – 280.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-b
Argila: A-L25-a

A – 64.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de dues faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: s/n.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R39-b

Argila: B-M37-c

A – 65.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de dues faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.356 - MdM 1.358.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: B-L25-a

A – 66.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració d'una faixa de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.755.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-b

Argila: B-N19-a-x

A – 67.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de dues faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.758.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R20-b

Argila: B-N13-a

A – 68.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de dues faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.759.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-a

Argila: B-P17-a-z

A – 69.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.756.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: A-S39-b

Argila: B-N35-a-z

A – 70.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de dues faixes de rodets. Presenta la peculiaritat de tenir el perfil sortint de la vora més prim que els altres models. Similar al tipus A1A d'Empúries (Nieto 1991, p. 1.020).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.754.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P37-c

Argila: B-M33-a-z

A – 71.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodets. Presenta línies grafitades *post coctem* prop de la base.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 4 – 286.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-d

Argila: A-N25-a-z

A – 72.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodets.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.757.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R39-b

Argila: B-M17-a-xz

A – 73.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodets.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: s/n.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R20-b

Argila: A-N20-a-xz

A – 74.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de dues faixes de rodets.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.761.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N19/P19-c

Argila: C-M25-a-x

A – 75.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodets.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.364 - MdM 1.358.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-b

Argila: C-M20-a-x

A – 76.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.762.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N45-b

Argila: A-M35-a

A – 77.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-A, amb decoració de tres faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.760

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N39-c

Argila: B-M35-a

A – 78.- Fragment de vora de la forma Hayes 8-B.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.755.02.

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-N37-c

Argila: A-L25-a.x

A – 79.- Fragment de paret i fons, li manca la vora, de la forma Hayes 8-A, amb decoració de dues faixes de rodet.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.758-2.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: A-P19-a

Argila: B-N35-a

A – 80.- Fragment de vora de pàtera d'una variant de la forma Hayes 8-B.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.763

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-R19-b

Argila: A-N15-az

Comentari:

Presenta certa semblança amb una peça provinent de les excavacions de la Rue du Suveret, a Fréjus (França), consistent en un plat de sigillata africana A complet, exhumat a la UE 7 (era al farciment d'un forn on, molt possiblement, es fabricaven tègules amb la marca L-HERENI. En el context, surt acompanyada de les formes Hayes 14-A i Hayes 17) , que pot ser datat entre finals del segle II i principis del III dC (Botte – Excoffon 2009, pp. 67 i 69, fig. 14-C). Això no obstant, comparant el perfil de les dues peces, es pot afirmar que la peça de Torre Llauder deriva més directament de l'Hayes 8-B, mentre que l'exemplar de Fréjus sembla quelcom més avançat.

Hayes 9:

A – 81.- Bol de perfil complet de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora. Presenta grafitis realitzats *post coctem* que consisteixen en dues marques en forma d'estel en la paret externa del vas i també al dessota la base.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 4, p. 59, 8-3-1966, farciment hipocaust 1.
Núm. inventari: 5.353 - MdM 1.370.

Varietat: A-1.

Glanztonfilm: A-P37-b.

Argila: B-M15-a.

A – 82.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.359 - MdM 1.359.

Varietat: A-1.

Glanztonfilm: B-P20-b.

Argila: C-N19-a.

A – 83.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.358 - MdM 1.359.

Varietat: A-1.

Glanztonfilm: B-P19-b.

Argila: B-N19-a.

A – 84.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.360 - MdM 1.359.

Varietat: A-1.

Glanztonfilm: B-R19-b.

Argila: A-P17-a.

A – 85.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.361 - MdM 1.359

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N37-c

Argila: B-M20-a

A – 86.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.750-04.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: A-N13-b

A – 87.- Bol de perfil quasi complet de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 4 – 55

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-b

Argila: A-M25-a-x

A – 88.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.751.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-a

Argila: C-N20-c

A – 89.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: s/n.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N37-b

Argila: A-M15-a-xz

A – 90.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.750-03

Varietat: A-1

Glanztonfilm: A-P19-a

Argila: B-N19-a

A – 91.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.752.

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N45-b

Argila: A-M17-a

A – 92.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.750-02

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-b

Argila: A-N19-a-z

A – 93.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.750-05.
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P20-b
Argila: B-N11-a-z

A – 94.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-A, amb decoració de rodets al dessota la vora.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.750-01.
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P20-b
Argila: A-N19-a

A – 95.- Bol de perfil quasi complet de la forma Hayes 9-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: s/n.
Varietat: A-1/A-2
Glanztonfilm: B-N37-a
Argila: B-L25-a

A – 96.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5750-08.
Varietat: A-1/A-2
Glanztonfilm: B-R19-b
Argila: B-M25-c

A – 97.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: s/n.
Varietat: A-2
Glanztonfilm: C-R20-b
Argila: B-M17-a-z

A – 98.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.362 - MdM 1.359
Varietat: A-1/A-2
Glanztonfilm: B-P19-b
Argila: B-N19-a

A – 99.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: s/n.
Varietat: A-1/A-2
Glanztonfilm: B-R20-b
Argila: A-N35-c-z

A – 100.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-B.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.750.
Varietat: A-1/A-2
Glanztonfilm: B-R20-c
Argila: C-N15-c

A – 101.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.750-09.
Varietat: A-2
Glanztonfilm: C-S39-b
Argila: B-N13-c

A – 102.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.750-10.
Varietat: A-2
Glanztonfilm: C-R20-d
Argila: A-M25-a

A – 103.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.357 - MdM 1.359.
Varietat: A-1/A-2
Glanztonfilm: B-R20-b
Argila: A-P15-a

A – 104.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.750-07.
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P20-b
Argila: B-N19-a-xz

A – 105.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 9-B.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.750-06.
Varietat: A-1
Glanztonfilm: B-P20-b
Argila: B-P19-a-z

Hayes 14, 15 i 16:

A – 106.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-A / Atlante XVI, 8.
Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.
Núm. inventari: 5.733-2
Varietat: A-2
Glanztonfilm: C-P20-b
Argila: B-N19-a-x

A – 107.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B / Atlante XVI, 8/9 – XVII, 16.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.377.- MdM 1.362

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-R20-b

Argila: B-N19-a

A – 108.- Perfil complet de bol de la forma intermèdia entre Hayes 14-A / Hayes 15 / Atlante XVI, 9.

Actuació procedència: Triclini nord 1984

Núm. inventari: TLL 84 – 563 – 29 a 36

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-S19-c

Argila: C-P13-a

A – 109.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B / Atlante XVI, 9.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733-4

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-N35-c

Argila: A-N19-a-x-z

A – 110.- Perfil complet d'una pàtera de la forma Hayes 16 / Atlante XVI, 10.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.352.- MdM 1.356

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-P35-b

Argila: A-N11-a

A – 111.- Perfil complet d'una pàtera de la forma Hayes 16 / Atlante XVI, 10.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.730

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-R40-b

Argila: B-N15-c

A – 112.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 16 / Atlante XVI, 10.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733-6

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-R20-b

Argila: B-N15-a

A – 113.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 16 / Atlante XVI, 10.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733-9

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-N37-b

Argila: A-N20-a

A – 114.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 16 / Atlante XVI, 10.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733-10

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-N35-b

Argila: B-M17-c

A – 115.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 16 / Atlante XVI, 10-11.

Actuació procedència: Sector atri 1982.

Núm. inventari: TLL 82 – 10 - 201

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-P15-b

Argila: A-N15-a

A – 116.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B / Atlante XVI, 16.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.734

Varietat: A-1/A-2

Glanztonfilm: B-P20-b

Argila: B-M37-a

A – 117.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B / Atlante XVI, 16.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.378.- MdM 1.362

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-R20-b

Argila: B-N15-c

A – 118.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B / Atlante XVI, 16.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733-5

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-P20-b

Argila: B-N19-a

A – 119.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B / Atlante XVII, 16.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733-3

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-P20-b

Argila: B-M15-a-z

A – 120.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B / Atlante XVII, 16.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733-1

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-P20-b

Argila: B-N17-a

A – 121.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B / Atlante XVII, 16.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-P20-d

Argila: B-N19-a

A – 122.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B.

Actuació procedència: Triclini nord 1984.

Núm. inventari: TLL 84-506-05

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-R19-b

Argila: C-N25-a

A – 123.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B / Atlante XVII, 3.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733-7

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-S19-c

Argila: B-N15-a

A – 124.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B / Atlante XVII 2; XVII, 3.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.731

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-P35-c

Argila: B-P25-a

A – 125.- Fragment de vora de bol de la forma Hayes 14-B i pròxim a Atlante XVII, 4 i XVII, 6.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733-8

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-R19-b

Argila: A-M17-a-x

A – 126.- Perfil complet d'una pàtera de la forma Hayes-14-B / Atlante XVII, 4.

Actuació procedència: Triclini nord 1984.

Núm. inventari: TLL 84 – 478 – 28

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-P15-b

Argila: A-M17-a

A – 127.- Fragment de fons amb peu de la forma Hayes 14 i pròxim a Atlante, XVI, 7.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733-11

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-P37-b

Argila: B-N20-a-x

A – 128.- Fragment de fons amb peu de la forma Hayes 14, Atlante XVI - XVII (?).

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.733-12

Varietat: A-2

Glanztonfilm: C-P20-c

Argila: B-N20-a

Hayes 17:

A – 129.- Perfil complet d'un bol de la forma Hayes 17-A.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.386.- MdM 1.363

Varietat: A-1

Glanztonfilm: A-P37-b

Argila: A-N20-a

Hayes 27

A – 130.- Fragment de vora de pàtera de la forma Hayes 27.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 3.739

Varietat: A-1/A-2

Glanztonfilm: C-P40-c

Argila: A-N20-a

Formes semiobertes (cassoles i bols amb tapadora):

Hayes 20 i 22:

A – 131.- Fragment de vora de tapadora amb visera de la forma Hayes 20.

Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: s/n

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: C-N27-a

A – 132.- Fragment de vora de tapadora amb visera de la forma Hayes 20, amb decoració d'una faixa de rodet. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5384.- MdM 1361

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R20-b

Argila: B-R19-a

A – 133.- Fragment de vora de tapadora amb visera de la forma Hayes 20, amb decoració de dues faixes de rodet. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.702

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-b
Argila: C-R19-a-z

A – 134.- Fragment de vora de tapadora de la forma Hayes 22, amb decoració d'una faixa de rodet. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 4 – 77

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-c

Argila: A-M25-a

A – 135.- Fragment de vora de tapadora de la forma Hayes 22. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 153 (?)

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: B-N25-a-z

A – 136.- Fragment de tapadora amb agafador, forma Hayes 20 o 22. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.382.- MdM 1.361

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-b

Argila: B-P25/27-a

A – 137.- Fragment de tapadora amb agafador, forma Hayes 20 o 22. Centre superior del boto-agafador sense vernís i també l'interior.

Actuació Procedència: Peristil est 2008.

Núm. inventari: TLL 08 – 2 – 301

Varietat: A-1/A-2

Glanztonfilm: B-P20-c

Argila: B-M25-a

Hayes 19:

A – 138.- Fragment de vora de cassola forma Hayes 19. Cara interna sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.742

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-S39-b

Argila: A-N35-a-z

A – 139.- Fragment de vora de cassola forma Hayes 19. Cara interna sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: s/n

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P37-b

Argila: A-N25-a-z

A – 140 - Fragment de vora de cassola forma Hayes 19. Presenta vernís tant a la cara externa com a la interna.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.795

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-d

Argila: B-N17-a

A – 141.- Fragment de fons de cassola forma Hayes 19, conserva un peu de recolzament. Cara interna sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.740

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N45-b

Argila: A-M35-a

Hayes 21:

A – 142.- Fragment de vora de cassola de la forma Hayes 21, amb decoració de rodets. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 19, abocador al nord de l'hipocaust 1

Núm. Inventari: s/n

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-b

Argila: B-N35-a

A – 143.- Fragment de vora de cassola de la forma Hayes 21, amb decoració de rodets. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 4 - 56

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P37-b

Argila: B-M20-a

A – 144.- Fragment de vora de cassola de la forma Hayes 21, amb decoració de rodets. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: s/n

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-b

Argila: C-M15-a

A – 145.- Fragment de vora de cassola de la forma Hayes 21, amb decoració de rodets. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.700

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: B-N19-a

Hayes 34:

A – 146.- Perfil quasi complet d'un vas de la forma Hayes 34. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas llibreta 4, p. 60, abril 1966, farciment hipocaust 1.

Núm. inventari: 5381.- MdM 1353

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-a

Argila: B-N25-a

A – 147.- Fragment de vora de la forma Hayes 34. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 81, abocador est (molt possiblement sigui aquesta mateixa peça).

Núm. inventari: s/n

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-b

Argila: C-N35-a-z

Formes tancades:

Hayes 123:

A – 148.- Fragment de broc de la forma Hayes 123 (biberó ?). Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: s/n

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R29-b

Argila: B-N27-b

Hayes 121 o 126 (?):

A – 149.- Fragment de broc possiblement d'una forma tancada com les Hayes 121 o Hayes 126. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: s/n

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-c

Argila: C-N25-a

Hayes 158:

A – 150.- Fragment de vora d'olpe de la forma Hayes 158. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 8, p. 71, abocador est.

Núm. inventari: 5.697

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P20-a

Argila: B-M15-a

Hayes 131:

A – 151.- Fragment de vora de vas monoansat, forma Hayes 131. Interior sense vernís (sols la zona interna de la vora, però mat).

Actuació procedència: Ribas, llibreta 9, p. 16, abocador est.

Núm. inventari: 5.379.- MdM 1.366

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-c

Argila: C-N20-a

Hayes 140:

A – 152.- Fragment de vora exvasada d'una forma monoansada, Hayes 140, amb decoració de quatre bandes de rodets. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 19, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm. inventari: 5.691

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N37-b

Argila: A/D-M35-a

Hayes 135.2:

A – 153.- Fragment de vora exvasada d'una forma monoansada Hayes 135.2, amb decoració de tres bandes de rodets. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 209, desembre 1967, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm. inventari: 5.692

Varietat: A-1

Glanztonfilm: A-R39-b

Argila: A-M35-a

Hayes 147:

A – 154.- Fragments corresponents en bona part al quart superior dret d'una cantimplora de dues nanses, de la forma Hayes 147, amb decoració de dues faixes de rodets. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 12, 24-9-1961, farciment hipocaust 2

Núm. inventari: 5.374, MdM 1.351

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-N20-b

Argila: B-L25-a

A – 155.- Cantimplora quasi completa de la forma Hayes 147. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 5, p. 18, abocador al nord de l'hipocaust 1.

Núm. inventari: MdM 1.369

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R25-b

Argila: B-N27-b

Variant de l'Hayes 156:

A – 156.- Fragment de *lagynos* de la que sols es conserva part del cos i peu, decorat amb rodets, manca el coll i la vora. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 3, p. 9, 24-9-1964, sot arran del camí (?).

Núm. inventari: 5.723.

Varietat: A-1.

Glanztonfilm: B-P20-b

Argila: B-N13-a

Comentari: Aquesta no és una forma estranya en el Món Antic; així, en ceràmica comuna, coneixem una de semblant publicada per Hayes (1973, làm. 80, núm. 335), de Corint. També es documenta a l'Àgora d'Atenesa (Thompson 1934, p. 404, fig. 92, E 73). Se'n té constància en vidre; en coneixem un vas sencer (Vigil 1969 p. 134, fig. 105, núm. 3) conservat al Museu de la Universitat de Cambridge; i, per últim, en ceràmica de vernís negre (Morel 1994, vol. 2, làm. 172, formes 5456-1 i 5464-A-1).

En ceràmica africana coneixem un paral·lel formalment proper, però, en vernís del tipus A-2 i sense decoració de rodets (documentada en la pàgina web d'Hixenbaugh Ancient Art Ltd., de Noya York (www.hixenbaugh.net/gallery/detail.cfm?itemnum=3909&showpic=b) on s'indica que la peça prové d'una col·lecció privada europea).

Hayes 160:

A – 157.- Fragment de broc de gerreta de la forma Hayes 160. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Atri 1983.

Núm. inventari: TLL 83 – 45 - 002.

Varietat: A1/A2

Glanztonfilm: C-R25-c

Argila: A-P29-b

A – 158.- Fragments amorfs corresponents al cos abombat d'una gerreta de la forma Hayes 160. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Peristil est 2009.

Núm. inventari: TLL 09 – 4 – 1.963

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-P19-c

Argila: A-M25-a

Bases:

A – 159.- Fragment de peu de pàtera.

Actuació procedència: Ribas, llibreta 7, p. 20, 22-1-1970, hipocaust 2.

Núm. inventari: 5.706

Varietat: A-1

Glanztonfilm: B-R19-c

Argila: A-M25-a

A – 160.- Fragment de fons d'un vas de la forma Hayes 140. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.698

Varietat: A-1/A-2

Glanztonfilm: B-N35-c

Argila: A-M25-a

A – 161.- Fragment de fons d'un vas, forma entre les Hayes 136.2 i Hayes 144.1. Interior sense vernís.

Actuació procedència: Ribas 1961 – 1970.

Núm. inventari: 5.693

Varietat: A-1/A-2
Glanztonfilm: B-P19-c
Argila: A-M15-a

4.7.- Inscripcions i grafits:

Recollim en aquest apartat les inscripcions i grafits presents en les peces estudiades. Veiem que són mostres del costum d'emprar els objectes d'ús quotidià com a suport d'expressions, sovint semblen quelcom improvisades, ja siguin de propietat, votives, dibuixos o anagrames, etc. Són relativament freqüents en les ceràmiques fines d'època romana, especialment en la *sigillata* pel contrast que ofereix el grafit, més clar, amb el color gairebé sempre més fosc del "glanztonfilm" o vernís. A Torre Llauder n'hem documentat un total de trenta-cinc casos. Sembla, però, que aquest costum es va anar perdent amb el temps, així veiem com en la *sigillata* africana "A" els dos exemples que tenim semblen més aviat grafits de dibuix que no pas d'inscripcions alfabètiques.

En les diferents varietats de produccions, hem pogut documentar els grafits següents:

Sigillata itàlica:

I – 94: "IROTI/...", possiblement EROTE (?), potser el nom d'un esclau.

I – 141: ".../LVCT/..." (?). La "V" es veu força clara, no així la "L" i la "C" i la "T", ja que aquestes dues darreres estan encavalcades.

I – 149: inicialment s'havia interpretat com "IAQVERAI IM/...(?)". A IRC es proposa una lectura com "Va(leria) T(h)allusa" (IRC V, 44), apuntant la coincidència amb el nom de l'esposa d'un sevir augustal de *Barcino* del segle II dC (IRC IV, 113).

I – 152: hi veiem una "D" majúscula (?).

I – 161: "CE.BA.TI(?).CA.TU", és l'única que està escrita en alfabet ibèric, la qual cosa vindria a suposar la presència, per altra part gens estranya, de gent del país en aquesta vil·la.

Sigillata Tardo-itàlica:

TI – 1: "K", sota la base. No sabem si pot fer referència a l'inicial d'un nom o potser d'una divinitat.

Sigillata sudgàl·lica:

S – 188: inscripció fragmentària, no sabem si formava part d'un dibuix o una inscripció, potser si estigués de cap per avall podria llegir-se: "EV/..."

S – 285: "V SIIRANI", amb la "E" cursiva (Clariana 1994, pp. 149 – 153). Fabre, Mayer i Rodà, l'interpreten com V(*asum*) o V(*ibi*) SERANI. O sigui (vas pertanyent a) *Seranus*, o de *Vibius Seranus*, essent aquest un nom força freqüent al nord-oest peninsular (IRC, V, p. 136 – 137).

S – 296: "AE/...", potser el començament d'un nom, tal vegada Aemil (?).

S – 306: d'interpretació incerta, tant pot ser un dibuix o una inscripció, "L" i "A"(?).

S – 322: "CRII/...", potser l'inici d'un nom que comencés en CRE/..(?), per exemple *Crestus*.

S – 324: "VI", potser una indicació numeral.

S – 347: més aviat sembla un dibuix geomètric.

S – 389: "IVC/...", potser l'inici del nom IVCVNDVS (?).

S – 408: “X”, potser un símbol numeral (?).

S – 431: restes de “X”.

S – 453: “.../AC” (?), sembla un final d’un nom o una paraula abreujada.

Hispanica:

H – 27: “LINA/...” o “CINA/..” (?).

H – 51: “.../OER” (?).

H – 74: “X” (asterisc).

H – 75: “X” (asterisc).

H – 76: “PLATO/...” i una “X” al dessota. El text potser seria *Platonis* (?).

H – 167: representa un gran asterisc al centre intern del vas.

H – 170: al centre intern es llegeix: “IIROTI”, i sota el peu: “EIIROTI”. Es tractaria del mateix nom escrit dues vegades. Comparar amb **I – 94**.

H – 180: sembla un dibuix.

H – 181: tres “X” repartides al final de la zona decorada al costat del peu.

H – 375: restes de lletres “.../AVA/...” (?).

H – 385: símbol geomètric que representa dos triangles contraposats.

H – 386: possiblement escrit de cap per avall: “EPN/...” (?).

H – 429: “X” (asterisc).

H – 448: “NICII”, potser és una abreviatura del nom: “NICENIS” (Pérez Almoquera 1990, p. 93), o *Nicephorus* (?).

H – 464: “HIRIIIIIO L^L RIISTITVIT” al peu, i a l’exterior “..IV/..”. Inicialment es considerà com de possible caràcter votiu, posteriorment ha estat interpretat, segons Gorostidi, com HERENIO (en curs d’estudi).

H – 468: “SA”, possiblement abreviatura d’un nom.

Sigillata africana “A”:

A – 71: “IV/...”, que tant pot correspondre a lletres, indicació numeral o un dibuix.

A – 81: asteriscs, un sota el peu i dos a l’exterior de la paret.

5.- LA SIGILLATA DE TORRE LLAUDER COM A REFLEX DEL COMERÇ EN UN PUNT DE CONSUM:

5.1.- Comerç:

En el moment de valorar la *terra sigillata* de Torre Llauder, cal establir una anàlisi i un balanç comparatiu per tal d'assolir unes conclusions sobre el comerç i la difusió d'aquestes ceràmiques i el que això significa per al coneixement de la vil·la romana en la qual han estat trobades, buscant el que aquest material pot informar-nos de la vida i desenvolupament d'aquest establiment, i a tal efecte d'esbossant un esquema del que fou el procés comercialitzador i evolutiu de les diferents produccions.

5.1.1.- L'arribada de materials des de la Península Itàlica:

Tal com hem pogut apreciar en l'estudi de les marques de terrissaire i de les peces decorades, un percentatge força elevat de la producció itàlica tindria l'origen a Arezzo mateix. En les peces llises veiem com el Servei I vindria a representar un percentatge força important, concretament del 29'59%, mentre que el Servei II encara seria més representatiu amb un 37'75%, i els Serveis III i IV anirien baixant amb el 14'28% i 18'36% respectivament. Per a la comercialització d'aquestes produccions, és molt possible que s'aprofitessin les rutes del trajecte de tornada dels mateixos vaixells que inicialment haurien traslladat els carregaments d'àmfores de la *Laietania*⁷¹, pel que respecta als Serveis I i II, la coincidència cronològica sembla força clara. La dispersió de jaciments amb presència de *sigillata* itàlica, on s'enregistra conjuntament amb la presència de ceràmica de parets fines, demostra l'existència d'un comerç molt actiu en la zona de l'arc del Mediterrani Occidental, sobretot en l'espai que aniria des del Golf de Nàpols fins a Cartagena. Consultant els plànols de dispersió de determinades formes de la ceràmica de parets fines, d'èpoques d'August i Tiberi, podem visualitzar com el repartiment de les formes està estès sobretot a l'àrea costanera (López Mullor 1990, pp. 140 – 151).

A Itàlia, prop de Pisa, està força ben documentat com el *Portus Pisanus*, en el litoral mediterrani, en el conegut com Mare Toscano⁷² (Pasquinucci – Menchelli 2010, pp. 1 – 4), seria un dels punts d'embarcament de les sigil·lades itàliques per a l'exportació per via marítima, amb unes pautes molt semblants a les que es coneixen del Port La Nautique, prop de Narbona (Fiches, Guy, Poncin 1979, p. 13). Està documentat com, amb el temps, alguns terrissaires d'Arezzo

⁷¹ Barthélemy-Sylvand 2008, p. 656, fig. 1, a partir de l'estudi de les marques en àmfores Pascual 1, indica unes rutes marítimes o eixos majors que, sortint de la *Laietania*, per un costat, passant per l'estret de Bonifacio, entre les illes de Còrsega i Sardenya, aniria directe vers Roma (fins al port d'Ostia) i a Nàpols i una segona ruta que, per l'altre costat, aniria en direcció nord, via Golf de Lleó i, des d'allà uns productes anirien vers la ruta del Garona i altres vers el *limes*.

⁷² També conegut com Mar Tirré.

s'instal·laren en el lloc conegut com Isola de Migliarino, prop de Pisa, entre ells *Cn. Ateius* i també, més tard, ho feren terrissaires productors de *sigillata* tardo-itàlica. La motivació, sens dubte, fou per tal d'optimitzar la proximitat de les instal·lacions portuàries i comercialitzar el seus productes més enllà del mercat itàlic (Menchelli 2004, p. 273; Madrid 2005, p. 168; Pasquinucci – Menchelli 2010, pp. 1 – 10).

Les troballes de *sigillata* itàlica a Torre Llauder, en comparació amb altres jaciments, especialment si ho comparem amb Bolsena, podem orientar sobre la possibilitat que apuntàvem en estudiar les marques, en el sentit que, la major part dels productes aquí trobats, provindrien d'Arezzo mateix, i com entre les formes enregistrades algunes (2) són presents en el moment inicial i també (6) en el moment de l'etapa precoç⁷³. En la següent taula podem veure la distribució de formes en diferents jaciments de l'Imperi Romà:

⁷³ Segons la classificació de Goudineau 1968.

TAULA COMPARATIVA DE FORMES LLISES DE *SIGILLATA* ITÀLICA

FORMES CONSP	FORMES DE GOUDEAU	CONIMBRIGA	CAN XAMMAR	EMPÚRIES	POLLENTIA	BOLSENA	CORINT	MAGDALENSBERG	HALTERN	OBERADEN	OBERHAUSEN	T LLAUDER
1	1-a		•	•	•	•		•				
	1-b					•		•				
	1-c					•		•				
7	2					•		•				
30	3					•		•				•
53	4					•		•				
8.1	5		•	•	•	•		•				
10.1	6-a			•	•	•		•				•
	6-b				•	•		•				
	6-c				•	•		•				
13.1	7	•				•		•				
4.3	8					•		•				
54.1	9	•				•		•				
9	10					•		•				
	11					•		•				
2.2	12-a				•	•		•				
	12-b							•				
14.1	13	•		•	•			•	•			•
2.1	14-a					•						•
	14-b					•						
11	15		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
14.1	16		•		•	•		•		•	•	•
12.3	17-a			•	•	•		•	•		•	•
17-b	17-b	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
17-c	17-c	•			•	•		•	•			
14.2	18	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	
4.4	19-a	•	•	•		•						•
19-b	19-b	•			•	•			•	•		
19-c	19-c	•						•			•	
20.1	20-a	•		•		•						•
26.1	20-b	•	•		•	•						•
23.1	20-c	•				•						
36.3	21							•	•			
50.1	22-a	•								•		
50.3	22-b		• (V)	•			•		•	•		•
12.5	23	•	•		•	•		•	•	•	•	•
14.2	24	•	•	•		•		•	•			•
23.1	25-a	•	•			•		•	•			
18.1	25-b					•		•	•			
18.3	26					•	•	•	•			
22.1	27	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
18	28-a	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
19.2	28	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
21.3	29-a		•			•		•			•	•
4.5	30	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
6.1	31	•	•			•		•				
15.1	32-a	•				•		•	•			
31	32-b	•	•			•		•			•	•
28.2	33					•		•				
3.1	34	•	•			•	•	•				
	35		•			•		•	•	•		•
18.2	36-a	•	•		•			•	•			•
20.1	36-b			•				•	•			
22-23	37-a	•	•				•				•	
	37-b											
33.1	38-a	•	•		•		•	•	•			
34	38-b	•			•	•	•	•				
20.3	39-a	•	•	•	•	•	•	•	•		•	
20.3	39-b	•	•	•	•	•	•	•				
20.4	39-c	•	•		•	•	•	•				•
23.2	40-a	•	•		•	•		•	•		•	
	40-b	•	•			•		•	•		•	
26.1	41-a		•		•	•	•	•	•			
27.1	41-b		•		•	•	•	•				•
32.3	42	•	•		•	•	•	•				
3.2	43					•	•					•

(adaptació de la publicada a Clariana 1990, p. 82)

5.1.2.- *Eastern sigillata B.-*

Produïda en la zona oriental del Mediterrani, destaquem la presència de tan sols dos individus que, a nivell d'estadístiques, aporten poc, no obstant això, indiquen un altre punt d'arribada a les costes de la península Ibèrica d'aquesta varietat ceràmica. La seva cronologia estaria situada dins la primera meitat del segle I dC i la marca de terrissaire que hem trobat (XAPIΣ) està molt estesa en jaciments de la zona d'on és originària.

5.1.3.- Terra sigillata de la Badia de Nàpols o Producció A:

La veiem en una proporció gairebé imperceptible en relació amb les xifres totals observem la presència d'aquestes ceràmiques que, cronològicament, es comercialitzaven, sobretot vers el nord d'Àfrica, de forma paral·lela amb les produccions de *sigillata* itàlica. Si bé a Torre Llauder n'hi arribaria poca, en canvi en altres indrets de Catalunya com *Baetulo* o *Iesso*, el percentatge seria una mica més significatiu, però també poc representatiu.

5.1.4.- Les imitacions de sigillata itàlica.-

Possiblement produïdes a la zona del Golf de Lleó, també enregistrem la seva presència, encara que en xifres reals que pràcticament no són destacables, en tant que sols hem detectat dues peces. La seva cronologia vindria a coincidir amb la de les formes del servei I de la *sigillata* itàlica.

5.1.5.- Terra sigillata tardoitànica.-

La seva presència a Torre Llauder, a l'igual que exemplars aïllats al jaciment del Moré, a Sant Pol de Mar, a *Baetulo* i en diferents punts de la geografia ibèrica indiquen que el comerç amb aquella zona d'Itàlia encara estaria en actiu, si bé en unes xifres i percentatges discrets pel que fa a l'arribada d'aquests productes. La distribució bàsicament hauria estat per via marítima i per la costa est de la Península. La seva cronologia aniria des de finals del segle I dC fins a l'època d'Adrià en el segle II dC, essent el de la vil·la de Torre Llauder un dels conjunts més representatius trobats a la península Ibèrica.

5.1.6.- Terra sigillata sudgàl·lica:

Amb tot el que hem vist fins ara, potser, el primer que cal destacar és que les peces d'aquest tipus ceràmic trobat a Torre Llauder sembla que provindria exclusivament d'un sol taller, el taller de la Graufesenque, solament una peça ens pot oferir un dubte raonable, la **S-216**, amb algunes possibilitats de pertànyer al taller de Banassac.

En línies generals, i a tall de resum, podem dir que, a Torre Llauder, abans del 40 dC hi ha poques peces de la producció de *sigillata* sudgàl·lica, però la mostra és suficientment significativa. També hem de tenir present que, en aquest moment, el comerç de les produccions itàliques encara es trobava actiu.

Entre els anys 40 i 60, veiem que hi ha una quantitat que podem qualificar com de proporció regular, d'acord amb la importància de l'establiment i comparant-ho amb altres vil·les.

Del 60 al 80, podríem definir-ho com el moment de màxim consum d'acord amb els testimonis recollits. Fins i tot es pot suposar motivadament la possibilitat que es fessin compres directament als vaixells de transport, tal com explicarem més endavant.

Entre els anys 80 i a partir del 100, arriben menys peces, però en una proporció similar a la del segon període.

Una altra qüestió que s'aprecia a cop d'ull, és el fet que, en la producció llisa no hi ha, o no s'han trobat, peces, especialment pàteres, de mesures més grans

que les de consum usual. És usual sobretot en la forma Drag. 18, amb pàteres estandarditzades que tenen un diàmetre de 16 cm de promig i, en algun cas aïllat, pot arribar als 17 cm. Per a les produccions decorades, la forma Drag. 29 presenta peces amb un diàmetre màxim de 24 cm. (**S-20** i **S-40**), mentre que la resta no arriba als 21 cm de diàmetre. En les formes Drag. 37, la peça amb diàmetre més gran és la **S-217** que mesura 27 cm. i la que se li apropa més és la **S-113** amb un diàmetre de 23'60 cm, i la resta no arriba als 21 cm. de diàmetre (igual com succeeix amb la forma Drag. 29).

El llarg periple des de *Condatomagus* fins a la Laietania litoral.-

El taller de La Graufesenque no es troba precisament ubicat en un lloc de proximitat immediata amb el mar, per tant, una part del trajecte es deuria fer per via terrestre fins arribar al litoral d'Agde o Narbona, on s'embarcarien els productes (veure a la figura 52 la recreació del model d'embalatge en el Museu de Le Millau). Cal recordar que al port de La Nautique, prop de Narbona, es va trobar un dipòsit de rebutjos provinents dels lots destinats a l'exportació marítima (Fiches, Guy, Poncin 1979, p. 13; Silvéreano 2011, p. 175 i ss.) i a la costa d'Agde es va localitzar un derelict amb materials de La Graufesenque (Vernhet 1991, p. 53).

Figura 52: Reconstrucció model d'embalatge per al transport. Museu de Le Millau (França).

Es coneixen pocs derelictes amb peces de La Graufesenque. A més del que hem vist, també se n'han trobat a Port-Vendres II, Sainte-Maxime i Zwammerdam (Vernhet 1991, p. 53), i a la zona de l'Estret hi ha els de Guadiaro i de Cádiz (Bustamante 2013-B, pp. 242 – 243), essent el de cala Culip el més eloqüent i que ha proporcionat més peces. Culip IV (Nieto et alii 1989, pp. 59 i ss), a més, va demostrar que junt amb àmfores bètiques forma Dressel 20, la nau portaria altres materials com ceràmica de parets fines de la

Bètica, *lucernae* itàliques i el carregament de *sigillata* que possiblement hauria estat embarcat en un port de redistribució de la zona de Narbona.

La costa del Maresme de ben segur hauria estat un lloc de pas obligat per a aquelles naus, per això no ens han d'estranyar les notícies sobre troballes submarines de ceràmica *sigillata*, com pot ser l'exemple dels Capets (Carles-Clariana 1979, pp. 191 i ss.) o del litoral de Canet de Mar (Lloansí *et alii* 1979, p. 287).

El que acabem de comentar en certa forma ens porta a fer-nos una altra pregunta, a quin mercat o mercats, anirien els encarregats de comprar la vaixel·la fina per a aquesta important vil·la? En primer lloc podem suposar que acudirien a la propera ciutat d'*Iluro*, que sembla que seria el més raonable, on de ben segur hi hauria establiments dedicats a la venda al detall⁷⁴. A tall d'exemple ho podem paral·lelitzar amb el cas de *Baetulo*, on segons Francesc Tarrats⁷⁵, es va localitzar la ubicació d'un possible establiment dedicat a la venda al detall de vaixel·la fina o, també, els casos dels magatzems que es coneixen de Colchester i d'Oberwinterthur (Vernhet 1991, p. 60).

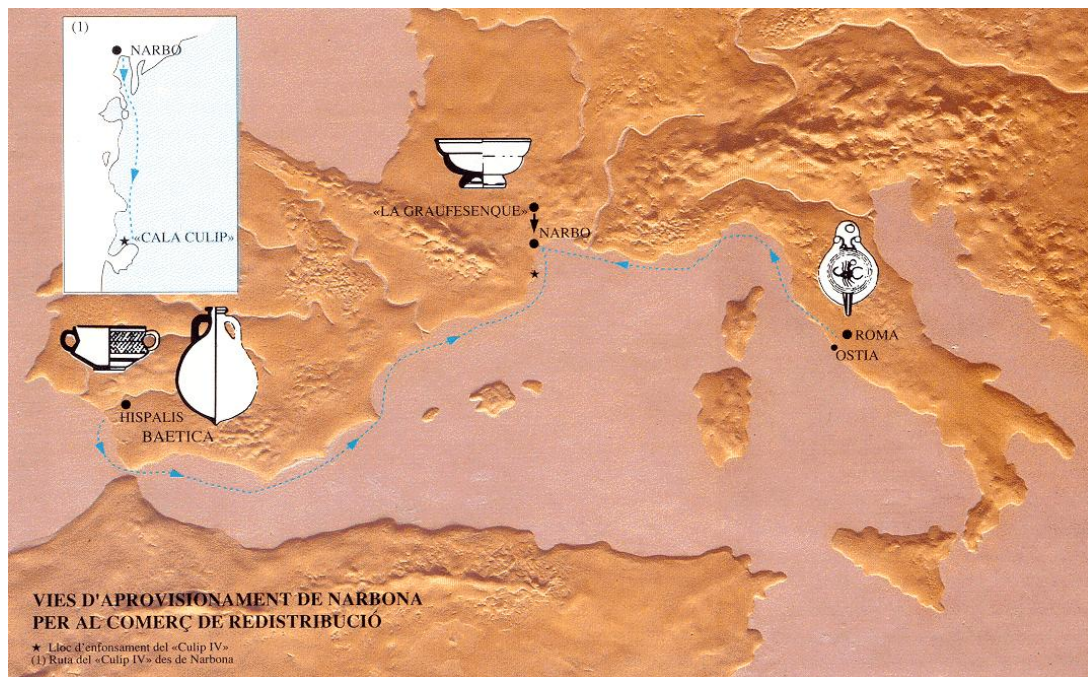

Figura 53: Trajecte del comerç de redistribució segons els materials de Culip IV (font: *Roma a Catalunya*, 1992).

Com arribarien per altres vies les peces a Torre Llauder? Hi ha diverses qüestions que ens criden l'atenció. Primer de tot, hem de tenir present, com hem indicat abans, que la vil·la romana de Torre Llauder es troba ubicada a pocs metres de la costa mediterrània. Això fa pensar que en el moment àlgid

⁷⁴ A tall d'exemple podem esmentar la peça S-14 de Torre Llauder i la 257 de Can Xammar (Clariana 1990, p. 75 i p. 106), ambdues amb idèntica decoració; el mateix passaria amb una *lucerna* de la forma Dressel 12, la qual trobem amb idèntica forma i decoració a Torre Llauder (Clariana 1976, p. 51, ref.: 5.520, i p. 52, lám. 12,1) i a les excavacions del centre d'*Iluro* (Cela *et alii* 1994, p. 151,3).

⁷⁵ Segons comunicació personal.

d'exportació del vi laietà molt probablement l'indret comptaria amb un lloc per facilitar el carregament de les àmfores en els vaixells. Se'ns fa difícil pensar que aquesta feixuga tasca es faria sols mitjançant barques que transportarien les àmfores fins al vaixell ancorat a pocs metres de la costa, això ens porta a la idea de l'existència d'un petit pantalà o moll de fusta que facilitaria aquest treball.

En segon lloc, voldríem exposar una idea més innovadora. Gràcies a Culip IV coneixem l'existència de naus de petita i mitjana cabuda susceptibles d'anar fent navegació de cabotatge al llarg de la costa. A Torre Llauder, veiem que entre les marques de terrissaires presents en les formes llises, n'hi ha algunes que podem considerar com a força repetides (MACCARUS, PATRICIUS, SILVINVS, etc.) i altres amb presència més escadussera. Com en la producció decorada, el conjunt més important és el que cronològicament estaria situat entre els anys 60 i 80 dC. Per tant, no sembla desencertat pensar que es devien fer compres directes de caixes de ceràmica a naus de redistribució del model Culip IV, per proveir-se de vaixel·la fina (recordem que a Torre Llauder arriben també *lucernae* itàliques en nombre considerable i àmfores d'oli, bètiques, de la forma Dressel 20).

Finalment cal indicar que la proporció de *sigillata* sudgàl·lica trobada a Torre Llauder dona un volum del 35%, que en comparació amb els resultats obtinguts de diverses ciutats romanes de la Península Ibèrica es trobaria en una mitjana alta⁷⁶.

A continuació podem observar en el llistat de formes i percentatges, quines eren les peces més usals en aquest jaciment pel que fa al consum de *sigillata* sudgàl·lica:

***Sigillata* sudgàl·lica de Torre Llauder.- Quantificació i percentatges:**

Forma	Núm. individus	Percentatge
Drag. 29	152	12,794%
Drag. 30	10	0,84%
Drag. 37	240	20,202%
Drag. 11	1	0,084%
Hermet 4 o 5 (?)	1	0,084%
Hermet 7	1	0,084%
Hermet 13	1	0,084%
Knorr 78	2	0,168%
Ritt. 8	12	1,01%
Ritt. 9	10	0,84%
Ritt. 13	2	0,168%
Drag. 15/17	53	4,461%
Drag. 17	2	0,168%
Drag. 18	269	22,643%
Drag. 24/25	77	6,481%
Drag. 27	201	16,919%

⁷⁶ Veure Bustamante 2013-B, p. 244, taula 16.1

Forma	Núm. individus	Percentatge
Drag. 33	92	7,744%
Drag. 35	43	3,619%
Drag. 36	2	0,168%
Hermet 29	1	0,084%
Drag. 44	1	0,084%
olpes	5	0,42%
	1.188	

(en negreta els percentatges superiors al 2%).

Així veiem com el servei de taula de les formes Drag. 18 (pàtera) i Drag. 27 (copa), serien més usuals, amb percentatges de 22,6% i 16,9%. El següent servei de taula, el de les formes Drag. 15/17 (pàtera) i Drag. 24/25 (copa), tindrien percentatges més reduïts vers el 4,46% i 6,48% respectivament. Entre les formes decorades sobresurten, la forma Drag. 37 amb un 20,20% i la Drag. 29 amb el 12,79%.

5.1.7.- *Terra sigillata* hispànica:

Tal com hem vist en tractar les marques de terrissaire i demés productes decorats, el centre productor que assortiria, en forma majoritària a Torre Llauder, seria el dels taller riojans de *Tritium Magallum*. La seva llunyania geogràfica no fou cap impediment a l'època romana per fer arribar el seus productes vers el mercat, principalment el peninsular. *Vareia* era el darrer port fluvial de l'Ebre i des d'allà podien enviar els seus productes fins a *Dertosa*⁷⁷ passant per *Caesaraugusta*. Aquest transport fluvial, en la seva durada temporal deuria ser quelcom curta. Carlos Sáenz Preciado explica:

“El transporte fluvial hasta Dertosa debía hacerse en 10/11 días, a los que hay que sumar hasta Tarraco dos jornadas por tierra y una sola si se hiciese un transporte de cabotaje que para tan poca distancia parece improbable, a no ser que continuase con las mismas barcas, lo cual es poco viable ante las distintas características que presenta la navegabilidad del río y la del mar, apreciándose en este caso como la diferencia en días, y por consiguiente en coste final, es mucho más claro” (Sáenz Preciado 1997, p. 606).

En aquesta ruta, segons la teoria de J.C. Sáenz Preciado que acabem de veure, el port de *Tarraco*, deuria haver estat un punt clau de redistribució d'aquests productes. No obstant això, per contra, les troballes arqueològiques a *Tarraco*, tant les enregistrades per Ventura (1948 - 1949) com per Tarrats (1992, p. 167) semblava que deixaven a les produccions hispàniques en unes xifres gairebé testimonials⁷⁸. Per contra, les troballes d'aquests darrers anys

⁷⁷ *Dertosa* era, a la vegada, port marítim i fluvial. Vegeu Járrega *et alii* 2014, pp. 151 – 152.

⁷⁸ Les dades de Tarrats 1992, pp. 166 – 167, corresponen bàsicament a l'abocador del passatge de Cobos. Vegeu també Mezquíriz 1961, vol. II, làms. 274 a 279.

han vingut a demostrar la presència d'unes xifres molt més importants del que hom pensava a l' *Ager Tarraconensis*. Així les excavacions dels solars del carrer Gasòmetre, núm. 18 i núm. 32, donen uns percentatges de 38% en el primer i, 77% en el segon⁷⁹ (Fernández – Remolà, 2008, pp. 92 i 95). Així mateix en les estructures suburbanes de la vil·la del Parc de la Ciutat⁸⁰, a Tarragona, trobem un percentatge del 49,22% de *sigillata* hispànica.

Resulta sorprenent que a Torre Llauder hi arribés una quantitat tan considerable de *sigillata* hispànica, si ho comparem amb altres jaciments, en els quals podem veure com la seva presència és força baixa. Això succeeix a *Baetulo*, on Tarrats fa una estimació del 2,6%, molt llunyà del 38,8% d'itàliques i del 58,6% de sudgàl·liques (Tarrats 1992, p. 167), resultats molt similars als de Madrid (1999, p. 283) en estudiar els segells de *Baetulo*⁸¹. A Empúries, sembla que es poden aplicar paràmetres semblants⁸². Per alguna raó que desconexem, la comarca del Maresme i, més concretament, Torre Llauder, va ser el centre de destí d'una quantitat força alta d'aquestes produccions. No sabem si el fet que la família d'algun dels seus propietaris tingués un possible origen a *Caesaraugusta*, com fou el cas de C. *Marius Aemilianus* (IRC I, 103), de la tribu Aniënsis, podia haver contribuït a un major intercanvi de relacions comercials entre els dos punts.

Per altre costat, els resultats coneguts de les vil·les romanes de les àrees rurals de *Baetulo* i d'*Iluro*⁸³, aquests percentatges semblen més equilibrats, tindrien de promig un 25%, així es pot deduir dels resultats corresponents a 35 jaciments d'aquestes àrees (Prevosti 1981-B, pp. 291 – 292), en el Moré, a Sant Pol, el percentatge és del 13,79% (Járrega 1997, pp. 82 – 83), no obstant això, coneixem dos jaciments molt propers a Torre Llauder que enregistren

⁷⁹ Dades pròximes a les que obtenen García *et alii* 1997, p. 198, que, per a la *sigillata* hispànica, en aquest mateix solar, assenyalen un 65% per la *sigillata* hispànica i el 8% per la *sigillata* africana "A".

⁸⁰ Vegeu Aquilué 1992, p. 26, on assenyalava un percentatge d'hispànica del 49,22%, respecte d'un 25,53% de *sigillata* africana "A" i 23,02% de sudgàl·lica. Dades que Aquilué *et alii* 2005, p. 236, fan, a la vegada, extensives a la ciutat de *Tarraco*.

⁸¹ Aquilué 1987, ens dóna unes xifres que poden semblar quelcom diferents, possiblement pel fet que, en el seu còmput, no inclou la *sigillata* itàlica. Per a aquest autor, a l'època de Domicià, s'enregistra, per a la TS sudgàl·lica un 74%, per a la TS hispànica un 22 % i per a la TS africana "A" un 4%, mentre que en el segle II dC les xifres són 30%, 15% i 55%, respectivament (Aquilué 1987, pp. 67 i 68).

⁸² Vegeu Cazorro 1911, p. 297, fig. I; Mezquíriz 1961, vol. II, làms. 262 a 270; Tremoleda – Castanyer – Santos 2014, p. 51, làm. 6, 2 i 3.

⁸³ Per a la ciutat romana d'*Iluro*, malgrat que no tenim suficients dades, per les troballes fetes fins ara, pensem que ens mouríem en uns percentatges força discrets (cfr.: Clariana 1984-B, pp. 137-138; Clariana 1990-A, p. 109, 277, 278; Clariana 1994-B, pp. 32-33; Cerdà *et alii* 1997, p. 77 i p. 91). Per això, s'ha argumentat, per als casos de *Baetulo* i *Iluro*, una regressió econòmica que podria haver tingut lloc a finals del segle I dC, no sabem si a causa de la jerarquització de nuclis urbans (Aquilué 1984, p. 108; Aquilué 1987, pp. 205 – 208) o a causa de l'Edicte de Domicià (Clariana 1984-B, pp. 137-138). Sobre l'Edicte de Domicià vegeu: Pereira 1985, pp. 349 – 364; Le Gall – Le Glay 1995, pp. 342-343; Suárez Piñero 2005, pp. 46-47.

percentatges molt baixos⁸⁴, com són el del Sant Crist de Cabrils (Clariana 2002, p. 116) i el de can Modolell a Cabrera de Mar (Clariana 2011-B, pp. 81 - 82).

Diferent seria la difusió costanera pel Mediterrani de l'Ebre en avall, *Valentia* seria una de les ciutats amb més recepció d'aquests productes, amb un percentatge del 57,16%, a *Saguntum* correspondria un 12,38%, *Ilici* un 9,68%⁸⁵ i, més llunyà, *Baelo* un 25,22%. A l'altra banda de la Península⁸⁶, a l'Atlàntic, concretament a *Conimbriga* el percentatge és d'un 38,19% (Montesinos 1998, p. 179). Prop de Tarragona, a la vil·la romana dels Munts, correspondria un 66%⁸⁷. En canvi, a *Ilerda*, ciutat de l'interior, on els productes arribarien per via terrestre, el percentatge correspondria al 47%⁸⁸, una mica per sota de Torre Llauder que el situem en el 52,21%.

Ens crida també l'atenció la presència d'altres produccions hispàniques, com poden ser les del taller d'Abella del qual hem arribat a comptar com a segurs 13 individus, la qual cosa podria ser l'indici d'unes certes relacions comercials amb la Catalunya interior. Com a singular hem de considerar la troballa de la peça del taller de Mas d'en Corts, de Reus, a Torre Llauder (Clariana 2013-B, p. 398). També hi ha un grup de peces que considerem fabricades a l'àrea catalana, però, ara per ara, sense possibilitat de determinar-ne amb seguretat el taller d'origen⁸⁹.

Tot seguit podem veure el llistat de formes i percentatges, i quines eren les peces més freqüents en aquest jaciment pel que fa a la producció de *sigillata* hispànica:

⁸⁴ La vil·la romana de Can Blanc, a Argentona, també estaria dins aquest grup d'escassa arribada de *sigillata* hispànica (Carreras – Rigo 1994, pp. 181 i ss).

⁸⁵ Respecte a la comparació, aquesta s'efectua amb les itàliques i les sudgàl·liques, en tant que, per *Ilici* i *Saguntum*, no es disposa de suficients dades per fer-la extensiva a la *sigillata* africana "A". Vegeu també Escrivà 1989, p. 182.

⁸⁶ Si donem una ullada als mapes de la Península, publicats per Beltrán (1990, pp. 122 i 123), podem observar com el taller de Tricio hi arriba a tota, mentre que altres, com el d'Andújar, únicament s'expandeixen per la Bètica i passen l'Estret vers la zona mauritana. El taller de Bronchales, en canvi, tindria una difusió limitada en un radi d'acció que arribaria a *Valentia* i a Castella.

⁸⁷ Tarrats 2003, p. 317, a la nota núm. 8 matisa que els percentatges indicats són a títol orientatiu.

⁸⁸ Segons dades obtingudes a partir del catàleg de peces publicades del Portal de Magdalena (Pérez Almoguera 1990). Per contra, la *sigillata* africana "A" és força escadussera (Pérez Almoguera 2005, p. 110).

⁸⁹ Això no obstant, entre elles n'hi ha una possiblement de Solsona (**H-339**) i una altra amb possibilitats de correspondre (amb certs dubtes) a *Ilerda* (**H-5**).

Sigillata hispànica de Torre Llauder.- Quantificació i percentatges:

Forma	Núm. individus	Percentatge
Drag. 29 i Hisp 29/37	205	15%
Drag. 30	47	2,976%
Drag. 37-a	337	25%
Hispànica 37-b	130	9,67%
Hispànica 40	2	0,148%
Hispànica 48	4	0,297%
Hispànica 2	2	0,148%
Hispànica 3	1	0,744%
olpes	3	0,223%
tancades	9	0,669%
Hispànica 4	5	0,297%
Hispànica 7	2	0,148%
Ritt. 8	2	0,148%
Drag. 15/17	117	8,70%
Drag. 18	65	4,836%
Drag. 24/25	1	0,744%
Drag. 27	259	19%
Drag. 33	6	0,33%
Drag. 35	29	2,15%
Drag. 36	105	7,81%
Ludowici Tb	1	0,744%
Hispànica 44	3	0,223%
Hispànica 77	2	0,148%
Hispànica 88	2	0,148%
Drag. 37 Abella	14	1,041%
Mas d'en Corts	1	0,744%
	1.344	

(en negreta els percentatges superiors al 2%).

Podem apreciar com, en les formes lliures, el servei de taula de les formes Drag. 15/17 (pàtera) i Drag. 27 (copa), serien els més freqüents, amb percentatges de 8,70% i 19%. El següent servei de taula, el de les formes Drag. 36 (pàtera) i Drag. 35 (copa), tindrien percentatges més reduïts vers el 7,81% i 2,15%. A continuació vindria la Drag. 18 i la Drag. 33⁹⁰, amb 4,83% i 0,33% respectivament. Entre les formes decorades sobresurten, la forma Drag. 37-a amb un 25% i la Drag. 29 que, junt amb la forma Hispànica 29/37, arriben al 15%.

5.1.8.- Terra sigillata africana "A":

A Catalunya es constata com, encara que el comerç amb el nord d'Àfrica (concretament el provinent de la zona de l'actual Tunísia) ja era present des de

⁹⁰ Possiblement, la proporció reduïda d'aquesta forma, indicaria que la Drag. 27 també faria servei de taula junt amb la Drag. 18, semblant al que succeeix en la *sigillata* sudgal·lica.

l'època Juli-Clàudia (primera meitat del segle I dC), no és fins a l'època de Domicià quan, emprant les mateixes vies de penetració⁹¹, comencen a arribar a les nostres contrades les produccions de ceràmiques fines tipus *sigillata* africana "A" (Aquilué 1985, p. 210; Aquilué 1990, p. 1.022).

De tot el volum de *sigillata* africana "A" trobat a Torre Llauder⁹², dins el grup de l'A-1, d'entrada ens crida l'atenció el fet que hi ha dues formes que sobresurten per damunt de la resta, són l'Hayes 3-B i l'Hayes 8-A, amb unes xifres que superen més de 200 individus identificats per a cada una, podem suposar que això podria molt bé indicar que possiblement aquestes dues formes conjuntes constituïrien un servei de taula o joc de vaixel·la⁹³.

L'expansió de la *sigillata* africana "A", a la Península Ibèrica és desigual. Només donant una ullada als mapes (Beltrán 1990, p. 140, fig. 59) veiem com inicialment hi hauria unes rutes i un trànsit comercial que s'hauria anat consolidant al llarg del segle I dC i que posteriorment s'utilitza per fer arribar els productes, en aquest cas les ceràmiques fines com la *sigillata* africana "A", del Nord d'Àfrica fins a *Tarraco* i altres ciutats costaneres⁹⁴. A l'interior la freqüència disminuiria, com també disminueix un cop passada la desembocadura del riu Guadalquivir⁹⁵. Veiem que, mentre *Baelo Claudia* té uns percentatges alts (Bourgeois – Mayet 1991, p. 384), aquests canvien radicalment tant a *Augusta Emerita* (Vázquez 1985, pp. 31 – 37) com a *Conimbriga* (Delgado 1975, pp. 249 – 251).

A nivell de Catalunya disposem de les dades de tres ciutats romanes com són: *Tarraco*⁹⁶, *Baetulo*⁹⁷ i *Emporiae*⁹⁸, els resultats de les quals, pel que fa a

⁹¹ Hi ha referències d'una ruta de navegació, força activa, que faria el trajecte des de les costes de Cartago fins a *Tarraco*, passant per les illes Balears (Aquilué 1990, p. 1.022). Aquesta forta importació de ceràmiques fines, segons Nieto, seria conseqüència al fet que a l'Àfrica Proconsular, a partir del 70 dC té lloc un increment notable de la producció agrària (Nieto 1991, p. 1020). Per contra, per Empúries (Nieto 1993, p. 81) i, potser, també per *Iluro* i *Baetulo*, aquestes ceràmiques no haurien arribat per ruta directa sinó per via de redistribució.

⁹² No sabem si a *Iluro* i *Baetulo*, i per tant Torre Llauder, els subministrament de redistribució de la *sigillata* africana "A" arribarien des de *Tarraco* o des de la zona portuària de Narbona, com si que suposem ho feien des d'aquesta darrera per la *sigillata* sudgàl·lica. En canvi, per *Emporiae*, Nieto considera la possibilitat que el subministrament arribaria des de la ruta de redistribució de Narbona (Nieto 1993, p. 81).

⁹³ Sobre els serveis de vaixel·la, vegeu també Aquilué 1990, pp. 832 i 833.

⁹⁴ La distribució, tal com hem dit, seria desigual, com podem veure en el cas de la ciutat de *Valentia* que, possiblement, pel motiu d'estar ben integrada en els mercats receptors de les produccions de *sigillata* hispànica, enregistra uns percentatges quelcom reduïts de *sigillata* africana "A", concretament, estaria en un 15% en el segle II dC (Escrivà 1989, p. 182).

⁹⁵ Cfr.: Bonifay 2004, p. 447, fig. 252.

⁹⁶ Aquilué 1990, pp. 821 i ss.

⁹⁷ Aquilué 1987, *passim*.

⁹⁸ Nieto 1991, pp. 562 i ss.

quantificació de formes es poden paral·litzar amb la vil·la de Torre Llauder, tot i que hem de tenir present que aquesta darrera no era una ciutat, però tenen el factor comú que totes són costaneres. En la taula comparativa podem veure com les diferents formes presenten certes similituds quantitatives que, a la vegada, serien conseqüència dels subministraments que els arribarien.

	<i>Tarraco</i>	<i>Baetulo</i>	<i>Emporiae</i>
Hayes 3-A	8	6	
Hayes 3-B	44	39	96
Hayes 3-C	23	1	21
Hayes 4	2	1	
Hayes 5-B	1	1	1
Hayes 6-A	7	2	
Hayes 6-B	20	5	11
Hayes 6-C		1	13
Hayes 6 indet.		5	8
Hayes 7-A	3 (?)	7	3
Hayes 7-B		3	10
Hayes 8-A (A1A)			16
Hayes 8-A	49	30	67
Hayes 8-B	13		11
Hayes 9-A	48	72	103
Hayes 9-B	20	13	17
Hayes 10	4		14
Hayes 11	2		
Hayes 14-A	3	2	2
Hayes 14-B	25	1	
Hayes 14-C	19	4	12
Lamb 3 indet.	64		
Hayes 15			24

	<i>Tarraco</i>	<i>Baetulo</i>	<i>Emporiae</i>
Hayes 16	9	4	17
Hayes 17	Ostia I 57=4		1
Hayes 17-A.4	6		
Hayes 17-A.5	1		
Hayes 17-B	1		
Hayes 19	2	2	14
Hayes 20	15	7	14
Hayes 21		1	2
Hayes 22		4	2
Hayes 27	50	5	58
Hayes 31	19	1	4
Hayes 34	3	2	20
Hayes 36			1
Hayes 44	2		
Hayes 52-B			1
Hayes 123	1		3
Hayes 132			1
Hayes 136			1
Hayes 140	2		1
Hayes 143	1	2	1
Hayes 147	4	6	1
Hayes 153		1	
Hayes 158	1		1
Hayes 160	1		1
Hayes 162			1
totals	473	228	547

Un detall que crida l'atenció, com veurem a l'avaluar les xifres de Torre Llauder en comparació amb aquestes tres ciutats, és l'abultada quantitat d'individus en dues formes concretes, com són la forma Hayes 3-B i la forma Hayes 8-A. Quantitats quelcom allunyades de les tres ciutats, on la que més s'hi apropa seria *Emporiae* amb 96 individus classificables dins Hayes 3-B i amb 67 individus de la forma Hayes 8-A.

***Sigillata* africana "A" de Torre Llauder.- Quantificació i percentatges:**

Forma	Núm. individus	Percentatge
Hayes 1	1	0,137%
Hayes 2	43	5,914%
Hayes 3-A	5	0,685%
Hayes 3-B	219	30,123%
Hayes 3-C	16	2,200%
Hayes 4-A	4	0,548%
Hayes 5-B	5	0,685%
Hayes 6-A	1	0,137%
Hayes 6-B	17	2,338%
Hayes 6-C	22	3,026%
Hayes 7-A	10	1,37%
Hayes 8-A	221	30,398%
Hayes 8-B	1	0,137%
Hayes 8-B var.	1	0,137%
Hayes 9-A	10	1,37%
Hayes 9-B	26	3,576%
Hayes 14-A	2*	
Hayes 14-B	13*	
Lamboglia 3 (indeterminat)	62*	10,591%
Hayes 16	6	0,822%
Hayes 17-A	1	0,137%
Hayes 19	4	0,548%
Hayes 20	3	0,411%
Hayes 21	4	0,548%
Hayes 22	2	0,274%
Hayes 27	1	0,137%
Hayes 34	4	0,548%
Hayes 123	2	0,274%
Hayes 131	1	0,137%
Hayes 135.2	1	0,137%
Hayes 140	2	0,274%
Hayes 147	2	0,274%
Hayes 156 var.	1	0,137%
Hayes 158	1	0,137%
Hayes 160	2	0,274%
	727	

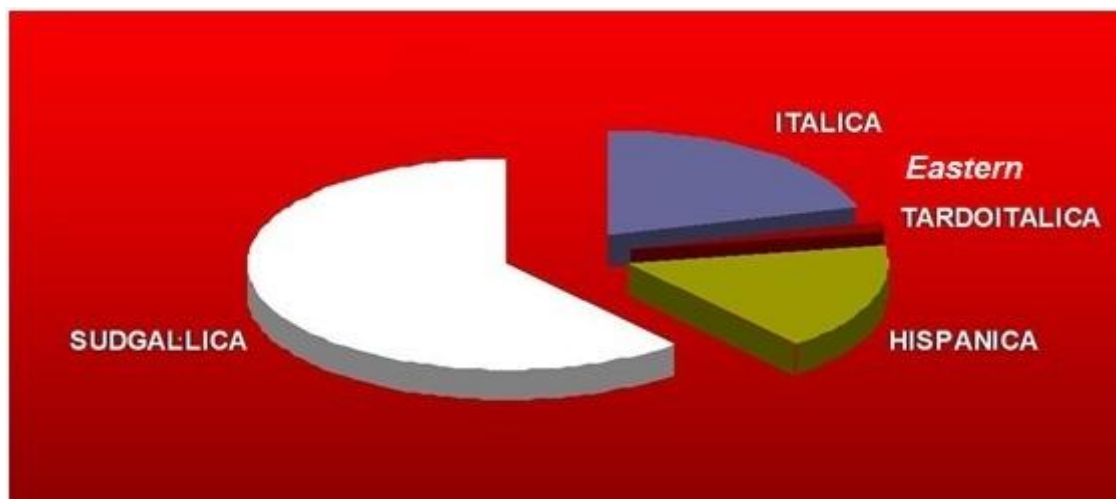
(en negreta els percentatges superiors al 2%).

A part de les formes Hayes 3-B i Hayes 8-A que hem comentat abans, veiem que obtenen percentatges significatius les formes Hayes 2, l'Hayes 3-C, les Hayes 6-B i 6-C, així com l'Hayes 9-B que estan situades cronològicament en la banda de finals del segle I dC i fins la primera meitat del segle II dC. En canvi de la segona meitat del segle II dC, la que obtindria un percentatge més alt seria el grup de la forma Hayes14⁹⁹ (Lamboglia 3) que sumat puja un 10,59%.

5.1.9.- Marques de terrissaie:

Si passem a veure els resultats totals de les marques de terrissaie que hem enregistat en les produccions itàlica, *eastern sigillata* B, tardoitàlica, sudgàl·lica i hispànica, dona unes pautes que no venen a coincidir amb els volums reals d'individus de cada grup. Així constatem com el nombre de marques de terrissaie de la sudgàl·lica és diverses vegades més gran que el d'hispàniques. Això ve motivat pel fet que en la producció hispànica, a partir d'un moment determinat, que aproximadament podem suposar cap a principis del segle II dC, abandonaria la pràctica d'estampar el segell del terrissaie, per la qual cosa s'observa aquesta davallada que no és proporcional amb el volum que arriba. Més modestes, però proporcionades al volum, són les xifres de les marques de les itàliques i les tardoitàniques, i finalment, un exemplar únic d'*eastern sigillata* B.

Marques de terrissaie, gràfic de proporcions entre grups:

El total de la mostra és de 132 marques, distribuïdes segons el nombre d'individus i percentatges indicats seguidament:

⁹⁹ Indicats en la taula amb un asterisc.

<i>Sigillata</i> itàlica	<i>Eastern</i>	tardoitàlica	sudgàl·lica	hispanica
27	1	2	80	22
20,3%	0,7%	1,5%	61%	16,5%

Veiem en la següent taula, les marques identificades agrupades segons tipus:

itàlica	<i>Eastern</i> s. B	tardoitàlica	sudgàl·lica	hispanica
ANI...	XAPIΣ	SEX·M·P	A..RliS	ARG (2)
Ateius (3)		SEX·M·F	Bassus II	Caius Lucretius (2)
Cn. Ateius / Zoilus			Calvus II	Maternus Tritiensis
Mahes (2)			Canrugatus o Cabucatus	Sempronius
A.Avilus			Carantus II	Segius Avitus
Masa.. Calidius Strigo			L. Cosius Virilis	Valerius Firmus
Memmius			Crestio o Crestus (5)	Valerius Quietus
Octavius Proclus (2)			Crispus	O AE FIR
M. Perennius Tigranus (3)			Crucuro	...PAT
Philologus			Damonus B	...OVI
Philotas			Frontinus I (2)	
Protus			Habitus I	
Quartio			Ingenuus	
Rasinius (?)			Iucundus I B	
A.Titius Figulus Arretinus			C. Iulius Clemens (2)	
L. Titius Copo			Iullinus	
Vinicius			Iustus	
Volusenus (2)			Labio	
(roseta)			Maccarus (8)	
			Min...	
			Mommo (7)	
			Niger (3)	
			Passienus	
			Patricius (7)	
			Primus I (4)	
			Primus II	
			Rogatus	
			T. Rufinus (2)	
			Rusticus	
			Sabinus II	
			Secundus II	
			Sextius cantus	
			Severus II	
			Silvinus II (6)	
			Tertius	
			L. Tertius Secundus	

itàlica	<i>Eastern s. B</i>	tardoitàlica	sudgàl·lica	hispanica
			Vitalis (6)	
			OFDN	
			CILNSO	

En les marques que s'ha trobat més d'un exemplar, s'indica el número d'exemplars dins parèntesi. No s'inclouen en el llistat els fragments de marques sense possibilitats d'identificació a causa del seu estat de conservació.

5.1.10.- Els grafitis i l'onomàstica:

Els grafitis documentats són indicis i testimonis que ens indiquen una vegada més el valor de la ceràmica *sigillata* com a suport epigràfic. Hem pogut veure entre les inscripcions enregistrades com algunes fan referència al possible nom del usuari (EROTE, PLATO/..., NICE(NIS) o NICE(PHORUS)¹⁰⁰, IUC(UNDUS), noms que semblen més aviat propis de persones de condició servil. Dos d'ells semblen correspondre a cognoms romans ben coneguts V. SERANUS¹⁰¹, i VA(LERIA) T(H)ALLUSA?¹⁰²). Un sol exemplar, en *sigillata* itàlica, està escrit en alfabet ibèric, la qual cosa ens parla de la presència de gent autòctona del país en la vil·la romana de Torre Llauder. En determinats casos podem pensar que la inscripció pot fer referència a una indicació numeral. Com excepcional hem de definir el fons de copa (**H-464**) que inicialment es considerà referit a un acte religiós i posteriorment ha estat interpretat, per D. Gorostidi, com HERENIO.

La tendència a escriure o grafitar ceràmica sembla que aniria minvant en l'espai cronològic comprès entre els anys 100 i 150 dC, possiblement l'explicació del fenomen s'hauria de cercar en una pèrdua del nivell d'alfabetització per part dels usuaris¹⁰³, així les peces de *sigillata* africana "A", de Torre Llauder, sembla que els únics grafitis que presenten serien dibuixos esquemàtics.

Veiem en la següent taula, els grafitis documentats, segons tipus ceràmics:

t.s. itàlica	tardoitàlica	sudgàl·lica	hispanica	africana "A"
IROTI/..	K	EV/..	LINA/...(?)	IV/..
.../LVCT/...		V SIIRANI	../OER (?)	asteriscs (3)
VA(leria) TALLVSA?		AE/...	X	
D (?)		LA (?)	X	
CE.BA.TI (?) CA.TU (en alfabet ibèric)		CRII/..	PLATO/...	

¹⁰⁰ Vegeu IRC V, 45.

¹⁰¹ Vegeu IRC V, 22, on donen una interpretació com V(asum) o V(ibi) SERANI. El cognom SERANUS està documentat també a Isona (IRC II, 24), a Caldes (IRC I, 42) i a *Barcino* (IRC IV, 59)

¹⁰² Inicialment, s'hi havia interpretat de forma incerta com: "IAQVERAI IM/.." (Clariana 2013-B, p. 6, núm. 15). Els autors d'IRC, donen una lectura com "Va(leria) T(h)allusa" (IRC V, 44), apuntant la coincidència amb el nom de l'esposa d'un sevir augustal de *Barcino* del segle II dC (IRC IV, 113). Cal matisar que la peça de Torre Llauder, en tant que porta marca de terrissaire (**I-149**), està datada a partir del 15 dC.

¹⁰³ Cfr.: Bustamante 2013-A, p. 21.

t.s. itàlica	tardoitàlica	sudgàl·lica	hispànica	africana "A"
		VI	asterisc	
		dibuix geomètric	IIROTI / EIIROTI	
		IVC/..	dibuix (?)	
		X	X (3)	
		X (?)	.../AVA/...	
		.../AC	símbol geomètric	
			EPN/...	
			X	
			NICII	
			IIHRIIIO L^L RIISTITVIT / . ./IV/..?	
			SA	

5.2.- Els abocadors d'escombraries de Torre Llauder:

Tal com hem vist, el fet que s'haguessin localitzat dos abocadors d'escombraries, més el petit abocador de la Pollancreda, així com els materials que varen reomplir el sector de l'hipocaust 2 i que molt possiblement provindrien originàriament d'un dels abocadors, a l'igual que les U.E. 2 i 4 del peristil est on la quantitat de ceràmica fina que s'exhumà fa pensar en la possibilitat que també provinguessin d'abocadors. Tots aquests elements han vingut a proporcionar una quantitat molt alta de material que fan que la vil·la romana de Torre Llauder tingui una densitat i presència de *sigillata* gairebé comparable a la que usualment es documentaria en una ciutat romana de mida petita o mitjana.

Al Maresme, coneixem l'abocador de la vil·la romana de Can Majoral, a Mataró¹⁰⁴, que pot ajudar-nos a establir paral·lelismes en el sentit que aquest, amb uns estrats ben definits, segueix una seqüència cronològica que aniria des de meitats del segle I aC i arribaria fins una data compresa entre finals del segle I dC i principis del segle II dC, la qual cosa ens permet veure unes fases amb presència de *sigillata* itàlica, sudgàl·lica, hispànica i, molt poca, africana "A" (Clariana 1981-A, pp. 83 - 181).

Es coneixen diferents abocadors en l'àmbit de la Catalunya romana¹⁰⁵, però potser el més semblant cronològicament al d'aquí seria el dels Tolegassos¹⁰⁶ de

¹⁰⁴ Altres abocadors en vil·les romanes, localitzats en el Maresme, serien el de Can Blanch, a Argentona (Carreras – Rigo1994, pp. 181-213) i el del Sot del Pi, a Premià de Dalt (Montlló – Cazorla – Coll 1998, pp. 77 - 100).

¹⁰⁵ Vegeu, per exemple, el dels Antigons (Járrega 2014-A, pp. 88 – 146). Fora del Principat, a les Balears: González Villaescusa 1990, *passim*.

¹⁰⁶ Casas – Nolla 1993, *passim*.

Girona, si bé aquest darrer manté una seqüència estratigràfica molt clara de què, en el cas de Torre Llauder, no es disposa¹⁰⁷.

Pel que fa a la *sigillata* africana "A", en la fase compresa entre meitat del segle II dC i principis del III dC, les troballes de l'abocador dels Antigons ajuden a establir paral·lels amb el material que allà es va exhumar, si bé aquest darrer té la mateixa mancança que tenim a Torre Llauder en tant que els materials provenen d'una recollida i, per tant, no es disposa de la informació sobre el seu context estratigràfic. Això no obstant, a Torre Llauder, la informació que tenim d'aquest moment és fiable en tant que prové dels estrats excavats en el subsòl de les estances amb paviments de mosaic *opus tessellatum*.

5.3.- Comparacions amb altres jaciments:

Proporcions entre grups ceràmics:

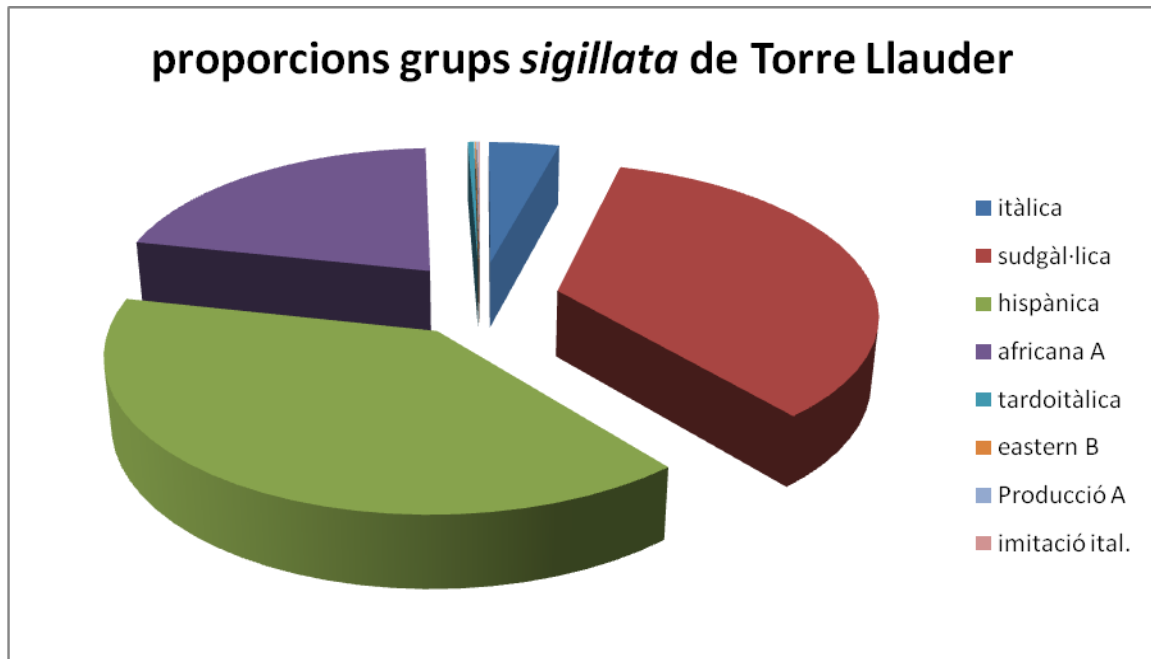
Hem escollit, per iniciar l'avaluació comparativa sobre la quantificació del material, dos jaciments ben estudiats, com són *Baelo Claudia* i *Conimbriga*, en punts geogràfics, força apartats dins la península Ibèrica, això ens donarà una pauta força clara de com funcionaria a gran escala la redistribució de les ceràmiques fines, tot i que aquestes siguin ciutats mentre que Torre Llauder sols era una vil·la romana, com veurem potser aquest fet podria explicar la proporció relativament reduïda que tenim de *sigillata* itàlica¹⁰⁸. Passant als altres grups veiem com la geografia apartada de les dues ciutats no és obstacle per a una arribada fluïda dels productes del sud de la Gàl·lia. En canvi, per a la *sigillata* hispànica, les proporcions de Torre Llauder i *Conimbriga* són força semblants, no així a *Baelo*, que és inferior. Finalment, més clarificadora és la comparança amb la *sigillata* africana "A", on *Baelo*, per raons geogràfiques de proximitat amb el nord d'Àfrica rep una proporció força alta dels seus productes, però que no arriba a superar el percentatge de la sudgal·lica. En canvi a *Conimbriga*, pensem que a causa de la seva major distància, aquesta sols és testimonial¹⁰⁹, mentre que a Torre Llauder la proporció¹¹⁰ vindria a ser quasi la meitat de la *sigillata* hispànica quantificada.

¹⁰⁷ En el cas de l'abocador del sector est de Torre Llauder, gràcies a l'actuació d'urgència de l'any 1982, es va trobar una petita part de l'abocador alt imperial que havia excavat Ribas, la qual cosa va permetre veure una mostra del conjunt de materials.

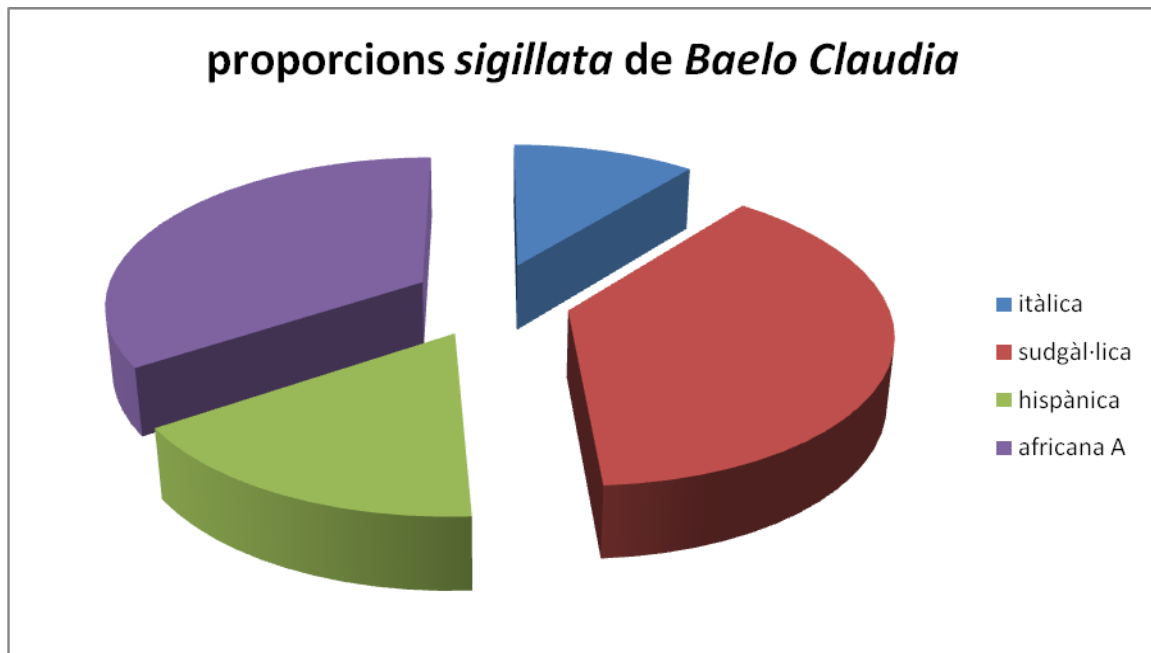
¹⁰⁸ Observem que una part important de la *terra sigillata* itàlica prové d'una etapa en que encara no es coneixen restes residencials a Torre Llauder, sinó d'una terrisseria. Això podria estar en consonància amb unes proporcions febles de vaixel·la de taula. En canvi, a partir del moment en que hi ha la vil·la, també es detecta una proporció major de sigil·lades.

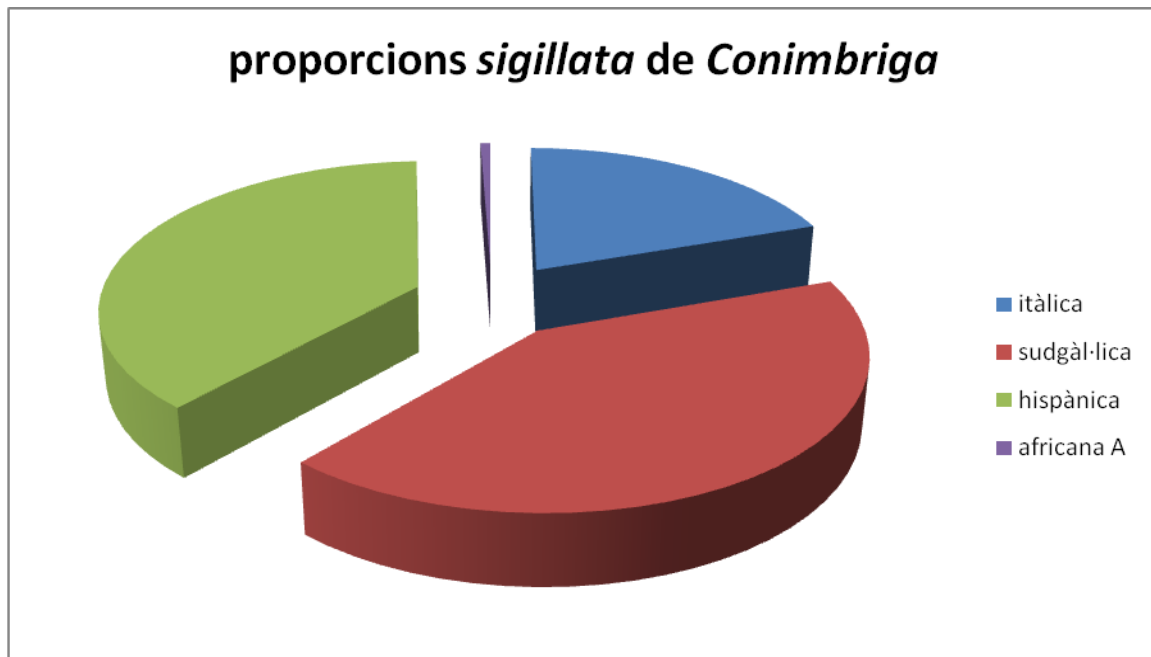
¹⁰⁹ Quelcom semblant succeiria a *Augusta Emerita* on l'estudi de la *sigillata* africana posa de relleu la troballa de tan sols setze individus (seleccionats d'entre un total de trenta -dos) de la varietat "A". Vegeu Vázquez 1985, pp. 31-37.

¹¹⁰ Junt amb aquest 21% arribarien també, molt possiblement amb el mateix transport, les ceràmiques comunes africanes, per la qual cosa el volum global d'importacions africanes s'incrementaria considerablement, i el mateix passaria a *Conimbriga* i *Baelo*.

Totals de la mostra: *Sigillata* itàlica: 142; *Eastern B*: 2; Producció A: 3; Imitació itàlica: 2; Tardo-itàlica: 13; Sudgàl·lica: 1.188; Hispànica: 1.344; Africana "A": 716; Total: 3.411.

	Torre Llauder	Baelo Claudia	Conimbriga
Itàlica	4%	11%	20%
sudgàl·lica	35%	38%	41,42%
hispànica	39%	17%	38%
africana "A"	21%	34%	0,58%

En canvi, si passem a comparar els resultats de Torre Llauder amb altres vil·les romanes de l'àrea de Girona, concretament dues de significatives, com poden ser els casos de la vil·la romana de Vilauba¹¹¹ i la vil·la romana dels Tolegassos¹¹², veiem com les xifres tenen resultats gairebé sorprenents, la *sigillata* itàlica es troba en percentatges reduïts d'un 5,95% i un 2,457%, en canvi la *sigillata* sudgàl·lica està en 45,90% i 49,20% i la *sigillata* africana A és present en un 43,90% i 47,47%. La conseqüència de tot plegat és lògica, en no tenir, o tenir molt poca presència, la *sigillata* hispànica en els mercats d'aquella zona, aleshores les produccions de la Gàl·lia i el nord d'Àfrica es reparteixen el mercat i ho fan en sincronia cronològica i coincidint en el darrer quart del segle I dC i principis del segle II dC, així ho veiem també, però a una proporció més gran, a *Emporiae*, on els percentatges de sudgàl·lica es troben, a l'època de Domicià, en un 90% i a la primera meitat del segon en el 63%, mentre que la *sigillata* africana "A" tindria aproximadament un 5% a l'època de Domicià i un 28% fins a la meitat del segle II dC (Aquilué *et alii* 2005, p. 236, fig. 27).

¹¹¹ A partir de les dades obtingudes de Castanyer – Tremoleda 1999, pp. 154, 181 i 199.

¹¹² Dades obtingudes de Casas 1989.

	Torre Llauder	Vilauba	Els Tolegassos
Itàlica	4%	5,95%	2,457%
sudgàl·lica	35%	45,90%	49,20%
hispanica	39%	4,25%	0,873%
africana "A"	21%	43,90%	47,47%

Aquesta comparativa la fem extensiva vers el camp de Tarragona (*Ager Tarraconensis*), amb tres vil·les, concretament la vil·les romanes dels Antigons, Mas d'en Gras i els Munts, més una quarta de la zona de Dertosa (*Ager Dertosanus*), la vil·la romana de Casa Blanca. Els percentatges obtinguts són els següents:

	T. Llauder	Antigons	Mas Gras	Els Munts	Casa Blanca
Itàlica	4%	1,19%	3,30%	4%	0,43%
sudgàl·lica	35%	8,58%	5,37%	6%	0,86%
hispanica	39%	31,32%	33,89%	59%	61,55%
afric. "A"	21%	58,89%	57,43%	31%	37,20%

De l'anàlisi comparativa amb aquestes vil·les es pot veure com els Antigons, Mas d'en Gras i Els Munts, presenten un percentatge força baix de *sigillata* itàlica (el dels Munts coincideix amb el de Torre Llauder). Pel que fa a la sudgàl·lica, els Antigons, el Mas d'en Gras i Els Munts presenten percentatges que no arriben al 10%, mentre que Torre Llauder en un 35% estaria a mig camí del model de vil·les de Girona. Per altre costat, el comportament de la vil·la romana de Casa Blanca també és significatiu, observem que tant en *sigillata* itàlica com en sudgàl·lica no arriba a l'1 per cent. La distribució de la *sigillata* hispanica també resulta sorprenent, Els Munts i la vil·la de Casa Blanca gairebé doblen el percentatge dels Antigons i Mas d'en Gras, mentre que Torre Llauder està entre els dos blocs i més proper als de percentatge baix.

6.- CONCLUSIONS:

6.1.- Conclusions sobre el comerç i el consum de la ceràmica *terra sigillata* alt imperial:

Els resultats globals de la *terra sigillata* enregistrada de Torre Llauder, ens permeten veure com les diferents produccions tindrien un radi d'acció o territori d'influència per a la seva comercialització, el que avui en diríem "mercat". Així observem, en el primer moment, quan la itàlica gairebé no té competidors, que aquesta, quan arriba, ho fa amb un percentatge força reduït d'un 4%, fenomen que no és exclusiu únicament de Torre Llauder, sinó que també es pot fer extensiu, com hem vist, a altres vil·les de la zona catalana

A l'entorn del 40 dC¹¹³, aproximadament, les importacions de La Graufesenque van arraonant a la *sigillata* itàlica, les ciutats costaneres són els llocs on es pot apreciar més el fenomen. A Torre Llauder la sudgàl·lica està en un 35%. No obstant això, a la zona de *Tarraco* veiem com en les vil·les (casos dels Antigons, Mas d'en Gras i els Munts) aquestes ceràmiques arribades del sud de la Gàl·lia tenen un percentatge que oscil·la des d'un 5,37% al Mas d'en Gras i fins al 8,58% als Antigons, i més avall, prop de *Dertosa*, a la vil·la romana de Casa Blanca el percentatge es redueix fins a 0,86%. Sembla que la causa d'aquest descens més aviat l'hauríem de cercar en la proximitat amb la mateixa ciutat de *Dertosa* i que llur port fluvial hauria estat un punt d'arribada, per a la redistribució, de les produccions de *sigillata* dels tallers de la Rioja (*Tritium Magallum*). Per contra, a la banda de Girona, aquests percentatges es capgiren, així, per la proximitat de les vil·les de Vilauba i Els Tolegassos amb *Emporiae*, els percentatges de *sigillata* sudgàl·lica estan just per sota del 50%, en detriment de la *sigillata* hispànica que sols tindria els valor simbòlics de 4,25% per als Tolegassos i 0,873% per a Vilauba. Aquest fenomen, possiblement estaria relacionat amb el fet que la ruta comercial marítima podria haver finalitzat en un límit hipotètic que podríem situar a la desembocadura del riu Besòs, ja que la ciutat romana de *Baetulo* també rep uns percentatges quelcom baixos de *sigillata* hispànica, constituint Torre Llauder, amb un 39%, un cas excepcional i que possiblement podríem relacionar amb la teoritzada vinculació dels propietaris de la vil·la amb la ciutat de *Barcino* o fins i tot de *Caesaraugusta*.

Molt diferent seria el comportament de la *sigillata* africana "A". A nivell peninsular hem vist com tindria una distribució desigual. Per un costat sembla que un dels límits seria la desembocadura del riu Guadalquivir, ja que les ciutats situades cap a l'oest, com *Conimbriga* i *Augusta Emerita*, registren uns percentatges força discrets. Quelcom semblant, però amb no tanta intensitat, succeiria a *Valentia* on a finals del segle I dC el percentatge estaria en l'1,6%, però a mitjans del segle II dC, quan ja quasi no arriben les produccions del sud de la Gàl·lia, el percentatge puja fins al 15%, mentre que la *sigillata* hispànica enregistra un percentatge del 75% (Escrivà 1989, pp. 177 i 182). A nivell de

¹¹³ Cfr.: Nieto 1991, p. 1.020, el 40 dC es la data que vindria a coincidir amb un gran augment de producció a La Graufesenque.

Catalunya, *Tarraco* hauria estat un punt clau d'arribada d'aquest productes, així al jaciment del carrer Gasòmetre, 18, s'enregistra un 51% de *sigillata* africana "A" (Fernández – Remolà 2008, p. 95) i també, tal com hem vist abans, s'enregistrarien percentatges alts en el camp. A Torre Llauder, el percentatge, és d'un 21%.

6.2- Conclusions generals. Assaig d'interpretació arqueològica i històrica a partir de les dades obtingudes dels materials de Torre Llauder:

Primer.- Pel que hem vist, les xifres de produccions itàliques estan en unes proporcions força normals i amb unes quantitats lògiques si ho comparem amb altres indrets i d'acord amb la importància del lloc i el volum d'excavació realitzat. Paral·lelament, en el mateix moment, a l'època d'August i Tiberi, trobem altres varietats com són: la producció A de la Badia de Nàpols, l'*Eastern Sigillata* B i les imitacions de la *sigillata* itàlica, l'arribada d'aquestes darreres peces, per la seva escassetat, podia ser fruit d'un comerç més singular i puntual.

En aquest període de temps, especialment el que va del 30 aC al 30 dC, la vil·la hauria experimentat canvis notoris, com serien el fet que la indústria de fabricació d'àmfores i altres ceràmiques comunes que hi hauria en aquell indret, des de, possiblement, el 40 aC, s'hauria anat amortitzant al voltant del 15 aC; no obstant això, no sabem si prosseguiria en un altre indret de la vil·la. Entre el 15 aC i el canvi d'era hauria tingut lloc la transformació arquitectònica de la vil·la, moment històric que sabem que vindria a coincidir amb l'adequació de la Via Augusta al seu pas pel Maresme i com aquesta passava a 500 metres al nord de Torre Llauder. Recordem així mateix com a l'any 1954 a Vilassar de Mar (Ribas 1964, p. 153 – 157) fou descobert un dels seus mil·liaris¹¹⁴. No sabem fins a quin punt aquestes transformacions de la vil·la podrien ser el reflex d'un canvi de propietat o potser fruit d'un canvi o millora de l'activitat econòmica.

Segon.- El moment cronològic en el qual les xifres de material comencen a augmentar significativament estaria situat a mitjan del segle I dC. És el moment que estan arribant en quantitats destacables les sigil·lades sudgàliques, poc temps després ho faran les hispàniques i, a finals del segle I arribaran les primeres sigil·lades africanes "A". El darrer quart del segle I dC possiblement hauria estat el moment de màxima diversitat i concentració de materials. Malgrat això, pràcticament no ha estat possible la constatació d'aquest fet amb la presència palpable d'uns estrats arqueològics clars, d'aquí la importància de fer l'estudi de conjunt de la *terra sigillata* de Torre Llauder.

Tercer.- A principis del segle II dC seguiria la mateixa tendència de finals del segle I dC. Això no obstant aniria baixant l'arribada de productes del sud de la Gàl·lia. També és el moment al qual corresponen les tardo-itàliques trobades a la vil·la. Durant aquest segle podem suposar, per la presència del pedestal dedicat a *C. Marius Aemilianus*, que aquesta vil·la hauria estat una propietat seva i de la seva nissaga. A mitjats de segle va minvant l'arribada dels

¹¹⁴ Fabre, Mayer i Rodà 1983, pp. 122-123, daten el mil·liari de Vilassar de Mar entre els anys 9 – 8 aC.

productes hispànics de la Rioja i la *sigillata* africana A-1 paulatinament va passant cap a l'A-2 com a vaixel·la fina que va esdevenir predominant. Dintre d'aquesta segona meitat del segle II es troben les peces del taller d'Abella que probablement arribarien a conseqüència del comerç amb l'interior del país.

Quart.- En el segle III, durant el primer terç, no sabem fins a quin punt podria haver tingut lloc un canvi de propietat de la vil·la, el qual possiblement caldria englobar en un fenomen més general de concentració de la propietat¹¹⁵ i que tindria el seu reflex en les luxoses reformes de les vil·les més riques. Les reformes realitzades a Torre Llauder portaren com a conseqüència prèvia el recreixement i l'anivellació dels paviments per a la instal·lació dels mosaics al seu damunt, això propicià que al dessota d'aquests s'exhumaren uns estrats que ens informen de la diferent tipologia de materials d'aquell moment (*facies mobiliar*) i amb una cronologia força precisa. Pels testimonis trobats, hem vist com aquestes reformes tingueren lloc en la *pars urbana* de la vil·la a l'època severiana.

¹¹⁵ Cfr.: Prevosti 2005, pp. 436-439; Járrega 2008, p. 130; Pons 1994, p. 231.

7.- BIBLIOGRAFIA:

AA.VV. (1976): *A propos des céramiques de Conimbriga*. Table ronde tenue à Conimbriga (Portugal les 25-26-27 Mars 1975. (Extrait de Conimbriga, XIV, 1975) Publications du Centre Pierre Paris, (E.R.A. 522) núm. 2. Université de Bordeaux III. Paris.

AA.VV. (1981): *Atlante delle forme ceramiche I. Cerámica fine romana nel bacino Mediterraneo (Medio e tardo Impero)*. EAA. Roma (=Atlante 1981).

Agraz Jiménez, J. (1989): "Hallazgo en Tarragona de una forma decorada del tipo Hermet 15 a, fabricada por *Sabinus*". *Archivo Español de Arqueología*, 62. Madrid, pp. 244 – 255.

Albertini, E. (1911 – 1912): "Sculptures antiques du *Conventus Tarraconensis*". *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, vol. IV. Barcelona, pp. 324 – 474.

Alexander, C. (1943): "The Metropolitan Museum of Art, New-York, fasc. 1: Arretine reliefware". *Corpus Vasorum Antiquorum, U.S.A.* 9, Cambridge Mass.

Almagro, M.; Caballero, L. (1968 – 1972): "Tres vasos excepcionales de cerámica sigillata hispánica: el alfar de MICCIO". *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*. Madrid.

Almuzara, R. (1973): *Las marcas de alfareros en las cerámicas sigillata aretina, sudgálica e hispánica de las ciudades y villas romanas de la comarca del Maresme (Barcelona)*. Tesi de llicenciatura UAB. Barcelona (inèdita).

Álvarez Santos, J.A. (2005): *La Terra Sigillata en Cantabria*. Santander.

Álvarez, A.; Gutiérrez, A.; Pitarch, A. (2007): "Anàlisi d'un conjunt de material ceràmic procedent de Torre Llauder (Mataró, Maresme)". *Pottery workshops and agricultural productions*, 2. Girona 2007, pp. 60 – 68.

Anònim (1860): "Mataró a trozos, ó sea historia de la ciudad de Mataró, antes Civitas Fracta, y anteriormente lluro, por un sugeto que no es natural de ella", dins Balaguer, V.: *Història de Catalunya i de la Corona de Aragón*. Barcelona, vol. I, pp. 144 – 168.

Ameyal – Pumsa (2006): *Anàlisi del sòl de la zona verda municipal de la Pollancreda*. Mataró, desembre (inèdit).

Aquilué, X. (1984): "Las reformas augústeas y su repercusión en los asentamientos urbanos del nordeste peninsular". *Arqueología Espacial*, Teruel, pp. 95 – 113.

Aquilué, X. (1985): "Algunas consideraciones sobre el comercio africano. Tres *facies* características de la cerámica común africana de época alto-imperial". *Empúries*, 47. Barcelona, pp. 210 – 222.

Aquilué, X. (1987): *Las cerámicas africanas de la ciudad romana de Baetulo* (Hispania Tarraconensis). Oxford.

Aquilué, X. (1990): *Relaciones económicas, sociales e ideológicas entre el norte de África y la Tarraconense en época romana: las cerámicas de producción africana procedentes de la Colonia Iulia Urbs Triumphalis Tarraco*. Tesis doctoral dirigida per P. de Palol. Universitat de Barcelona.

Aquilué, X. (1992): "Comentaris entorn a la presència de les ceràmiques de producció africana a Tàrraco". *Miscel·lània arqueològica a Josep M. Recasens*. Tarragona, pp. 25 – 33.

Aquilué, X.; Castanyer, P.; Santos, M.; Tremoleda, J. (2005): "Presencia de producciones sigillatas sudgálicas en las excavaciones realizadas en el foro de la ciudad romana de Empúries (l'Escala Alt Empordà)". *La difusió de la Terra Sigillata Sudgàl·lica al nord d'Hispania*. Barcelona, pp. 199 - 239.

Aquilué, X.; Castanyer, P.; Santos, M.; Tremoleda, J. (2008): "L'evolució dels contextos ceràmics d'Empúries entre els segles II aC i VII dC". *SFECAG, Actes du Congrès de l'Escala-Empúries*. Marsella, pp. 33-62.

Atrián, P. (1958): "Estudio sobre un alfar de terra Sigillata Hispánica". *Teruel*, XIX, pp. 87 – 172.

Atkinson, D. (1914): "A hoard of samian ware from Pompei". *Journal of Roman Studies*, núm. IV. London, pp. 27-64.

Balil, A. (1959): "Vasos aretinos decorados conservados en el Museo Arqueológico de Barcelona y en el Museo Monográfico de Ampurias". *Ampurias*, XXI. Barcelona, pp. 310 – 323.

Balil, A. (1964): "Noticiario". *Archivo Español de Arqueología*, XXXVII. Madrid, pp. 177 – 183.

Balil, A. (1977): "Notas de cerámica romana". *Boletín del Seminario de Arte y Arqueología*, XLIII. Valladolid, pp. 379 - 388.

Balil, A. (1978): "Notas de cerámica romana (II)". *Boletín del Seminario de Arte y Arqueología*, XLIV. Valladolid, pp. 403 – 416.

Balil, A. (1986): "Terra Sigillata Aretina decorada de la Península Ibérica". *Boletín del Seminario de Arte y Arqueología*, LII. Valladolid, pp. 228 – 247.

Balsan, L. (1972): "La louve de Romulus et Rémus dans la céramique de La Graufesenque". *Omaggio a Fernand Benoit, IV. Rivista di Studi Liguri*, Bordighera, pp. 176-182.

Balsan, L.; Vernhet, A. (1971): "Une grande lagene de La Graufesenque". *Gallia*, 29,, pp. 73-108.

Barral, X. (1973): "Mosaicos romanos de Mataró: la villa de Can Llauder y el edificio de Can Xammar". *XII Congreso Nacional de Arqueología, Jaén 1971*. Saragossa, pp. 735 – 746.

Barral, X. (1978): *Les mosaïques romaines et médiévales de la regio Laietana*. Barcelona.

Barthélemy-Sylvand, C. (2008): "Les estampilles sur amphores hispaniques Pascual 1 et Dressel 20 découvertes en Région Centre: approche cartographique des circuits de distribution". *SFECAG, Actes du Congrès de l'Escala-Empúries*. Marsella, pp. 655 – 670.

Barti, A.; Plana, R.; Tremoleda, J. (2004): *Llafranc romà*. Palafrugell.

Beltrán, M. (1978): *Cerámica romana. Tipología y clasificación*. Zaragoza.

Beltrán, M. (1990): *Guía de la cerámica romana*. Zaragoza.

Beltrán, M. ; López Mullor, A. (président de séance) (2008) : "Éléments pour une synthèse sur les productions céramiques en Hispanie Tarraconaise (Ile S. av.- VIe S. apr. J.-C.)" (debat). *SFECAG, Actes du Congrès de l'Escala-Empúries, 2008*. Marsella, pp. 337 – 348.

Bémont, C. (1974): "Le décor des vases sigillés". *Dossiers*, 6. Fontaine-les-Dijon, pp. 67 - 75.

Bémont, C.; Dieulafait, C. (1992 - 1993): "Structures décoratives des céramiques sigillées. Proposition pour une grille d'analyse". *Annales de Pegasus*, 2. Millau, pp. 5-18.

Bémont, C.; Vernhet, A. (1992 – 1993): "Le graffite des nones d'octobre". *Annales de Pegasus*, 2. Millau, pp. 19-21.

Ben Moussa, M. (2007): *La production de sigillées africaines. Recherches d'histoire et d'archéologie en Tunisie septentrionale et centrale*. Barcelona.

Bergamini, M. (2014): *Escoppieto IV/1. I materiali Terra sigillata decorata a rilievo*. Roma.

Bertino, A (1972):. "La cerámica romana di Luni". I problema della cerámica romana di Ravenna, della Valle Padana e dell'alto Adriatico". Bolonya, pp. 160 – 176.

Bonamusa, J. (1970): "La villa romana de Torre Llauder". *La Vanguardia*, 30-5-1970, p. 47.

Bonamusa, J. (2011): *De la Civitas d'Iluro a Alarona (Mataró, Barcelona), entre la Tetrarquia i els Carolingis*. Accésit Premi Iluro 2010. Mataró.

Bonifay, M. (2004): *Etudes sur la céramique romaine tardive d'Afrique*. Oxford.

Botte, E.; Excoffon, P. (2009): "Un atelier de potiers de II è – III è siècles ap. J.-C. Rue du Suveret, Fréjus (Var)". *Les ceramiques communes d'Italie et de Narbonnaise. Structures de production, typologies et contextes inédits. II è siecle av. J.C. – III è siecle ap. J.-C.* (dir.: M. Pasqualini). Nàpols, pp. 57 – 79.

Bourgeois, A.; Mayet, F. (1991): *Fouilles de Belo VI, Les Sigillées*. Madrid.

Brown, A.C. (1968): *Catalogue of Italian Terra-Sigillata in the Ashmolean Museum*. Oxford.

Bru, J. (1963): *Les terres valencianes durant l'època romana*. València.

Buffat, L. (2011): *L'économie domaniale en Gaule Narbonnaise*. Lattes.

Burés, L.; Buxeda, J.; Gurt, J.M.; Palet, J.M.; Planas, C; Tuset, F. (1989): "Caracterización de las producciones de Terra Sigillata Hispánica del horno cerámico de Abella (Naves, Solsonés): Resultados preliminares". *Actes du Congrès de la Societe Française d'Etude de la Ceramique Antique en Gaule, Lezoux 1989*. Marsella, pp. 175 – 179.

Bustamante, M. (2008): "Cerámica y poder: el papel de la Terra Sigillata en la política romana". *Anales de arqueología cordobesa*, 19. Córdoba, pp. 183-200.

Bustamante, M. (2010-A): "Representaciones imperiales en pequeño formato: el caso de la terra sigillata hispánica hallada en *Emerita Augusta*". *Roma 2008 – International Congress of Classical Archaeology Meetings Between Cultures in the Ancient Mediterranean. Bollettino di Archeologia on line I 2010/ Volume speciale/ Poster Session 7*. Roma, pp. 42 - 47 (www.archeologia.beniculturali.it)

Bustamante, M. (2010-B): *El Comercio de Terra sigillata altoimperial en el Círculo del Estrecho*. BAR 2148. Oxford.

Bustamante, M. (2013-A): *La Terra Sigillata Hispánica en Augusta Emerita. Estudio tipocronológico a partir de los vertederos del suburbio norte*. "Anejos de Archivo Español de Arqueología", LXV. Madrid.

Bustamante, M. (2013-B): "Gallo-Roman *sigillata* in the Iberian Peninsula : economic and social aspects". *Seeing Red: New economic and social perspectives on Gallo-Roman terra sigillata* (ed. : Fulford, M. ; Duham, E) . London, pp. 242 – 257.

Buxeda, J.; Gurt, J.M. (1991): "La TSH de l'atelier d'Abella (Naves, Catalogne). Problèmes technologiques". *Actes du Congrès de la SFEAG, Cognac 1991*. Marsella, pp. 431 – 434.

Buxeda, J.; Madrid M.; Morán, M.; Payà, X.; Pérez Almoguera, A. (2014): "La terra sigillata d'Ilerda, caracterització arqueomètrica i estudi històric-arqueològic de la seva producció i de la seva relació amb les ceràmiques engalbades".

Contextos ceràmics d'època altoimperial en el Mediterrani Occidental (dir.: M. Roca; M. Madrid; R. Celis). Barcelona, pp. 182 – 249.

Cabrelles, I.; Gebellí, P. (2011): "La terrisseria romana del Mas d'en Corts (Reus)". M. Prevosti; J. Guitart (dirs.), *Ager Tarraconensis*, 2. Tarragona, pp. 496 – 546.

Cailleux, A. (1981): *Notice sur le code des couleurs des sols*. París.

Carandini, A. (1968): "Sigillata chiara". *Ostia I. Studi Miscellanei*, 13. Roma, pp. 25 - 61.

Carles, J.; Clariana, J.F. (1979): "Troballa d'un vas de Terra Sigil·lada sud-gàl·lica en 'Els Capets' (Mataró)". *Quaderns de prehistòria i arqueologia del Maresme*, 7. Mataró, pp. 191 – 193.

Carreras, N.; Rigo, A. (1994): "Can Blanc (Argentona Maresme). Una vil·la romana de mitjans del segle I d.C. a inicis del segle III d.C.". *Laietania*, 9. Mataró, pp. 181 - 213.

Casas, J. (1989): *L'Olivet d'en Pujol i els Tolegassos. Dos establiments agrícoles d'època romana a Viladamat (campanyes 1982 – 1988)*. Girona

Casas, J. (1999): "La sigil·lada sud-gàl·lica de la vil·la romana dels Tolegassos (Viladamat, Alt Empordà)". *Anuari de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 32. Figueres, pp. 21 – 79.

Casas, J.; Castanyer, J.M.; Nolla, J.M.; Tremoleda, J. (1990): *Ceràmiques comunes i de producció local d'època romana, I. Materials augustals i alto-imperials a les comarques orientals de Girona*. Girona.

Casas, J.; Nolla, J.M. (1993): *L'abocador oriental de la vil·la de Tolegassos (Viladamat, Alt Empordà)*. Girona.

Casas, J.; Nolla, J.M. (2008): "Un ensemble céramique de la fin du IIe siècle après J.-C. À Puig de Sant Grau (Caldes de Malavella)". *SFECAG, Actes du Congrès de l'Escala-Empúries, 2008*. Marsella, pp. 63 – 74.

Casas, A.; Pinto, V.; Gurt, J.M.; Riera, S.; Burés, L. (1989): "Aplicación de la prospección magnética en la localización de hornos de cerámica romana en Navés (Lleida)". *Actes du Congrès de la SFECAG, Lezoux 1989*. Marsella, pp. 169 – 174.

Casas, J.; Castanyer, P.; Nolla, J.M.; Tremoleda, J. (1990): *Ceràmiques comunes i de producció local d'època romana I. Materials augustals i alto-imperials a les comarques orientals de Girona*. Girona.

Castanyer, P.; Sanmartí, E.; Santos, M.; Tremoleda, J.; Benet, C.; Carreté, J.M.; Fàbrega, X.; Rocas, X. (1993): "L'excavació del kardo B. Noves

aportacions sobre l'abandonament de la ciutat romana d'Empúries". *Cypsela*, X. Girona, pp. 159 – 194.

Castanyer, P.; Tremoleda, J. (1999): *La vil·la romana de Vilauba. Un exemple de l'ocupació i explotació romana del territori a la comarca del Pla de l'Estany*. Girona.

Cazurro, M. (1911): "Los vasos aretinos y sus imitaciones galoromanas en Ampurias". *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, 1909-1910. Barcelona, pp. 296 – 360.

Castillo, J. Del (1902): *Album de fotografías de Mataró y sus alrededores*. Mataró (2ª ed).

Cean-Bermúdez, J.A. (1832): *Sumario de las Antigüedades Romanas que hay en España, en especial las pertenecientes a las bellas artes*. Madrid.

Cela, X.; Chadwick, E.; Martí, C.; Puerta, C. (1994): "L'excavació al carrer d'en Pujol, 43-45. La troballa d'un tresoret d'aurei d'època clàudia a Iluro (Mataró, El Maresme)". *Laietania*, 9. Mataró, pp. 133 – 158.

Cerdà, J.A.; Pérez, A. (1991): "Darreres excavacions d'urgència davant del Clos Arqueològic de Torre Llauder (Mataró. El Maresme)". *Laietania*, 6. Mataró, pp. 127 – 147.

Cerdà *et alii* (1997): *El cardo maximus de la ciutat romana d'Iluro (Hispania Tarraconensis)*. *Laietania* 10, 3 vols. Mataró.

Chase, G.H. (1908): *The Loeb Collection of Arretine Pottery*. New-York 1908.

Chase, G.H. (1916): *Catalogue of Arretine Pottery. Museum of Fine Arts Boston*. Cambridge.

Chavarria, A. (1996): "Transformaciones arquitectónicas de los establecimientos rurales en nordeste de la *Tarraconensis* durante la Antigüedad tardía". *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, X, pp. 165 – 202.

Chavarria, A. (1999): "Vil·la de Torre Llauder". *Del Romà al Romànic. Història, art i cultura de la Tarraconense mediterrània entre els segles IV i X*. Barcelona, p. 137.

Clariana, J.F. (1974): "Estudi de la ceràmica Terra Sigil·lata de Torre Llauder". *Memòria de la Secció Arqueològica del Museu de Mataró*, núm. 6. Mataró, p. 123.

Clariana, J.F. (1975): "Estat actual de l'estudi de la Terra Sigil·lata de la vil·la romana de Torre Llauder". *Memòria de la Secció Arqueològica del Museu de Mataró*, núm. 7. Mataró, p. 64.

Clariana, J.F. (1976): "Les llànties de la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró)". *Miscel·lànies arqueològiques de Mataró i El Maresme*, 1. Mataró, pp. 41 – 84.

Clariana, J.F. (1980-A): "La col·lecció de Terra Sigil·lata del Museu de Mataró". *Quaderns de prehistòria i arqueologia del Maresme*, 10. Mataró 1980, pp. 328 - 331.

Clariana J.F. (1980-B): "La col·lecció de Terra Sigil·lata del Museu de Mataró (II)". *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme*, 11-12. Museu Municipal de Mataró, Secció Arqueològica. Mataró, pp. 422 - 425.

Clariana, J.F. (1981-A): "Sondatge estratigràfic a la vil·la romana de Can Majoral (Mataró)". *Laietania*, 1. Mataró, pp. 83 - 181.

Clariana J.F. (1981-B): "La col·lecció de Terra Sigil·lata del Museu de Mataró (III)". *Laietania*, 1. Mataró, pp. 201 - 211.

Clariana J.F. (1982 – 1983): "La col·lecció de Terra Sigil·lata del Museu del Maresme (4)". *Laietania*, 2-3. Mataró, pp. 254 - 258.

Clariana J.F. (1984-A): "Notes sobre l'estructura urbana d'lluro". *Faventia* 6/1, Barcelona, pp. 89 – 138.

Clariana J.F. (1984-B): "Addenda a Notes sobre l'estructura urbana d'lluro". *Faventia* 6/2, Barcelona, pp. 137 – 138.

Clariana, J.F. (1989): "Les vies de comunicació del Maresme a l'Antiguitat: un estat de la qüestió". *V Sessió d'Estudis Mataronins*. Mataró, pp. 7 – 32.

Clariana, J.F. (1990-A): "La Terra Sigil·lata". Can Xammar (Mataró. El Maresme). Campanyes d'excavació 1964-68 i 1970. *Laietania*, 5. Mataró, pp. 53-111.

Clariana, J.F. (1990-B): "Nota sobre la T.S. Tardo-itàlica de Torre Llauder (Mataró)". 8è. *Col·loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà*. Puigcerdà 1990-B, pp. 203 - 207.

Clariana, J.F. (1990-C): "Aproximación a la red viaria de la comarca del Maresme". *La red viaria en la Hispania Romana*. Zaragoza 1990-C, pp. 113 – 129.

Clariana, J.F. (1991-A): "Presencia de Terra Sigillata Tardo-itàlica en la villa romana de Torre Llauder (Mataró)". *Rei Cretariae Romanae Favtorvm*, Acta XXIX – XXX, 1991-A, pp. 55 - 70.

Clariana, J.F. (1991-B): "Un interessant lot de terra sigil·lata tardo-itàlica procedent de Torre Llauder (Mataró)". *Laietania*, 6. Mataró 1991-B, pp. 107 – 114.

Clariana, J.F. (1992): "La Terra Sigil·lata". Can Xammar (Mataró. El Maresme). Campaña d'excavació de 1987. *Laietania*, 7. Mataró, pp. 48 - 80.

Clariana, J.F. (1994-A): "Dos plats de sigil·lata sud-gàl·lica amb inscripcions, procedents de la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró) i del Sant Crist (Cabrils)". *Anuari de Filologia, Studia Graeca et Latina*, vol. XVII, Secció D, núm. 5. Barcelona (Universitat de Barcelona. Facultat de Filologia), pp. 149 - 153.

Clariana, J.F. (1994-B): Iluro, *ciutat romana*. Mataró.

Clariana, J.F. (1996): Iluro, *ciutat romana*. Mataró (3ª edició).

Clariana, J.F. (1996 – 1997): "T.S.S. de l'estil de Germanus del Museu Comarcal del Maresme (Mataró)". *Homenatge al Dr. Pere de Palol. Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XXXVI. Girona, pp. 537 – 547.

Clariana, J.F. (1998): "La Sigil·lata Itàlica-Aretina decorada provinent de la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró – El Maresme)". *Laietània*, 11. Mataró, pp. 97 – 107.

Clariana, J.F. (1999): "Noticia sobre la Sigillata Itàlica decorada procedente de la villa romana de Torre Llauder (Mataró)". *XXIV Congreso Nacional de Arqueología, Cartagena 1997*, vol. IV. Murcia, pp. 575 – 580.

Clariana, J.F. (2000): "Elements decoratius de viridaria procedents d'Iluro i la seva àrea rural". *XVI Sessió d'Estudis Mataronins 1999*. Mataró, pp. 59 – 74.

Clariana, J.F. (2002): "La vil·la romana del Sant Crist (El Maresme): interpretació i estudi dels materials recuperats en el curs de la seva destrucció". *Laietania*, 13. Mataró, pp. 107 – 157.

Clariana, J.F. (2007 – 2008): *La Terra Sigillata sudgàl·lica de la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró, El Maresme)*. Tarragona (inèdit).

Clariana, J.F. (2008): "Capitells i basaments de columnes d'època romana de la comarca del Maresme". *Laietania*, 18. Mataró 2008, pp. 19 – 42.

Clariana, J.F. (2010): "Ceràmiques d'importació singulars provinents de la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró)". *XXVI Sessió d'Estudis Mataronins 2009*. Mataró, pp. 25 – 42.

Clariana, J.F. (2011-A): "Sobre alguns vidres antics d'Iluro i el seu *territorium*". *XXVII Sessió d'Estudis Mataronins*. Mataró-A, pp. 3 - 23.

Clariana, J.F. (2011-B): "La terra sigil·lata alt imperial de Can Modolell". *Estudis d'arqueologia i d'història de Cabrera de Mar*. Cabrera de Mar, pp. 59 – 106.

Clariana, J.F. (2012): "Marques de terrissaire en "Terra Sigillata" Hispànica de la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró, El Maresme)". *XXVIII Sessió d'Estudis Mataronins 2011*. Mataró, pp. 1-14.

Clariana, J.F. (2013-A): "Identificació d'una peça de terra sigillata hispànica del taller de Mas d'en Corts a Torre Llauder (Mataró)". *Ager Tarraconensis 5. Paisatge, poblament, cultura material i història. Actes del simposi internacional* (eds.: M. Prevosti; J. López,; J. Guitart).Tarragona, p. 398.

Clariana, J.F. (2013-B): "Marques de terrissaire en 'Terra Sigillata' itàlica /aretina provinents de Torre Llauder". *XXIX Sessió d'Estudis Mataronins, 2012*. Mataró, pp. 3 – 15.

Clariana, J.F. (2014-A): "Apunts sobre la 'Sigillata' Hispànica decorada de Torre Llauder". *XXX Sessió d'Estudis Mataronins, 2013*. Mataró, pp. 1 – 15.

Clariana, J.F. (2014-B): "Marcas de alfarero en Terra Sigillata Itálica de la villa romana de Torre Llauder (Mataró, El Maresme)". *Rei Cretariae Romanae Favtorvm*, Acta 43, pp. 645 – 652.

Clariana, J.F. (en premsa-A): "Noticia sobre la Terra Sigillata Hispànica, producció decorada, procedente de la villa romana de la Torre Llauder de Mataró (Barcelona)". *Congreso Internacional de Arqueología Clásica. Mérida 2013*.

Clariana, J.F. (en premsa-B): "Presencia de TSH del taller de Abella (Naves – Solsona) en la villa romana de Torre Llauder de Mataró". *Congreso Internacional "Terra Sigillata Hispànica. 50 años de investigaciones"*. Granada 2014.

Clariana, J.F. (en premsa-C): "Peces singulars de Sigillata Hispànica del taller d'Abella trobades a Torre Llauder". *XXXI Sessió d'Estudis Mataronins 2014*. Mataró.

Clariana, J.F. (en premsa-D): "Sobre alguns vidres antics d'Iluro i el seu territorium (II)". *XXXI Sessió d'Estudis Mataronins 2014*. Mataró.

Clariana, J.F. (en premsa-E): "Marcas de alfarero en Sigillata Sudgàlica de la villa romana de Torre Llauder (Mataró)". *III Congreso Internacional de la SECAH – Ex Officina Hispana. Amphorae ex Hispania. Paisajes de producción y de consumo. Tarragona 10-13 diciembre 2014*.

Clariana, J.F.; Jàrrega, R. (1994): "Estudi de la fase Baix Imperial de la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró, el Maresme). Les ceràmiques". *Laietania*, 9. Mataró, pp. 251 – 289.

Clariana, J.F.; Jàrrega, R. (2000): "Notes sobre la darrera fase d'ocupació de la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró): el pou excavat l'any 1982". *Iluro*, 2, Cabrera de Mar, pp. 61 - 72.

Clariana, J.F.; Orobítg, M.J.; Portillo, T.; Prevosti, M. (1986): "Datos para el estudio del poblamiento altomedieval del Maresme (Barcelona)". *Actas del I Congreso de Arqueología Medieval Española*, vol. IV. Saragossa, pp. 569 – 585.

Clariana, J.F.; Prevosti, M. (1993): "Aproximació a l'estudi de l'Antiguitat Tardana a la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró)". *IX Sessió d'Estudis Mataronins*. Mataró, pp. 61 – 86.

Clariana, J.F.; Prevosti, M. (1994): "Un exemple de ruralització a l'Antiguitat tardana: la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró)". *III Reunió d'Arqueologia Cristiana Hispànica*. Maó 1988. Barcelona, pp. 117 – 126.

Clariana, J.F.; Prevosti, M. (2006): *Memòria d'excavacions de l'atri, el passadís i l'aula 3 de la vil·la romana de la Torre Llauder (Mataró, el Maresme)*. Servei d'Arqueologia, Generalitat de Catalunya. Mataró 2006 (inèdita).

Clariana, J.F.; Prevosti, M.; Orobítg, M.J. (1993): "Torre Llauder, Mataró". *Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya. Època romana. Antiguitat tardana. Campanyes 1982 – 198*. Barcelona, p. 154.

Coll, R (2004).: *Història Arqueològica de Premià*. Premià de Mar.

Comas, M. (2003): *Baetulo ciutat romana*. Badalona.

Comas, M.; Carreras, C. (2008): "Les àmfores de la Laietània: estat de la qüestió". *La producció i el comerç de les àmfores de la Provincia Hispania Tarraconensis. Homenatge a Ricard Pascual i Guasch*. Barcelona, pp. 177 – 188.

Comfort, H. (1936): "A preliminary study of Late Italian Sigillata". *AJA* 40, oct-des 1936, pp. 437 – 451.

Comfort, H. (1938-A): "Supplementary Sigillata Signatures in the Near East". *Journal of the American Oriental Society*, 58, 1. pp. 30 – 60.

Comfort, H. (1938-B): "Decorated Arretine Ware in the University Museum, Philadelphia". *Festschrift für August Oxé zum 75. Geburtstag. 23 juli 1938*, Darmstadt, pp. 29 – 31.

Comfort, H. (1961): "Roman ceramics in Spain: an exploratory visit". *Archivo Español de Arqueología*, XXXIV. Madrid, pp. 3 – 17.

Cuadrada, C. (1988): *El Maresme medieval: Hàbitat, Economia i Societat, segles X – XIV*. Mataró.

Curle, J.; Scot, F.S.A. (1911): *A roman frontier post and its people. The Fort of Newstead in the Parish of Melrose*. Glasgow.

Dannell, G.B. (1992 – 1993-A): "Some brief observations on the sizes of bowls from the fosse Malaval". *Annales de Pegasus*, 2. Millau, pp. 22-23.

Dannell, G.B. (1992 – 1993-B): "Further work on the collections of the abbé Frederic Hermet and Dieudonné Rey". *Annales de Pegasus*, 2, pp. 24-33. Millau.

Dannell, G.B. (2005): "Les vases du sud de la Gaule", www.graufesenque.com/recherche

Dannell, G.B.; Dickinson, B.M.; Hartley, B.R.; Mees, A.W.; Polak, M.; Vernhet, A.; Webster, P.V. (2003): *Gestempelte Sügallische Reliefsigillata (Drag. 29) aus den werkstätten von La Graufesenque*. Römisch-Germanisches Zentralmuseum. Mainz (col·lecció de diversos volums).

Dannell, G.; Dickinson, B.; Vernhet, A. (1998): "Ovolos on Dragendorff form 30 from the collections of Frédéric Hermet and Dieudonné Rey". *Form and Fabric. Studies in Rome's material past in honour of B.R. Hartley*. Oxford, pp. 69-109.

Dechelette, J. (1904): *Les vases céramiques ornés de la Gaule romaine*. Paris.

Delgado, M. (1975): "III – Les sigillées italiques". *Fouilles de Conimbriga IV – Les sigillées*. Paris, pp. 249 – 313.

Demarolle, J.M. (2002): "Images simplifiées et stylistique iconographique: la gladiature sur les Drag. 37 au Haut Empire", *Céramiques de La Graufesenque et autres productions d'époque romaine. Nouvelles recherches. Hommages à Bettina Hoffman*, pp. 201-210. Montagnac.

Díaz, M.; Otiña, P. (2003): "Valoración comercial de Tarraco: importaciones cerámicas entre el siglo III a.C. y la dinastía julio-claudia". *XVII Congreso Nacional de Arqueología, 6-8 de mayo de 2003*. Vol. III – Mundo Clásico. Bolskan, 20. Huesca, pp. 67 – 82.

Dragendorff, H. (1895): "Terra Sigillata. Ein Beitrag zur Geschichte der griechischen und römischen Keramik". *Bonner Jahrbücher*, núm.XCVI, 1895. Traducció francesa sota el nom de: "La Sigillée", trad. per R.C. Gangloff. *Revue Archeologique Sites*, Hors de Serie núm.7. Avignon 1981, r. 1984.

Dragendorff, H.; Watzinger, C. (1948): *Arretinische Reliefkeramik mit Beschreibung der Sammlung in Tübingen*. Reutlingen 1948.

Dressel, H. (1891): *Corpus Inscriptionum Latinarum*, XV. Berlin.

Enrich Hoja, J. i J. (1979 – 1980): "Restos romano-imperiales en 'Cal Mercader' (Odena, Barcelona)". *Ampurias*, 41 – 42. Barcelona 1979 – 1980, pp. 397 – 408.

Escrivà, V. (1989): *La cerámica romana de Valentia. La Terra Sigillata Hispánica*. València 1989.

Ettlinger, E. (1983): "The Terra Sigillata of the excavation at Sa Portella, Alcudia, Mallorca". *Pollentia. Estudio de los materiales, I. Sa Portella. Excavaciones 1957-1963*. Mallorca 1983, pp. 47 – 163.

Ettlinger, E. *et alii* (1990): *Conspectus formarum Terrae Sigillatae italico modo confectae*. Bonn.

Fabre, G.; Mayer, M.; Rodà; I. (1983): *Inscripcions romanes de Mataró i la seva àrea*. Accèssit premi Iluro. Mataró.

Fabre, G.; Mayer, M.; Rodà; I. (1984): *Inscriptions romaines de Catalogne. I. Barcelone (sauf Barcino)*. Paris (=IRC I).

Fabre, G.; Mayer, M.; Rodà; I. (1985): *Inscriptions romaines de Catalogne. II. Lérida*. Paris (=IRC II).

Fabre, G.; Mayer, M.; Rodà; I. (1997): *Inscriptions romaines de Catalogne. IV. Barcino*. Paris (=IRC IV).

Fabre, G.; Mayer, M.; Rodà; I. (2002): *Inscriptions romaines de Catalogne, V. Suppléments aux volumes I – IV et instrumentum inscriptum*. Paris (=IRC V).

Fabroni, A. (1841): *Storia degli antichi vasi fittili aretini*. Arezzo.

Fernàndez, J.H.; Granados, J.O.; González, R. (1992): *Marcas de Terra Sigillata del Museo Arqueológico de Ibiza*. Ibiza.

Fernández Freile, B.E. (2001): "Un conjunto arqueológico de mediados del siglo II d.C. en *Legio* (León, España): el material cerámico". *RCRF, Acta* 37. Abingdon, pp. 163 – 169.

Fernández García, M.I. (1988): *Los diversos estilos decorativos de la Sigillata Hispánica de Andújar*. Tesis doctoral. Granada.

Fernàndez, A.; Remolà, J.A. (2008): "Tarraco: contextos ceràmics d'època altoimperial (segles I – III)". *SFECAG, Actes du Congrès de l'Escala-Empúries, 2008*. Marsella, pp. 87 – 102.

Fernández García, M.I.; Roca, M. (2008): "Producciones de Terra Sigillata Hispánica". *Cerámicas hispanorromanas. Un estado de la cuestión* (D. Bernal; A. Ribera, eds.). Cádiz 2008, pp. 307 – 332.

Fernández García, M.I.; Serrano-Arnáez, B. (2013): "Estructuras humanas de producción: fabricantes de moldes en Los Villares de Andújar (Jaén, España)". *I Congreso Internacional de la SECAH Ex Officina Hispana, (Cádiz) 3-4 de marzo de 2011. Hornos, talleres y focos de producción alfarera en Hispania*, vol. I. Cádiz, pp. 251 – 256.

Fernández Martínez, V.M. (1983): "El taller de cerámica sigillata de Tiermes". *Homenaje al prof. Martín Almagro Basch*, vol. IV. Madrid, pp. 21- 30.

Feugere, M.; Poncet, J.; Vaginay, M. (1977): "Céramiques ornées d'époque Tibère-Claude trouvées à Roanne (Loire)". *Figlina*, 2. Lyon.

Fiches, J.L. ; Guy, M. ; Poncin, L. (1979): "Un lot de vases sigillés des premières années de règne de Neron dans l'un des ports de Narbonne". *Archaeonautica*, 2 (1978). Paris, pp. 185-219.

Folch i Torres, J. (1911 – 1912): "Troballa de motllos de ceràmica sigillata roja (Solsona)". *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona, pp. 683 – 684.

Fulford, M. ; Duham, E. (eds.) (2013) : *Seeing Red : New economic and social perspectives on Gallo-Roman terra sigillata*. London.

Gamurrini, G.F. (1859): *Le iscrizioni degli antichi vasi fittili aretini*. Roma.

Gandolfi, D. (2005) : "Sigillate e ceramiche da cucina africane". *La Ceramica e i Materiali di Età Romana. Classi, Produzioni, Commerci e Consumi* (ed. D. Gandolfi). Bordighera, pp. 195 – 232.

Garabito, T. (1978): *Los alfares romanos riojanos. Producción y comercialización*. Madrid.

Garabito, T.; Solovera, M.E. (1976): "Terra sigillata hispánica de Tricio II. Marcas de alfarero". *Studia Archaeologica*, 40. Santiago de Compostela / Valladolid.

Garabito, T.; Solovera, M.E.; Pradales, D. (1985): "Los alfares romanos de Tricio y Arenzana de Arriba: estado de la cuestión". *II Coloquio de Historia de la Rioja*. Logroño, pp. 129 – 142.

Garabito, T.; Solovera, M.E.; Pradales, D. (1989): "El alfarero Segivs Tritiensis". *Gerión* II (Anejos), Madrid, pp. 441 – 459.

Garbsch, J. (1982): "Terra Sigillata. Ein Weltreich im Spiegel seines Luxusgeschirrs". Munic.

García Bellido, A.; Fernández de Avilés, A.; García Guinea, M.A. (1970): *Excavaciones y exploraciones arqueológicas en Cantabria*. Col. Anejos de "Archivo Español de Arqueología", IV. Madrid.

García Entero, V. (2001): *Los balnea de las villae hispanorromanas. Provincia Tarraconense*. Madrid.

García Entero, V. (2005): *Los balnea domésticos – ámbito rural y urbano en la Hispania romana*. Anejos de Archivo Español de Arqueología, XXXVII.

García, M.; Pociña, C.A.; Remolà, J.A. (1997): "Un context ceràmic d'inicis del segle II d.C. a Tàrraco (*Hispania Tarraconensis*)". *Pyrenae*, 28, pp. 179 – 209.

Garcia, J.; Puerta, C. (2011 - 2012): "La vil·la romana de Torre Llauder. Darrers treballs de recerca i restauració, i perspectives de futur (Mataró.- Maresme)". *Tribuna d'Arqueologia* 2011 – 2012. Barcelona, 22 de febrer de 2012, a: <http://blocs.gencat.cat/blocs/AppPHP/tribunadarqueologia/2012/02/16/tribuna-d%E2%80%99arqueologia-2011-2012-la-vil%C2%B7la-romana-de-torre-llauder-darrers-treballs-de-recerca-i-restauracio-i-perspectives-de-futur-mataro-maresme/>

Garcia, J.; Puerta, C. (2012): *Vil·la romana de Torre Llauder, de re rustica iluronensium*. Mataró.

Genin, M. *et alii* (2007): *La Graufesenque (Millau, Aveyron)*. Vol. II, *Sigillées lisses et autres productions*. Pessac.

González Villaescusa, R. (1990): *El vertedero de la Avenida de España, 3 y el siglo III dC en Ebusus*. Valencia.

Gorostidi, D. (2010): "Les inscripcions romanes ". *Ager Tarraconensis* , 3. Tarragona.

Goudineau, C. (1968): *La céramique arétine lisse. Fouilles de l'École Française de Rome à Bolsena (Poggio Moscini) 1962 – 1967*. Tome IV. École Française de Rome. *Mélanges d'Archeologie et d'Histoire*, suppl. 6. Paris.

Goudineau, C. (1974): "La céramique dans l'économie de la Gaule". *Les Dossiers de l'Archéologie*, 6. Dijon.

Griñó, D. (2006): *Informe de la intervenció arqueològica al Parc de la Pollancreda (Mataró, Maresme)*. Mataró, octubre (inèdit).

Groot, J. De (1960): "Masclus von La Graufesenque". *Germania*, 38, pp. 55-65.

Groot, J. De (1965): "Coelvs und Bassvs". *Germania*, 43, pp. 91-102.

Gurt, J.M. (1998): *Memòria de les campanyes d'excavació realitzades durant l'any 1987 i l'any 1988 al taller de ceràmica d'Abella*. Barcelona (Centre d'Informació i Documentació del Patrimoni Cultural. Generalitat de Catalunya).

Gurt, J.M.; Buxeda, J.; Planas, C.; Tuset, F.; Alcobé, X. (1991): "The study of Hispanic Terra Sigillata from kilns of Pla de l'Abella (Catalonia): A preliminary analysis". *Archeological Sciences 1989. Proceedings of a Conference on the Application of Scientific Techniques to Archaeology*, Bradford. Oxford, pp. 36 – 45.

Gurt, J.M.; Miret, M.; Xandri, J. (1998): "Algunes dades sobre la romanització al Solsonés (Lleida)". *Jornades internacionals d'arqueologia romana "De les*

estructures indígenes a l'organització provincial romana de la Hispania Citerior. Museu de Granollers, febrer 1987. Barcelona, pp. 257 – 263.

Hartley, B.R. ; Dickinson, B.M. (2008 a 2012): *Names on Terra Sigillata an index of maker's stamps and signatures on Gallo-Roman Terra Sigillata (Samian Ware)*. London (9 volums).

Hayes, J.W. (1972): *Late Roman Pottery*. London.

Hayes, J.W. (1973) : "Roman Pottery from the South Stoa at Corinth". *Hesperia* 42, pp. 416 – 470, l'any 77 - 95.

Hayes, J.W. (1980): *Supplement to Late Roman Pottery*. London.

Hayes, J.W. (1985): "Sigillata Orientali". *Enciclopedia dell'arte antica classica e orientale. Atlante delle Forme Ceramiche II, Ceramica Fine nel Bacino Mediterraneo (Tardo Ellenismo e Primo Impero)*. Roma, pp. 1 – 70.

Hayes, J.W. (1997): *Handbook of Mediterranean Roman Pottery*. London.

Hayes, J.W. (2000): "From Rome to Beirut and Beyond: Asia Minor and Eastern Mediterranean trade connections". *RCRF, Acta* 36. Abingdon, pp. 285 – 297.

Hayes, J.W. (2001): "Les sigillées orientales", *Céramiques Hellénistiques et Romaines*, III. Paris, pp. 145 – 160.

Hayes, J.W. (2005): "Late Hellenistic and Roman pottery in the eastern Mediterranean – an overview of recent developments". *Trade relations in the Eastern Mediterranean from the Late Hellenistic Period to Late Antiquity: The ceramic evidence* (ed. M. Berg Brise – L. Erik Vaag). *Halicarnassian Studies*, vol. III. Odense, pp. 11 – 26.

Hayes, J.W. (2008): "Roman Pottery, Fine-Ware Imports". *The Athenian Agora*, XXXII. Princeton.

Hédan, E.; Vernhet, A. (1974): "Représentations d'Hercule sur les sigillées de La Graufesenque". *99 Congrès National des Sociétés Savantes*, pp. 287 – 301. Besançon.

Hermet, F. (1934): *La Graufesenque (Condatomago)*. Paris.

Hoffmann, B.; Picon, M. (1990 – 1991): "Ateius à la Graufesenque". *Annales de Pegasus*, 1. Millau, pp. 3-11.

Huguet, E. (2007): "Terra Sigillata Tardoitálica en la façana mediterrània de la Tarraconense". *Saguntum*, 39, pp. 117 – 132.

Iliffe, J.H. (1936): "Sigillata Wares in the Near East", *Quarterly of the Department of Antiquities of Palestine*, 6, pp. 4 – 53.

Iliffe, J.H. (1939): "Sigillata Wares in the Near East, II", *Quarterly of the Department of Antiquities of Palestine*, 9, pp. 31 – 76.

Jàrrega, R. (1997): Els materials arqueològics, *El jaciment romà del Morè. Sant Pol de Mar, Maresme*. "Excavacions arqueològiques a Catalunya", 13, pp. 79-225. Barcelona.

Jàrrega, R. (2008): "La crisi del segle III a l'àrea compresa entre Tàrraco i Saguntum. Aproximació a partir de les dades arqueològiques". *The countryside at the 3rd century. From Septimus Severus to the Tetrarchy. Studies on the rural world in the roman period*, 3. Girona, pp. 105 – 139.

Jàrrega, R. (2011-A): "El món romà a Alcanar i al Montsià. Un exemple de poblament rural a l'antic *ager Dertosanus*". *III Congrés d'Història d'Alcanar*. Alcanar, pp. 39 – 63.

Jàrrega, R. (2011-B): *La Plana romana*. Castelló.

Jàrrega, R. (2013): "El puerto romano de *Barcino* y su inserción en la red portuaria del *conventus Tarraconensis (Hispania Citerior)*". *I Congreso de Arqueología Náutica y Subacuática Española. Cartagena, 14, 15 y 16 de marzo de 2013*. Cartagena., pp. 659 – 670.

Jàrrega, R. (2014-A): "Les ceràmiques. Un exemple de l'activitat comercial a l'*Ager Tarraconensis*". *Ager Tarraconensis, 4. El Antigons, una vil·la senyorial del Camp de Tarragona* (Jàrrega, R.; Prevosti, M., eds). Tarragona, pp. 55 – 183.

Jàrrega, R. (en premsa): "La producción de *terra sigillata* hispánica en el *territorium* de Tarraco (Tarragona) y su contraste con las sigillatas hispánicas de importación. Una realidad econòmica aún por estudiar". *Congreso Internacional Terra Sigillata Hispánica. 50 años de investigación*. Granada 2014.

Jàrrega, R.; Abela, J. (2011): "Producció i importació de ceràmiques a l'*ager Tarraconensis*. Una aproximació a l'economia del Camp de tarragona en època romana". *Ager Tarraconensis 2* (eds.: M. Prevosti; J. Guitart). Tarragona, pp. 141 – 207.

Jàrrega, R.; Diloli, J.; Ferré, R.; Vilà, J. (2014): "Elementos urbanísticos del abandono y una posible crisis estructural en la ciudad de *Dertosa (Hispania Citerior)*" en el siglo II d.C.". *La ciudades de la Tarraconense oriental entre los s. II – IV d.C. Evolución urbanística y contextos materiales* (S.F. Ramallo – A. Quevedo, eds.). Murcia, pp. 149 – 174.

Jàrrega, R.; Prevosti, M. (2011): "*Figlinae tarraconenses*. La producció ceràmica a l'*ager Tarraconensis*". *Ager Tarraconensis, 2* (eds.: M. Prevosti; J. Guitart). Tarragona, pp. 455 - 489.

Járrega, R.; Prevosti, M. (eds.) (2014) : *Ager Tarraconensis, 4. El Antigons, una vil·la senyorial del Camp de Tarragona*. Tarragona.

Járrega, R.; Sánchez, E. (2008): *La vil·la romana del Mas d'en Gras (Vila-seca, Tarragonès)*. Tarragona.

Jerez Linde, J.M. (1996): "Valerius Paternus. Notas para la clasificación tipológica de las marcas alfareras procedentes de la cuenca media del Guadiana", *Mélanges de la Casa de Velázquez*, vol. XXXII. Madrid, pp. 113-138.

Juan Tovar, L.C. (1992): "La Terra Sigillata Hispánica". *Arcobriga, II: Las cerámicas romanas* (dir.: L.Caballero). Zaragoza, pp. 35 – 134.

Juan Tovar, L.C. (1988 – 1989): "Los talleres cerámicos de época romana en la provincia de Tarragona: estado de la cuestión". *Acta Arqueológica de Tarragona II*. Tarragona, pp. 13 – 17.

Juncosa, R.; Clariana, J.F. (1984): "El vidre a Mataró – I". *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, 21. Mataró, pp. 39 – 46.

Karnitsch, P. (1959): *Die Reliefsigillata von Ovilava (Wels, Oberösterreich)*. Linz.

Keay, S. (2015): "Ports of the Roman Mediterranean". *Ciutats mediterrànies: civilització i desenvolupament* (eds.: A. Riera; J. Guitart; S. Giner). Barcelona, pp. 98 – 116.

Kenrick, P. (1996): "The importation of Italian sigillata to Algeria". *Antiquités africaines*, 32, pp. 37 – 44.

Kenrick, P. (1997): "C. Ateius.- the inside story". *Rei Cretariae Romanae Fautorum, Acta* 35, pp. 179 – 190.

Kiiskinen, H. (2013) : *Production and trade of etruscan Terra Sigillata pottery in Roman Etruria and beyond between c. 50 BCE and C. 150 CE*. University of Turku. Turku.

Knorr, R. (1905): *Die Verzierten Terra Sigillata-Gefässe von Cannstatt und Köngen-Grinario*. Stuttgart.

Knorr, R. (1912): *Südgallische Terra-Sigillata-Gefässe von Rottweil*. Stuttgart.

Knorr, R. (1919): *Topfer und Fabriken Verzierter Terra-Sigillata des Ersten Jahrhunderts*. Stuttgart.

Knorr, R. (1952): *Terra-Sigillata-Gefässe des ersten Jahrhunderts mit Töpfernamen*. Stuttgart.

Laborde, A. De (1974): *Viatge pintoresc i històric. El Principat* (títol original: Voyage pittoresque et historique et description de la principauté de Catalogne. Paris 1806). Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.

Lafon, X. (2001): *Villa Maritima. Recherches sur les villas littorales de l'Italie romaine*. Paris 2001.

Lamboglia, N. (1950, r. 1979): *Gli scavi de Albintimilium e la cronologia della ceramica romana (campagne di scavo 1938-1940)*. Bordighera.

Lamboglia, N. (1958): "Nuove osservazioni sulla 'Terra Sigillata Chiara', I (tipi A e B)". *Rivista di Studi Liguri*, 24, 3-4. Bordighera, pp. 257 – 330.

Lasfargues, A. i J.; Vertet, H. (1976): "Les estampilles sur sigillee lisse de l'atelier augustéen de la Murette a Lyon". *Figlina*, 1. Lyon, pp. 39 – 87.

Lavizzari, M.P. (1972): *La terra sigillata tardo-italica decorata a rilievo della collezione Pisani Dossi del museo Archeologico di Milano*. Milà.

Le Gall, J.; Le Glay, M. (1995): *El imperio romano. El alto imperio, desde la batalla de Actium hasta la muerte de Severo Alejandro (31 A.C. – 235 D.C.)*. Madrid.

Le Roux, P. (1975): "Las excavaciones de la Casa de Velázquez en Belo (Bolonia, Tarifa, Cádiz)". *Noticiario Arqueológico Hispánico*, 3. Madrid, pp. 191 – 224.

Lissi, E. (1963): "La ceramica aretina a rilievo rinvenuta durante la prima campagna di scavo all'interno dei Castra Praetoria". *Rivista di Studi Liguri*, XXIX. Bordighera, pp. 53 – 68.

Loeschke, S. (1909): "Ausgrabungen bei Haltern. Die keramischen Funde. Ein Beitrag zur Geschichte der augusteischen Kultur in Deutschland". *Mitteilungen der Altertums-Kommission für Westfalen*, 5, pp. 101 - 322.

López Mullor, A. (1990): "Les ceràmiques romanes de parets fines". *Can Xammar (Mataró. El Maresme). Campanyes d'excavació 1964-68 i 1970*. Laietània, 5. Mataró, pp. 122 – 151.

López Mullor, A. (en premsa): "Vasos de *terra sigillata* hispánica decorada hallados en la villa romana de Darró, Vilanova i la Geltrú (Barcelona)". *III Congreso Internacional de la SECAH – Ex Officina Hispana. Amphorae ex Hispania. Paisajes de producción y de consumo. Tarragona 10-13 diciembre 2014*.

López Mullor, A.; Martín, A. (2008): "Tipologia i datació de les àmfores tarraconenses produïdes a Catalunya". *La producció i el comerç de les àmfores de la Provincia Hispania Tarraconensis. Homenatge a Ricard Pascual i Guasch*. Barcelona, pp. 33 – 94.

López Pérez, M.C. (2004): "El comercio de Terra Sigillata en la provincia de A Coruña". *Brigantium*, 16. Coruña.

Lund, J. (2003): "Eastern Sigillata B: a ceramic fine ware industry in the political and comercial landscape of the Eastern Mediterranean". *Les Céramiques en Anatolie aux époques hellénistique et romaine: actes de la table ronde d'Istanbul, 22-24 mai 1996* (ed. C. Abadie-Reynal). *Varia Anatolica* XV. Paris, pp. 125 – 136, làms. LXXXI – LXXXV.

Lutz, M. (1974): "La ceramique sigillee en Gaule". *Les Dossiers de l'Archeologie*, 6, Dijon, pp. 20 – 42.

Llanas, J.; Montalbàn, C.; Gómez, J. (1977): "Restes romanes al 'Palmar Hotel' de Premià de Mar". *Quaderns de prehistòria i arqueologia de Mataró i el Maresme*, 1. Mataró, 1977, pp. 19 – 20.

Lloansi, J.; Soler, A.; Clariana, J.F. (1979): "Troballa submarina a Canet de Mar". *Quaderns de prehistòria i arqueologia del Maresme*, 8-9, Mataró, pp. 287.

Llorens, A. (1981): *Solsona i el Solsonès*. Manresa.

Madrid, M. (1999): "Les marques de potiers sur la *terra sigillata* de la ville romaine de Baetulo (Badalone, Barcelone)". *SFECAG, Actes du congrès de Fribourg, 13-16 mai 1999*. Marseille, pp. 279 – 289.

Madrid, M. (2005): *Estudi arqueològic i caracterització arqueomètrica de la Terra Sigillata de la ciutat de Baetulo (Badalona)*. Tesi doctoral dirigida per J.M. Gurt i J. Buxeda. Barcelona.

Madrid, M. (2007): "Identificació arqueològica i arqueomètrica de la producció A de la Badia de Nàpols dins les sigil·lades indeterminades de *Baetulo*". *Les imitacions de vaixel·la fina importada a la Hispania Citerior (segle I aC – I dC)*, (M. Roca; J. Principal, eds). Tarragona, pp. 89 – 97.

Madrid, M.; Buxeda, J. (2005): "Estudio arqueométrico del taller de terra sigillata de Mont-roig del Camp (Baix Camp, Tarragona)". *VI Congreso Ibérico de Arqueometría*. Girona, pp. 59 – 70.

Madrid, M.; Buxeda, J. (2007): "Qualitat i consum ceràmic de la sigillata augustal. Noves vies d'estudi i interpretació a partir de l'arqueometria". *Empúries*, 55. Barcelona, pp. 53 – 66.

Madrid, M.; Comas, M.; Padrós, P. (2005): "Étude archéologique et analyse archéométrique de la céramique sigillée sud-gauloise documentée a la ville romaine de *Baetulo* (Badalone, Barcelone)". *La difusió de la Terra Sigillata Sudgàl·lica al nord d'Hispania*. Barcelona, pp. 179-197.

Maetzke, G. (1959): "Notizie sulla esplorazione dello scarico della fornace di CN. ATEIVS in Arezzo". *Rei Cretariae Romanae Fautorum, Acta II*, pp. 25 - 27.

Maggi, P.; Starac, A. (2000): "Rinvenimenti di Terra Sigillata e di altre ceramiche fini di produzione orientale in Istria". *Rei Cretariae Romanae Fautorum, Acta* 36, pp. 349 – 357.

Malfitana, D. (2005): "Le Terre Sigillate Ellenistiche e Romane del Mediterraneo Orientale. Aspetti tipologici, produttivi e economici". *La Ceramica e i Materiali di Età Romana. Classi, Produzioni, Commerci e Consumi* (ed. D. Gandolfi). Bordighera, pp. 121 – 153.

Marabini, M.T. (1980): "New evidence for an absolute chronology of decorated Late Italian Sigillata". *AJA* 84, 3, jul. 1980, pp. 319 – 327.

Marabini, M.T. (2006): *Cosa. The Italian Sigillata*. Michigan.

Martí Coll, A. (2010): *Història de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Mataró. Comentaris i publicació de la historia inèdita de Mataró escrita l'any 1850 per l'advocat Joan de Palau*. València.

Martí, C.; Bonamusa, J. (1976): "La numismàtica de la vil·la romana d'Iluro de Torre Llauder (Mataró)". *Miscel·lànies arqueològiques de Mataró i El Maresme*, 1. Mataró, pp. 87 – 116.

Martín, G. (1963): "Terra sigillata de Liria". *Rivista di Studi Liguri*, Bordighera.

Martin, T. (2008): "Note préliminaire sur un important lot de sigillées hispaniques découvert à Oloron-Sainte-Marie / Iluro (Pyrénées-Atlantiques, France)". *Rei Cretariae Romanae Fautorum, Acta* 40, pp. 443 – 454.

Martín Menéndez, A.; Martín Oliveras, A. (2001): *Memòria de les Intervencions arqueològiques als Jaciments Romans de la Valldan. Sector: Polígon Industrial de la Valldan (Avià – El Berguedà), 1999*. Vol. II. Barcelona, Generalitat de Catalunya, (inèdita).

Martín Menéndez, A.; Martín Oliveras, A. (2004): "Intervencions arqueològiques als jaciments romans de la Valldan, sectors: vil·la romana de San Bartomeu de la Valldan i Polígon industrial de la Valldan (Avià – El Berguedà), 1999 – 2000". *Actes de les Jornades d'Arqueologia i Paleontologia. La Garriga, 29 i 30 de novembre, 1 de desembre de 2001*. Barcelona, vol. II, pp. 678 – 721.

Martínez González, M. M. (2002): "Jarra de Terra Sigillata Hispánica con decoración isíaca encontrada en Badarán (La Rioja)". *Iberia: revista de Antigüedad* (Universidad de La Rioja), 5, pp. 207 - 216.

Mary, G.T. (1967): *Novaesium I. Die Südgallische Terra Sigillata aus Neuss*. Berlin.

Marzano, A. (2007): *Roman Villas in Central Italy. A Social and Economic History*. Leiden – Boston.

Matas, J. (1902): *Memoria sobre la Patria, Martirio y Culto de las vírgenes y mártires Juliana y Semproniana*. Barcelona 1777. Reeditat dins el llibre: J. del Castillo: *Album de Fotografías de Mataró y sus alrededores*, 2ª edición. Mataró.

Mayer, M. et alii (1992): *Roma a Catalunya* (Catàleg de l'exposició). Barcelona.

Mayet, F. (1970): "À propos de deux potiers de Mérida : *Valerivs Paternvs* et *Lapillivs* (problèmes de méthode)". *Mélanges de la Casa de Velázquez*, vol. VI. Madrid, pp. 5 – 41.

Mayet, F. (1975-A): *Les céramiques a parois fines dans la Péninsule Ibérique*. Paris.

Mayet, F. (1975-B): "III – Les sigillées hispaniques". *Fouilles de Conimbriga IV – Les sigillées*. Paris, pp.153 – 245.

Mayet, F. (1984): *Les ceramiques sigillées hispaniques*. Paris.

McKenzie-Clark, J. (2012): *Vesuvian Sigillata at Pompeii*. Archaeological monographs of The British School at Rome, 20. London.

Medri, M. (1992): *Terra sigillata tardo italica decorata*. Roma.

Medri, M. (2005): "Terra sigillata tardo italica". *La Ceramica e i Materiali di Età Romana. Classi, Produzioni, Commerci e Consumi* (ed. D. Gandolfi). Bordighera, pp. 183 – 194.

Mees, A. (1990 – 1991): "Patricius I, ein dekoraterur aus la Graufesenque". *Annales de Pegasus*, 1, pp. 57-60. Millau.

Mees, A. (1992 – 1993): "La commercialisation de la sigillée décorée de la Graufesenque et de Banassac. Synthèse d'une thèse". *Annales de Pegasus*, 2, pp. 39-41. Millau.

Mees, A. (1995): *Modelsignierte Dekorationen auf südgallischer Terra Sigillata*. Baden-Württemberg.

Mees, A. (1998): "Chronologie des formes lisses selon les sites datés". *Annales de Pegasus*, 3, pp. 7-10. Millau.

Menchelli, S. (2004): "Ateian sigillata and import-export activities in north Etruria". *Early Italian Sigillata* (ed.: J. Poblome; P. Talloen; R. Brulet; M. Waelkens). Leuven, pp. 271 – 277.

Menchelli, S.; Capelli, C.; Del Rio, A.; Pasquinucci, M.; Thirion-Merle, V.; Picon, M. (2001): "Ateliers de céramiques sigillées de l'Étrurie Septentrionale Maritime: données archéologiques et archéométriques". *RCRF, Acta* 37. Abingdon, pp. 89 – 105.

Mezquíriz, M.A. (1953): "Una cantimplora de sigillata hispánica en el Museo de Navarra". *I Congreso Arqueológico del Marruecos Español, Tetuán 22-26 de junio 1953*. Tetuán, pp. 421 – 423.

Mezquíriz, M.A. (1960): "Aportaciones al conocimiento de la sigillata hispánica". *Príncipe de Viana*, 80 – 81. Pamplona, pp. 241 – 273.

Mezquíriz, M.A. (1961): *Terra Sigillata Hispánica*. Valencia.

Mezquíriz, M.A. (1978): *Pompaelo II. Excavaciones en Navarra*, IX. Pamplona.

Mezquíriz, M.A. (1985): "Terra Sigillata Ispanica". *Atlante delle forme ceramiche, II. Ceramica fine romana nel bacino Mediterraneo (tardo ellenismo e primo impero)*. Roma, pp. 97 – 166.

Miró, J. (1988): *La producción de ánforas romanas en Catalunya. Un estudio sobre el comercio del vino de la tarraconense (siglos I a.C. – I d.C.)*. BAR, 488. Oxford.

Moutinho, A. (1975): "I – Les sigillées italiques". *Fouilles de Conimbriga IV – Les sigillées*. Paris, pp. 3 – 66.

Morel, J.P. (1994): *Céramique Campanienne: les formes*. Paris, 2^a ed.

Montesinos, J. (1991): *Terra Sigillata en Sagvntvm y tierras valencianas*. Sagunt.

Montesinos, J. (1998): *Comercialización de Terra Sigillata en Ilici*. València.

Montlló, J.; Cazorla, F.; Coll, R. (1998): "L'abocador romà del Sot del Pi (Premià de Dalt, el Maresme) i la problemàtica de l'àrea arqueològica de Santa Anna – Can Olla". *XIV Sessió d'Estudis Mataronins, 1997*. Mataró, pp. 77 – 100.

Moutinho, A. (1975-A): "I – Les sigillées italiques". *Fouilles de Conimbriga IV – Les sigillées*. Paris, pp. 3 – 66.

Moutinho, A. (1975-B): "II – Les sigillées sud-galiques". *Fouilles de Conimbriga IV – Les sigillées*. Paris, pp. 69 – 149.

Mur, M. (2014): *El taller de Terra Sigillata Hispánica de Bronchales (Teruel). Un estado de la cuestión. La aportación de las sigillatas de Rodenas (Teruel)*.

(https://arrodensescultural.files.wordpress.com/2014/07/mur_sabim-2014_el_taller_de_terra_sigillata_hispc3a1nica_de_bronchalesteruel-un_estado_de_la_cuestic3b3n-la_aportacic3b3n_de_las_sigillatas_de_rodenasteruel.pdf)

Nebot, N. (2011): *Memòria d'intervenció arqueològica a Torre Llauder Mataró, el Maresme. Abril de 2010*. Servei d'Arqueologia, Generalitat de Catalunya. Mataró (inèdita).

Nieto, F.J. (1986): "El pecio Culip IV: Observaciones sobre la organización de los talleres de Terra Sigillata de La Graufesenque". *Archaeonautica*, 6, pp. 81-115.

Nieto, F.J. (1987): "Culip IV: Consideraciones sobre la comercialización de la Terra Sigillata de la Graufesenque". *I jornades internacionals d'arqueologia romana. Homenatge a Josep Estrada i Garriga*. Granollers.

Nieto, F.J. (1991): *La Terra Sigillata Africana en el Nordeste de la Tarraconense*. Tesis doctoral dirigida per E. Ripoll. UAB. Barcelona

Nieto, F.J. (1993): "De la Dragendorff 29 a la Hayes 8: consideraciones sobre el comercio marítimo en los siglos I y II d.C.". *Cypsela*, X. Girona, pp. 77 – 85.

Nieto, F.J. (1994): "La terra sigillata de La Graufesenque como fenómeno social y económico". *Ancient and traditional ceramics. Séminaire européen*. Ravello, Mars 1990, pp. 89-106.

Nieto, F.J.; Jover, A.; Izquierdo, P.; Puig, A.M.; Alaminos, A.; Martín, A.; Pujol, M.; Palou, H.; Colomer, S. (1989): *Excavacions arqueològiques subaquàtiques a Cala Culip, I*. Girona.

Nieto, J.; Puig, A.M. (2001): *Excavacions arqueològiques subaquàtiques a Cala Culip. 3. Culip IV: la Terra Sigillata decorada de La Graufesenque*. Girona.

Nolla, J.M. (2001): "Aspectes de la romanització. De la llengua dels indigets al llatí. Algunes dades". *Estudi General*, 21. Girona, pp. 415 – 428.

Oelman, F. (1914): *Die Keramik des Kastells Niederbieber*. Frankfurt.

Ohlenroth, L. (1934 – 1935): "Itallische Sigillata mit Auflagen aus Rätien und dem römischen Germanien". 24-25. *Bericht des römisch-germanischen Kommission*, pp. 234 – 254.

Olcese, G. (2012): *Atlante dei siti di produzione ceramica*. Roma.

Orobitg, M.J. (1986): *Memòria de l'excavació d'urgència de 1986 a l'estança Bany de la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró, Maresme)*. Barcelona (inèdita).

Oscáriz, P. (2013): *La administración de la provincia Hispania citerior durante el Alto Imperio romano*. Barcelona.

Oswald, F. (1931): *Index of Potters' stamps on terra sigillata "samian ware"*. Margidunum (East Bridgford, Notts.).

Oswald, F. (1936 – 1937): *Index of Figure-Types on Terra Sigillata (Samian Ware)*. Supplement to "The Annals of Archaeology and Anthropology". The University Press of Liverpool.

Oswald, F.; Pryce, T.D. (1920): *An introduction to the study of terra sigillata*. Londres.

Otiña, P. (2005): *La vil·la romana dels Munts (Altafulla). Excavacions de Pedro Manuel Berges Soriano*. Tarragona.

Oxé, A. (1933): *Arretinische Reliefgefäße vom Rhein*. Materialien zur Römisch-Germanischen Keramik, 5. Frankfurt.

Oxé, A. (1934): *Frühgallische Reliefgefäße vom Rhein*. Materialien zur Römisch.-Germanische Kommission, 6. Frankfurt.

Oxé, A.; Comfort, H. (1968): *Corpus Vasorum Arretinorum*. Bonn.

Oxé, A.; Comfort, H.; Kenrick, Ph. (2000): *Corpus Vasorum Arretinorum*. Second edition. Bonn (=Ock).

Palau, J. de (1850): *Apuntes históricos acerca la Ciudad de Mataró seguidos de una noticia histórica y descriptiva de sus monumentos*. Mataró 1850 (manuscrit transcrit dins Martí Coll 2010).

Palleja, Ll. (1994): *Excavacions al velòdrom. Un centre terrisser d'època romana. Mont-Roig del Camp, Baix Camp*. Barcelona 1994.

Pallarés, F. (1963): "Vasi firmati e vasi attribuiti nella Terra Sigillata Aretina decorata". *Rivista di Studi Liguri*, XXIX. Bordighera, pp. 213 – 233.

Pallarés, F. (1974): "Sigillata italica e tardo-italica di Mariana (Corsica). Scavi 1960 – 1966". *Rivista di Studi Liguri*, XL, 1 – 4. Bordighera, pp. 108 – 120.

Pascual, R. (1977): "Las ánforas de la Layetania". *Methodes classiques et methodes formelles dans l'étude des amphores. Actes du colloque de Rome: 27 – 29 mai 1974*. Roma, pp. 47 – 96.

Pascual, M. P.; Rioja, P.; García Ruiz, P. (2000): "El centro alfarero de Sobrevilla. Badarán. La Rioja". *La exégesis como instrumento de creación cultural. El testimonio de las obras de Gregorio de Elbira. Antigüedad cristiana*, XVII, Murcia, pp. 291-312.

Pasquinucci, M.; Menchelli, S. (2010): "Il sistema portuale di Pisa: dinamiche costiere, import-export, interazioni economiche e culturali (VII sec. A.C. – sec. dC)". *Roma 2008 – International Congress of Classical Archaeology Meetings Between Cultures in the Ancient Mediterranean. Bollettino di Archeologia on line* I 2010/ Volume speciale B / B6 / 1. Roma, 13 p. (www.archeologia.beniculturali.it)

Passelac, M. (1986): "Centre de production de Narbonne". *La terre sigillée gallo-romaine. Lieux de production du Haut Empire : implantations, produits, relations*. Paris, pp. 52 – 55.

Passelac, M. (1993): "Céramique sigillée italique". *Dictionnaire des Cèramiques Antiques (VIIème. s. av. n. è. – VIIème. s. de n. è.) en Méditerranée nord-occidentale (Provence, Languedoc, Ampurdan)*. Lattara, 6, pp. 554-568. Lattes (=DICOCER).

Passelac, M. (2007): "Imitations et fabrications de céramiques fines de type italique en Languedoc occidental et Roussillon pendant la période tardo-républicaine et au début de l'Empire". *Les imitations de vaisselle fina importada a la Hispania Citerior (segle I aC – I dC)*, (M. Roca; J. Principal, eds). Tarragona, pp. 17 – 45.

Passelac, M.; Vernhet, A. (1993): "Céramique sigillée sud-gauloise". *Dictionnaire des Cèramiques Antiques (VIIème. s. av. n. è. – VIIème. s. de n. è.) en Méditerranée nord-occidentale (Provence, Languedoc, Ampurdan)*. Lattara, 6, pp. 569-579. Lattes (=DICOCER).

Patitucci, S. (2006): "La produzione di laterizi nel delta padano in età romana". *Territorio e produzioni ceramiche . Paesaggi, economia e società in età romana. Atti del Convegno Internazionale. Pisa 20-22 ottobre 2005*. Pisa, pp. 53 – 60.

Paturzo, F. (1996): *Arretina Vasa. La ceramica aretina da mensa in eta romana*. Arte, Storia e Tecnologia. Cortona.

Pellicer, J.M. (1887): *Estudios histórico-arqueológicos sobre Iluro*. Mataró.

Pera, J. (1991): "La ceràmica sigil·lata africana d'Iluro: estat de la qüestió". *Laietania*, 6. Mataró, pp. 149 – 156.

Pera, J.; de Solà, G. (2014): "La problemática de la *terra sigillata* hispànica en las ciudades de interior: el caso de Iesso (Guissona)". *Contextos ceràmics d'època altoimperial en el Mediterrani Occidental* (dir.: M. Roca; M. Madrid; R. Celis). Barcelona, pp. 250 – 269.

Pereira Menaut, G. (1985): "El Edicto de Domiciano sobre el vino y la economía política romana en el Alto Imperio". *El vi a l'Antiguitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani occidental*. Badalona, pp. 349 – 364.

Pérez Almoguera, A. (1990): *La "terra sigillata" de l'antic Portal de Magdalena*. Lleida.

Pérez Almoguera, A. (1999): "T·P·M·T·, alfarero ilerdense de *Terra Sigillata*". *Annales de Murcia*, 15. Murcia, pp. 169 – 177.

Pérez Almoguera, A. (2005): "El *municipium* de Ilerda y la *Terra Sigillata* sudgàlica". *La difusió de la Terra Sigillata Sudgàlica al nord d'Hispania*, pp. 105-110. Barcelona 2005.

Pérez González, C. (1989): *Cerámica romana de Herrera de Pisuergra (Palencia – España). La Terra Sigillata*. Santiago de Chile.

Pérez Suñé, J.M. (2003): "Materials sense context estratigràfic: anàlisi tipològica", dins V. Revilla: *Economia i poblament romà al curs inferior de l'Ebre. La villa romana de Casa Blanca (Tortosa)*. Tarragona, pp. 169 – 243.

Pérez, S.; Cerdà, J.A. (1989): *Informe-Memòria de les excavacions d'urgència fetes davant del clos arqueològic de Torre Llauder, al costat del carrer Roma (Mataró, El Maresme) Febrer – Abril, 1989*. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya (inèdita).

Picon, M. (1975): "Ceramique antique et determination des provenances". *Les dossiers de l'archéologie*, 9. Dijon.

Picon, M. (1984): "Recherchers sur les compositions des sigillées hispaniques: techniques de fabrication et groupes de production". Mayet: *Les ceramiques sigillées hispaniques*, vol. I. Paris, pp. 303 - 317.

Picon, M.; Vernhet, A. (2008): "Les très grands fours à sigillées en Gaule, et notamment à la Graufesenque: observations techniques". *SFECAG, Actes du Congrès de l'Escala-Empúries, 2008*. Marsella, pp. 553 – 566.

Piñol, L.I. (1993): "4.- El conjunt termal de Torre Llauder". *Utilització de l'aigua a les ciutats romanes. Documents d'Arqueologia Clàssica*, 0. Tarragona, pp. 31 – 45.

Polak, M. (1992 – 1993): "Le centre de production de Banassac: concurrent ou successeur de celui de la Graufesenque?". *Annales de Pegasus*, 2, pp. 49-55. Millau.

Polak, M. (2000): *Sout Gaulisch Terra Sigillata with potters stamps from Vechten*. Nijmegen.

Pons, J. (1994): *Territori i societat romana a catalunya. Dels inicis al baix imperi*. Barcelona.

Porten Palange, F.P. (1966): *La ceramica arretina a rilievo nell'Antiquarium del Museo Nazionale in Roma*. Firenze.

Porten Palange, F.P. (2004): *Katalog der punzenmotive in der arretinischen Reliefkeramik*. Mainz.

Porten Palange, F.P. (2009-A): *Die Werkstätten der arretinischen Reliefkeramik*. Mainz.

Porten Palange, F.P. (2009-B): "La ceramica aretina". *Arezzo nell'antichità* (ed. G. Camporeale; G. Firpo). Roma, pp. 205 – 218.

Porten Palange F.P.; Troso, C. (2011): *La terra Sigillata Italica della Collezione Stenico*. Roma.

Posac, C. (1972): "La villa romana de Marbella". *Noticiario Arqueológico Hispánico, Arqueología*, 1, pp. 85 -113. Madrid.

Pou, R. (2008 – 2009): *Informe de l'excavació arqueològica al jaciment de Torre Llauder (Mataró, Maresme). Desembre – gener 2008 – 2009*. Servei d'Arqueologia, Generalitat de Catalunya. Mataró (inèdita).

Prachner, G. (1981): *Die Sklaven und Freigelassenen in arretinischen Sigillatawerke*. Wiesbaden.

Prevosti, M. (1981-A): *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Illuro. Mataró*. Caixa d'Estalvis Laietana.

Prevosti, M. (1981-B): *Cronologia i poblament a l'àrea rural de Baetulo*. Badalona. Museu Municipal.

Prevosti, M. (1991): "15. The establishment of the villa system in the Maresme (Catalonia) and his development in the roman period". *Archaeological Monographs of the British School at Rome*, núm. 2. London, pp. 135-141.

Prevosti, M. (ed.) (1995): *Autopistas i Arqueologia. Memòria de les excavacions en la prolongació de l'autopista A-19*. Barcelona.

Prevosti, M. (2005): "L'època romana". *Història Agrària dels Països Catalans* (E. Giralt, ed.), vol. 1. Barcelona, pp. 293 – 480.

Prevosti, M.; Clariana, J.F. (1982 – 1983): "Nota sobre l'excavació de salvament realitzada a la zona de l'abocador d'escombraries de la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró)". *Laietania*, 2-3, Mataró, pp. 217 – 223.

Prevosti, M.; Clariana, J.F. (1987): "El taller de ánforas de Torre Llauder". *El vi a l'Antiguitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani Occidental*. Badalona, pp. 199 – 210.

Prevosti, M.; Clariana, J.F. (1987 - 1988): "La vil·la romana de Torre Llauder (Mataró, Maresme). *Tribuna d'Arqueologia*. Barcelona, pp. 125 – 132.

Prevosti, M.; Clariana, J.F. (1988, r. 1994): *Torre Llauder. Mataró. Vil·la romana*. Barcelona.

Prevosti, M.; Clariana, J.F. (2006): "La Torre del Cogoll a l'autògraf de Sant Oleguer. Document sobre Torre Llauder (Mataró) a l'edat mitjana". *III Jornades d'Història i Arqueologia Medieval del Maresme. De Constantí a Carlemany. El pas de l'antiguitat Tardana al món medieval, del 16 d'octubre al 6 de novembre 2004*. Mataró, pp. 129 – 140.

Prevosti, M.; Clariana, J.F. (2007-A): "Algunes conclusions sobre la vil·la romana de Torre Llauder a l'Antiguitat Tardana". *Felibrejada*, 81. Mataró, pp. 2 – 6.

Prevosti, M.; Clariana, J.F. (2007-B): "El taller ceràmic de Torre Llauder (Mataró, El Maresme)". *Pottery workshops and agricultural productions*, 2. Girona, pp. 47 – 59.

Prevosti, M.; Clariana, J.F. (2010): "Torre Llauder, *figlina amphoralis*". *Rei Cretariae Romanae Fautorum, Acta* 41. Cadiz, pp. 481 – 489.

Prevosti, M.; Clariana, J.F.; Oorbitg, M.J.; Portillo, T.; Bassols, I. (1985): *Memòria d'excavacions de la zona de l'abocador d'escombraries de Torre Llauder*. Servei d'Arqueologia, Generalitat de Catalunya. Mataró (inèdita).

Pucci, G. (1977): "Le terre sigillate italiche, galliche e orientali". *L'instrumentum domesticum di Ercolano e Pompei nella prima età imperiale*. Roma, pp. 9 – 21.

Pucci, G. (1980): "Le officine ceramiche tardo-italiche". *Céramiques hellénistiques et romaines. Annales Littéraires de Besançon*, 242. Besançon, pp. 135 – 157.

Pucci, G. (1981-A): "La ceramica italica (terra sigillata)". *Merci, mercati e scambi del Mediterraneo*. Bari, pp. 99 – 121.

Pucci, G. (1981-B): "Le ceramiche aretine: 'imagerie' e correnti artistiche". *L'art décoratif à la fin de la République et au début du principat*. Roma, 101 – 121.

Pucci, G. (1990): "Terra Sigillata Tardo-Italica". *Conspectus formarum terra sigillatae Italico modo confectae*. Bonn, pp. 13 – 16.

Puerta C. (2006): *La vil·la romana de Torre Llauder (Mataró). Campaña 2006 (gener – desembre)*. Servei d'Arqueologia, Generalitat de Catalunya. Mataró (inèdita).

Puerta C. (2008): *Memòria de les excavacions arqueològiques a la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró). Campaña 2008 (gener – desembre)*. Servei d'Arqueologia, Generalitat de Catalunya. Mataró (inèdita).

Puerta C. (2012): *Memòria de la intervenció arqueològica al peristil 1 de la vil·la romana de Torre Llauder. Any 2009 (Mataró, el Maresme)*. Servei d'Arqueologia, Generalitat de Catalunya. Mataró (inèdita).

Puerta, C.; Garcia, J. (2014): "La vil·la romana de Torre Llauder. Darrers treballs de recerca i restauració, i perspectives de futur (Mataró, Maresme)", *Tribuna d'Arqueologia 2011-2012*. Barcelona, pp. 189-205.

Puerta, C.; Muñoz, V. (2012): "La vil·la romana de Torre Llauder. Noves aportacions a l'estudi del jaciment arqueològic". *Àuriga*. Barcelona, pp. 7 - 11

Pujades, J.: *Crónica Universal del principado de Catalunya*, vol II. Manuscrit esp . 118 de la Biblioteca Nacional de París.

- Remesal, J. (1979): *La Necrópolis de Baelo*, EAE 104. Madrid.
- Revilla, V. (1995): *Producción cerámica, viticultura y propiedad rural en Hispania Tarraconensis (siglos I a.C. – III d.C.)*. Barcelona.
- Revilla, V. (2003): *Economia i poblament romà al curs inferior de l'Ebre. La villa romana de Casa Blanca (Tortosa)*. Tarragona.
- Revilla, V. (2008): "La producción anfórica en el sector meridional de Cataluña: prácticas artesanales, viticultura y representaciones culturales". *La producció i el comerç de les àmfores de la Província Hispania Tarraconensis. Homenatge a Ricard Pascual i Guasch*. Barcelona, pp. 189 – 226.
- Ribas, M. (1933): *Notes històriques de Mataró*. Mataró.
- Ribas, M. (1934): *Origen i fets històrics de Mataró*. Mataró, Imprenta Minerva.
- Ribas, M. (1952): *El poblament d'Ilduro*. Institut d'Estudis Catalans, Memòries de la Secció Històric - Arqueològica, XII. Premi Rubió i Lluch 1949 de la Societat Catalana d'Estudis Històrics. Barcelona.
- Ribas, M. (1961): "Descobrimient d'una vil·la romana". *Serra d'Or*, 6. Barcelona, pp. 33 – 35.
- Ribas, M. (1963): "Descubrimiento de una villa romana en la finca de Torre Llauder de Mataró". *Noticiario Arqueológico Hispánico*, vol. VII. Madrid, pp. 206 – 208.
- Ribas, M. (1964): *Els orígens de Mataró*. Mataró.
- Ribas, M. (1965): "Cerámica vidriada en Mataró". *Pyrenae*, I. Barcelona, pp. 155 – 171.
- Ribas, M. (1966): *La villa romana de la Torre Llauder de Mataró*. Excavaciones Arqueológicas en España, 47. Madrid.
- Ribas, M. (1970): "La excavación arqueológica de la villa romana de la Torre Llauder de Mataró". *Información Arqueológica*, 1. Barcelona, pp. 19 – 21.
- Ribas, M. (1972): "La villa romana de la Torre Llauder de Mataró". *Noticiario Arqueológico Hispánico, Arqueología*, 1. Madrid, pp. 117 - 180.
- Ribas, M. (1976): "Les inevitables destruccions arqueològiques". *Memòria A.D.A.H.U.B.* (Agrupació de diplomats en arqueologia hispànica per la Universitat de Barcelona). Barcelona, pp. 9-17.
- Ribas, M. (1988): *Els orígens de Mataró*. Mataró, Caixa Estalvis Laietana (reedició ampliada).

Ribera, A. (1988 – 1989): "Marcas de Terra Sigillata del Tossal de Manises (Alicante)". *Lvcentvm VII-VIII*. Alicante.

Riccioni, G. (1977): *Problemi di archeologia gallo-romana I. La terra sigillata della Gallia meridionale*. Cooperativa Libreria Universitaria Editrice. Bologna.

Ripoll, E.; Martí, F. (1968): "Materiales cerámicos de una cisterna romana de Ampurias". *Ampurias XXX*, Barcelona, pp. 275 – 292.

Ritterling, E. (1913): *Das frühromische Lager bei Hofheim im Taunus. Annalen des Vereins für Nassauische Altertumskunde*, XL.

Rius, J. (1866): *Memorias históricas de la ciudad de Mataró*. Mataró.

Roca, M. (1976): *Sigillata hispánica producida en Andujar*. Jaén.

Roca, M. (1978): "Producció de sigillata a la villa de la Salut". *Arrahona*, 6. Sabadell, pp. 5 – 30.

Roca, M. (1981): "Terra sigillata hispánica: una aproximación al estado de la cuestión". *Cuadernos de Prehistoria* (Universidad de Granada), 6. Granada, pp. 385 – 410.

Rodà, I. (2015): *Un episodi dintre de les humanitats: l'epigrafia. Epigrafia 'major' i 'menor': l'exemple del fabricant de teules Herenni Optat*. Discurs llegit el dia 12 de febrer del 2015 en l'acte de recepció pública de l'acadèmica electa a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Barcelona.

Rodà, I.; Martín, A.; Velasco, C.; Arcos, R. (2005): "Personatges de Barcino i el vi laietà". *Quaderns d'Arqueologia i Història de la ciutat de Barcelona*, 1. Barcelona, pp. 47 – 57.

Rodríguez, M.I.; Prieto, D.; Bonacasa, S.; Duprado, G. (2014-A): "Terra sigillata hispánica procedente de la escombrera de la Candamia (León): consideraciones sobre el repertorio figurado". *II Congreso Internacional de SECAH – Ex Officina Hispana. Las producciones cerámicas de imitación en Hispania. Braga 3 al 6 de abril 2013. Monografías Ex Officina Hispana, II*, (eds. R. Morais, A. Fernández, M.J., Sousa), vol. II, Porto, pp. 221 – 233.

Rodríguez, M.I.; Prieto, D.; Bonacasa, S.; Duprado, G. (2014-B): "Terra sigillata hispánica procedente de la escombrera de la Candamia (León): la representación de los dioses y otros motivos mitológicos". *II Congreso Internacional de SECAH – Ex Officina Hispana. Las producciones cerámicas de imitación en Hispania. Braga 3 al 6 de abril 2013. Monografías Ex Officina Hispana, II*, (eds. R. Morais, A. Fernández, M.J., Sousa), vol. II, Porto, pp. 235 - 245.

Rogers, G.B. (1974): *Poteries sigillées de la Gaule Centrale. 1, Les motifs non figurés*. Gallia, suppléments, 28. Paris.

Roig, J.F. (2012): *La figlina del Vila-sec (Alcover, Alt Camp): un centre de producció ceràmica de l'Ager Tarraconensis*. Tesis doctoral dirigida per: J. Ruiz de Arbulo. Universitat Rovira Virgili. Tarragona.

Roig, J.F. (2013): "La bòbila romana del Vila-sec (Alcover, Alt Camp)". *Ager Tarraconensis 5. Paisatge, poblament, cultura material i història. Actes del simposi internacional* (eds.: M. Prevosti; J. López,; J. Guitart). Tarragona, pp. 303 – 337.

Romero, M.V. (1983): "Aspectos formales de la Sigillata Hispánica". *Boletín del Seminario de Arte y Arqueología*, XLIX. Valladolid, pp. 105 – 134.

Romero, M.V. (1985): *Numancia I. La Terra Sigillata*. Madrid.

Romero, M.V. (1999): "El taller de las palmetas". *Terra Sigillata Hispánica. Centros de fabricación y producciones altoimperiales. Homenaje a Mª Ángeles Mezquíriz*. Jaén – Málaga, pp. 169 – 208.

Romero, M. V. (dir.) (2012): *Producción y consumo de cerámicas de mesa en la Meseta Norte durante el Alto Imperio. La Terra Sigillata*. Valladolid.

Romero, M.V.; Ruiz, P. (2005): "Los centros de producción de la T.S.H. en la zona septentrional de la Península Ibérica". *Introducción al estudio de la cerámica romana. Una breve guía de referencia* (coords.: M. Roca; M.I. Fernández). Málaga, pp. 183 – 223.

Romero, M.V.; Tarancón, M.J.; Arellano, O.; Barrio, R.; Lerín, M.; Ruíz, A. (2008): "El centro de producción cerámica de Uxama (Osma /El Burgo de Osma, Soria)". *SFECAG, Actes du Congrès de l'Escala-Empúries, 2008*. Marsella, pp. 319 – 330.

Rossetti Tella, C. (1996): *La terra sigillata tardo-italica decorata del Museo Nazionale Romano*. Roma.

Rudnick, B.P.M. (1995): *Die verzierte Arretina aus Oberaden und Haltern*. Mainz.

Sáenz Preciado, J.C. (1997): *La Terra Sigillata Hispánica del municipium Augusta Bilbilis*. Tesis doctoral dirigida per: M. Martín Bueno. Universidad de Zaragoza. Zaragoza.

Sáenz Preciado, J.C. (2007): "Nuevas perspectivas en el estudio de la *terra sigillata* hispánica". *Cæsaraugusta*, 78. Zaragoza, pp. 387-394.

Sáenz Preciado, M.P. (1993): *La terra sigillata hispánica en el Valle Medio del Ebro: El centro alfarero de Tritium Magallum (Tricio, La rioja)*. Tesis doctoral dirigida per M. Martín Bueno. Universidad de Zaragoza. Zaragoza.

Sáenz Preciado, M.P. (1998): "El complejo alfarero de Tritium Magallum (La Rioja): alfares altoimperiales". *Terra Sigillata Hispánica. Estado actual de la investigación*. Jaen, pp. 123 – 164.

Sáenz Preciado, M.P. (2005): "Últimas investigaciones sobre los alfares de Terra Sigillata en la Rioja". *Recientes investigaciones sobre producción cerámica en Hispania* (coord. J. Coll). València, pp. 61 – 73.

Sáenz Preciado, J.C.; Mínguez, J.A. (2008): "Algunas reflexiones sobre los centros de producción de terra sigillata hispánica altoimperial del valle medio del Ebro". *SFECAG, Actes du Congrès de l'Escala-Empúries, 2008*. Marsella, pp. 169 – 180.

Sáenz Preciado, M.P.; Sáenz Preciado, C. (1999): "Estado de la cuestión de los alfares riojanos. La Terra Sigillata Hispánica altoimperial". *Terra Sigillata Hispánica. Centros de fabricación y producciones altoimperiales. Homenaje a Mª Ángeles Mezquíriz*. Jaén – Málaga, pp. 61 – 136.

Sáenz Preciado, M.P.; Sáenz Preciado, C. (2006): "El centro alfarero de la Cereceda (Aranzana de Arriba, La Rioja). Las producciones del alfarero de las hojas de trébol y del alfarero de los bastoncillos segmentados". *Saldivie*, 6, pp. 195 – 211.

Sáenz Preciado, C.; Sáenz Preciado, M.P. (2013): "Figlinae romanas de Vareia y Calagurris (La Rioja)". *I Congreso Internacional de la SECAH Ex Officina Hispana, (Cádiz) 3-4 de marzo de 2011. Hornos, talleres y focos de producción alfarera en Hispania*, vol. I. Cádiz, pp. 469 – 478.

Sánchez-Lafuente, J. (1985): *Comercio de cerámicas romanas en Valeria*. Cuenca.

Sánchez-Lafuente, J. (1990): *Terra Sigillata de Segóbriga y ciudades del entorno: Valéria, Complutum y Ercavica*. Madrid.

Sangrison, P. (1998): "Terra sigillata e política augustea: alcune note sur Cn Ateius". *Studi Classici e Orientali*, 3, pp. 919 – 932.

Sanmartí, E. (1974 – 1975): "Nota acerca de una imitación de sigillata aretina detectada en Emporion". *Ampurias*, 36 – 37. Barcelona, pp. 251 – 261.

Schaad, D. (dir.) (2007): *La Graufesenque (Millau, Aveyron). Vol. I, Condatomagos. Une agglomération de confluent en territoire Rutène (II s. a. C. – III s. p. C)*. Pessac.

Schaetzen, P. (1956): "Index des terminaisons des marques de potiers galloromains sur Terra Sigillata". *Latomus*, 24. Brussel·les.

Schäfer, J. (1968): *Hellenistische Keramik aus Pergamon*. Berlin.

Schindler, M. ; Scheffenecker, S. (1977): *Die glatte rote Terra Sigillata vom Magdalensberg*. Klagenfurt.

Schindler Kaudelka, E. (1984): "Terra Sigillata aus Rom. Die Sammlung Olcott. Studien zur Römischen Keramik". *RCRF* 13. München, pp. 13 – 36.

Schindler Kaudelka, E.; Fastner, U.; Gruber, M. (2001): *Italische Terra Sigillata mit Appliken in Noricum*. Viena.

Secció Arqueològica del Museu de Mataró (1977): *Carta dels vestigis arqueològics del terme municipal de Mataró*. Mataró.

Secció Arqueològica, Museu Municipal de Mataró (1980): *La vil·la romana de Torre Llauder*. Mataró.

Sepúlveda, E. de (1996): "Terra Sigillata Tardo-Itálica (Padana) proveniente de Tróia de Setúbal", *Al-madan*, 5, pp. 13 – 17.

Sepúlveda, E. de (2003): "Terra Sigillata hispànica facetada da Quintas das Longas, Elvas". *Revista Portuguesa de Arqueologia*, vol. 6, 1, pp. 287 – 297.

Sepúlveda, E. de ; Vale, A. ; Sousa, V. ; Santos, V. ; Guerreiro, N. (2002): "A cronologia do circo de Olisipo: a Terra Sigillata". *Revista Portuguesa de Arqueologia*, 5.2, pp. 245 – 273.

Serra Ràfols, J. C. (1928): *Forma Conventus Tarraconensis – Baetulo – Blanda*. Barcelona.

Serra Vilaró, J. (1912): "Descoberta d'un forn de terra sigillata". *La Veu de Catalunya*, 18 d'abril de 1912, Pàgina Artística. Barcelona, p. 6.

Serra Vilaró, J. (1924): *Estación ibérica, termas romanas taller de "terra sigillata" en Solsona*. Memorias de la Junta Superior de Excavaciones Arqueológicas, 63. Madrid.

Serra Vilaró, J. (1925): *Cerámica en Abella. Primer taller de "terra sigillata" descubierto en España. Memoria de las excavaciones realizadas en 1925*. Junta Superior de Excavaciones Arqueológicas, 73. Madrid.

Serra Vilaró, J. (1932): *Excavaciones en tarragona. Memoria presentada a la Junta Superior de Excavaciones*. Madrid.

Serrano, E. (1991): *Terra Sigillata de los alfares de Singilia Barba*. Málaga.

Serrano, E. (1993 – 1994): "Notas sobre estilos decorativos en la producción decorada de Singilia barba". *Mainake*, XV – XVI, Málaga, pp. 179 – 193.

Serrano, E. (1999): "Centros productores de T.S.H. en las provincias de Granada y Málaga". *Terra Sigillata Hispánica. Centros de fabricación y*

producciones altoimperiales. Homenaje a Mª Ángeles Mezquíriz. Jaén – Málaga, pp. 137 – 167.

Shehi, E. (2015): *Terra Sigillata en Illyrie méridionale et en Chaonie. Importations et productions locales (Ile S. av. J.-C)*. Instrumenta, 48 (U.B). Barcelona.

Silvéreano, S. (2011): "Catalogue des estampilles sur sigillées sud-gauloises de la 'Collection Bouscaras'. Port-la-Nautique (Narbonne)". *Espaces Littoraux et zones portuaires de Narbonne et sa région dans l'Antiquité* (dirs: C. Sanchez; M.P. Jézégou). Lattes, pp. 175 – 212.

Solà, G. de; Madrid, M. (en premsa): "La Producción A: otra producción de Terra Sigillata Itálica en la ciudad romana de Iesso". *III Congreso Internacional de la SECAH - Ex Officina Hispana: "Amphorae ex Hispania. Paisajes de producción y consumo". Tarragona, 10-13 de diciembre de 2014*. Tarragona.

Soler Fonrodona, Ll. (1970): "Descubrimientos arqueológicos en Mataró". *San Jorge, revista trimestral de la Diputación de Barcelona*, 77. Barcelona, pp. 46 – 48.

Soler Jubinyà, J. (1971): "Marques d'àmfora a la vil·la romana de Torre Llauder (Mataró)". Comunicat presentat a la *XII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*. Mataró, 9 de maig de 1971.

Solovera, M. E.; Garabito, T. (1986): "Los nombres de los ceramistas romanos de La Rioja: nuevas aportaciones". *Segundo Coloquio sobre Historia de La Rioja*. Logroño, 117-128

Soricelli, G. ; Schneider, G. ; Hedinger, B. (1994): "L'origine della "Tripolitana Sigillata" / "Produzione A della Baia di Napoli". *Ceramica Romana e Archeometria : lo stato degli studi* (a cura G. Olcese). Florència, pp. 67 – 88.

Sotomayor, M. (1972): "Andujar (Jaén), centro de producción y explotación de sigillata a mauritania". *Noticiario Arqueológico Hispánico, Arqueología I*. Madrid, pp. 263 – 287 i XV làms.

Sotomayor, M. (1973): "Centro de producción de sigillata de Andujar (Jaén)". *XII Congreso Nacional de Arqueología, Jaén 1971*. Saragossa, pp.689 – 698.

Sotomayor, M. (1977): *Marcas y estilos en la sigillata decorada de Andujar (Jaén)*. Jaén.

Stenico, A. (1955): "Frammento di 'T.S. Tardo-Italica' del Civico Museo di Lodi". *Archivio Storico Lodigiano*. Lodi, pp. 3 – 12.

Stenico, A. (1959): "Ceramica Arretina a rilievi e terra sigillata Tardo-Italica". *RCRF, Acta II*, 1959, pp. 51 – 61.

Stenico, A. (1960): *La Ceramica Arretina, I. Rasinius I. Museo Archeologico di Arezzo*. Milano.

Sternini, M. (2012): *La fortuna di un artigiano nell'Etruria Romana*. Arcidosso.

Suárez Piñeiro, A.M. (2005): "El vino en la antigüedad romana y su introducción en el Noroeste peninsular". *Actas de la cultura del vino. Primer congreso peninsular. O Barco de Valdeorras, 10 – 12 mayo 2002* (eds.: I. García Tato – A.M. Suárez Piñeiro). Santiago de Compostela, pp. 43 – 66.

Subiñà, E. (1999): "La Torre Llauder. La masia i els seus propietaris". *XV Sessió d'Estudis Mataronins*, 1998. Mataró, pp. 79 – 105.

Tarrats, F. (1992): "Terra sigillata del passatge de Cobos (Tarragona): les marques de terrisser". *Miscel·lània Arqueològica a Josep M. Recasens*. Tarragona, pp. 155-176.

Tarrats, F. (1993): "*Figlinae Tarraconense*: producciones cerámicas alto-imperiales en la ciudad de *Tarraco*". *Actes. Congrès Internacional d'Arqueologia Clàssica. La ciutat en el món romà*, vol. II. Tarragona, pp. 405-406.

Tarrats, F. (2003): "La *terra sigillata* i les primeres fases d'ocupació de la vil·la romana dels Munts (Altafulla, Tarragonès). *Revista d'Arqueologia de Ponent*, 13. Lleida, pp. 315 – 335.

Tavares, A. (1984): "Caractérisation de quelques types de fabrication de sigillées hispaniques". Mayet: *Les ceramiques sigillées hispaniques*, vol. I. Paris, pp. 299 – 302.

Tchernia, A. (1971): "Les amphores vinaires de tarraconaise et leur exportation au debut de l'Empire". *Archivo Español de Arqueología*, vol. 44, núm. 123-124. Madrid, pp. 38 – 85.

Thompson, H. A. (1934): "The American Excavations in the Athenian Agora: Fifth Report (1934)". *Two Centuries of Hellenistic Pottery. Hesperia*, vol. 3, núm. 4, pp. 311 – 476.

Tilhard, J.L. (1990 – 1991): "L'atelier de sigillée d'Espalion et ses rapports avec la Graufesenque". *Annales de Pegasus*, 1, pp. 38-48. Millau.

Tilhard, J.L. (1992 – 1993): "Le problème Drvtaivs. Première approche". *Annales de Pegasus*, 2, pp. 56-62. Millau.

Tilhard, J.L. (2004): *Les céramiques sigillées du haut-empire à Poitiers*. Marsella.

Traina, G. (2009): "*Tigranus e Bargathes: due armeni ad Arretium*". *Arezzo nell'antichità* (ed. G. Camporeale; G. Firpo). Roma, pp. 217 – 218.

Tremoleda, J.; Castanyer, P. (2013): "El alfar romano de Ermedàs. El taller y su producción (Conellà del Terri, Girona)". *I Congreso Internacional de la SECAH - Ex Officina Hispana: Hornos, talleres y focos de producción alfarera en Hispania*. Vol. I, Cádiz, pp. 479 - 497.

Tremoleda, J.; Castanyer, P.; Puigdevall, P.; Dehesa, R. (2006): "La bòbila romana d'Ermedàs i la seva producció (Conellà del Terri, Pla de l'Estany, Catalogne)". *Actes du Congrès de Pézénas, SFECAG*. Marsella, pp. 477 – 493.

Troso, C. (1991): *Il ceramista aretino Publius Cornelius. La produzione decorata a rilievo*. La Nuova Italia Editrice. Firenze.

Tuset, F. (1991): *La Terra Sigillata de Clunia. Una propuesta metodológica para el estudio de las producciones alto imperiales*. Tesi doctoral dirigida per J.M. Gurt. Barcelona.

Vanderhoeven, M. (1974): "Terra sigillata aus Mittel - und Ostgallien: Die Töpferstempel". *Funde aus Asciburgium*, 3. Duisburg.

Vanderhoeven, M. (1975): "Terra sigillata aus Südgallien: Die reliefverzierten Gefässe I". *Funde aus Asciburgium*, 5. Duisburg.

Vanderhoeven, M. (1976): "Terra sigillata aus Südgallien: Die reliefverzierten Gefässe II". *Funde aus Asciburgium*, 6. Duisburg.

Vanderhoeven, M. (1978): "Terra sigillata aus Südgallien: Die reliefverzierten Gefässe III". *Funde aus Asciburgium*, 7. Duisburg.

Vázquez, A. (1985): *Sigillata africana en Augusta Emerita*. Mérida.

Ventura, S. (1948 - 1949): "Las marcas alfareras de la Terra Sigillata hallada en Tarragona". *Memorias de los museos arqueológicos provinciales*. Madrid, pp. 131 - 165

Vernhet, A. (1976): "Création flavienne de six services de vaiselle à la Graufesenque". *Figlina*, 1, pp. 13-27. Lyon.

Vernhet, A. (1990 – 1991): "Signatures de decorateurs decouvertes a la Graufesenque". *Annales de Pegasus*, 1, pp. 53-56. Millau.

Vernhet, A. (1991): *La Graufesenque, céramiques gallo-romaines*. Millau 1991.

Vernhet, A. (1998): "Médée, Ajax et Philoctete à la Graufesenque". *Annales de Pegasus*, 3, pp. 11-14. Millau.

Vernhet, A.; Balsan, L. (1975): "La Graufesenque". *Les Dossiers de l'Archeologie*, 9, pp. 21 - 34. Dijon.

Vicente, M.D. (1988): *La Terra Sigillata Hispánica producida en los talleres de Abella y Solsona (Lérida)*. Universitat de Barcelona, treball de recerca. Barcelona (inèdit).

Viegas, C. (2013): "Red in the West: consumption patterns of Gallo-Roman *sigillata* in South-West Lusitania (Portugal)". *Seeing Red : New economic and social perspectives on Gallo-Roman terra sigillata* (ed. : Fulford, M. ; Duham, E). London, pp. 258 - 277.

Viviani, U. (ed.) (1921): *I vasi aretini*. Arezzo.

Vigil, M. (1969): *El vidrio en el mundo antiguo*. Madrid.

Vilaseca, A.; Adiego, P. (2000): "El centre de producció ceràmica de les Planes del Roquís, Reus (Baix Camp)". Tarraco 99. *Arqueologia d'una capital romana*. Tarragona, pp. 275 – 284.

Waagé, F.O. (1937): "Potters' Stamps in Samian Pergamene Wares", *American Journal of Archaeology*, 41, pp. 115 – 116.

Walters, H. B. (1908): *Catalogue of the Roman pottery in the Departament of Antiquities, British Museum*. London.

Wittkamp, H. (1998): "Classification of figure-types and decorations on Terra Sigillata". *Annales de Pegasus*, 3, Millau, pp. 26-28.

Zabehlicky-Scheffenecker, S. (1995): Der italiener in Ephesos. *Rei Cretariae Romanae Fautorum*, acta 34. pp, 253 – 299.

Zabehlicky-Scheffenecker, S. (2004): "Italische Sigillata in Ephesos". *Early Italian Sigillata. The chronological framework and trade patterns* (eds.: J. Poblome, P. Talloen, R. Brulet, M. Waelkens). Leuven, pp. 73 – 80.

Zerjal, T. (2008): "Eastern imports in the *Ager Tergestinus*". *Rei Cretariae Romanae Fautorum*, Acta 40, pp. 131 – 140.

La *Terra Sigillata* alt imperial de la vil·la romana de Torre Llauder. Model de consum d'una comunitat privilegiada.

Tesi doctoral presentada per Joan Francesc Clariana Roig

Programa oficial de doctorat en Arqueologia

Departament d'Història i Història de l'Art

Universitat Rovira i Virgili

Dirigida per :

Dra. Marta Prevosti Monclús i Dr. Ramon Jàrraga Domínguez

Volum II - Làmines

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Institut Català d'Arqueologia Clàssica

TARRAGONA 2015

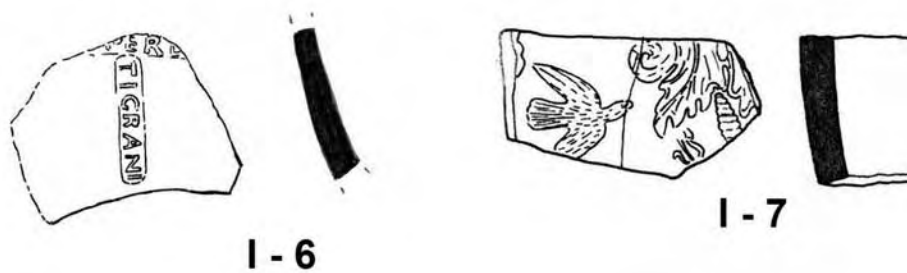
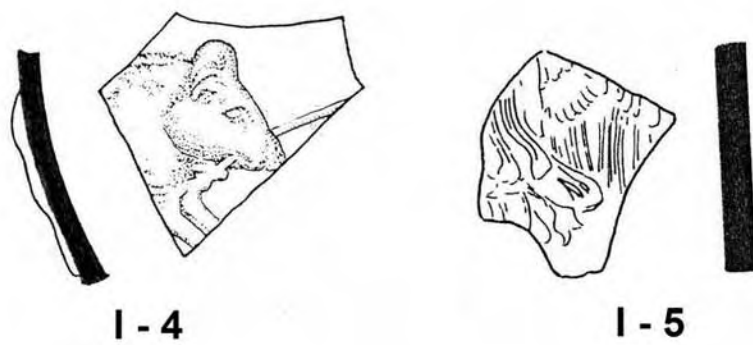
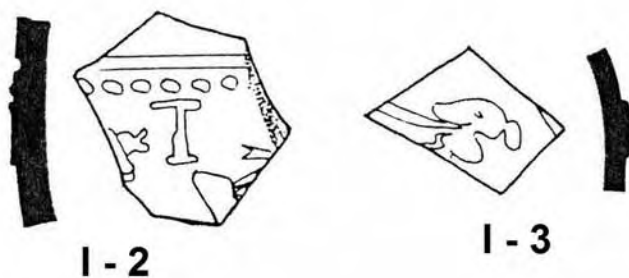
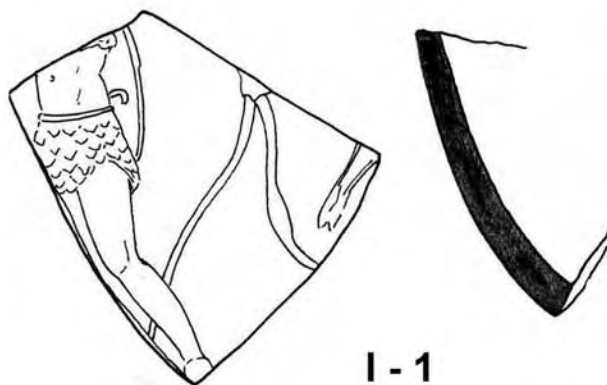
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

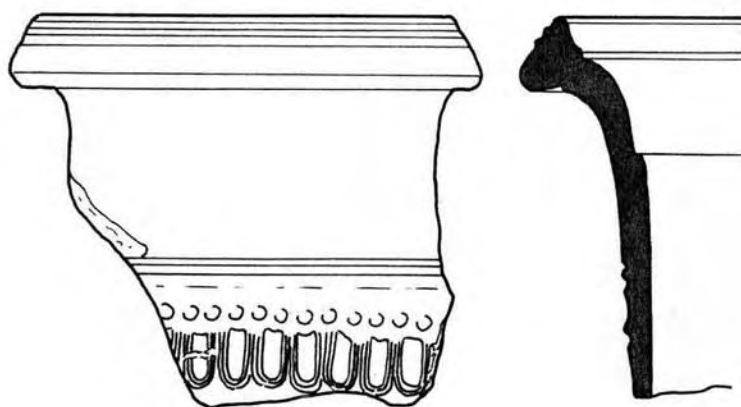
TORRE LLAUDER

“SIGILLATA” ITÀLICA

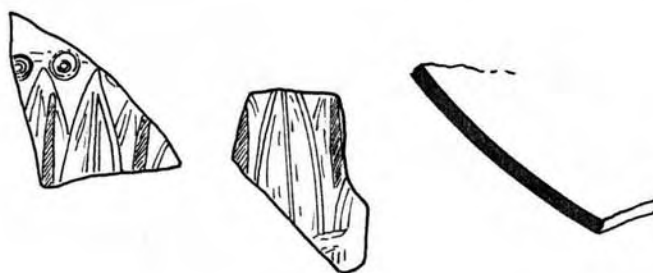
LÀMINES

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

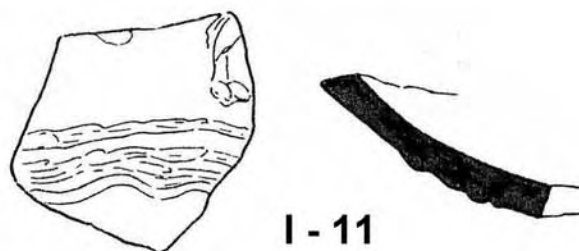
I - 8

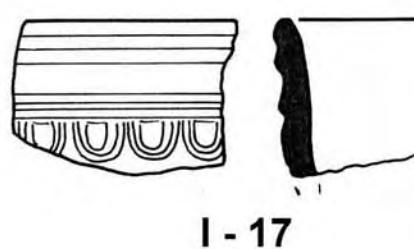
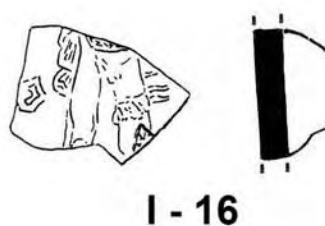
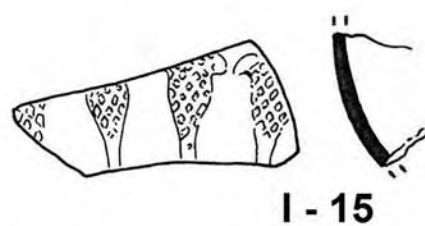
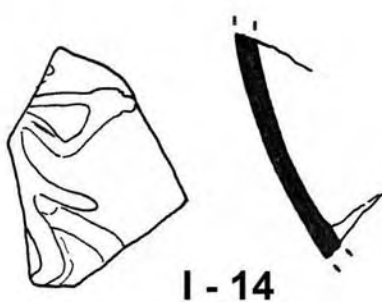
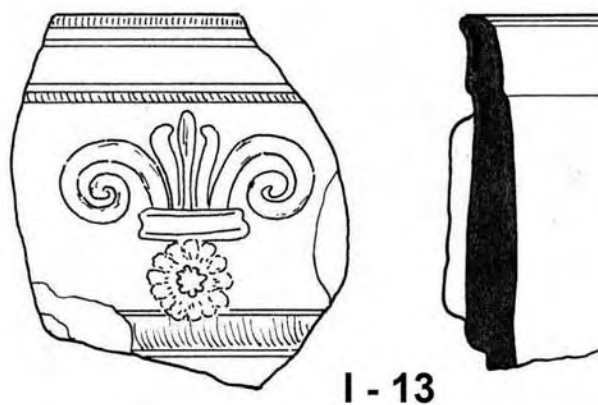
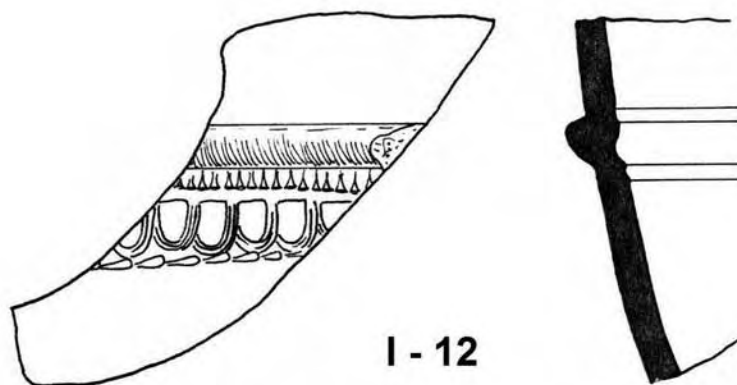
I - 9

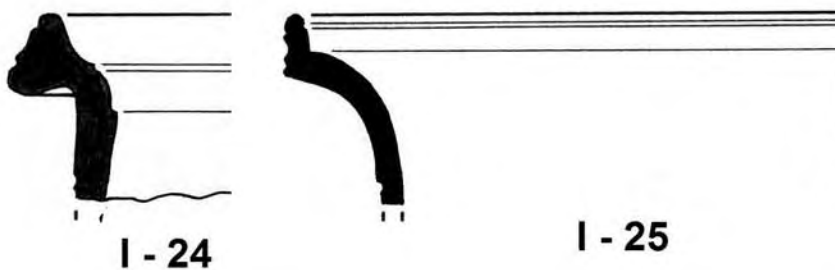
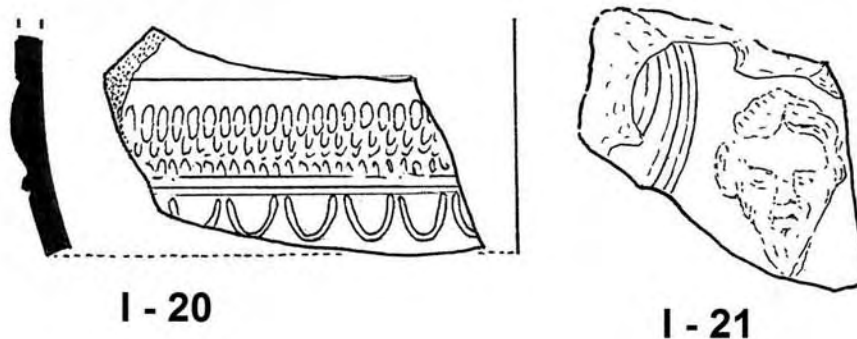
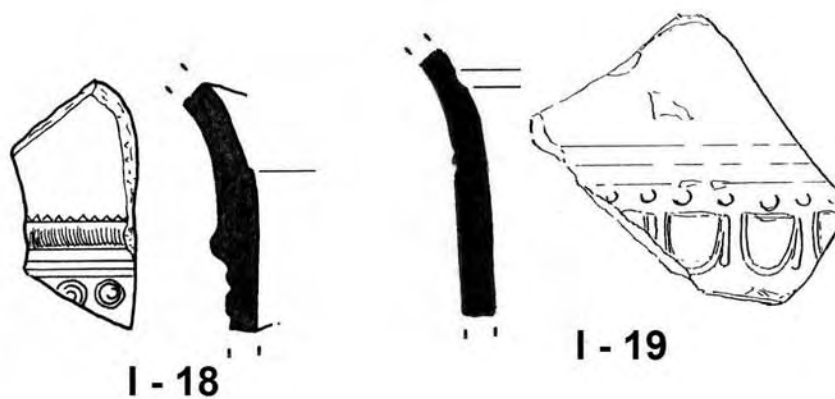

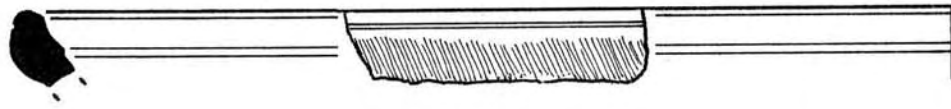
I - 10

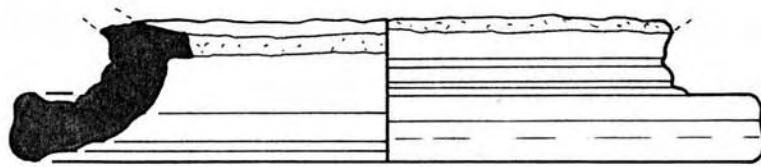
I - 11

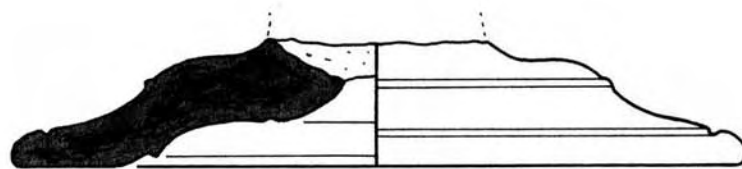

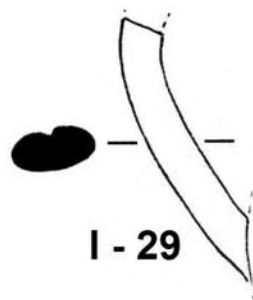
I - 26

I - 27

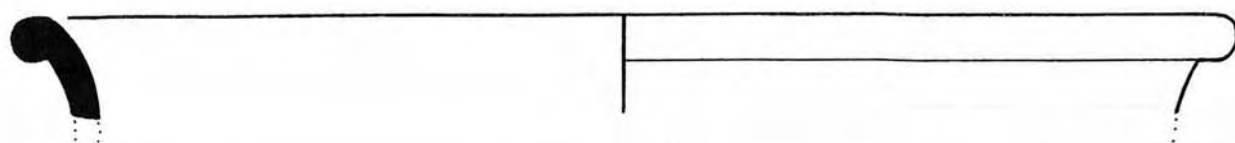

I - 28

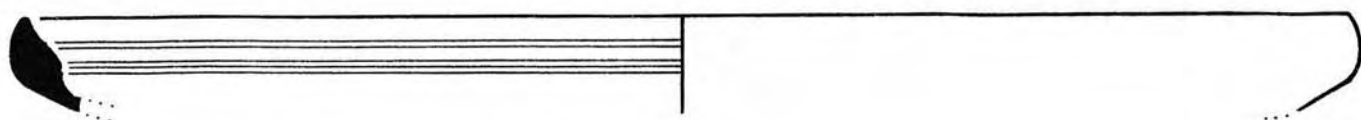

I - 29

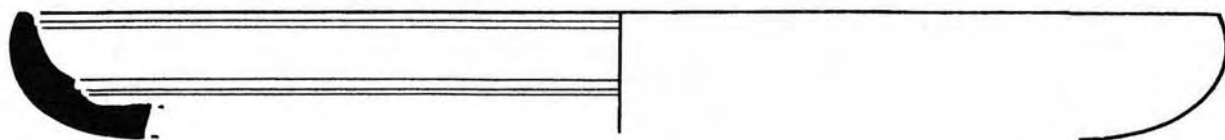

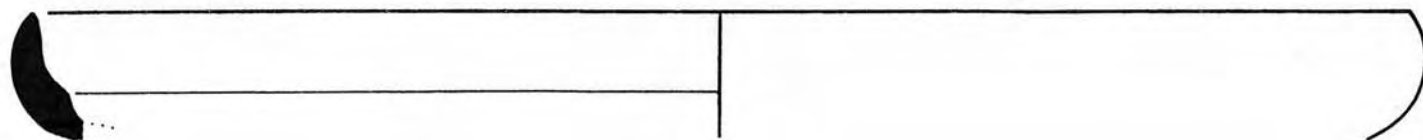
I - 30

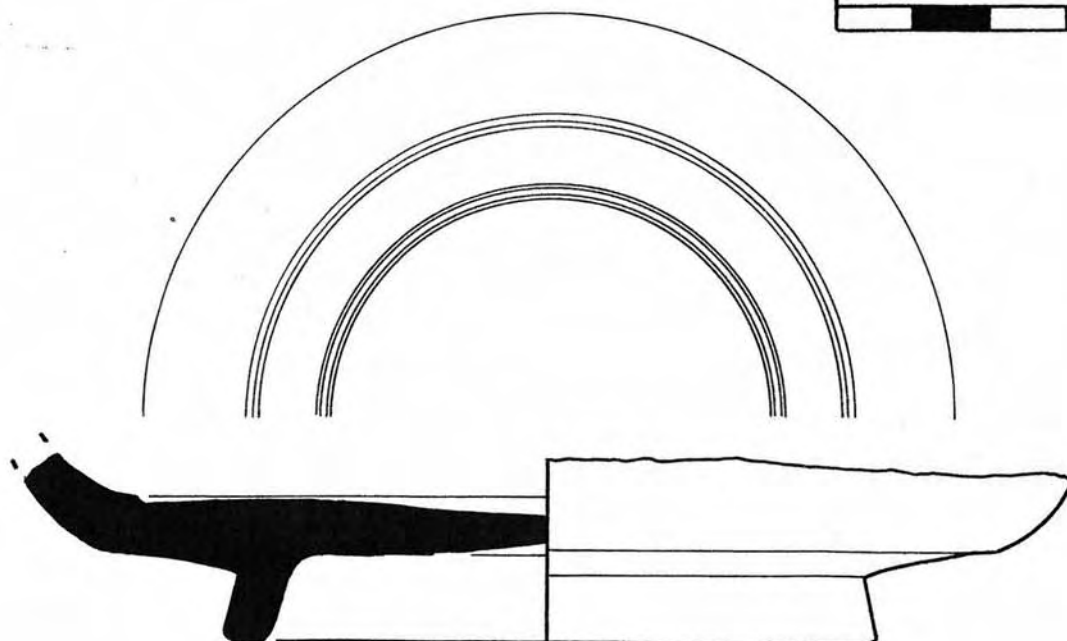
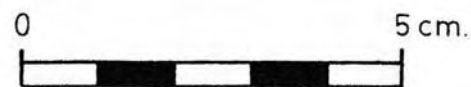
I - 31

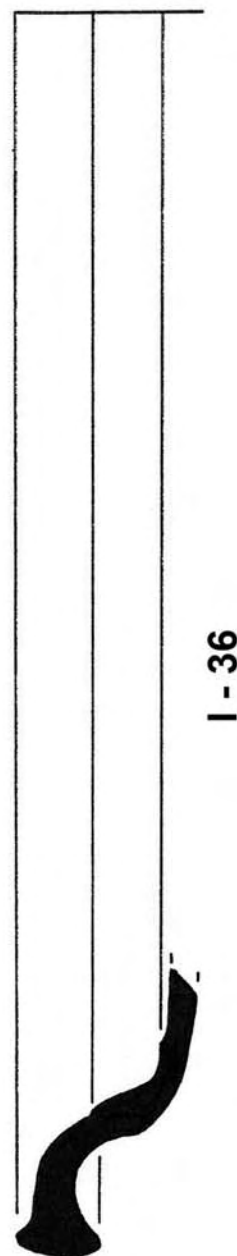
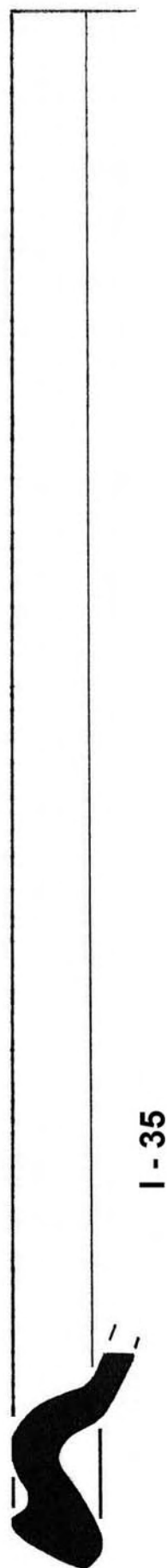
I - 32

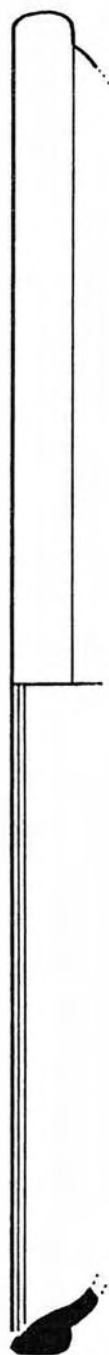

I - 33

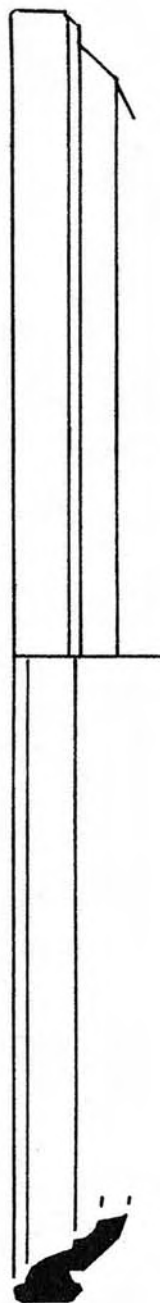

I - 34

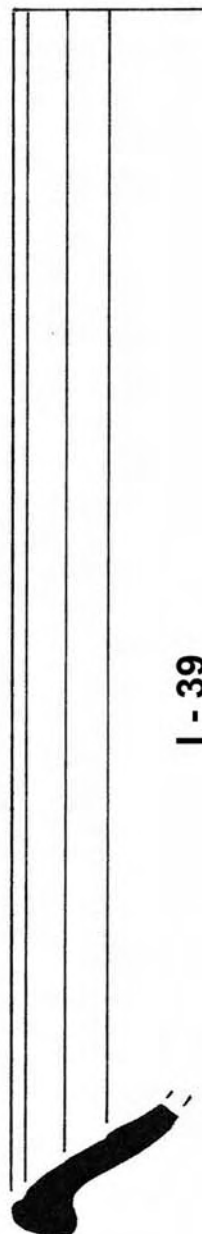

I - 37

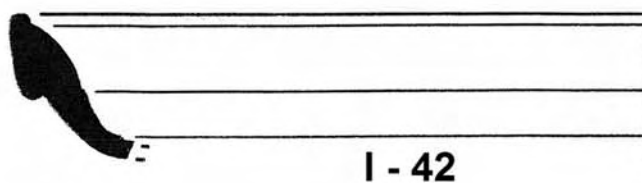
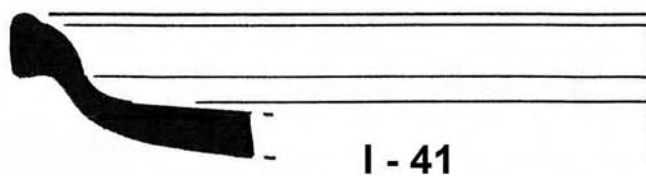
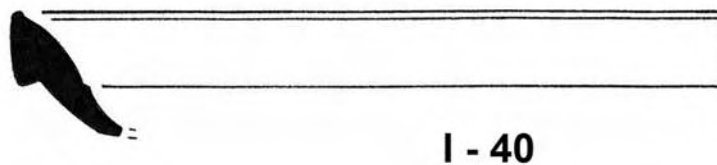

I - 38

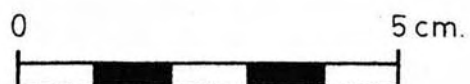

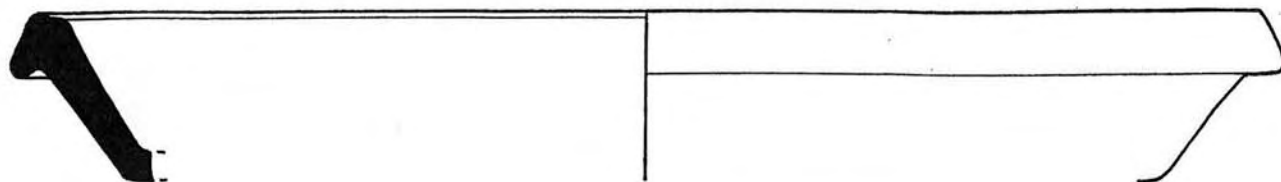
I - 39

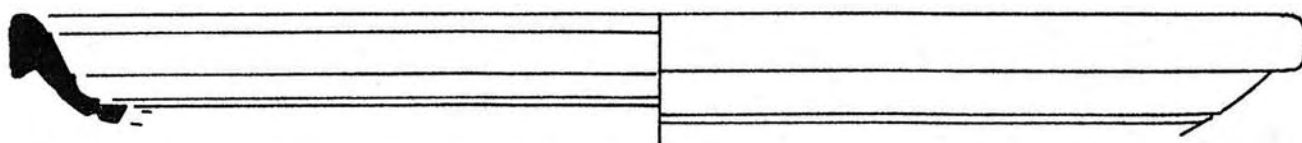

I - 43

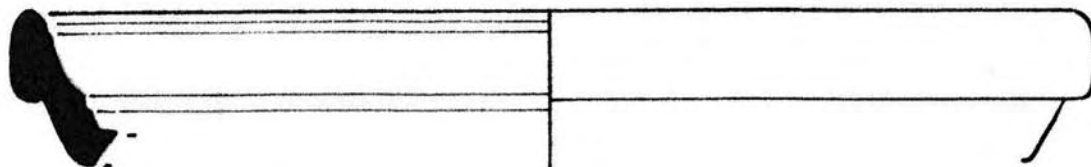

I - 44

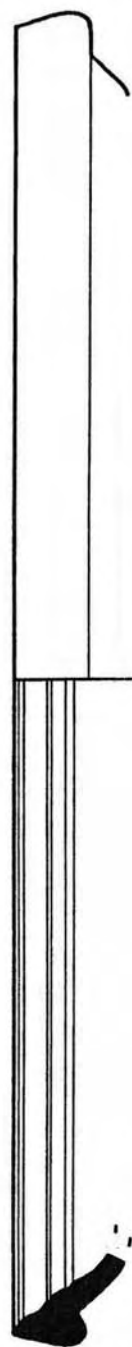

I - 45

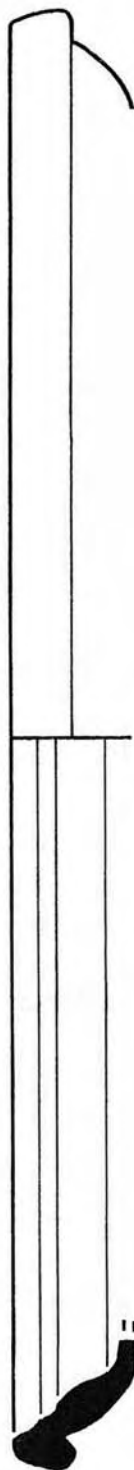

I - 46

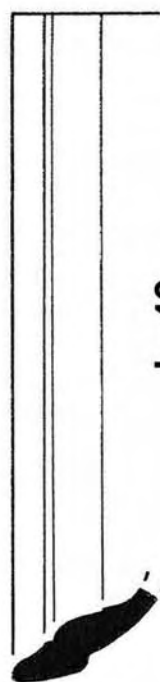

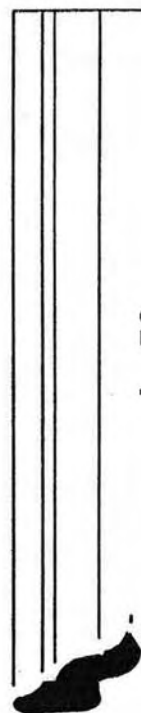
I - 47

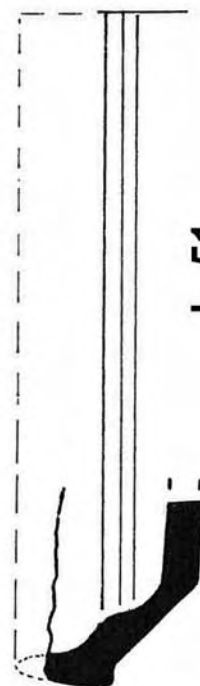
I - 48

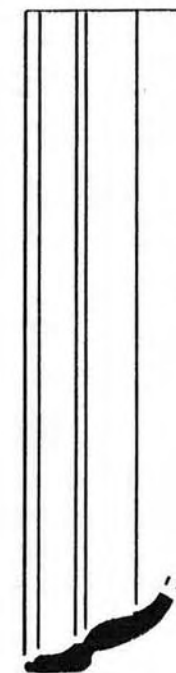
I - 49

I - 50

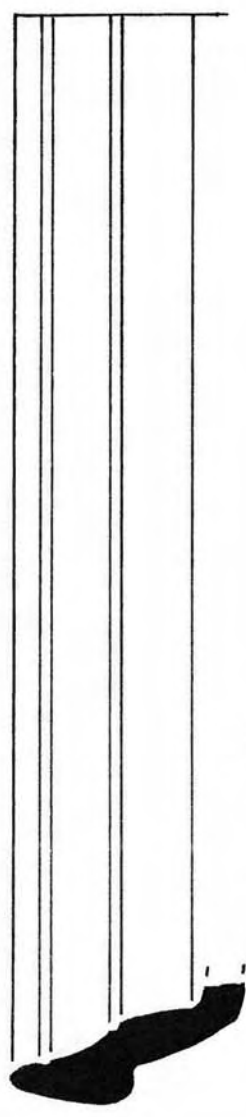
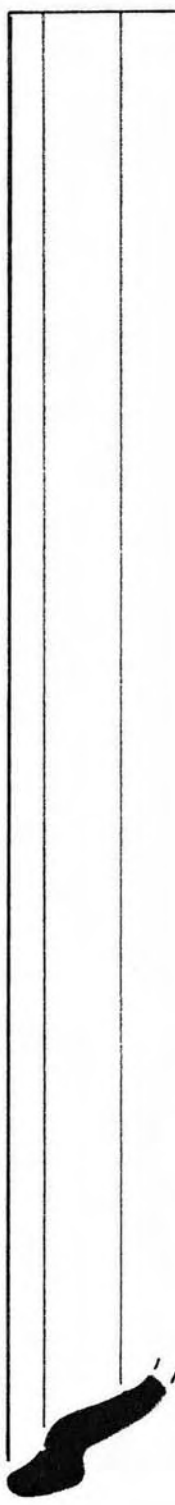
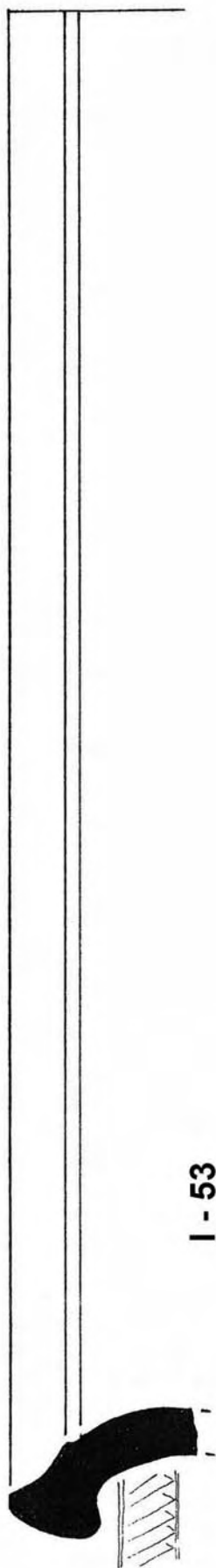

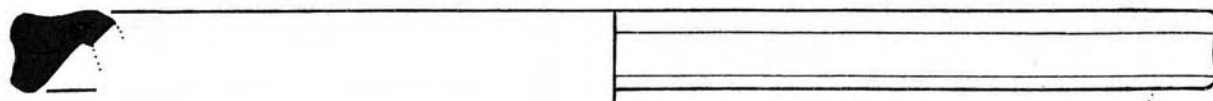
I - 51

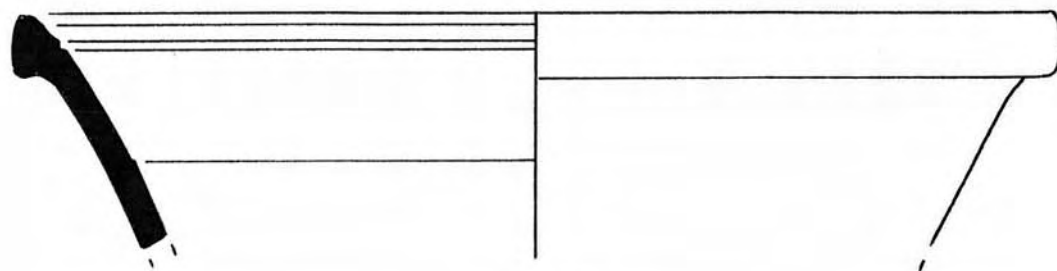
I - 52

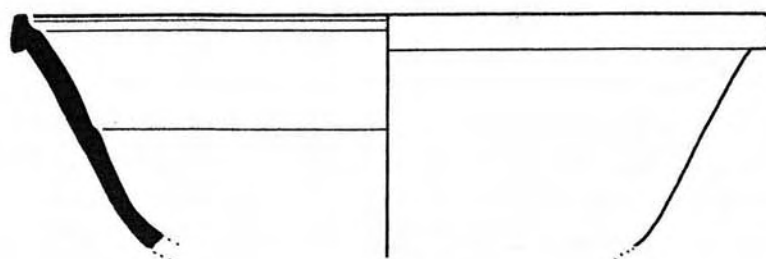

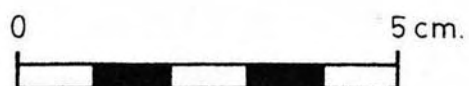
I - 56

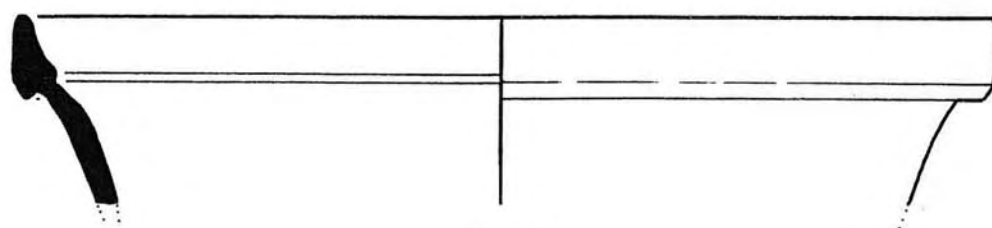

I - 57

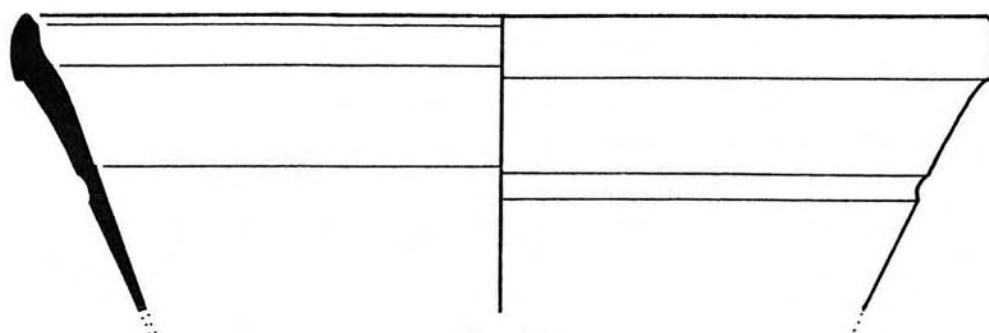

I - 58

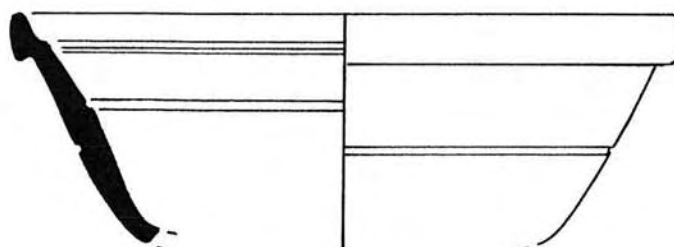

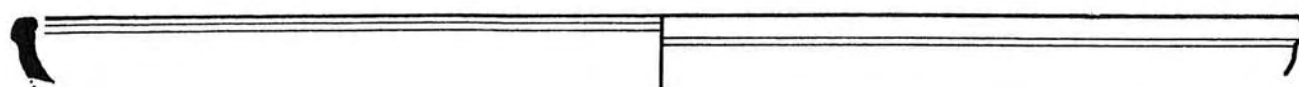
I - 59

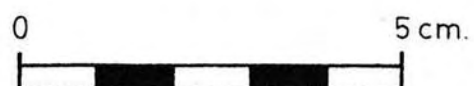
I - 60

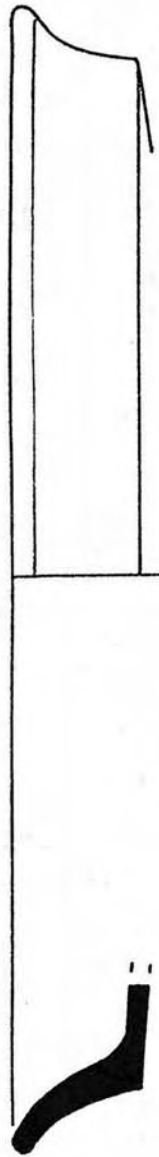

I - 61

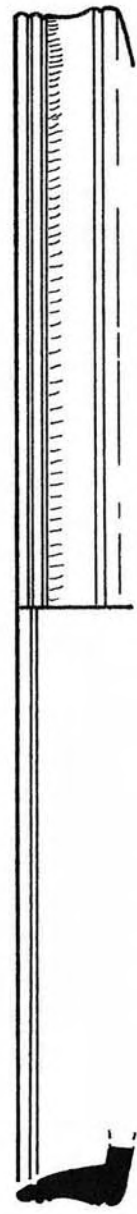

I - 62

I - 63

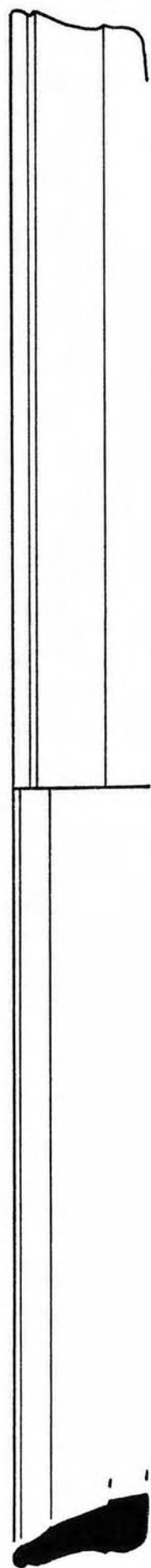

I - 64

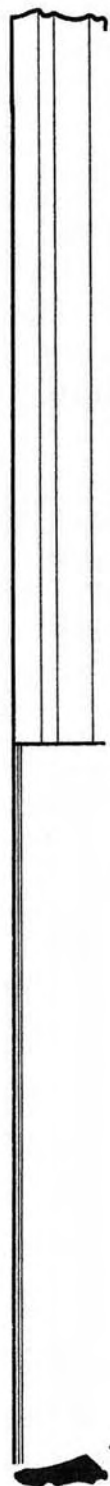

I - 65

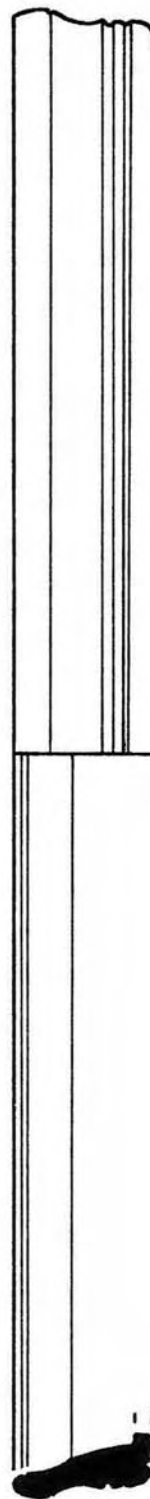

I - 66

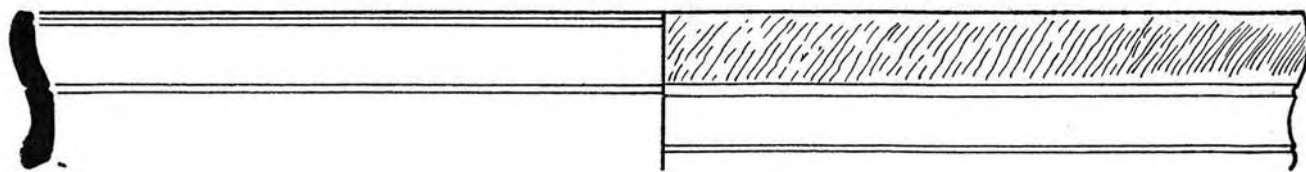

I - 67

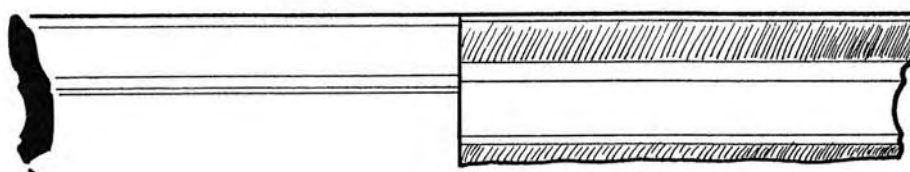

I - 68

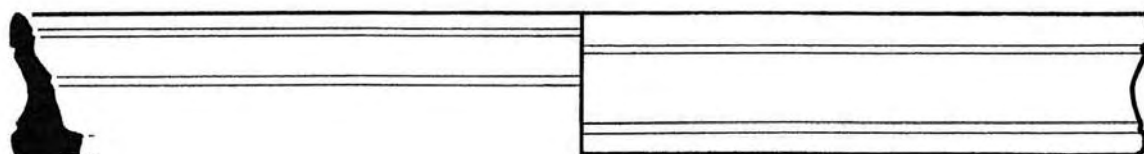

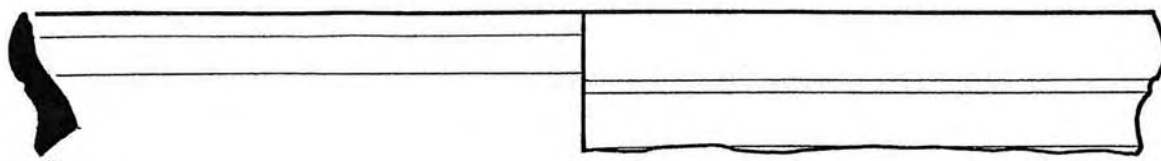
I - 69

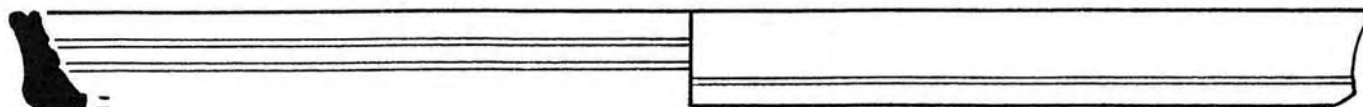
I - 70

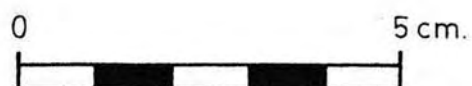
I - 71

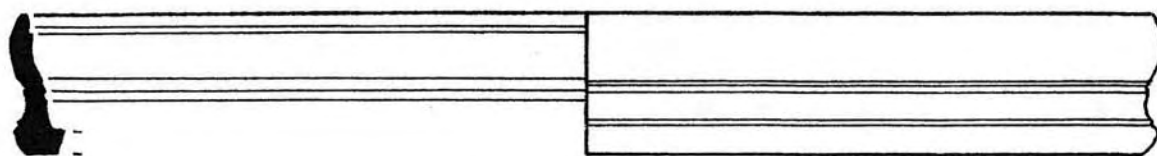

I - 72

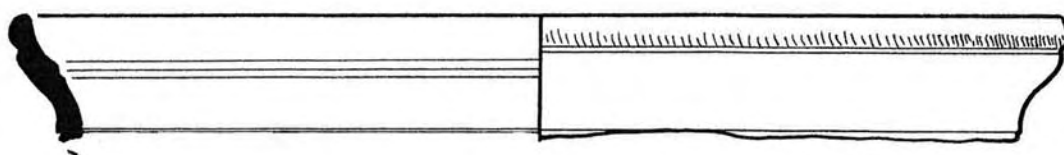

I - 73

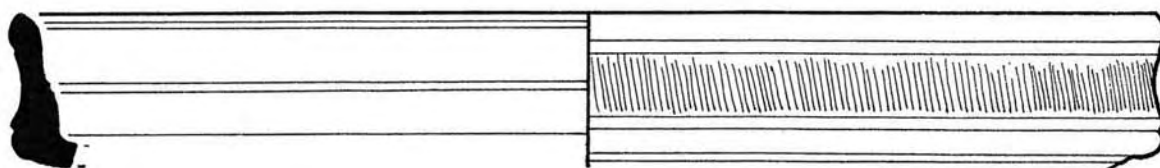

I - 74

I - 75

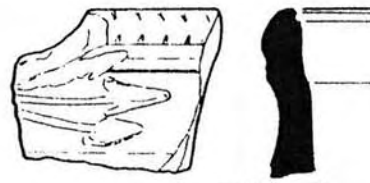
I - 76

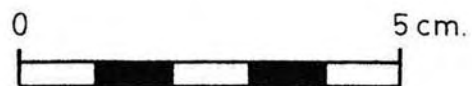
I - 77

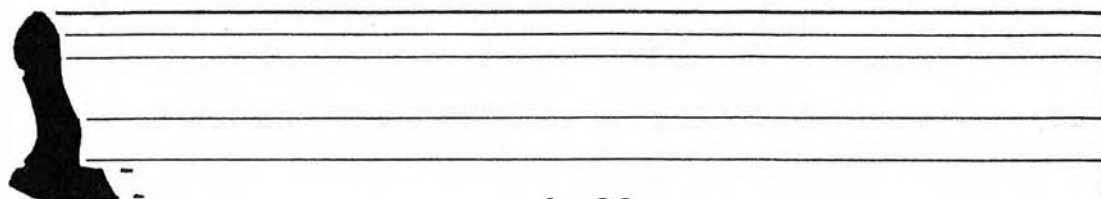

I - 78

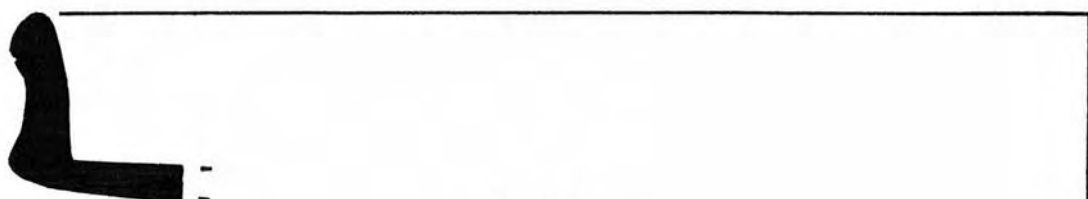

I - 79

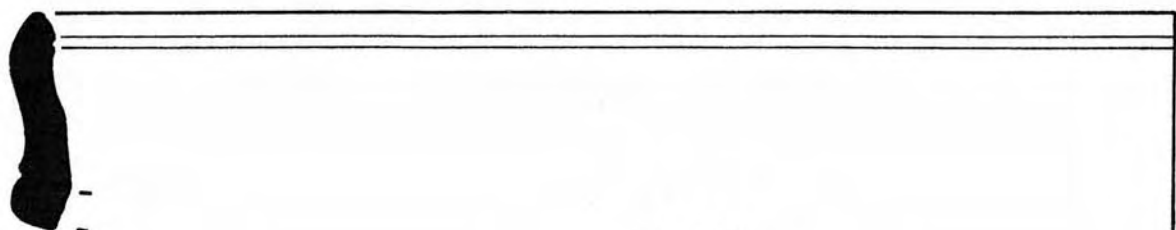

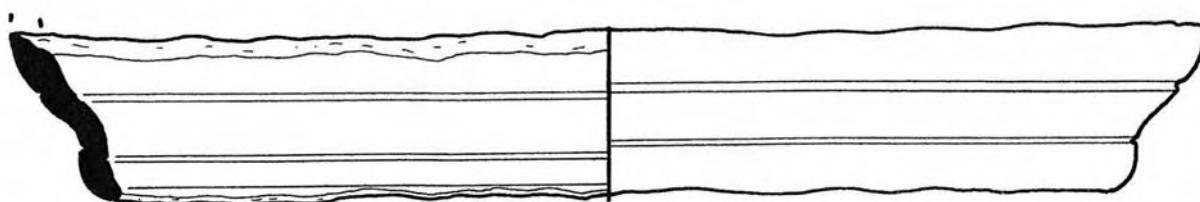
I - 80

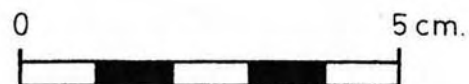
I - 81

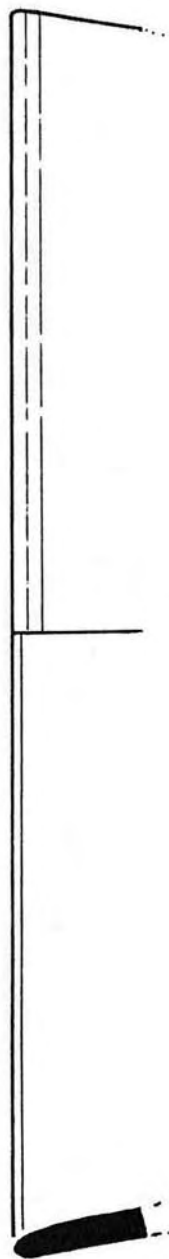

I - 82

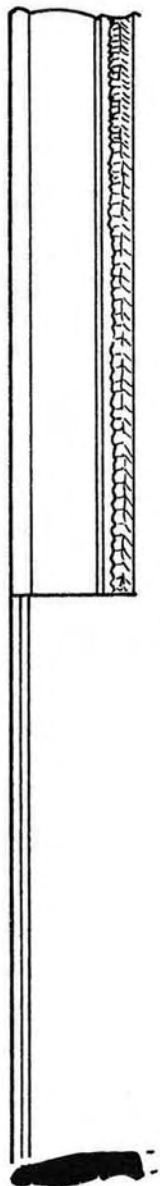

I - 83

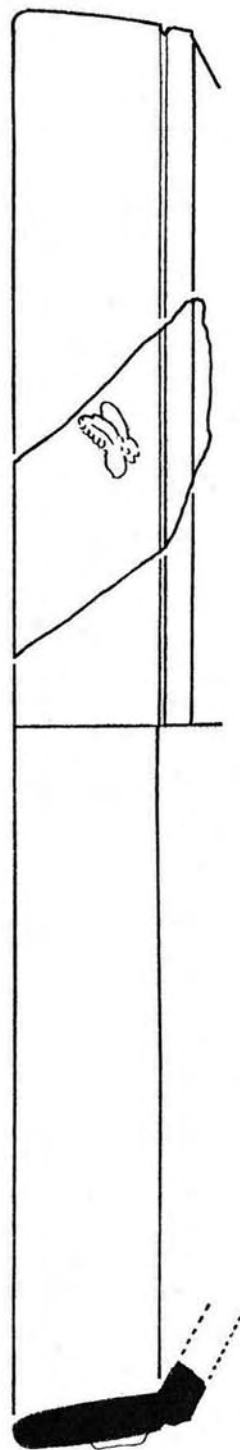

I - 84

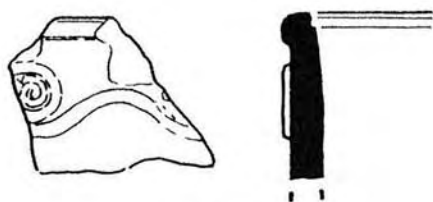
I - 85

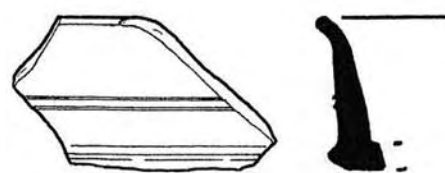
I - 86

0 5 cm.

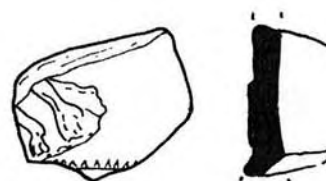
I - 87

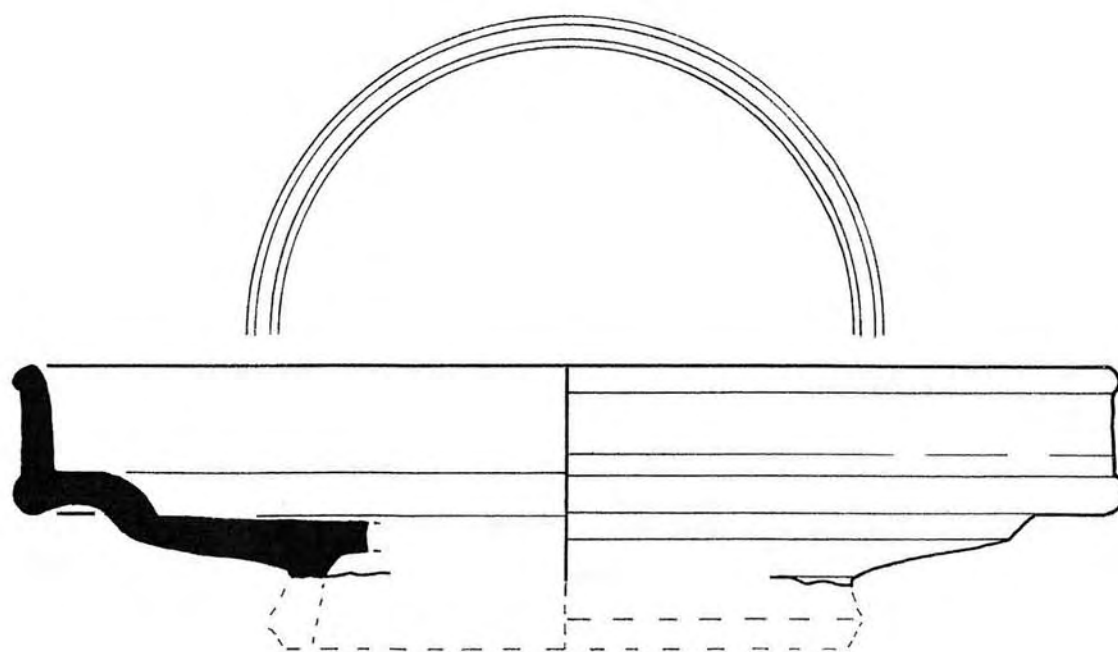
I - 88

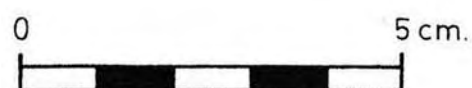
I - 89

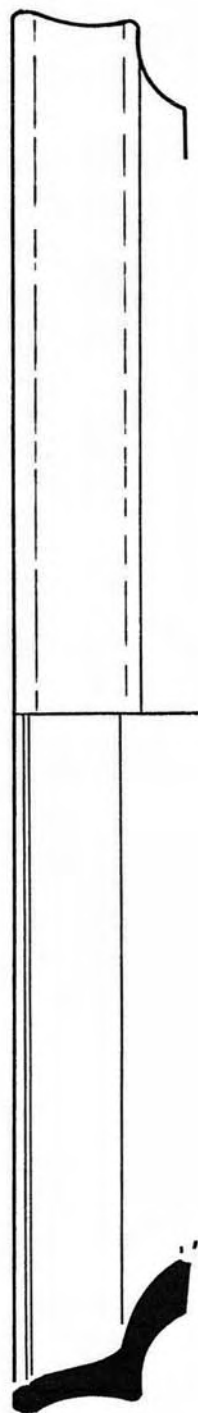

I - 90

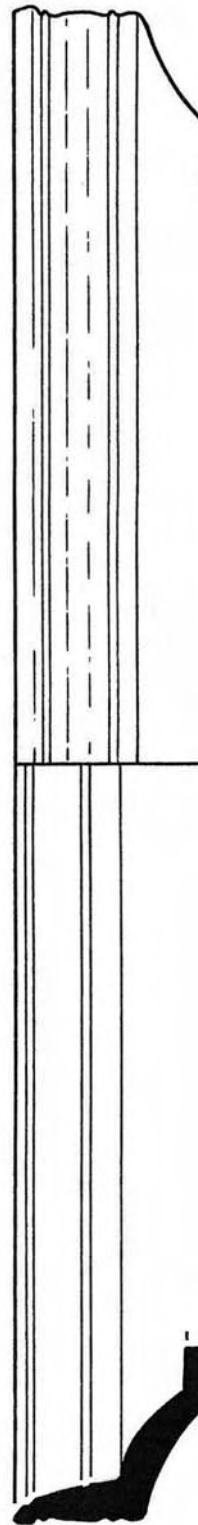

I - 91

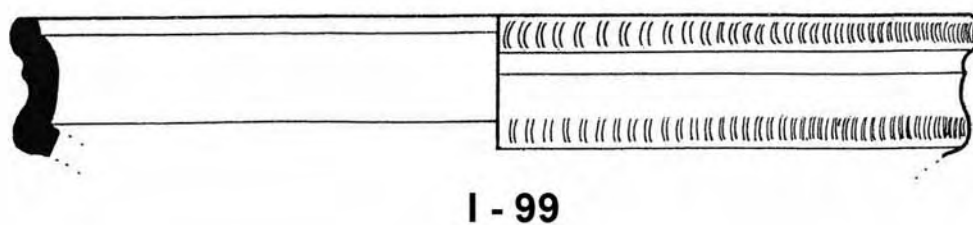
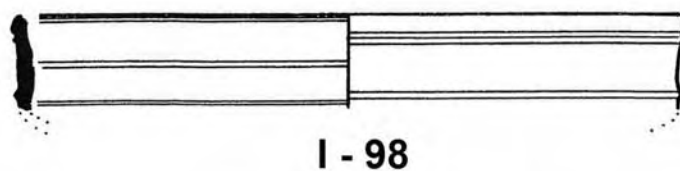
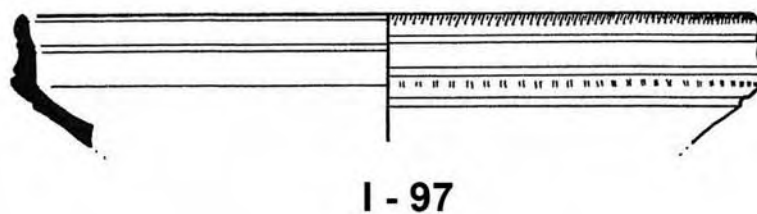
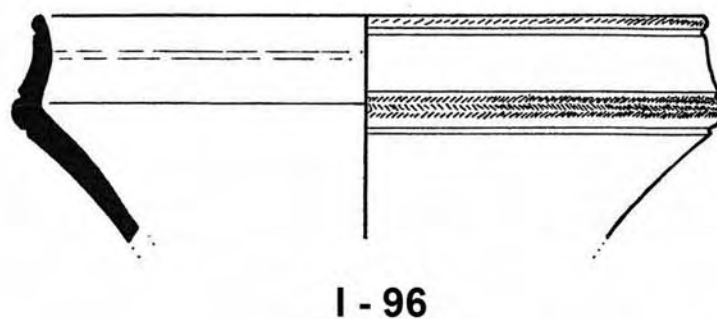
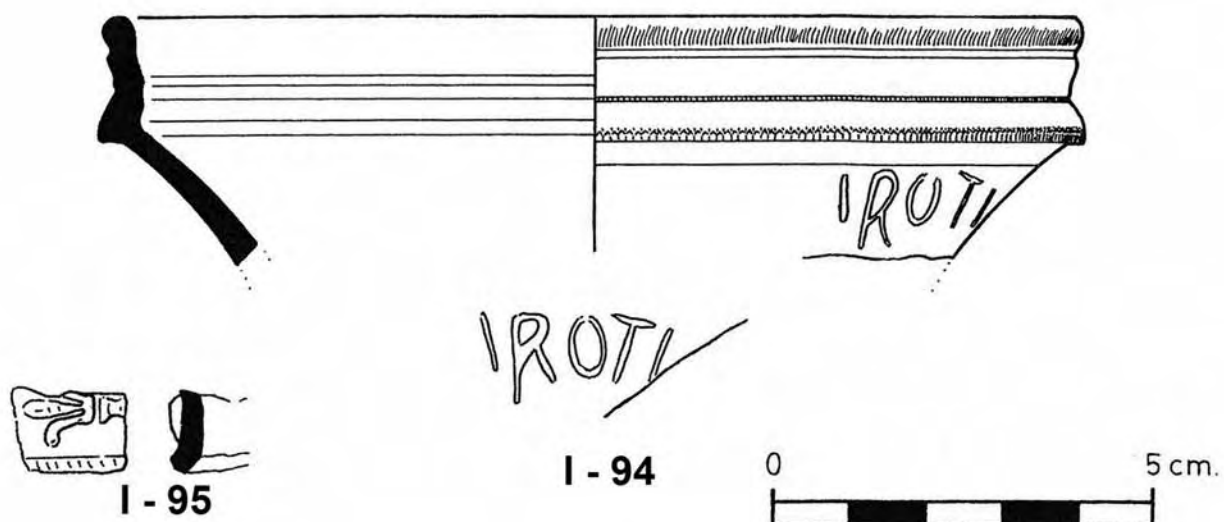

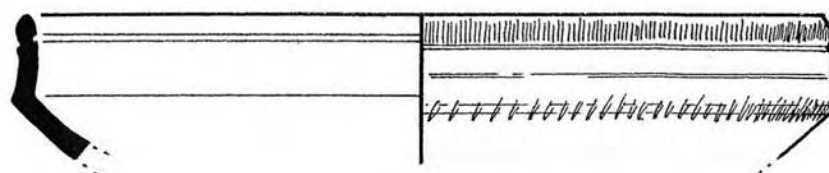
I - 92

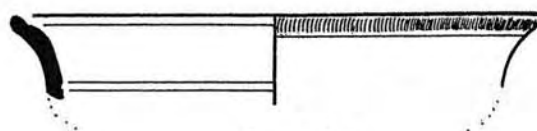
I - 93

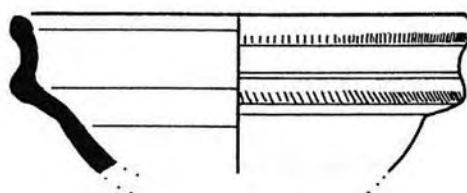

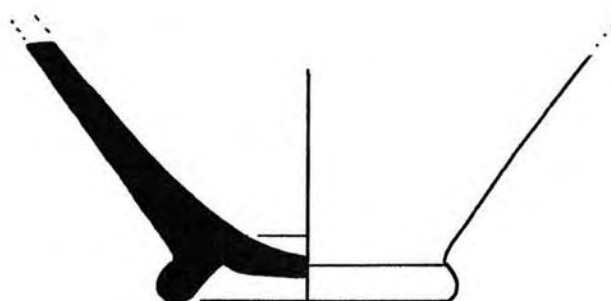
I - 100

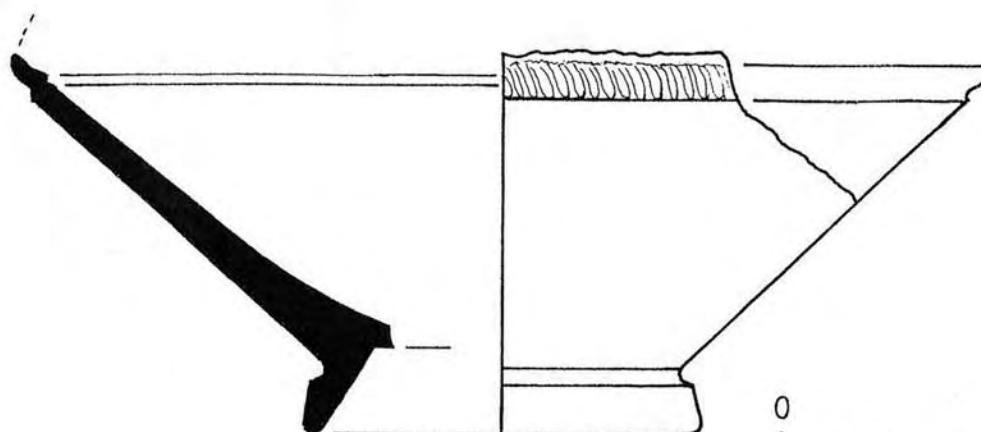
I - 101

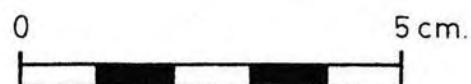
I - 102

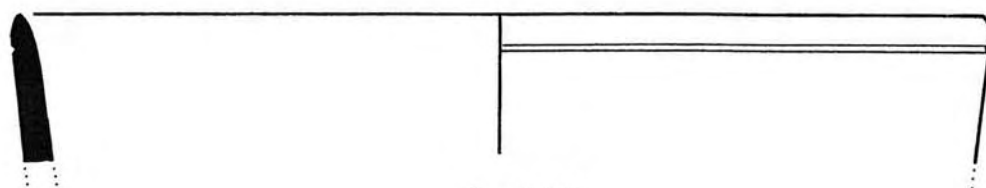

I - 103

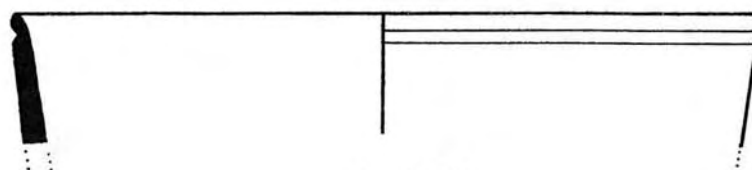

I - 104

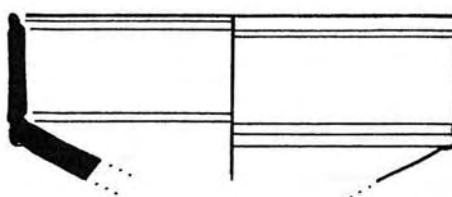

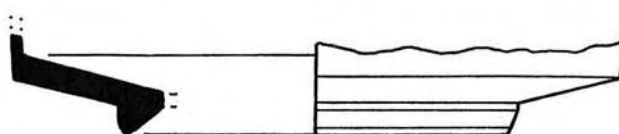
I - 105

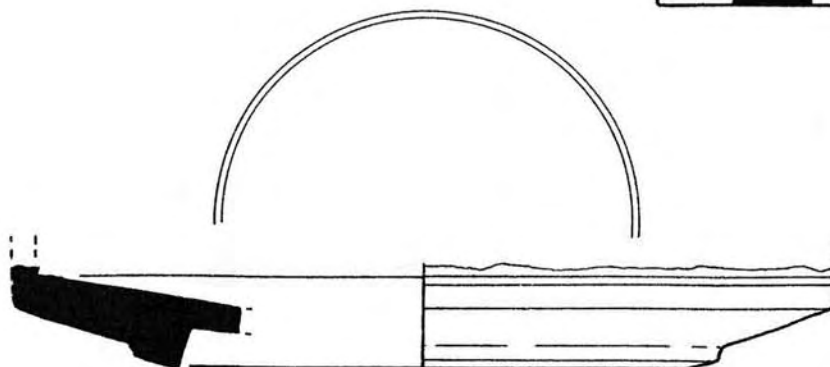
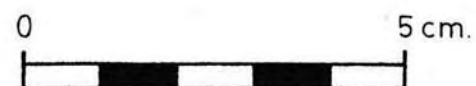
I - 106

I - 107

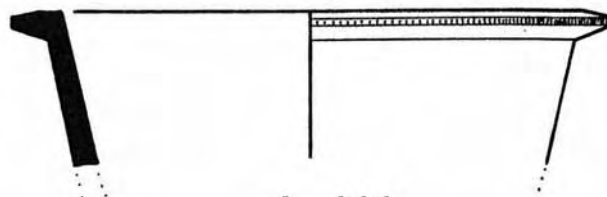
I - 108

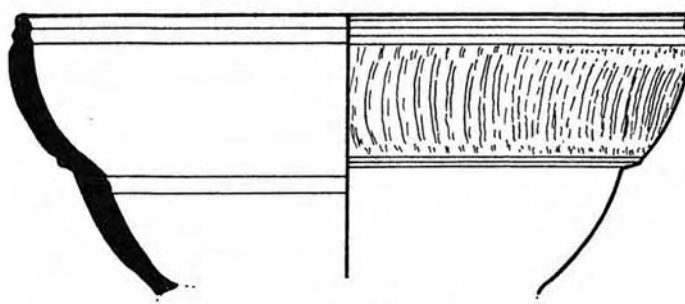
I - 109

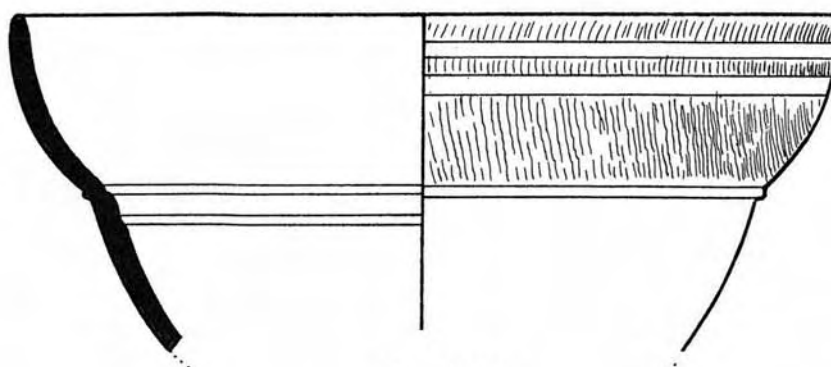
I - 110

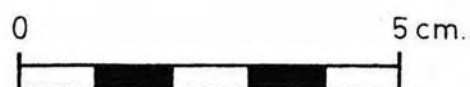
I - 111

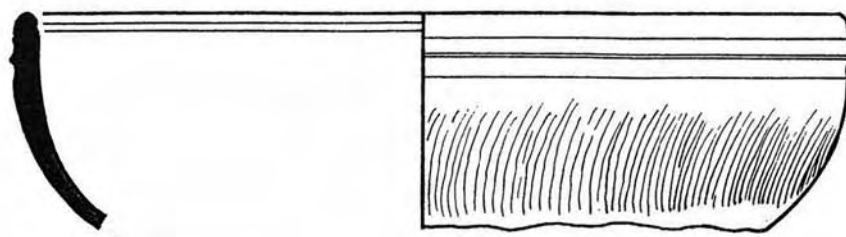

I - 112

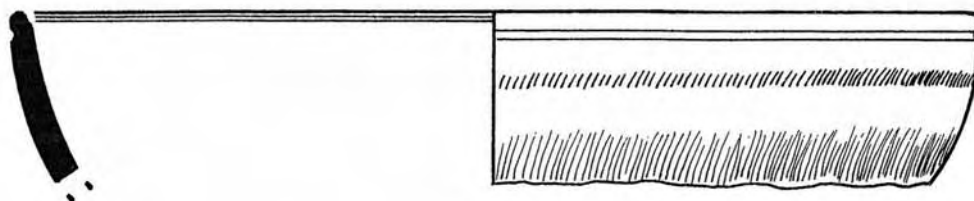

I - 113

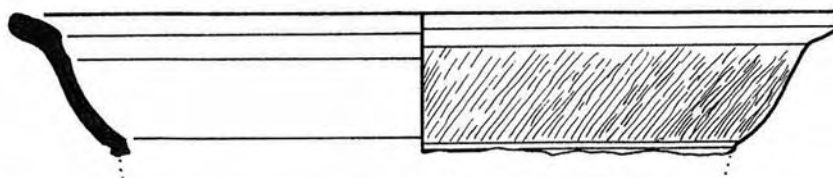

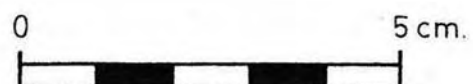
I - 114

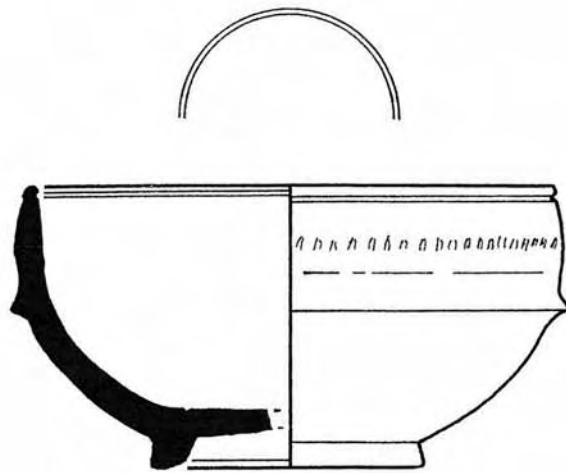

I - 115

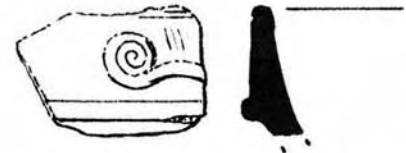

I - 116

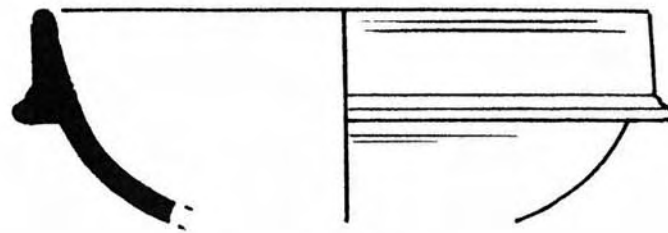

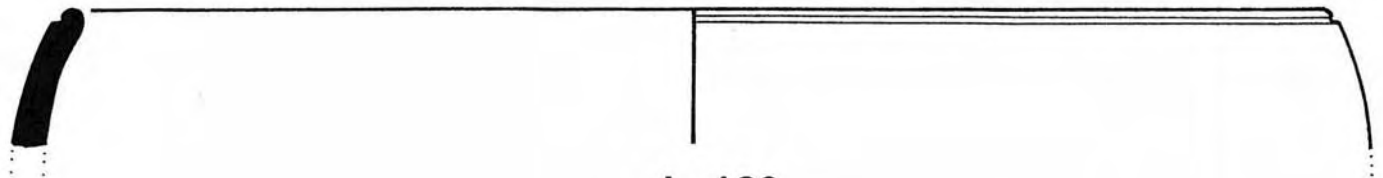
I - 117

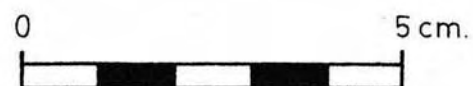
I - 118

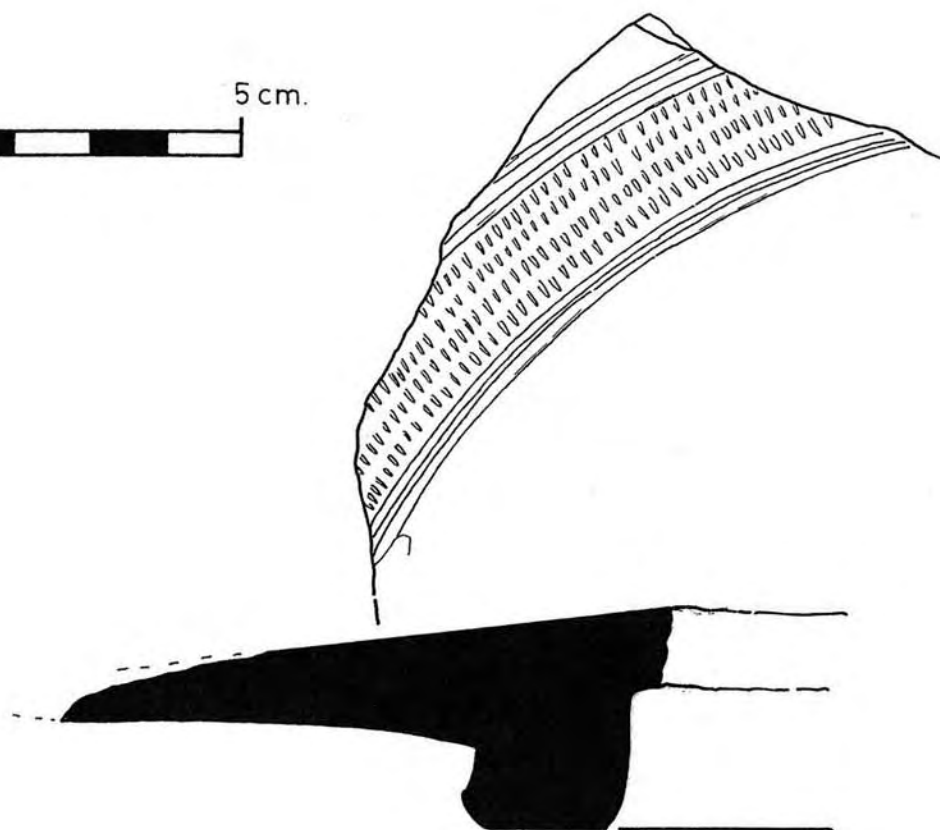

I - 119

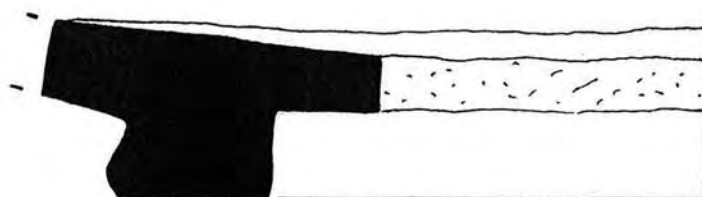
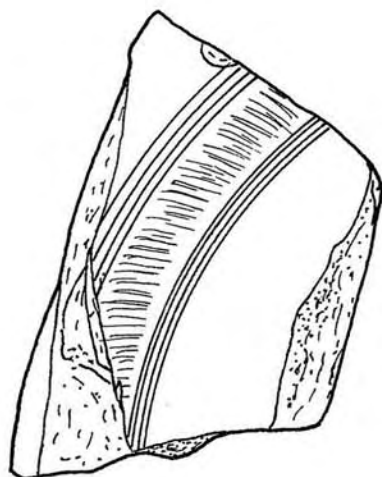

I - 120

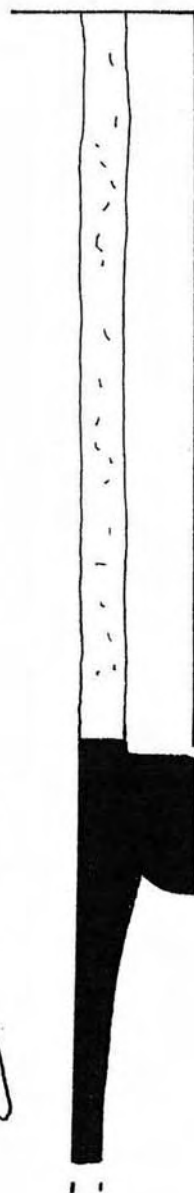
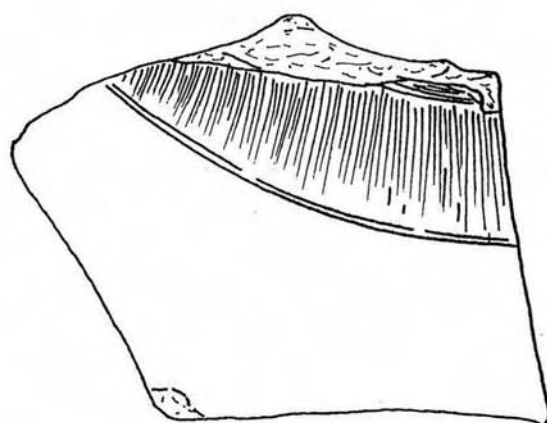

I - 121

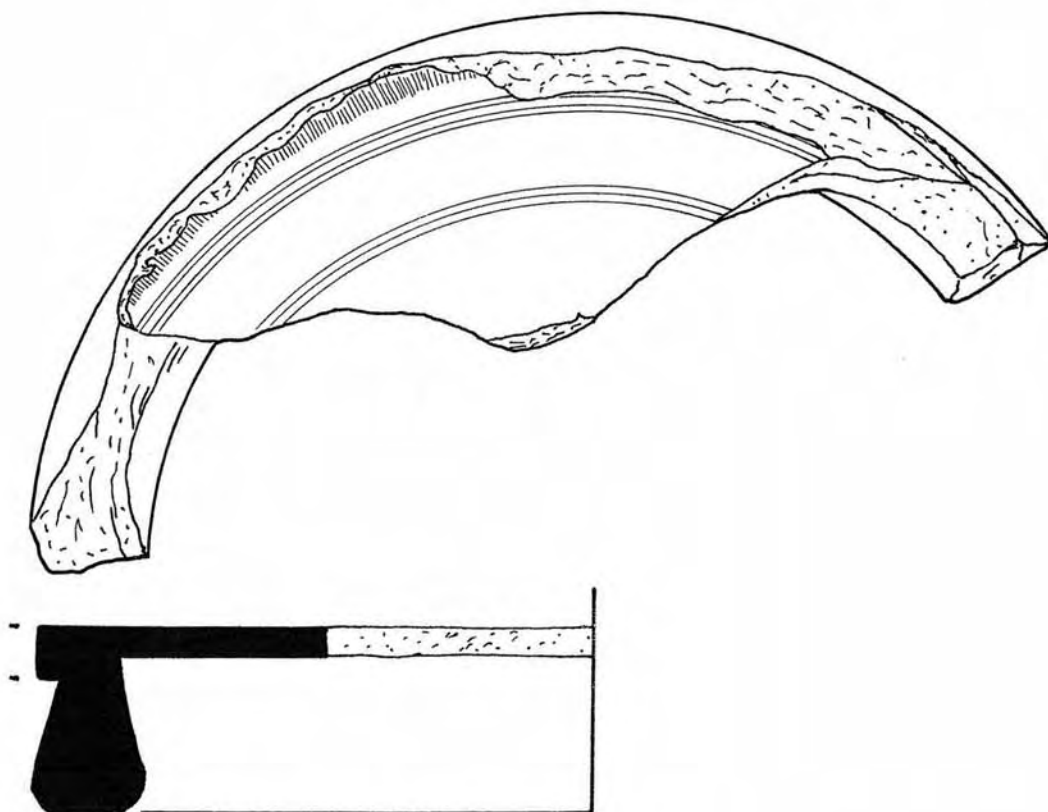

I - 122

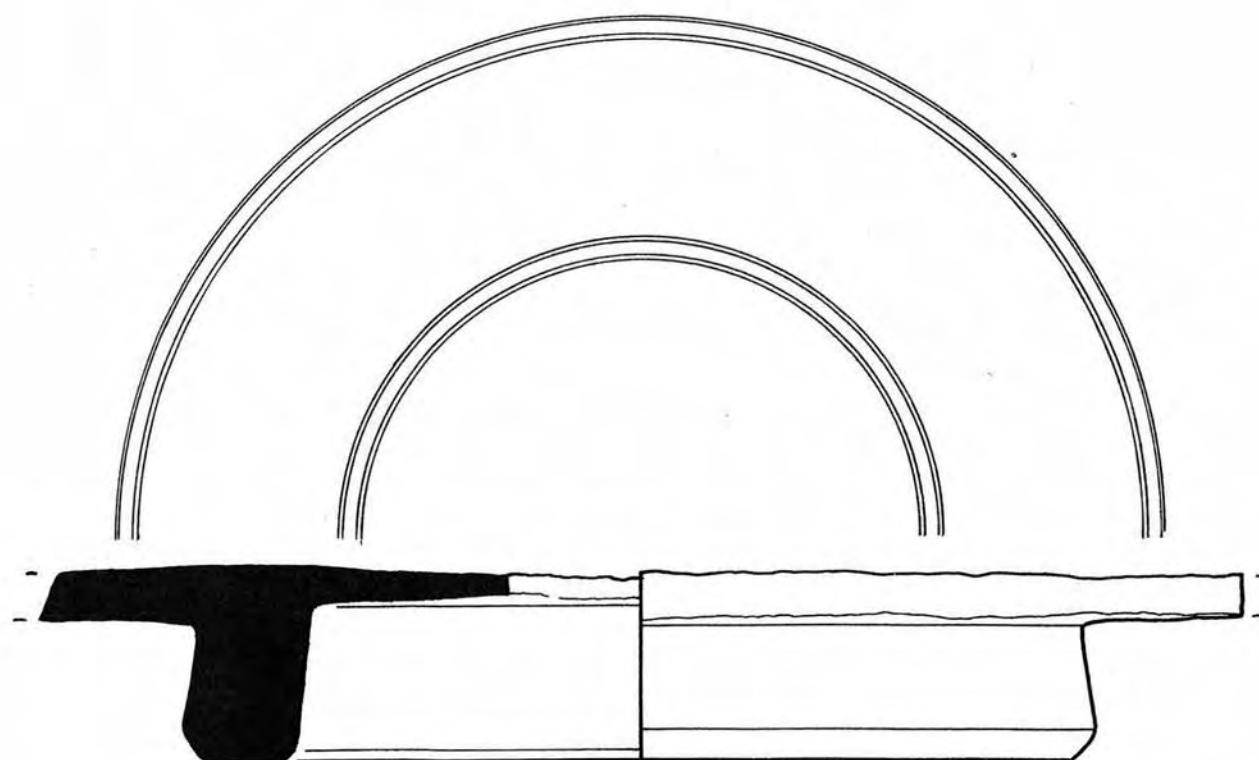

I - 123

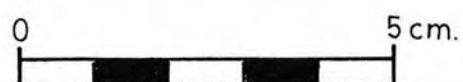

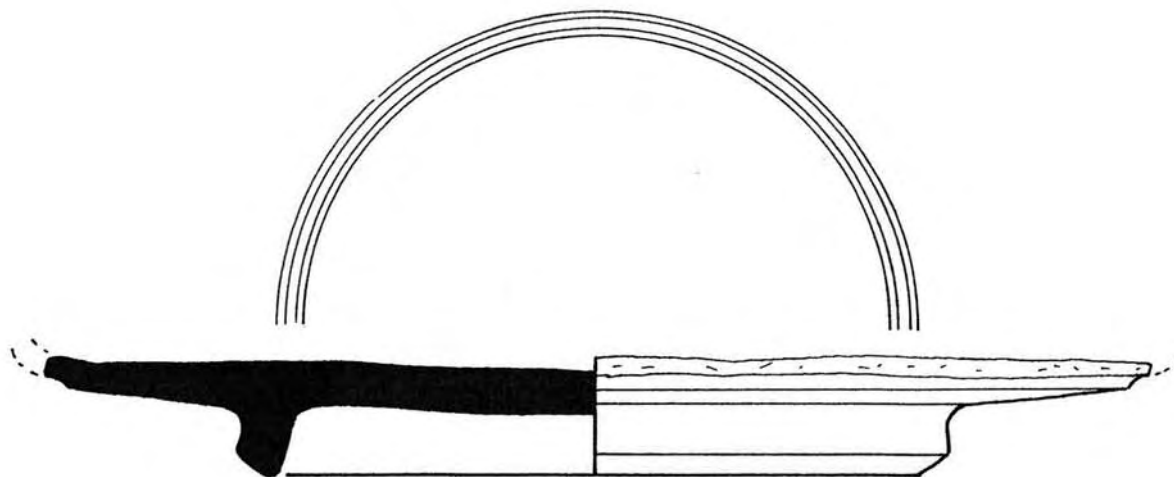

I - 124

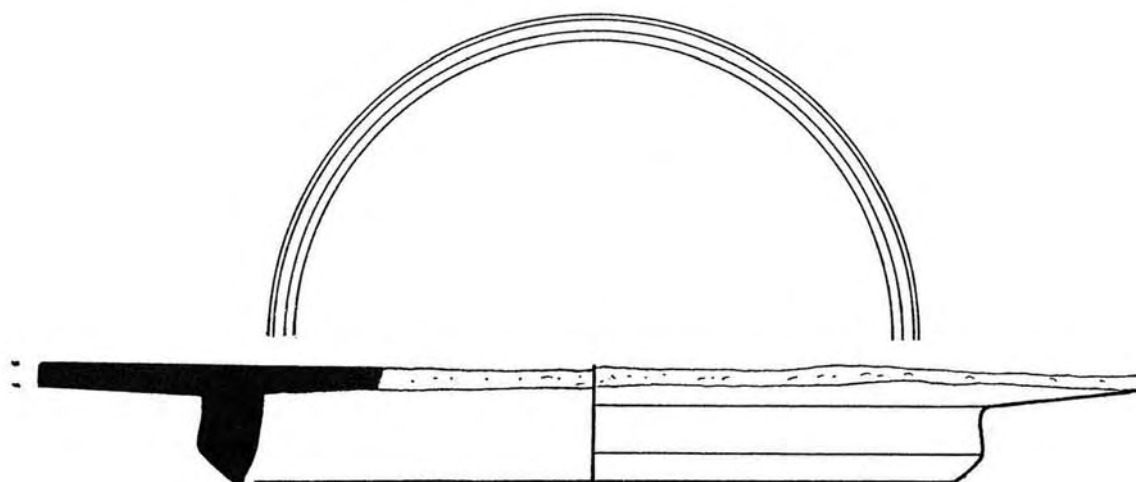

I - 125

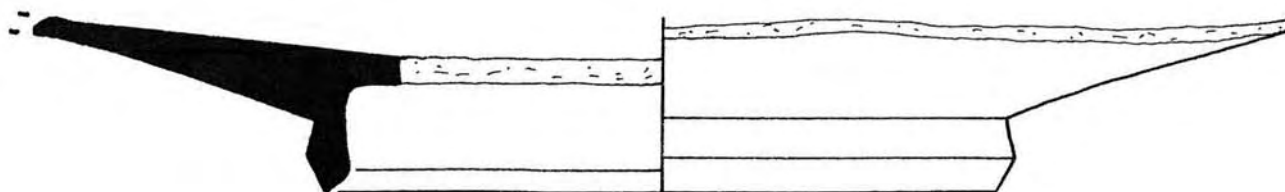

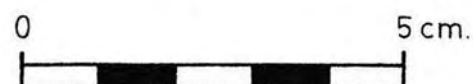
I - 126

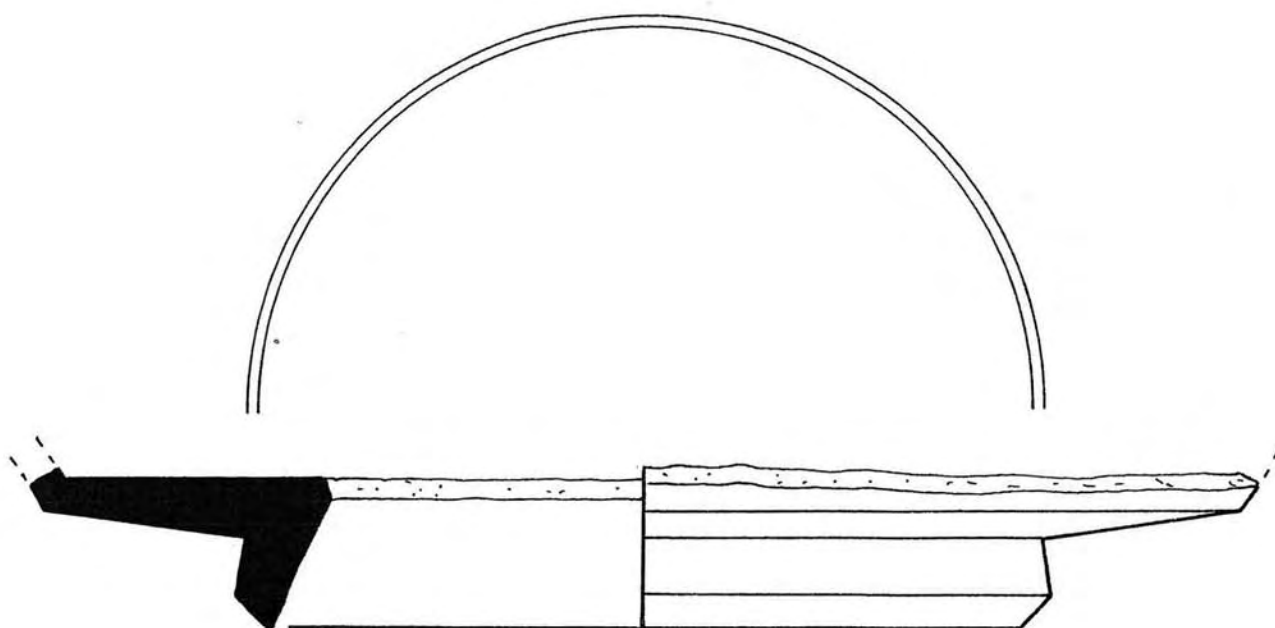

I - 127

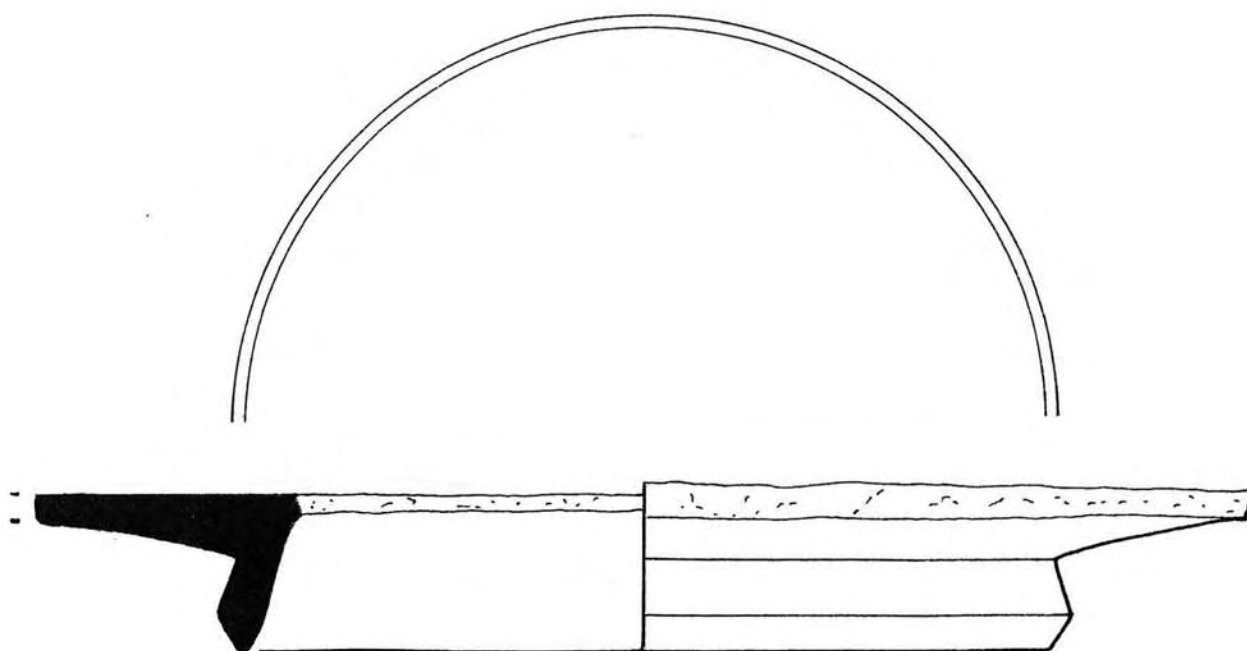

I - 128

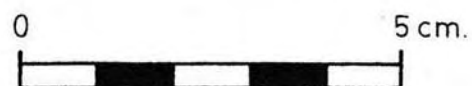

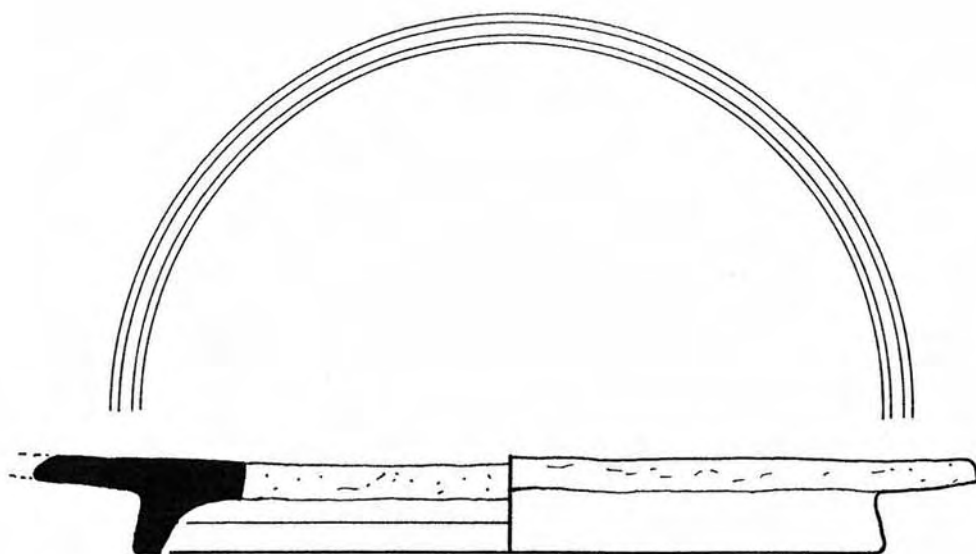

I - 129

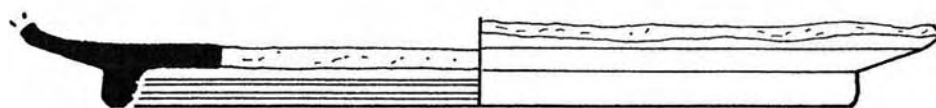

I - 130

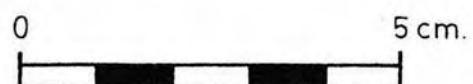
I - 131

I - 132

I - 133

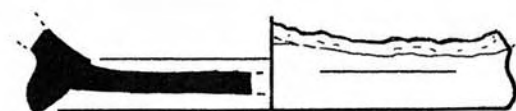

I - 134

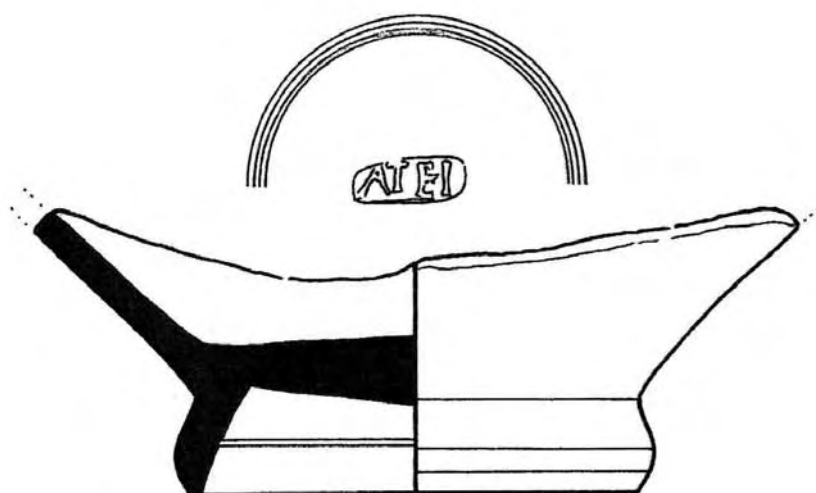

I - 135

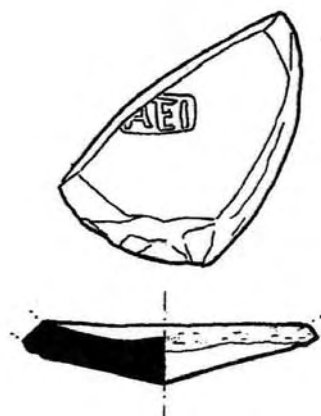

I - 136

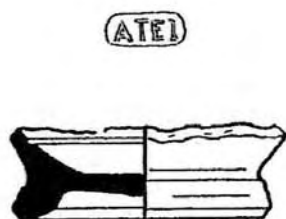

I - 137

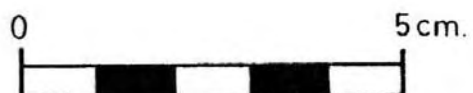
I - 138

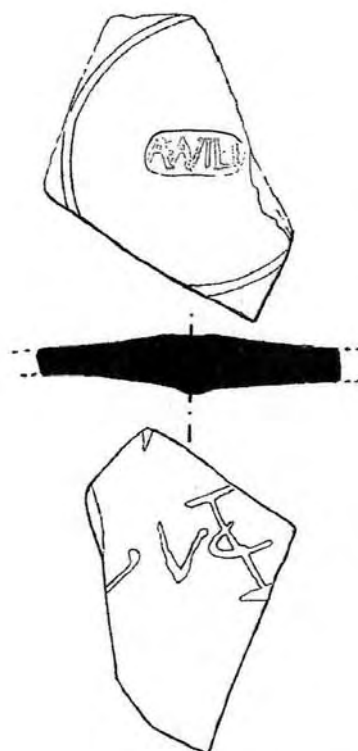
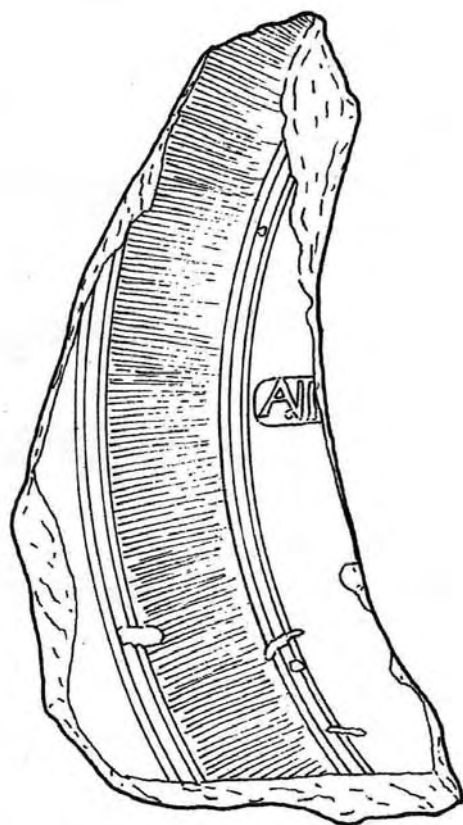

I - 139

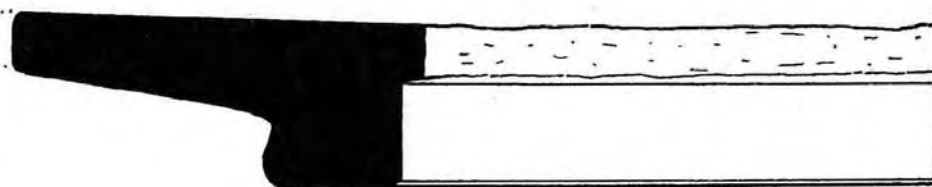

I - 140

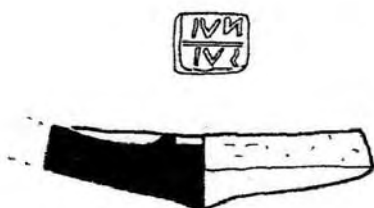

I - 141

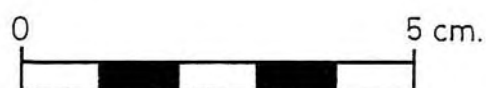
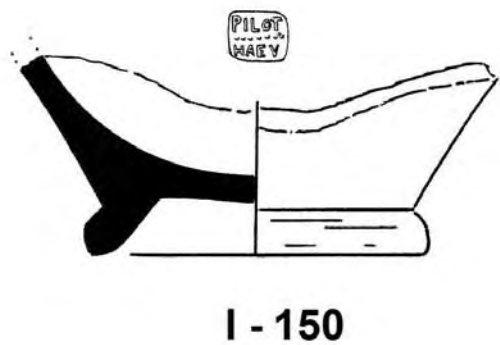
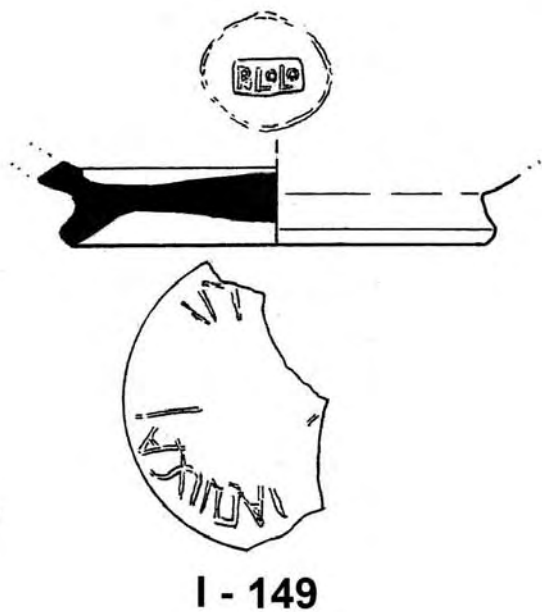
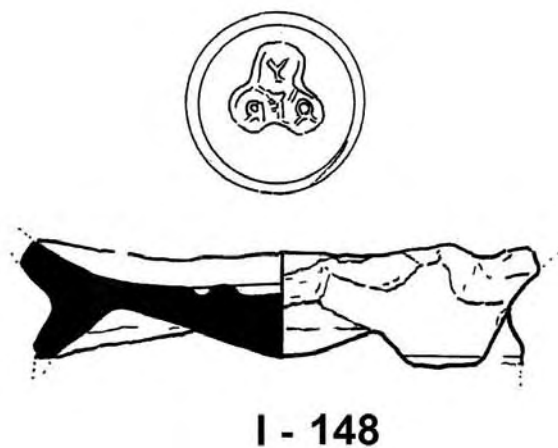
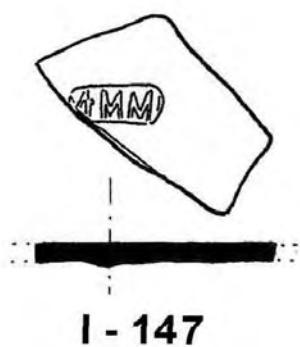
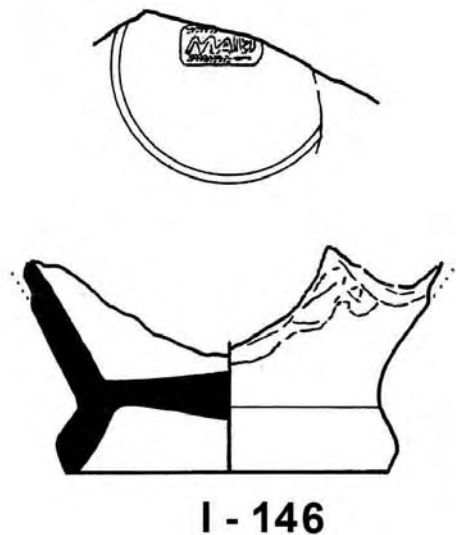
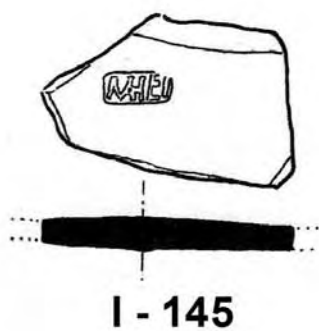
I - 142

I - 143

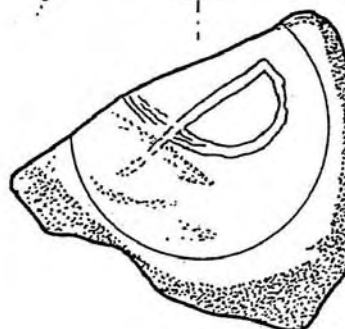

I - 144

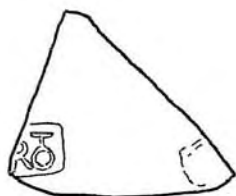

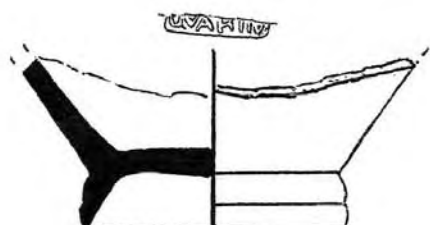
I - 151

I - 152

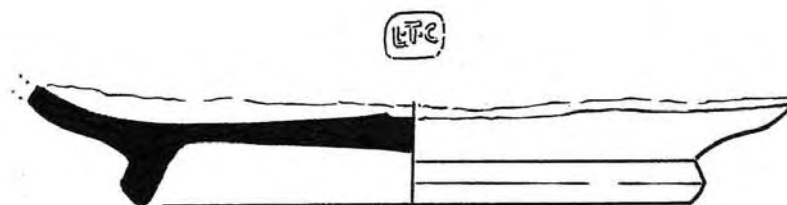
I - 153

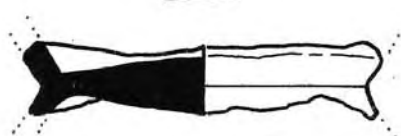
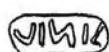
I - 154

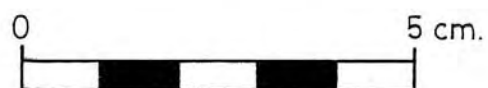
I - 155

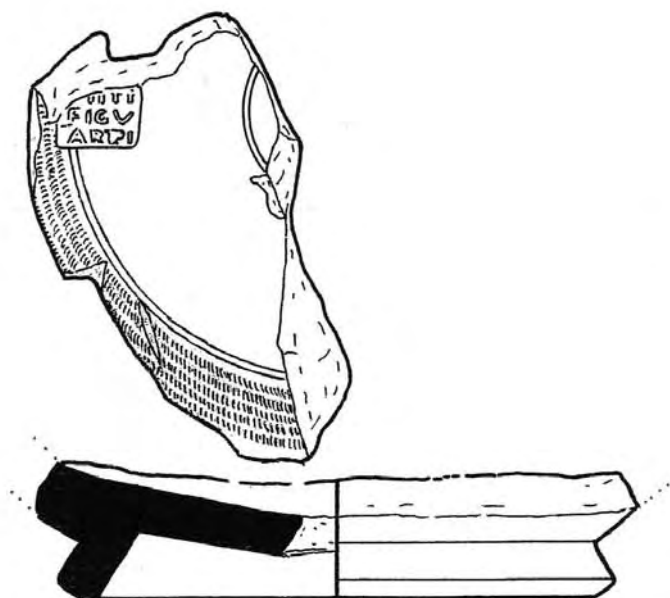

I - 157

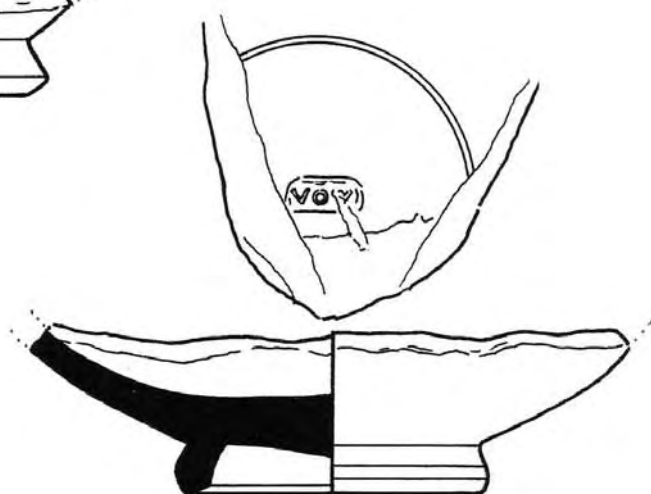

I - 158

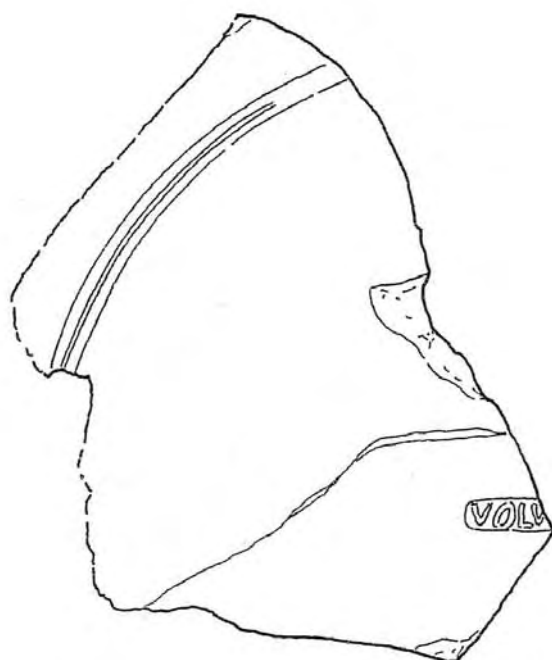

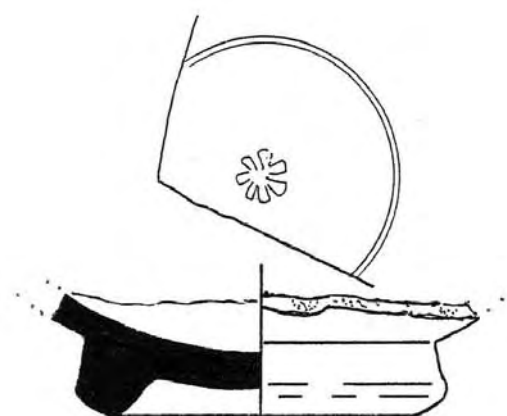
I - 156

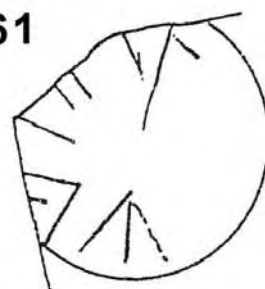
I - 159

I - 160

I - 161

TORRE LLAUDER

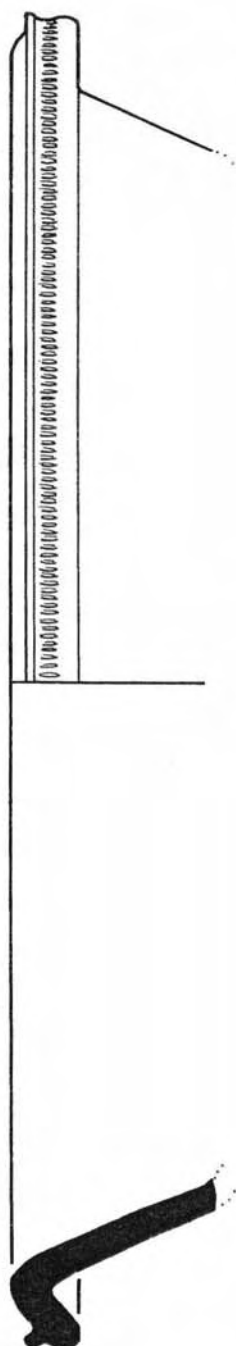
“EASTERN SIGILLATA B”

**“SIGILLATA” ITÀLICA
PRODUCCIÓ “A”**

**IMITACIONS “SIGILLATA”
ITÀLICA**

LÀMINES

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

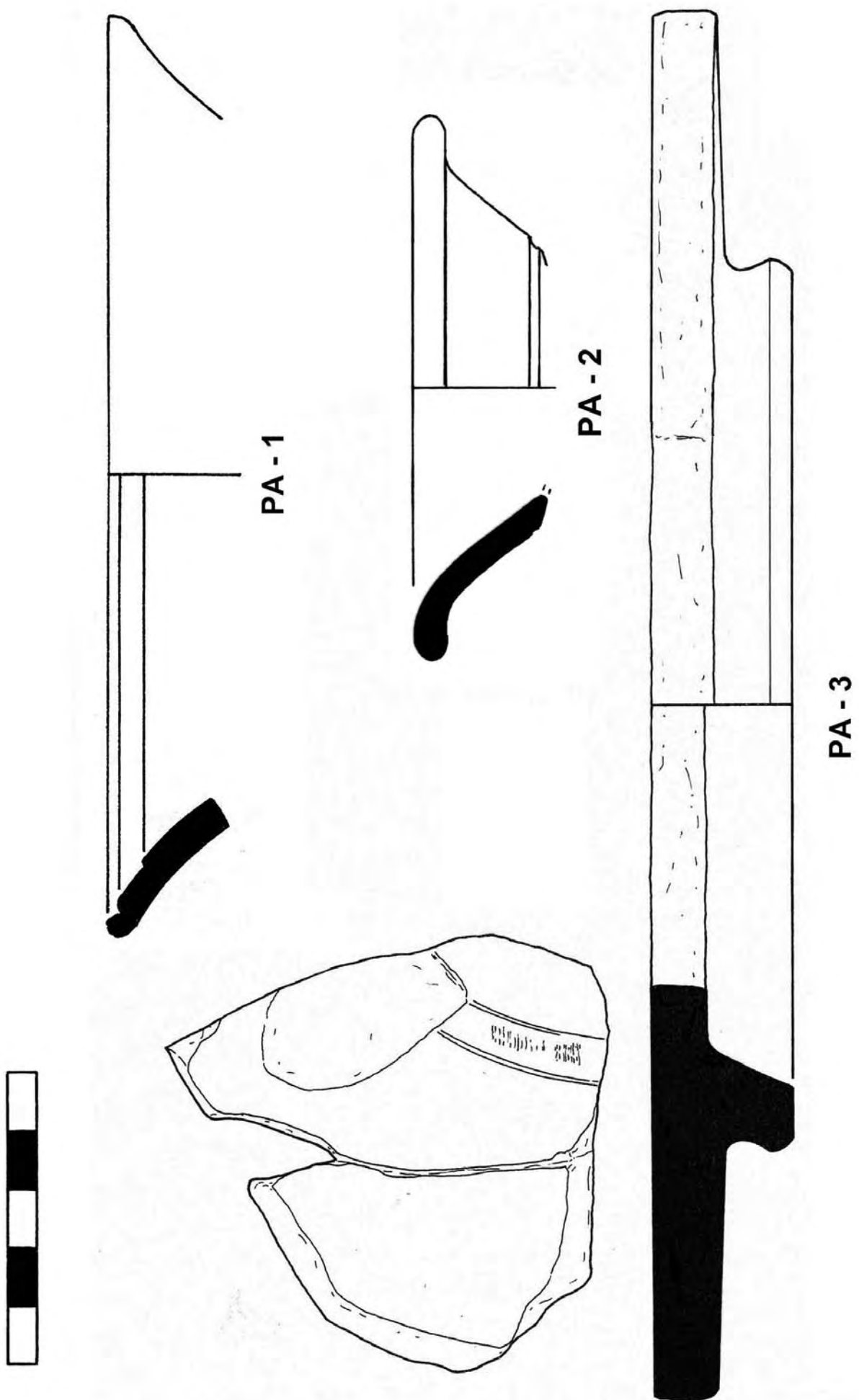

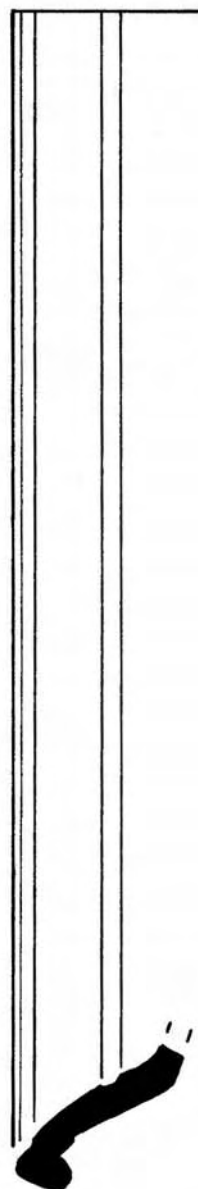
E - 1

E - 2

IM - 1

IM - 2

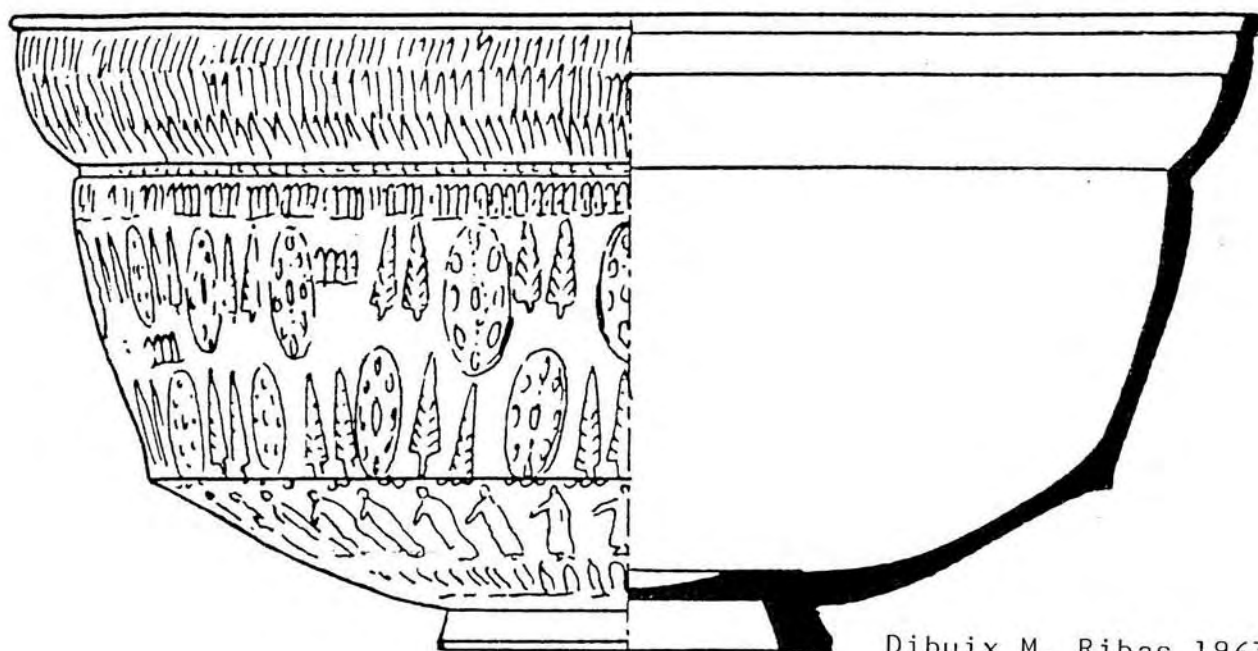
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

TORRE LLAUDER

“SIGILLATA” TARDOITÀLICA

LÀMINES

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

TI - 1

Dibuix M. Ribas 1963

0 5 cm.

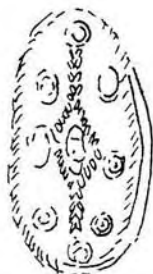
A

B

C

D

E

F

G

H

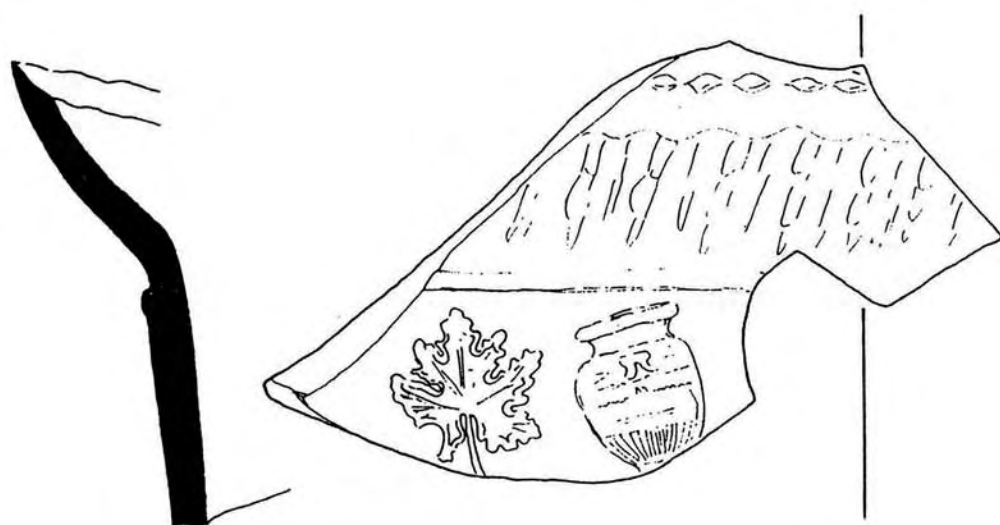
I

0 5 cm.

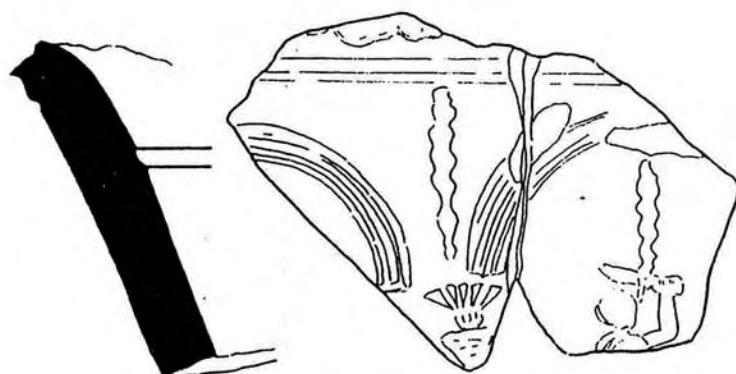

T1-2

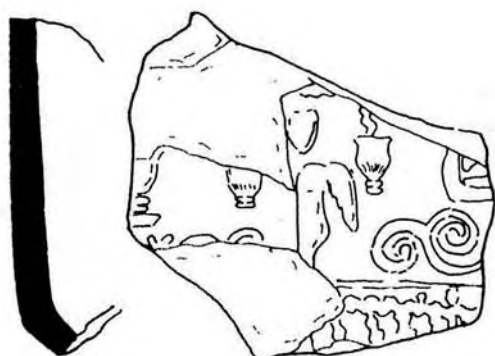

TI - 3

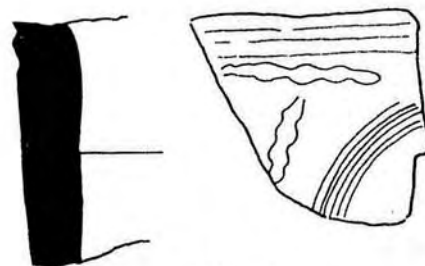

TI - 4

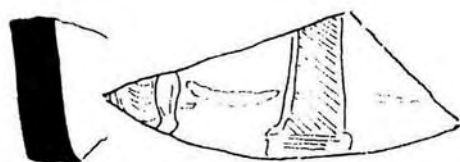

TI - 5

TI - 6

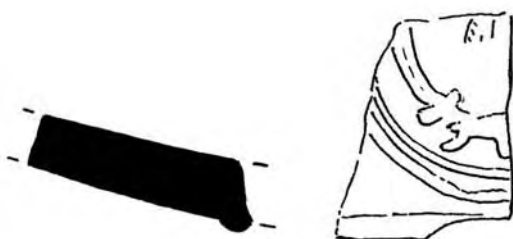
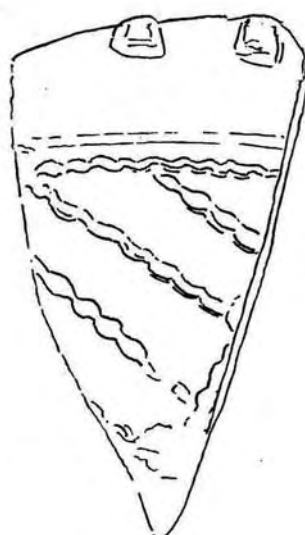
TI - 7

TI - 8

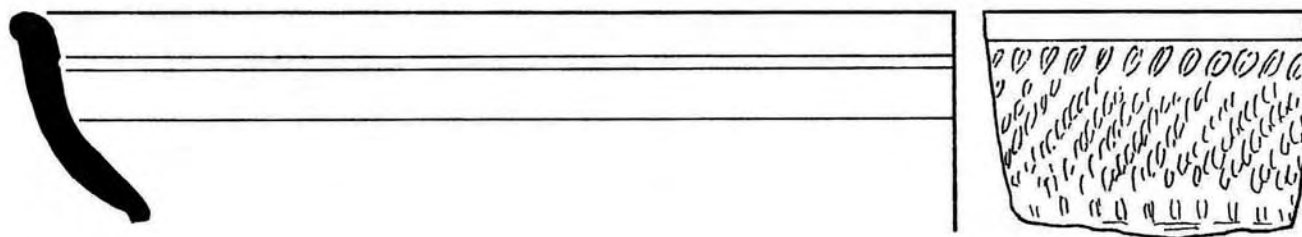

TI - 9

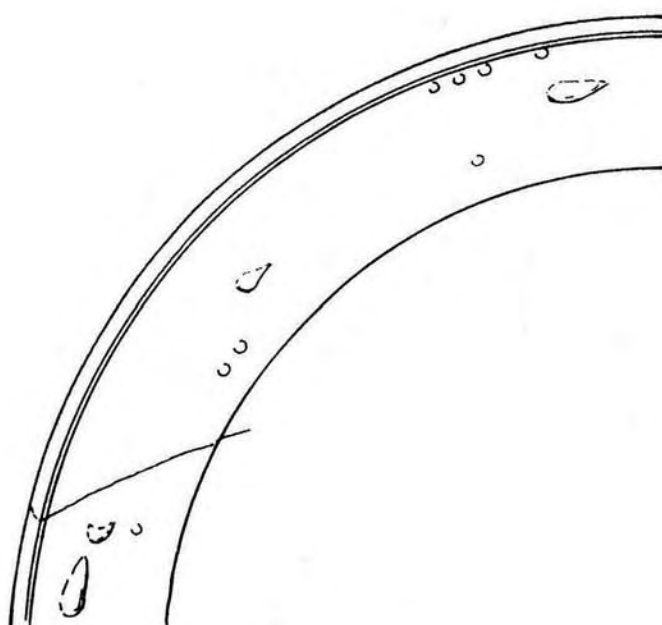

TI - 10

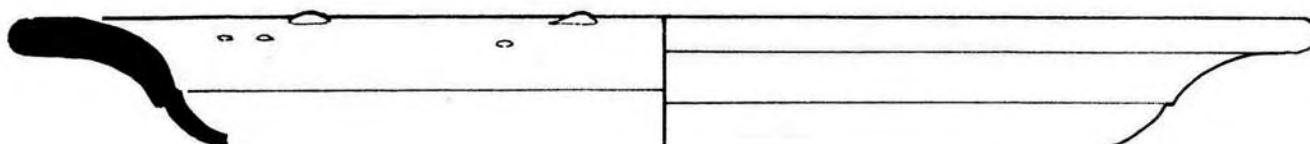

TI - 11

TI - 12

TI - 13

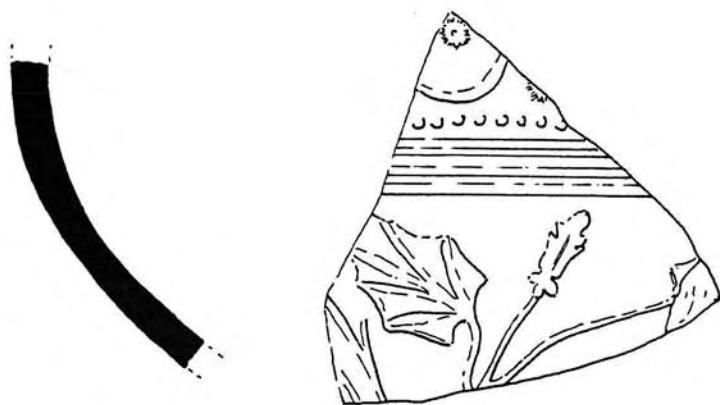
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

TORRE LLAUDER

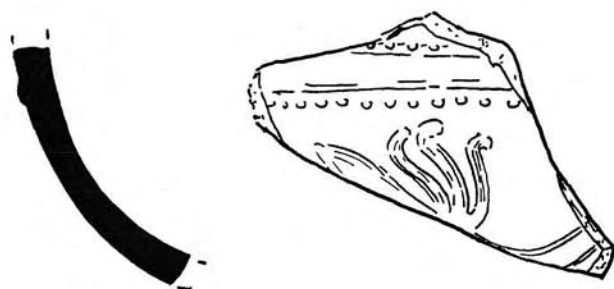
“SIGILLATA” SUDGÀL·LICA

LÀMINES

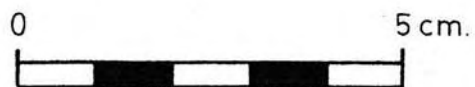
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

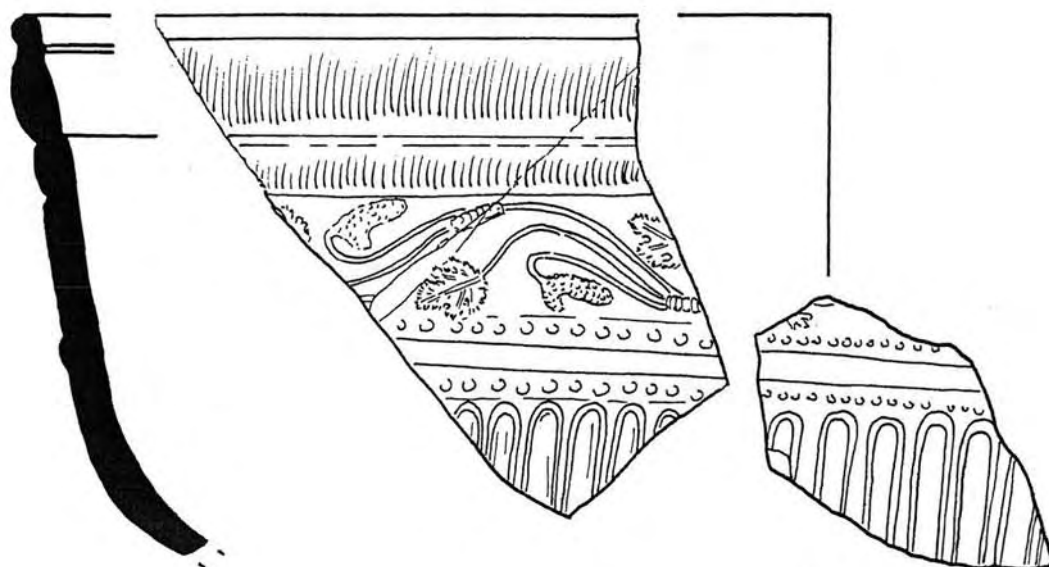

S - 1

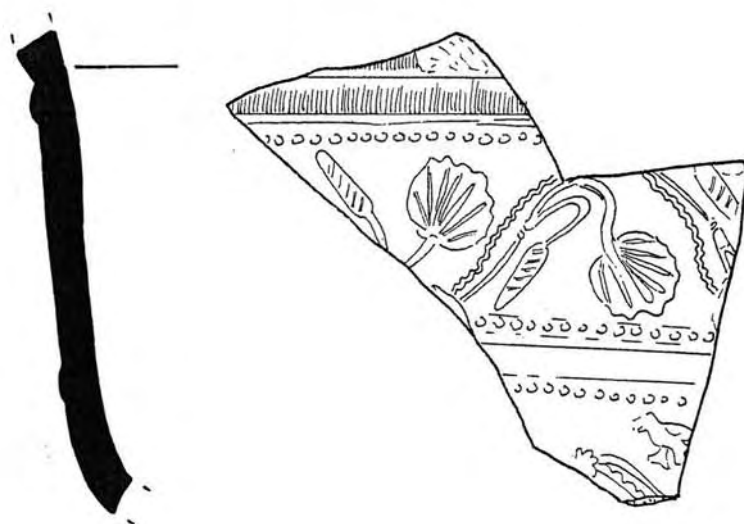

S - 2

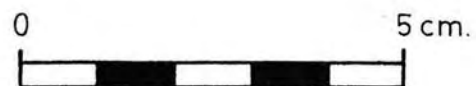

S - 3

S - 4

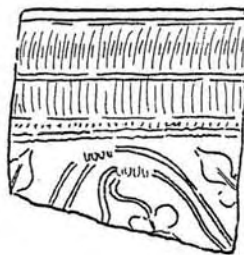
S - 5

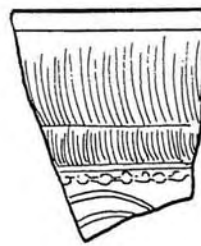
Dibuix M. Ribas

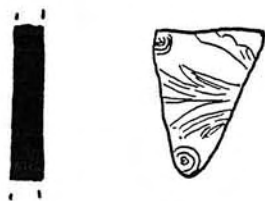

S - 6

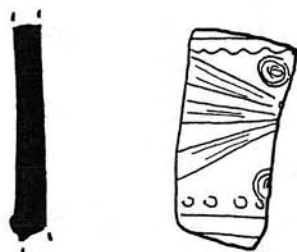

S - 7

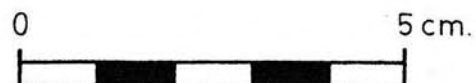
S - 8

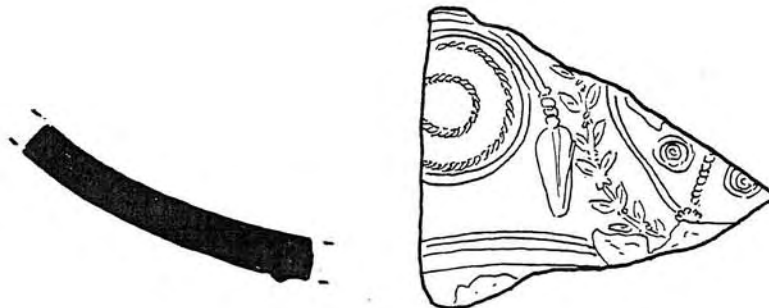

S - 9

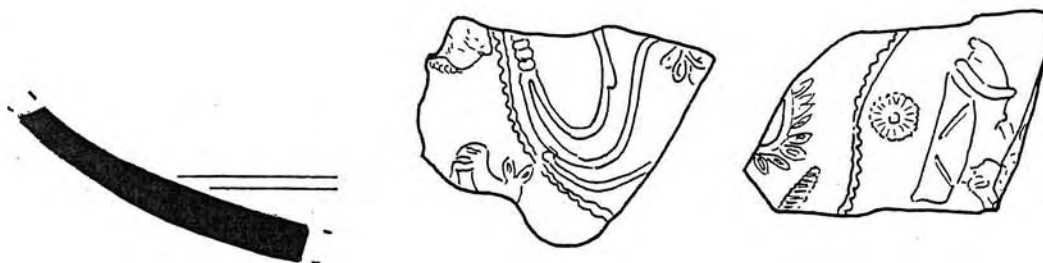

S - 10

S - 11

S - 12

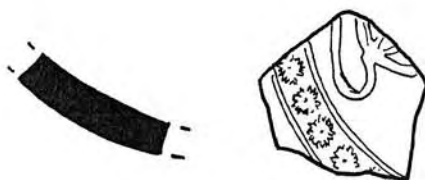
S - 13

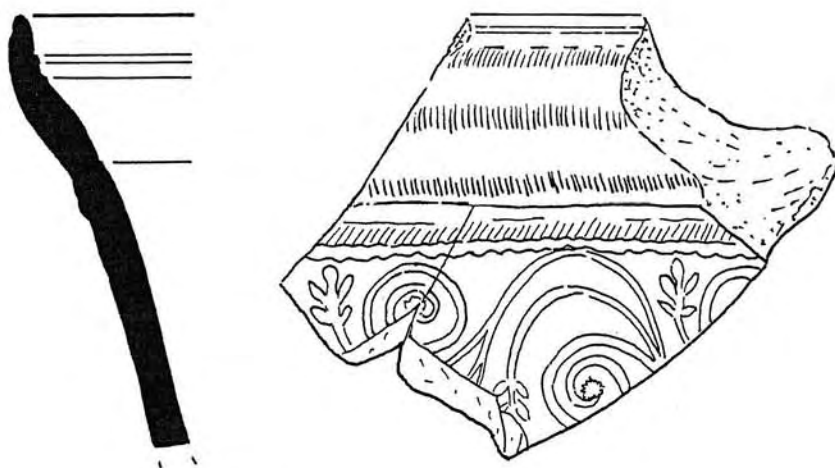
S - 14

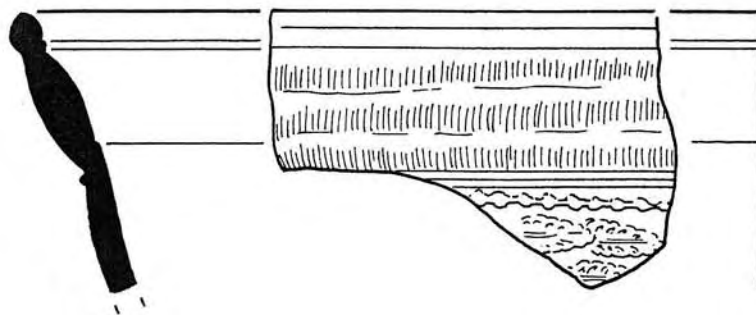
S - 15

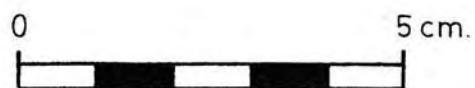
S - 16

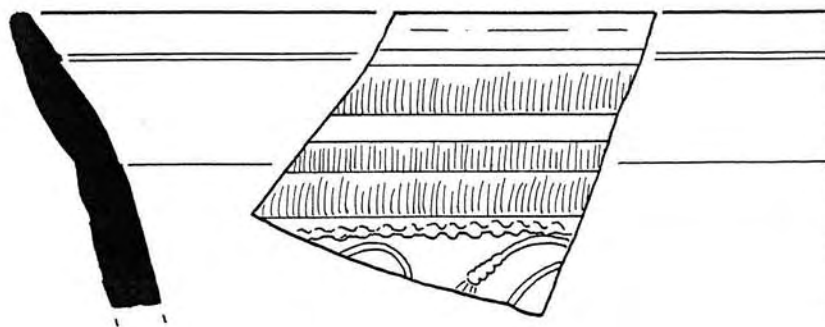

S - 17

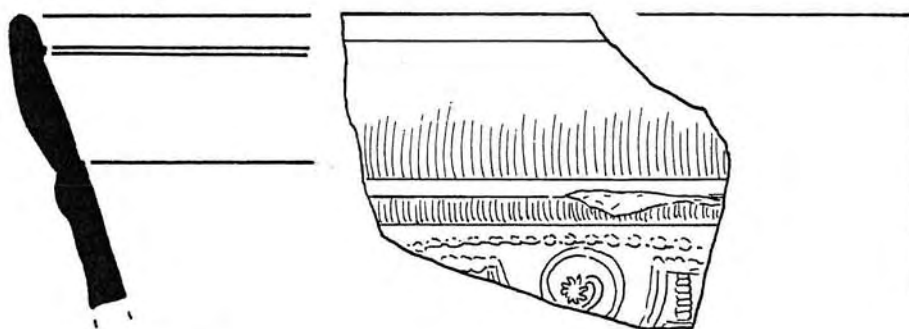

S - 18

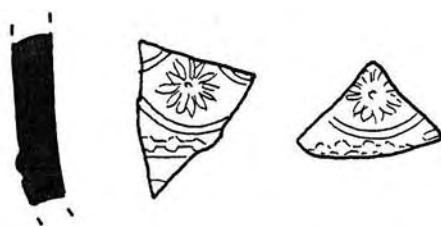

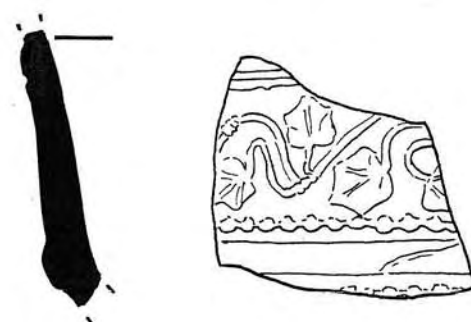
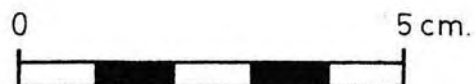
S - 19

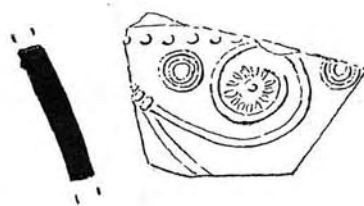
S - 20

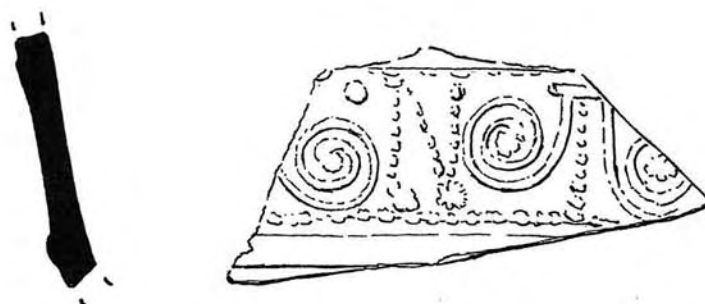
S - 21

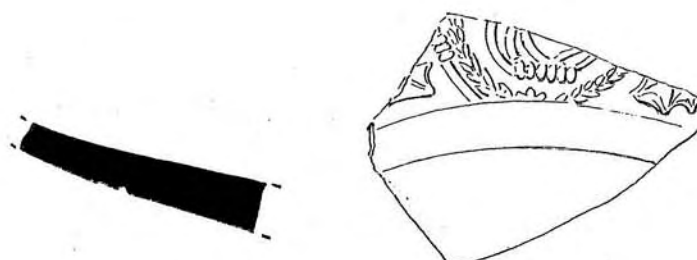
S - 22

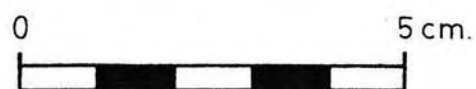
S - 23

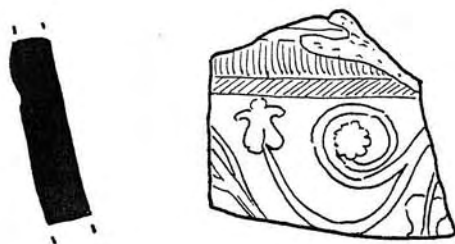

S - 24

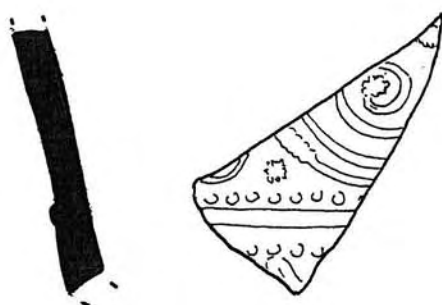

S - 25

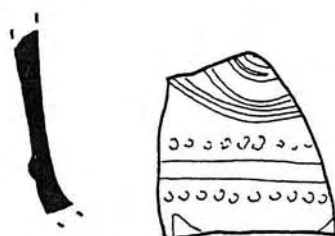

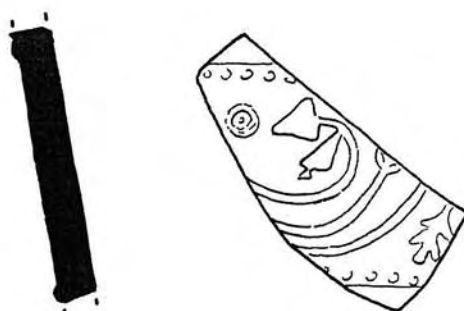
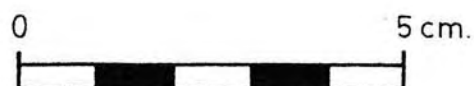
S - 26

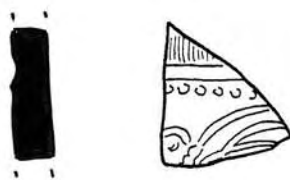
S - 27

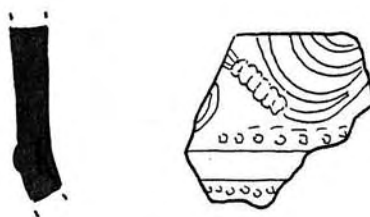
S - 28

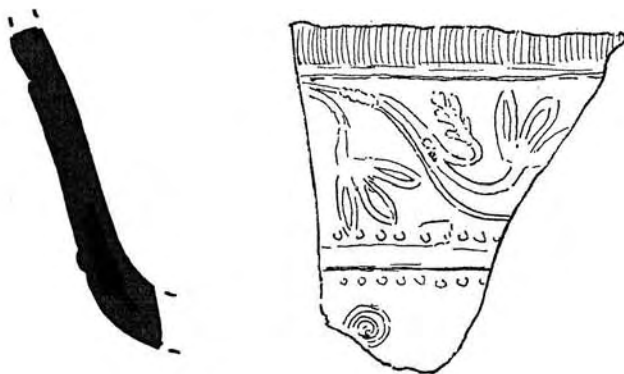
S - 29

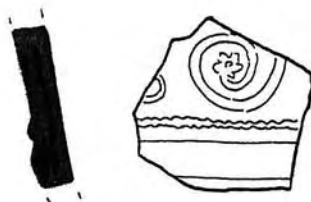
S - 30

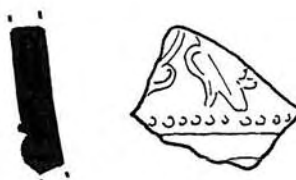
S - 31

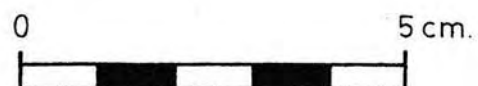
S - 32

S - 33

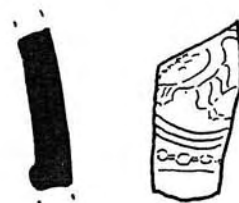

S - 34

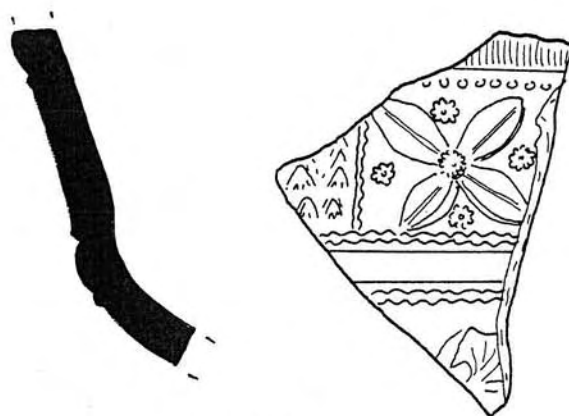

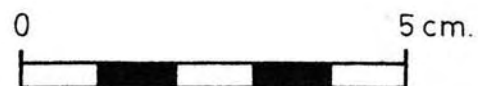
S - 35

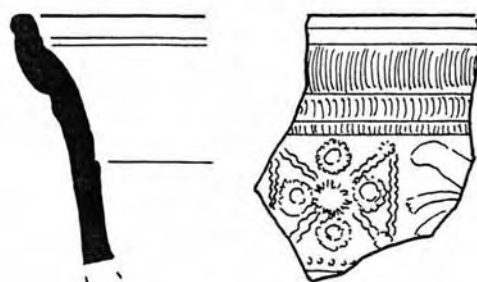

S - 36

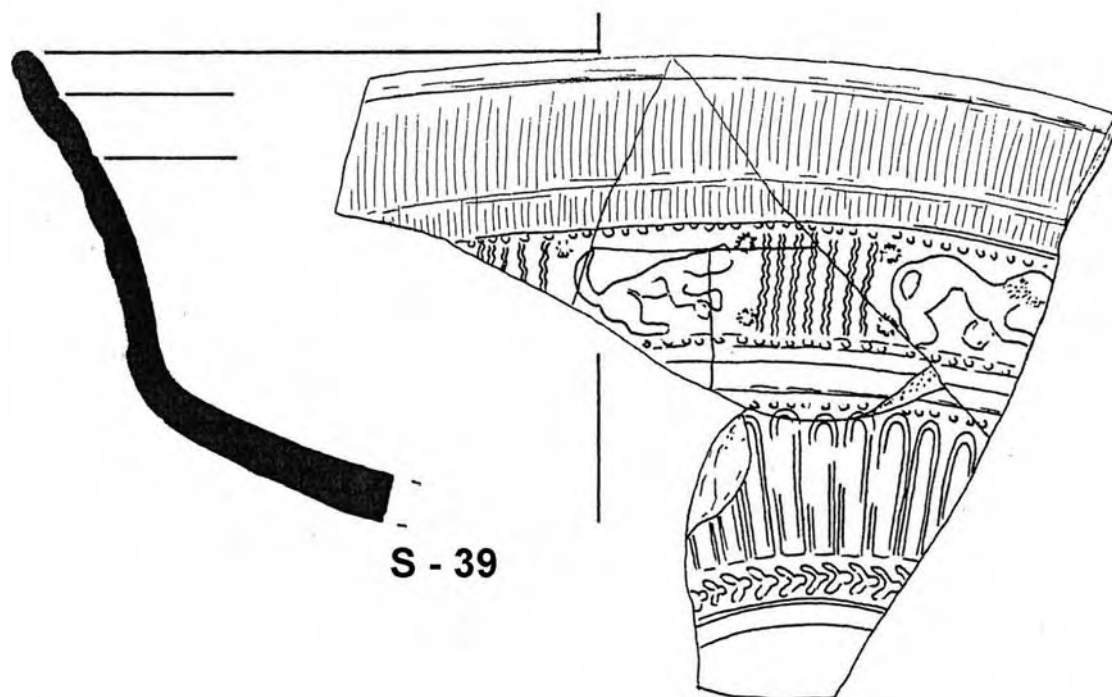
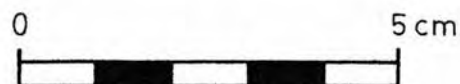

S - 37

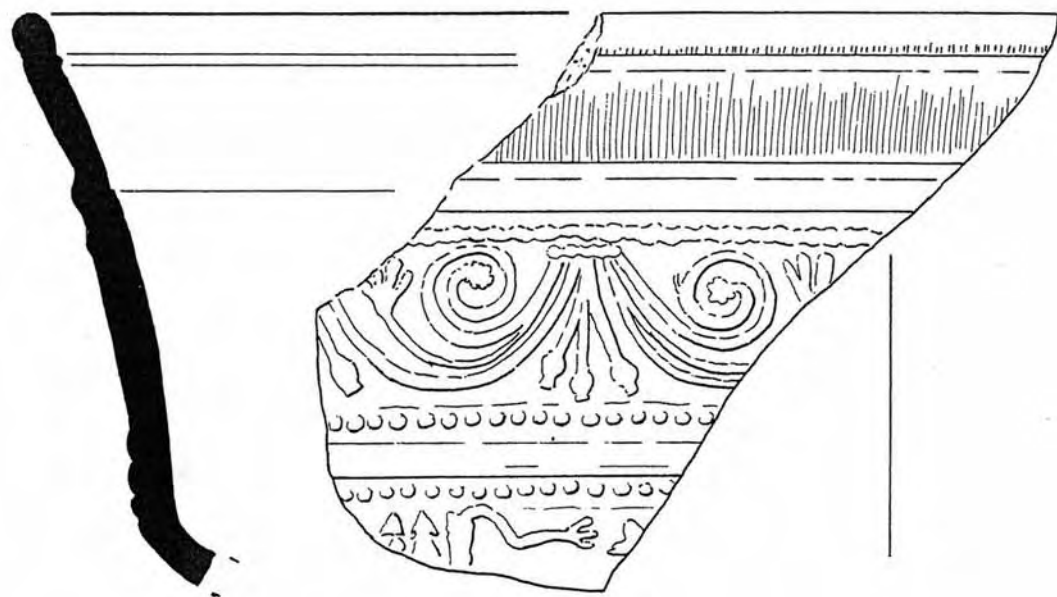

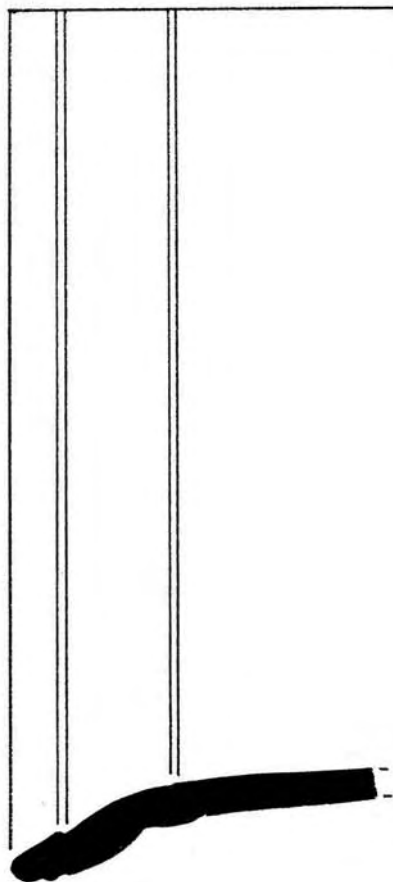
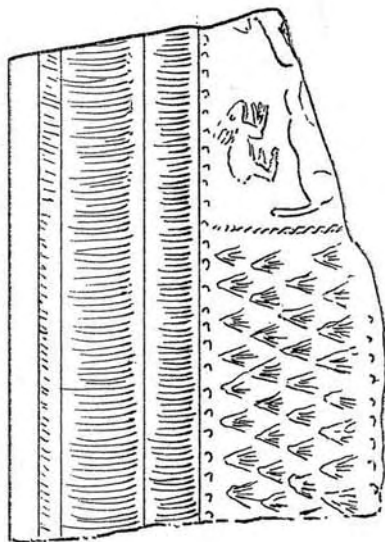
S - 38

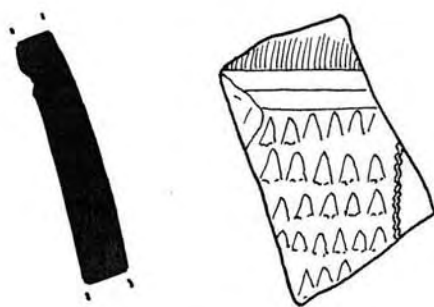
S - 39

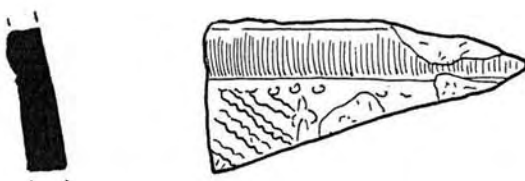
S - 40

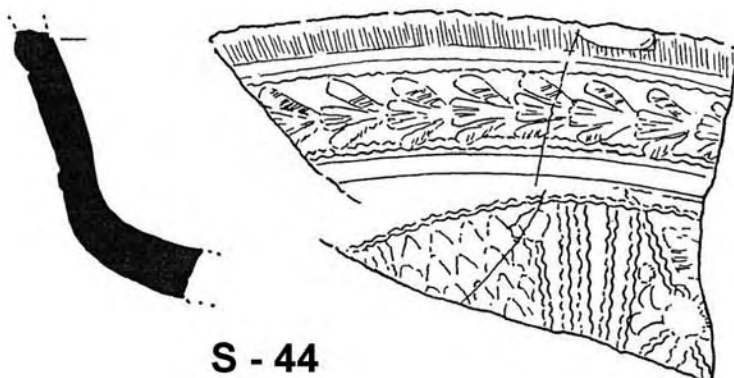
S - 41

S - 42

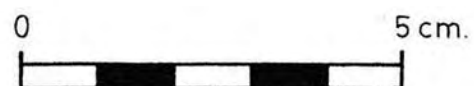
S - 43

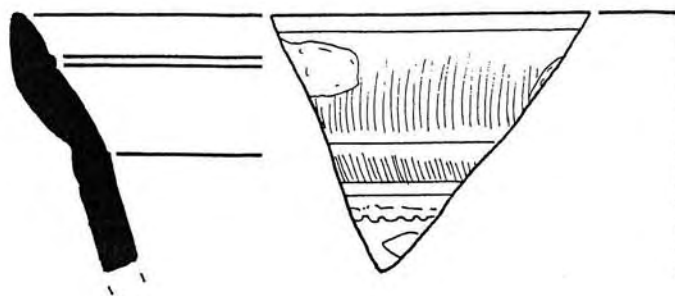

S - 44

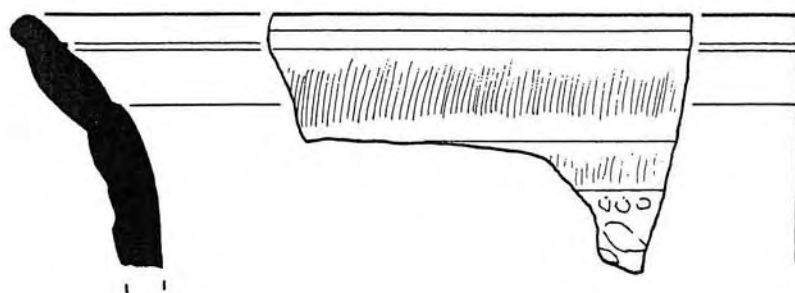

S - 45

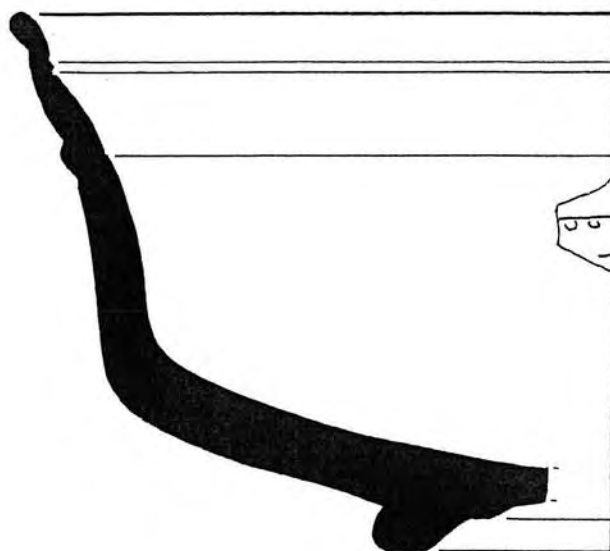

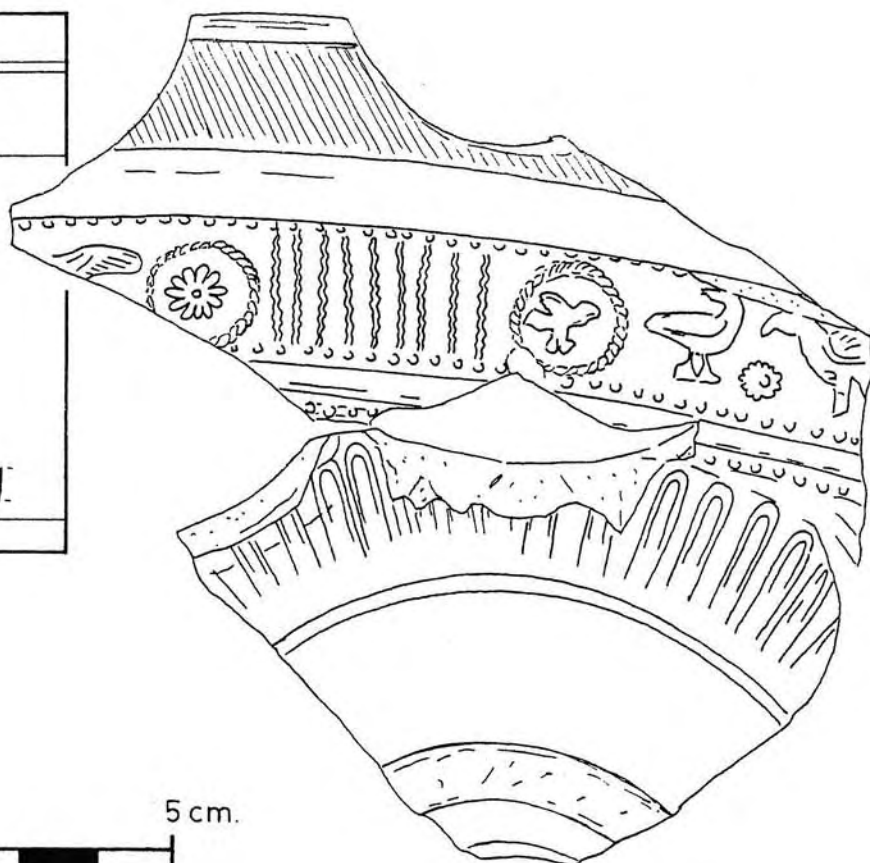
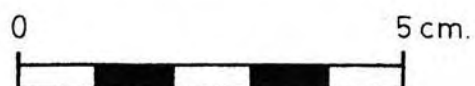
S - 46

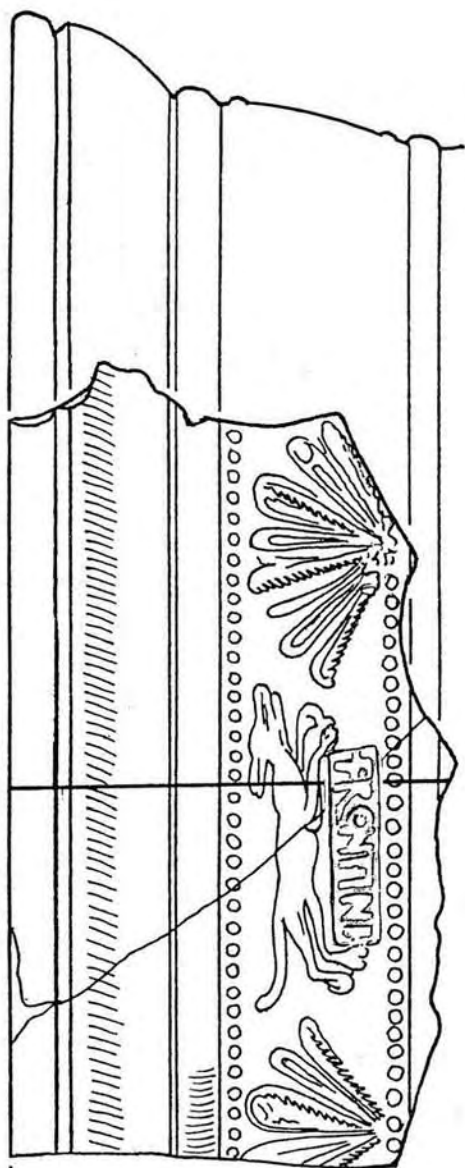

S - 47

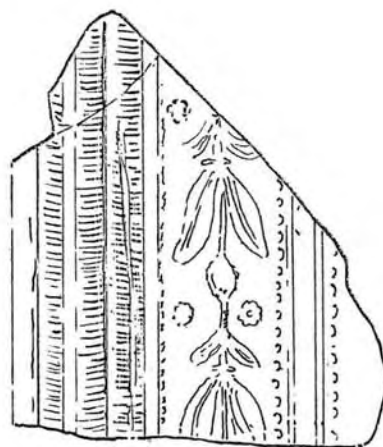

S - 48

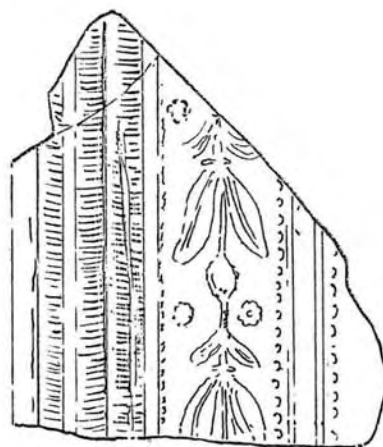

S - 49

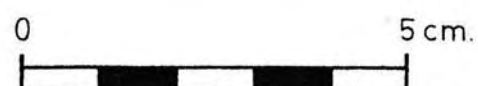
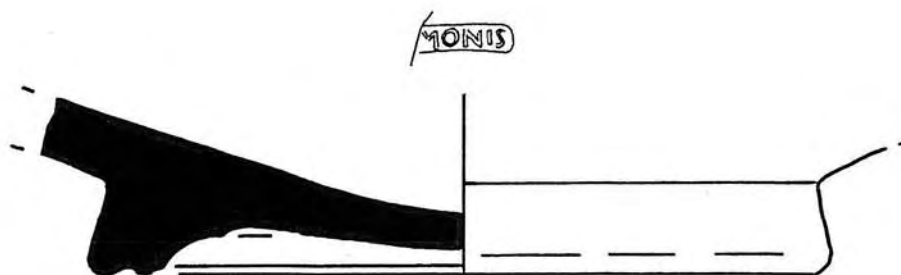
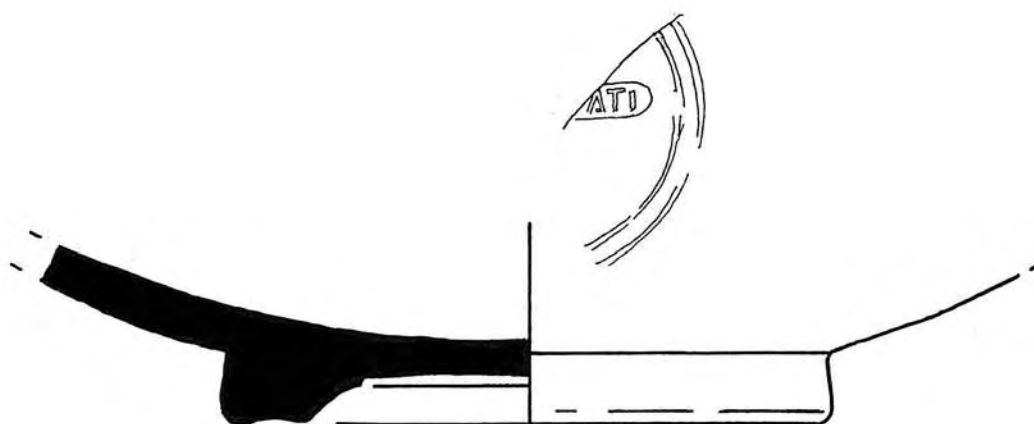
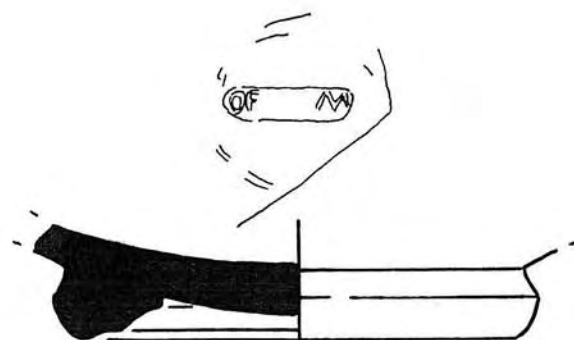
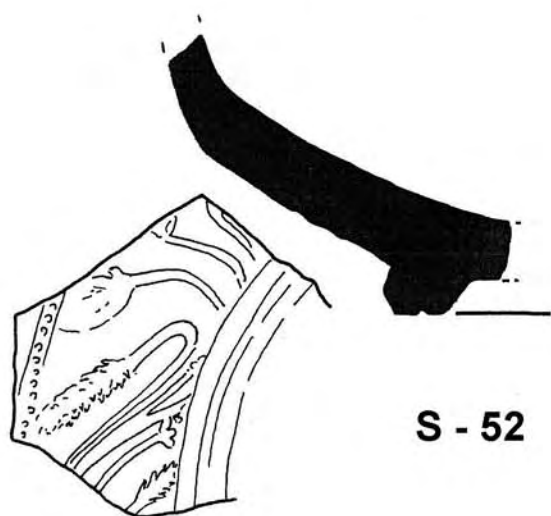
S - 50

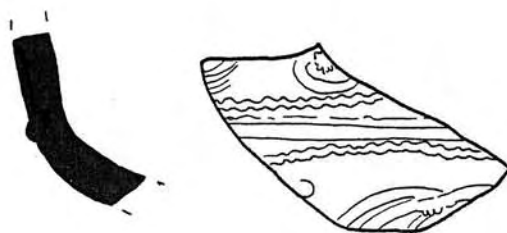

S - 51

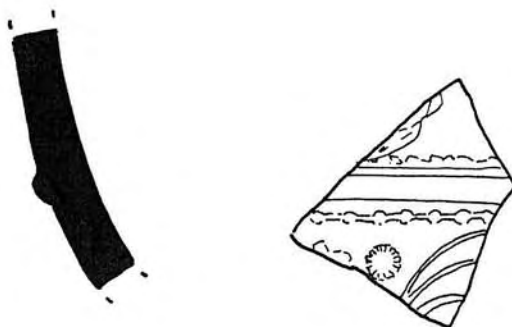
5 cm.

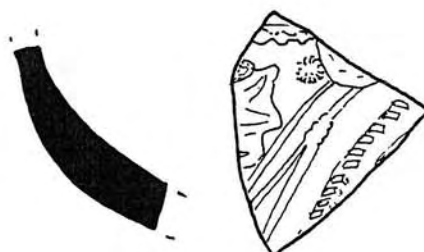
S - 56

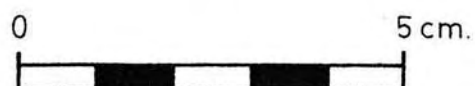
S - 57

S - 58

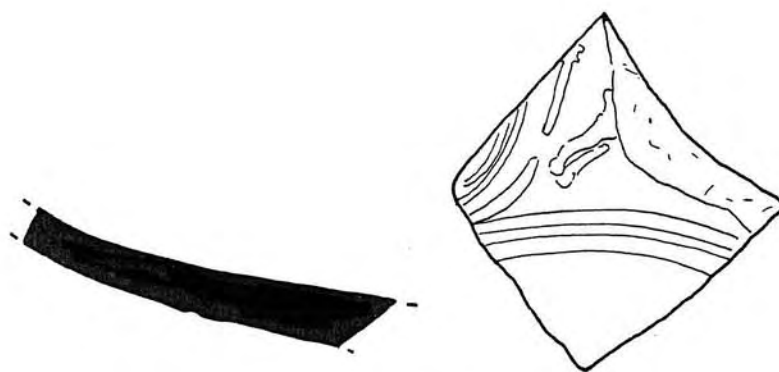

S - 59

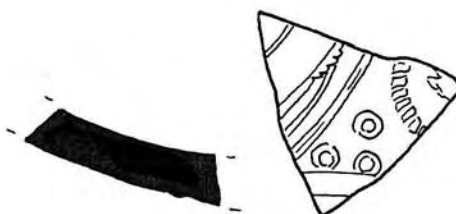

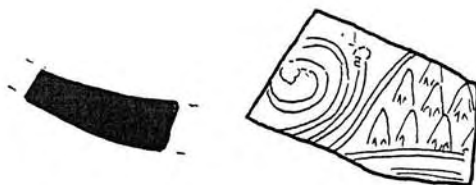
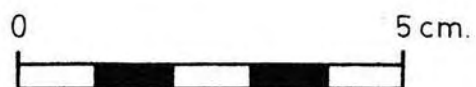
S - 60

S - 61

S - 62

S - 63

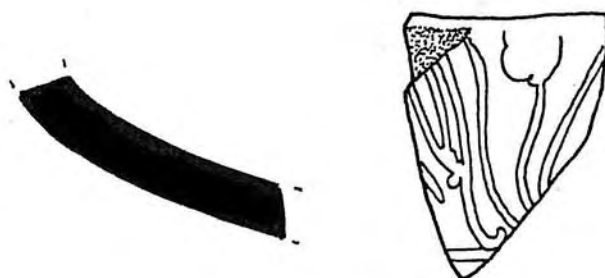
S - 64

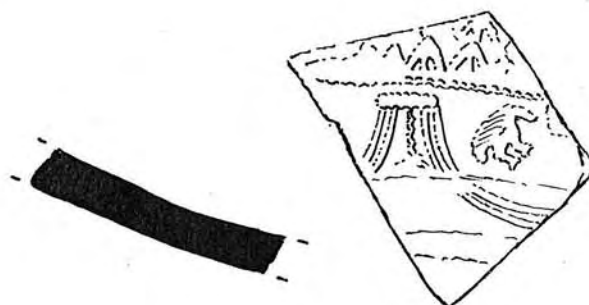
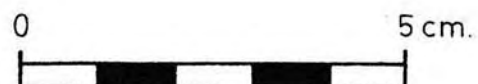
S - 65

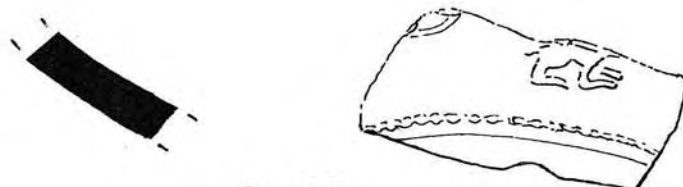
S - 66

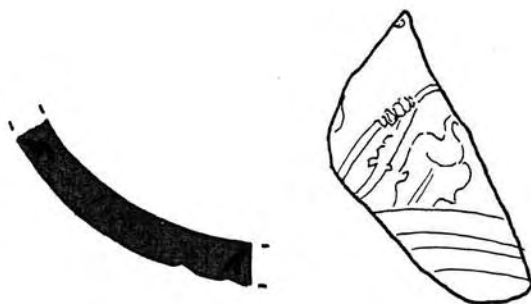
S - 67

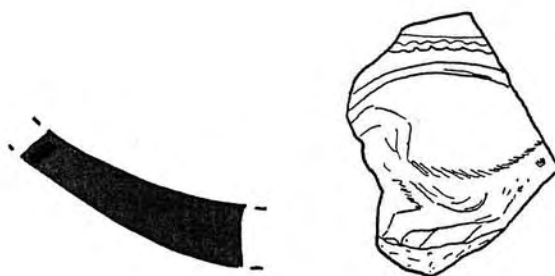
S - 68

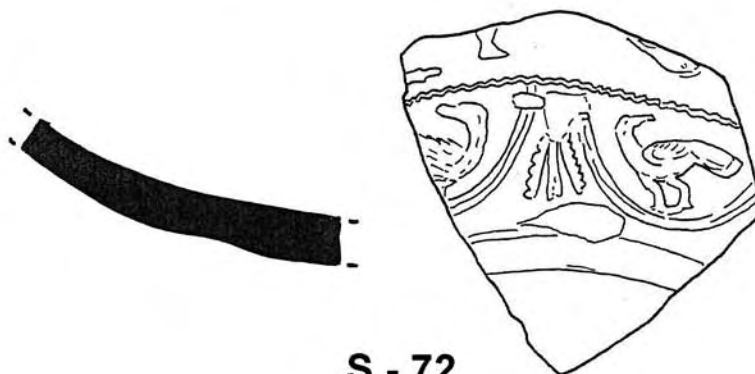
S - 69

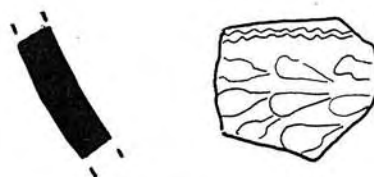
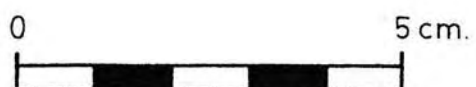
S - 70

S - 71

S - 72

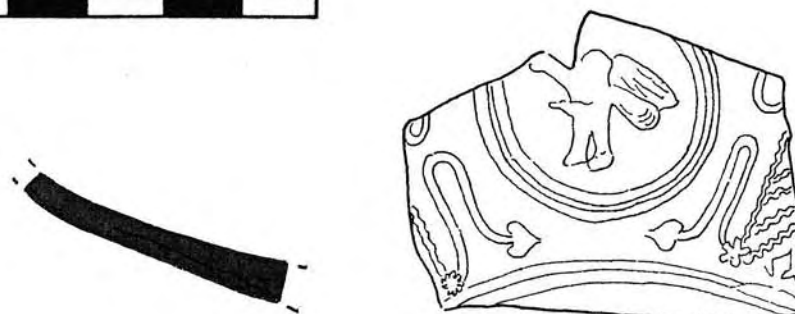
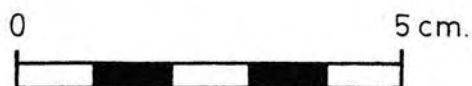
S - 73

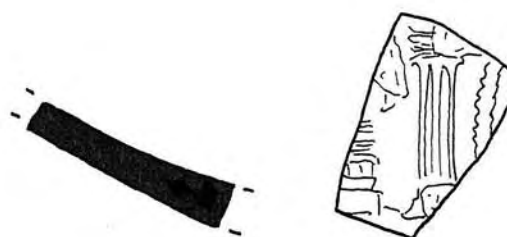
S - 74

S - 75

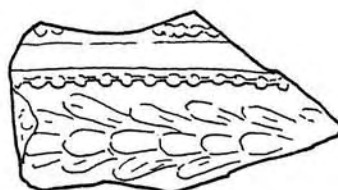
S - 76

S - 77

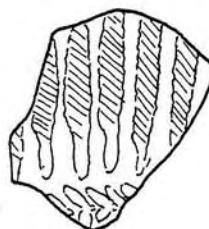
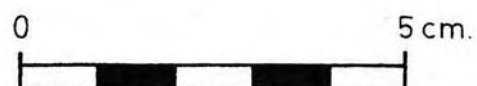
S - 78

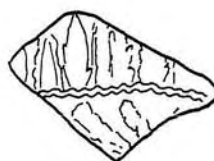
S - 79

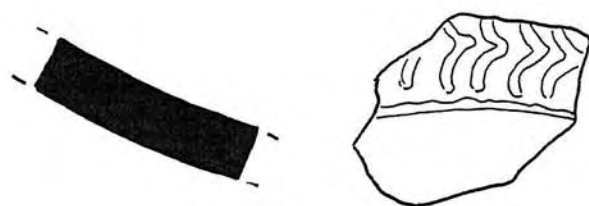
S - 80

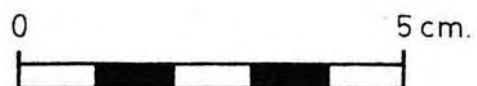
S - 81

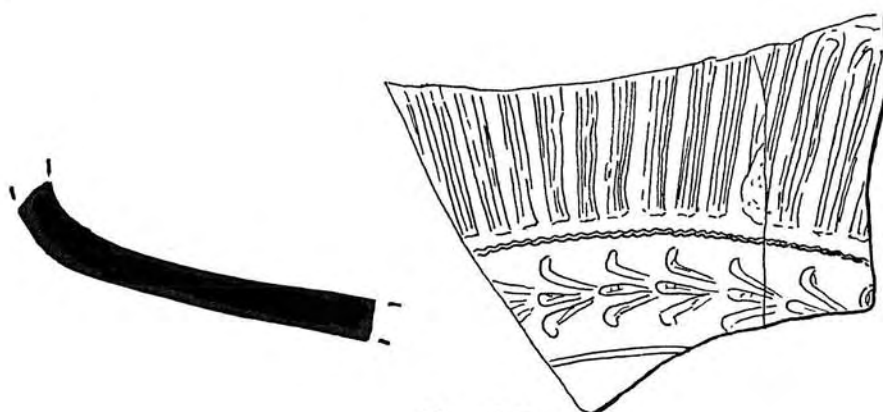
S - 82

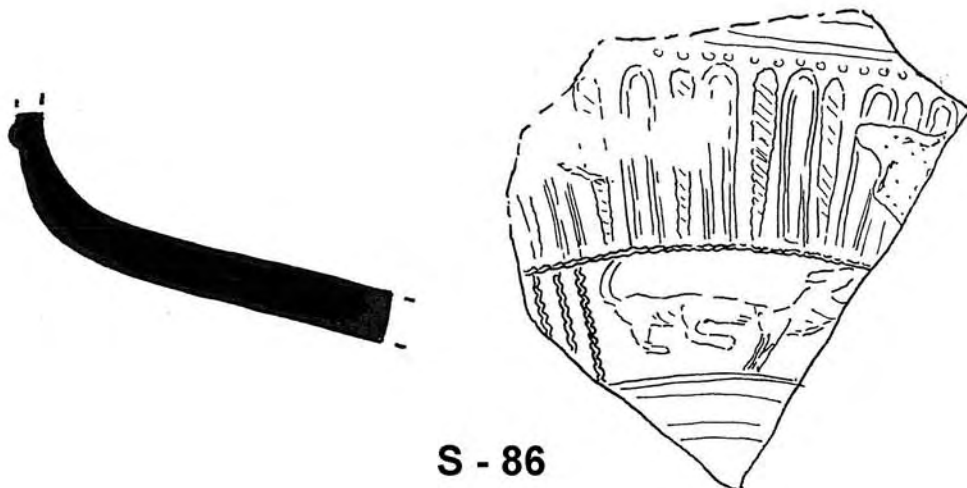
S - 83

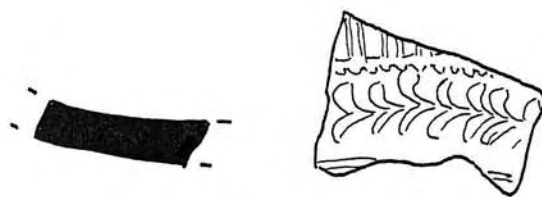
S - 84

S - 85

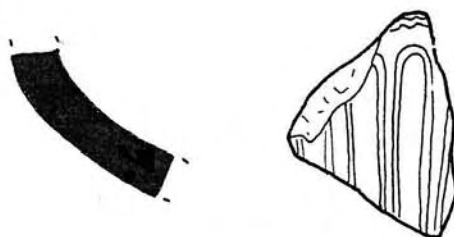
S - 86

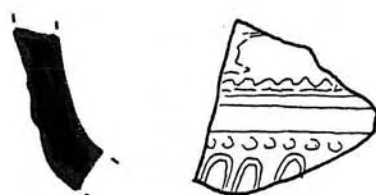
S - 87

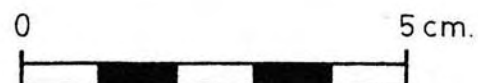
S - 88

S - 89

S - 90

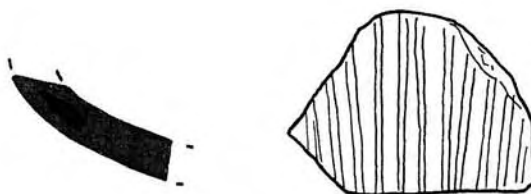
S - 91

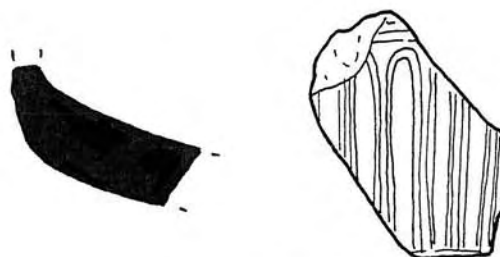
S - 92

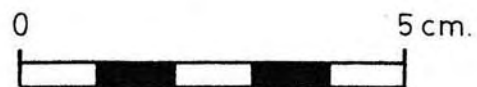
S - 93

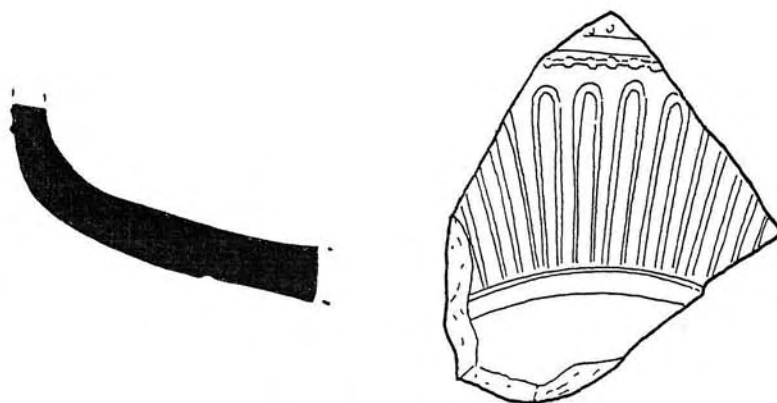
S - 94

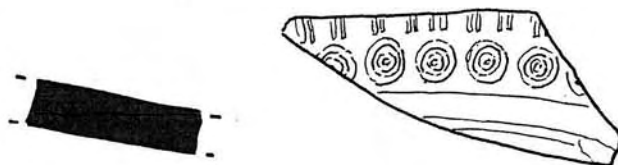
S - 95

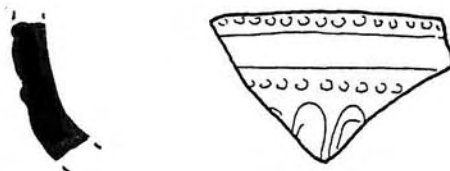
S - 96

S - 97

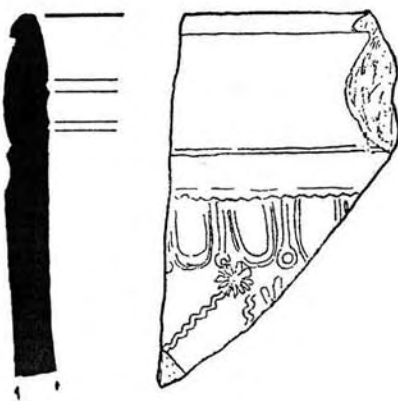

S - 98

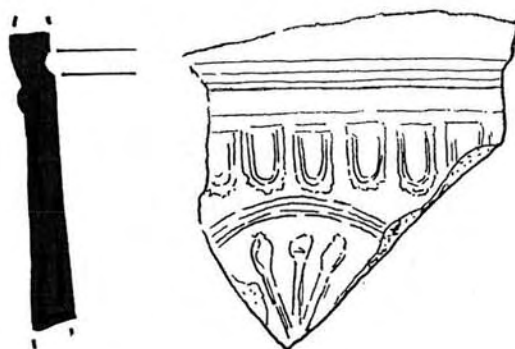

S - 99

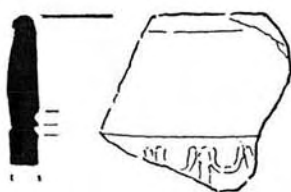

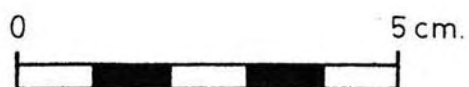
S - 100

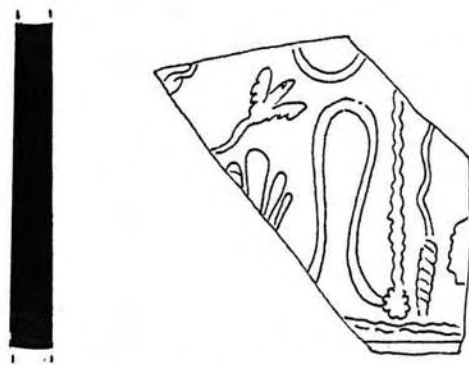

S - 101

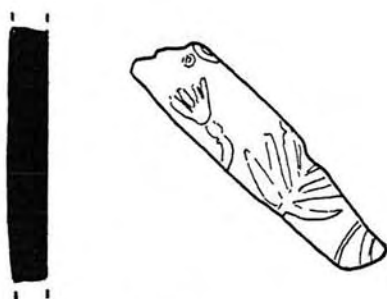

S - 102

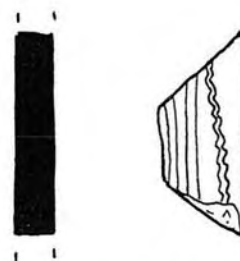

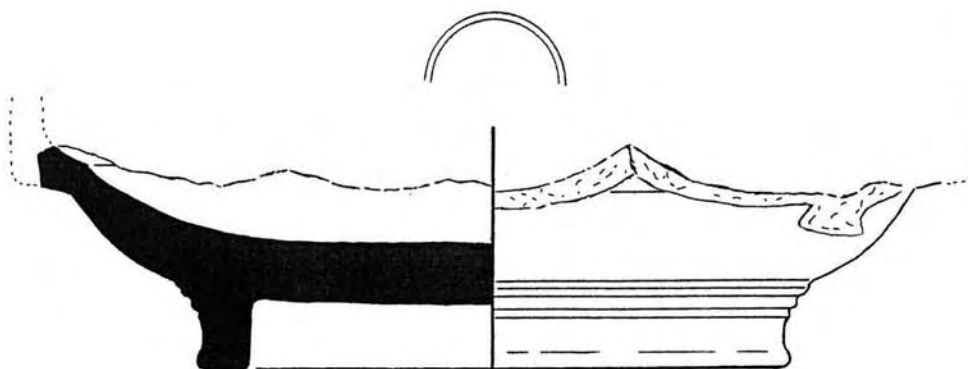
S - 103

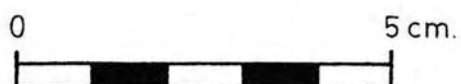
S - 104

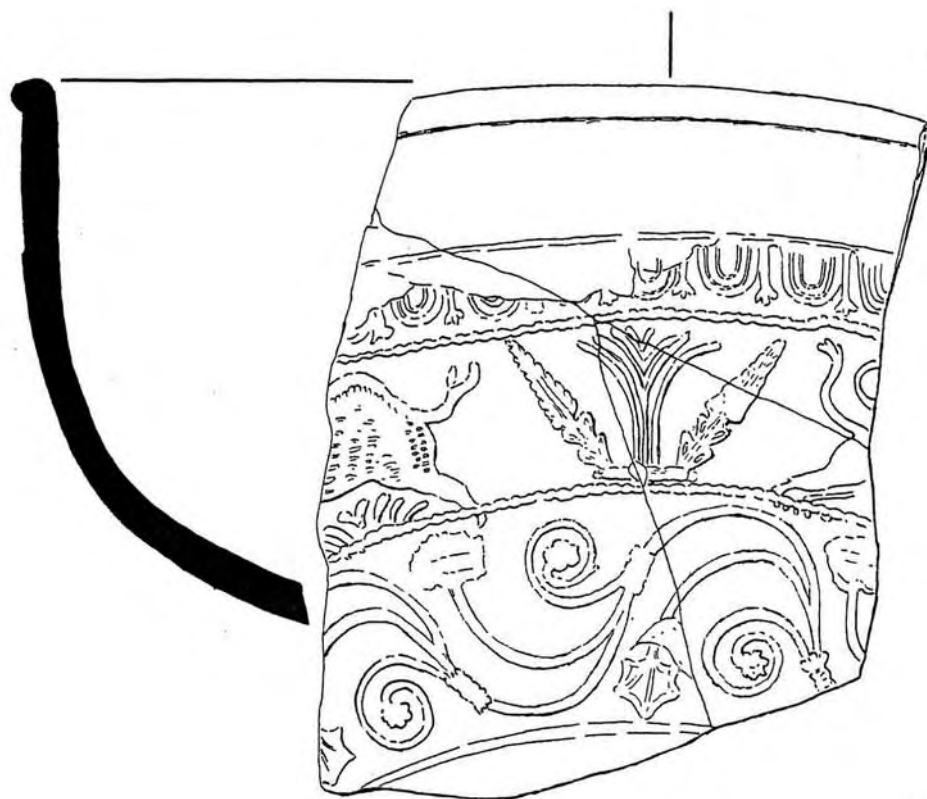

S - 105

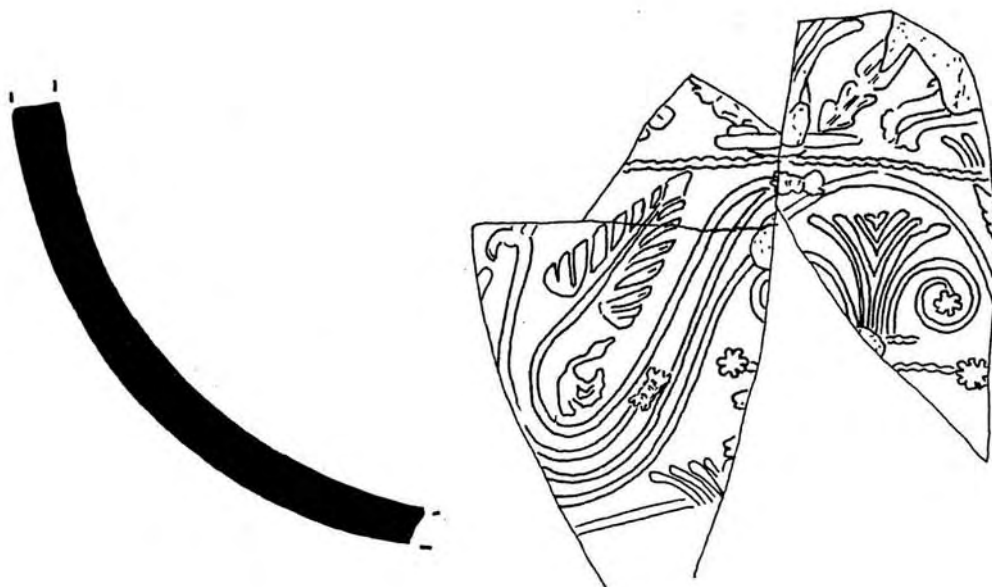

S - 106

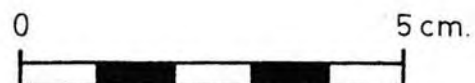

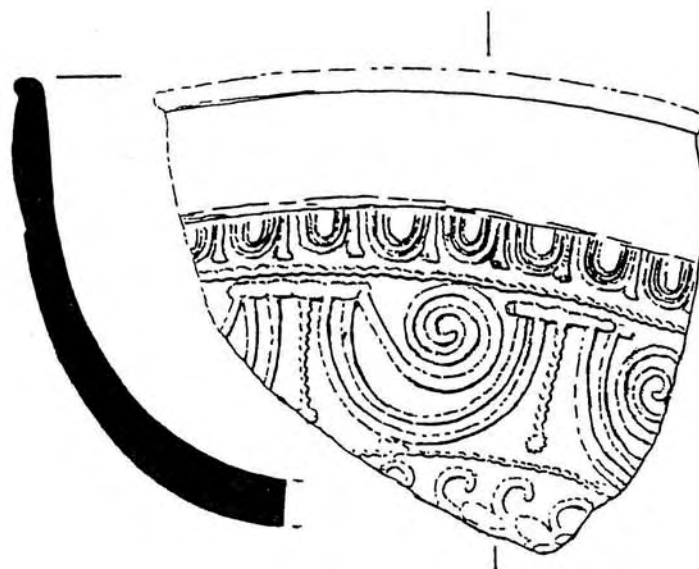

S - 107

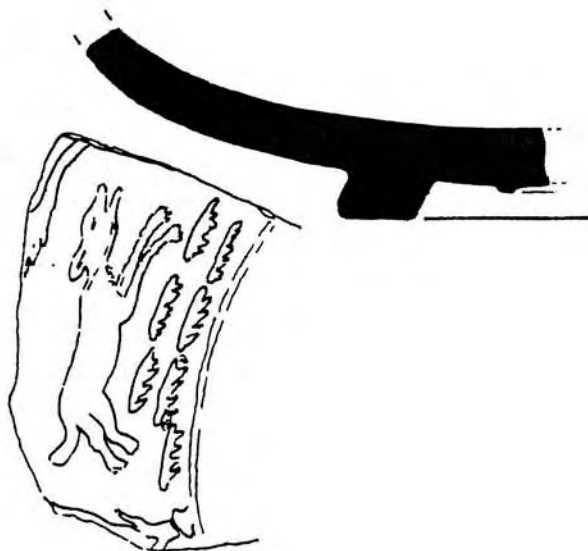

S - 108

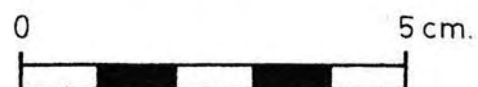

S - 109

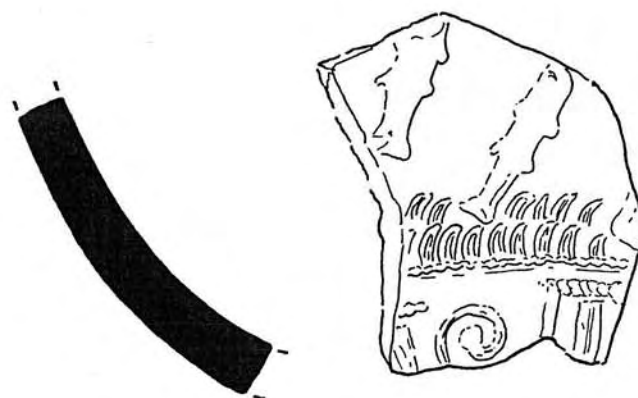

S - 110

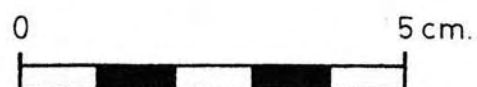

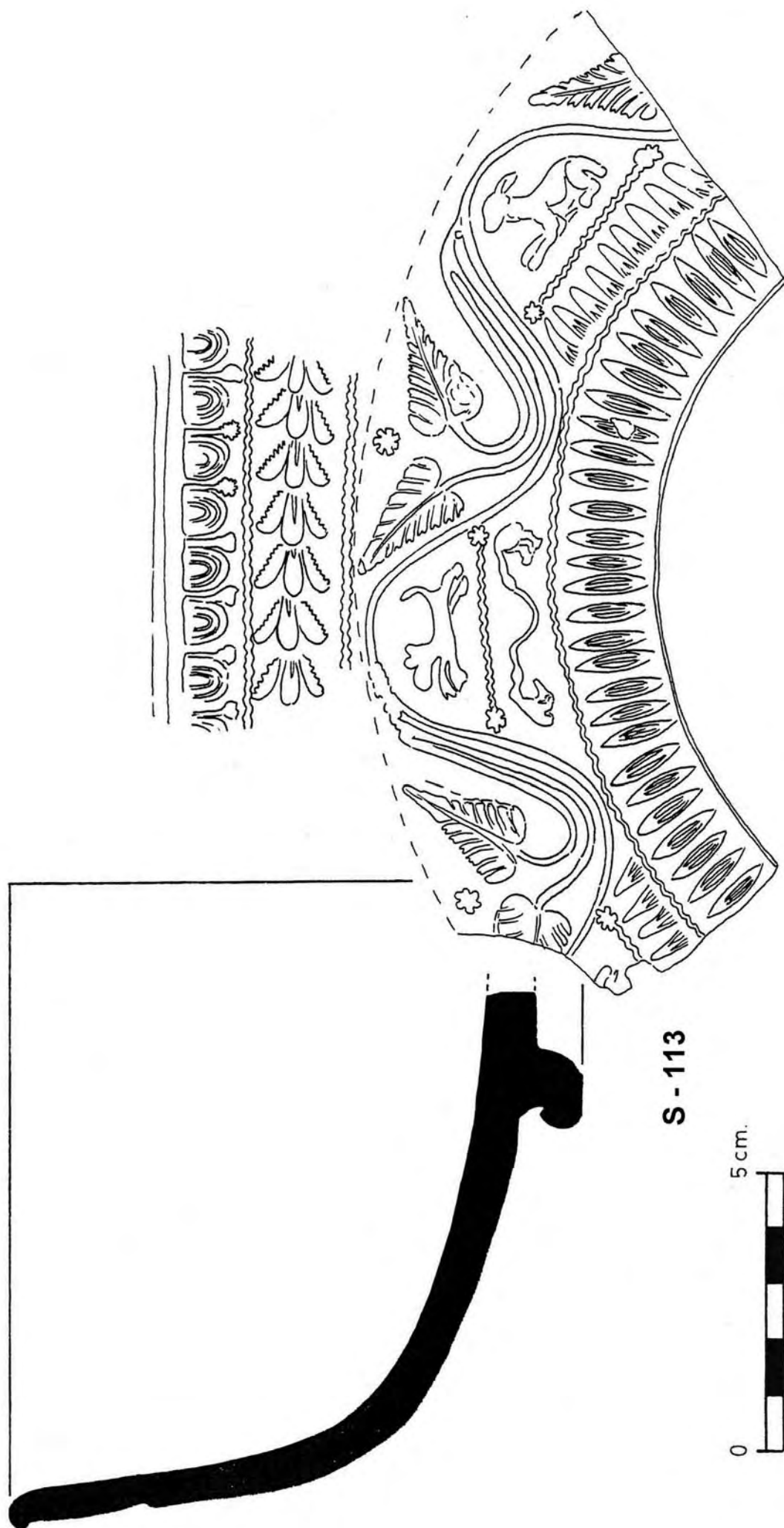

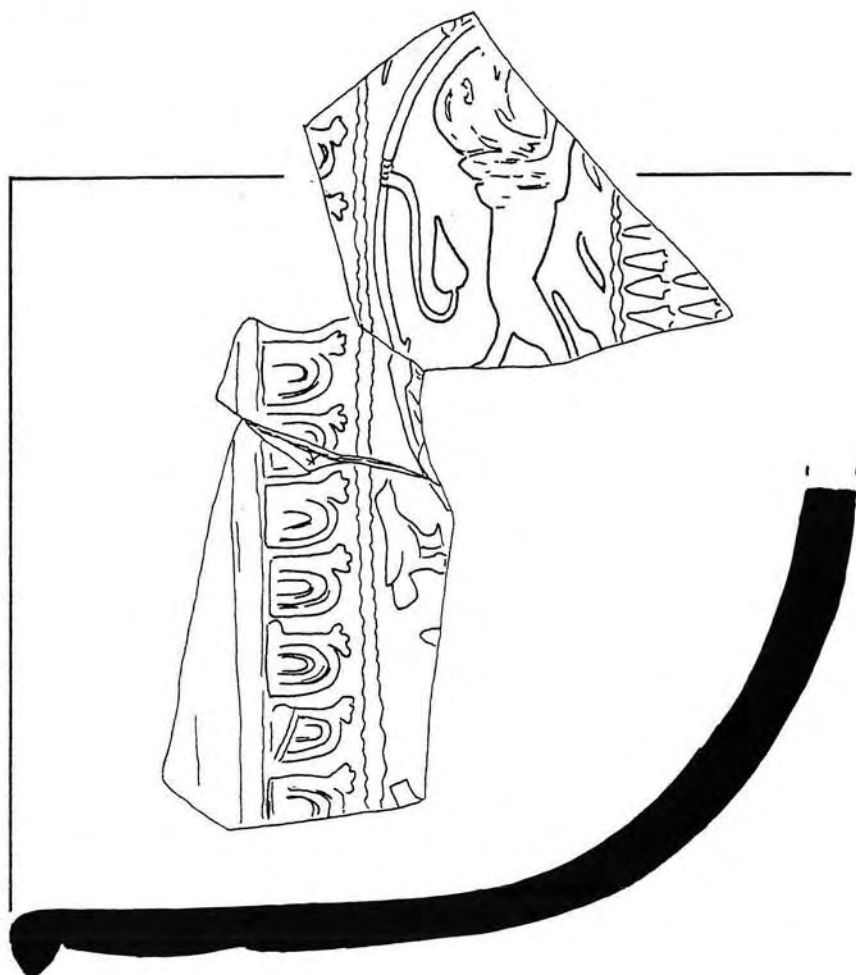
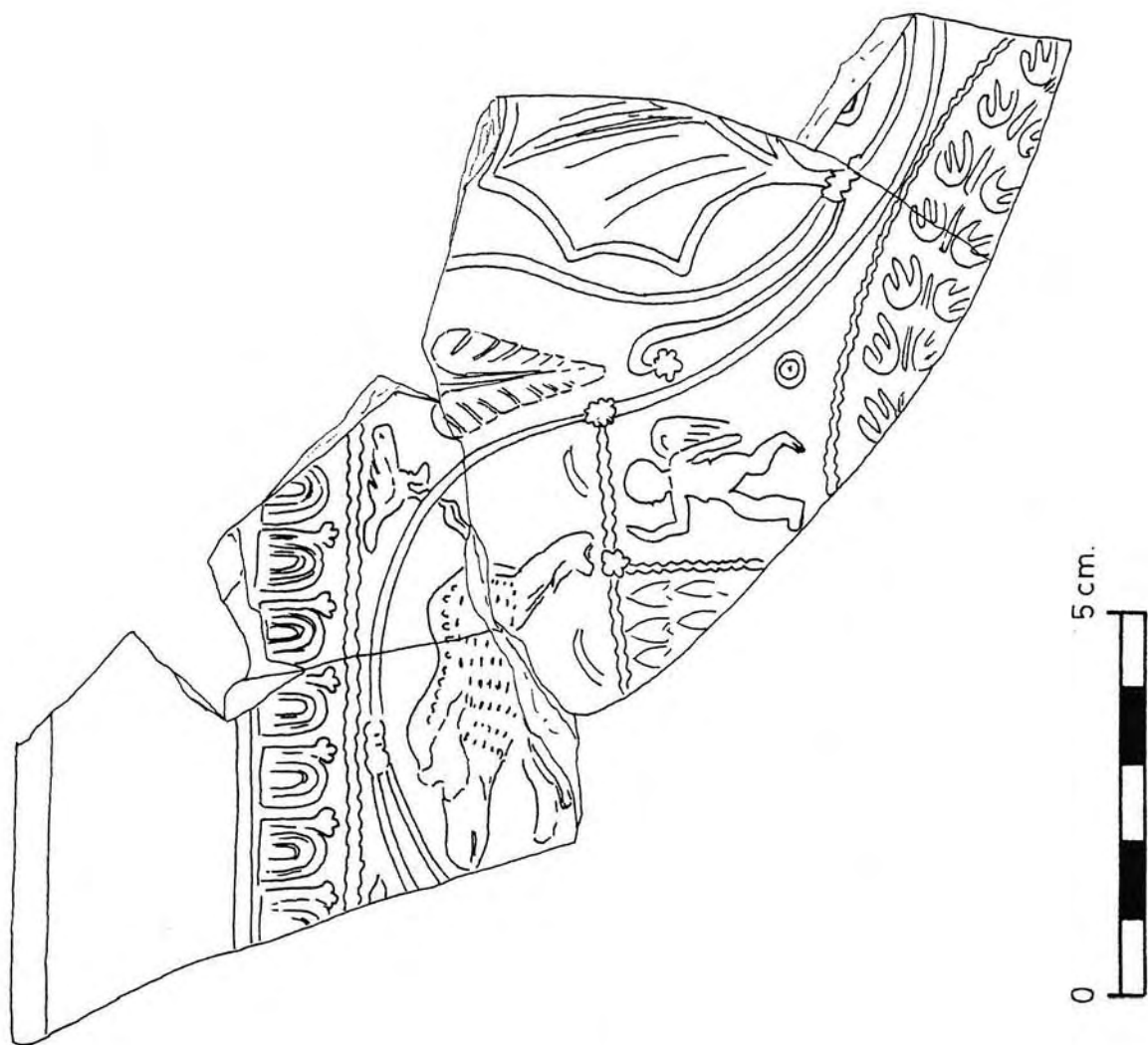
S - 111

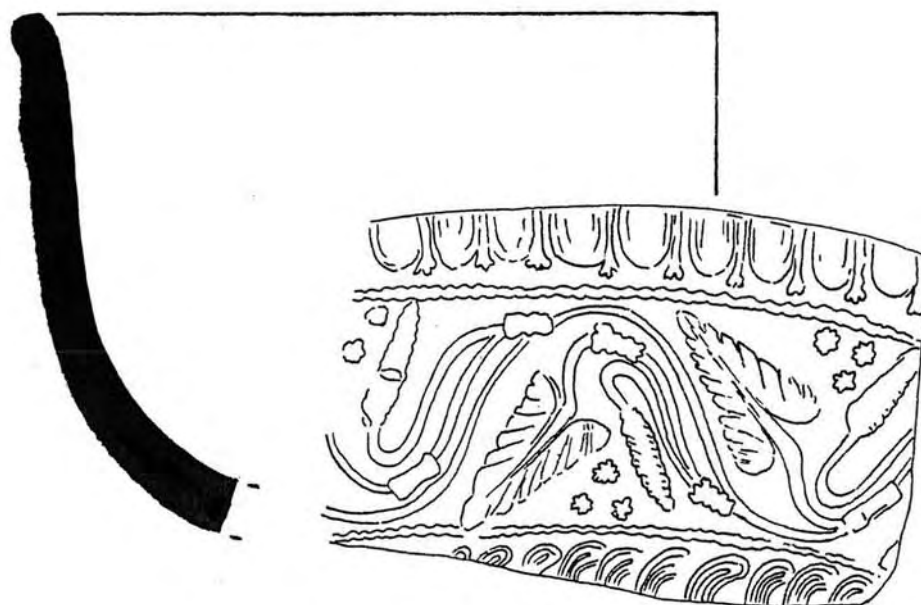
S - 112

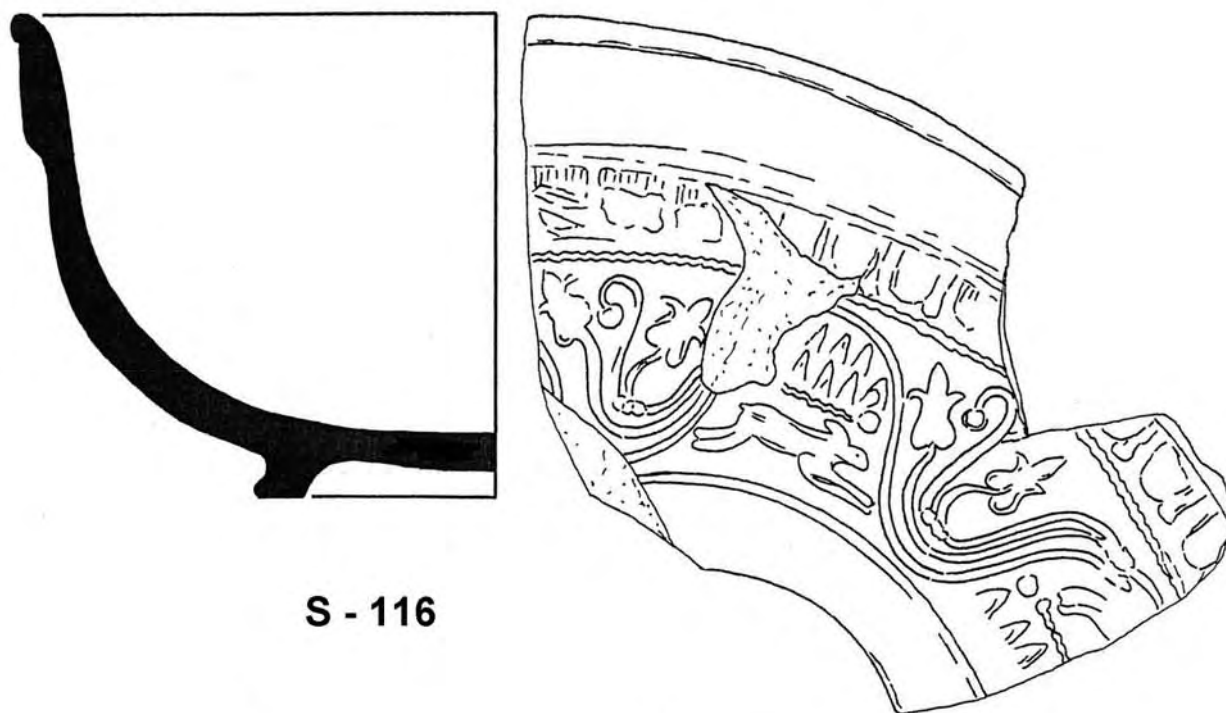

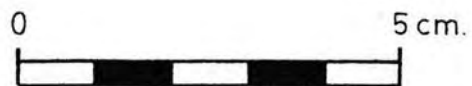
S - 114

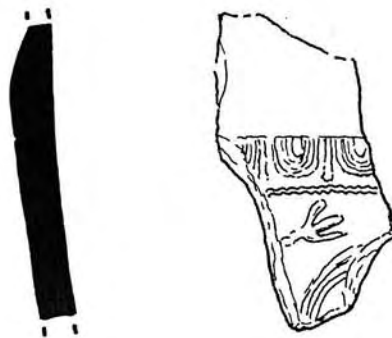

S - 115

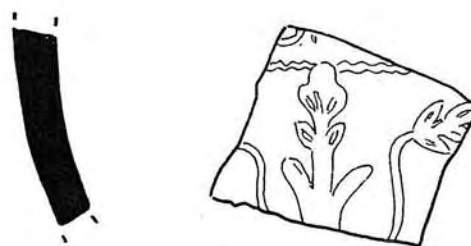

S - 116

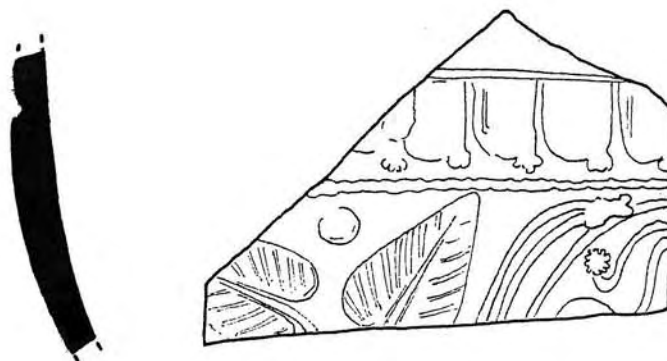

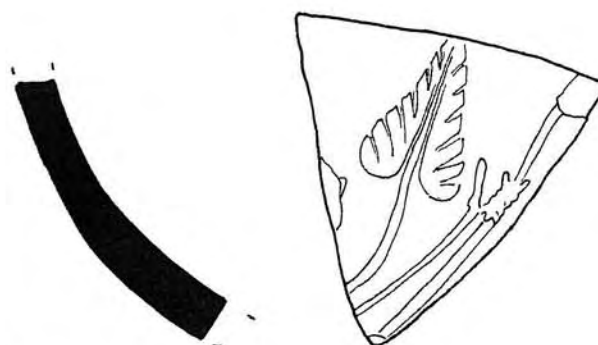
S - 117

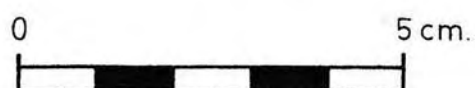
S - 118

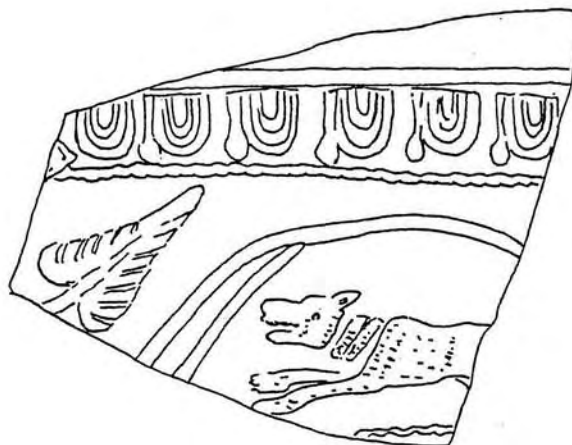

S - 119

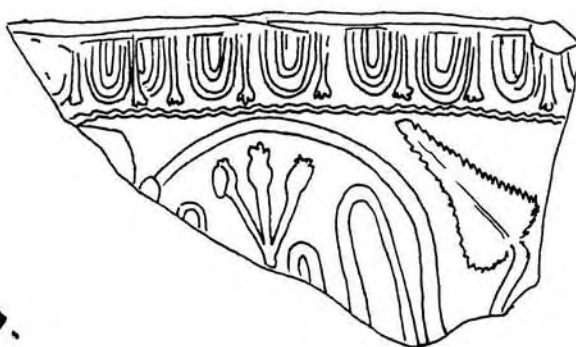

S - 120

S - 121

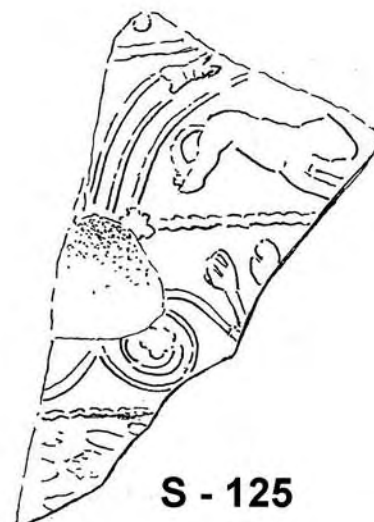
S - 122

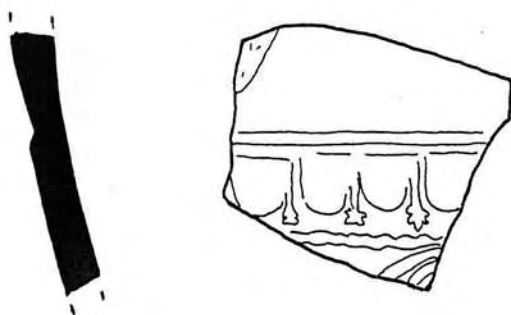
S - 123

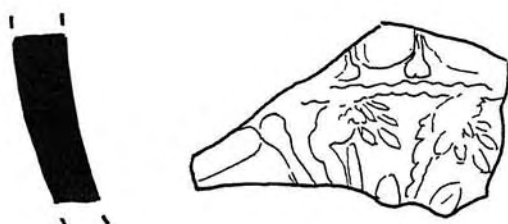
S - 124

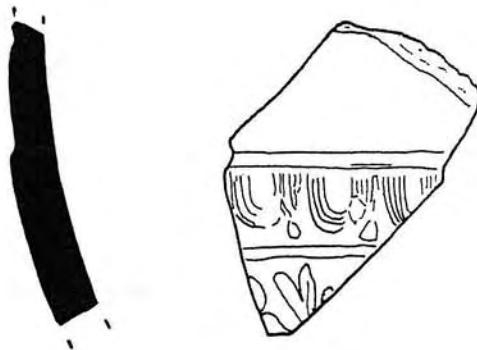
S - 125

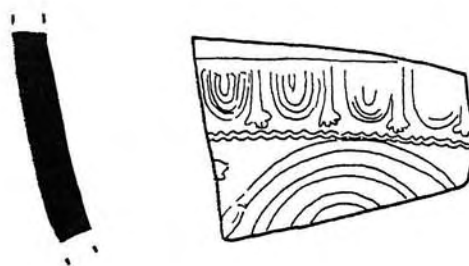
S - 126

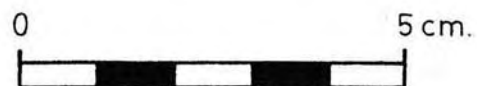
S - 127

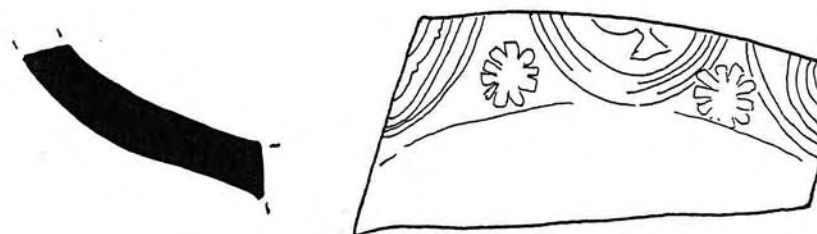

S - 128

S - 129

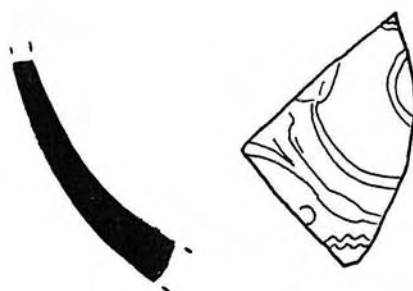
S - 130

S - 131

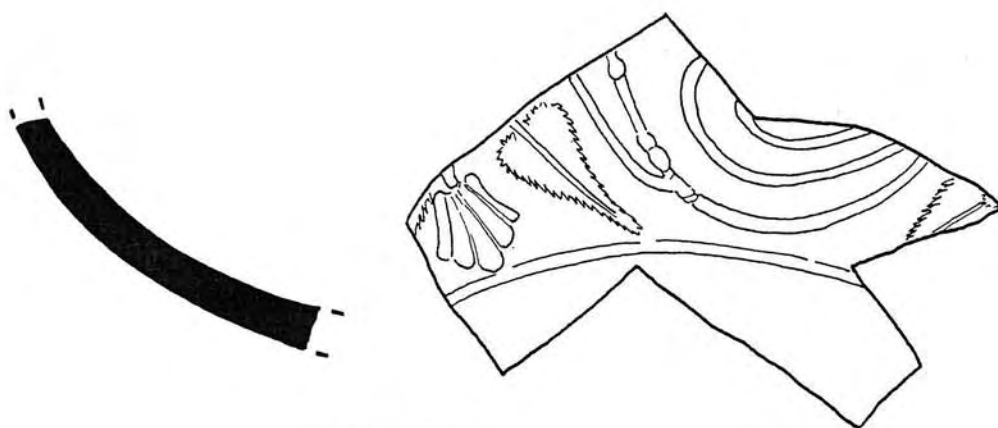

S - 132

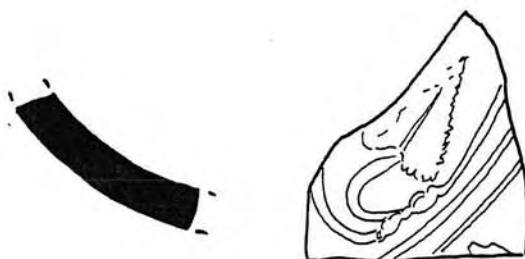

S - 133

S - 134

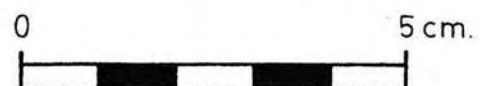
S - 135

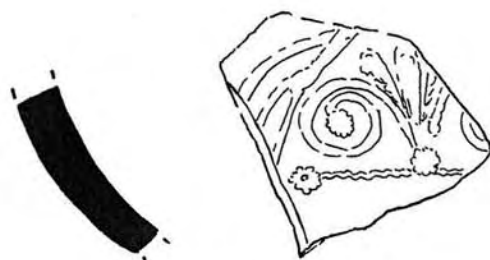

S - 136

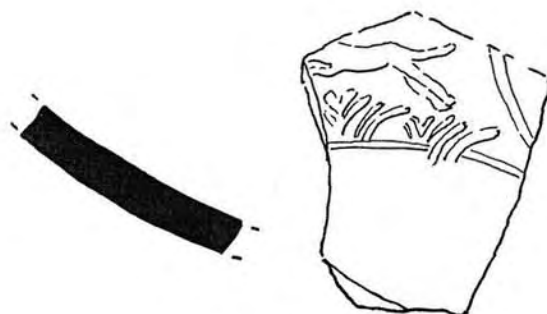

S - 137

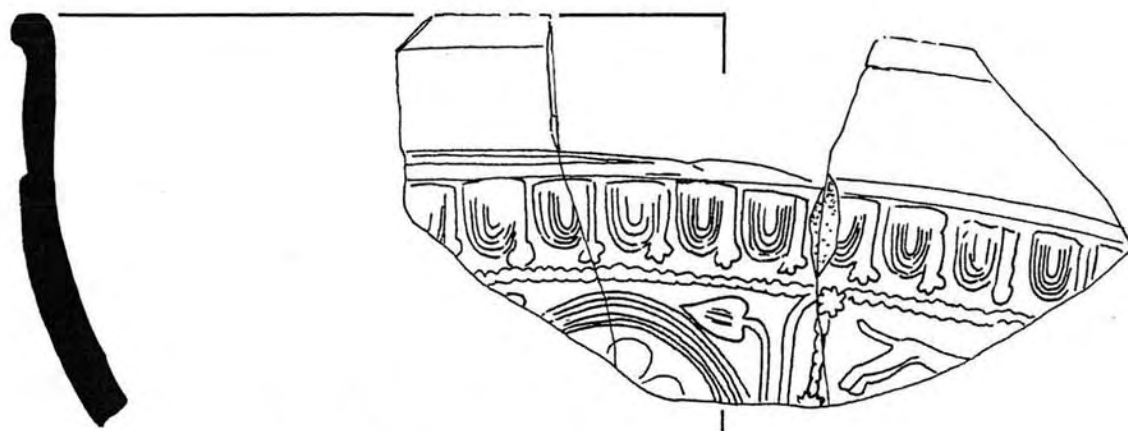

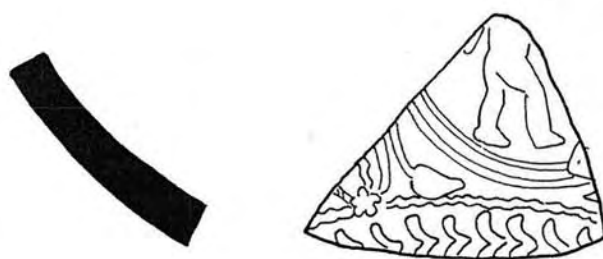
S - 138

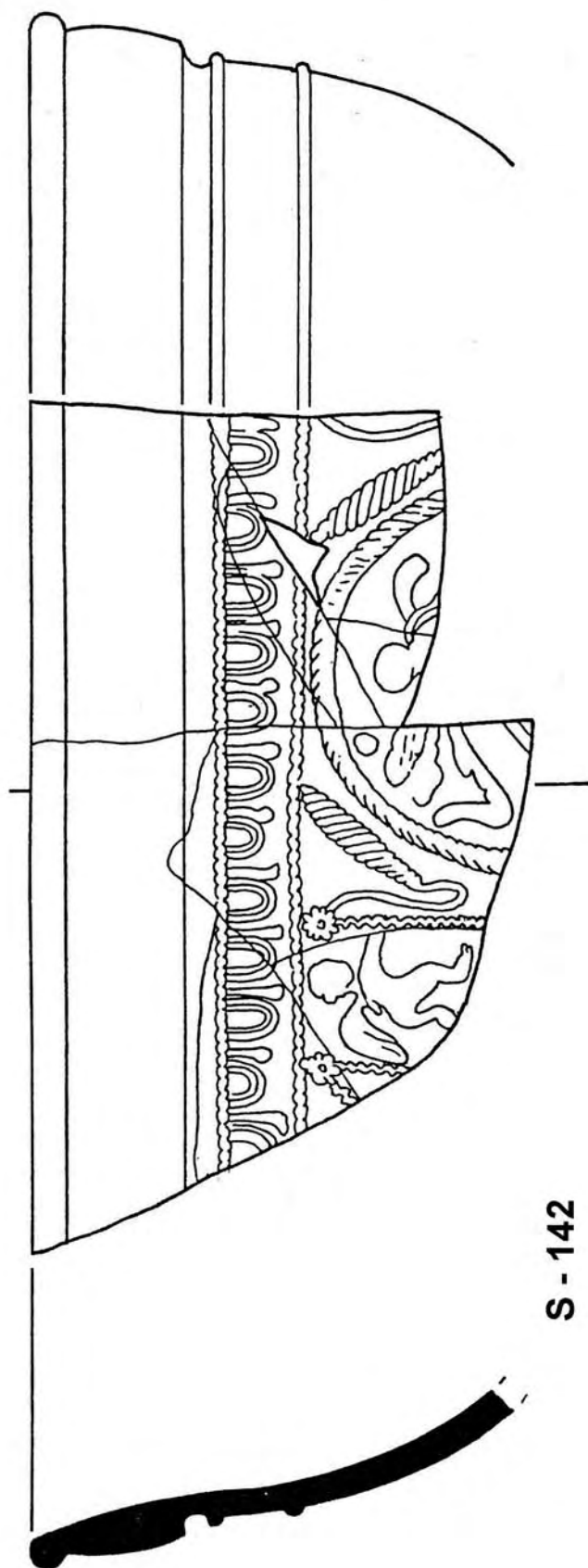
S - 139

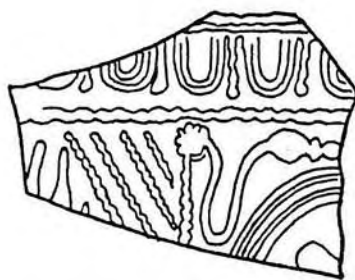

S - 140

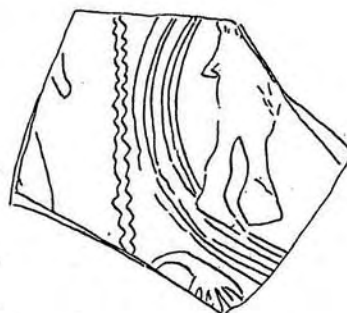

S - 141

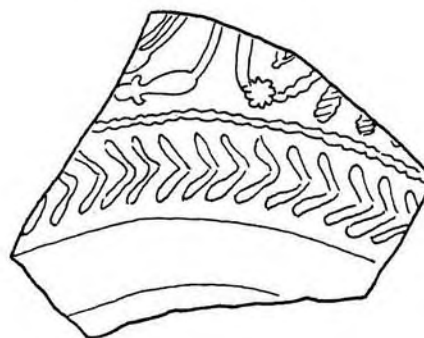
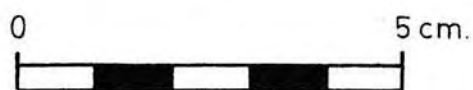

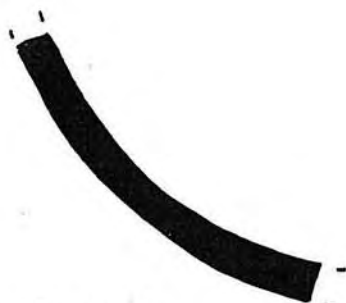
S - 143

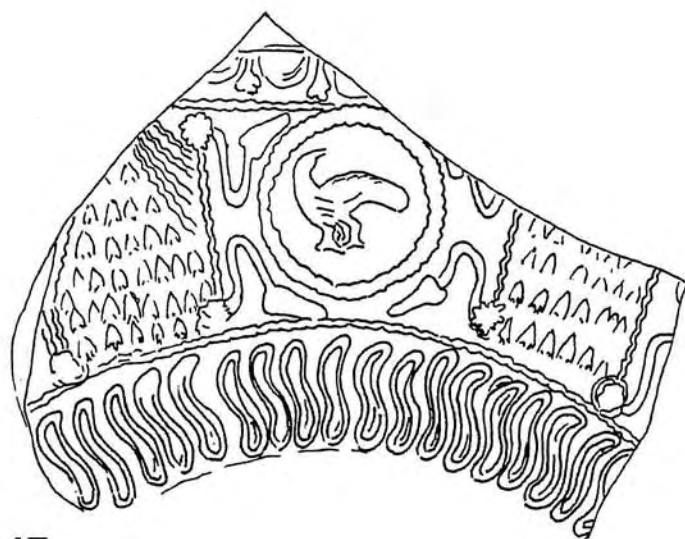
S - 144

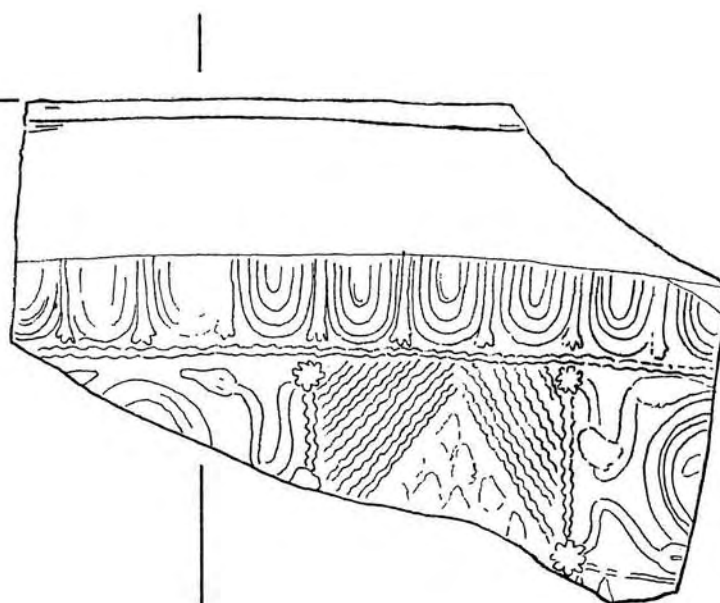
S - 145

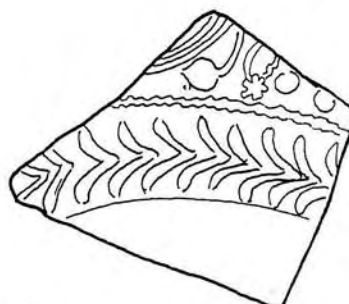
S - 146

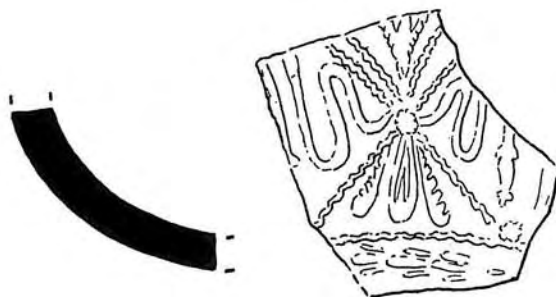
S - 147

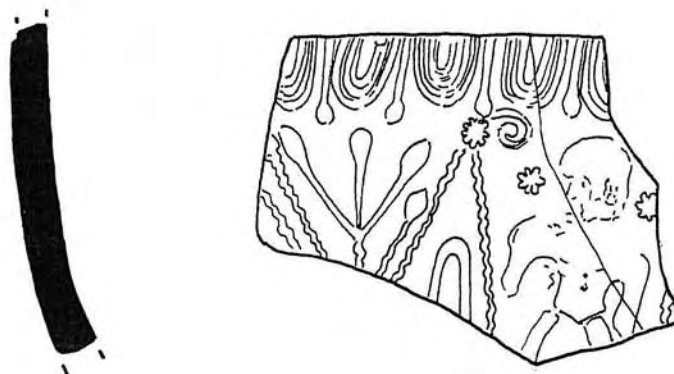
S - 148

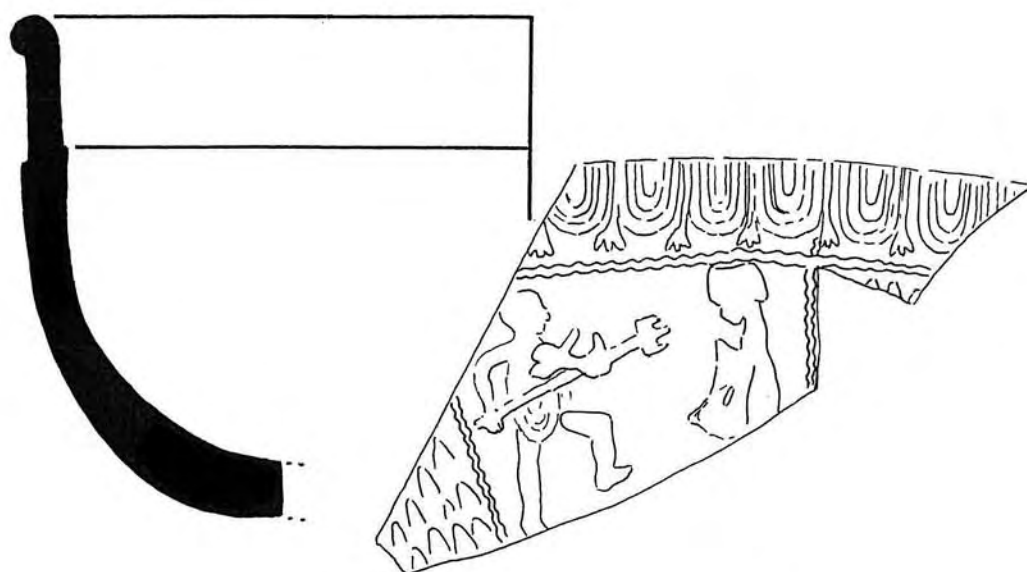
S - 149

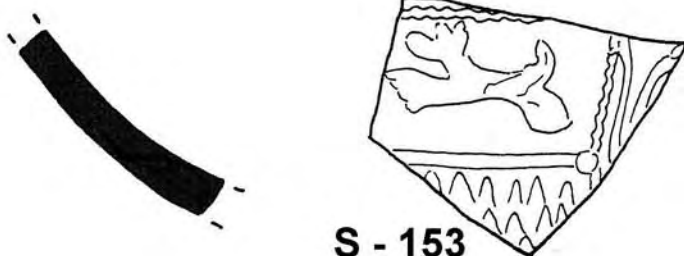
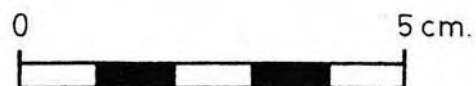
S - 150

S - 151

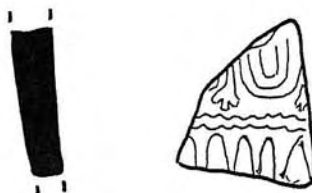
S - 152

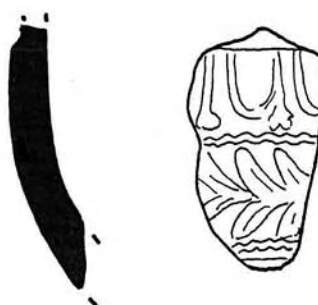
S - 153

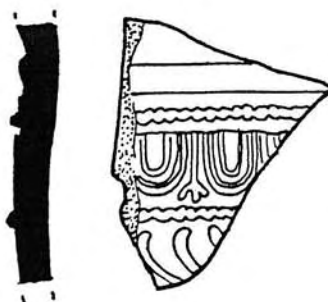
S - 154

S - 155

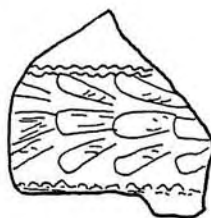

S - 156

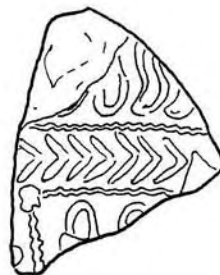

S - 157

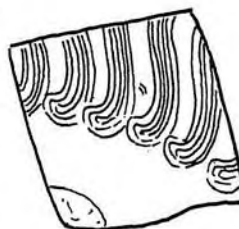
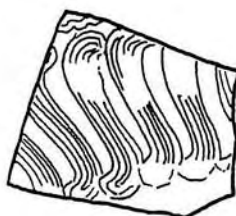

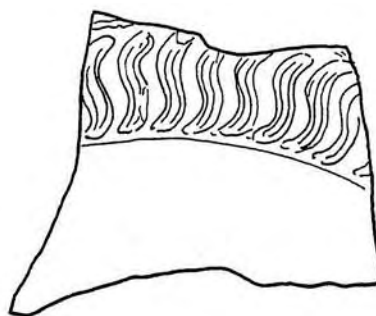
S - 158

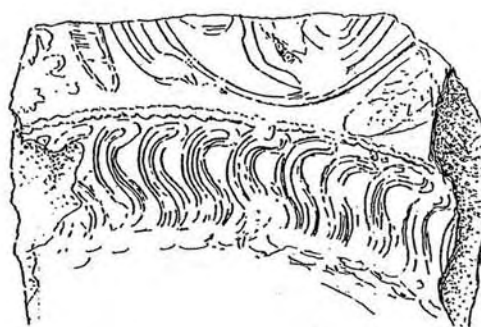
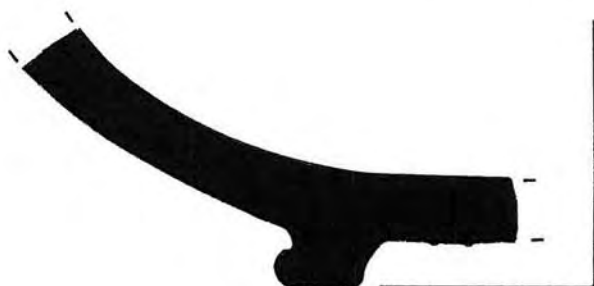
S - 159

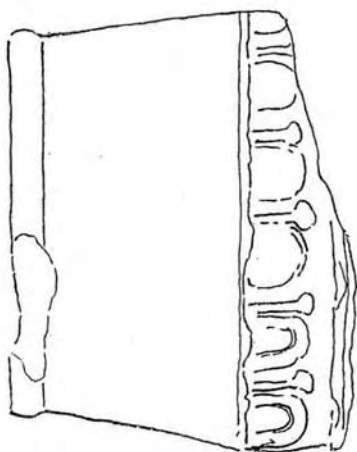
S - 160

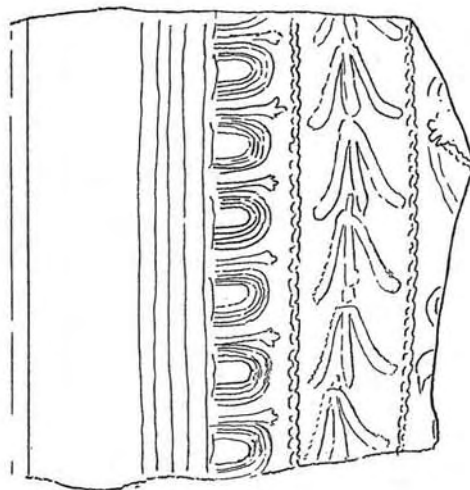
S - 161

S - 162

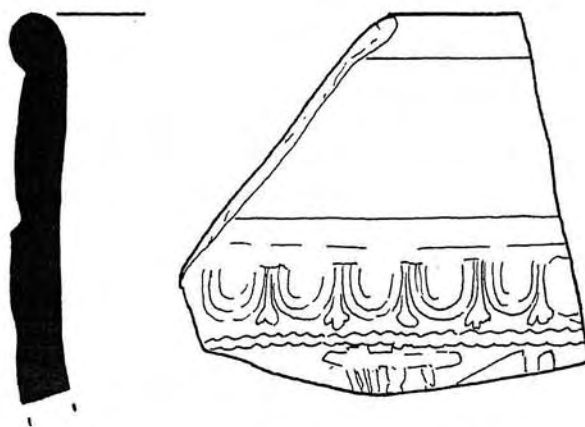

S - 163

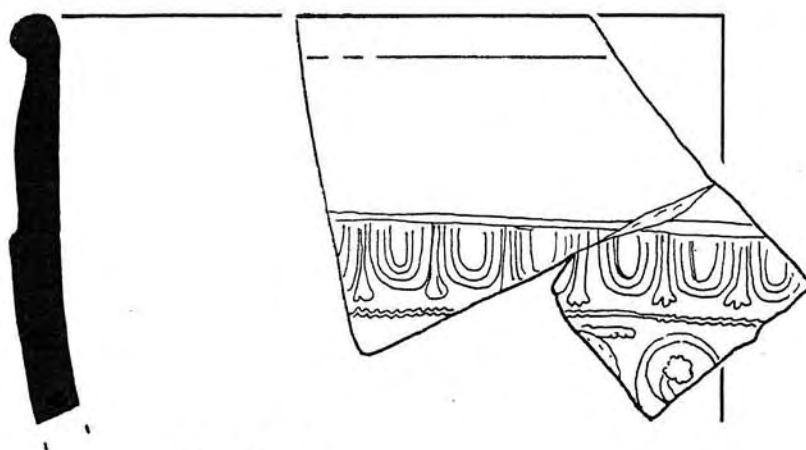

S - 164

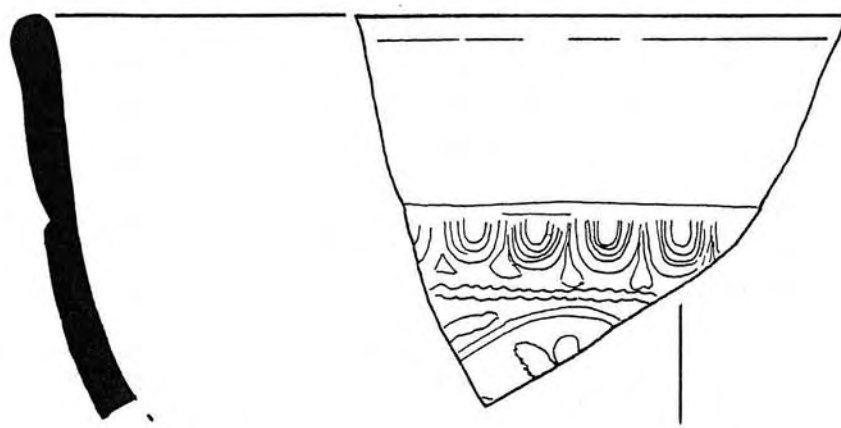

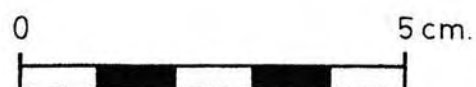
S - 165

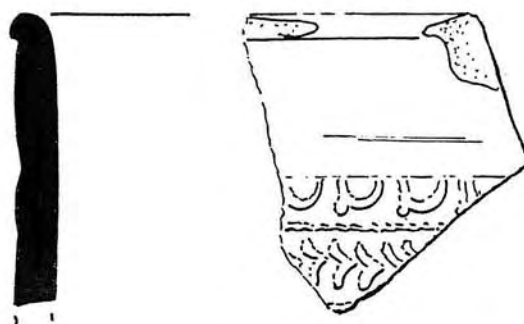

S - 166

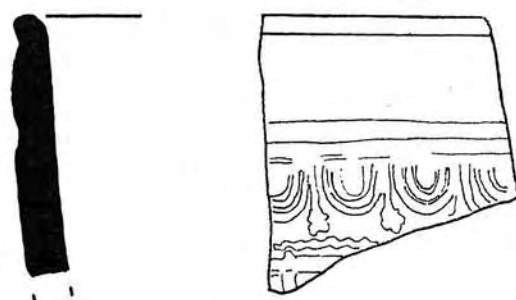
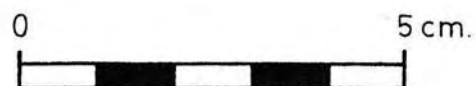

S - 167

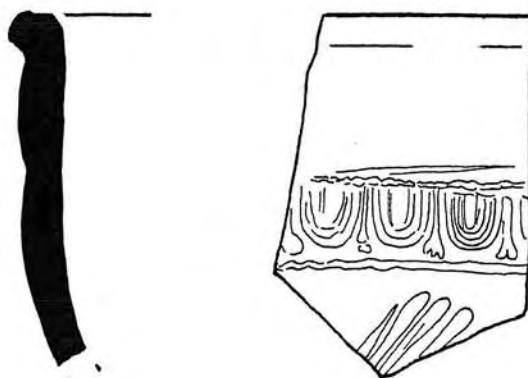

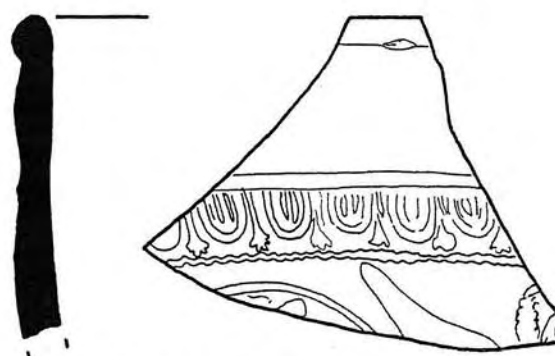
S - 168

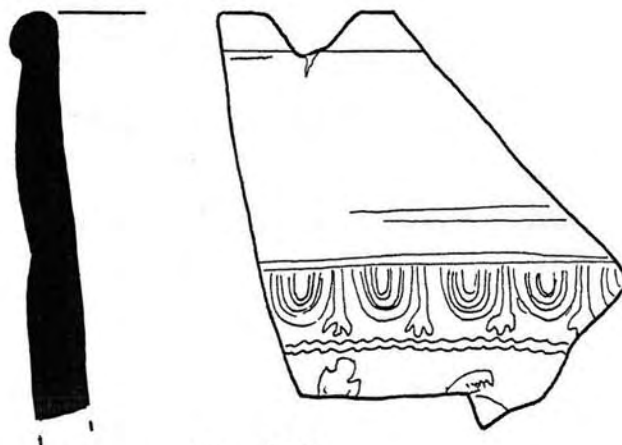
S - 169

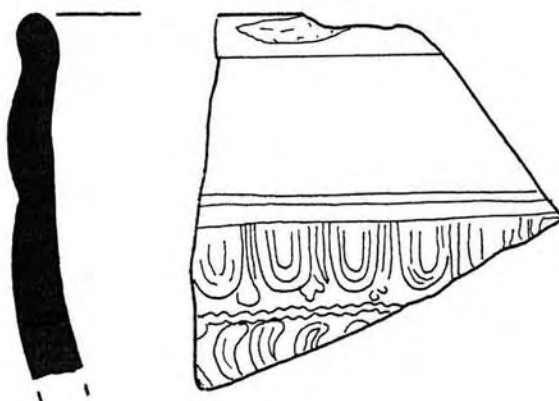
S - 170

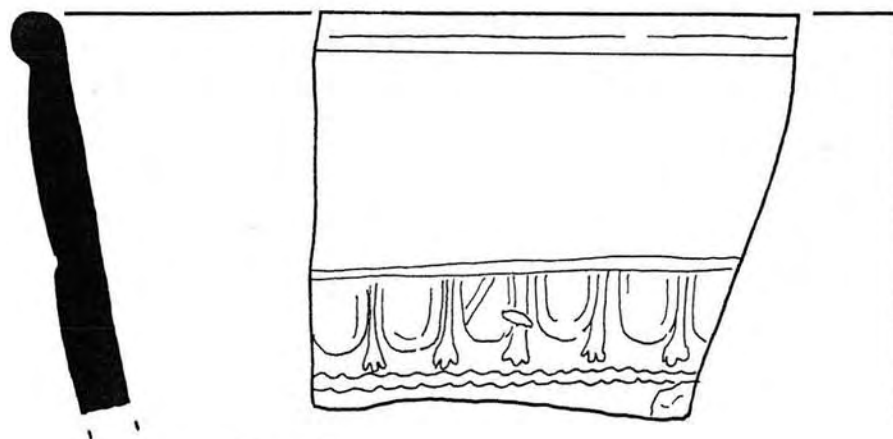
S - 171

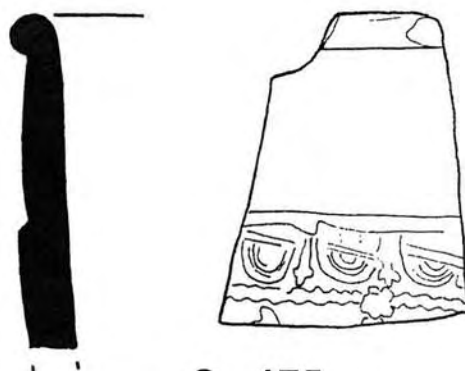
S - 172

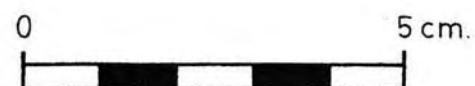
S - 173

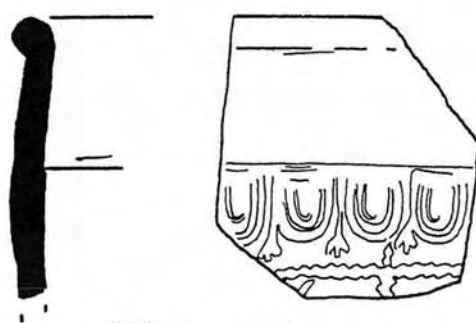

S - 174

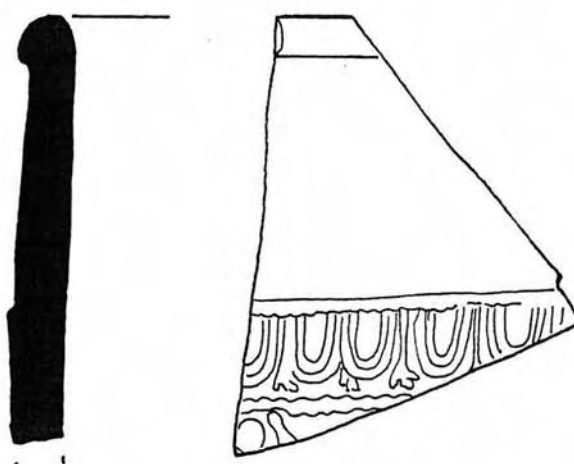

S - 175

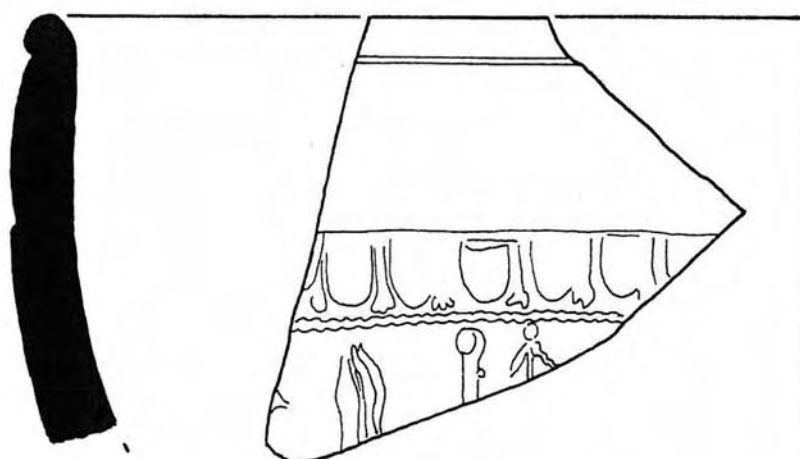

164 S - 176

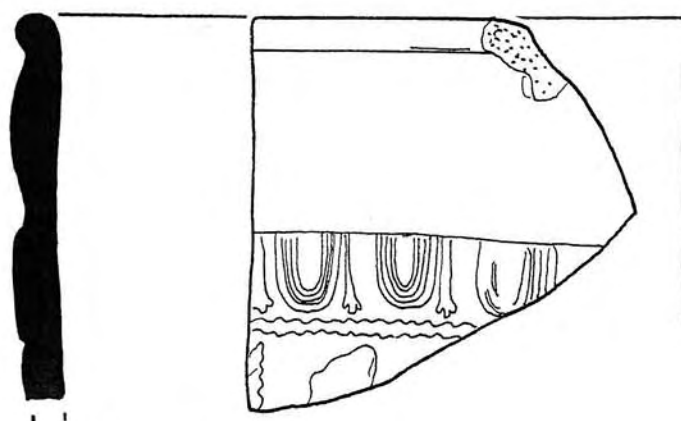

S - 177

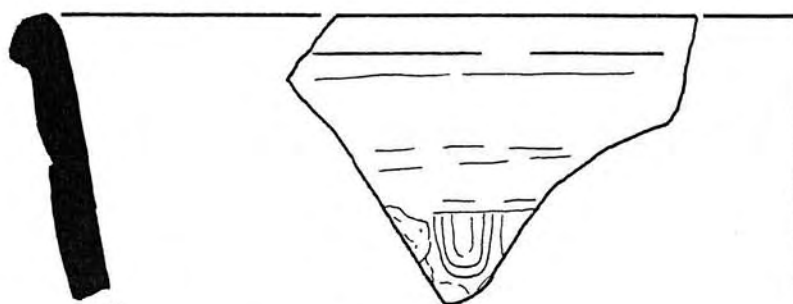

S - 178

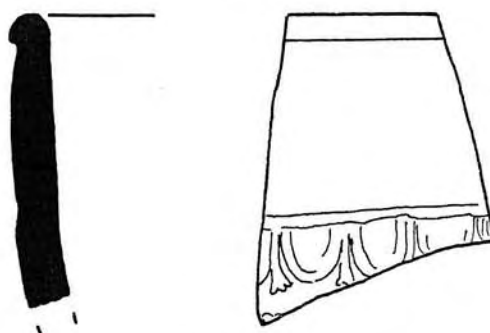

167 S - 179

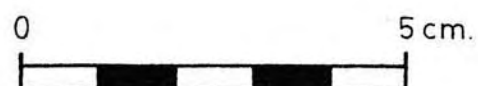
S - 180

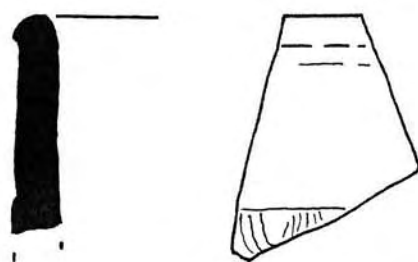

S - 181

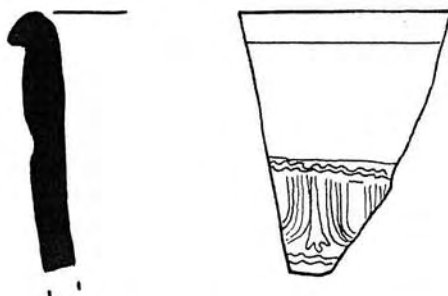

S - 182

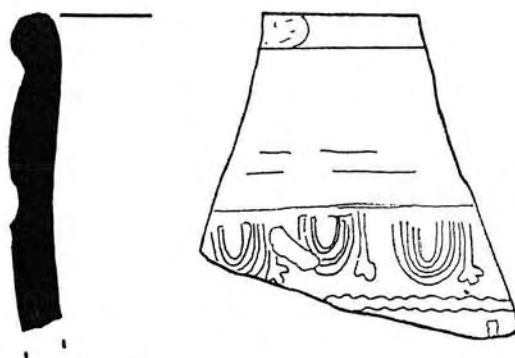

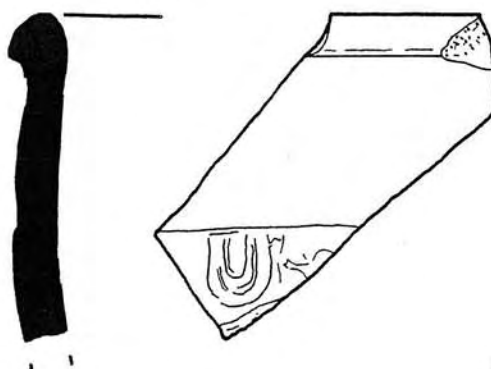
S - 183

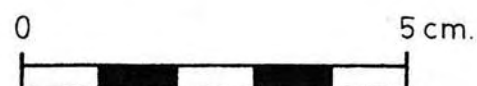
S - 184

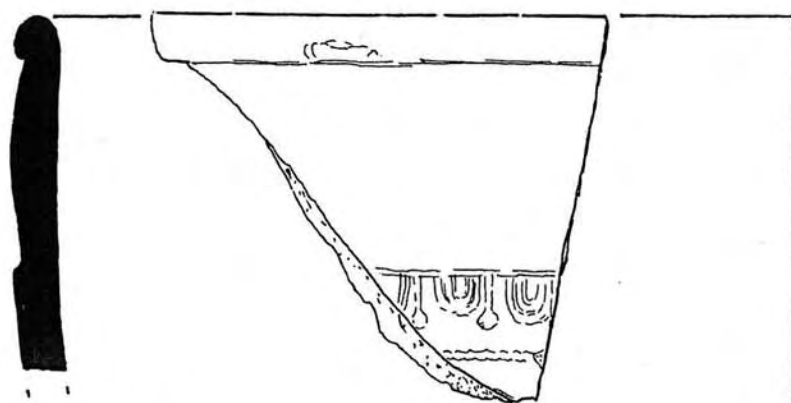

S - 185

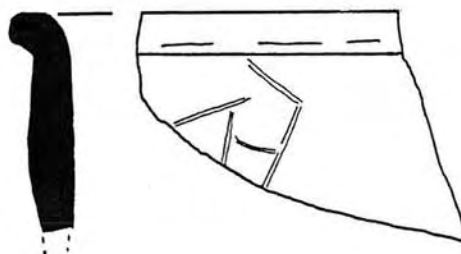

S - 186

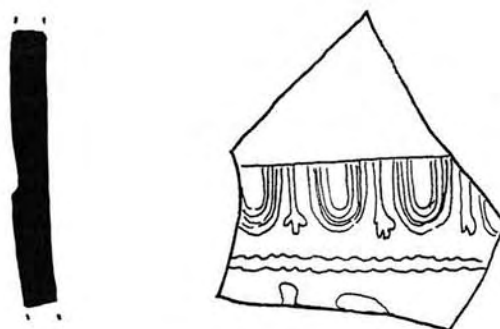

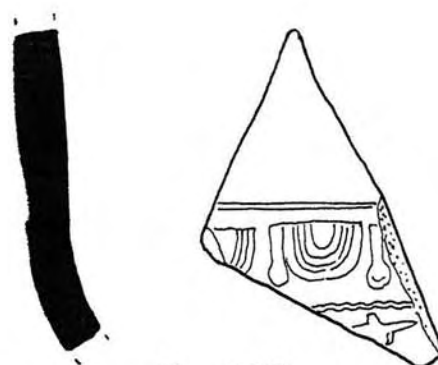
S - 187

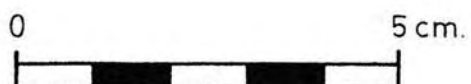
S - 188

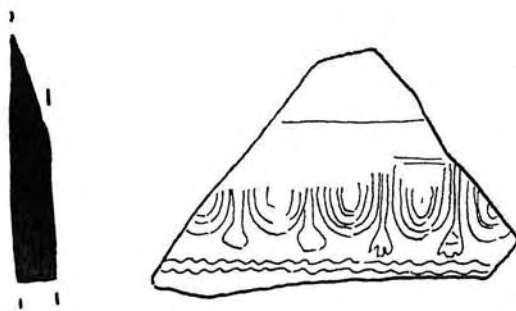

S - 189

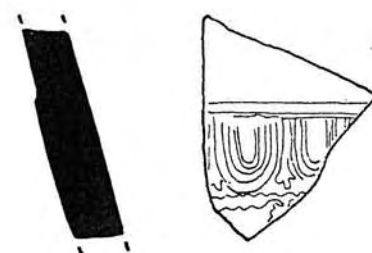

S - 190

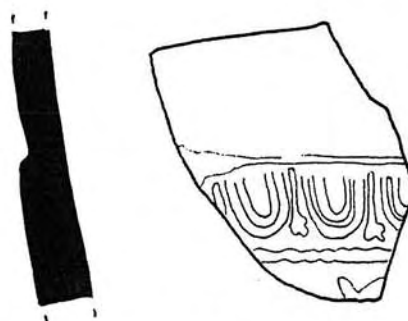

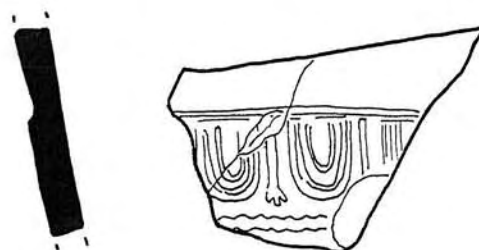
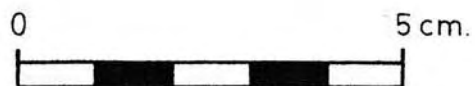
S - 191

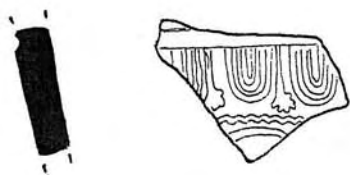
S - 192

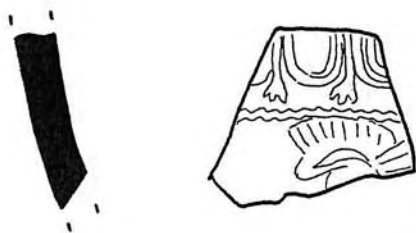
S - 193

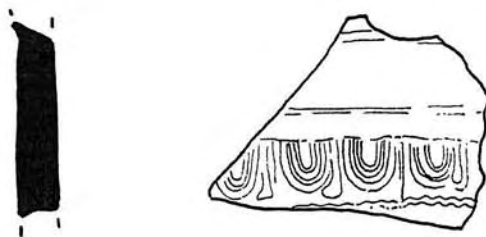
S - 194

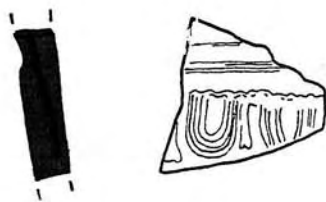
S - 195

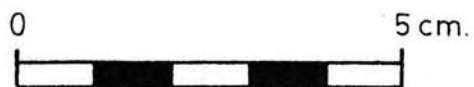
S - 196

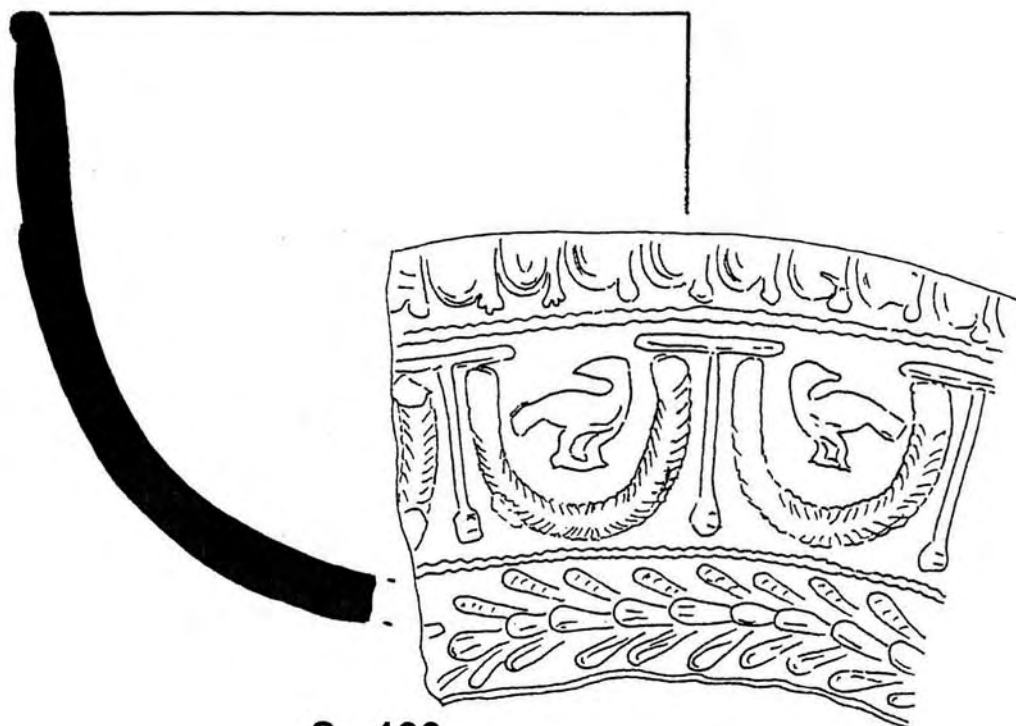

S - 197

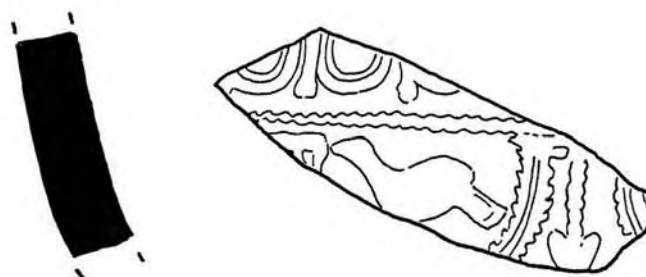

S - 198

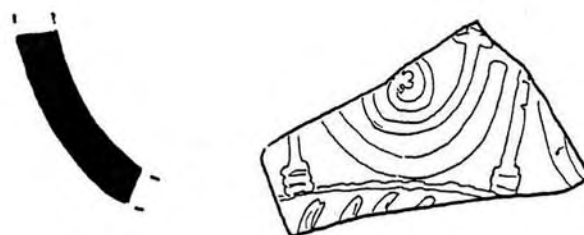

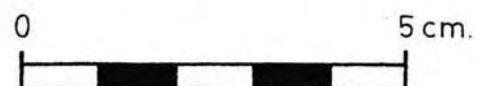
S - 199

S - 200

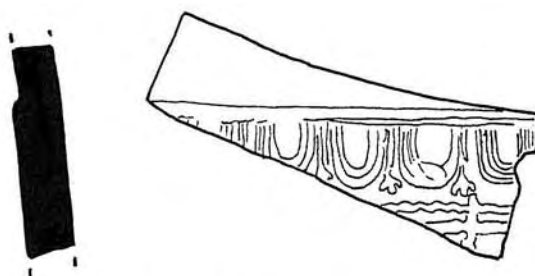

S - 201

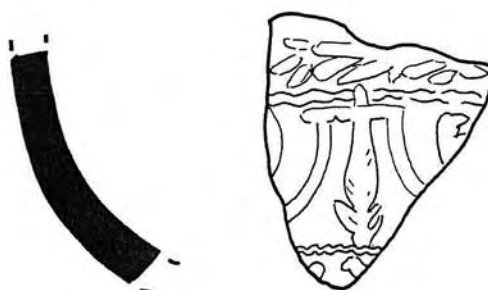

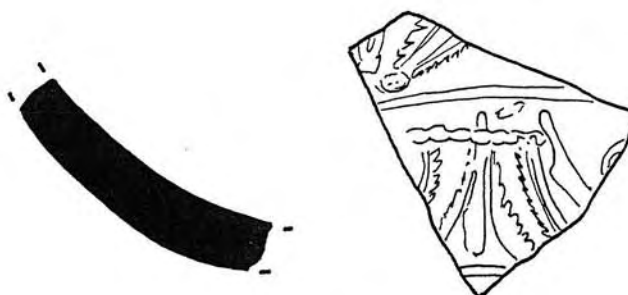
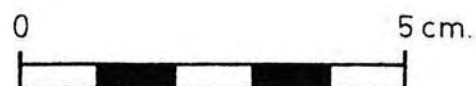
S - 202

S - 203

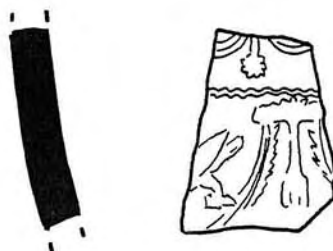
S - 204

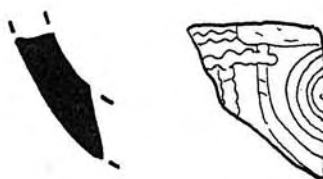
S - 205

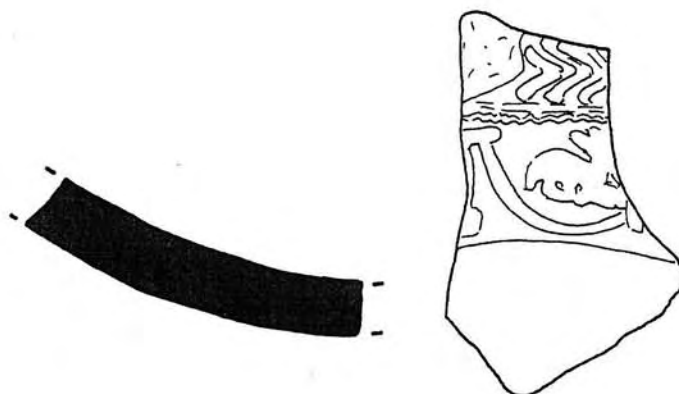
S - 206

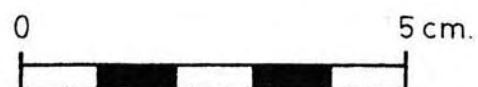
S - 207

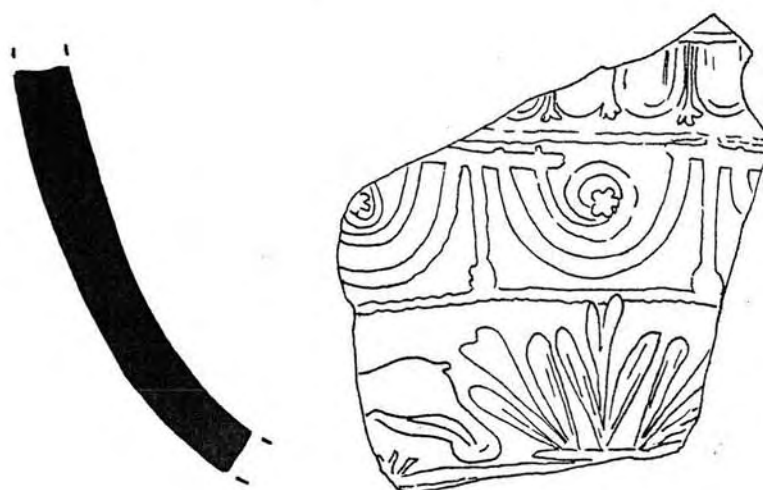

S - 208

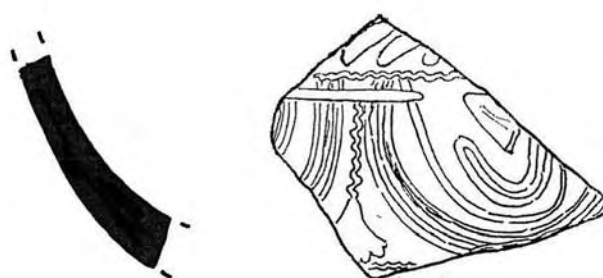

S - 209

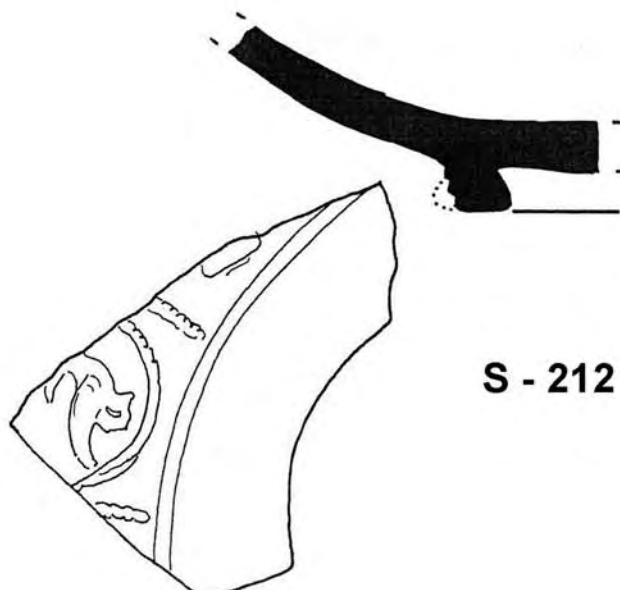

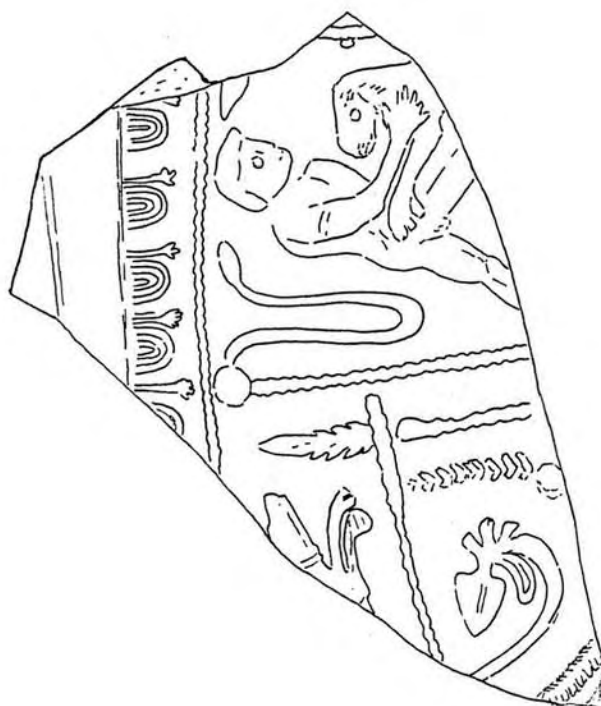
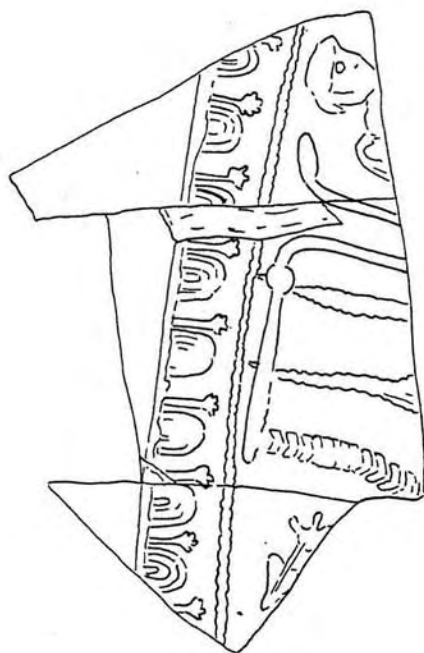
S - 210

S - 211

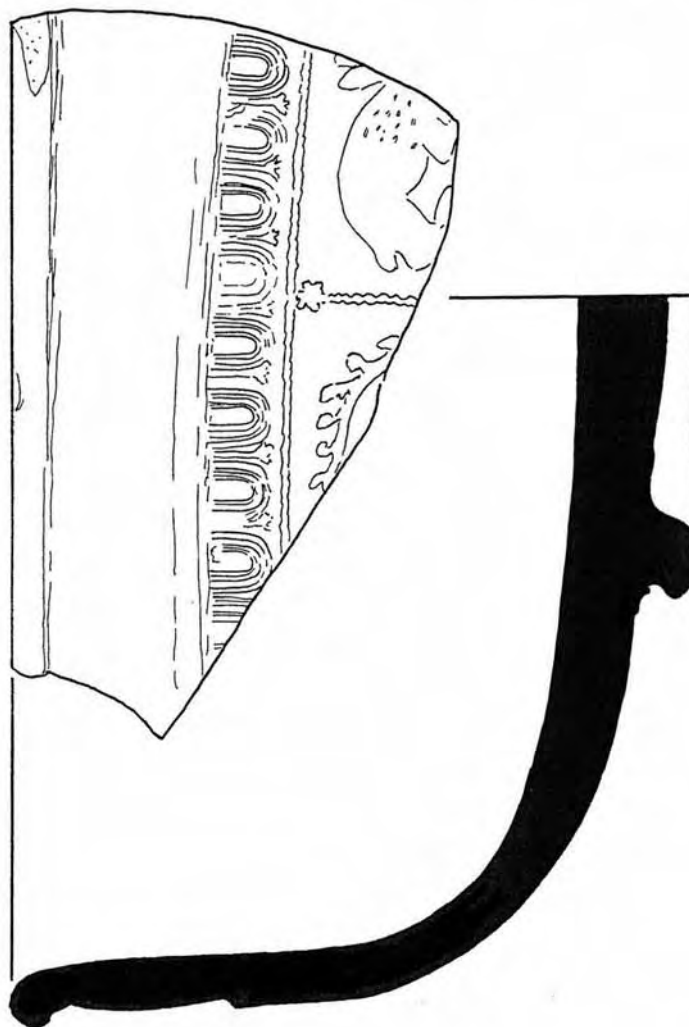

S - 212

S - 213

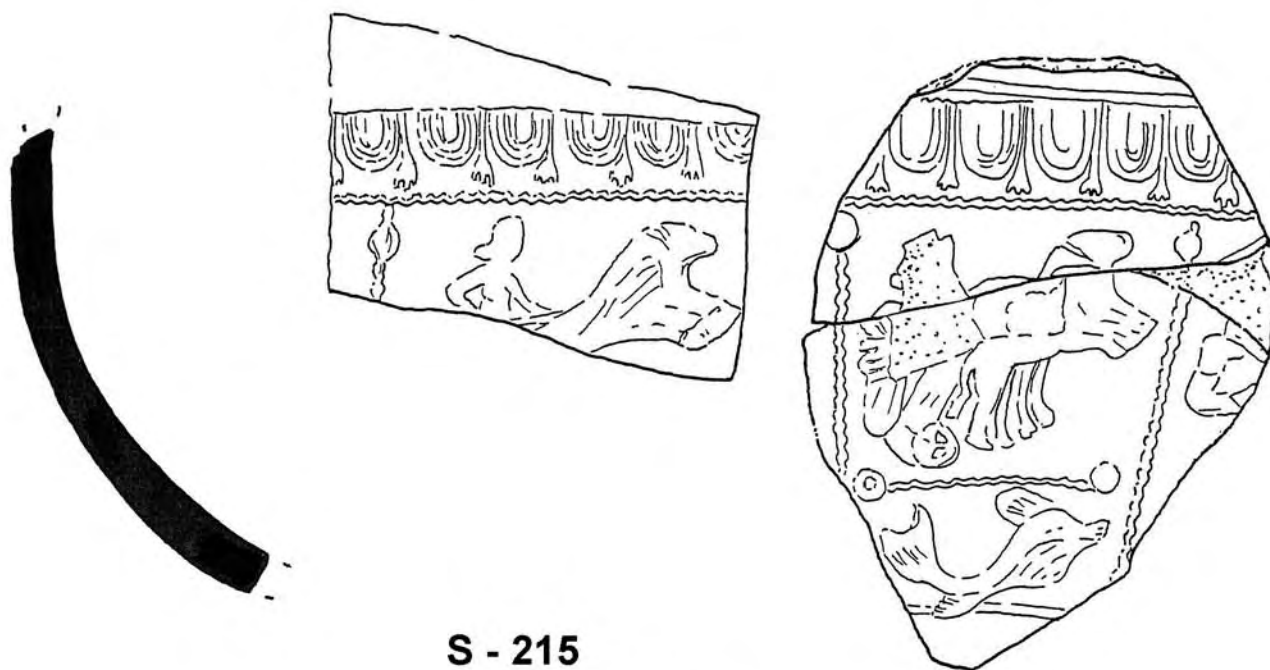

S - 214

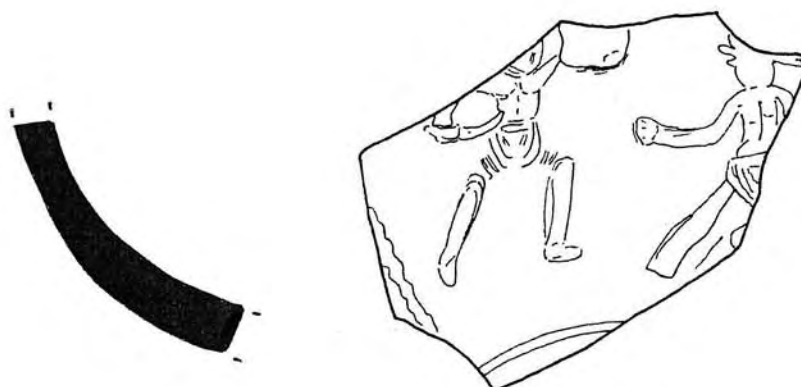

5 cm.

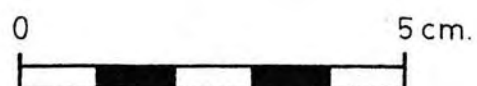

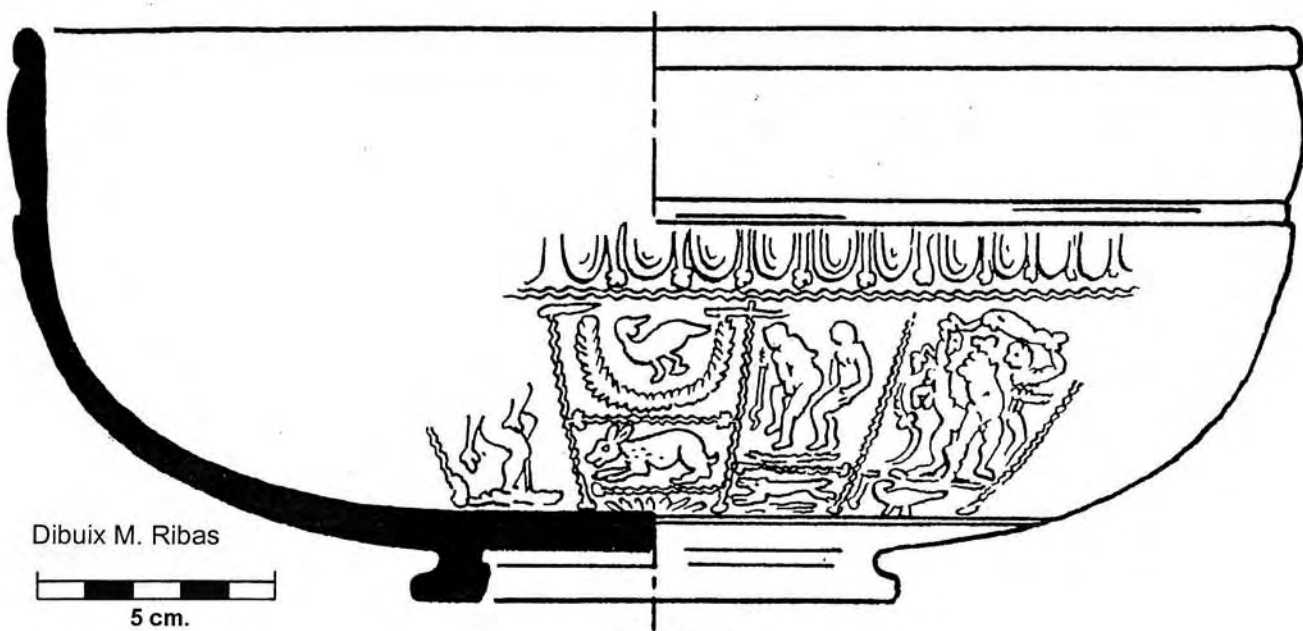

S - 215

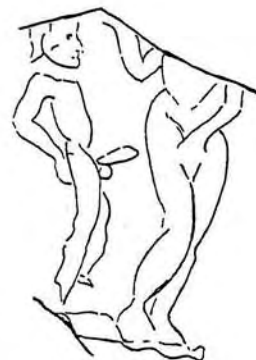
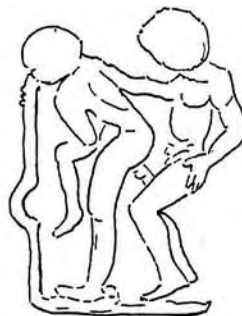

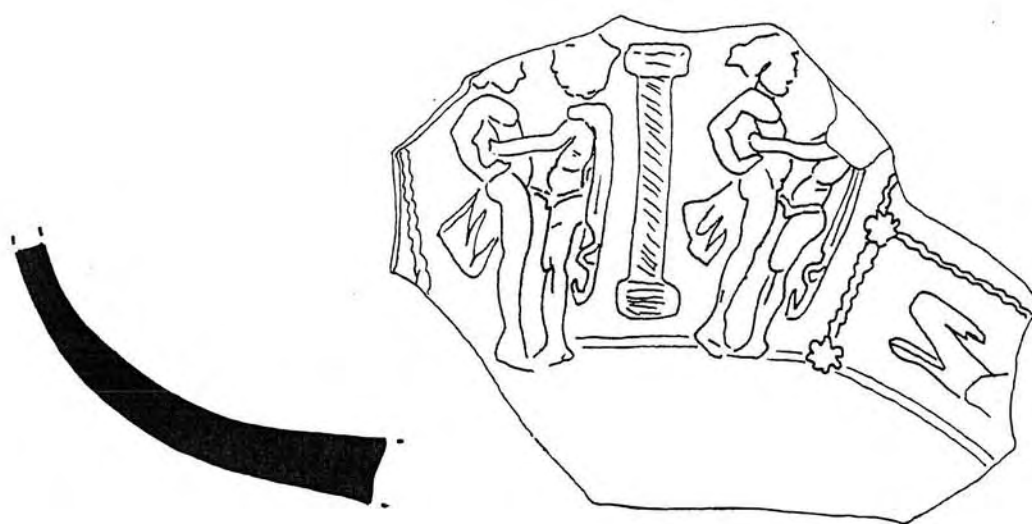
S - 216

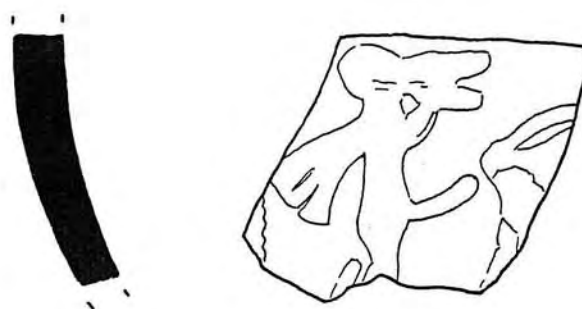

S - 217

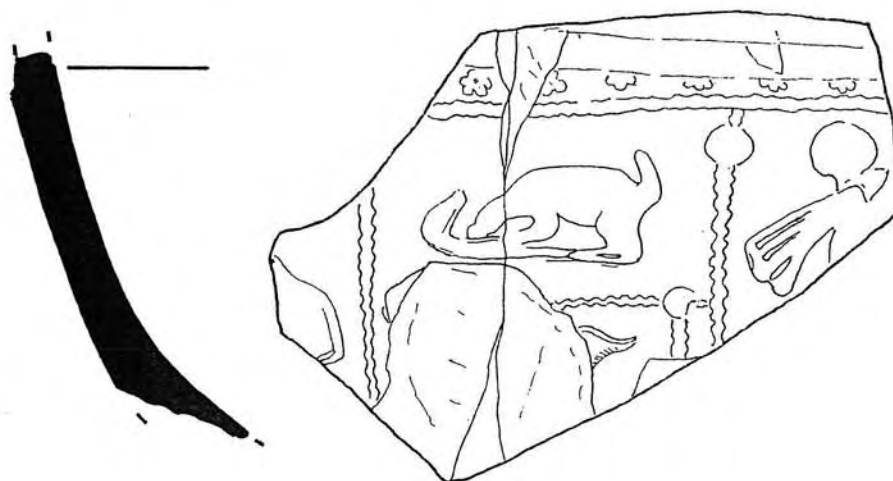

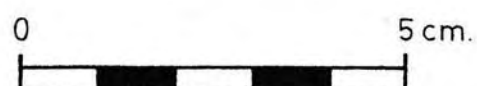
S - 218

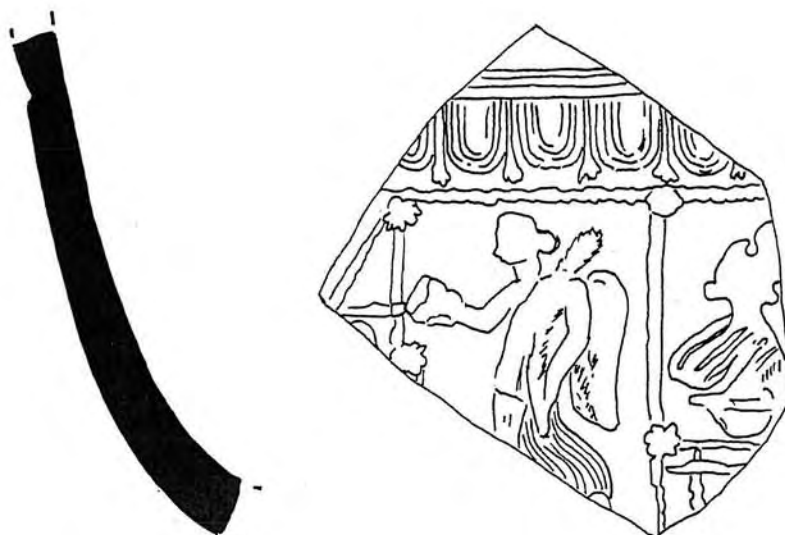

S - 219

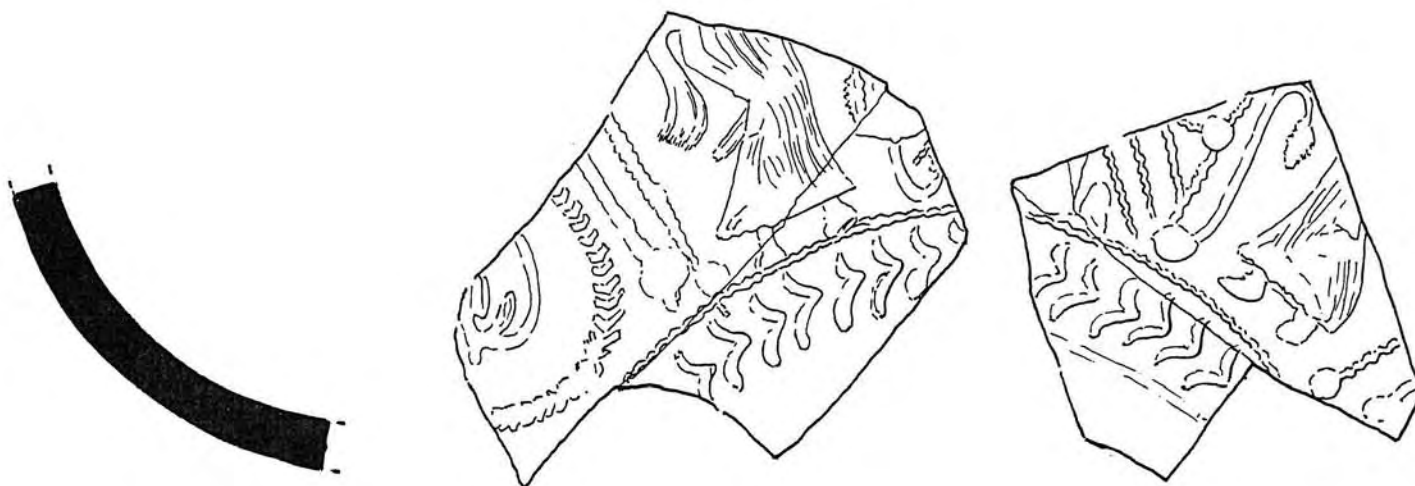

S - 220

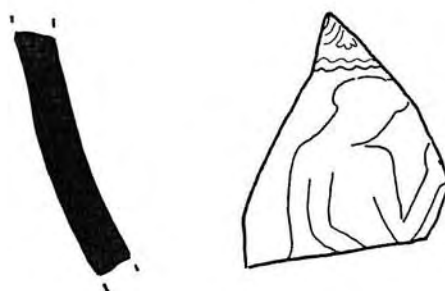

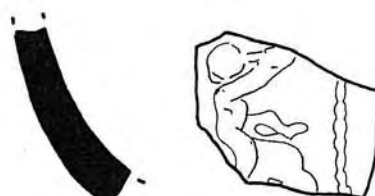
S - 221

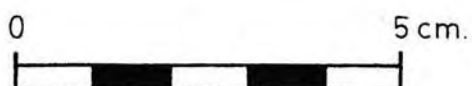
S - 222

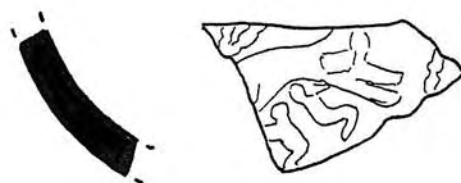

S - 223

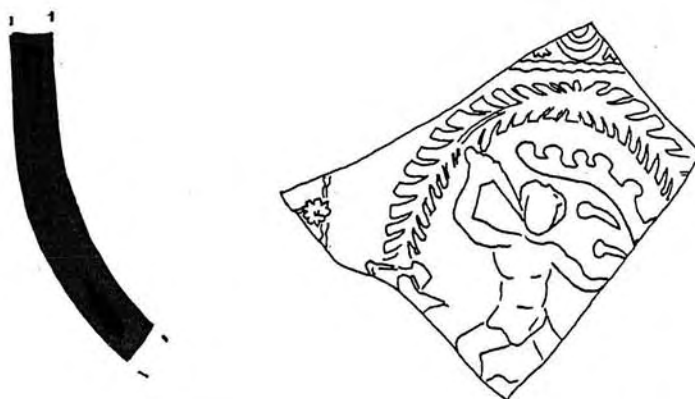

S - 224

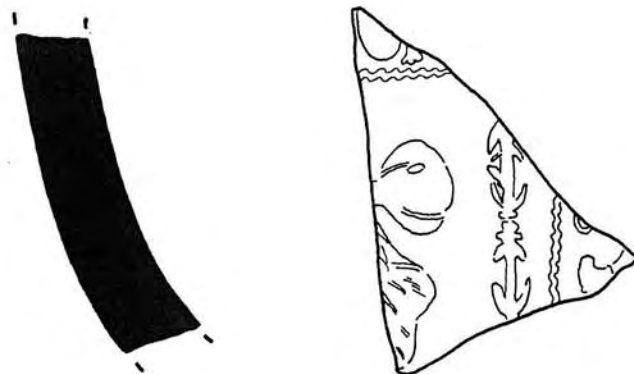
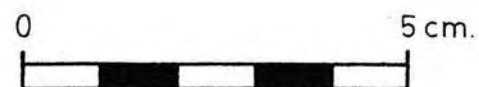

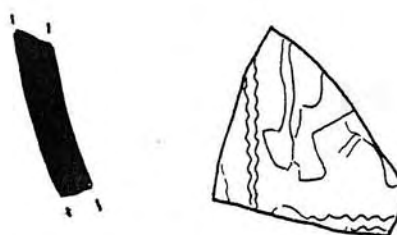
S - 225

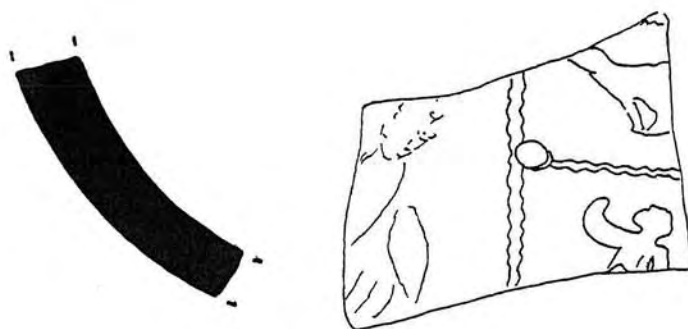
S - 226

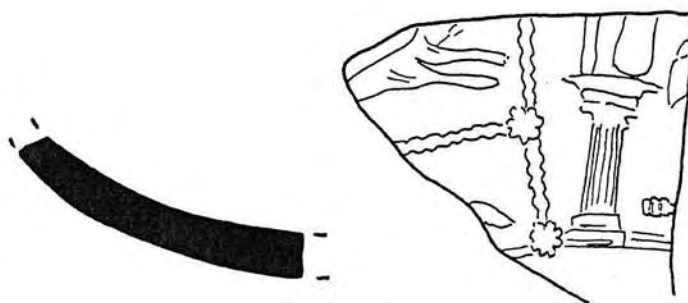
S - 227

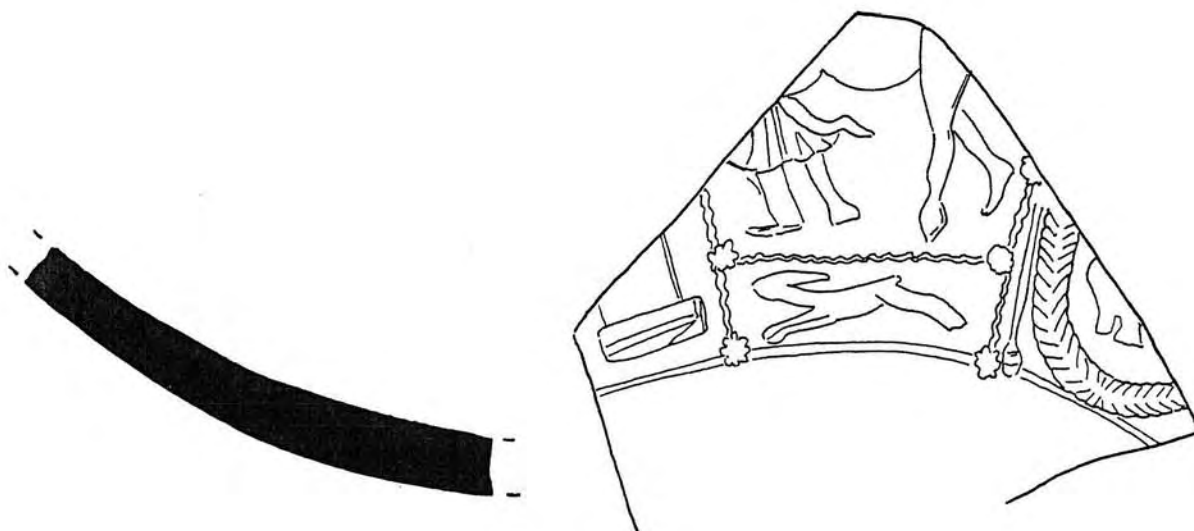
S - 228

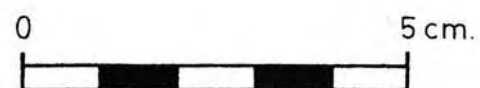
S - 229

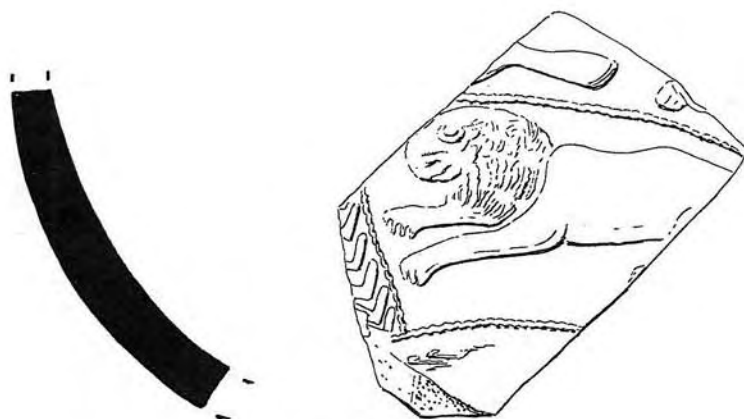

S - 230

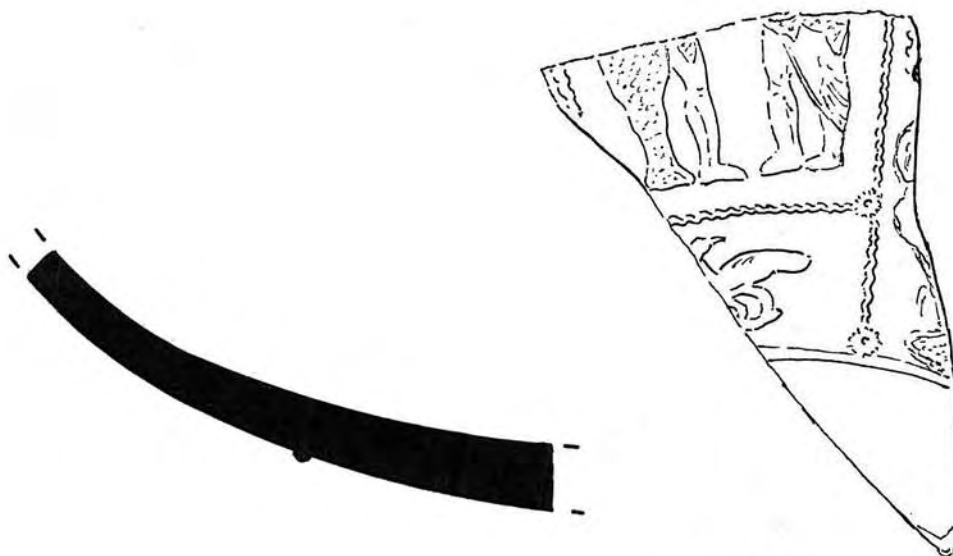

S - 231

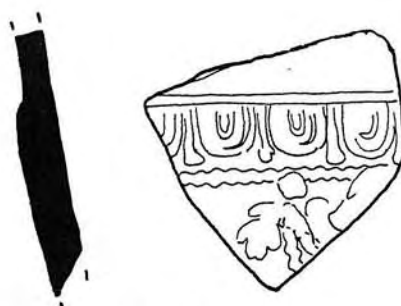

S - 232

S - 233

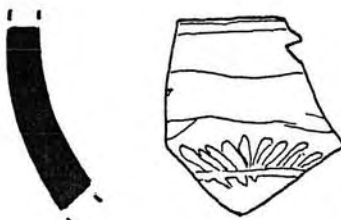

S - 234

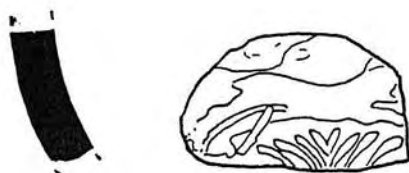

S - 235

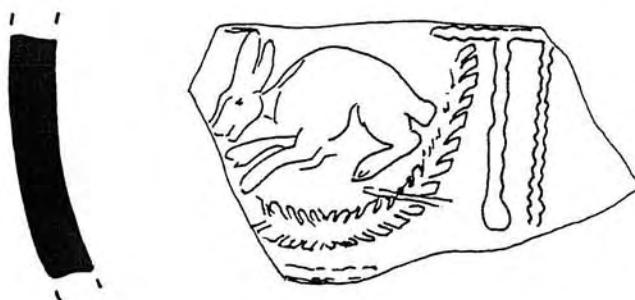
S - 236

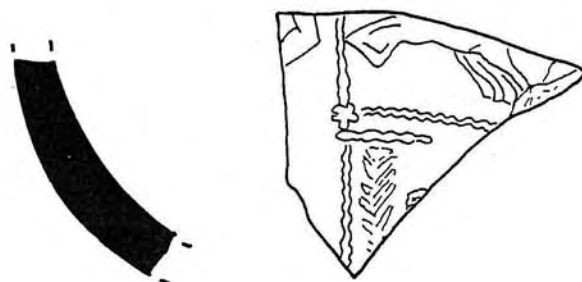
S - 237

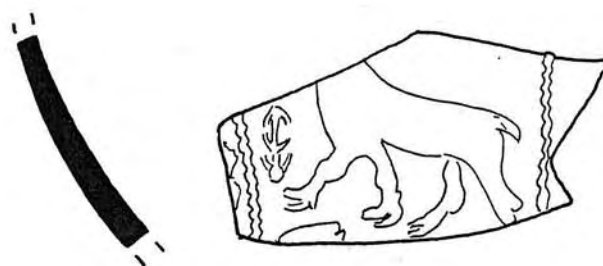
S - 238

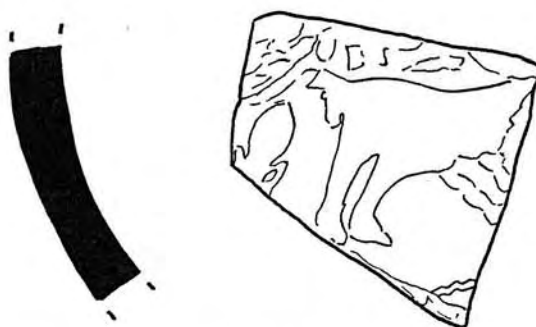
S - 239

S - 240

S - 241

S - 242

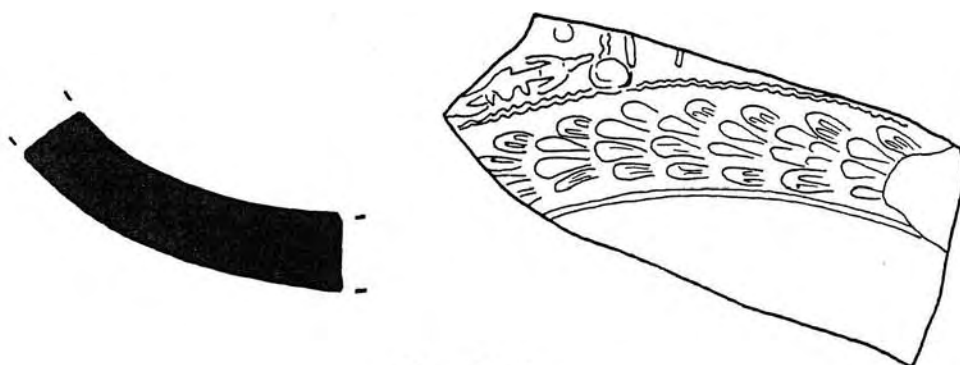

S - 243

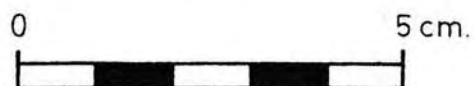

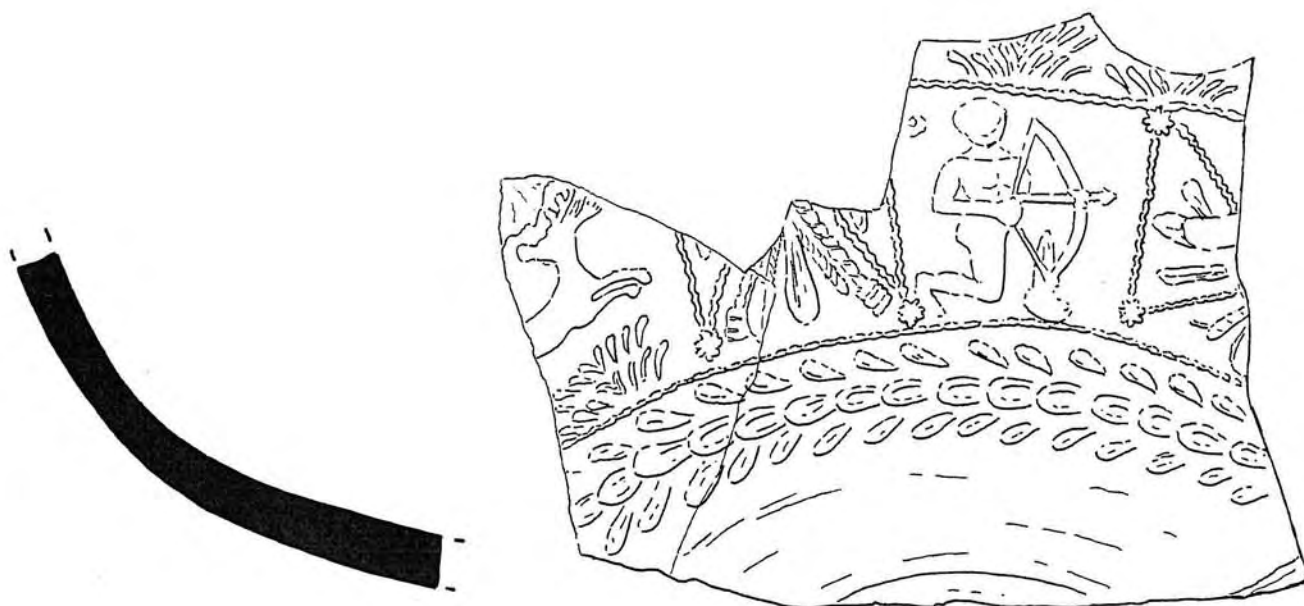
S - 244

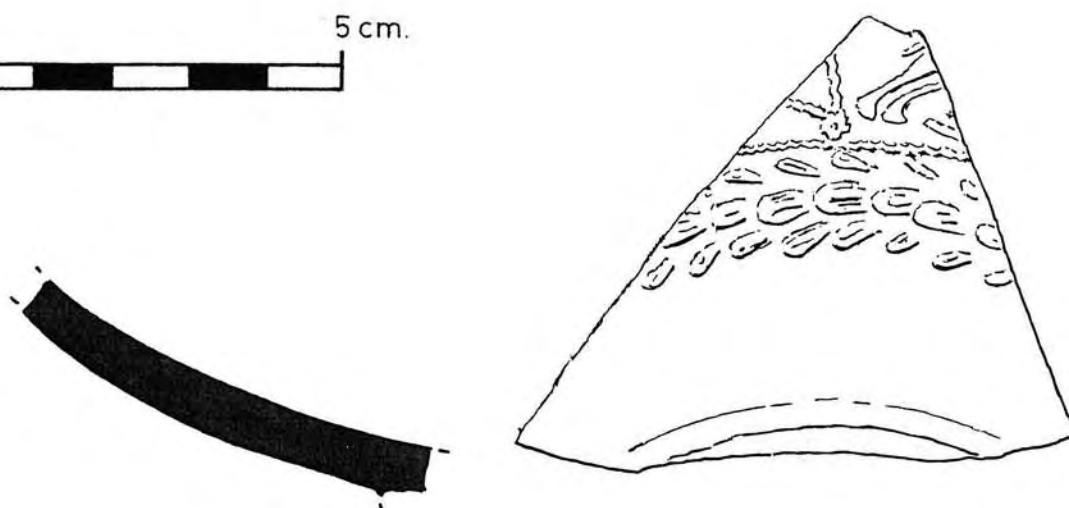
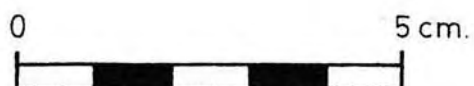
S - 245

S - 246

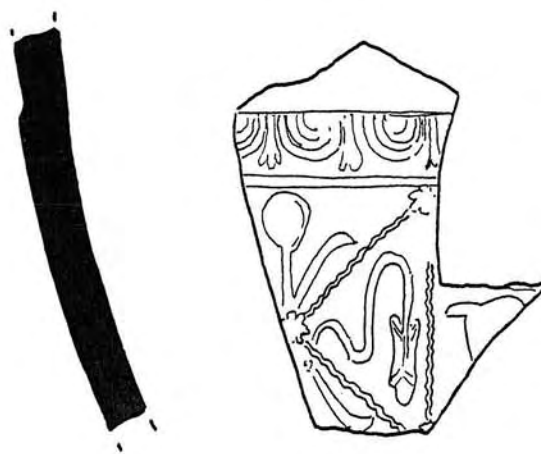
S - 247

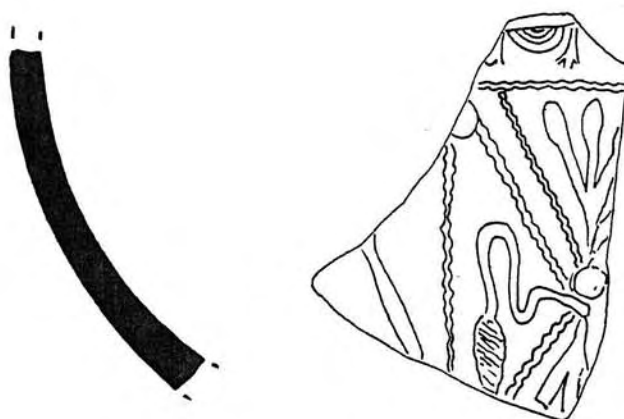
S - 248

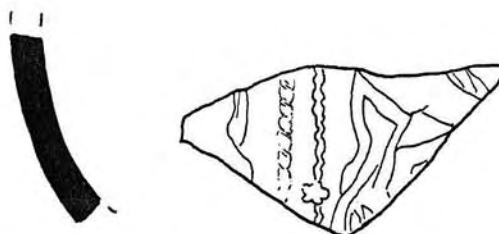
S - 249

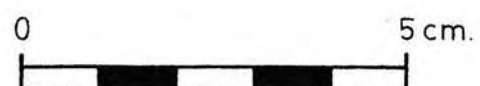
S - 250

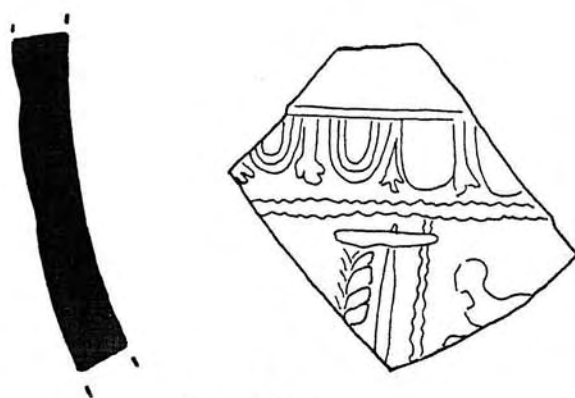

S - 251

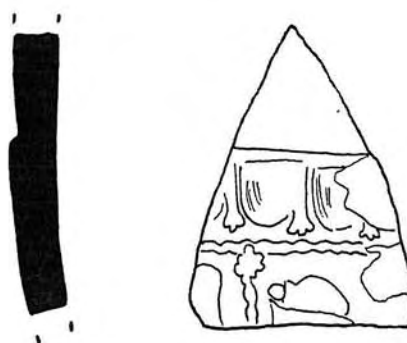

S - 252

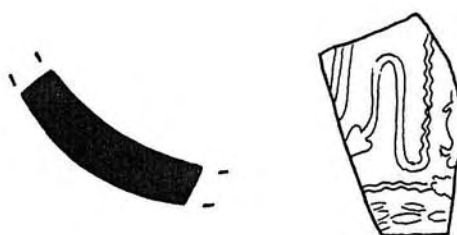

S - 253

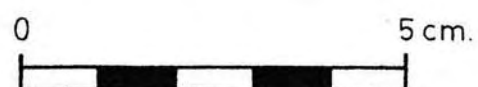
S - 254

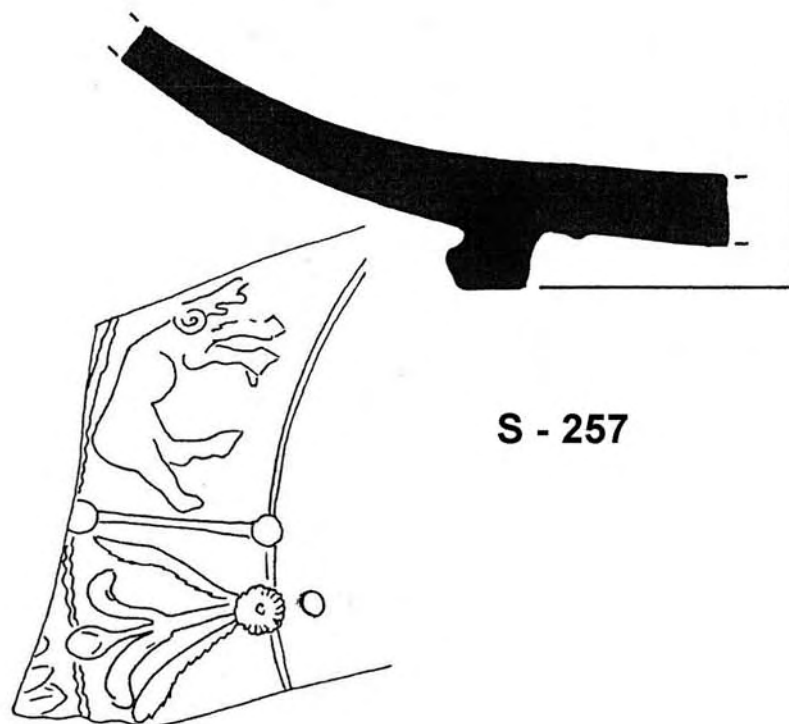

S - 255

S - 256

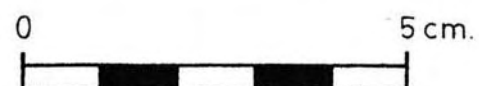

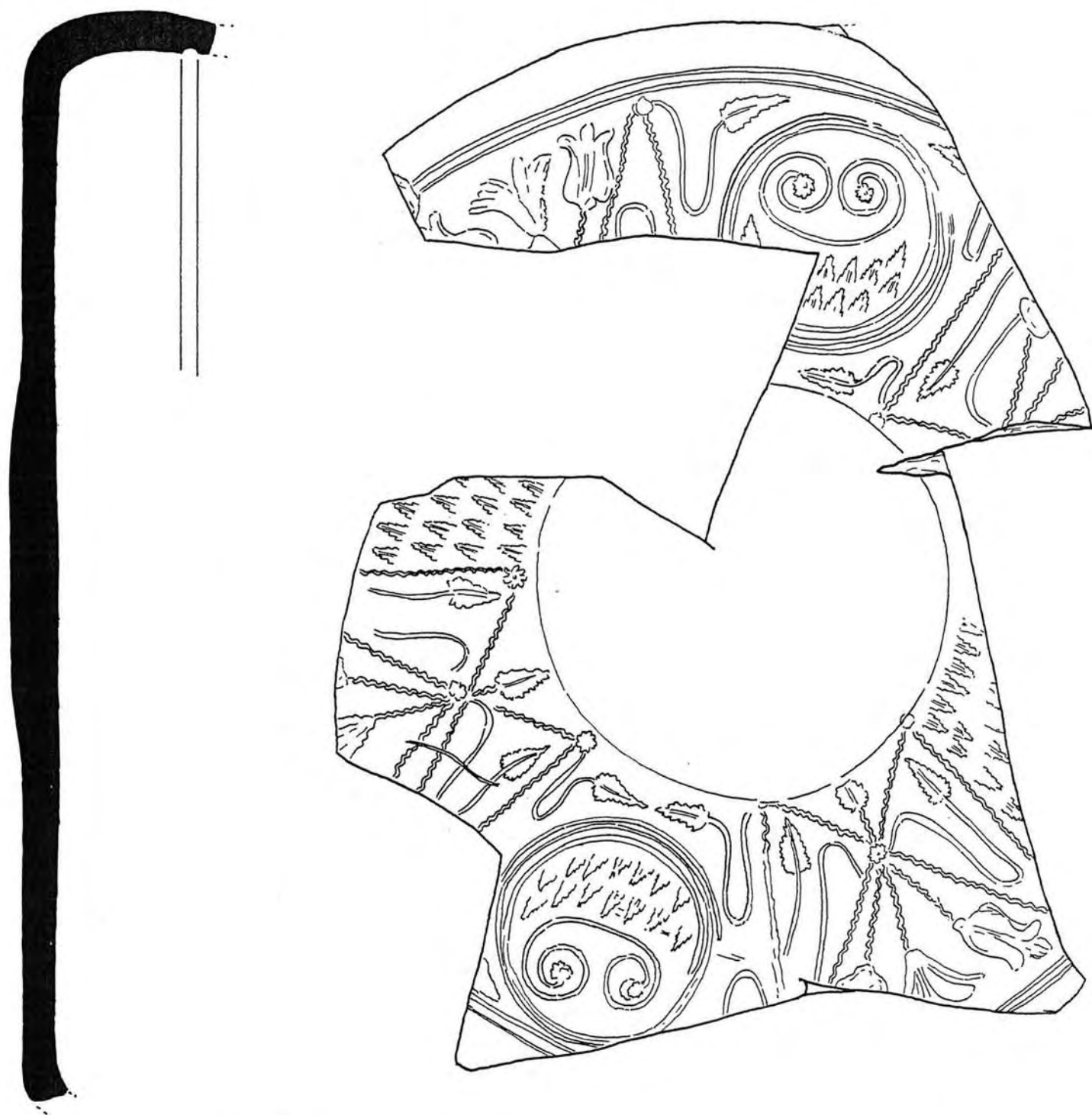

S - 257

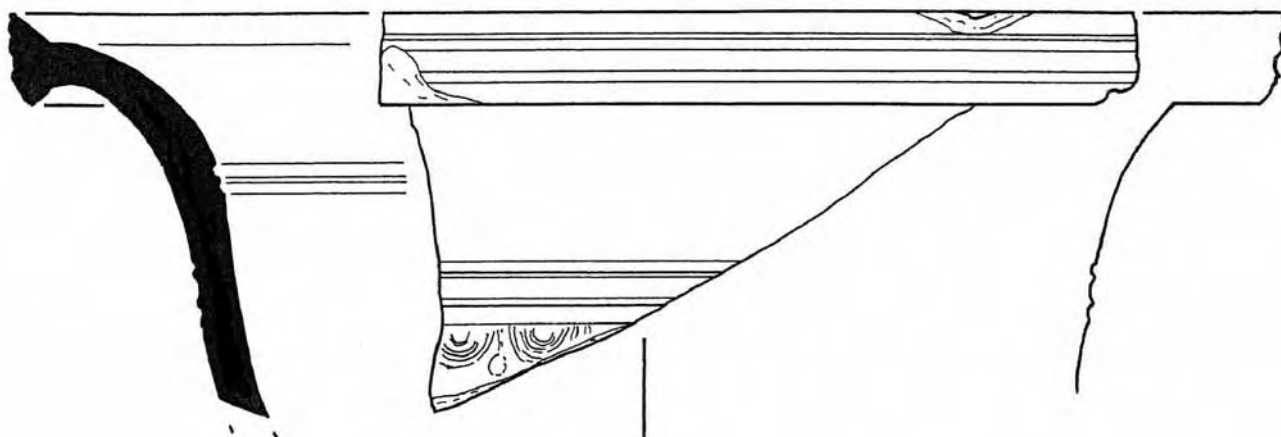
S - 258

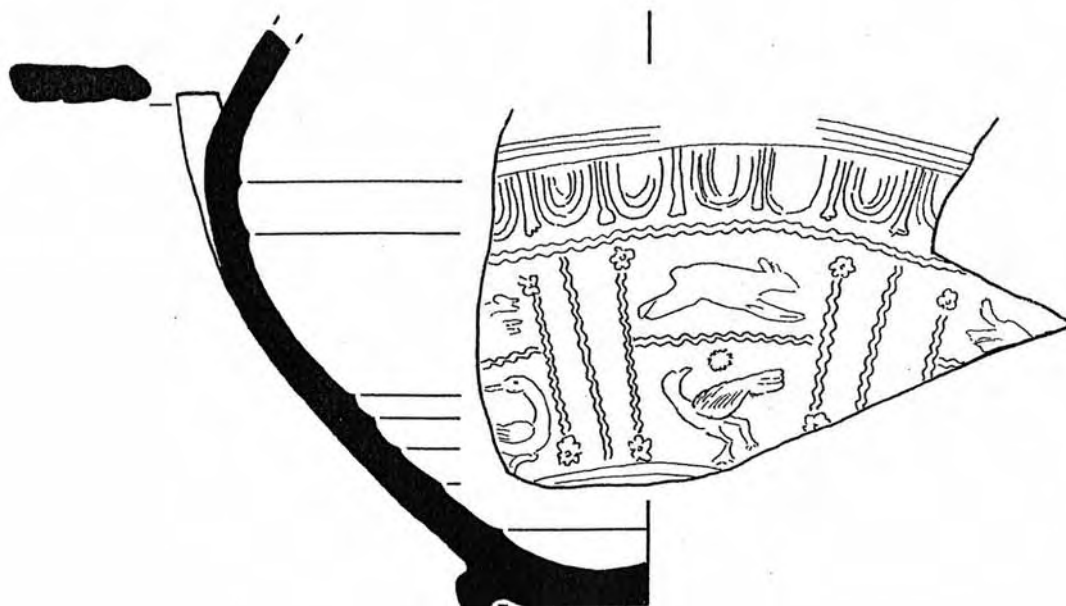

S - 259

S - 260

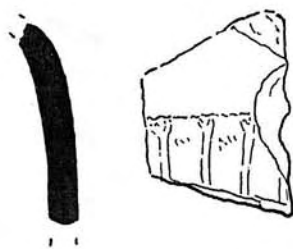

S - 261

S - 262

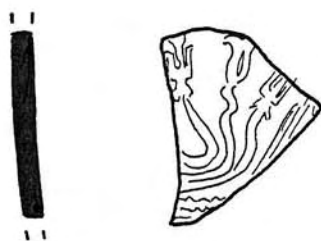

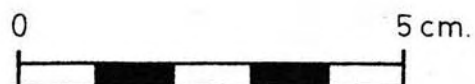
S - 263

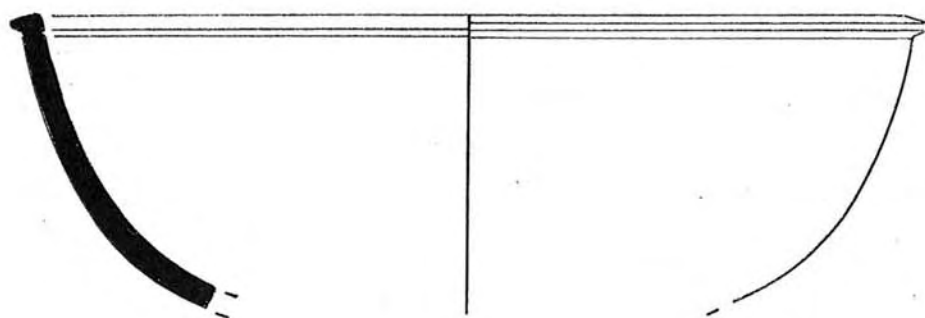

S - 264

S - 265

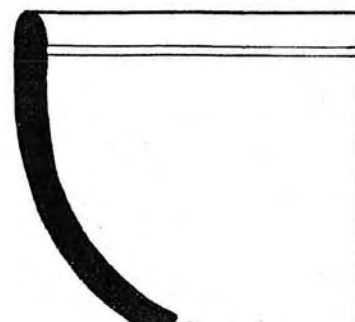

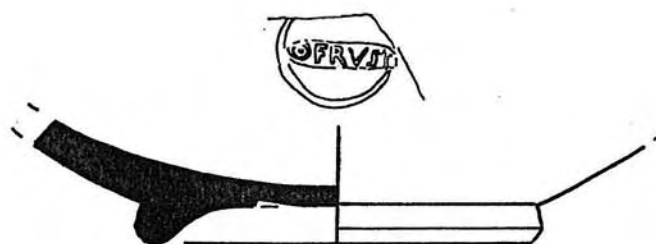
S - 266

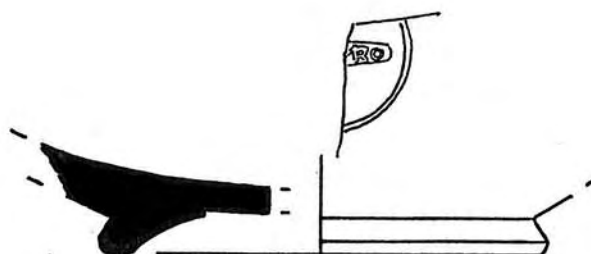
S - 267

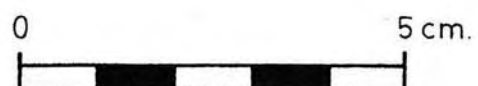
S - 268

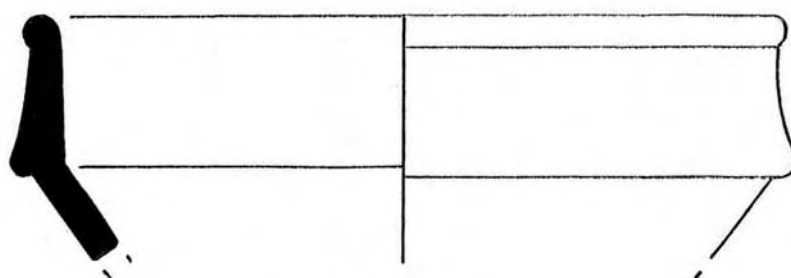

S - 269

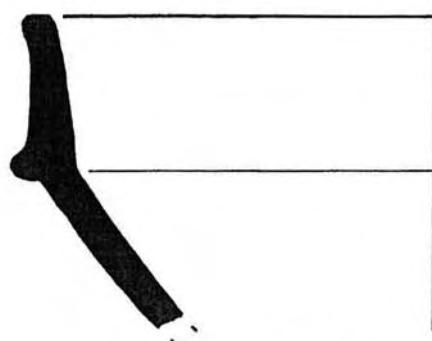

S - 270

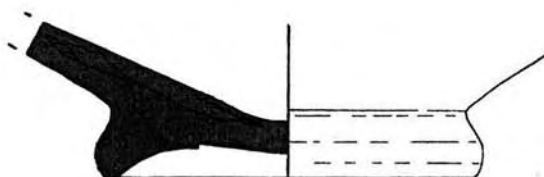
S - 271

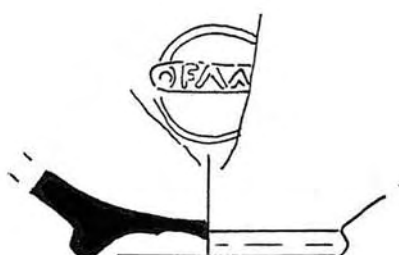
S - 272

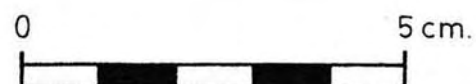
S - 273

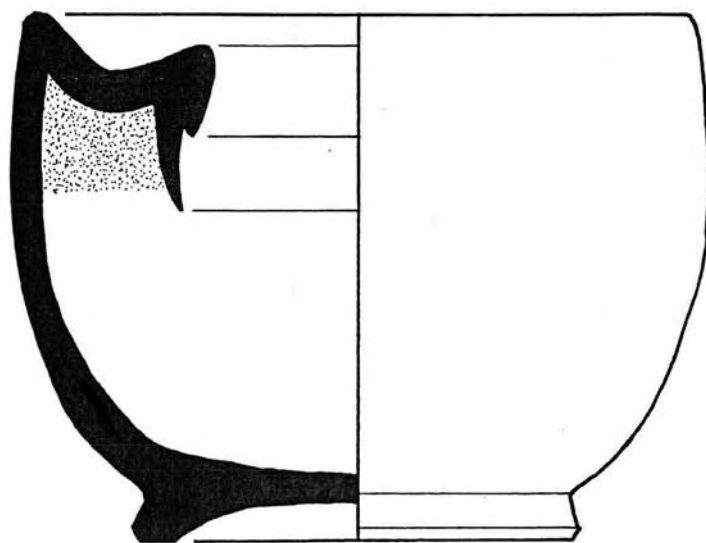

S - 274

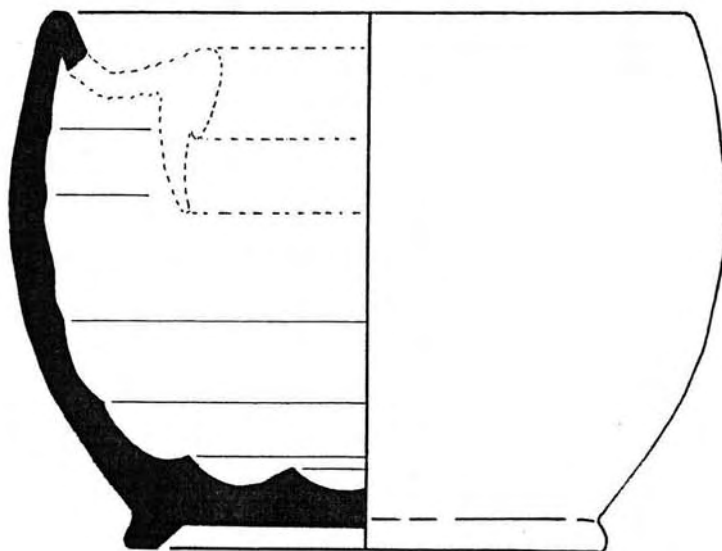

S - 275

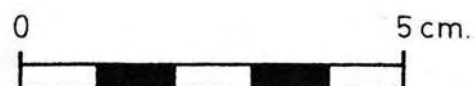

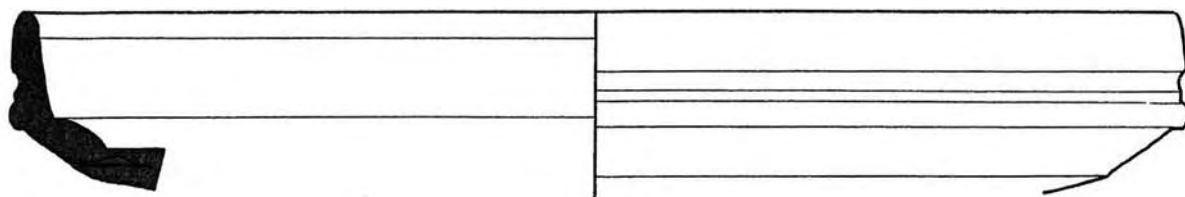

S - 276

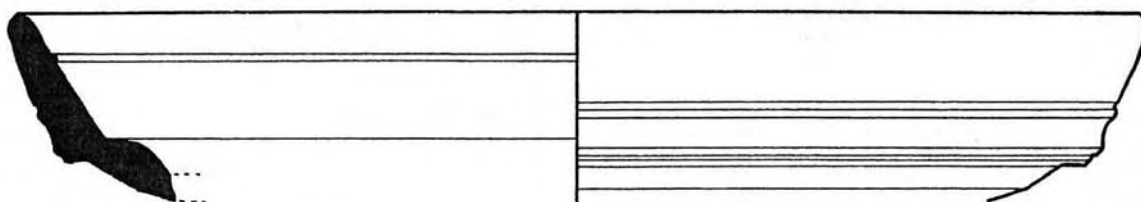
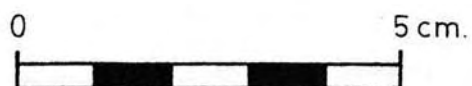

S - 277

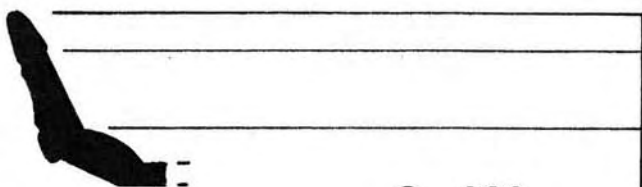

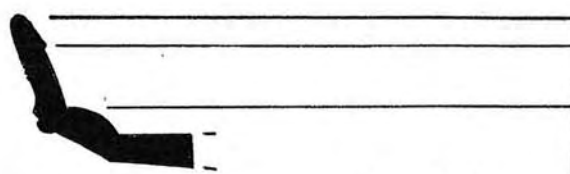
S - 278

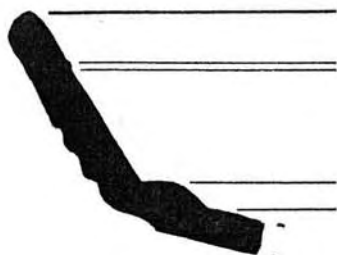
S - 279

S - 280

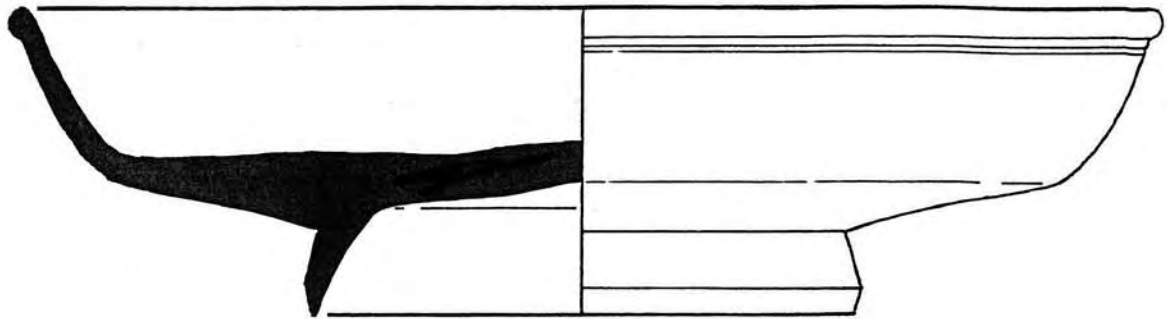
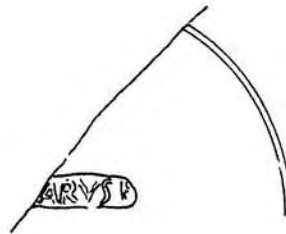
S - 281

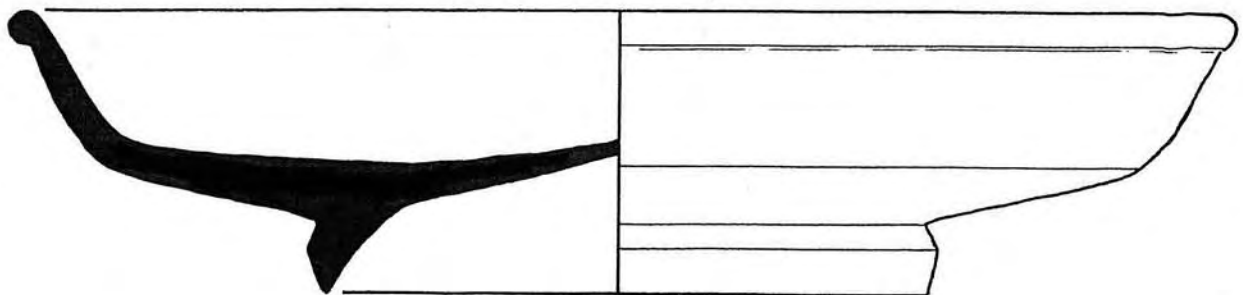
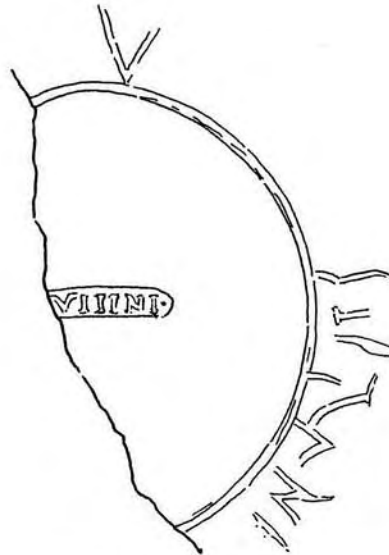
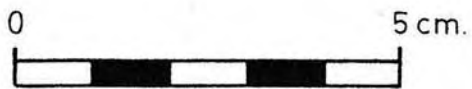
S - 282

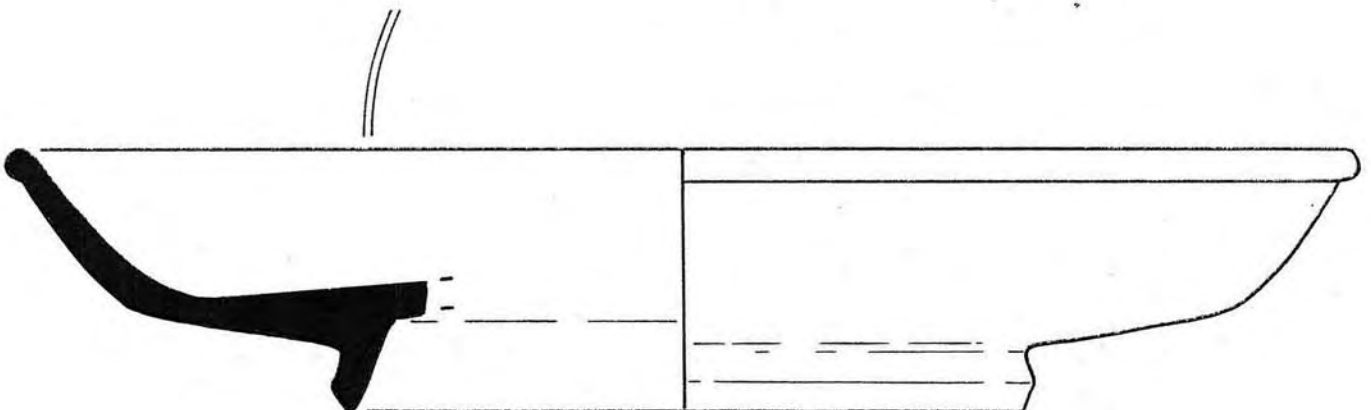
S - 283

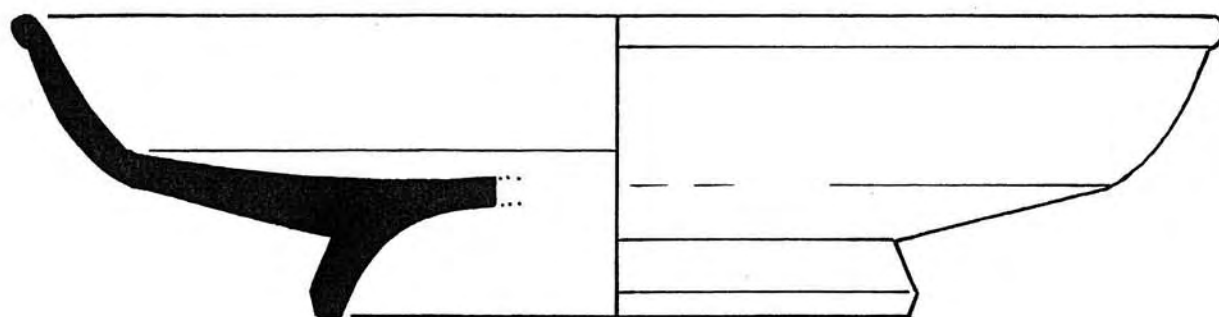
S - 284

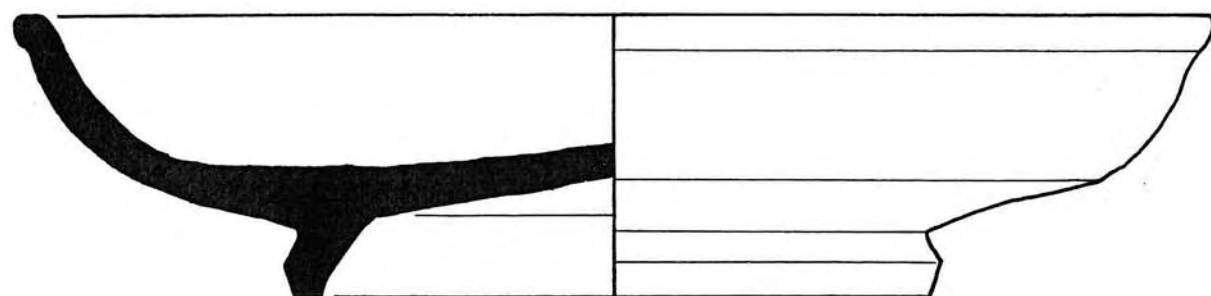
S - 285

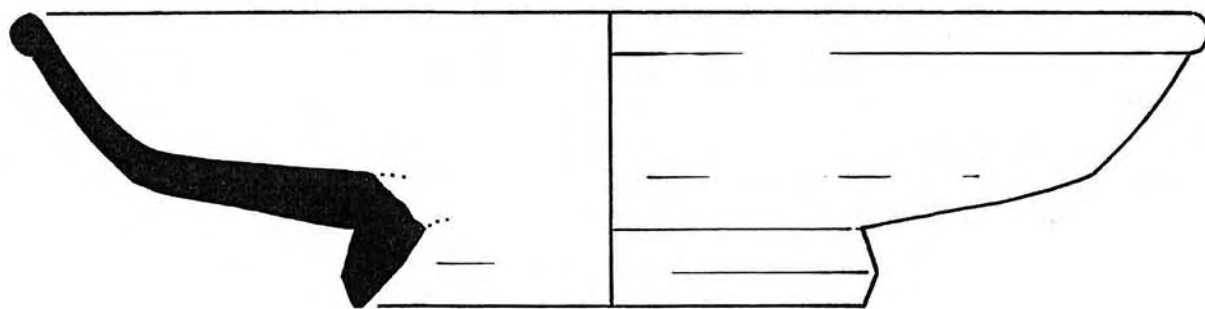
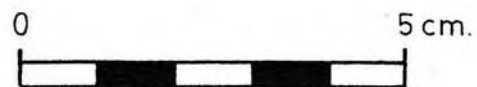
S - 286

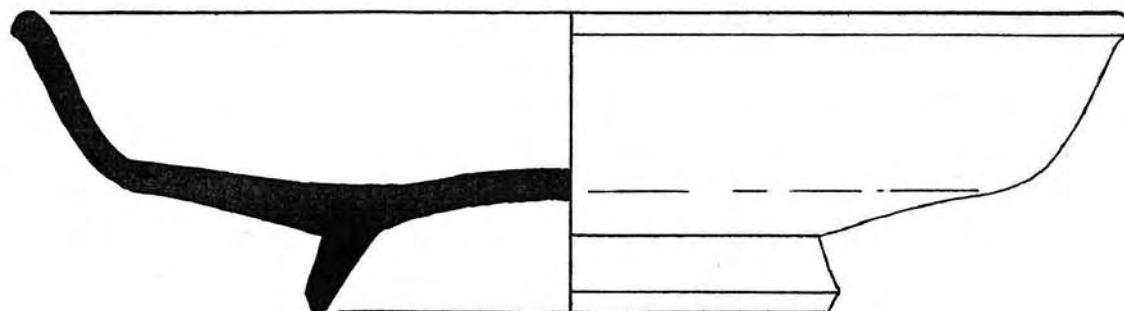
S - 287

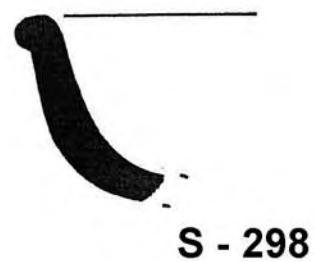
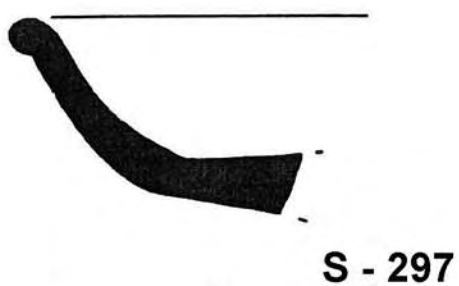
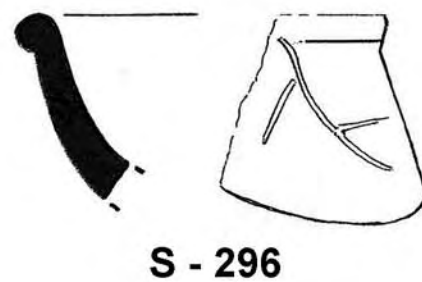
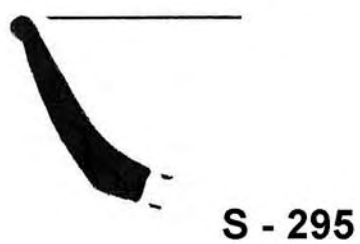
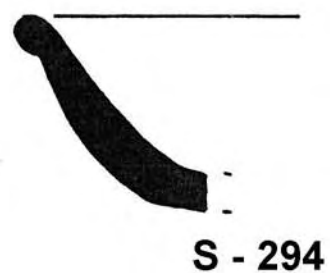
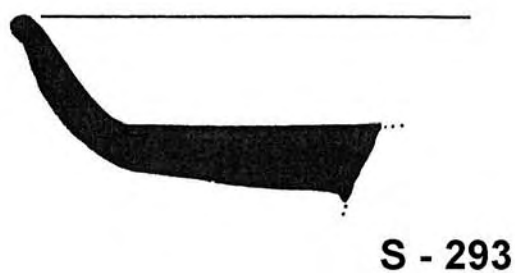
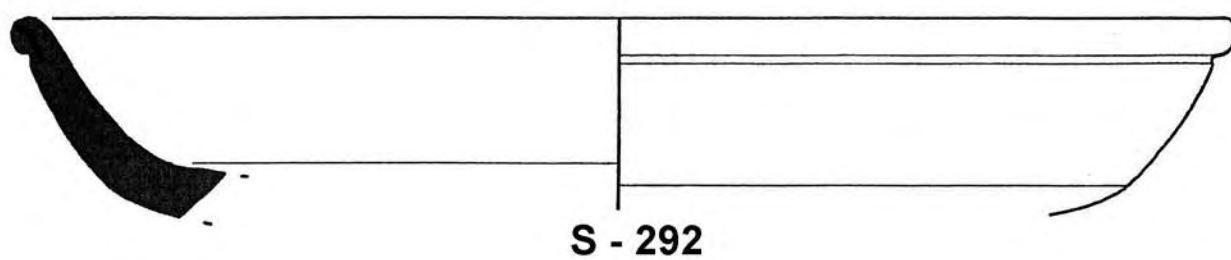
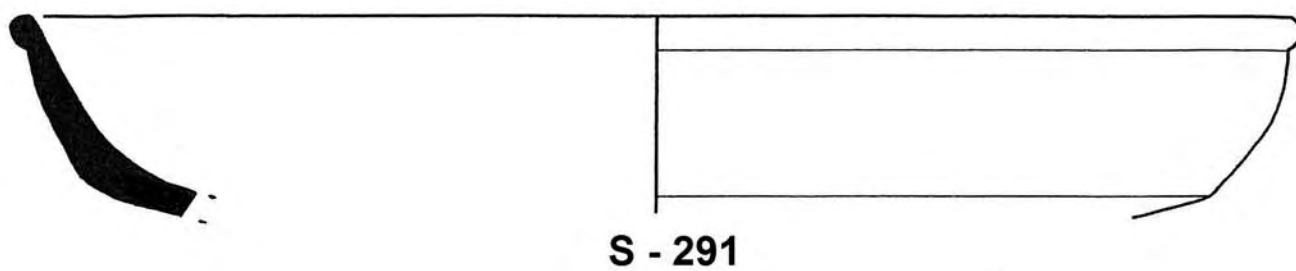
S - 288

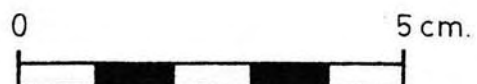
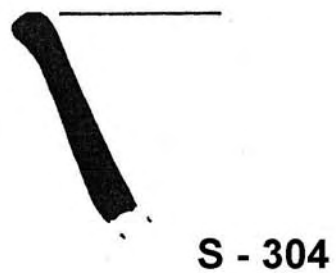
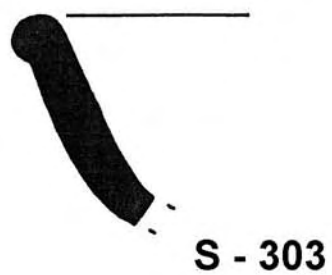
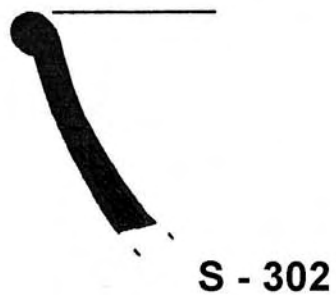
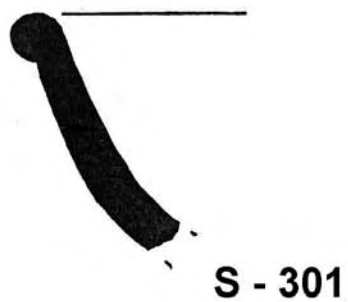
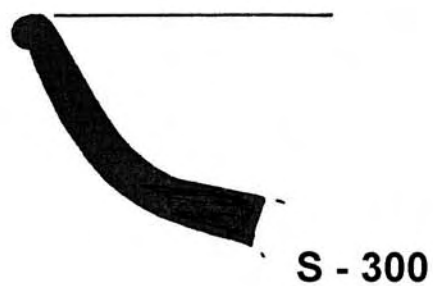
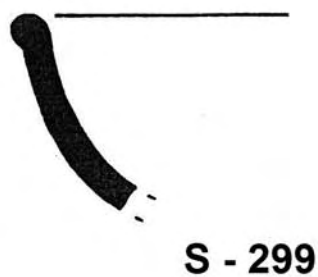

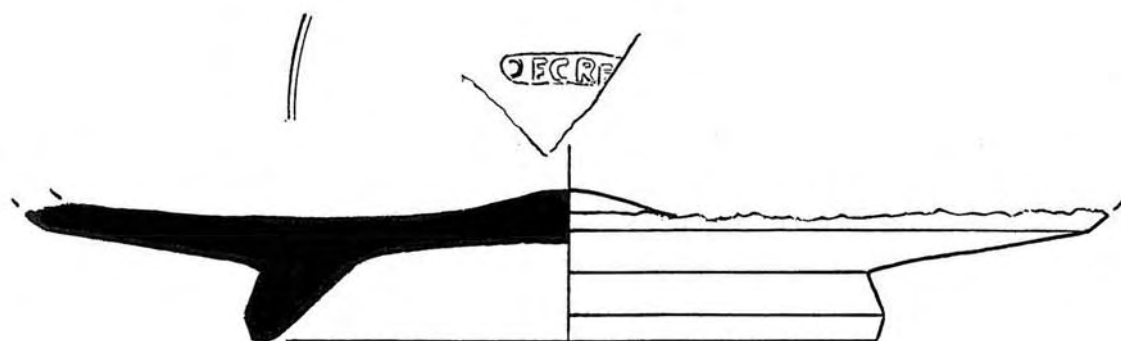
S - 289

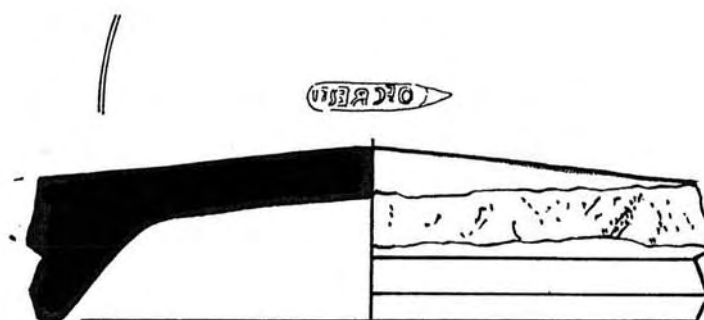
S - 290

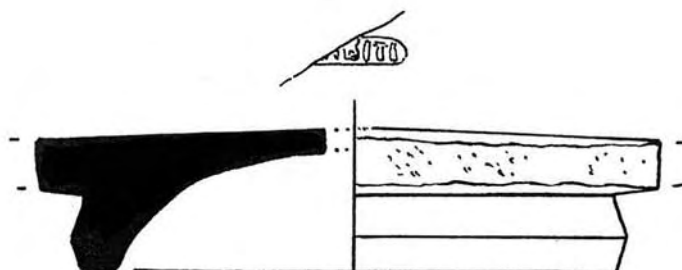
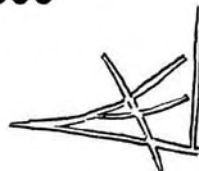

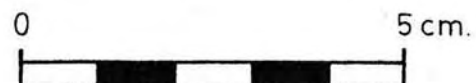
S - 305

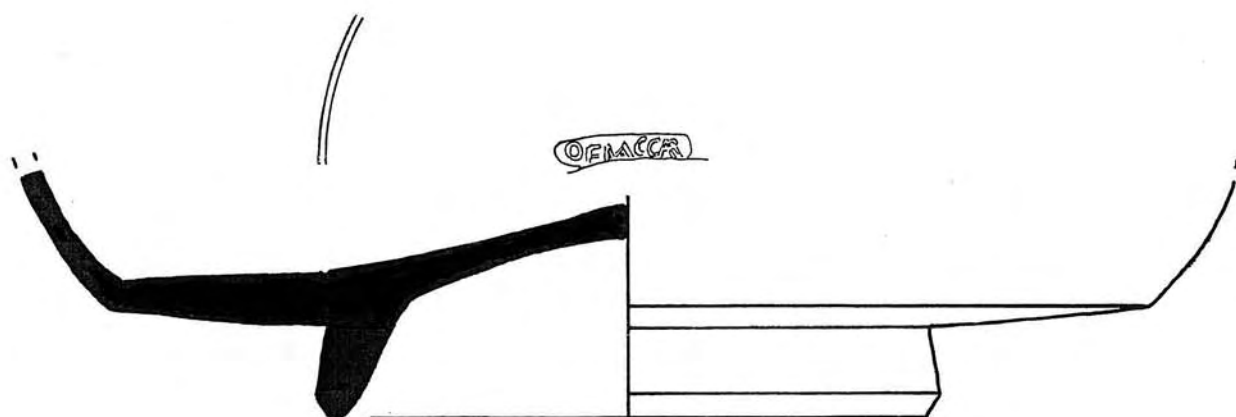

S - 306

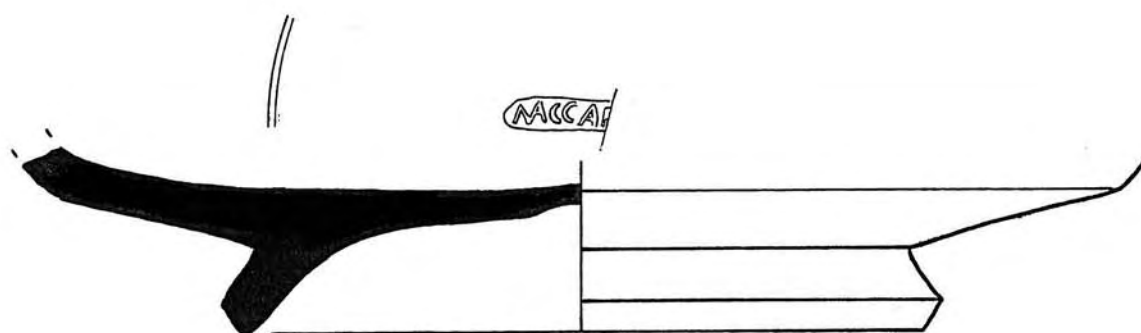

S - 307

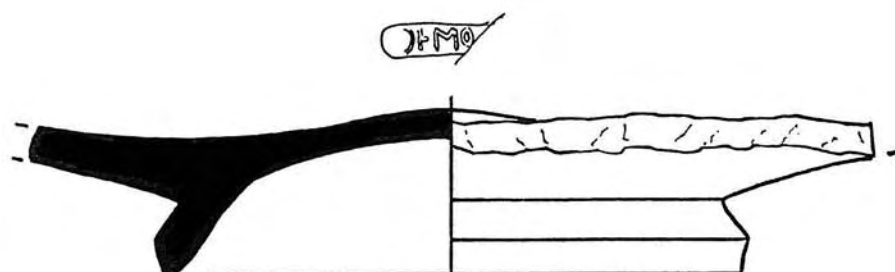

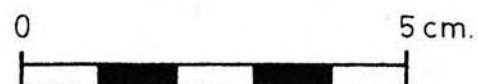
S - 308

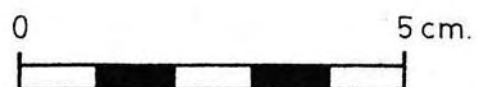
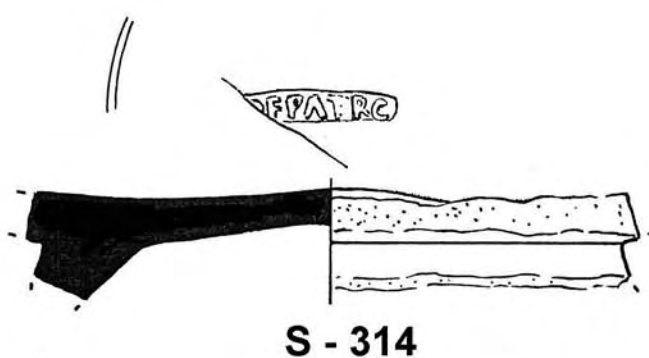
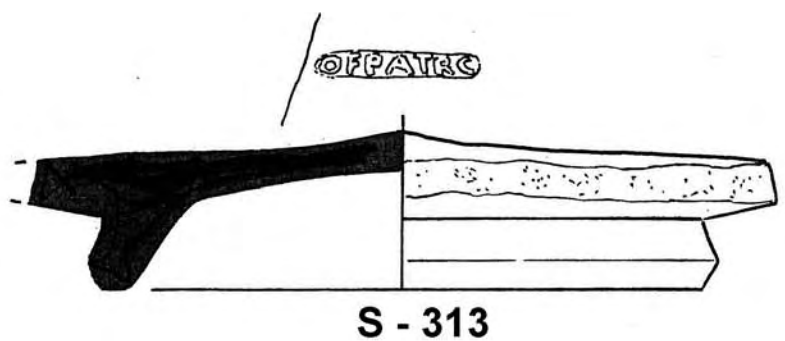
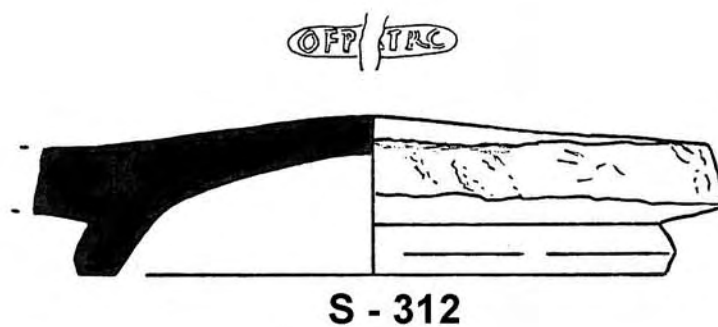
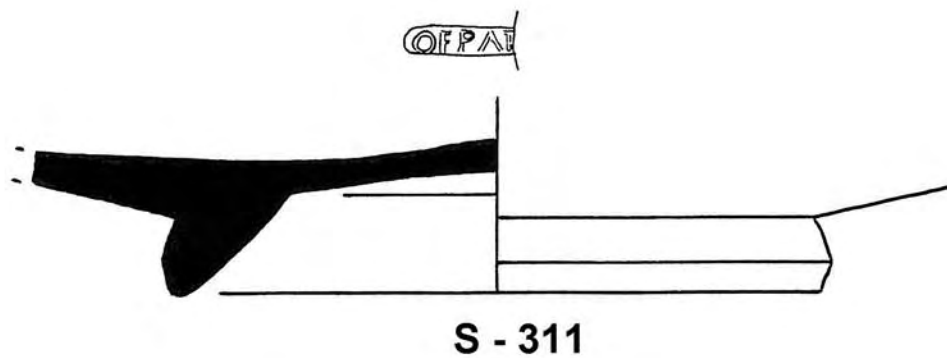

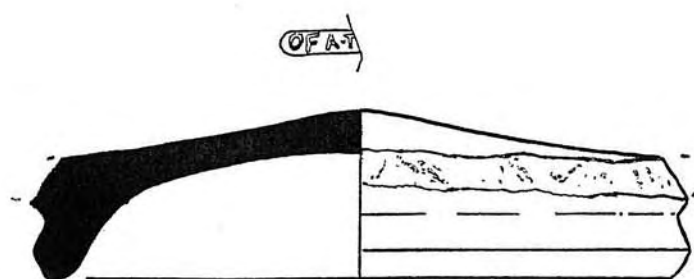
S - 309

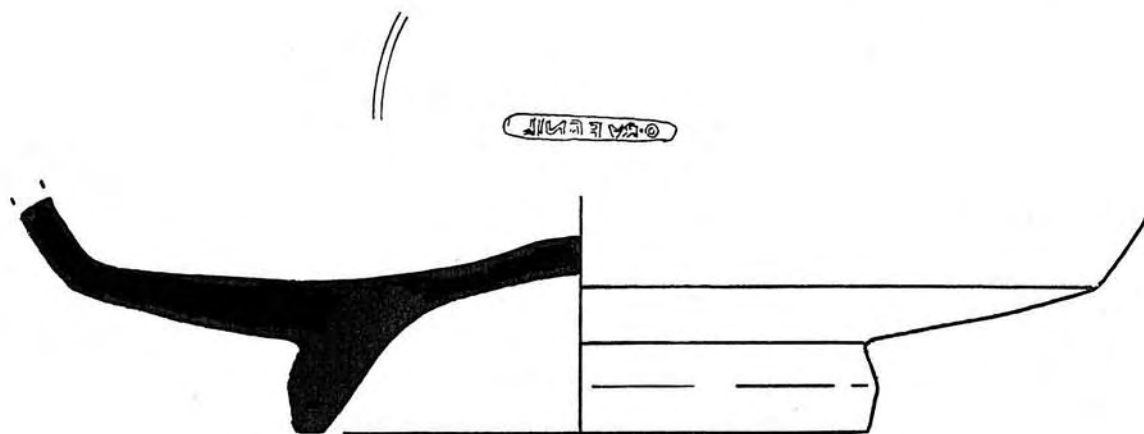
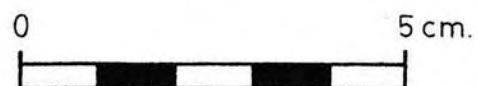
S - 310

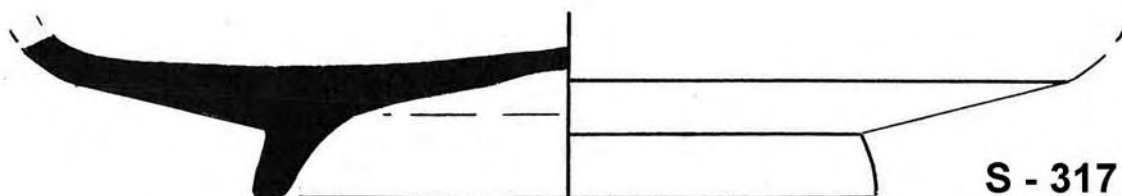
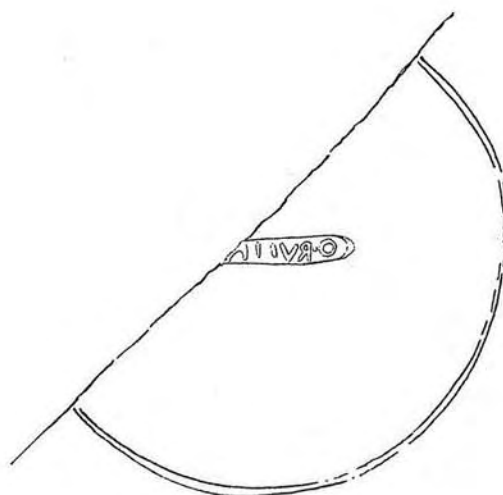

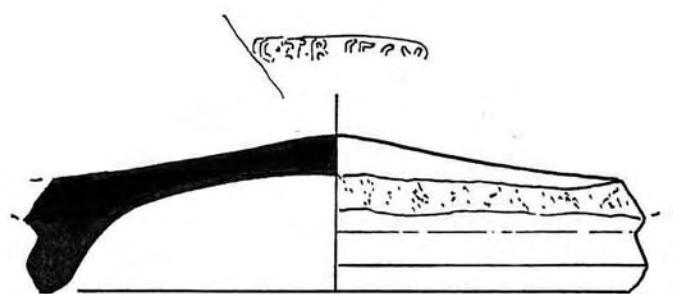
S - 315

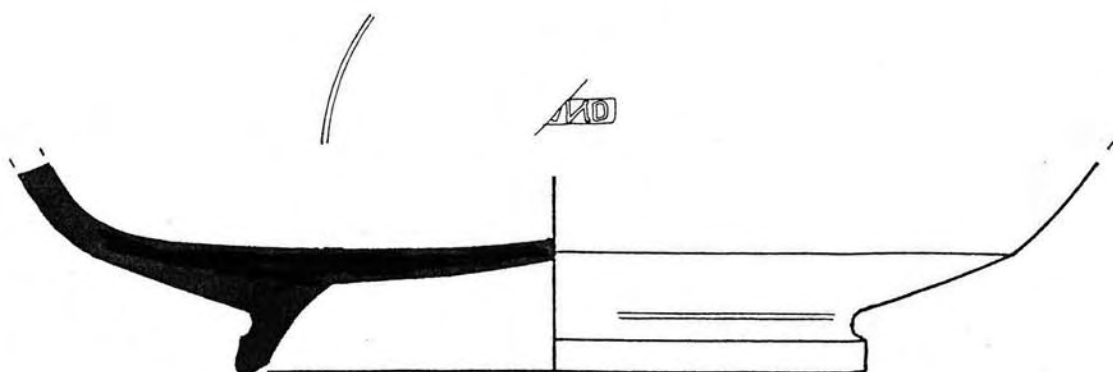
S - 316

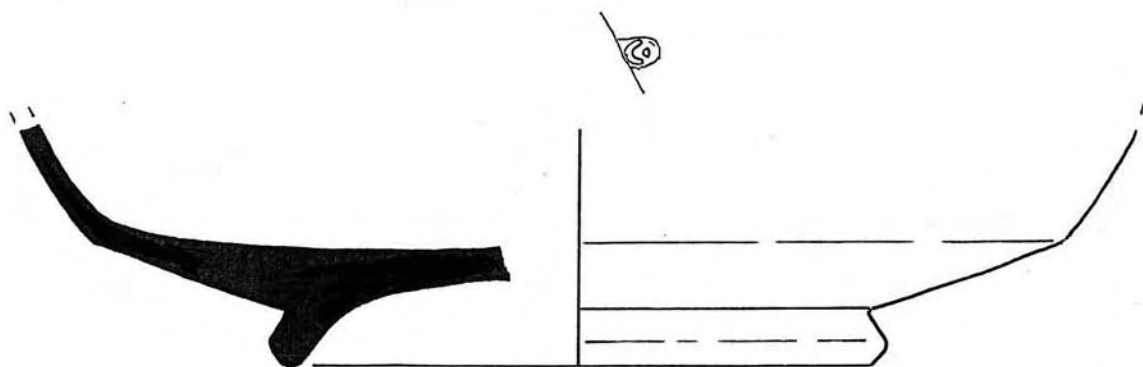
S - 317

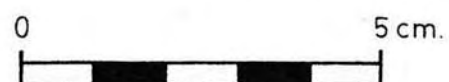
S - 318

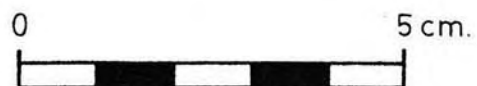
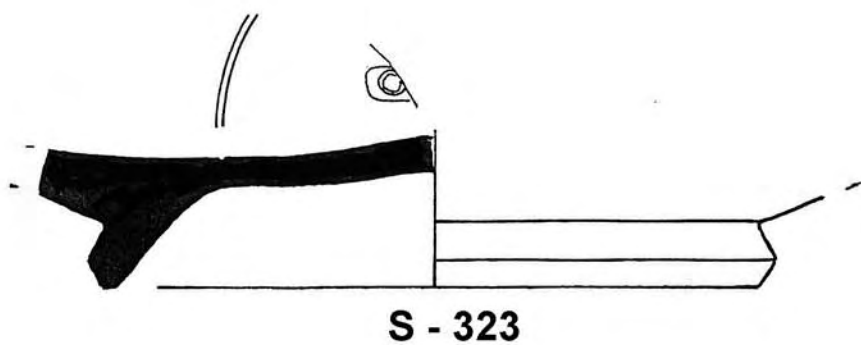
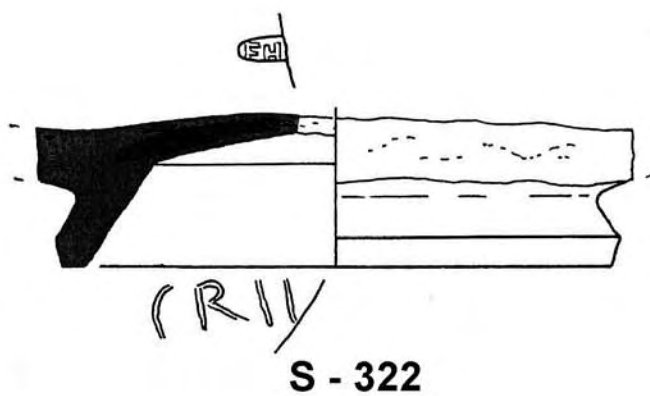
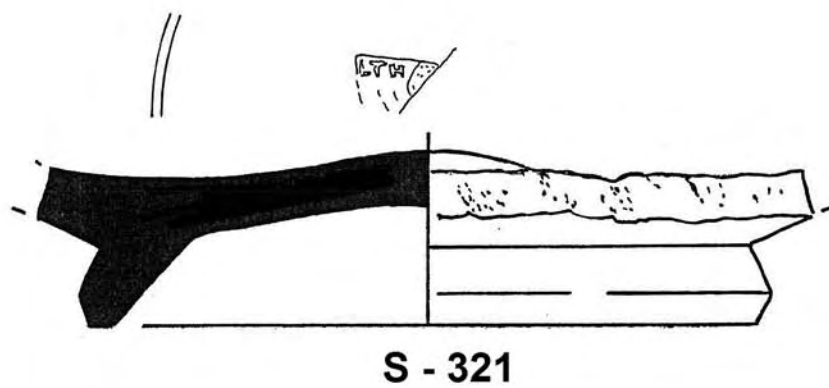

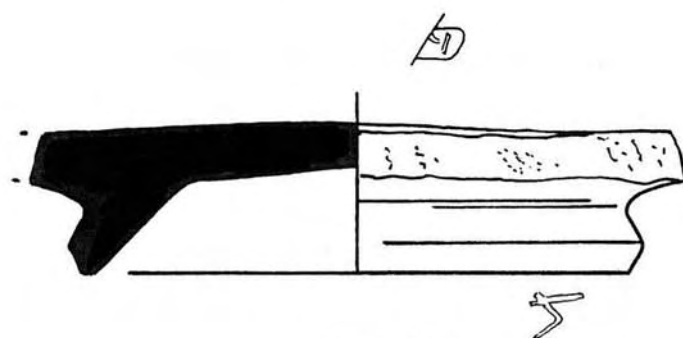
S - 319

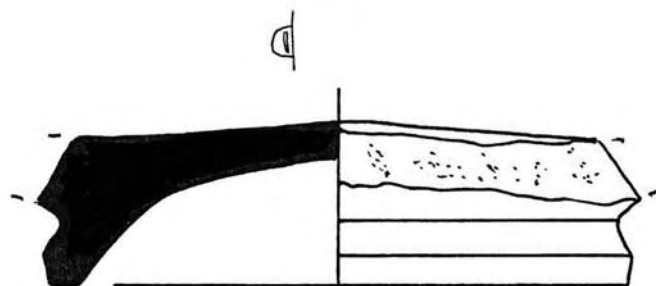
S - 320

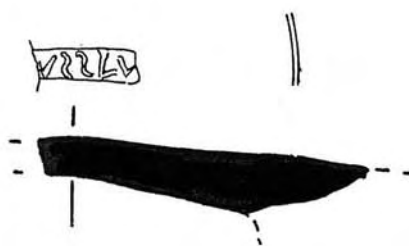

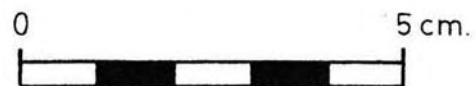
S - 324

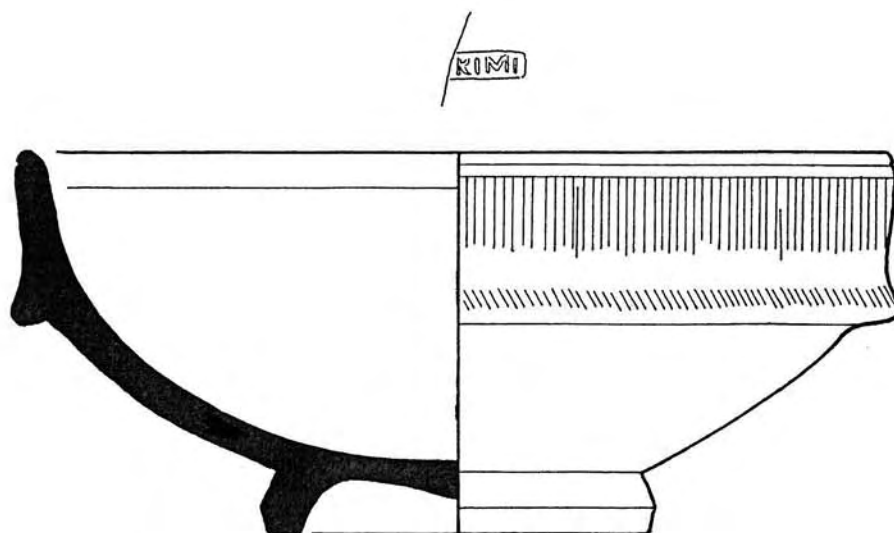

S - 325

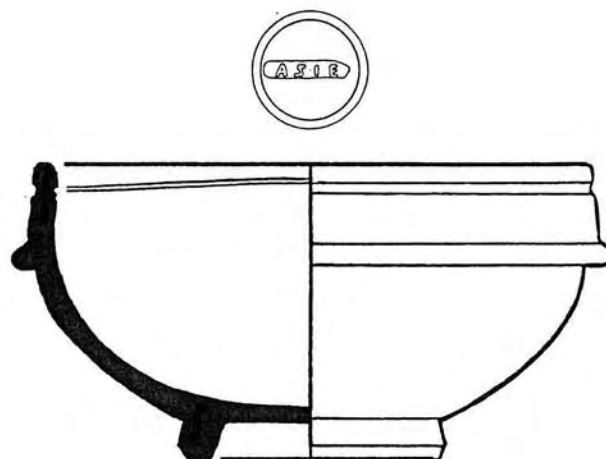

S - 326

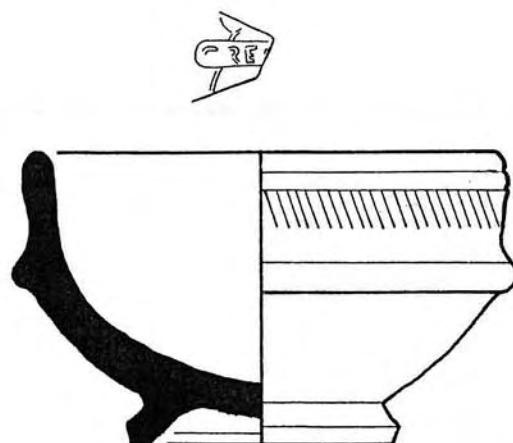

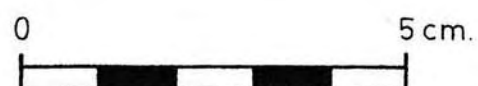
S - 327

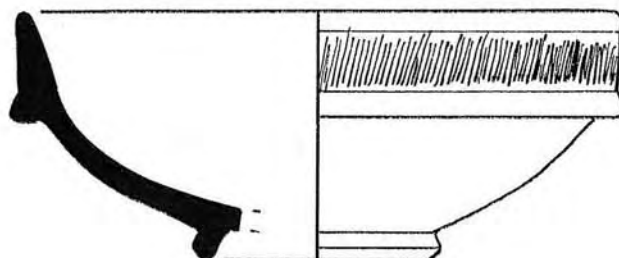

S - 328

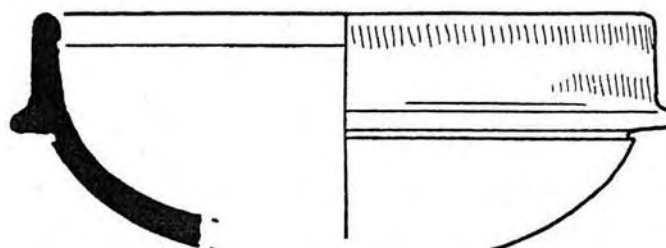

S - 329

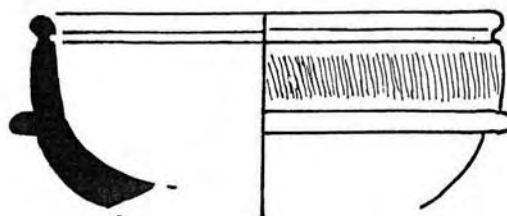

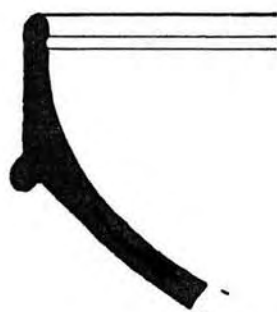
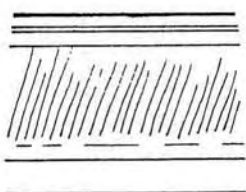
S - 330

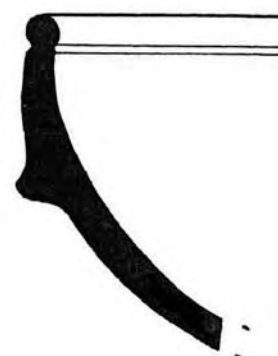
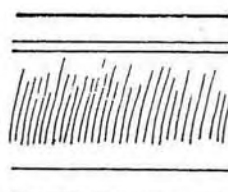
S - 331

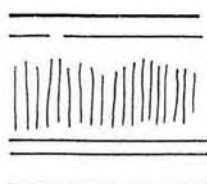
S - 332

S - 333

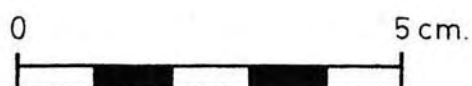
S - 334

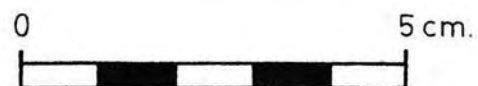
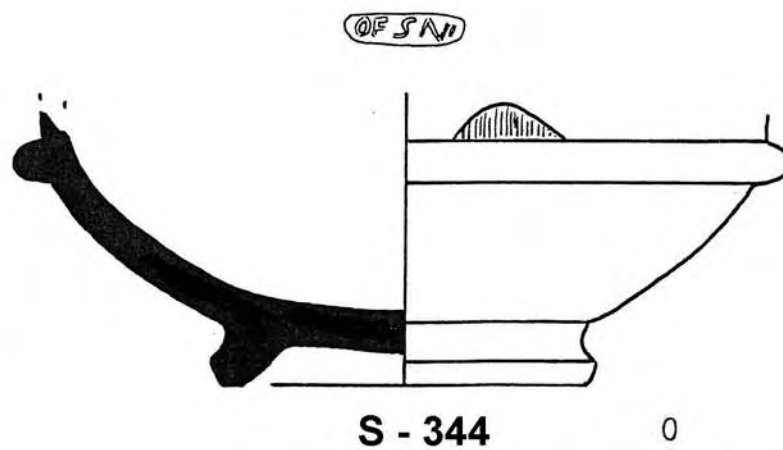
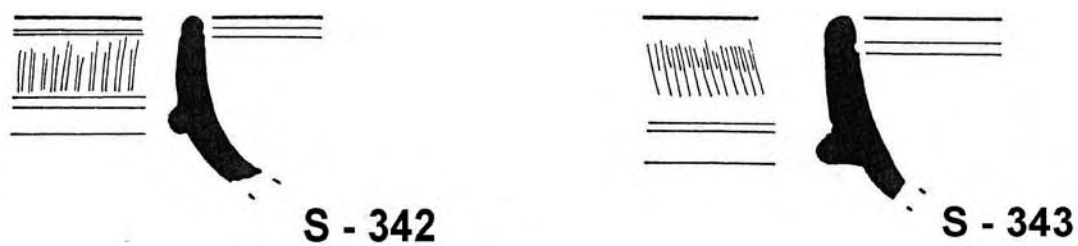
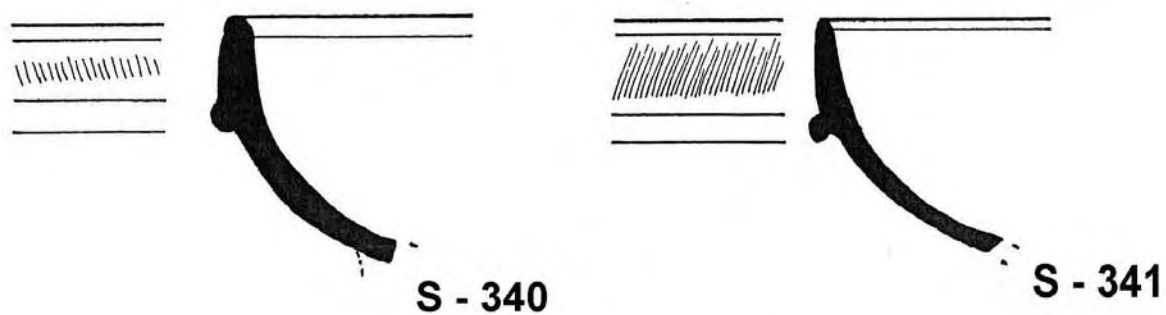
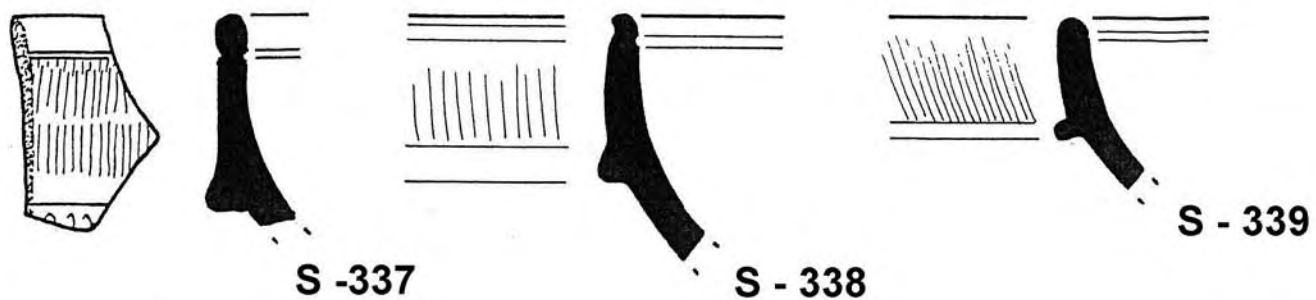

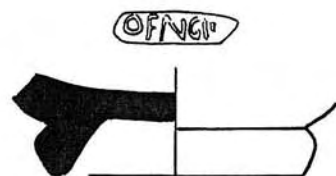
S - 335

S - 336

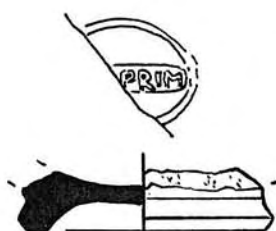

S - 345

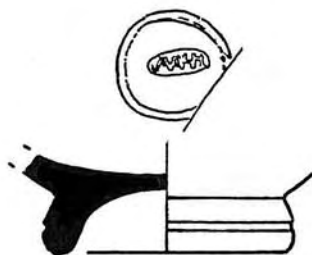
S - 346

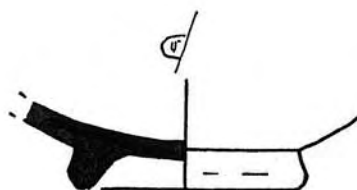
S - 347

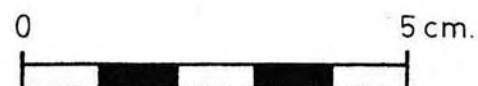
S - 348

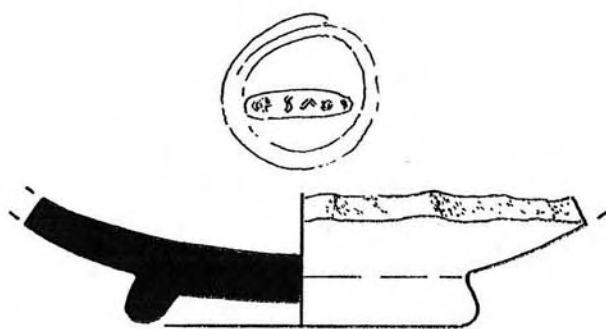

S - 349

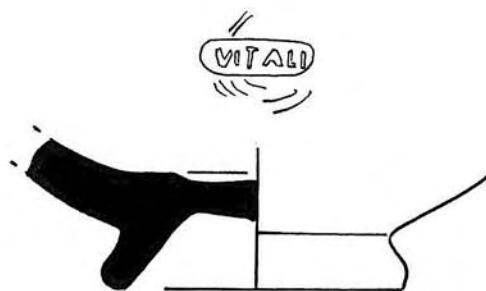

S - 350

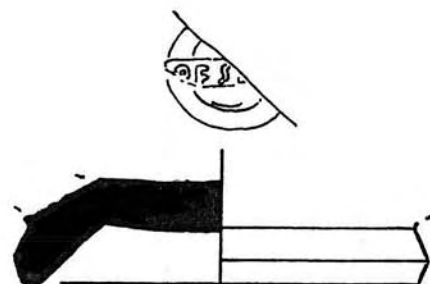

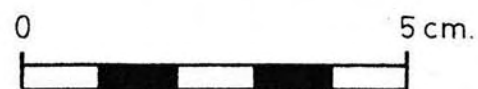
S - 351

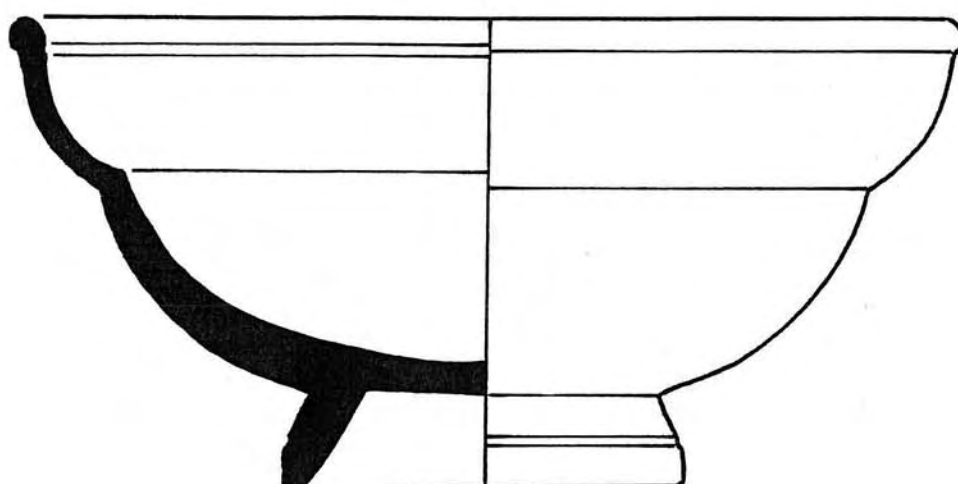

S - 352

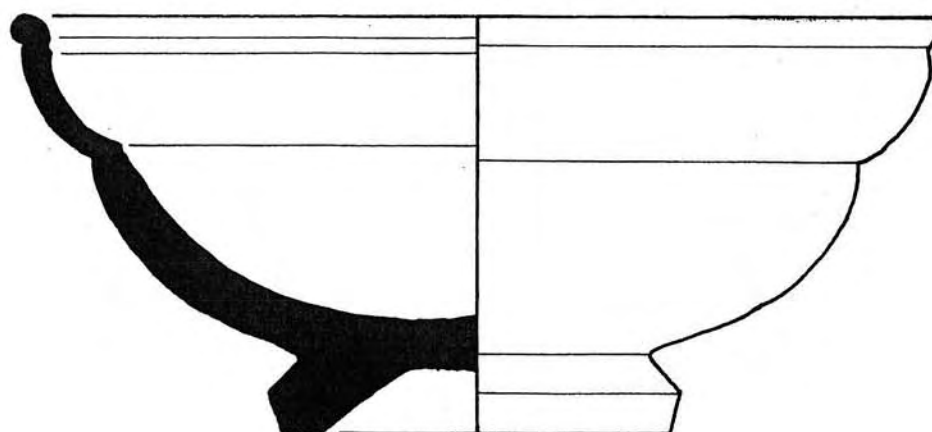

S - 353

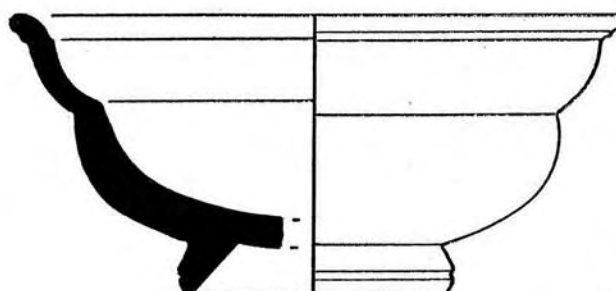

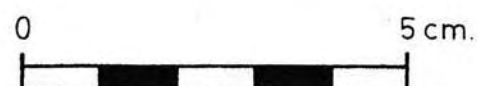
S - 354

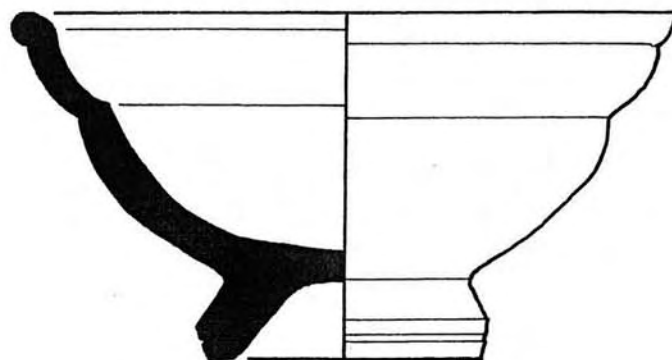

S - 355

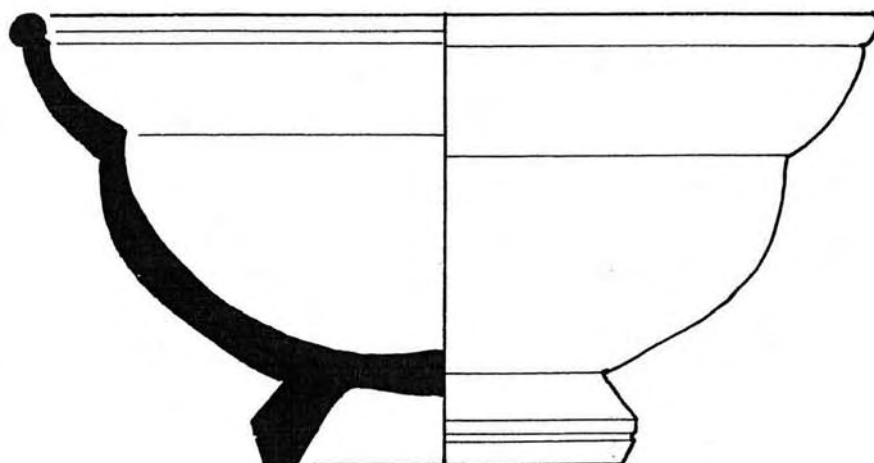
S - 356

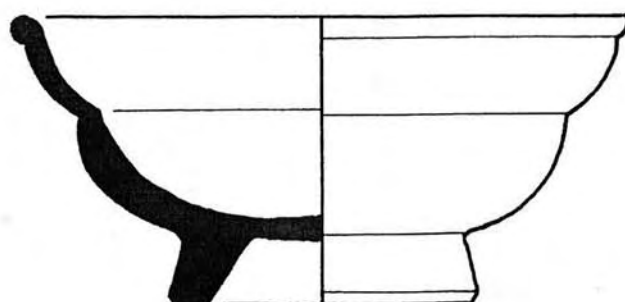
S - 357

CA. 1111

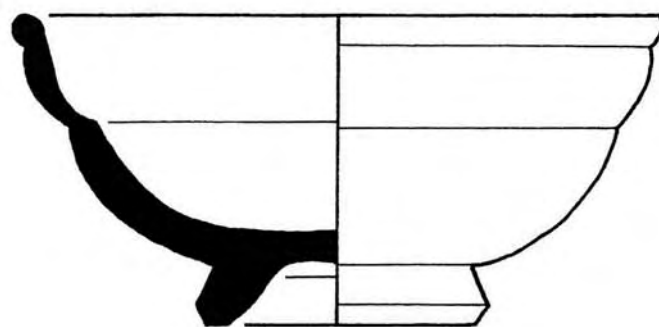
S - 358

MIN

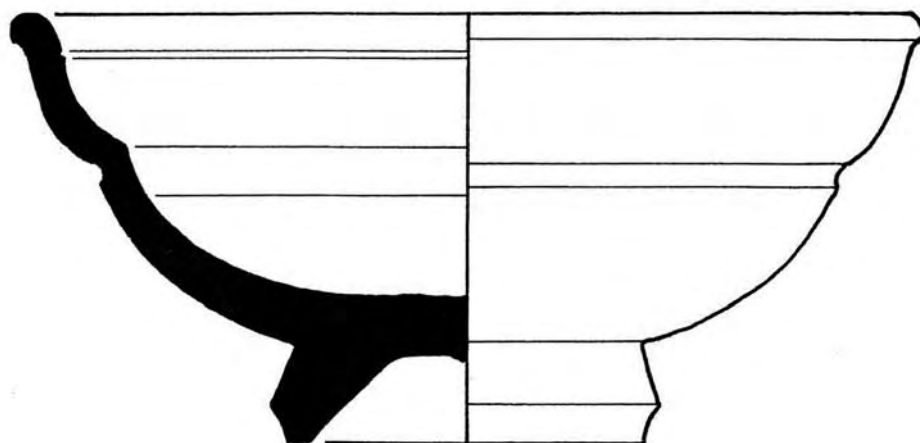

S - 359

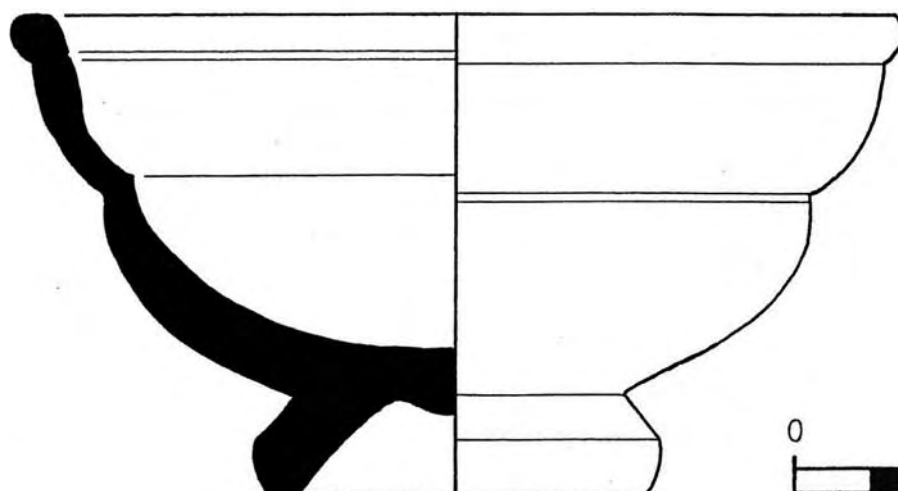
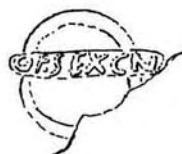

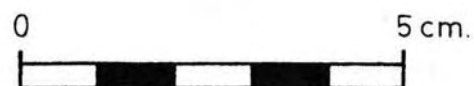
S - 360

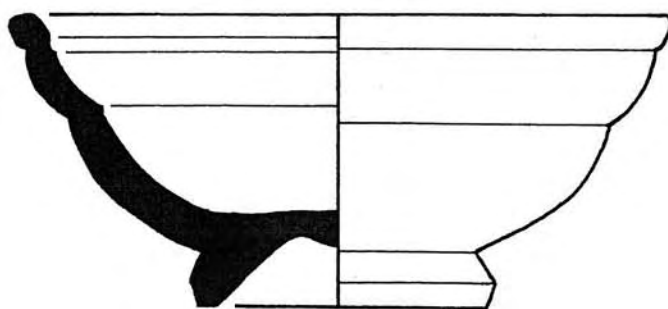

S - 361

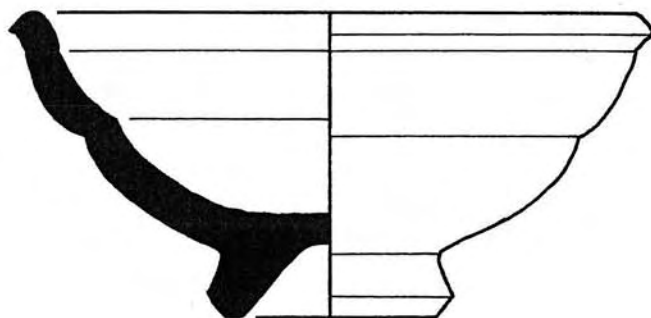

S - 362

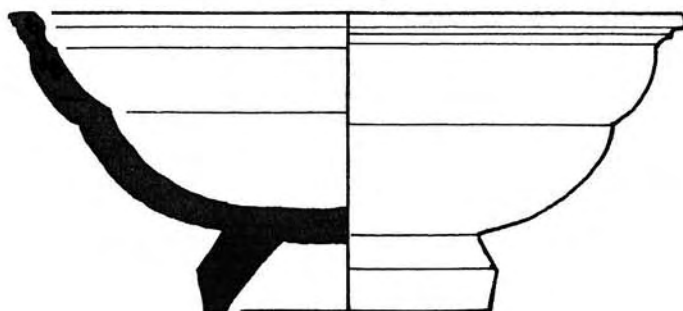

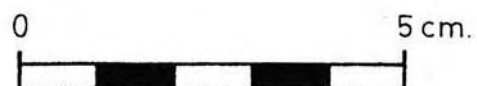
S - 363

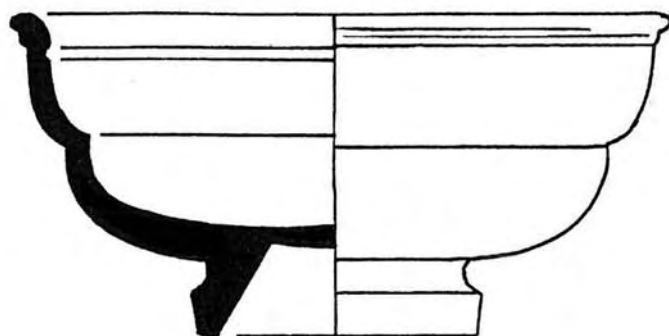

S - 364

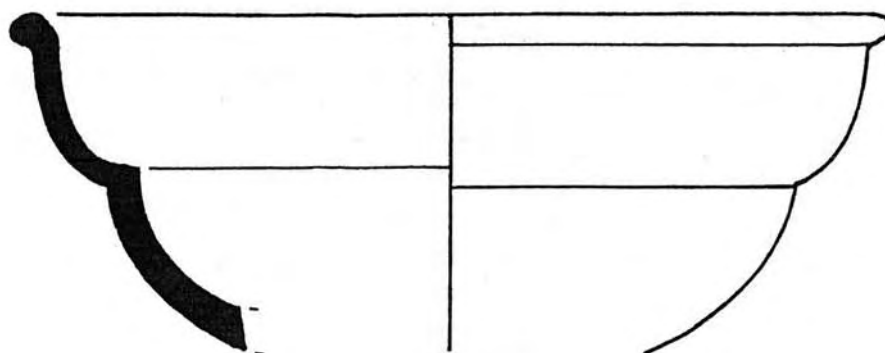

S - 365

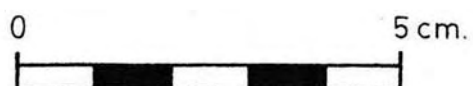

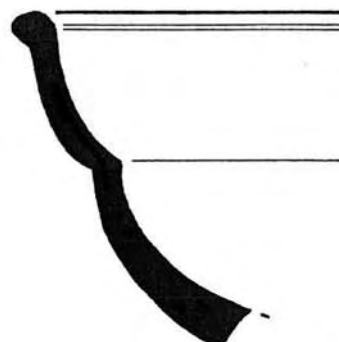
S - 366

S - 367

S - 368

S - 369

S - 370

S - 371

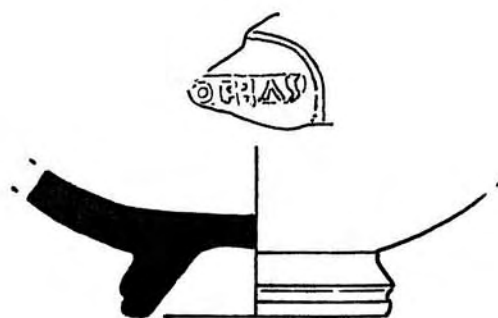
S - 372

S - 373

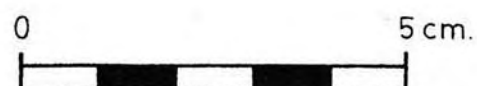
S - 374

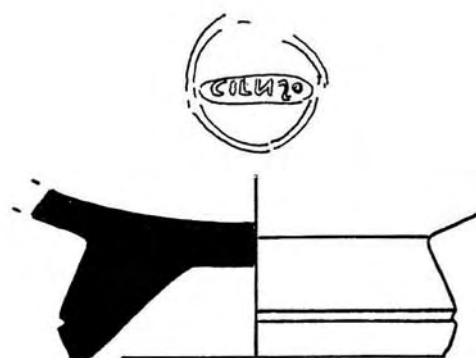

S - 375

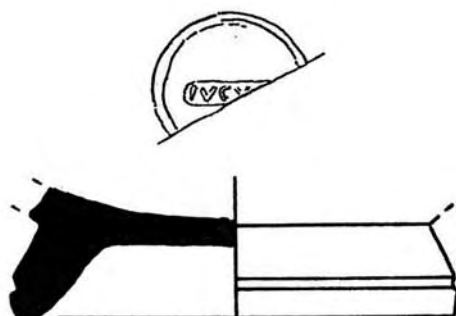

S - 376

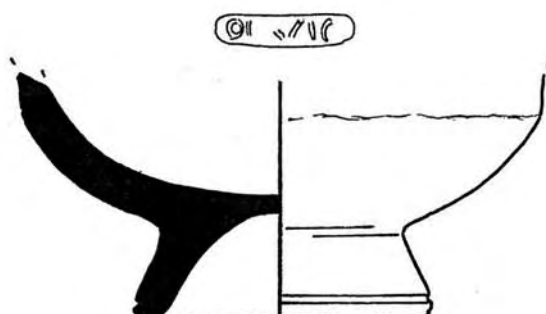

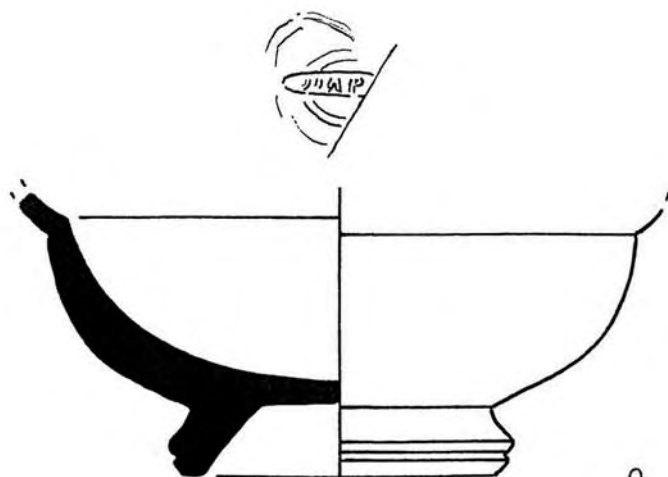
S - 377

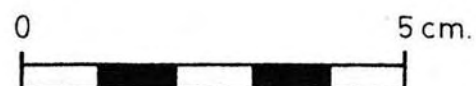
S - 378

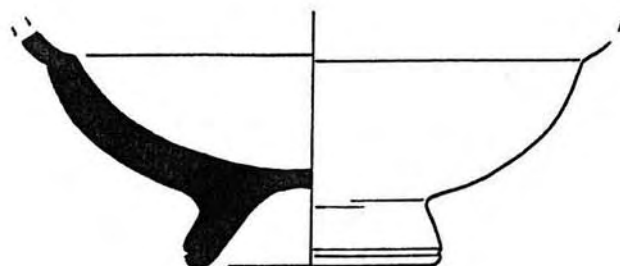
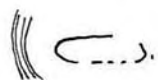

S - 379

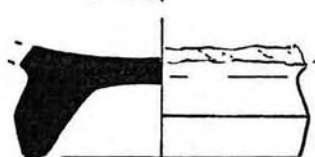

S - 380

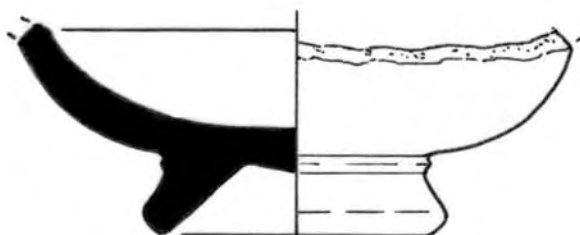
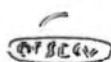
S - 381

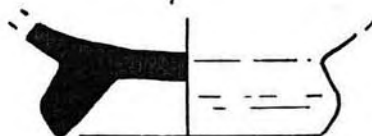
S - 382

S - 383

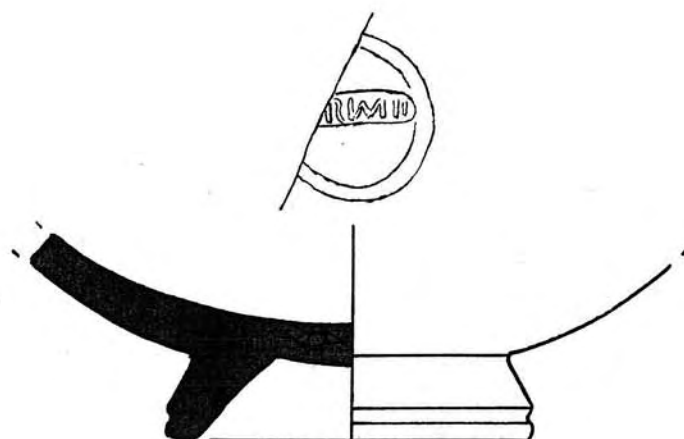

S - 384

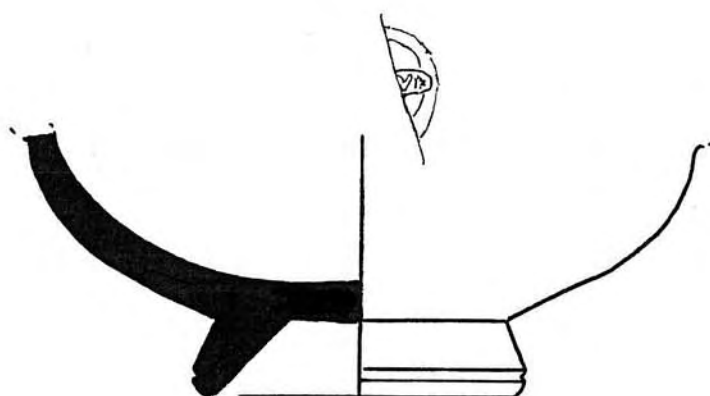

S - 385

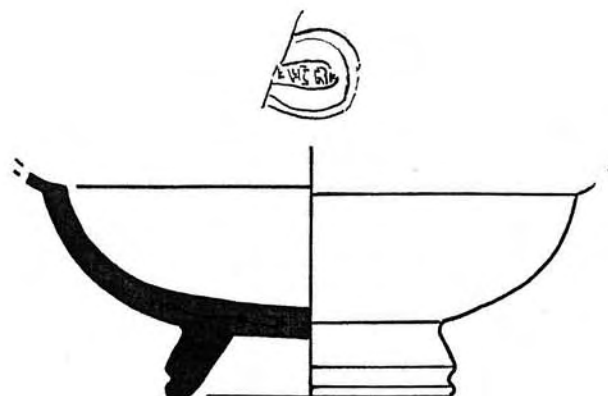

S - 386

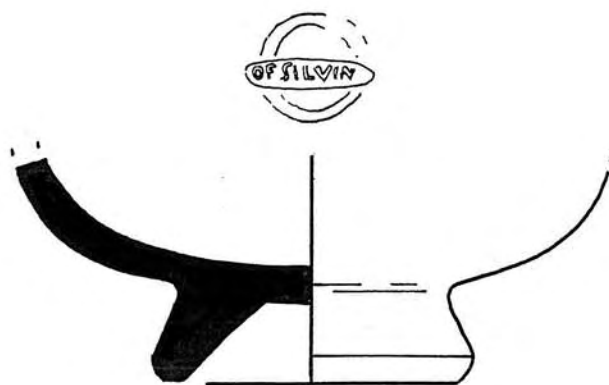
S - 387

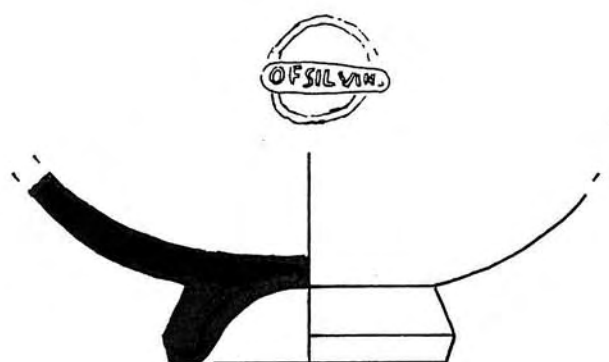
S - 388

S - 389

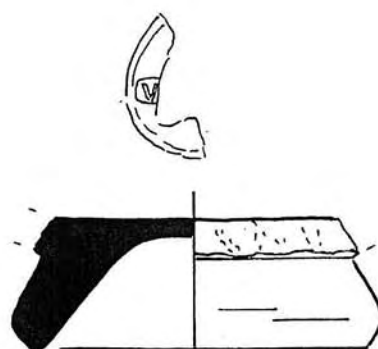
S - 390

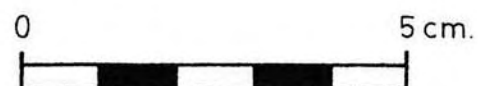
S - 391

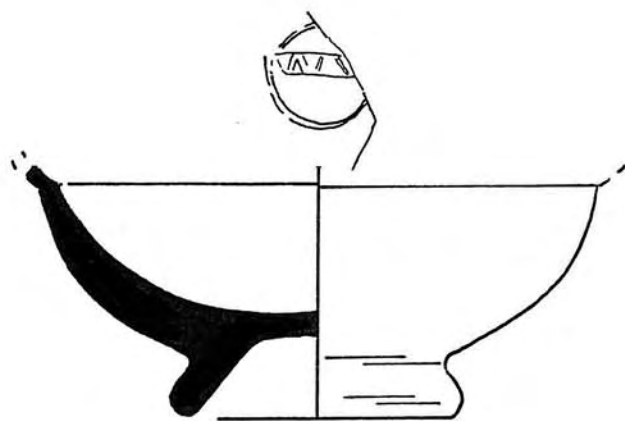

S - 392

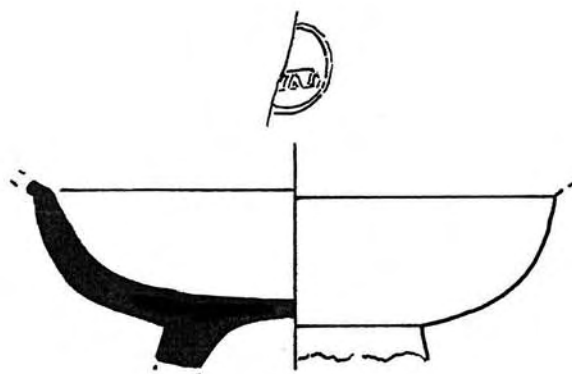

S - 393

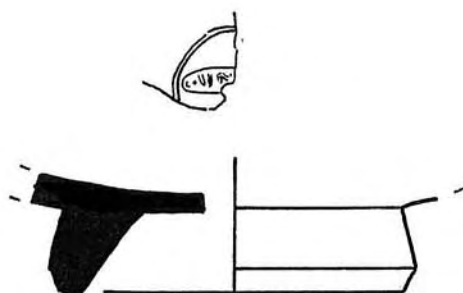

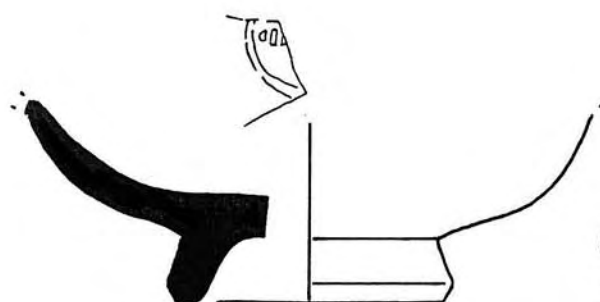
S - 394

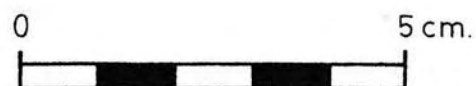
S - 395

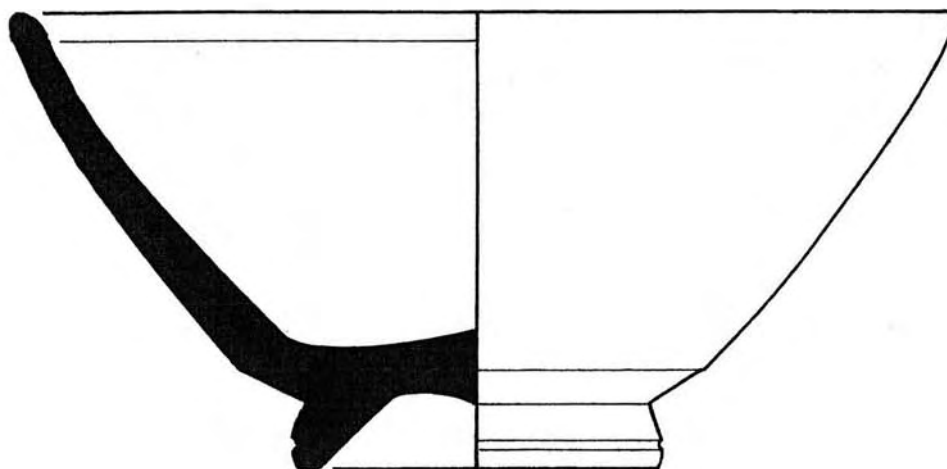

S - 396

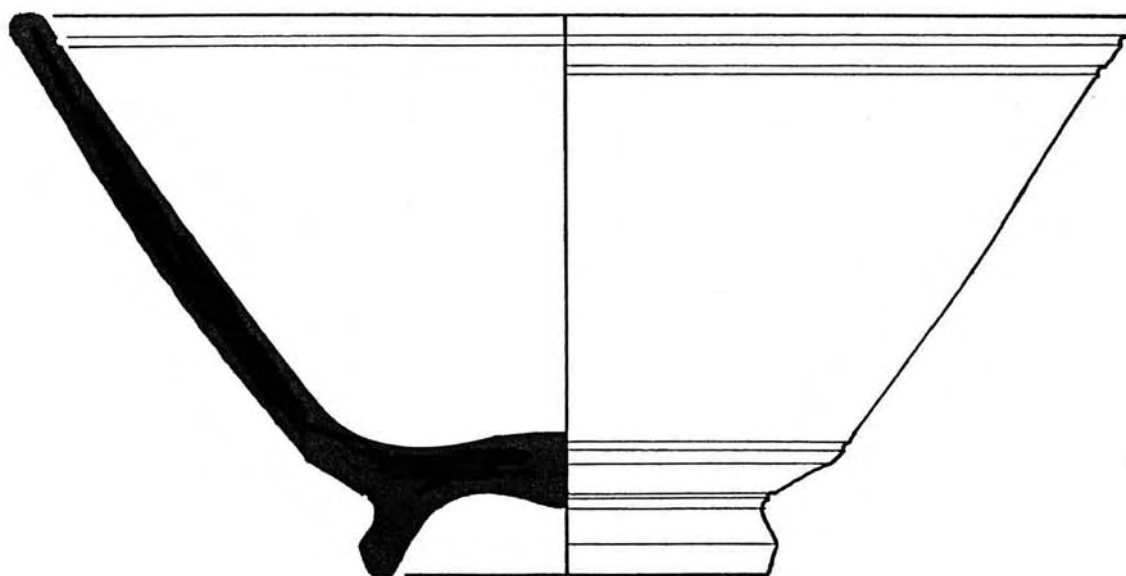
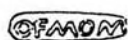

S - 397

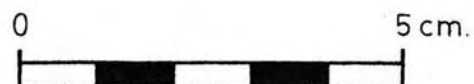

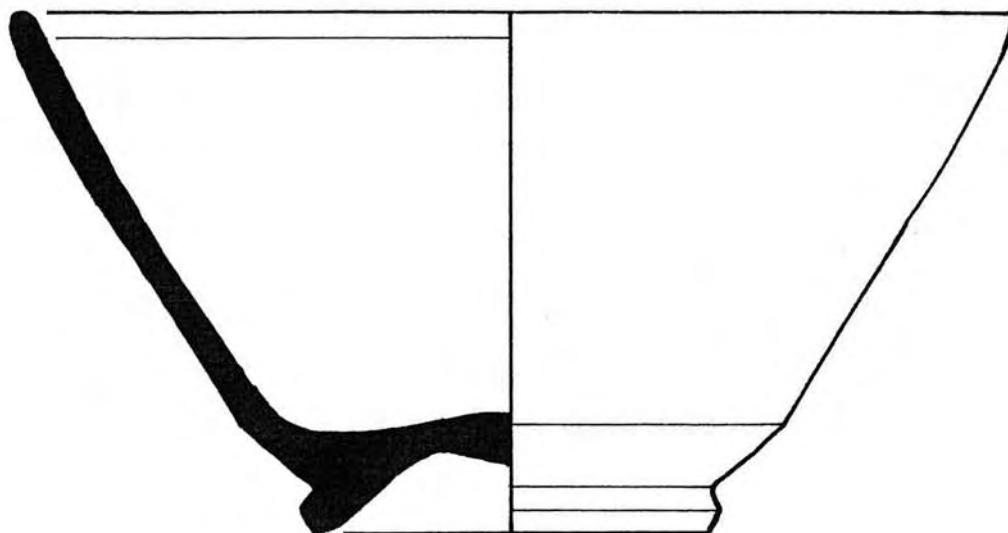

S - 398

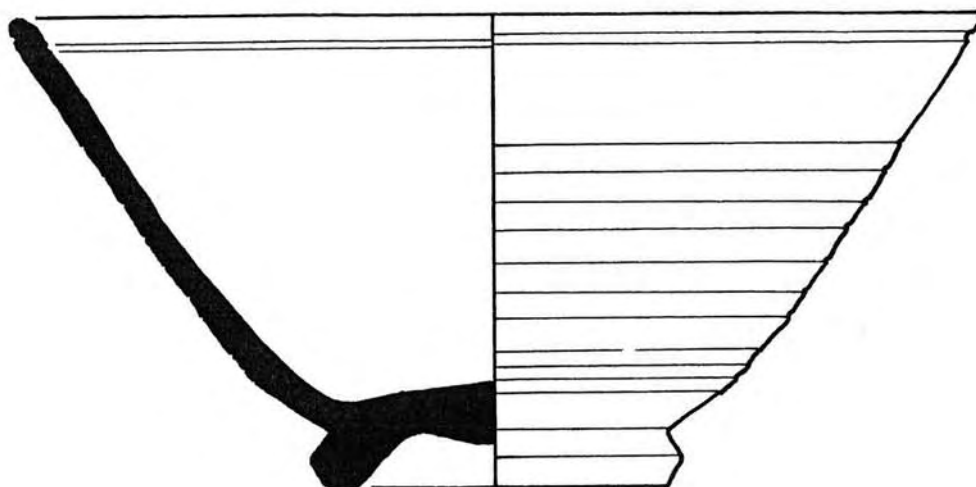

S - 399

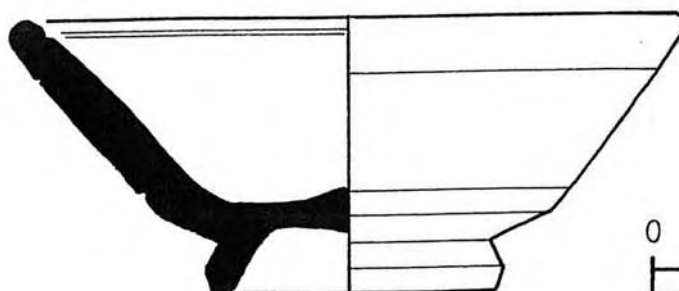

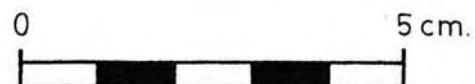
S - 400

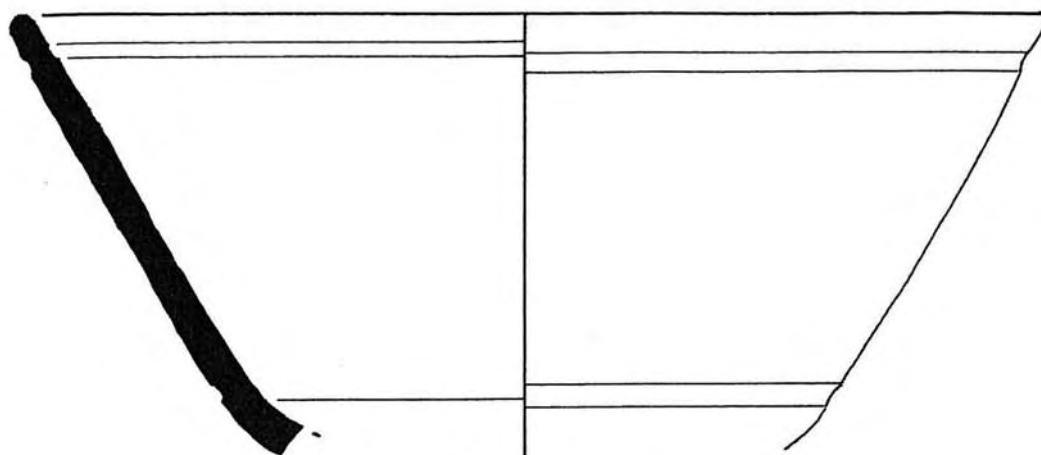

S - 401

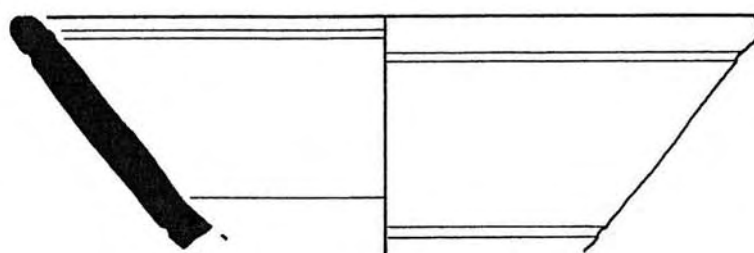

S - 402

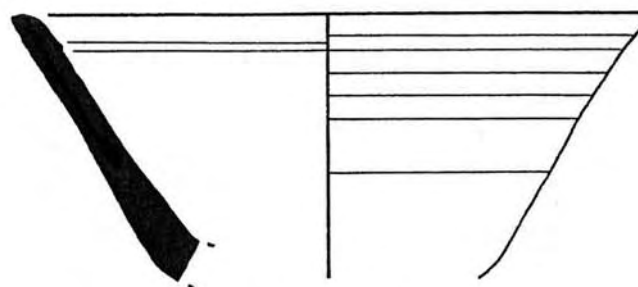

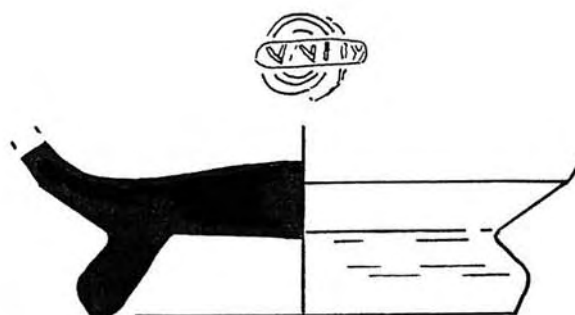
S - 403

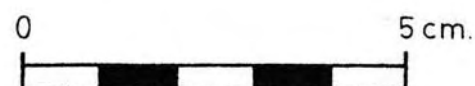
S - 404

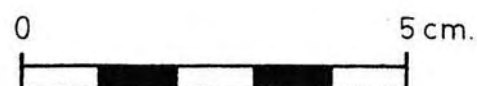
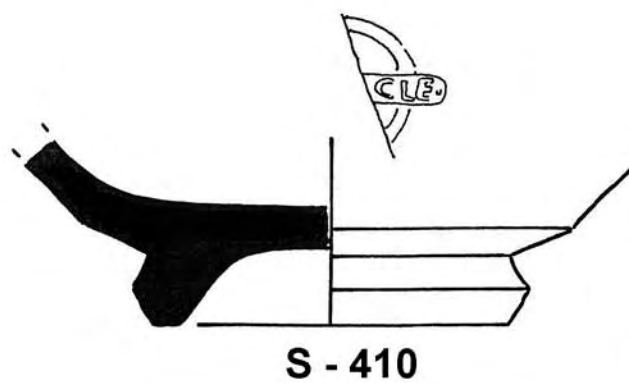
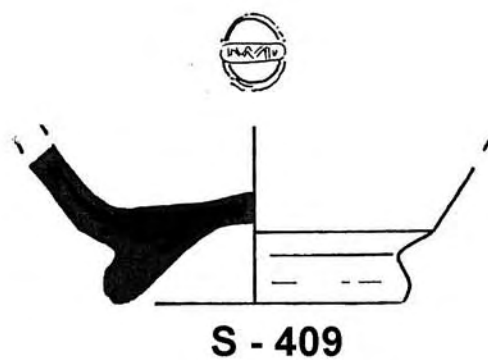
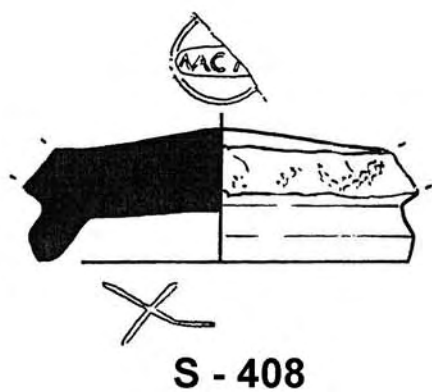
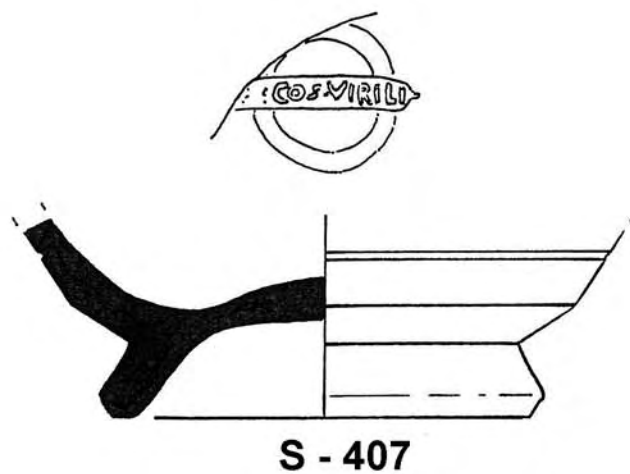

S - 405

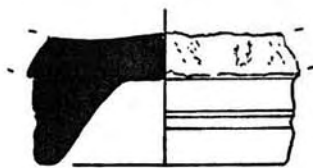

S - 406

OPVSTI

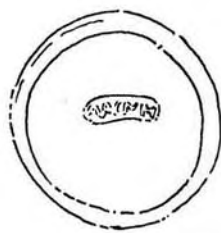
S - 411

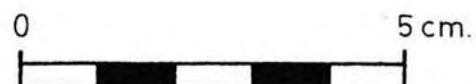
S - 412

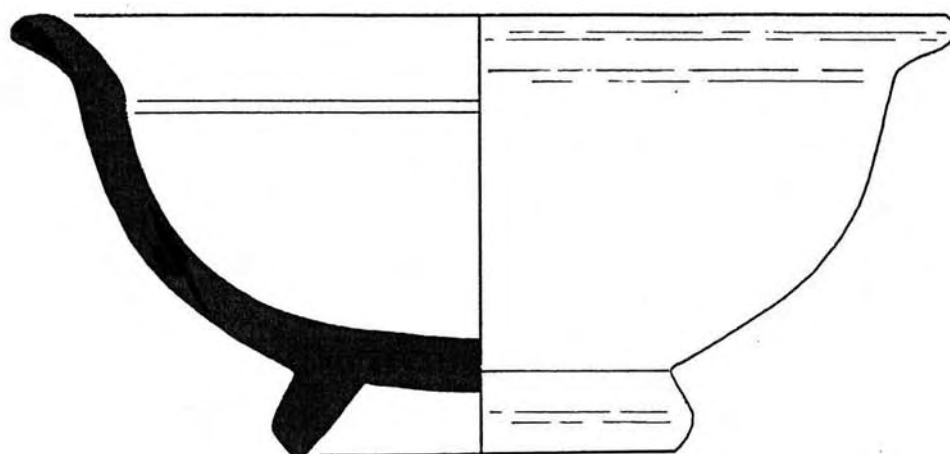

S - 413

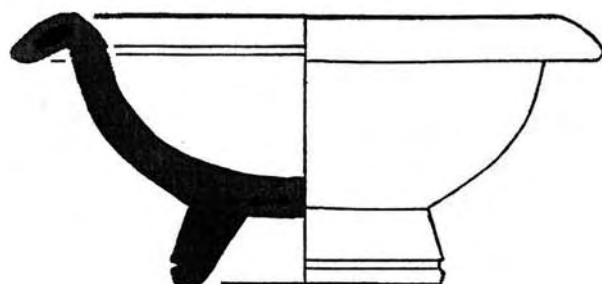
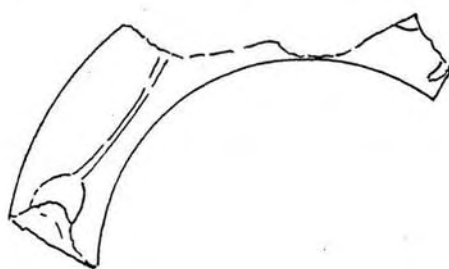

S - 414

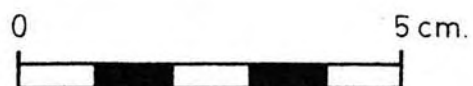

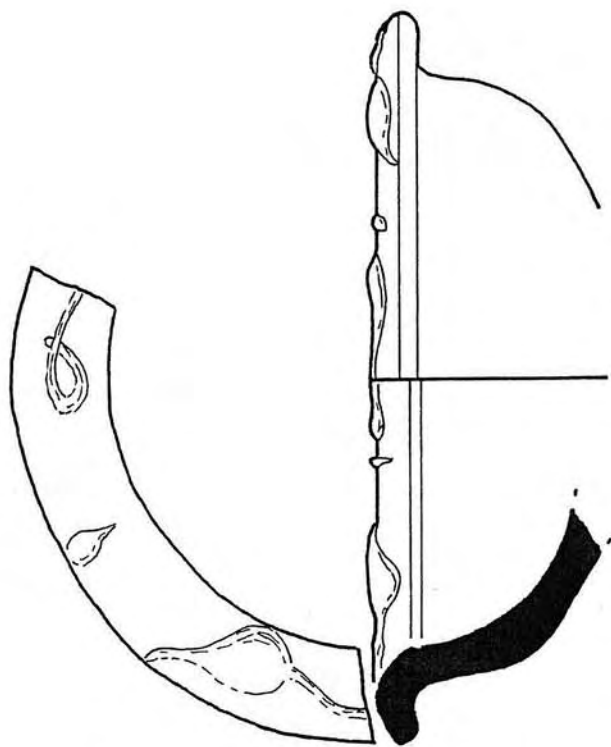

S - 415

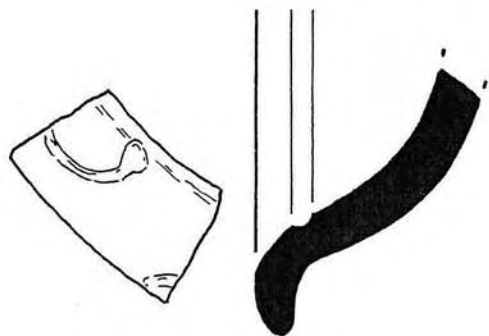

S - 416

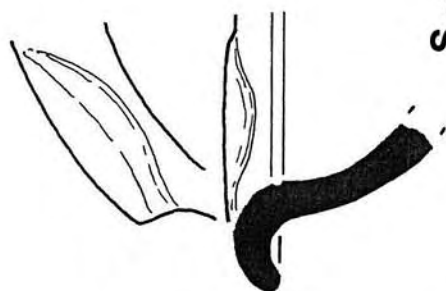

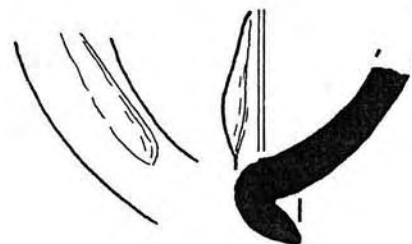
S - 417

S - 418

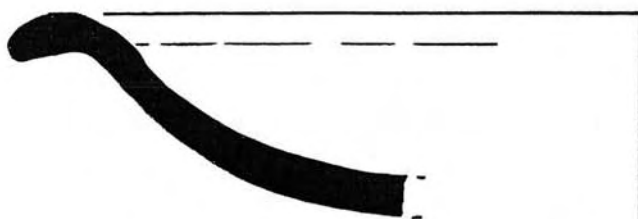
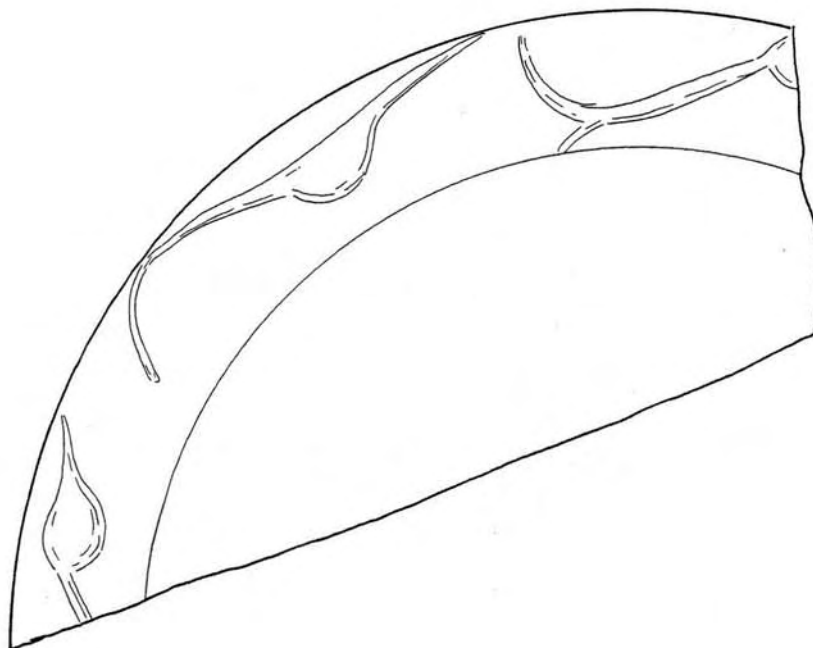

S - 419

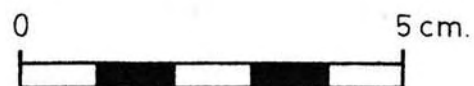

S - 420

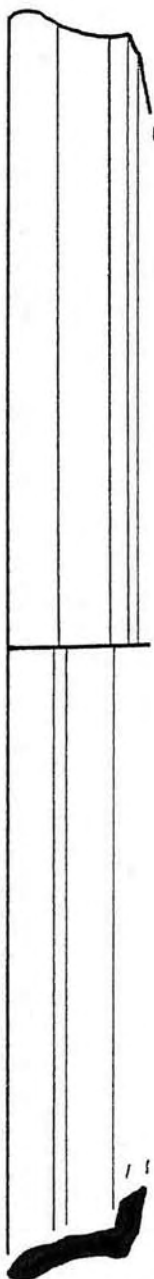

S - 421

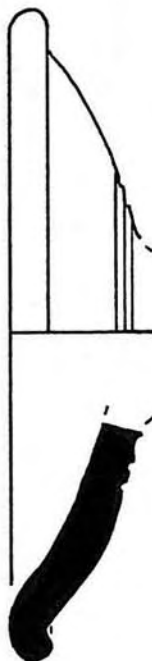

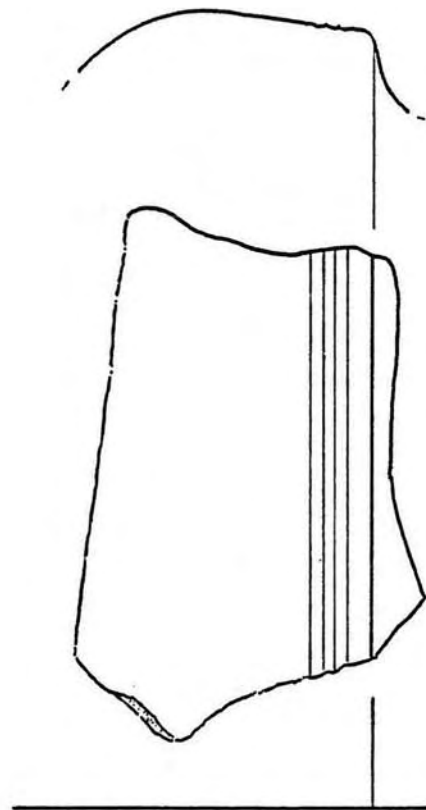
S - 423

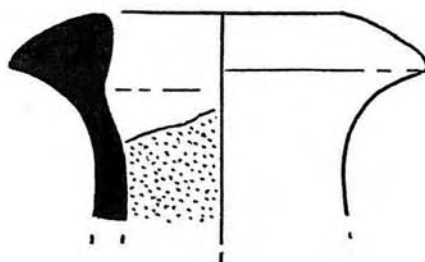
S - 422

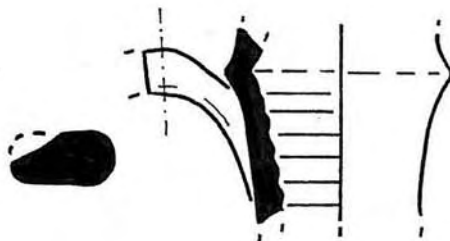
S - 424

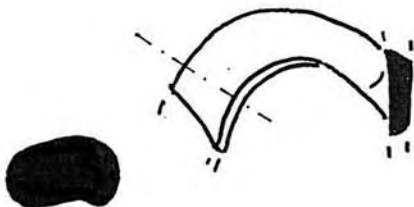
S - 425

S - 426

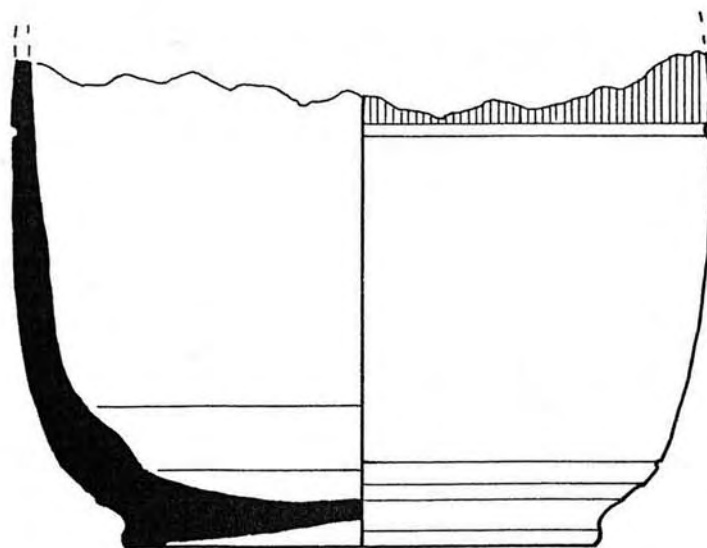
S - 427

S - 428

S - 429

S - 430

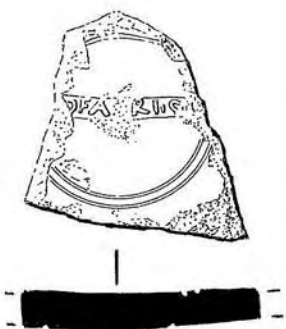
S - 431

S - 436

S - 437

S - 432

S - 438

S - 433

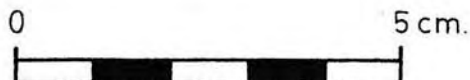
S - 439

S - 434

S - 440

407 S - 435

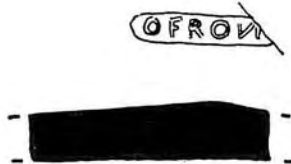
S - 441

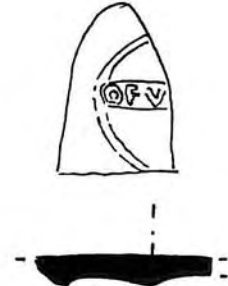
S - 442

S - 448

S - 443

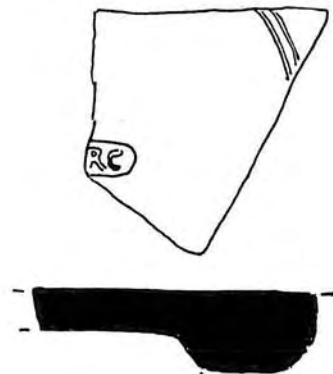
S - 449

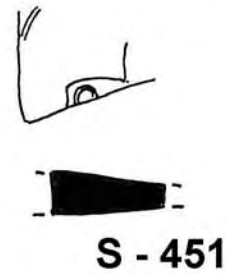
S - 444

S - 450

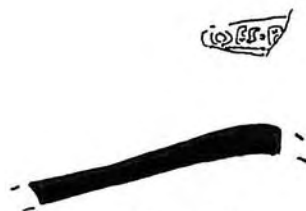
S - 445

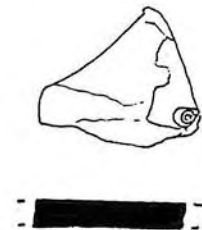
S - 451

S - 452

S - 446

S - 453

S - 447

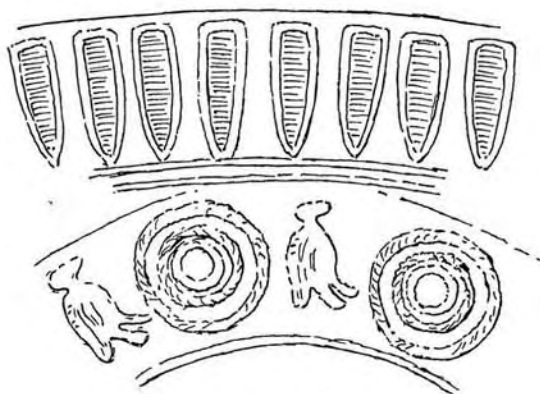
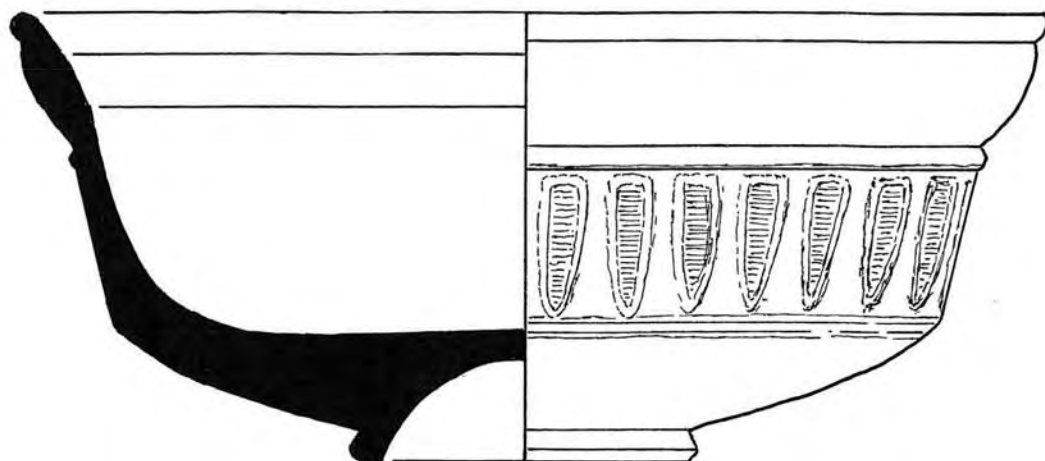
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

TORRE LLAUDER

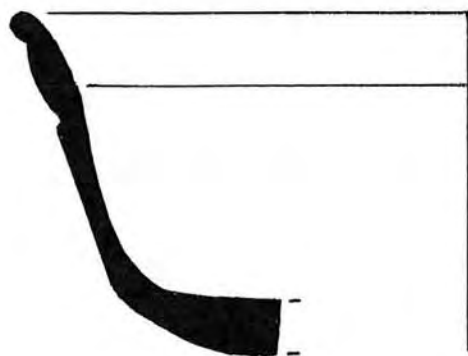
“SIGILLATA” HISPÀNICA

LÀMINES

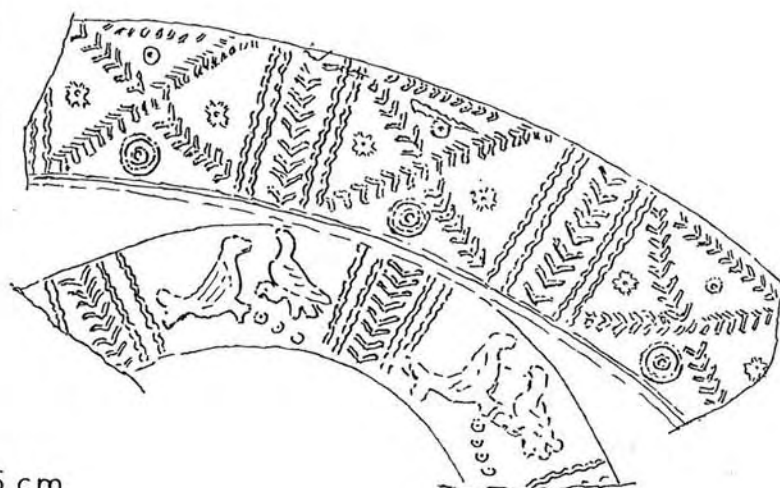
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

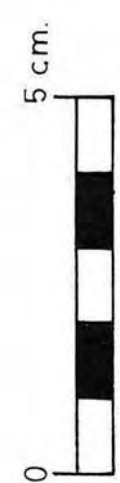
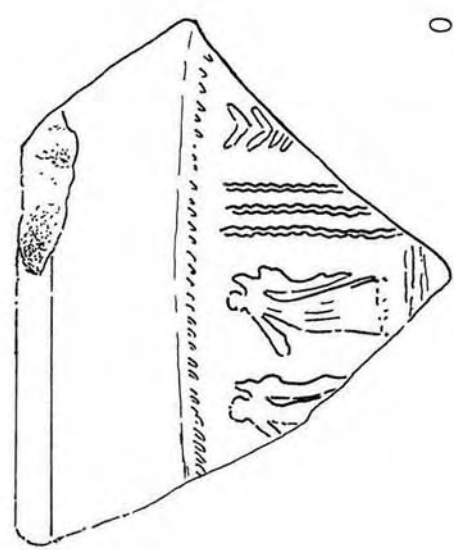
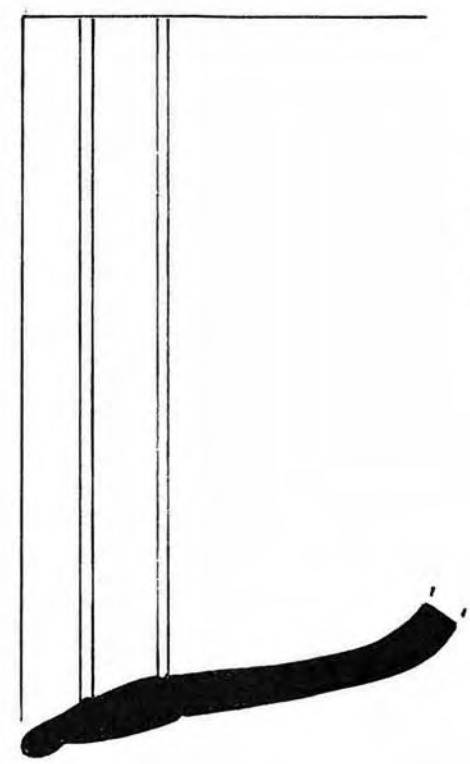
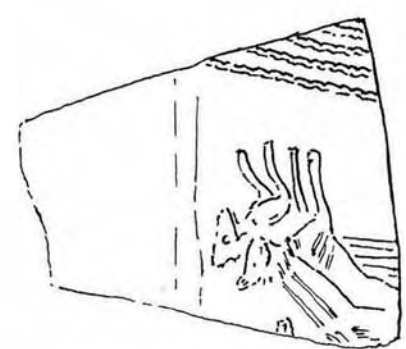
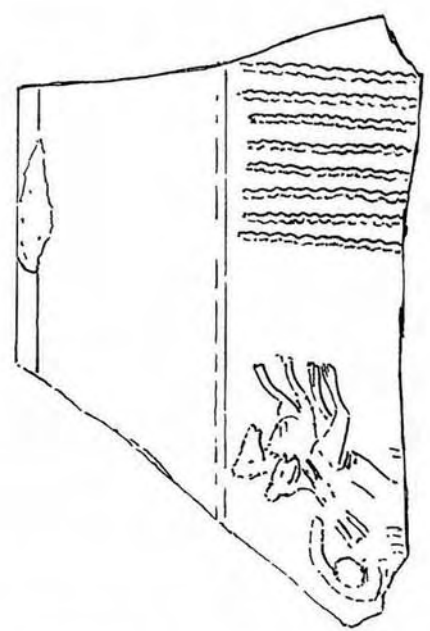
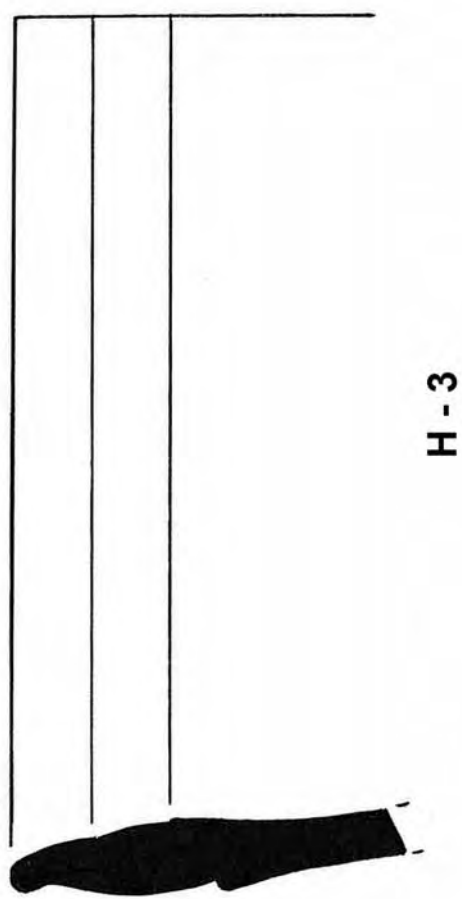

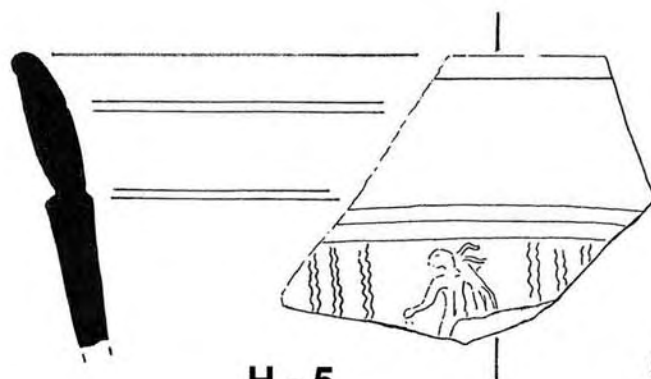
H - 1

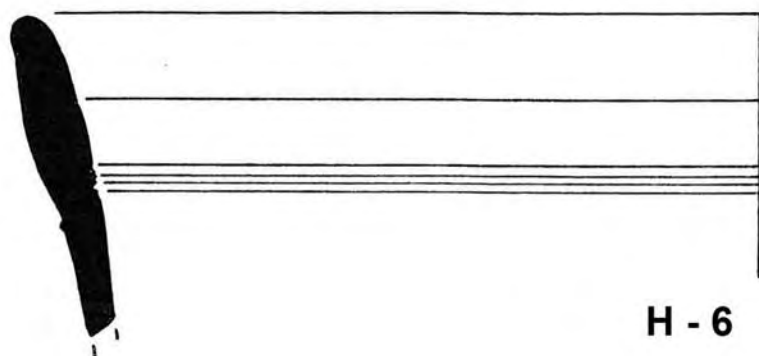
H - 2

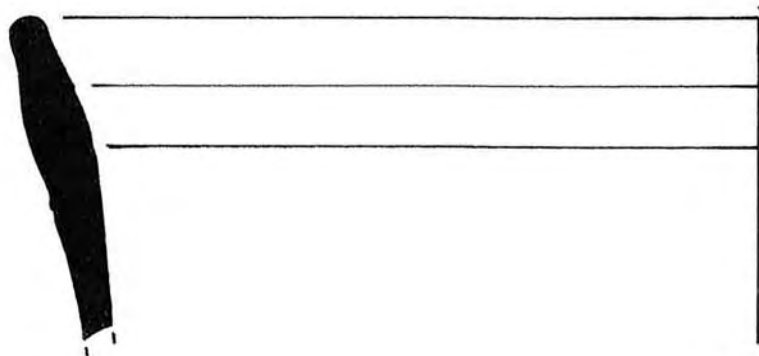
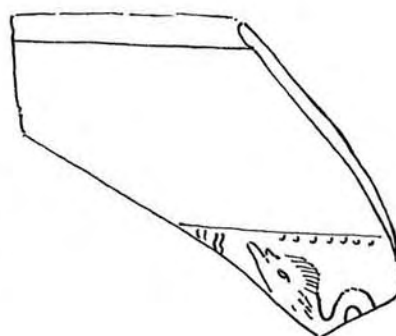

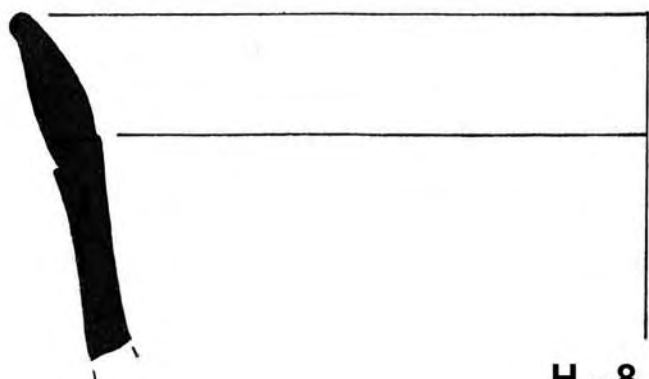
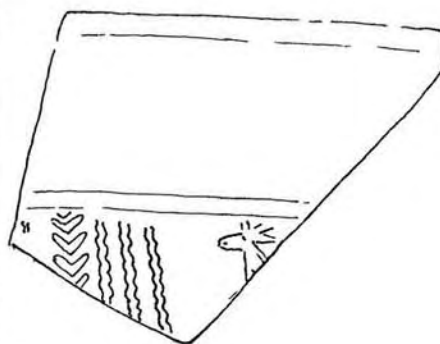
H - 5

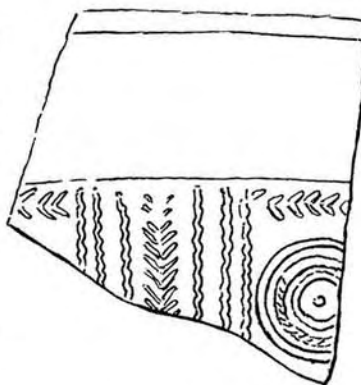
H - 6

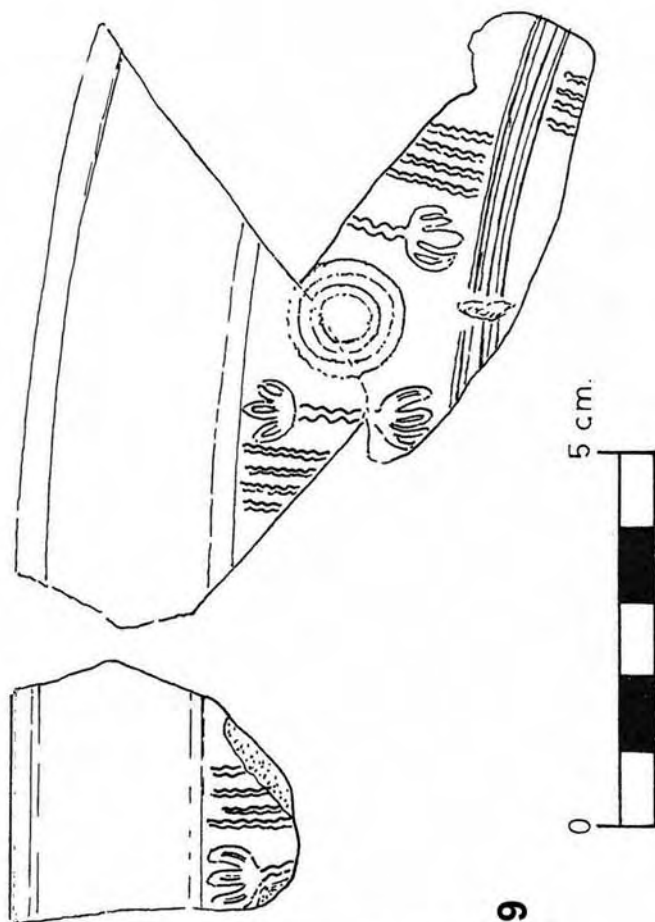

H - 7

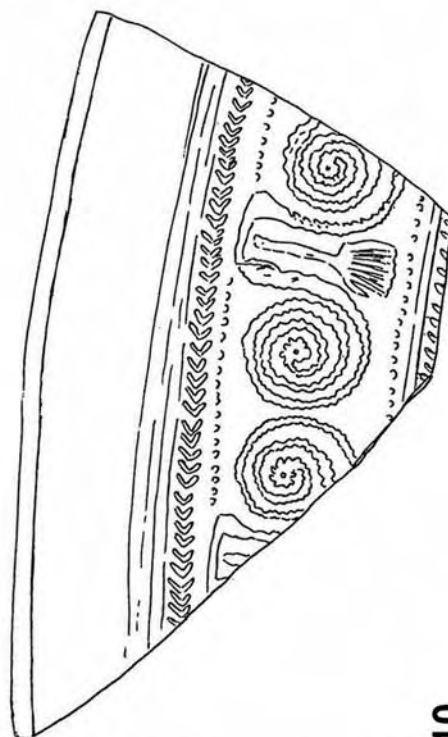

H - 8

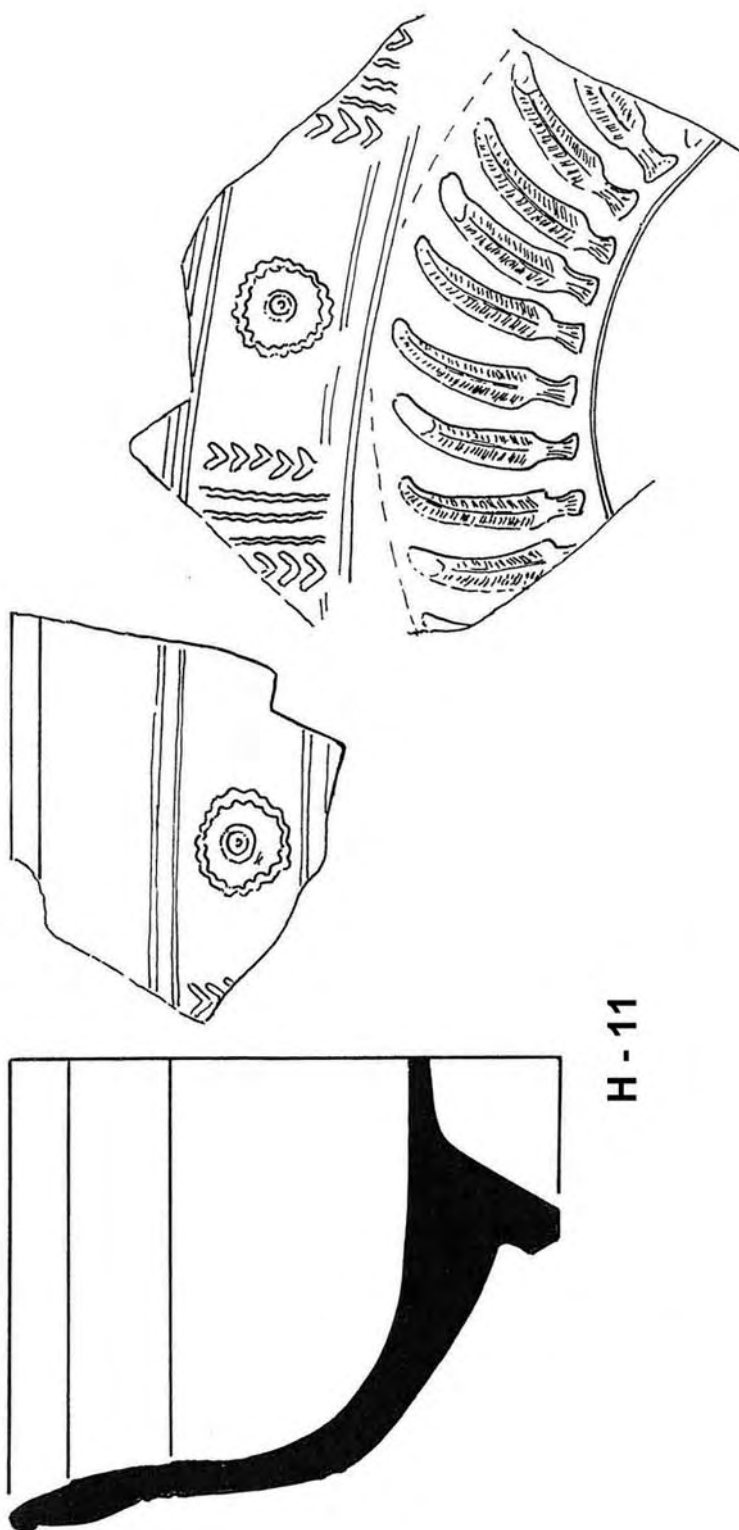

H - 9

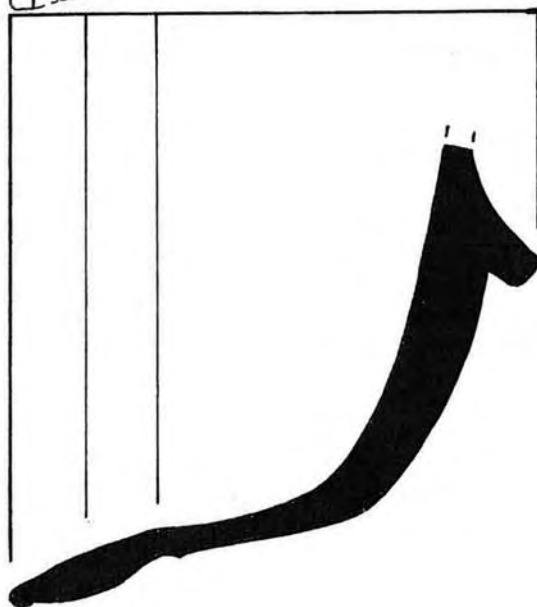
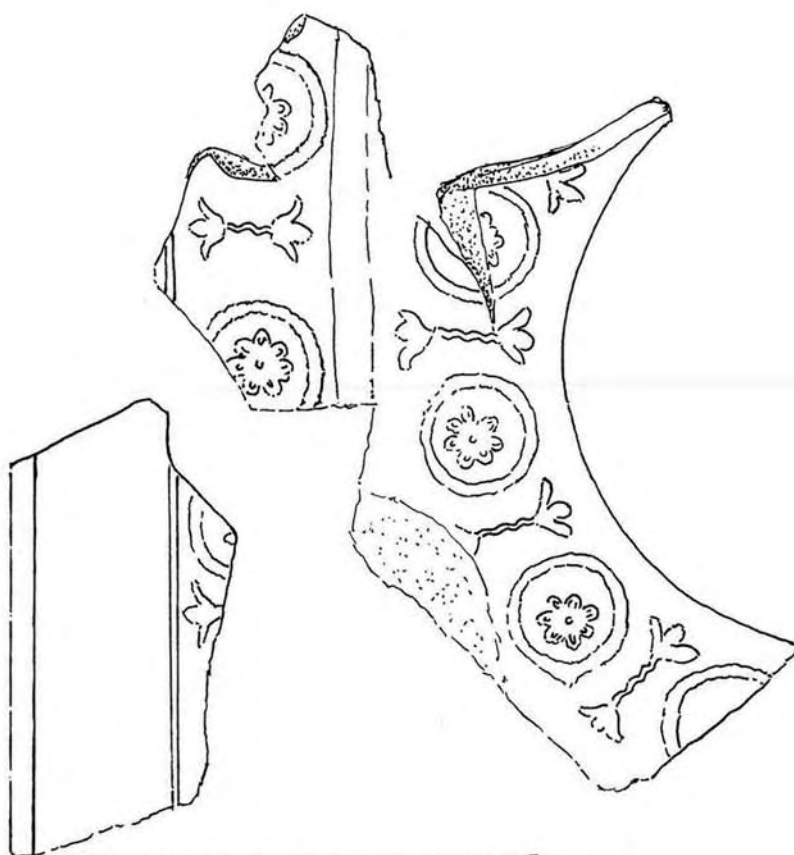

H - 10

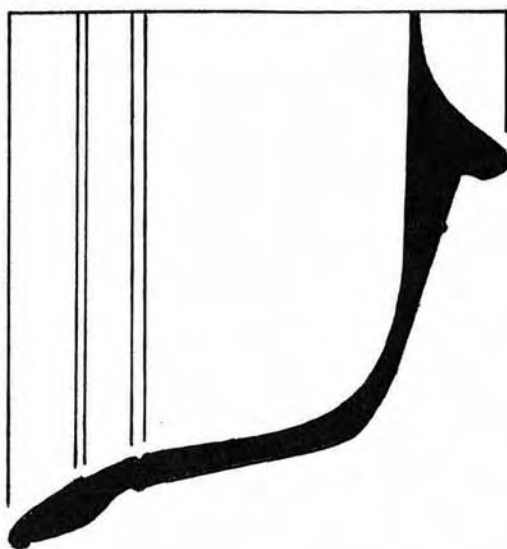
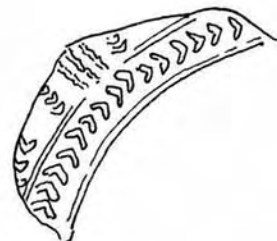
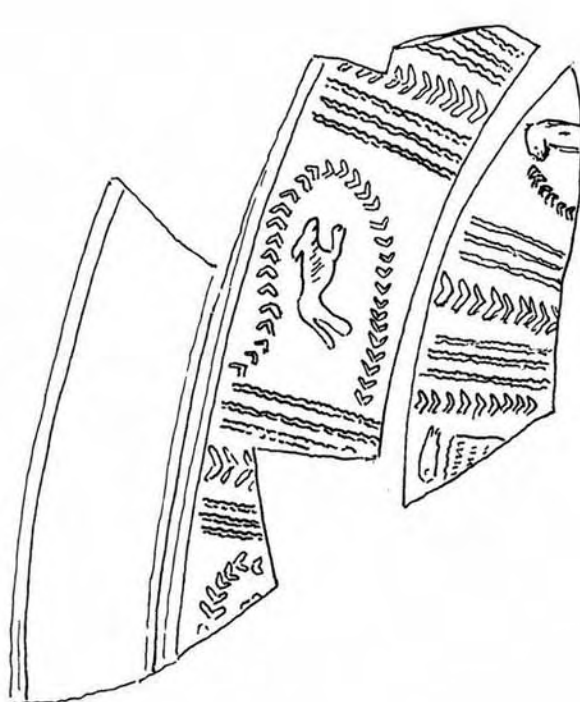
H - 11

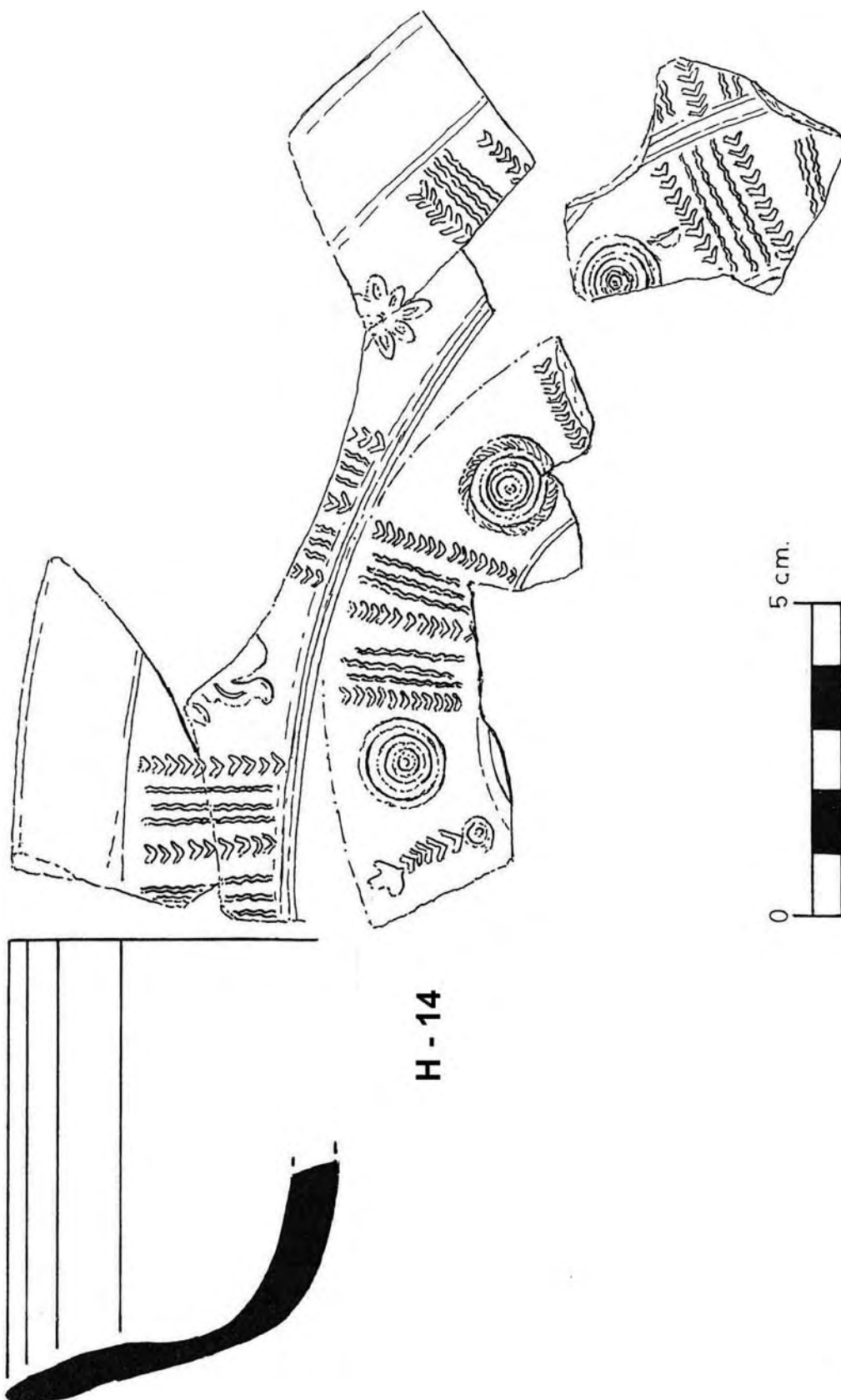

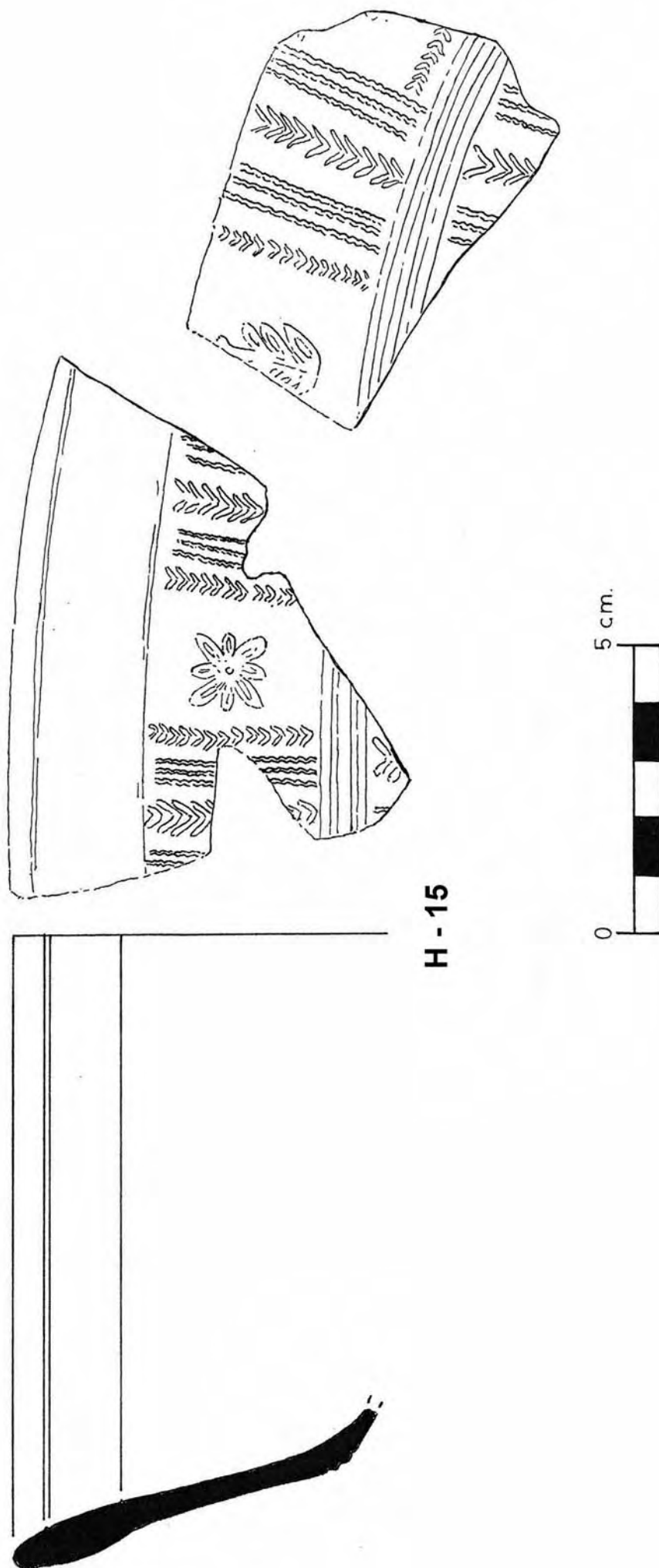
H - 12

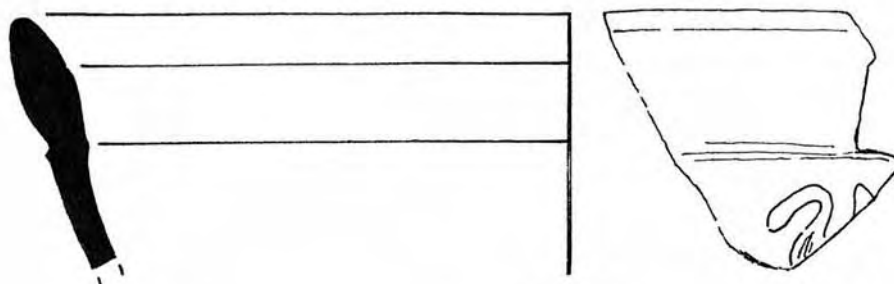

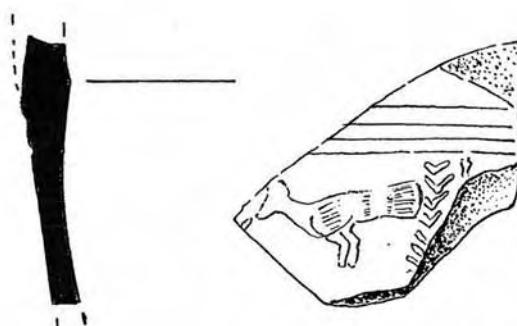
H - 13

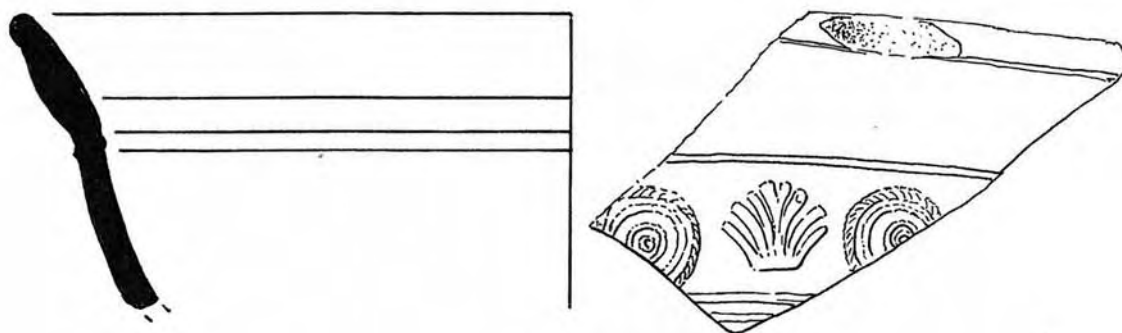

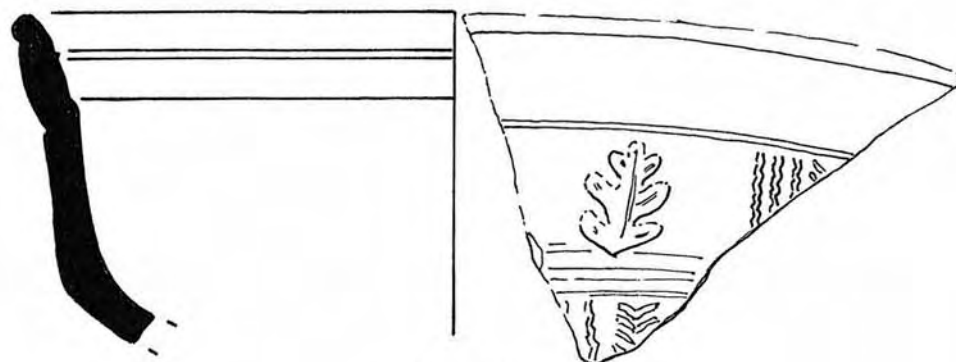
H - 16

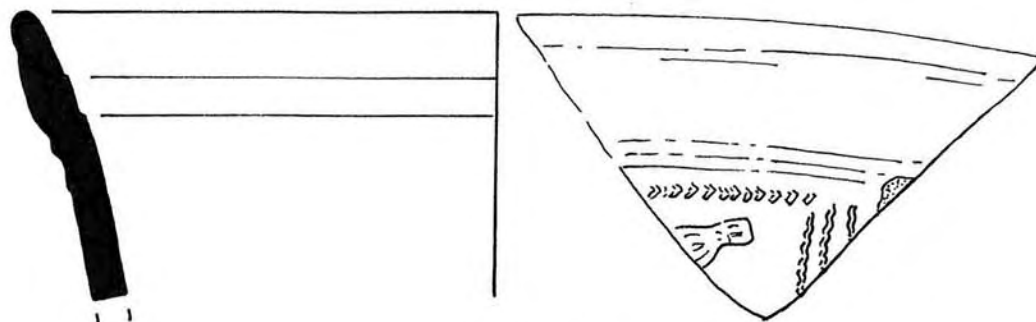
H - 17

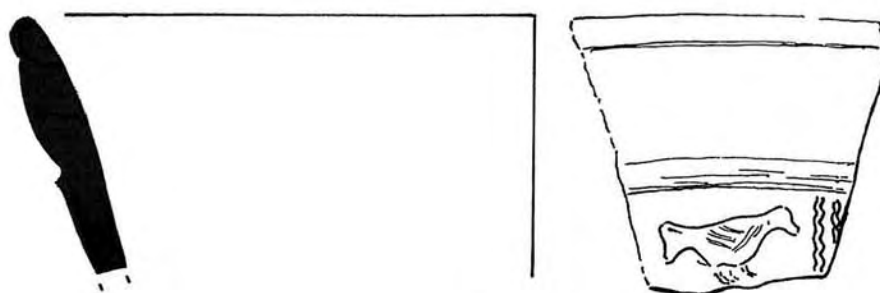
H - 18

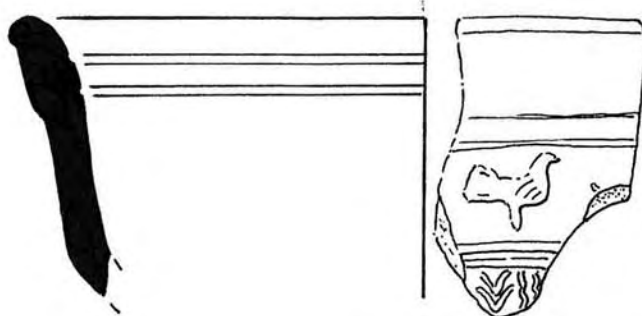
H - 19

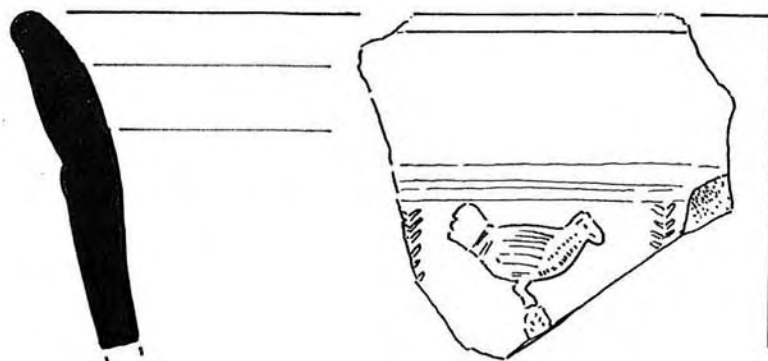
H - 20

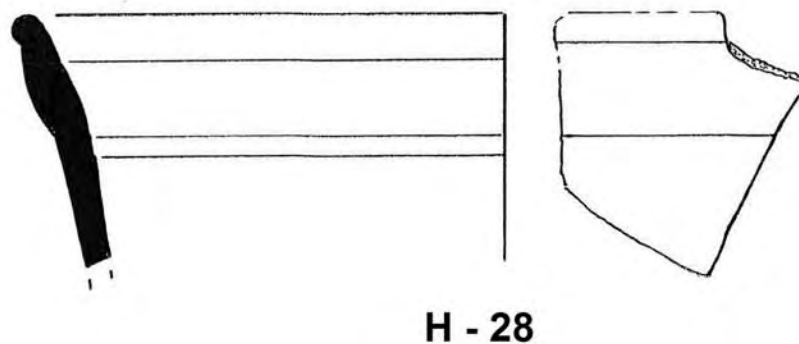
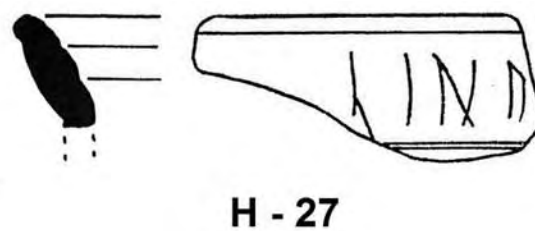
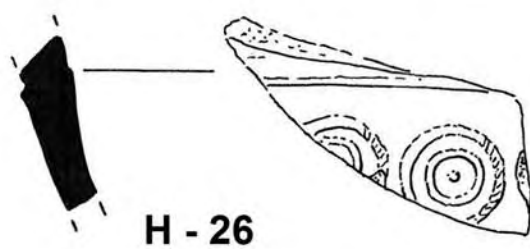
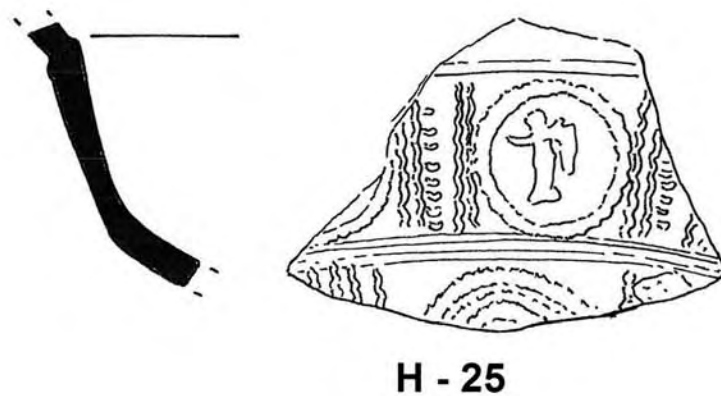
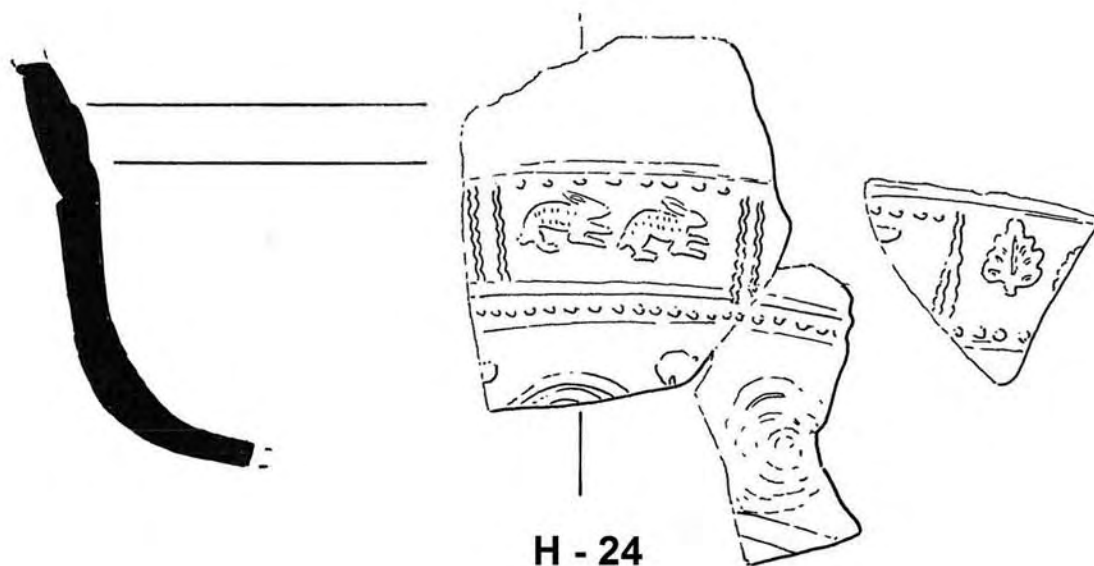
H - 21

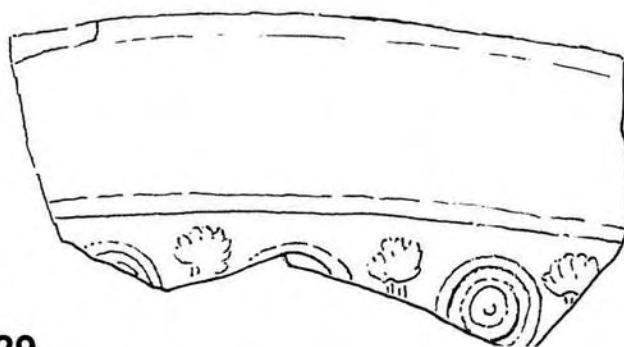
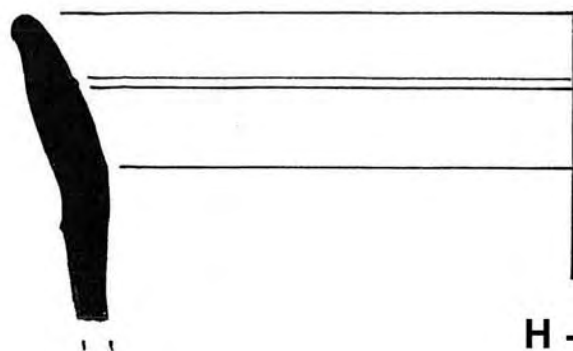

H - 22

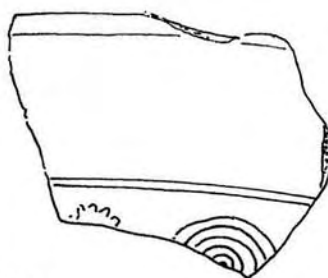
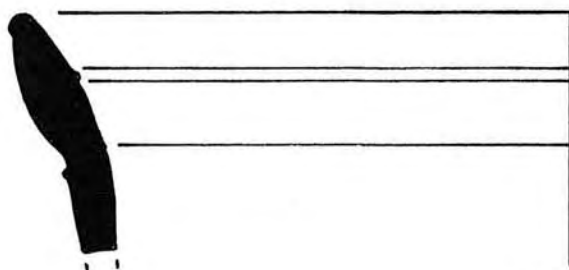

H - 23

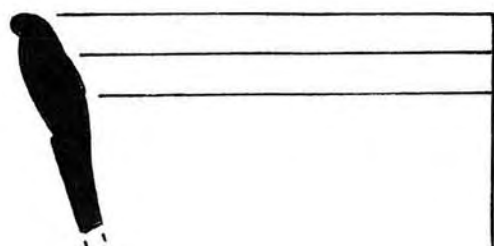

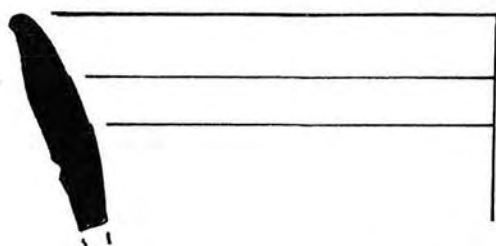
H - 29

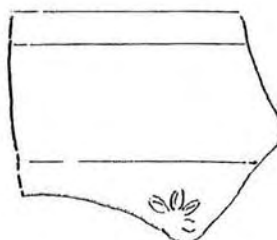
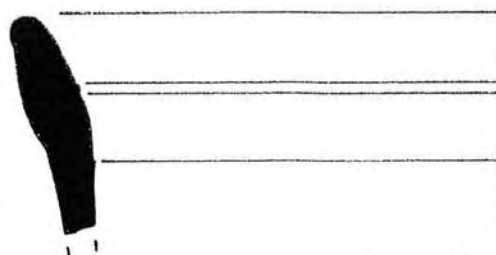
H - 30

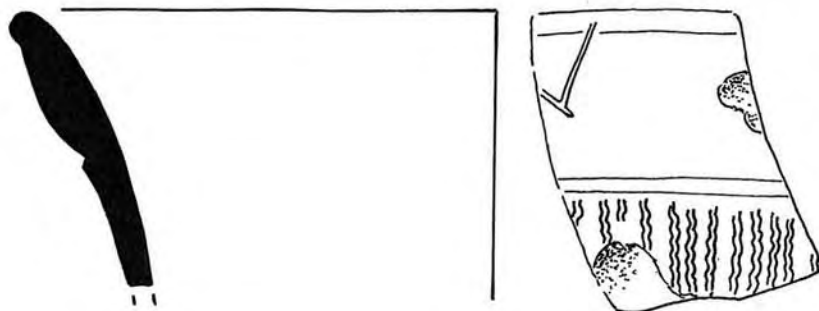
H - 31

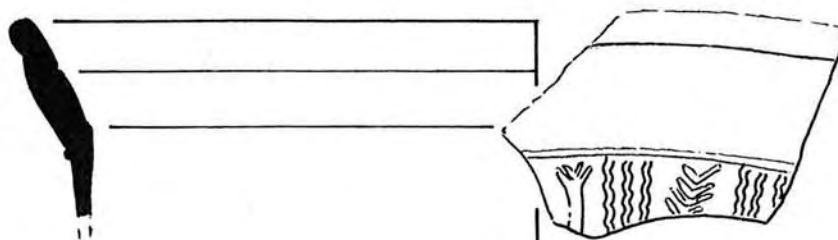
H - 32

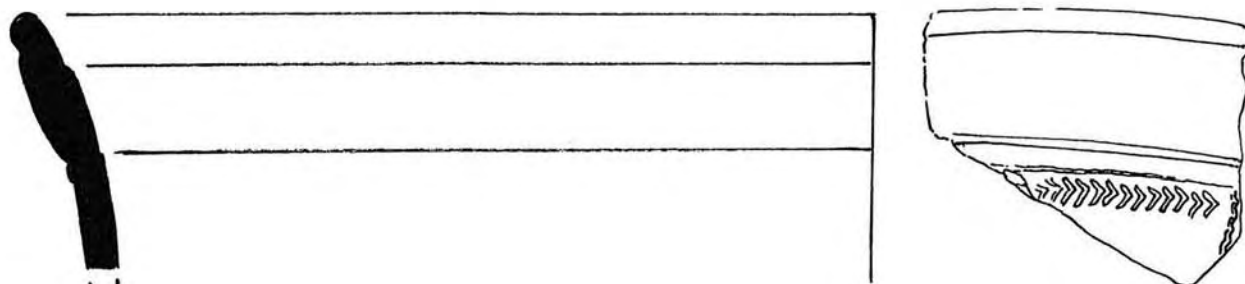
H - 33

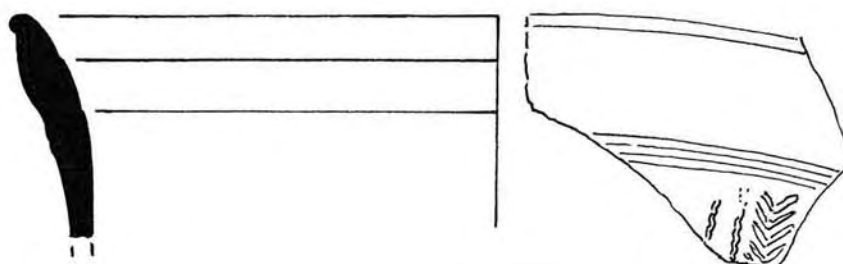
H - 34

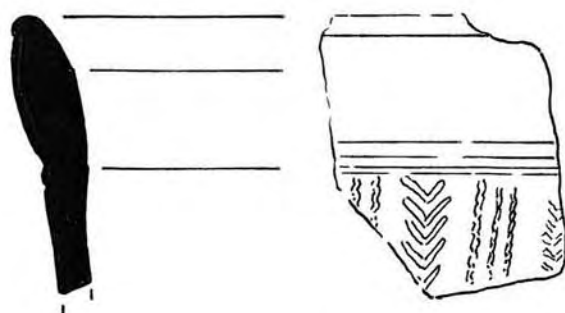
H - 35

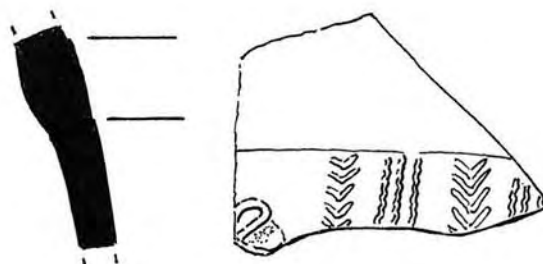
H - 36

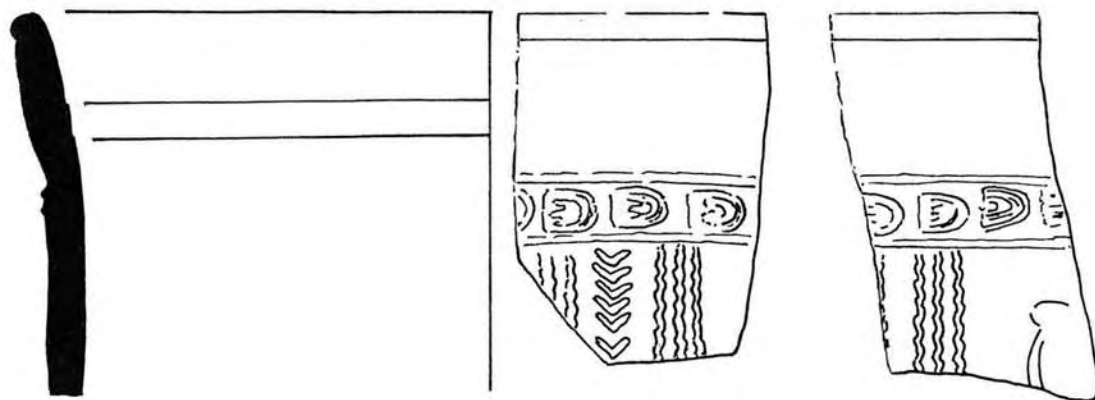
H - 37

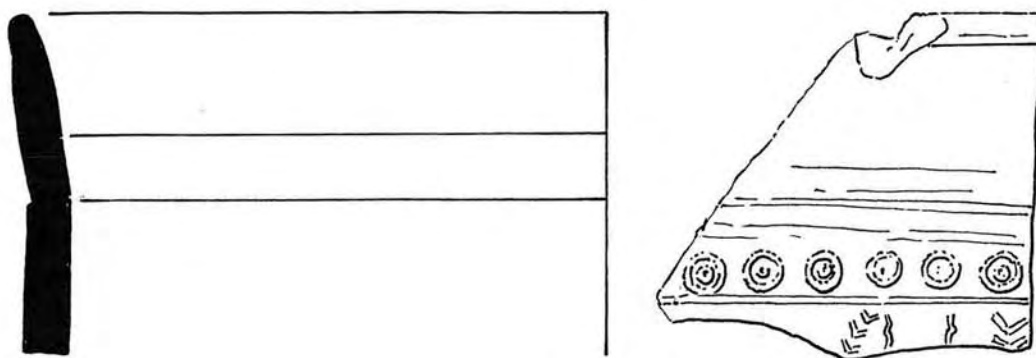
H - 38

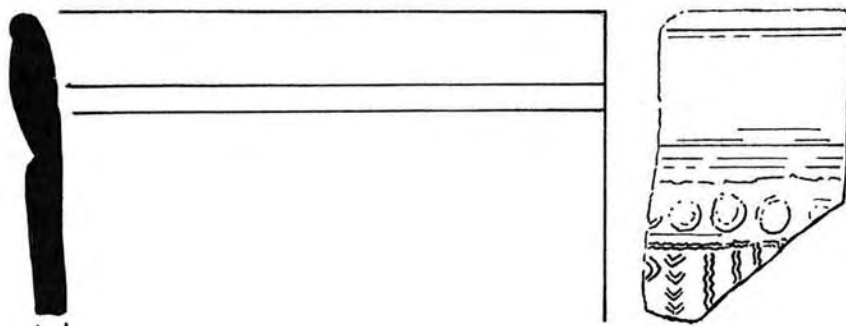
H - 39

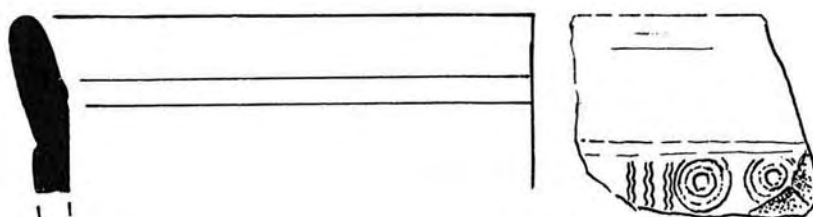
H - 40

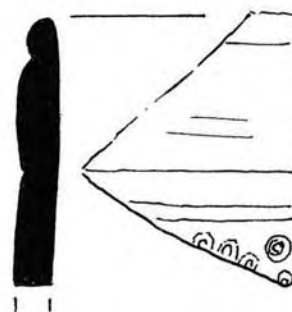
H - 41

H - 42

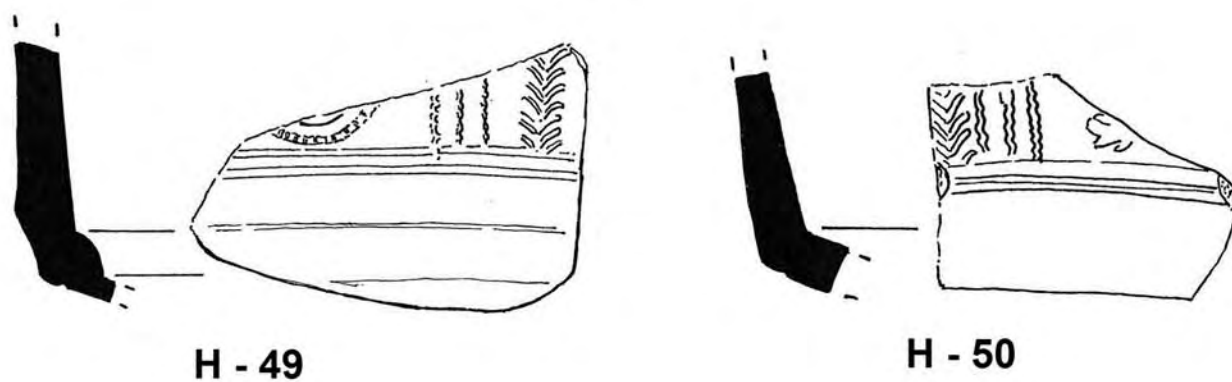
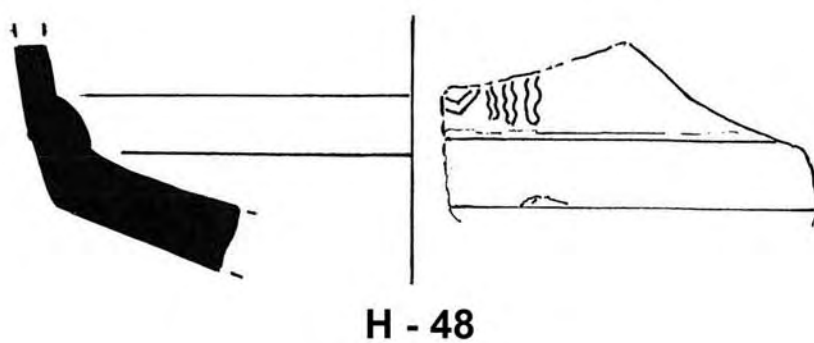
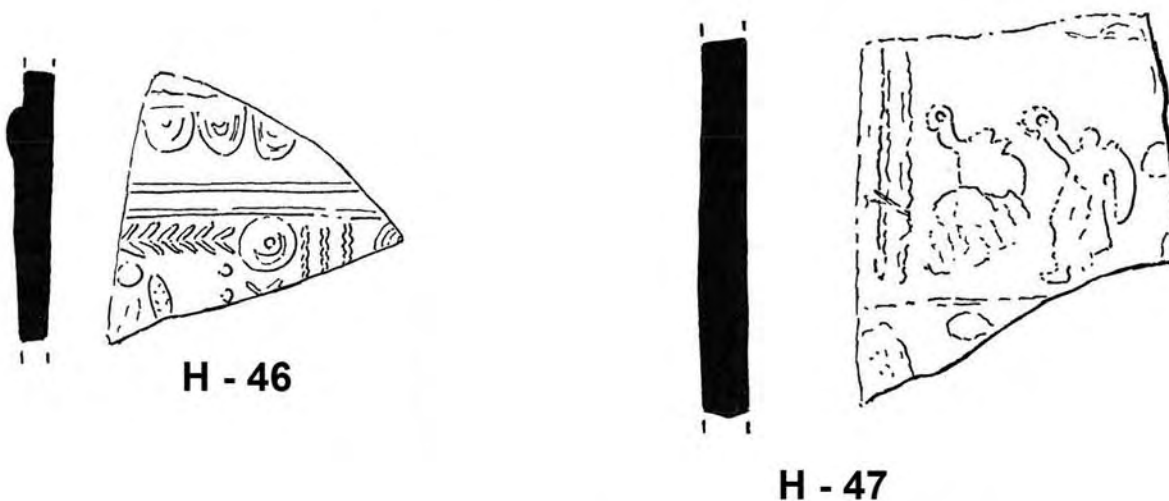
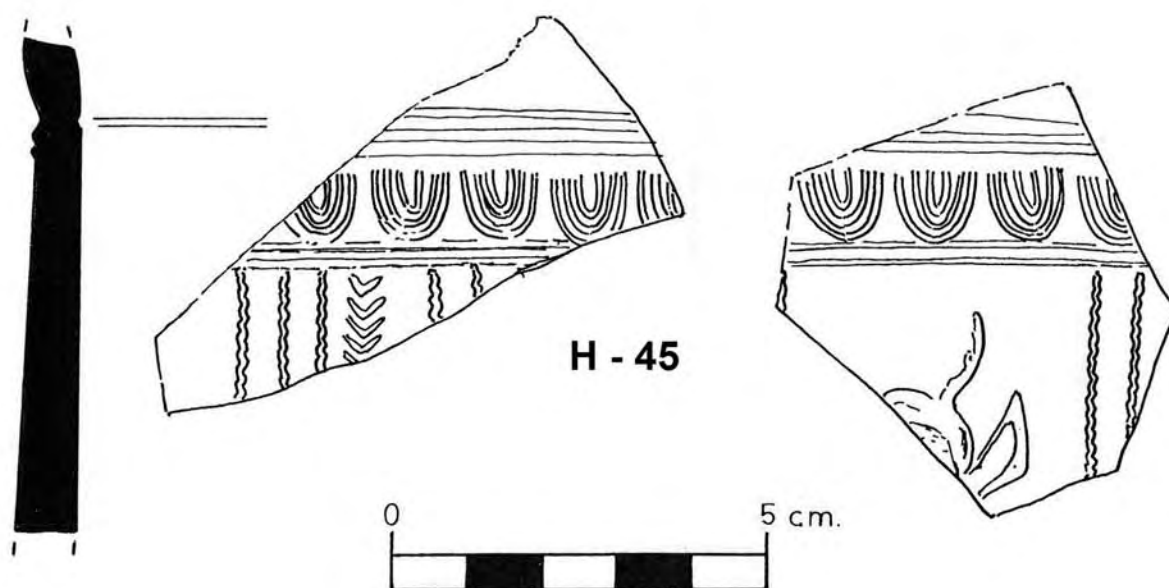

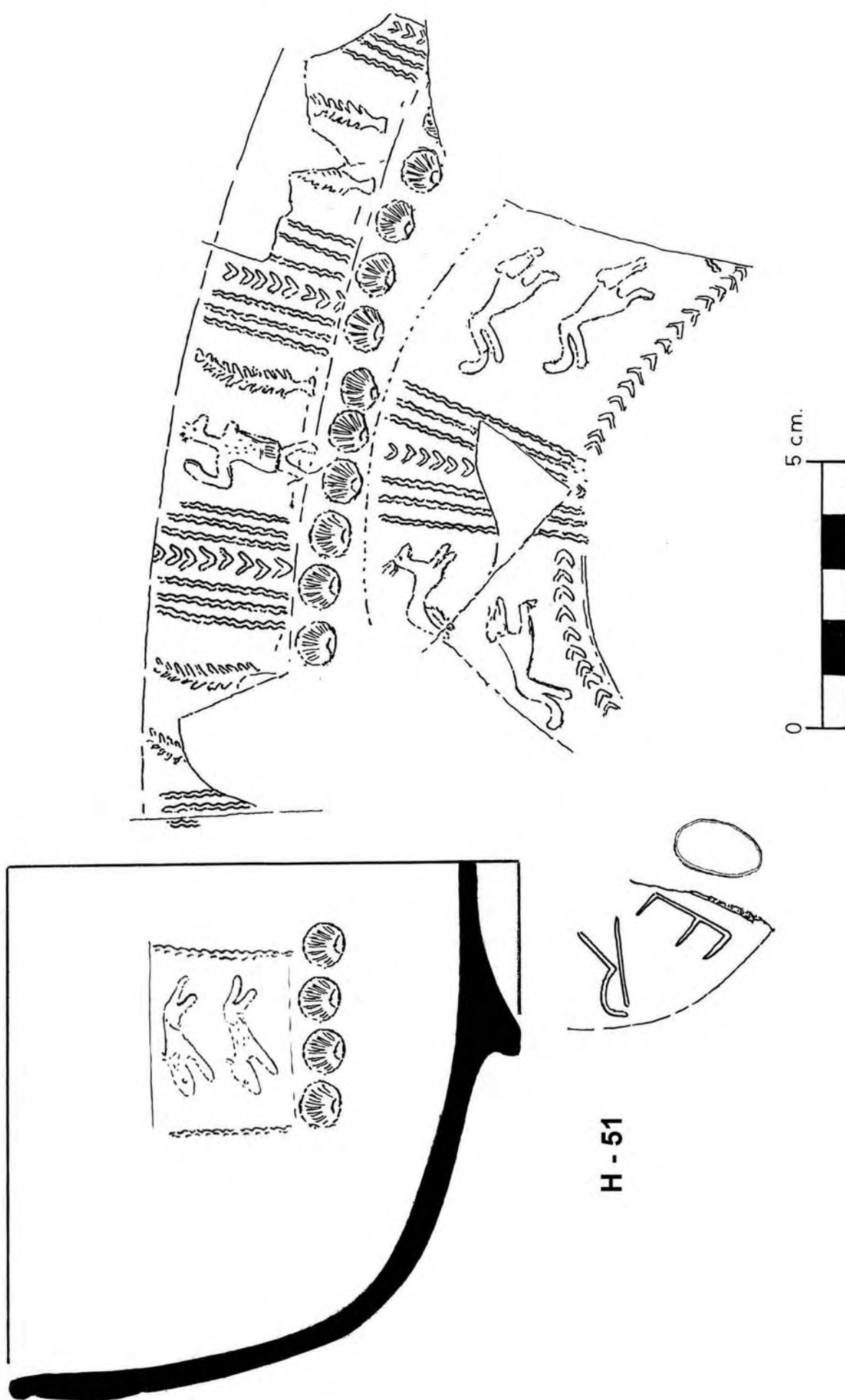
H - 43

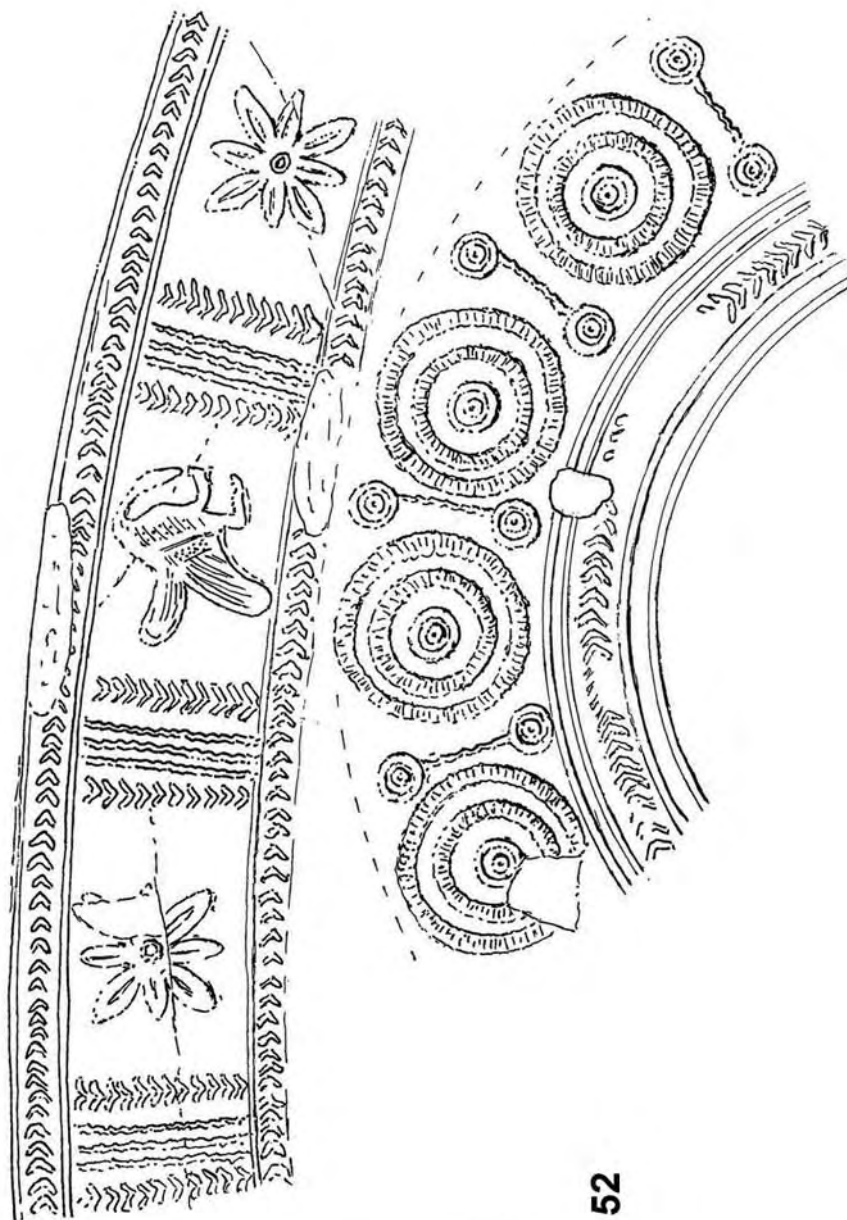
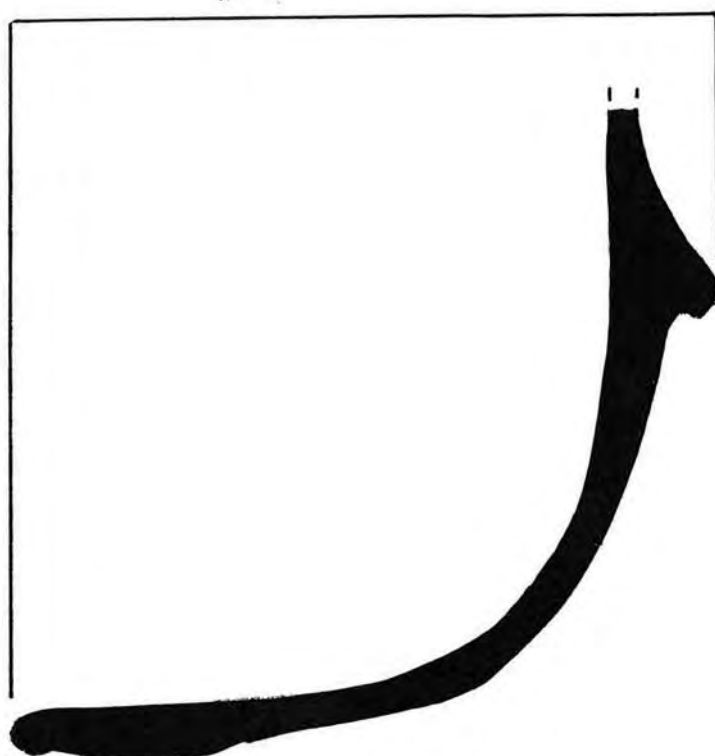

H - 44

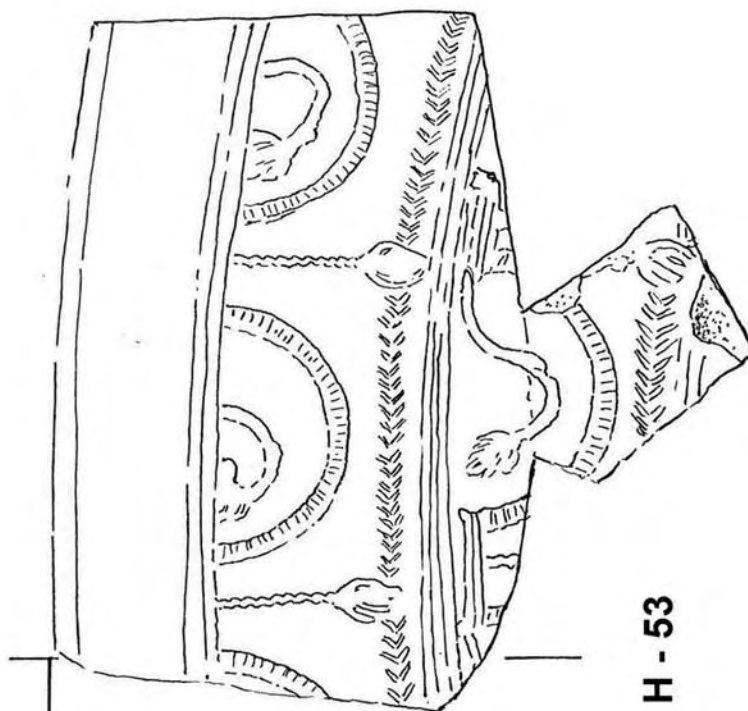

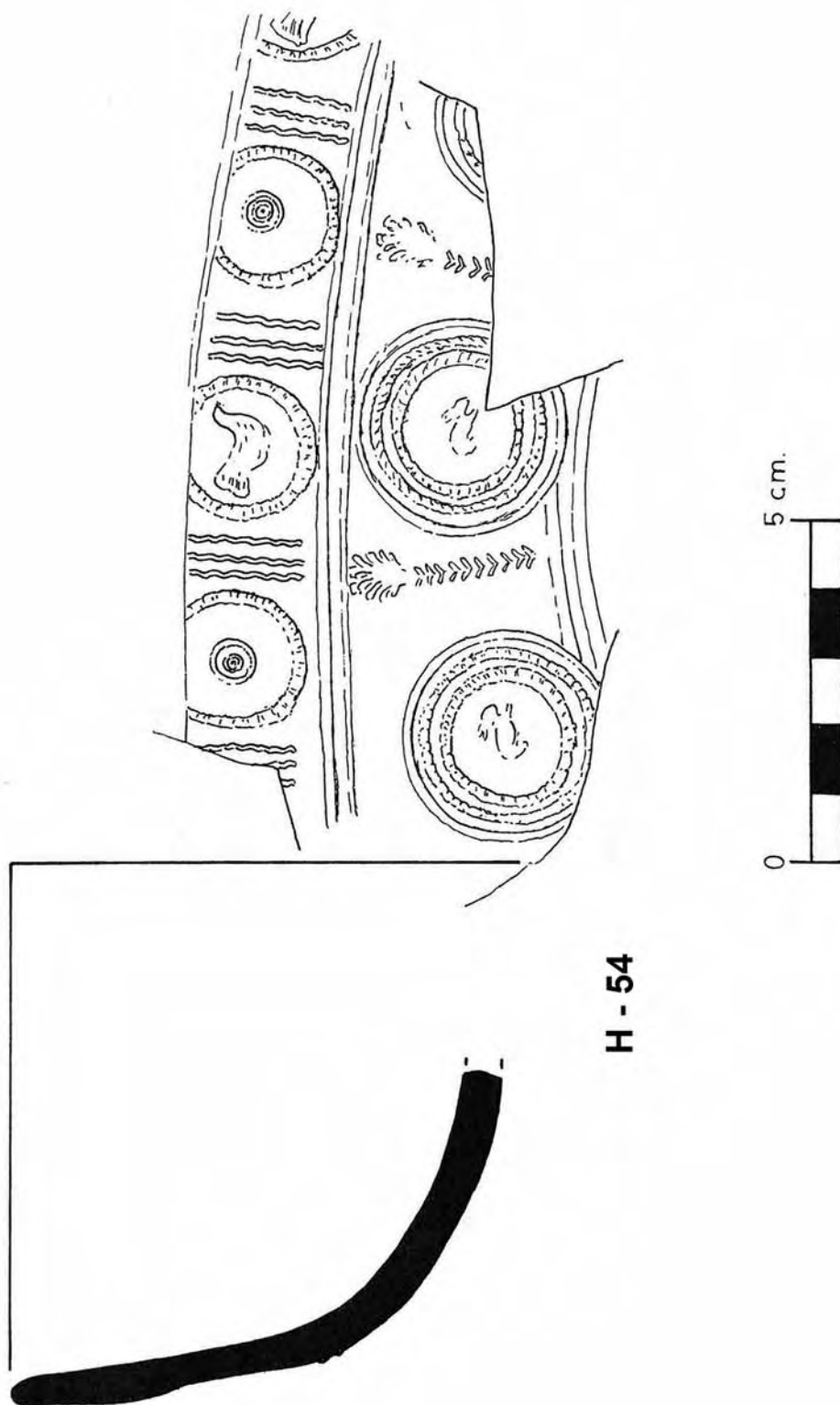
H - 52

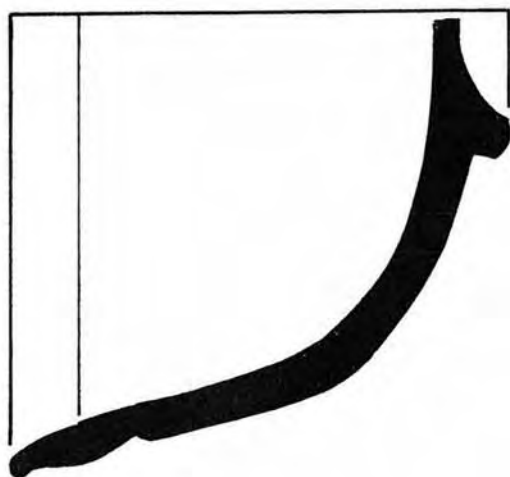

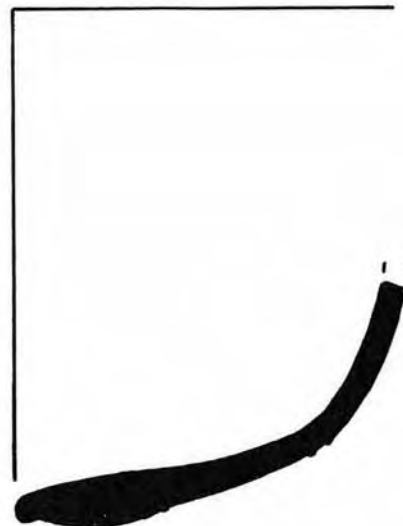
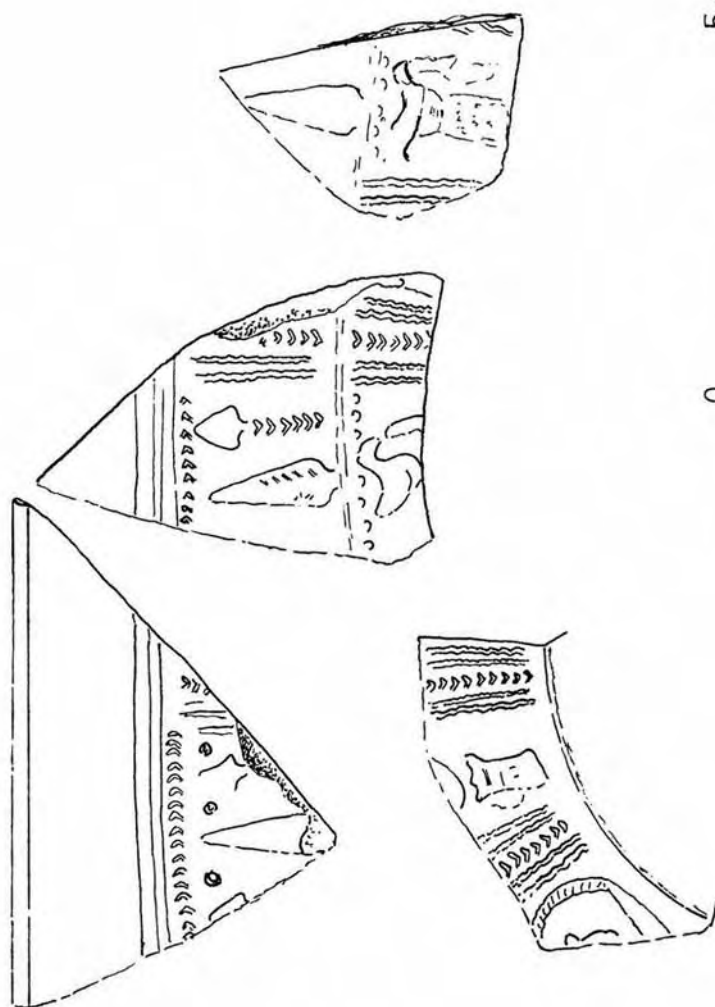
H - 53

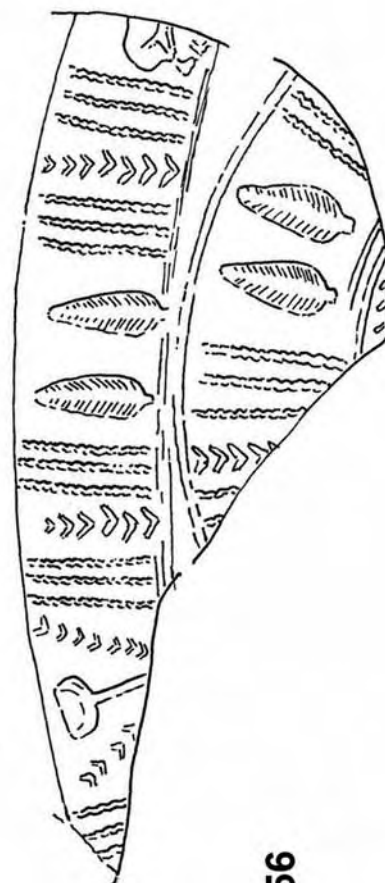

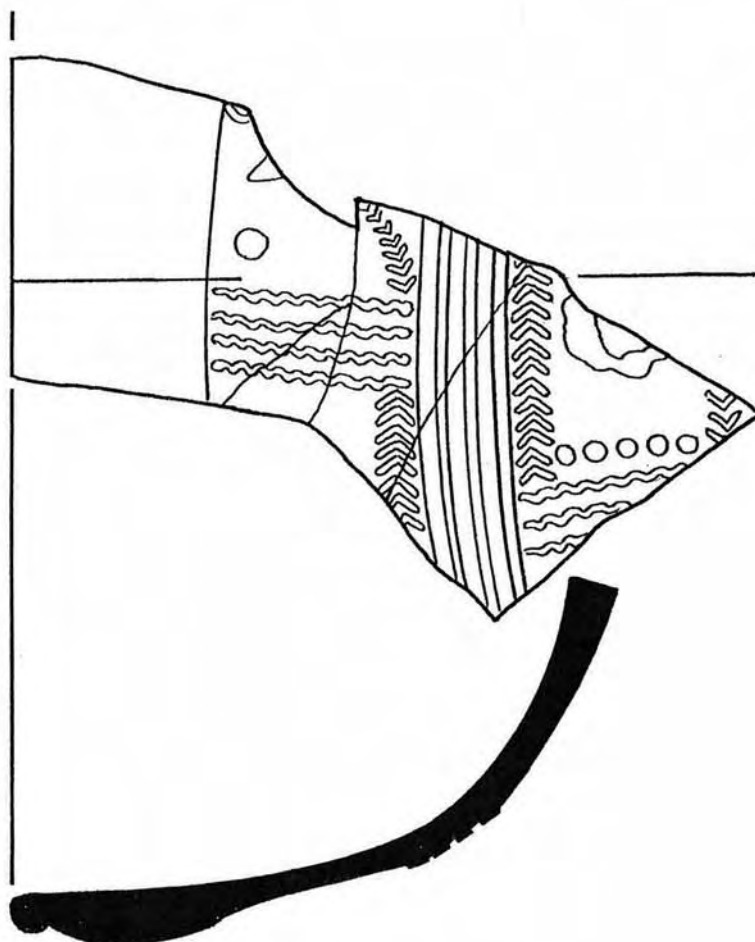
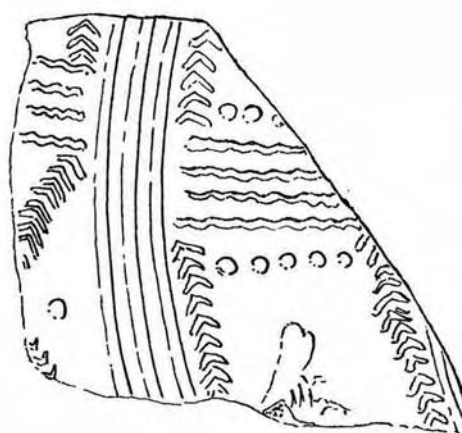

H - 55

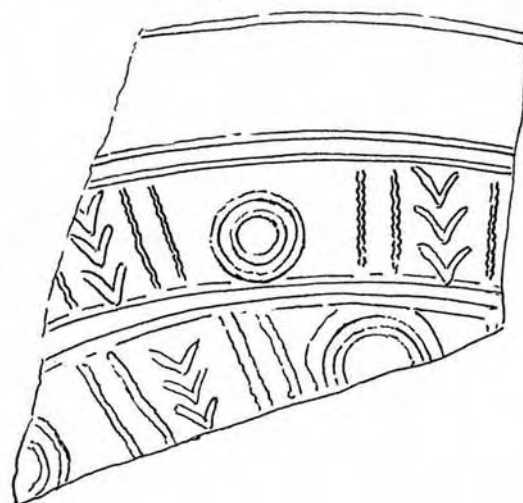
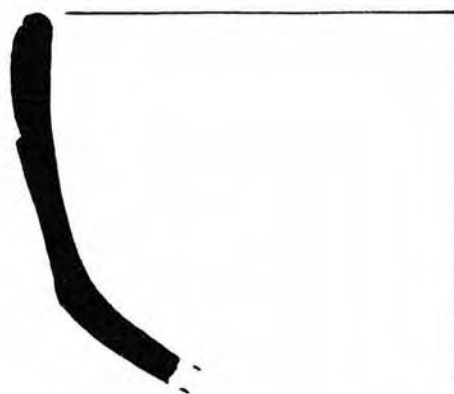
H - 56

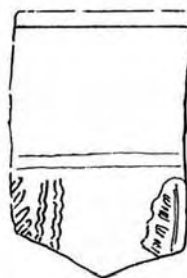
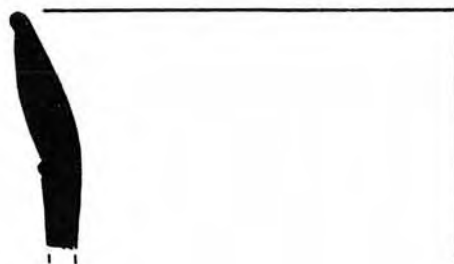

H - 57

H - 58

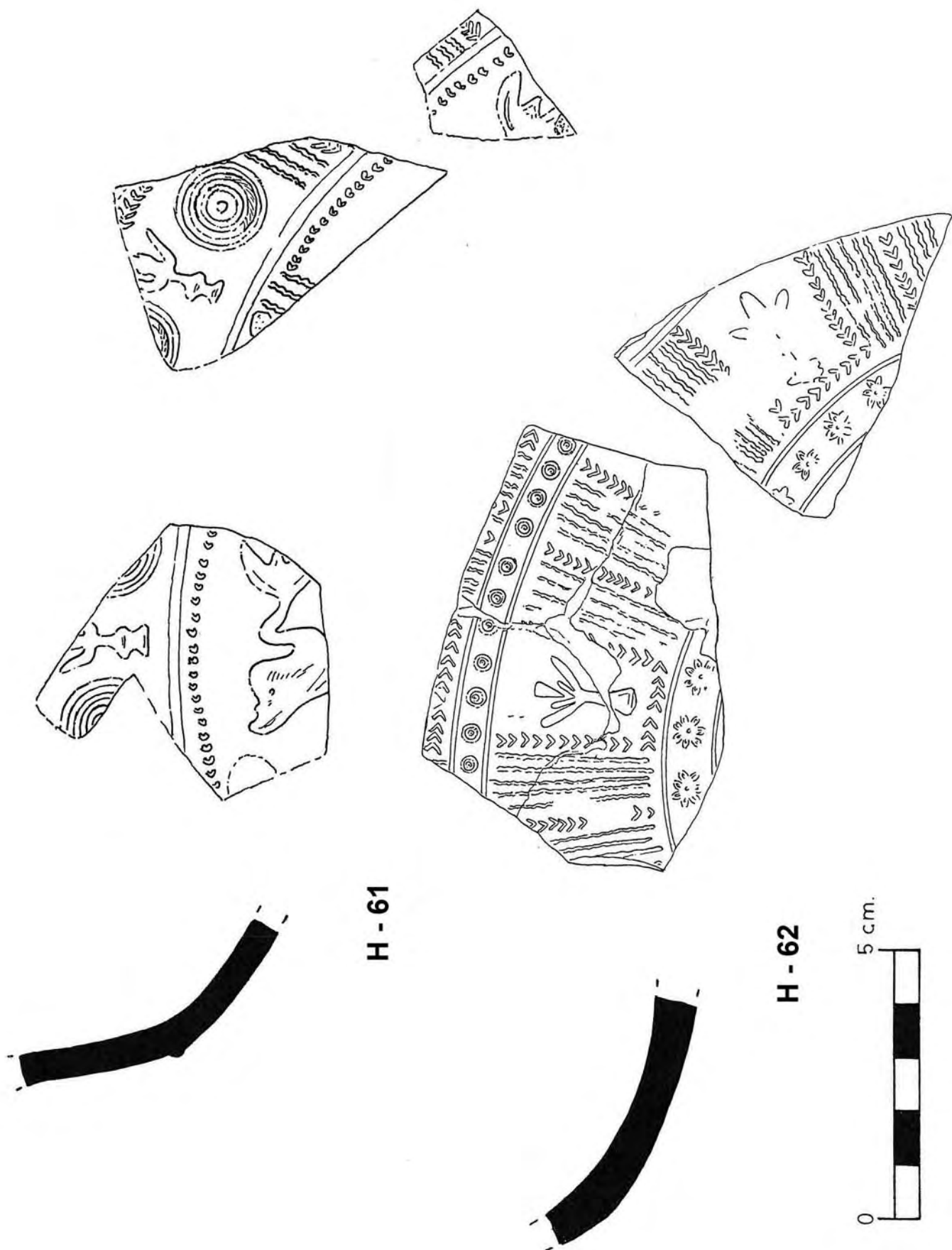

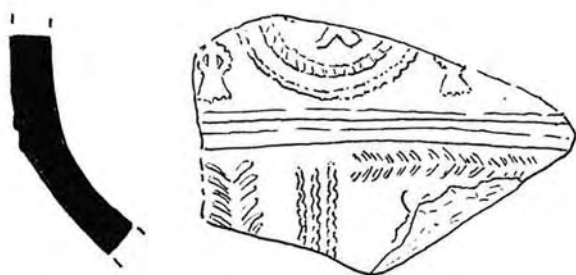
H - 59

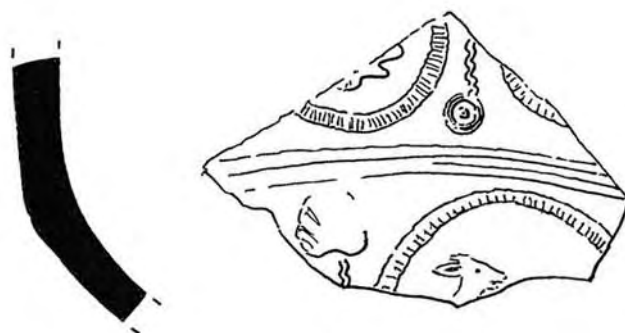
H - 60

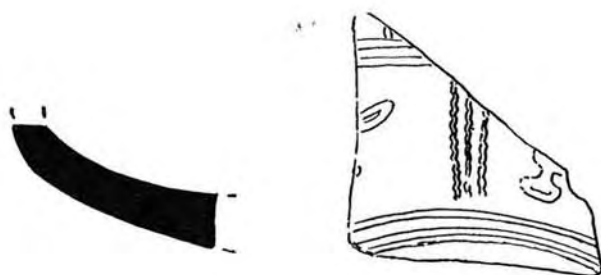

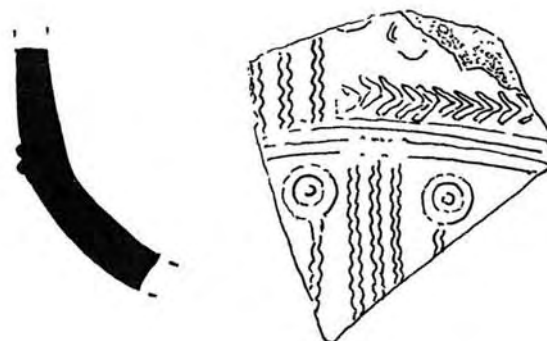
H - 63

H - 64

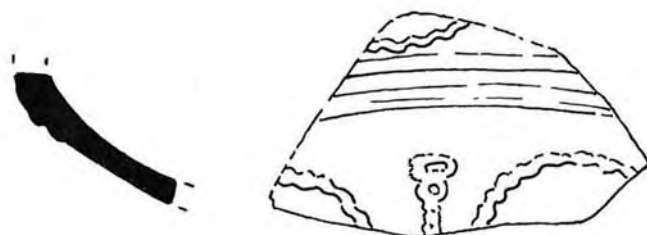
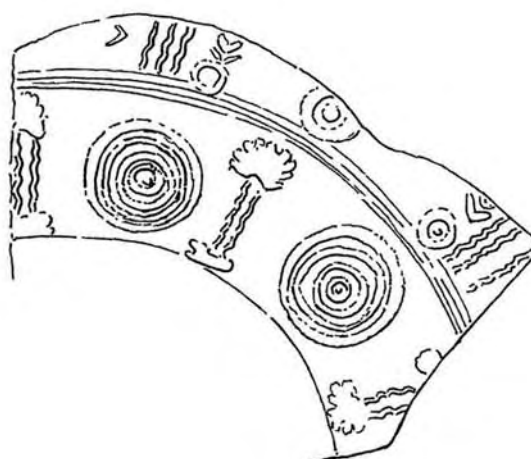
H - 65

H - 66

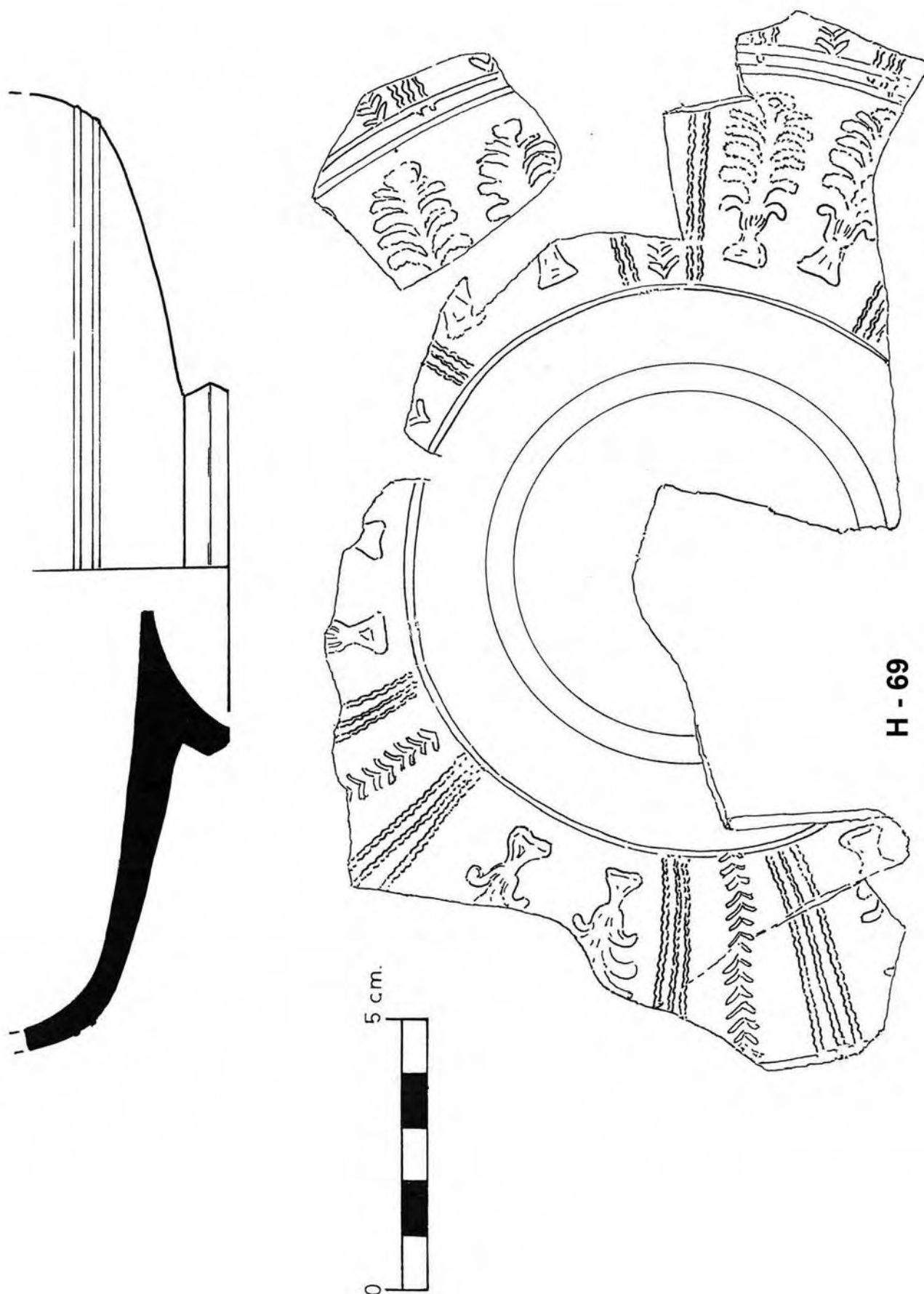

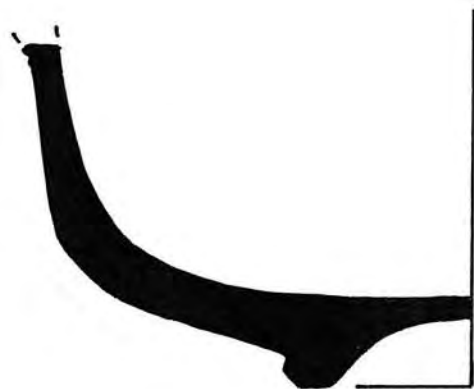
H - 67

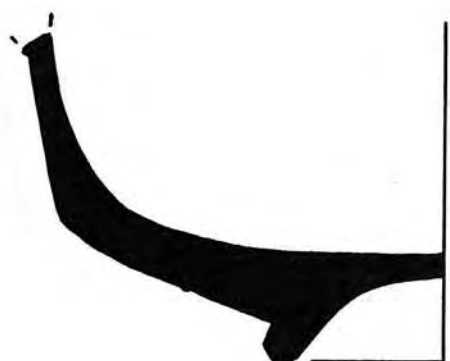
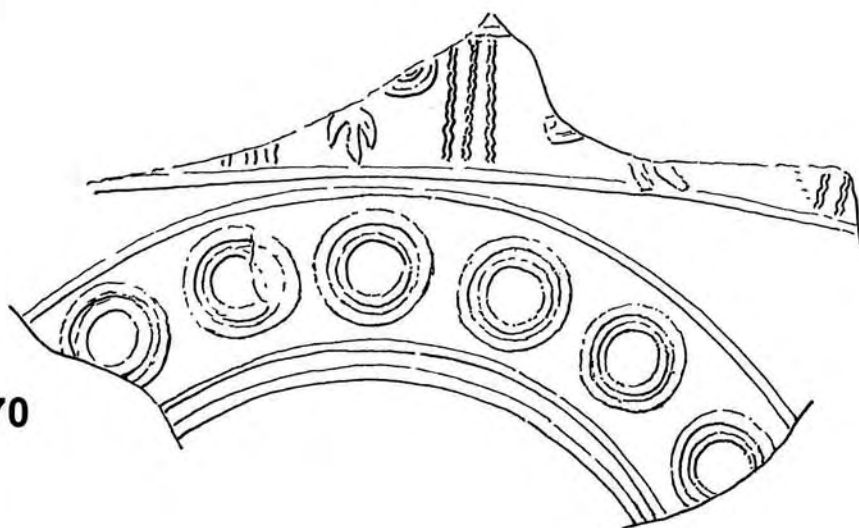
H - 68

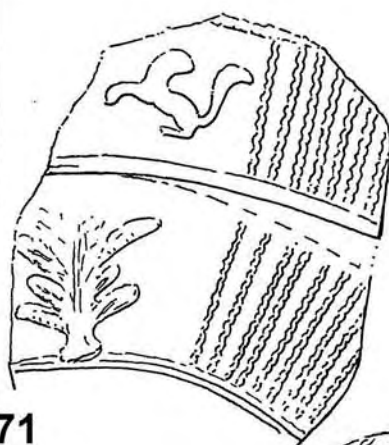

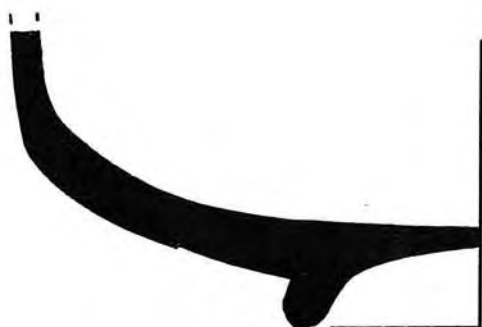
H - 70

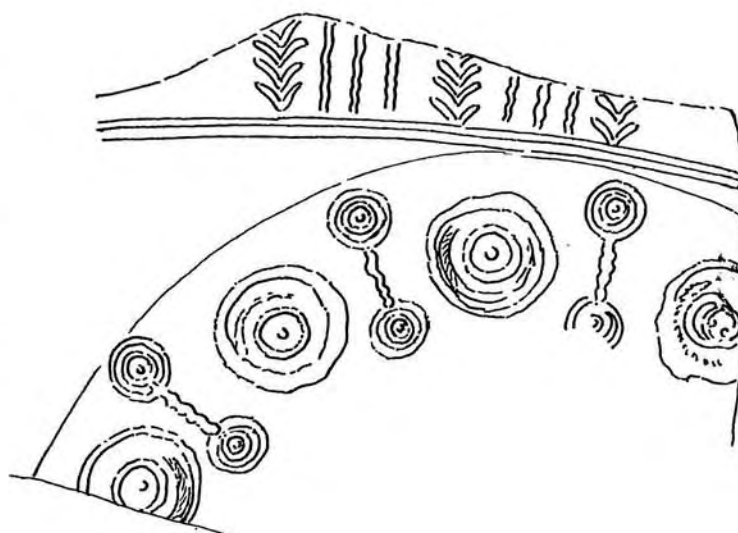
H - 71

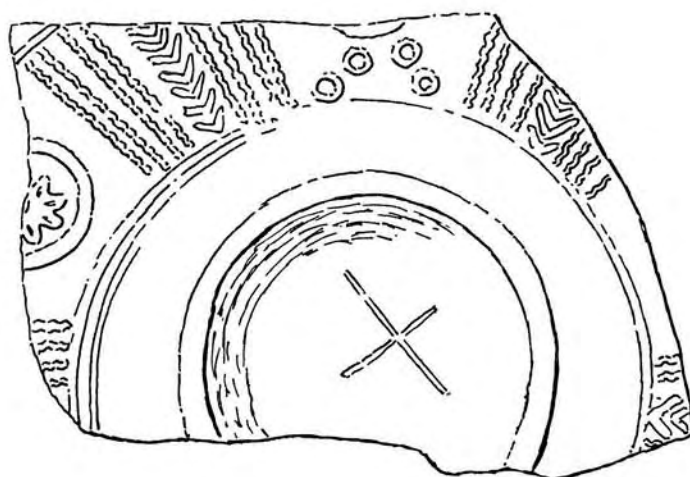
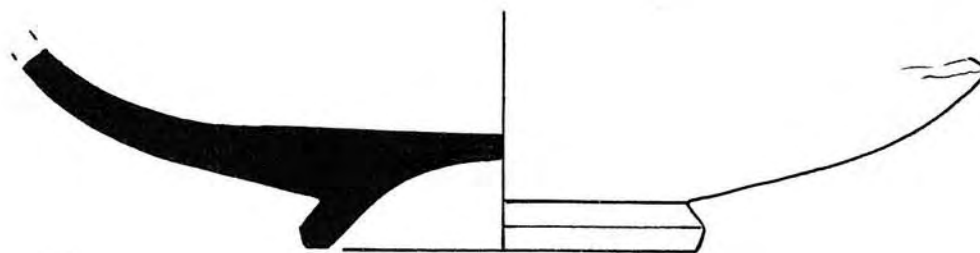

H - 72

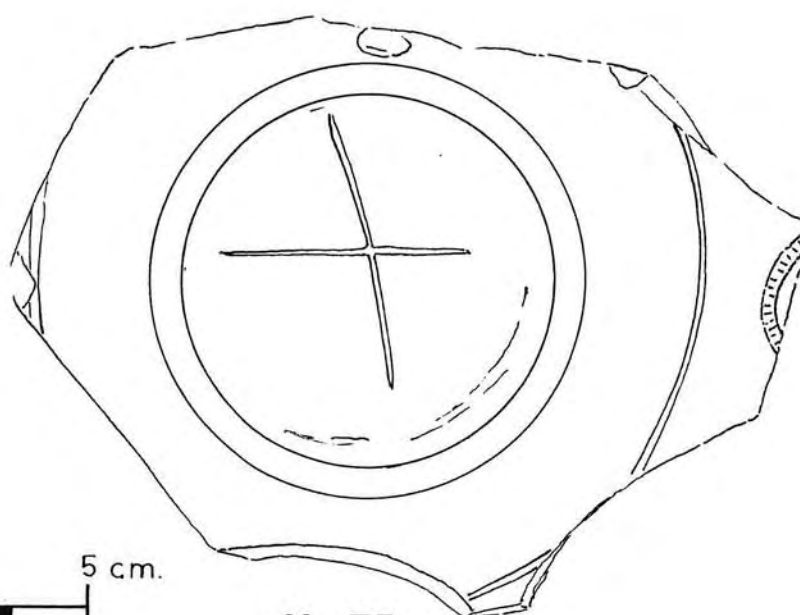
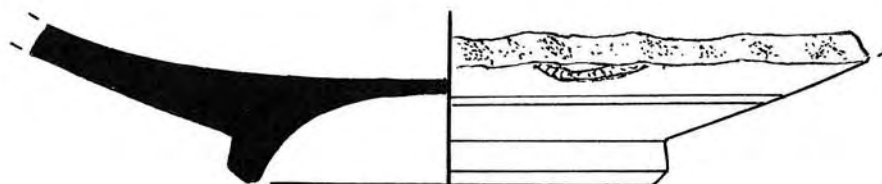

H - 73

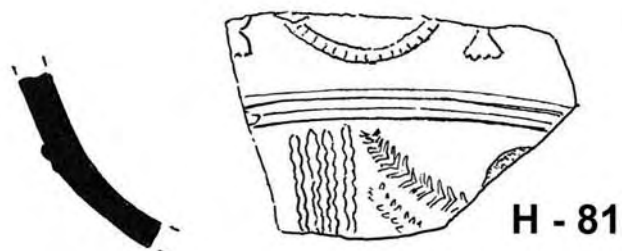
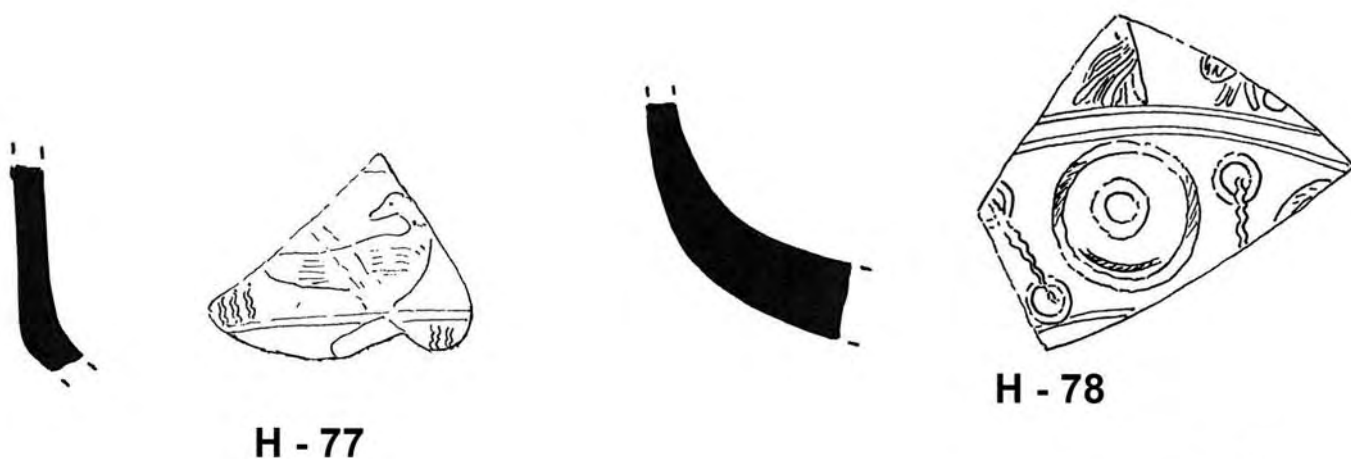
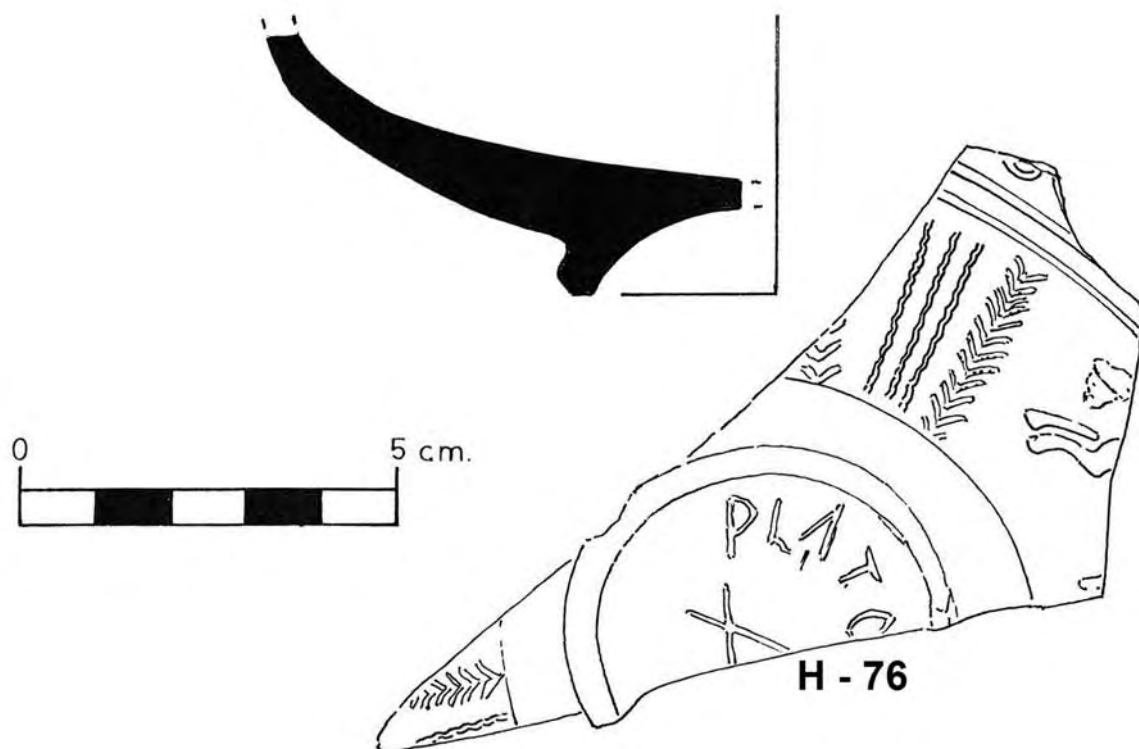

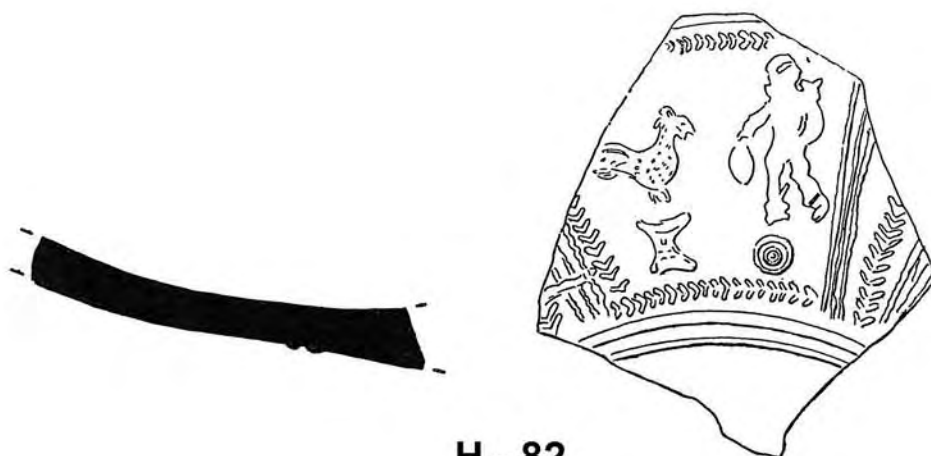

H - 74

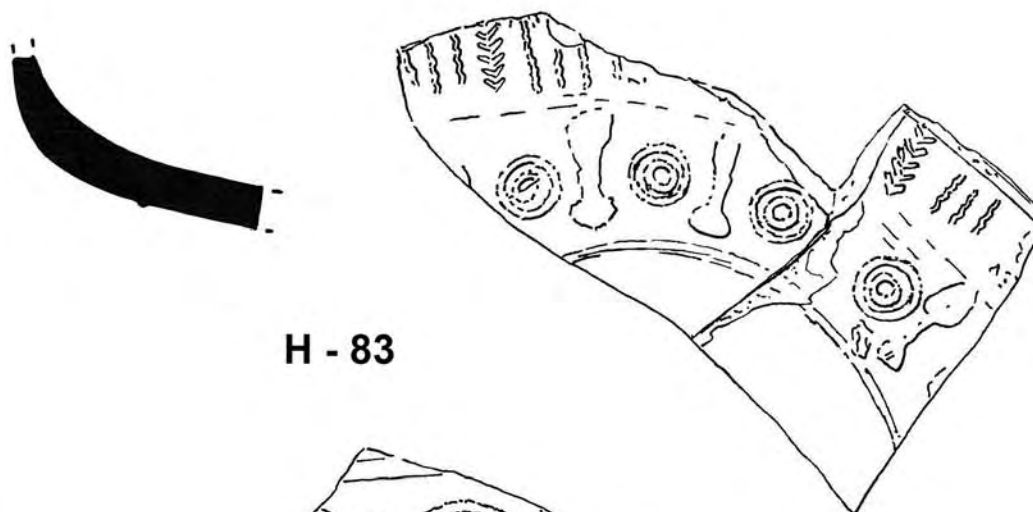

H - 75

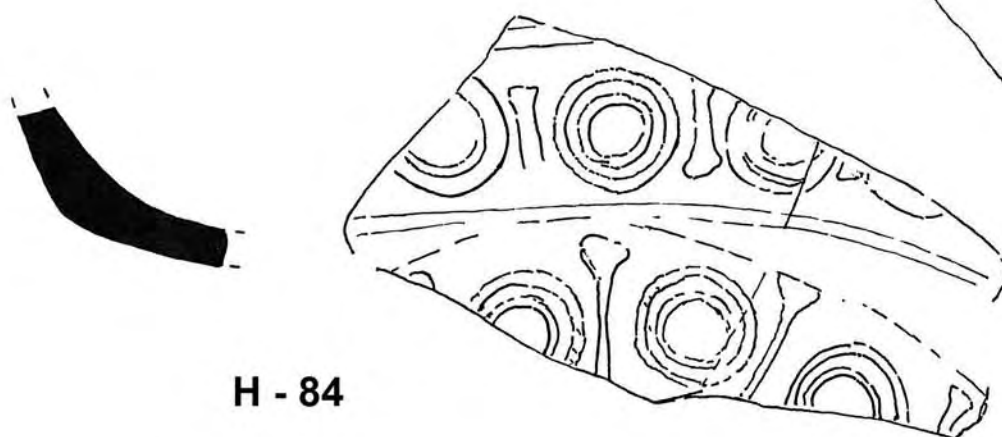

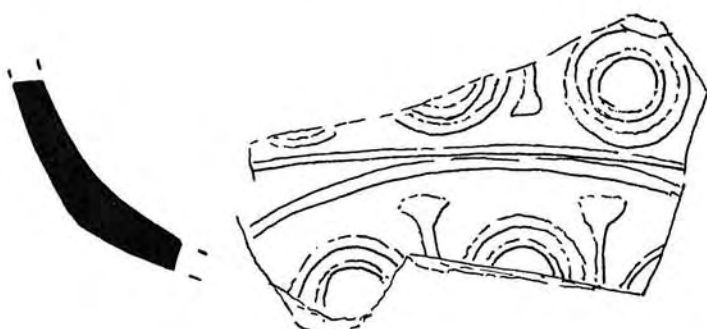
H - 82

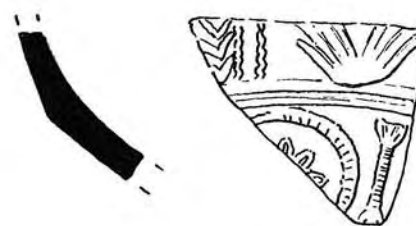
H - 83

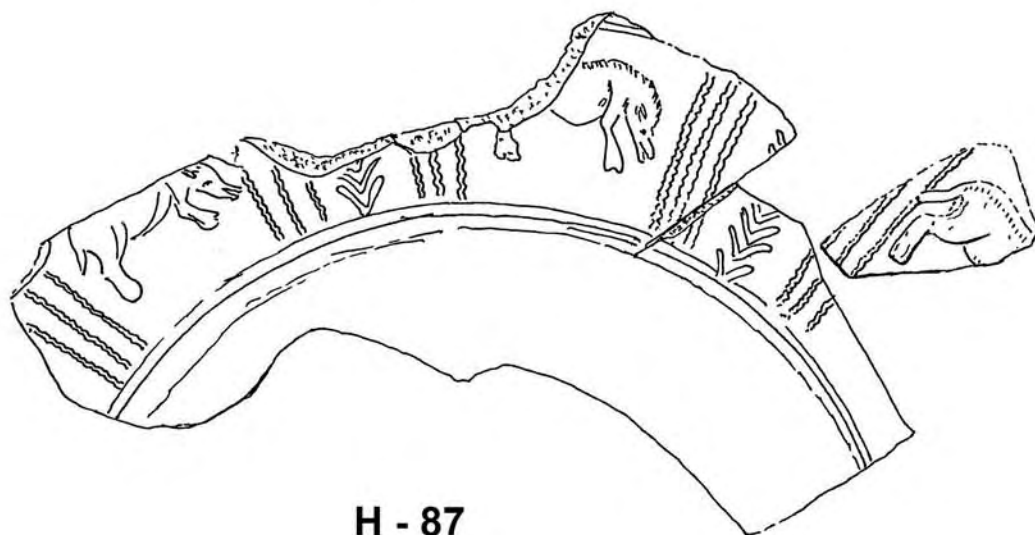
H - 84

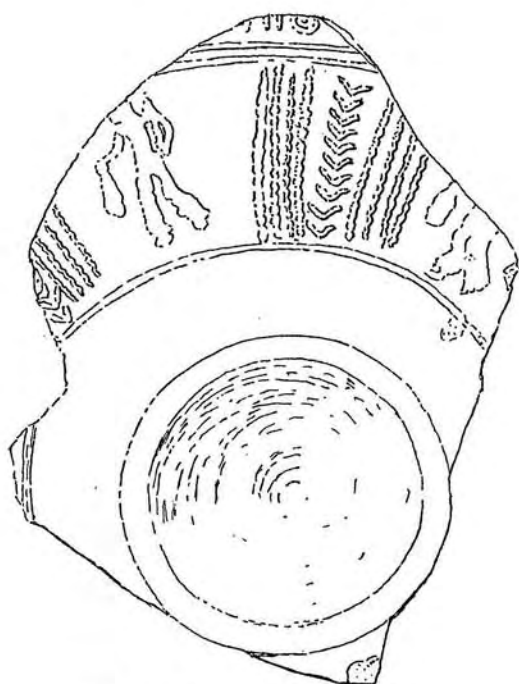
H - 85

H - 86

H - 87

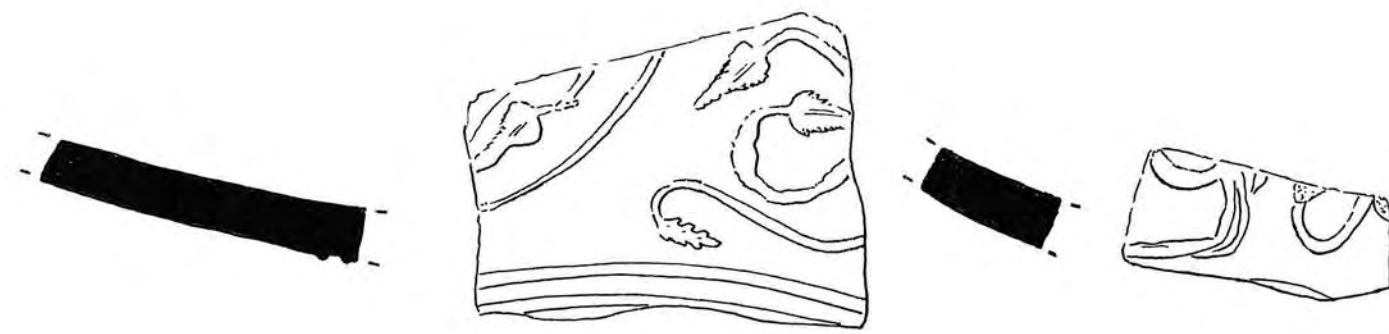

H - 88

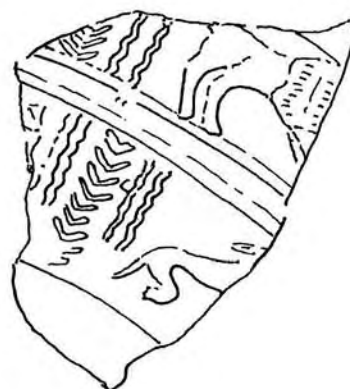
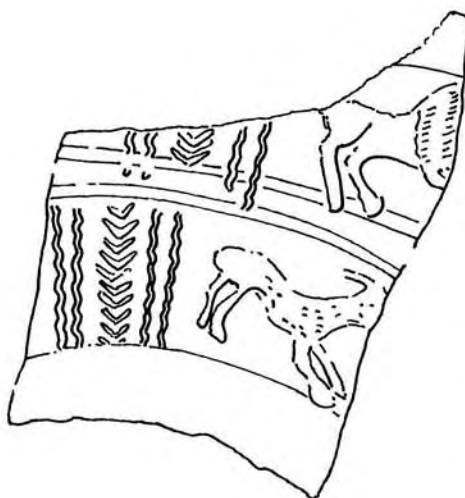

H - 89

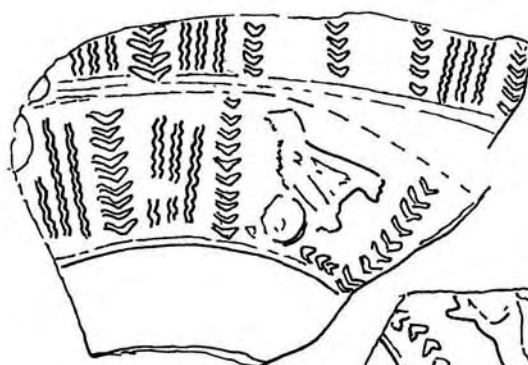
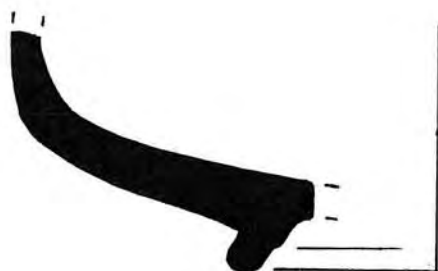

H - 90

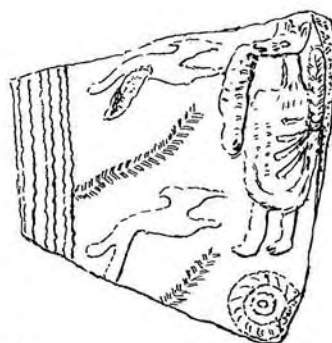
H - 91

H - 92

H - 93

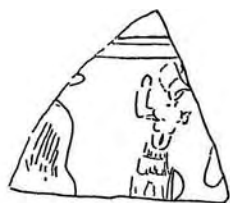
H - 94

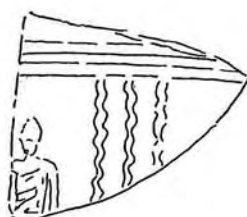
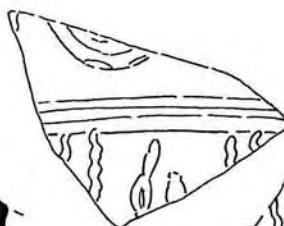
H - 95

H - 96

H - 97

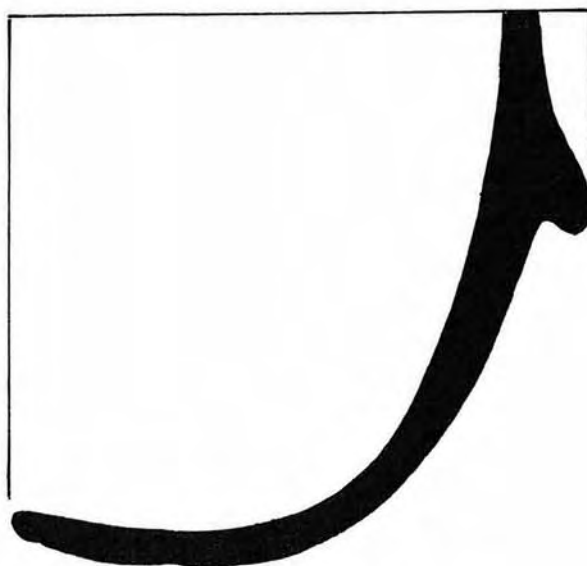
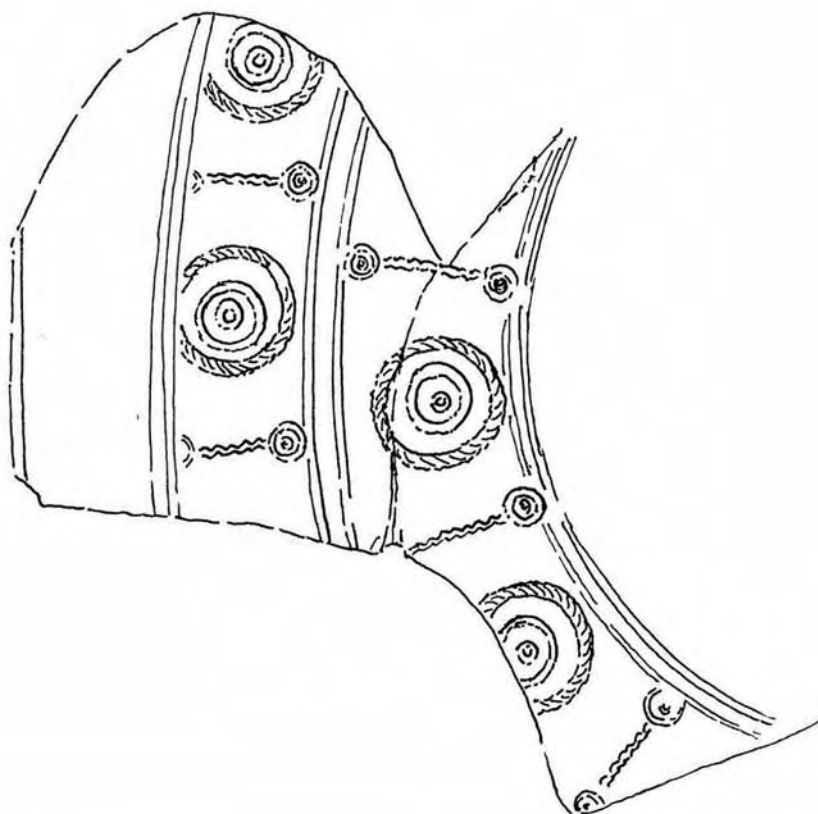
H - 98

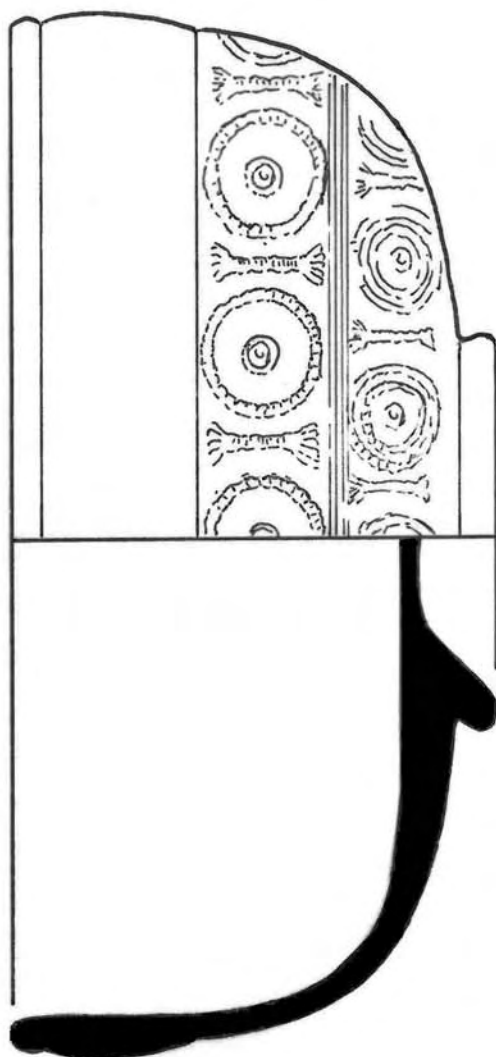
H - 99

H - 100

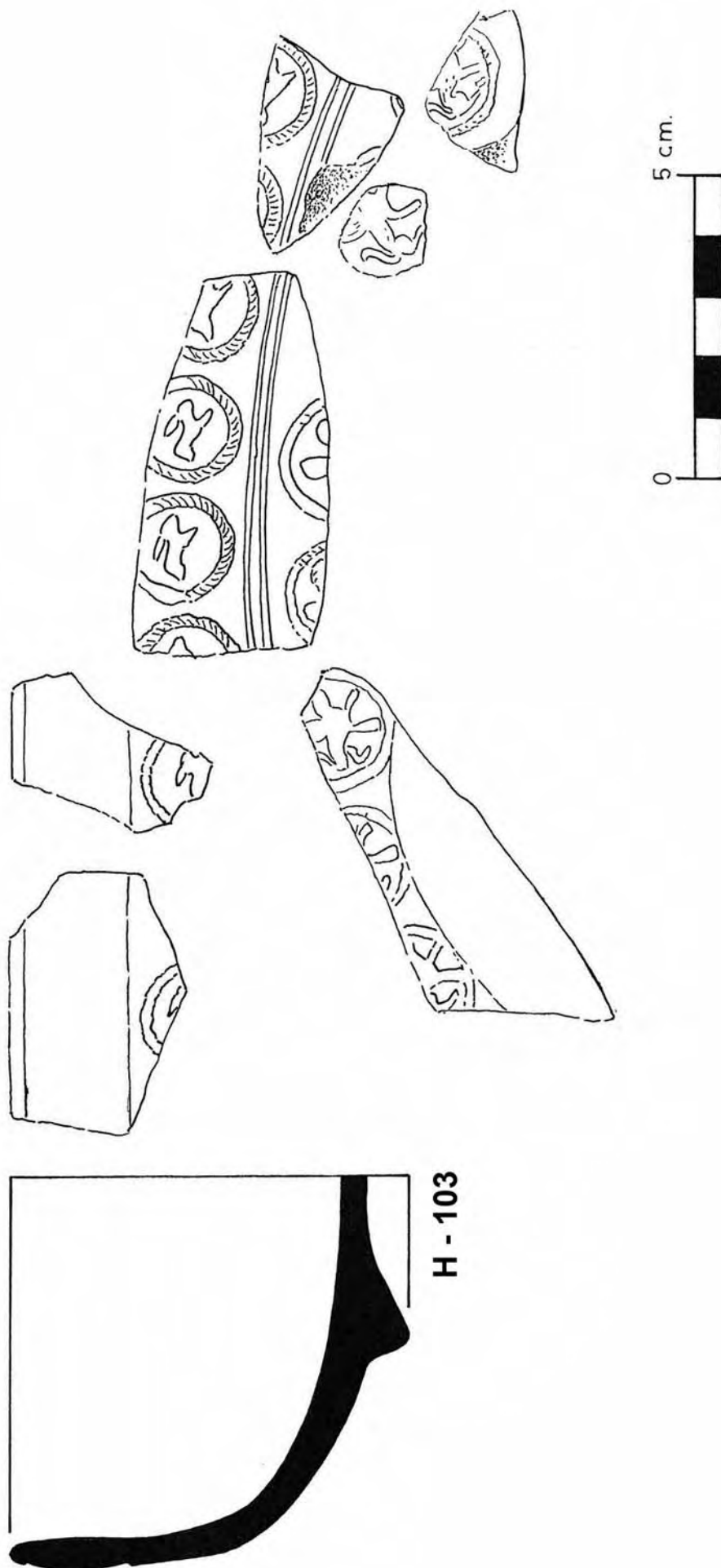

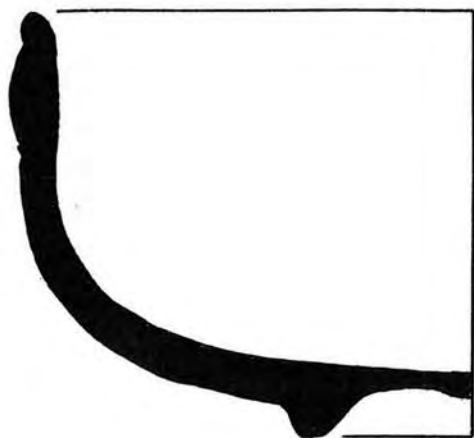
H - 101

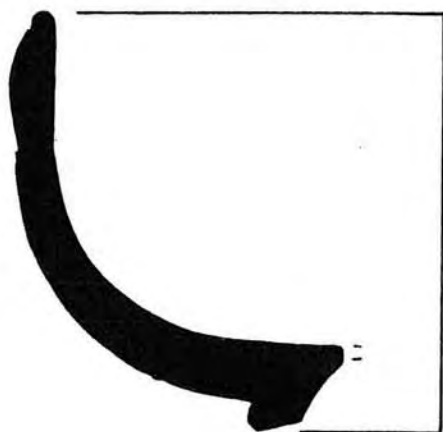
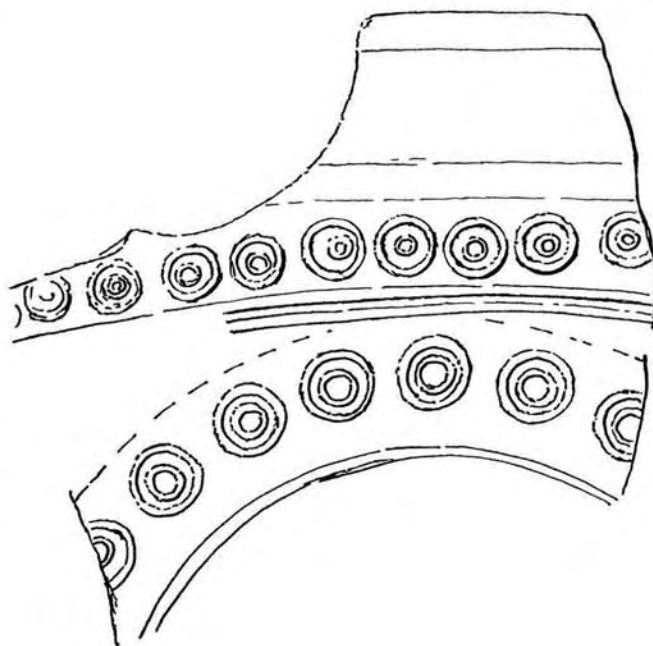
H - 102

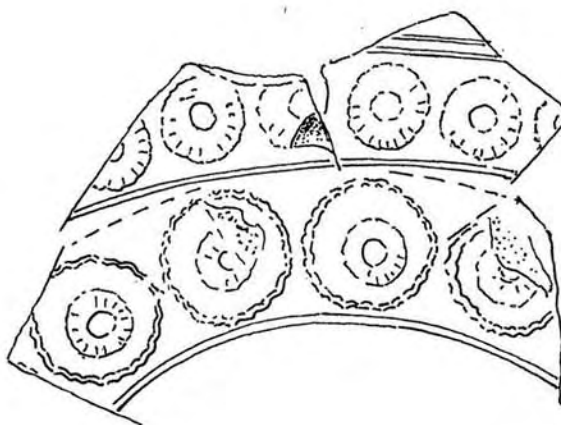

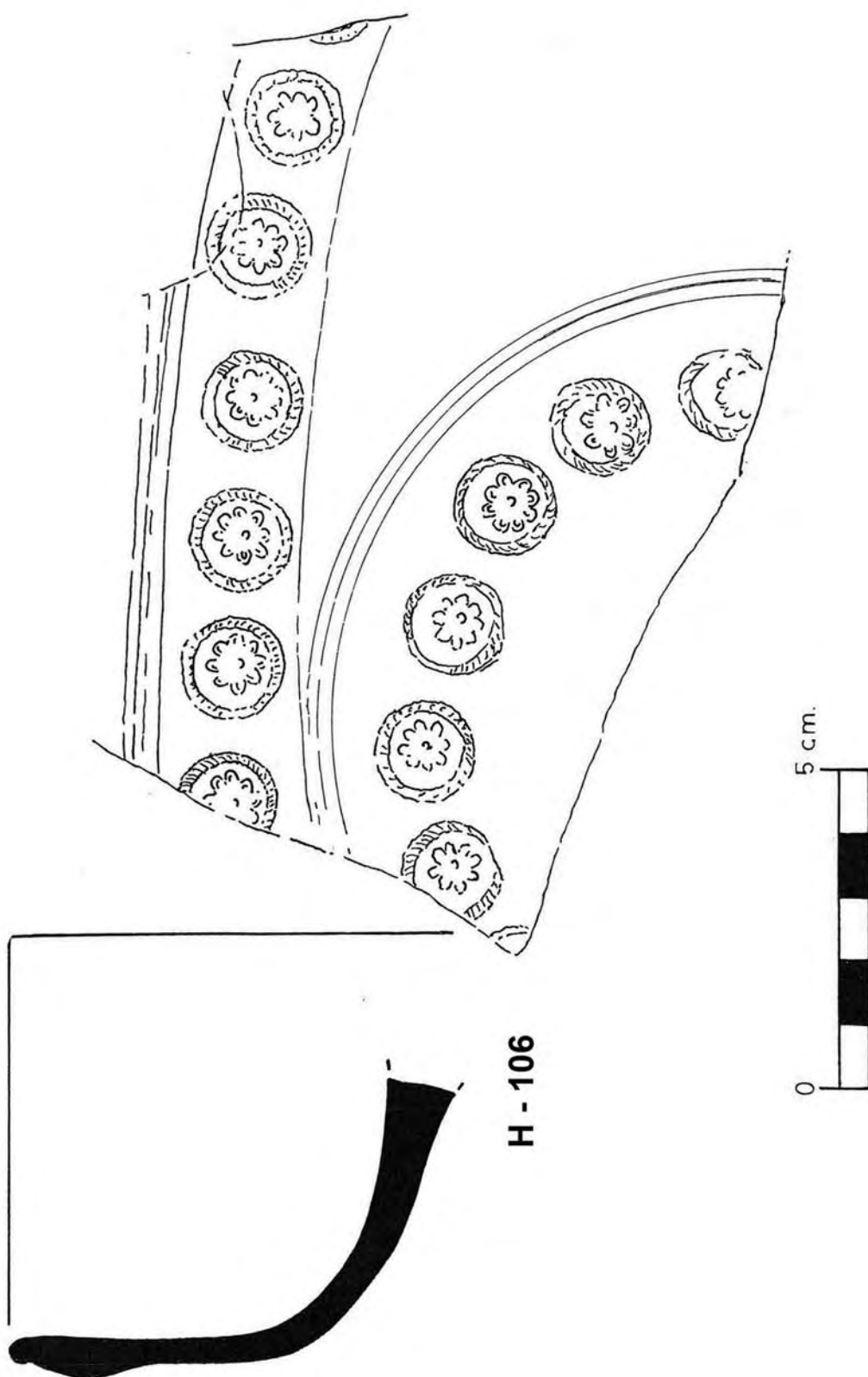

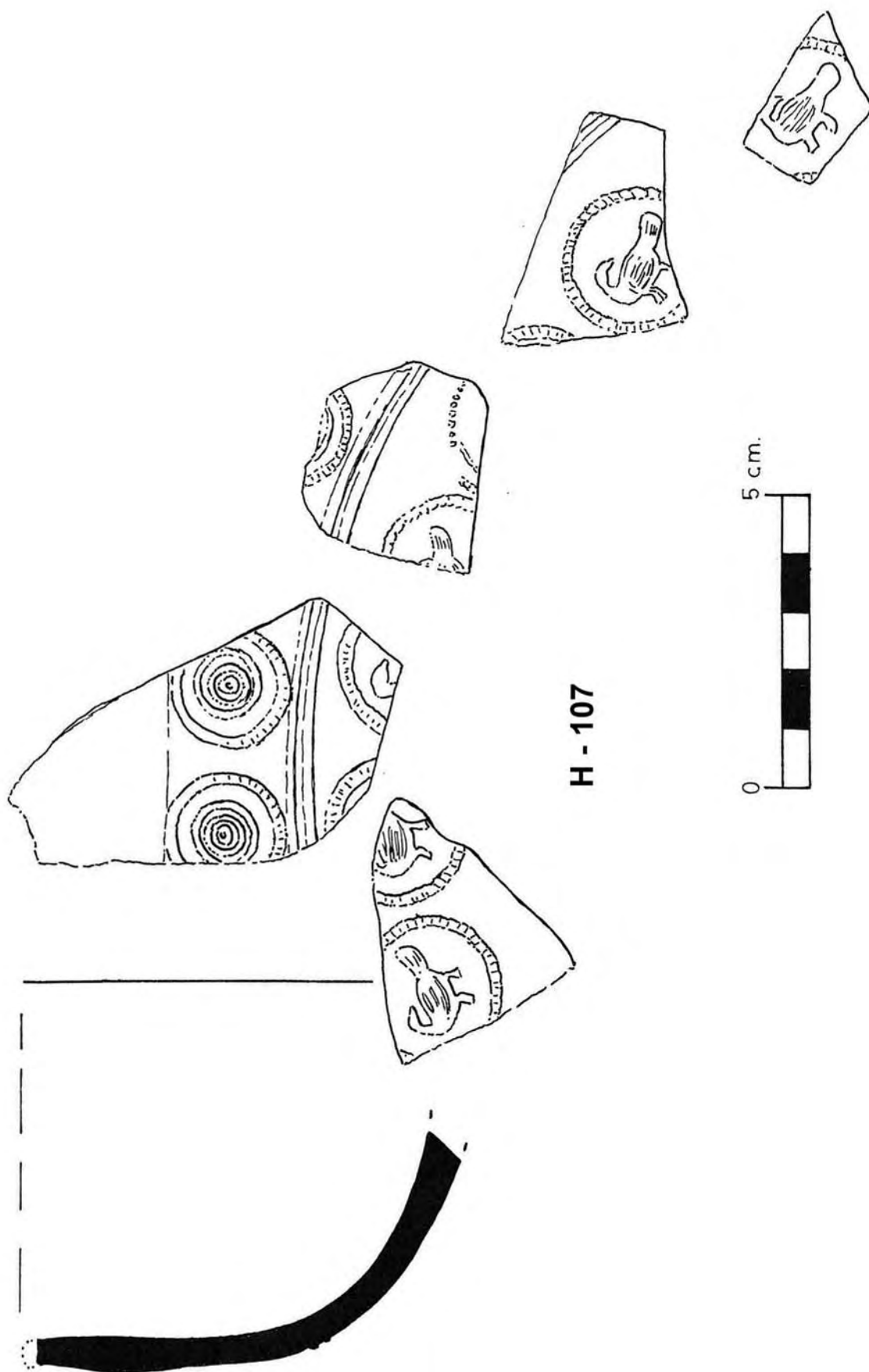
H - 104

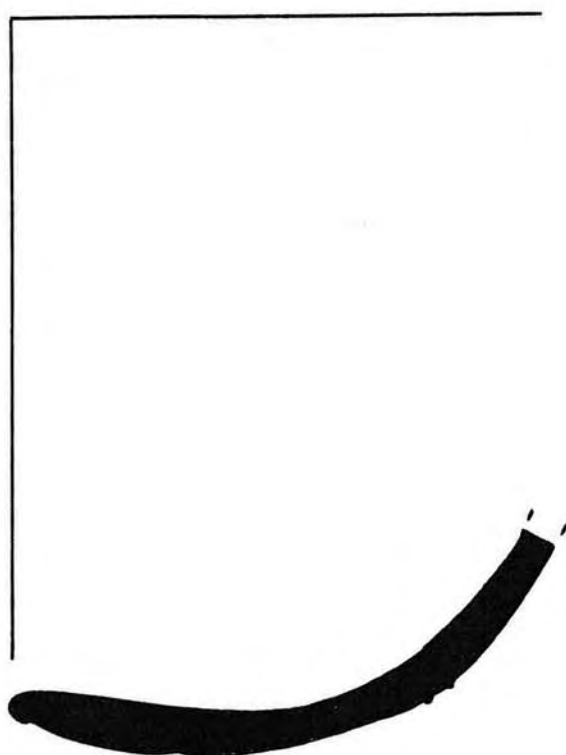
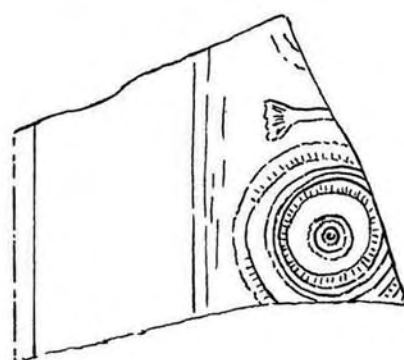
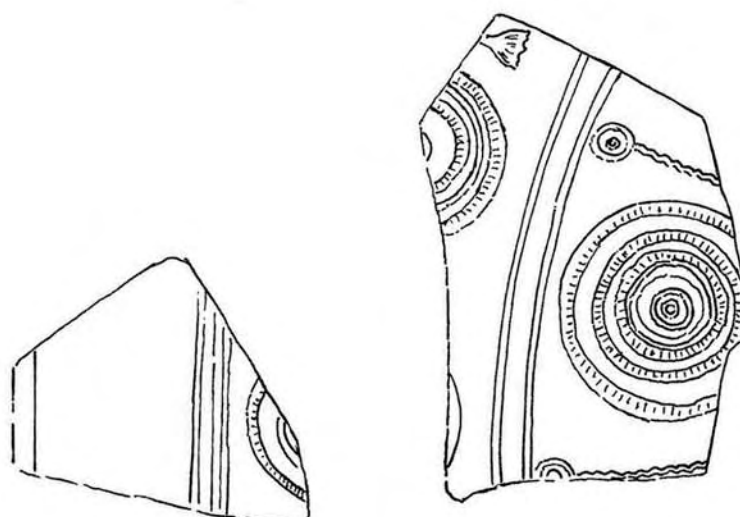

H - 105

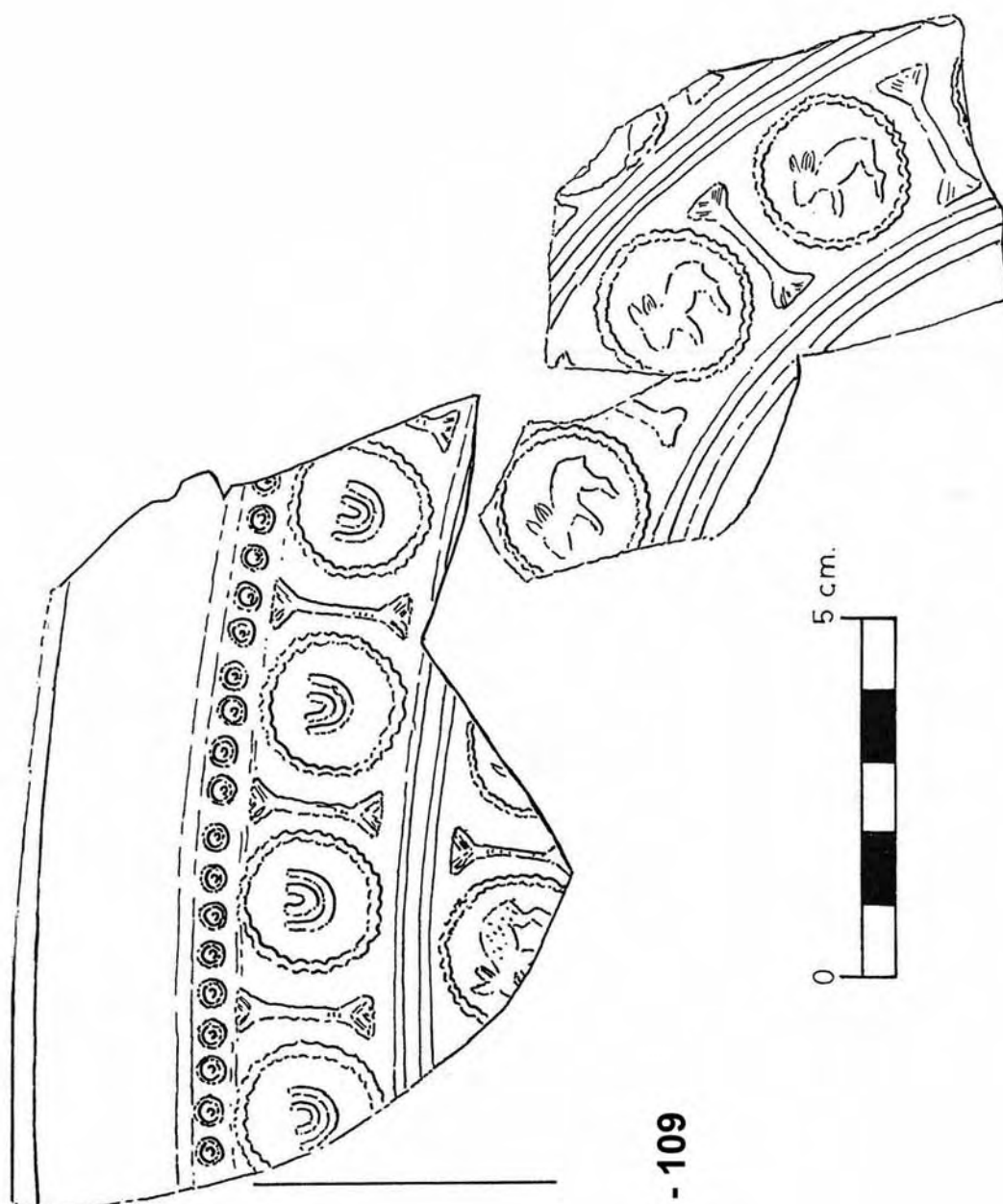

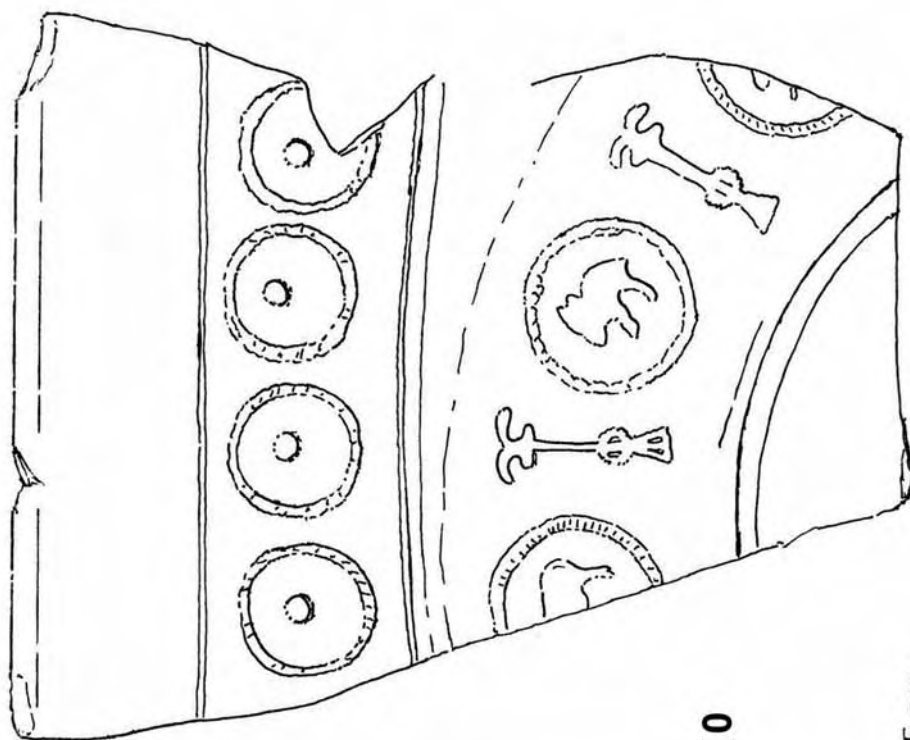

H - 108

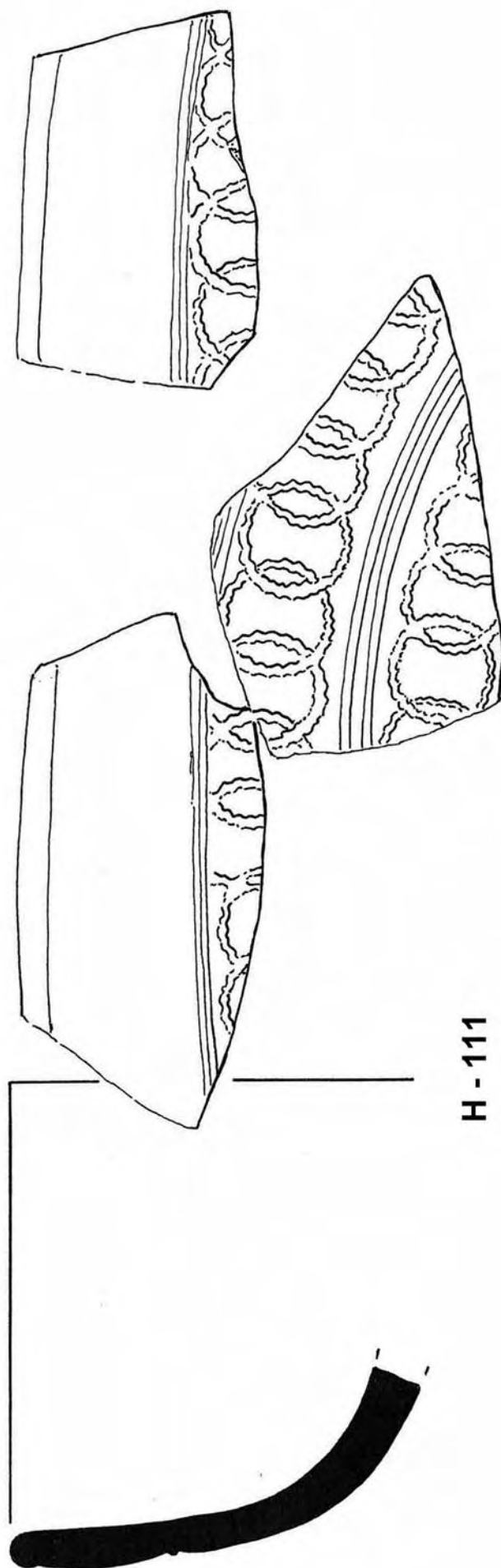

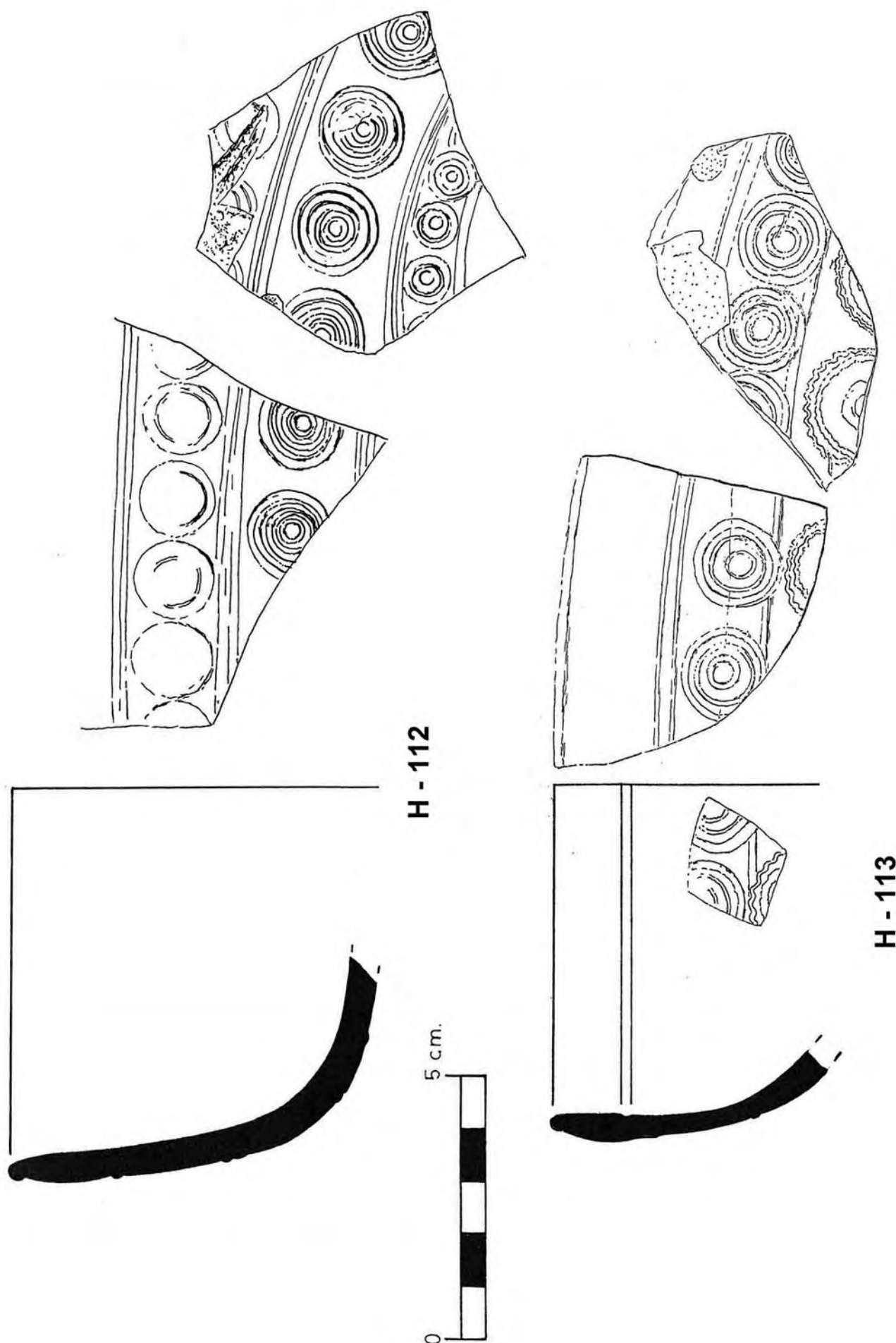
H - 109

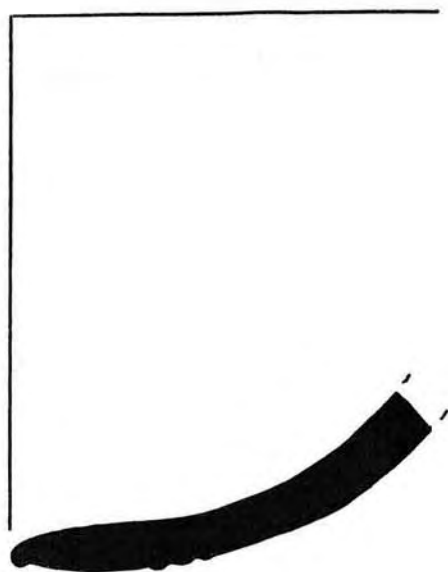
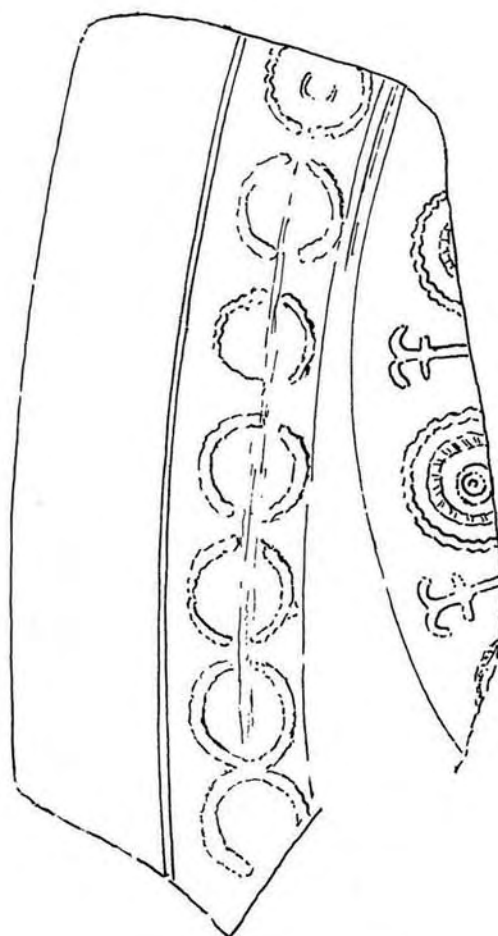
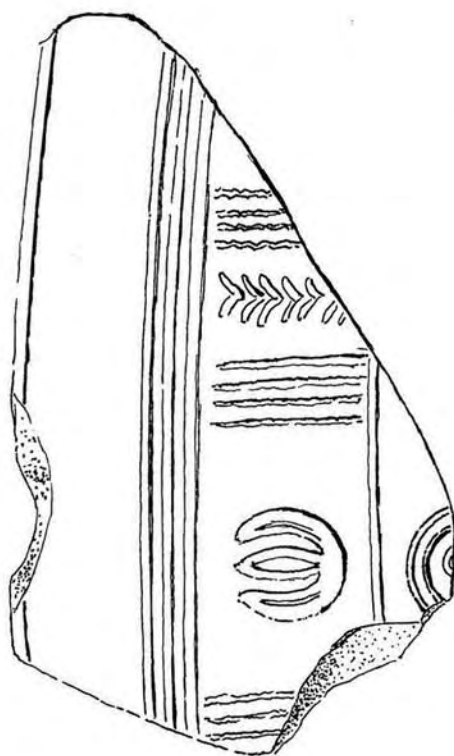

H - 110

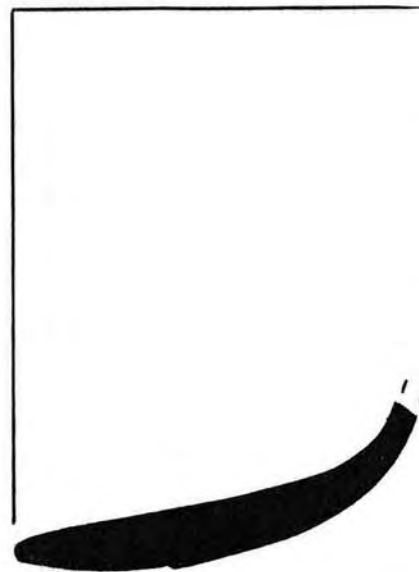

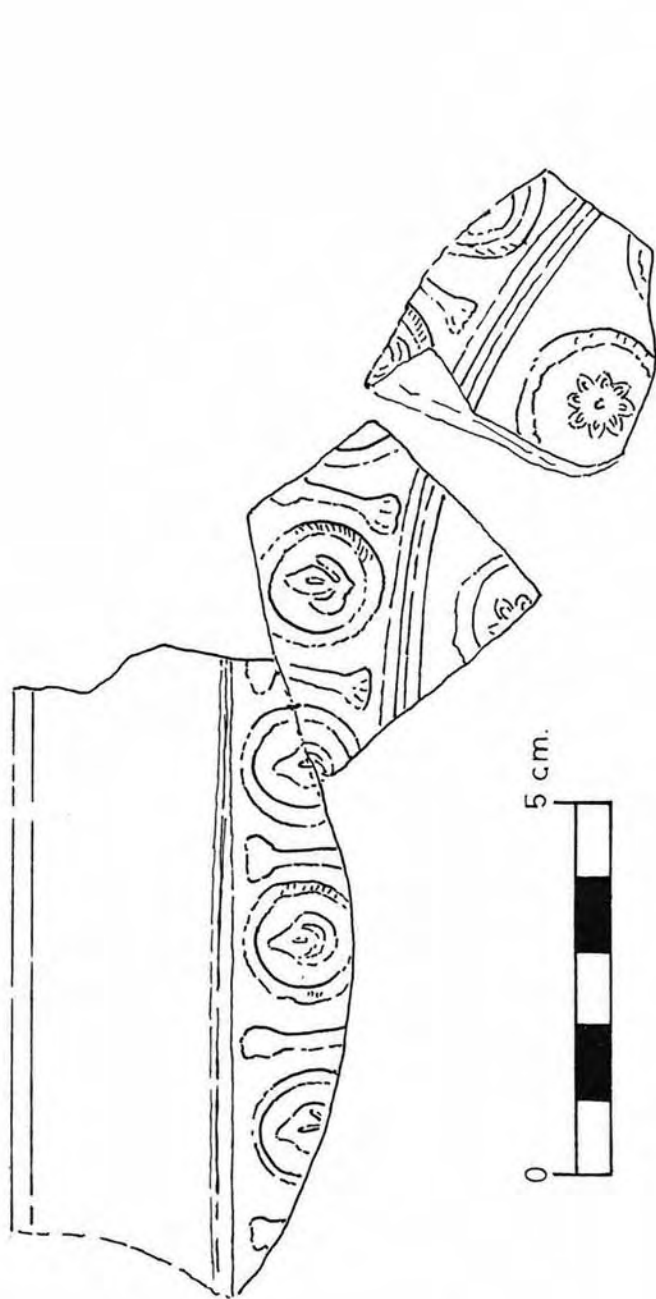

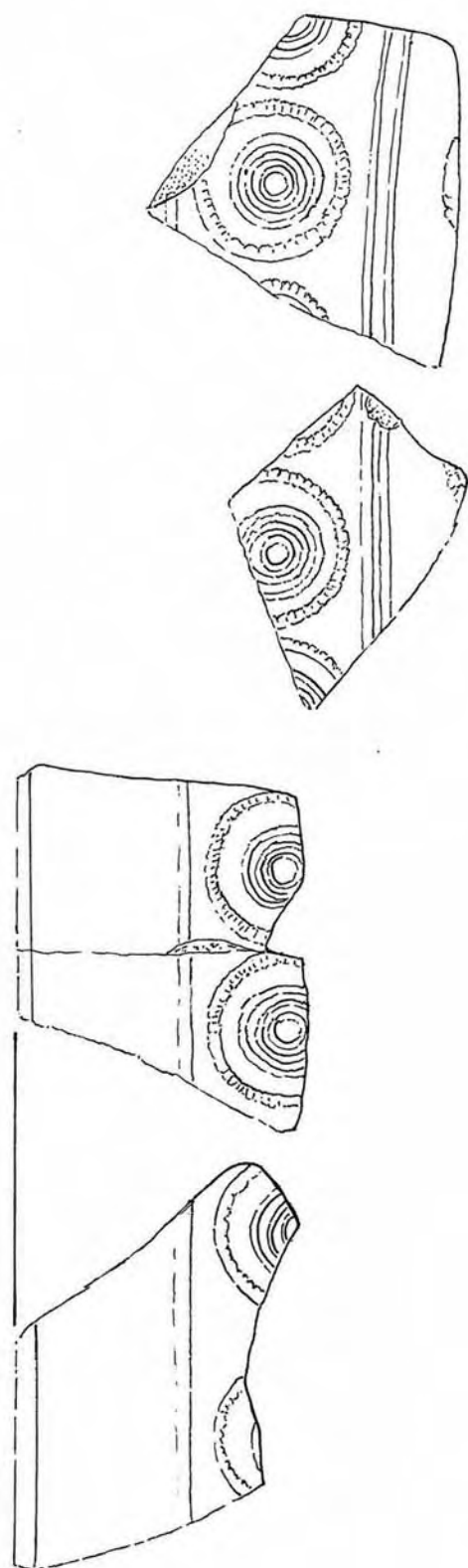
H - 114

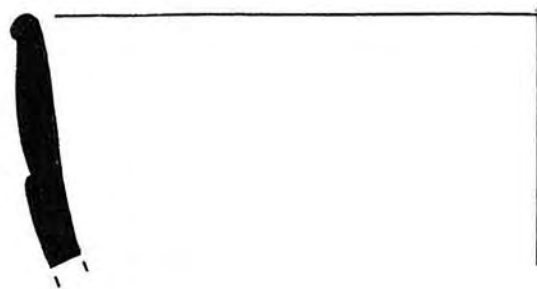
H - 115

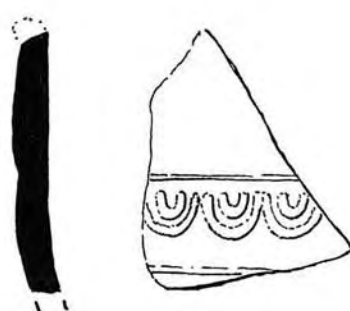
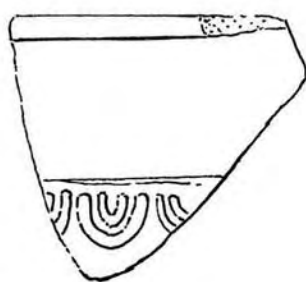
H - 116

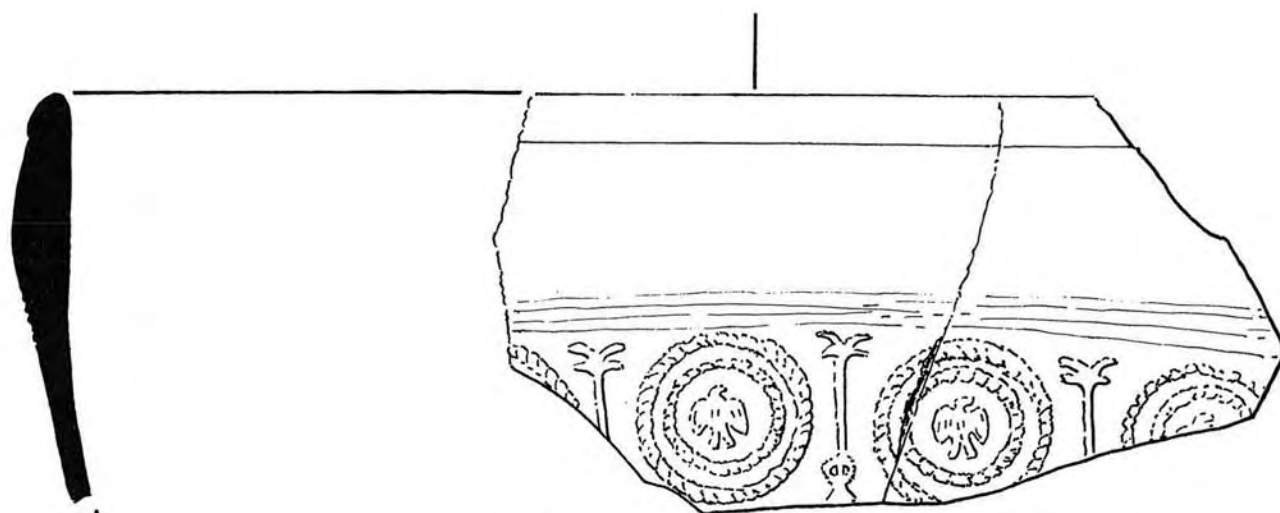
H - 117

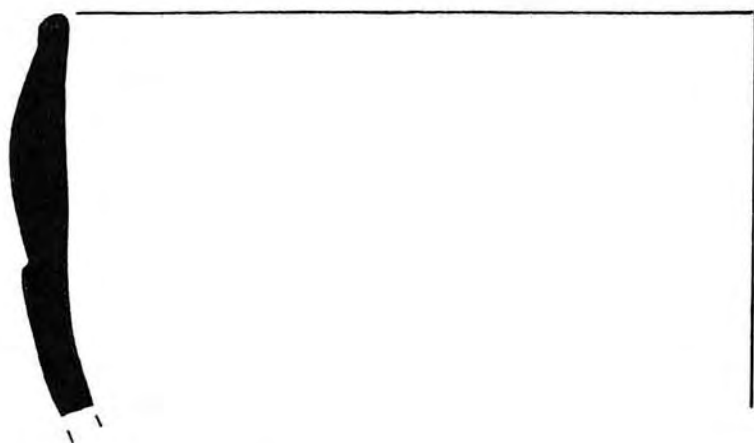
H - 118

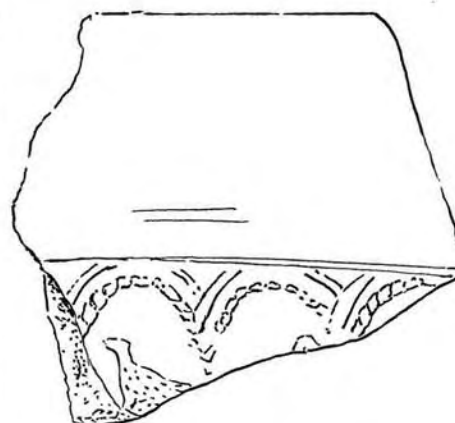
H - 119

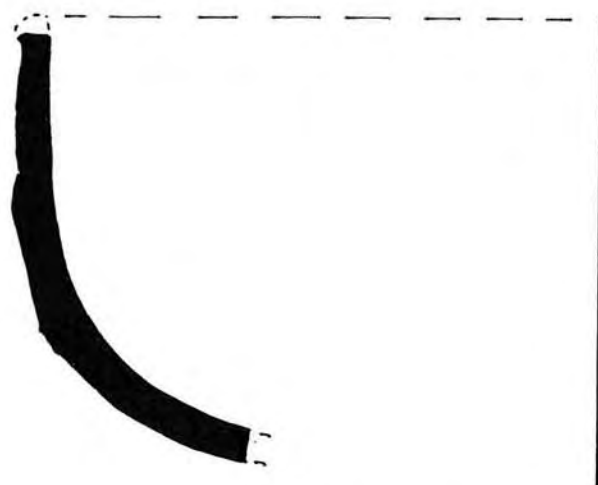

H - 120

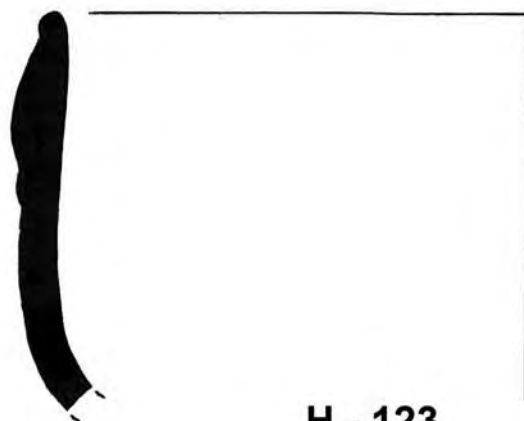
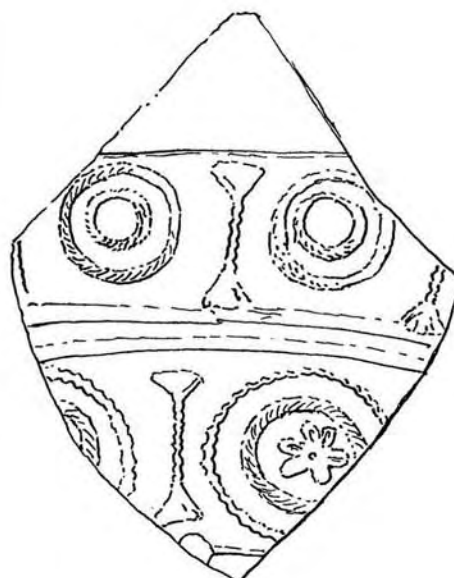

H - 121

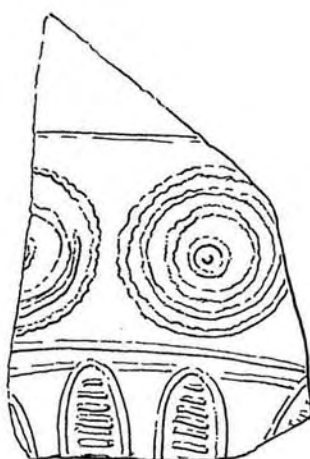
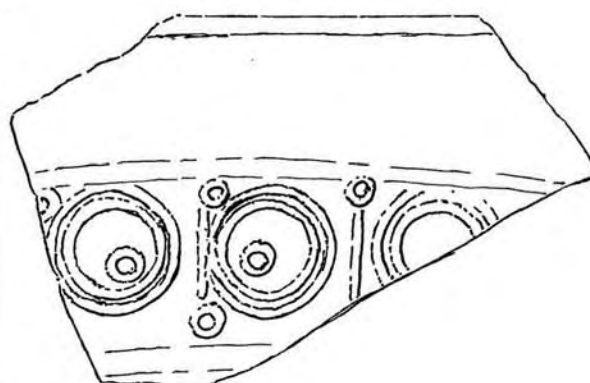

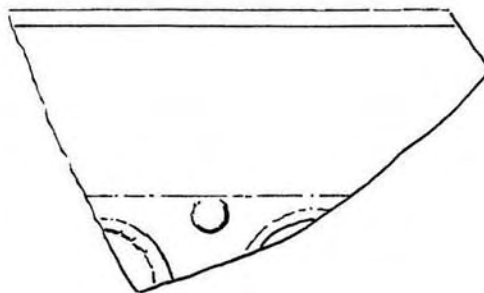
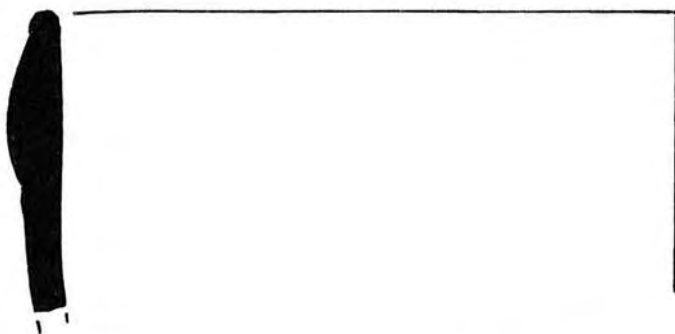
H - 122

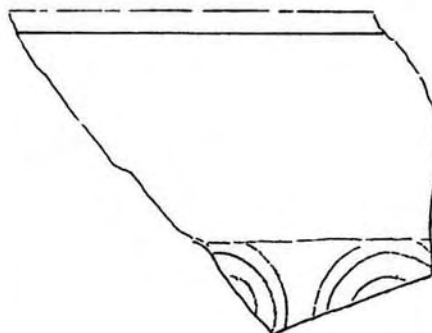
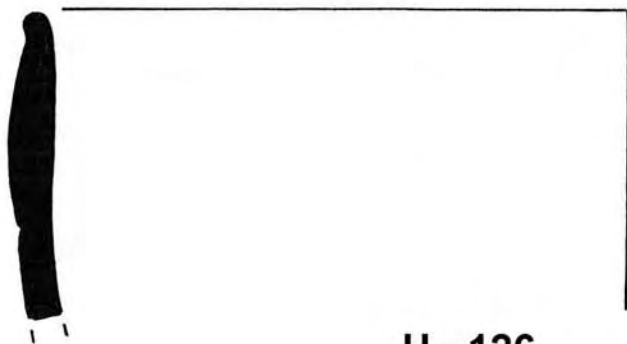
H - 123

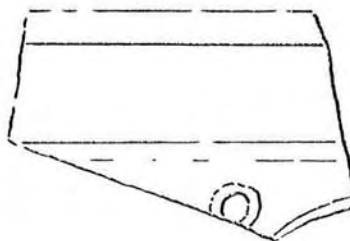
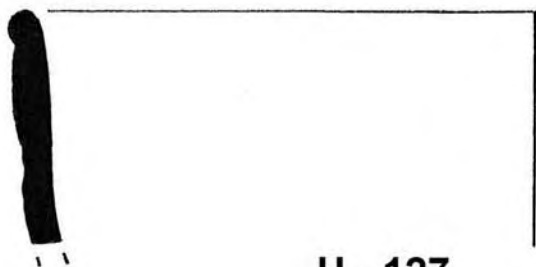
H - 124

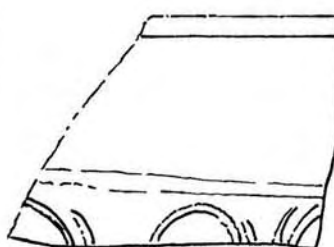
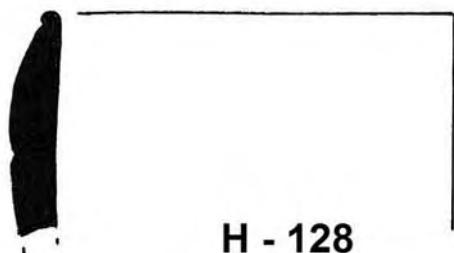
H - 125

H - 126

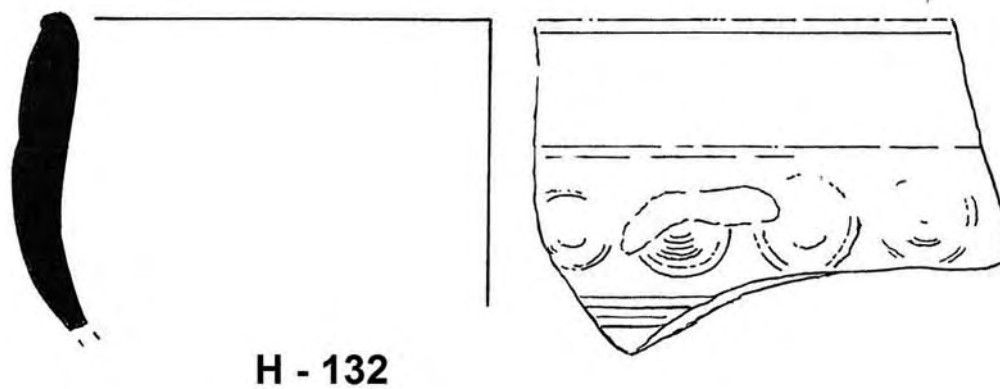
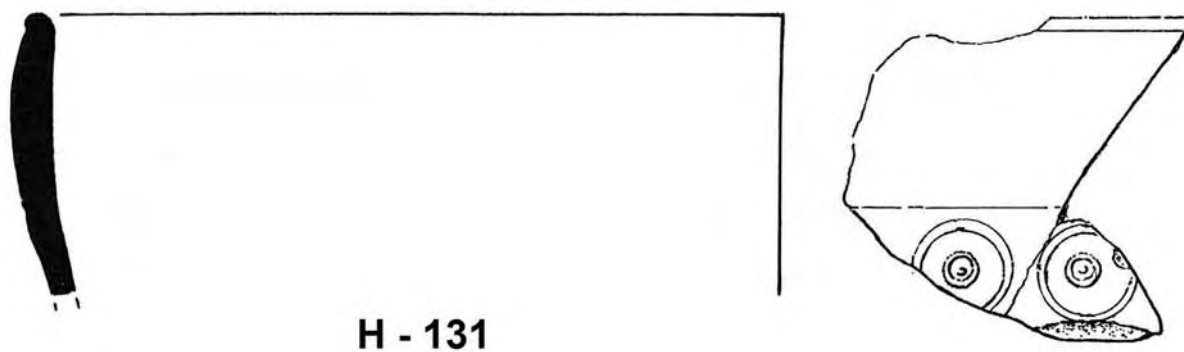
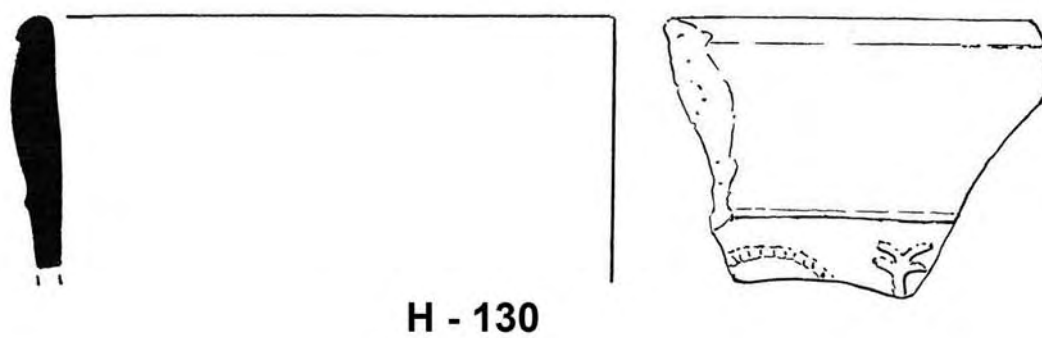
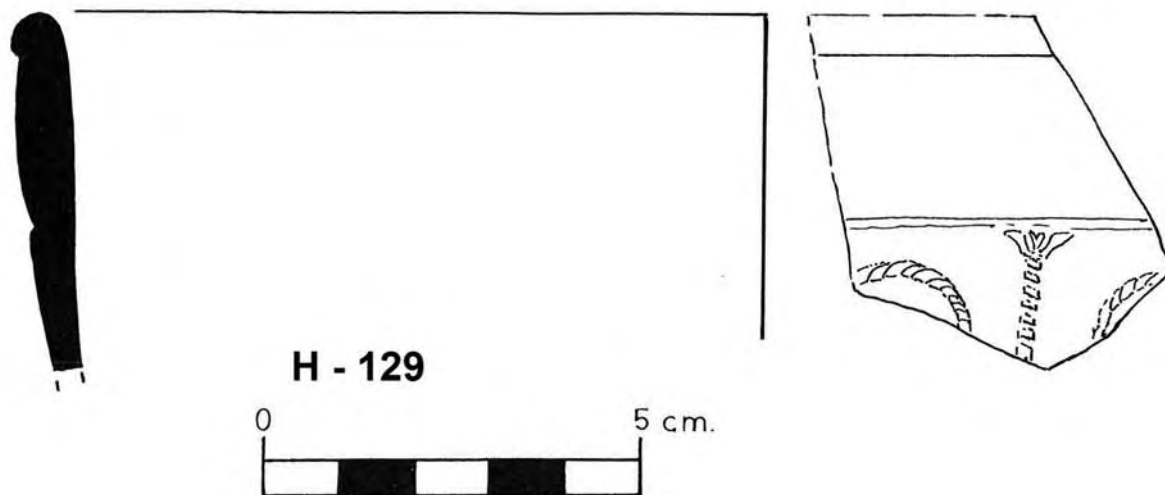

H - 127

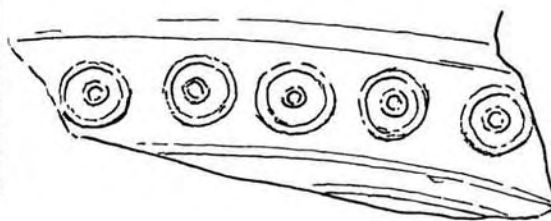
H - 128

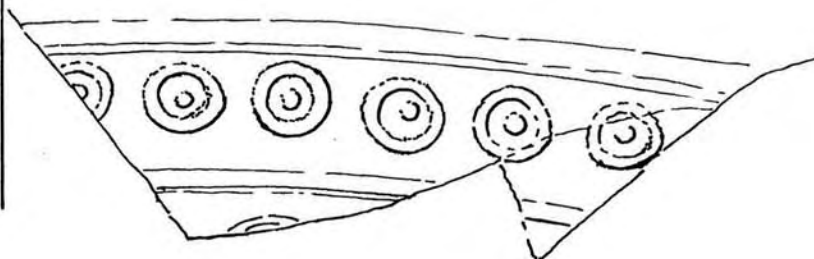

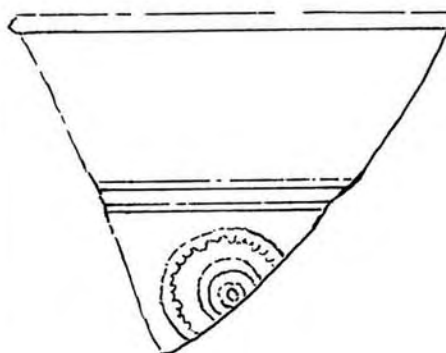
H - 133

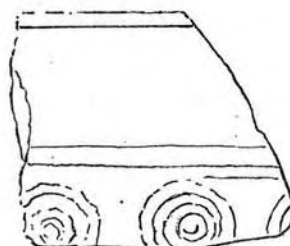
H - 134

H - 135

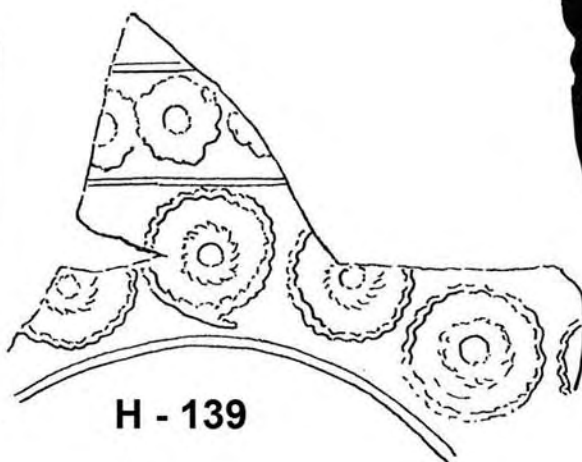
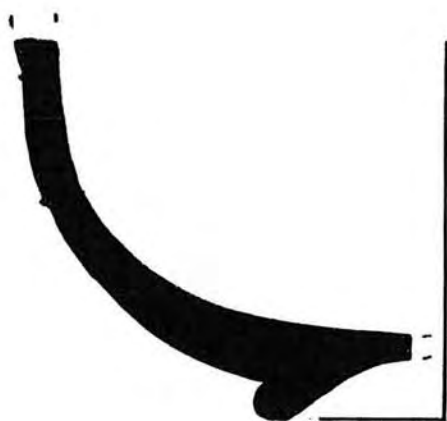
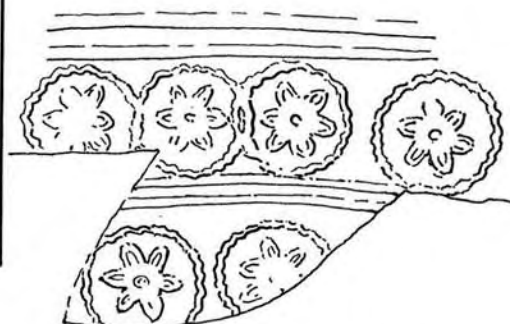

H - 136

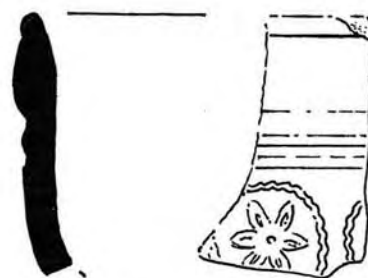

H - 137

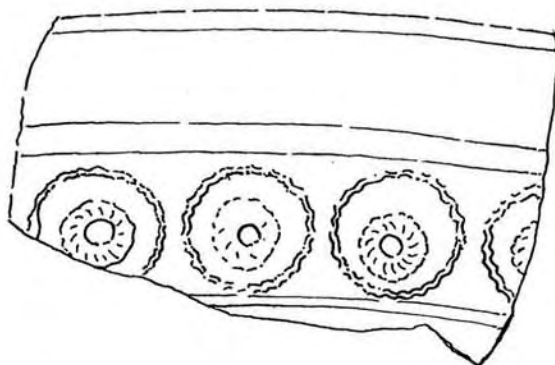
H - 139

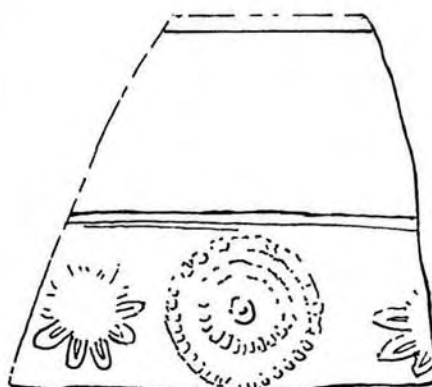
H - 138

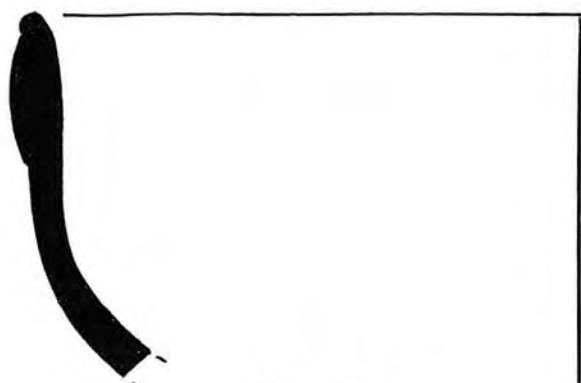

H - 140

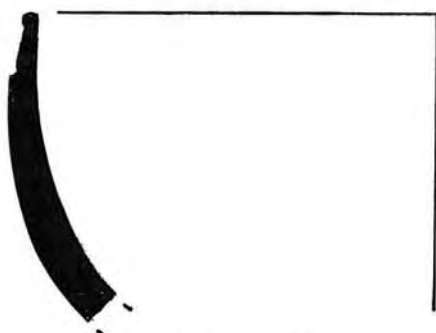
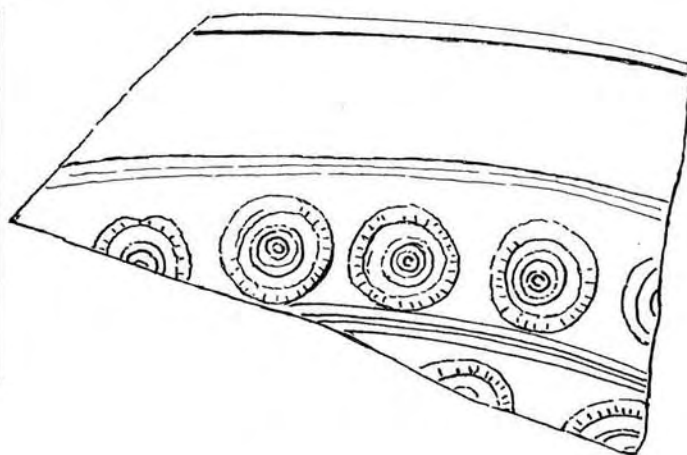

H - 141

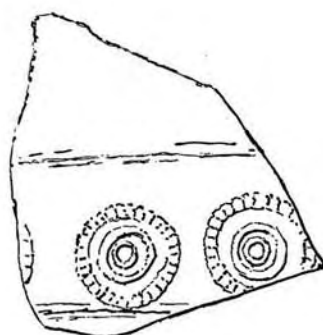
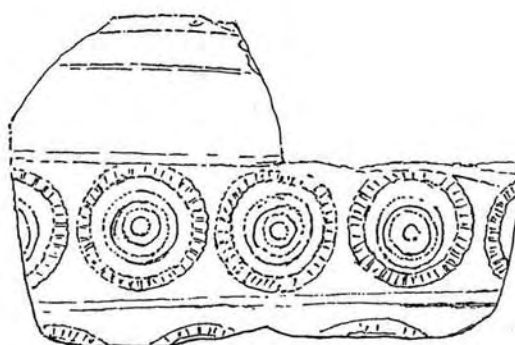

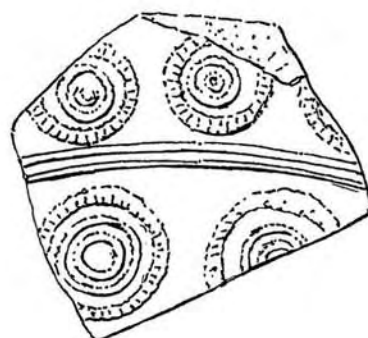
H - 142

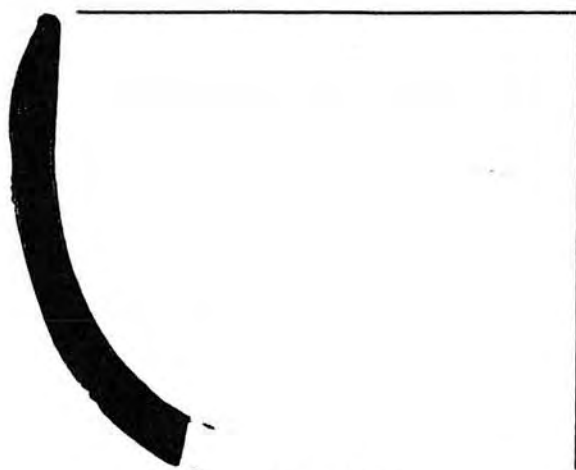

H - 143

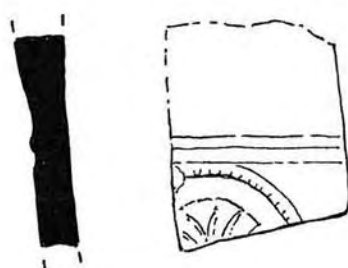
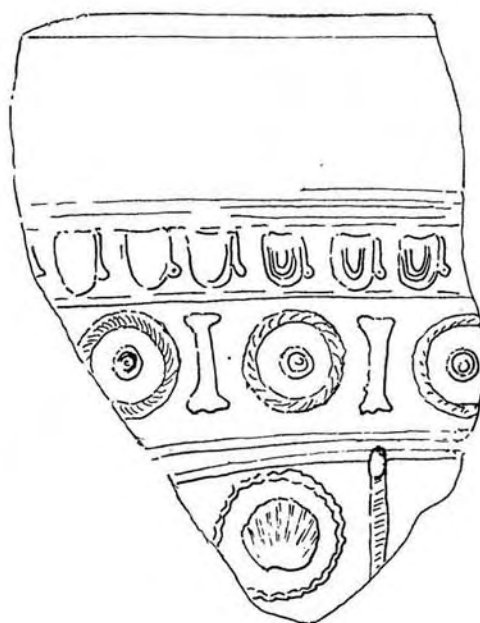

H - 144

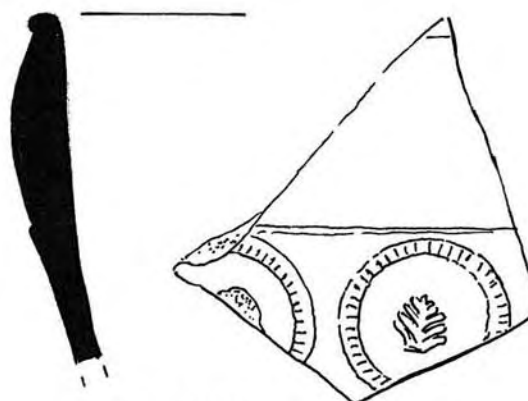

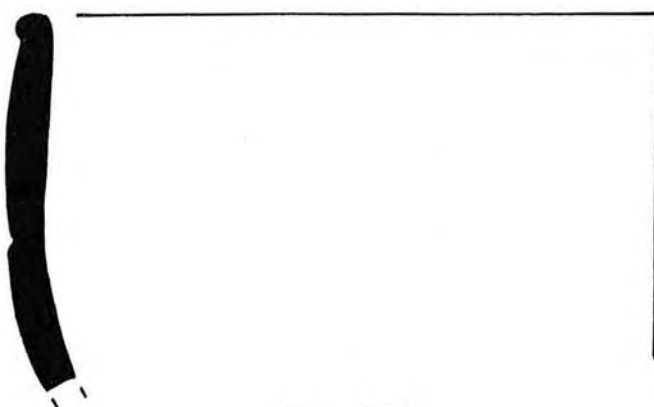
H - 145

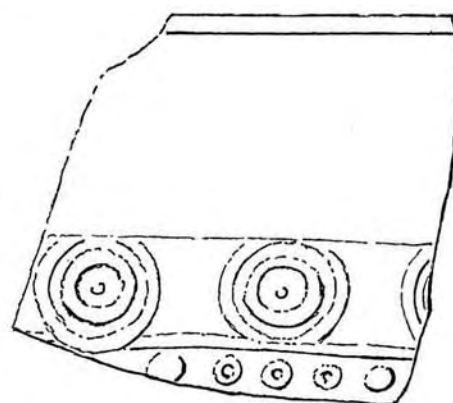
H - 146

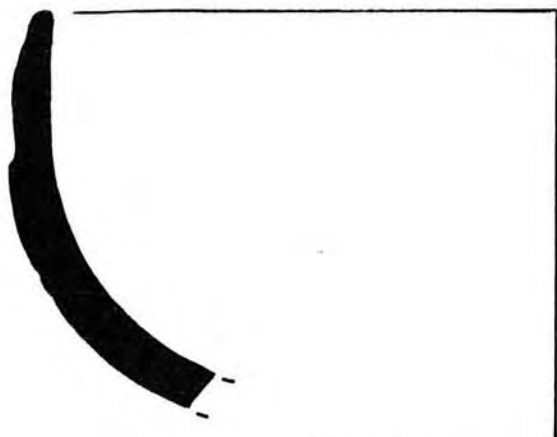

H - 147

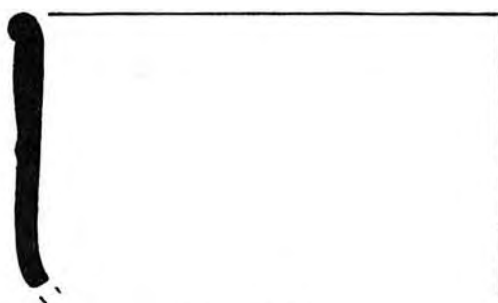
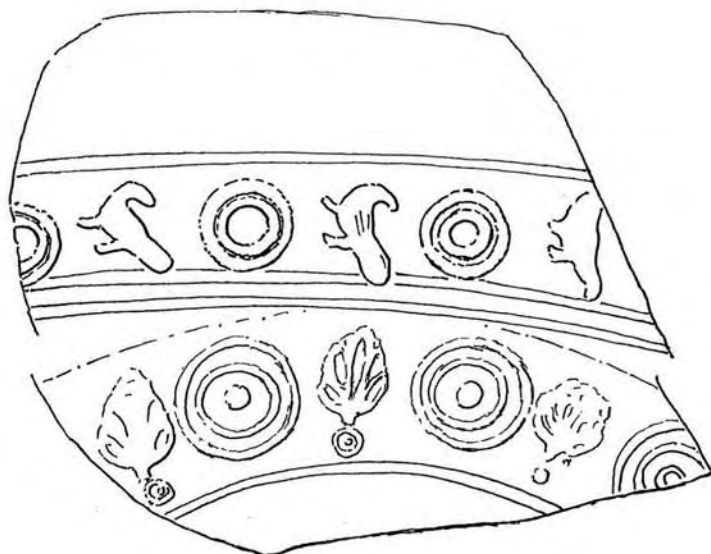

H - 148

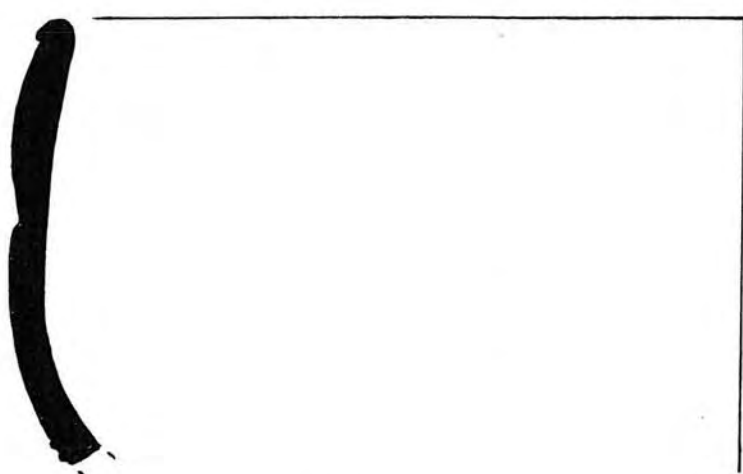
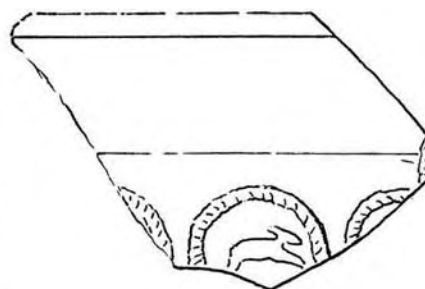

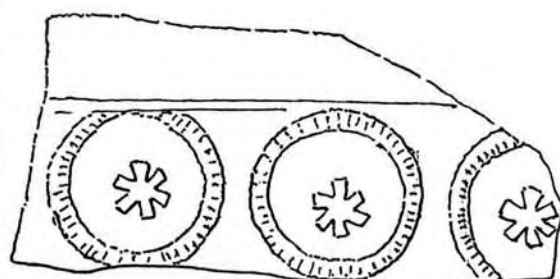
H - 149

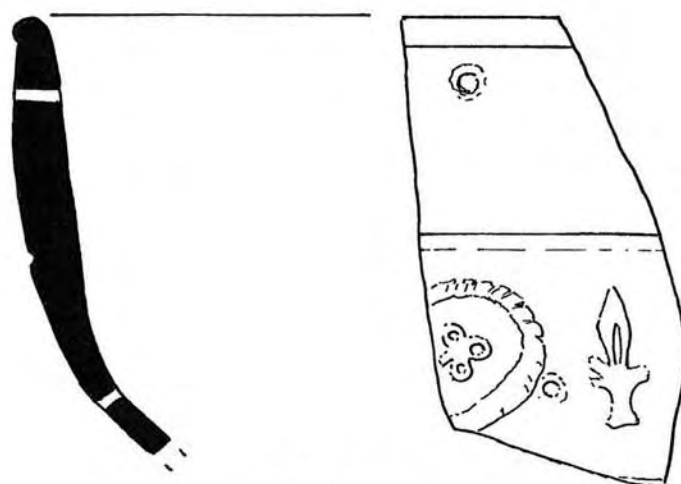
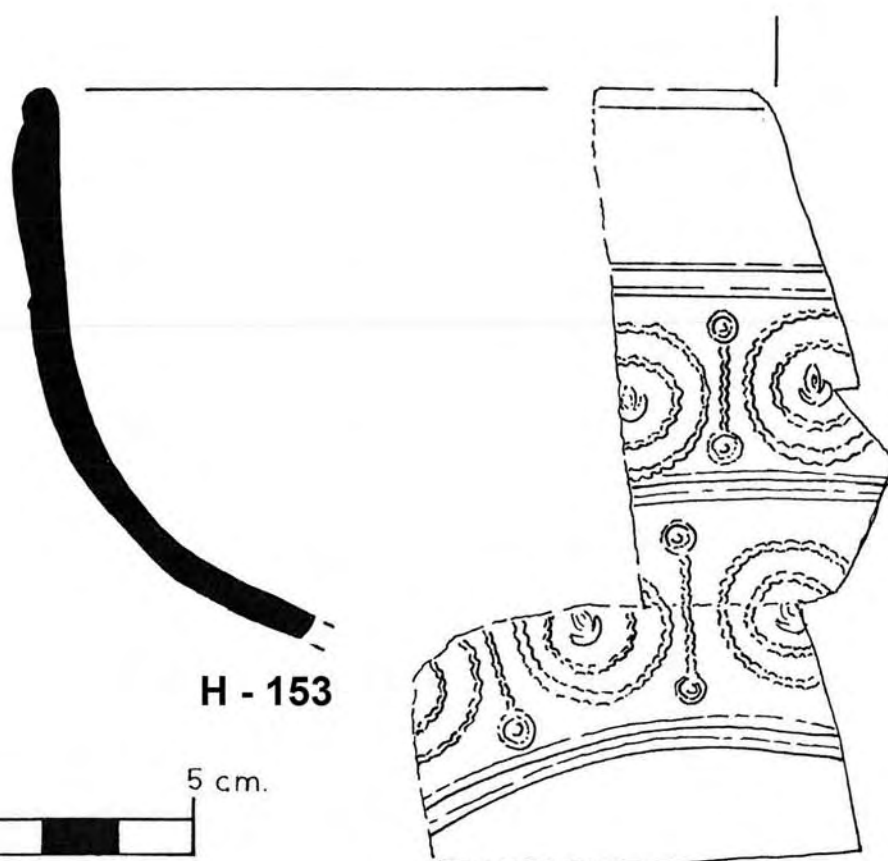
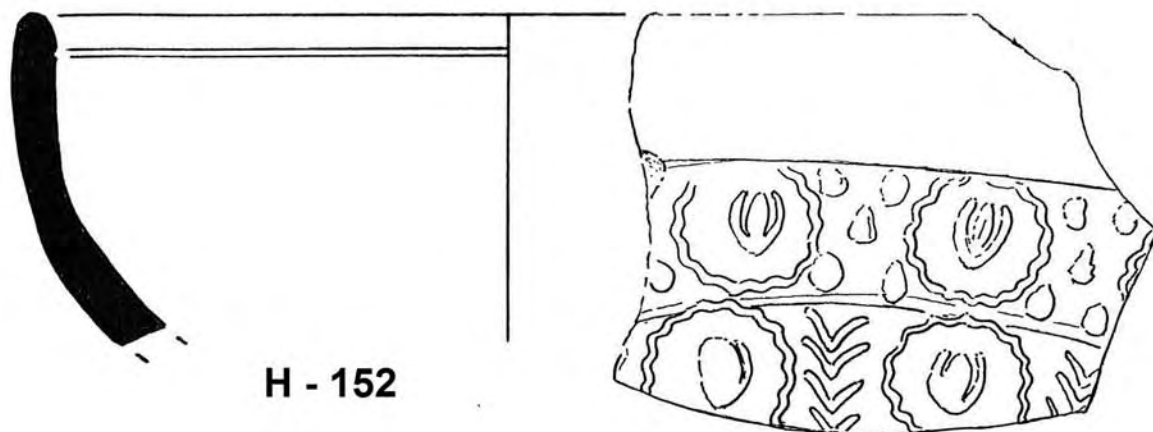

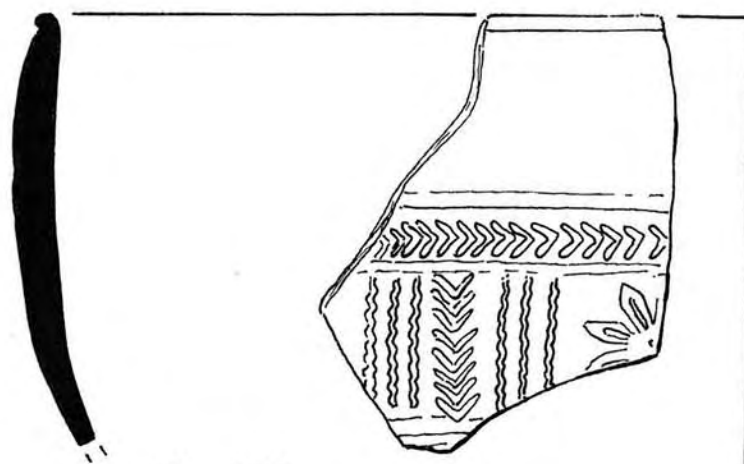
H - 150

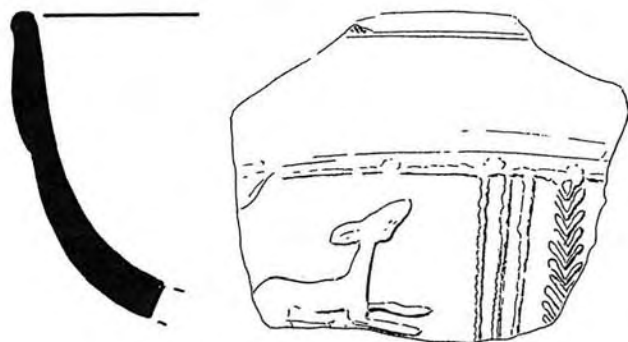
H - 151

H - 155

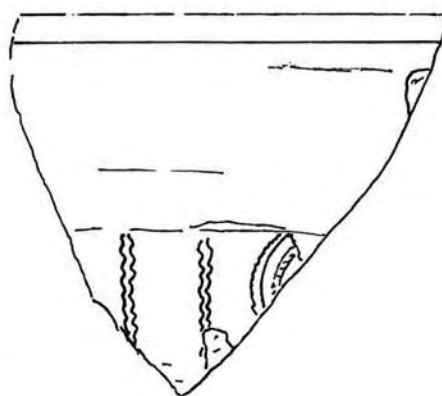
H - 156

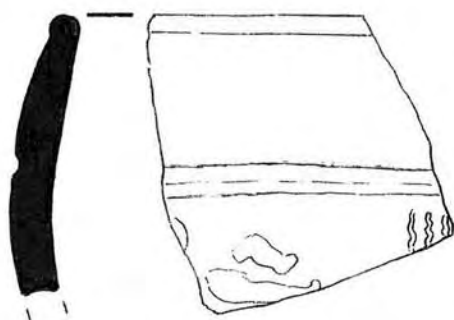

H - 157

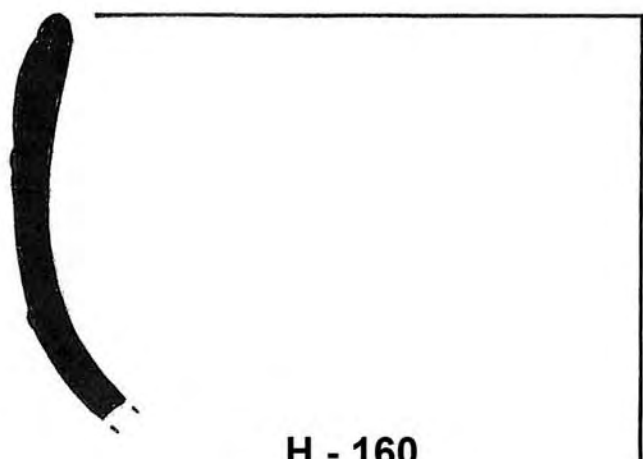
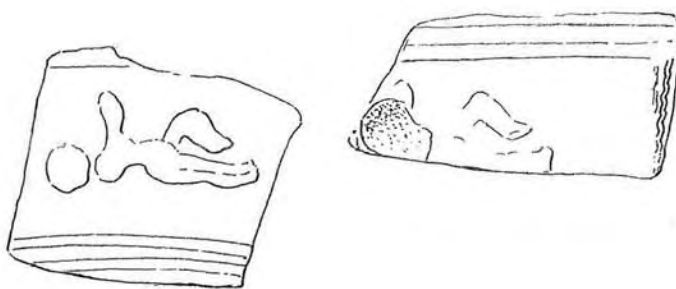

H - 158

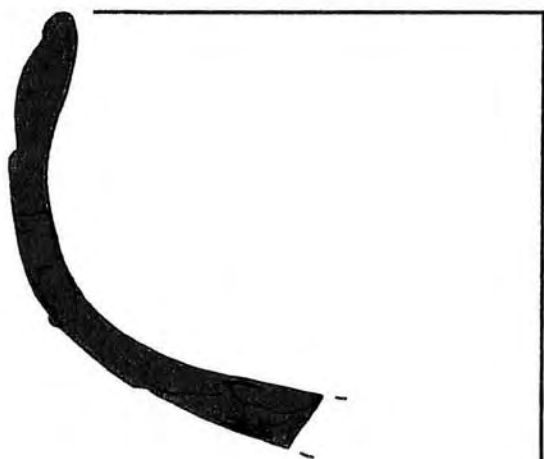
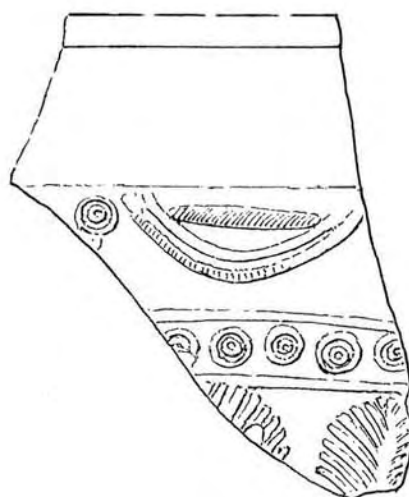

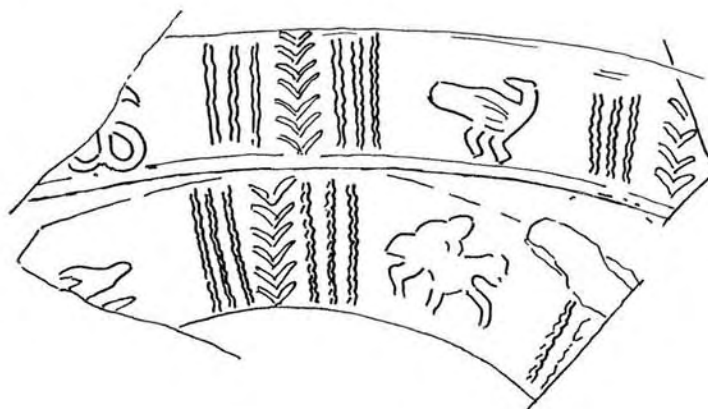
H - 159

H - 160

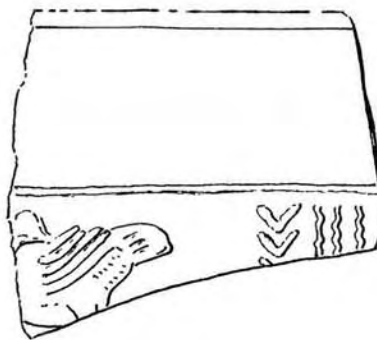

H - 161

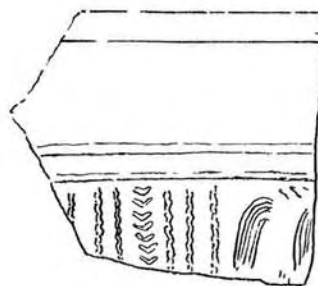

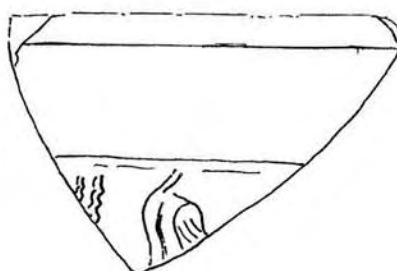
H - 162

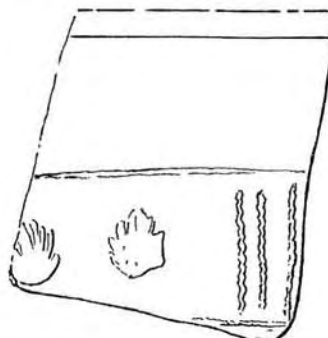
H - 163

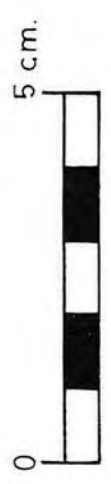
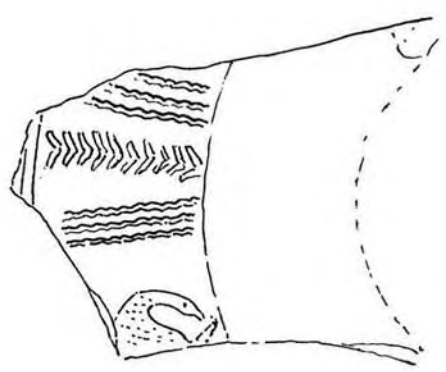

H - 164

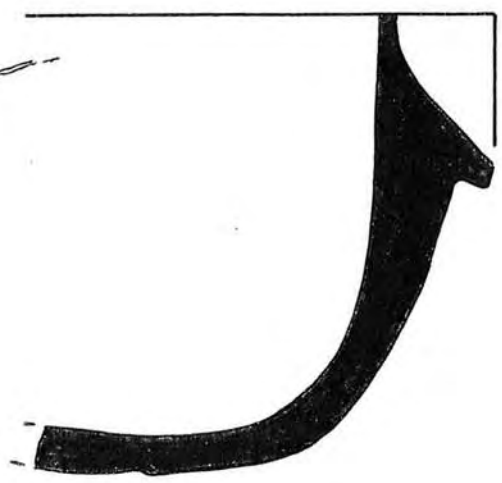
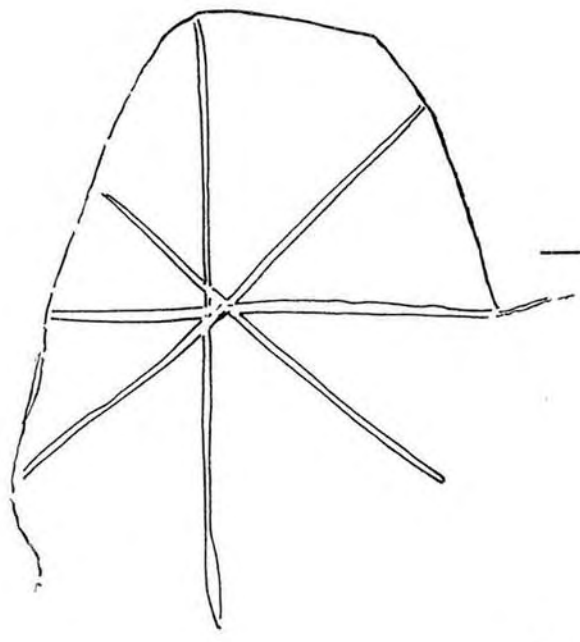
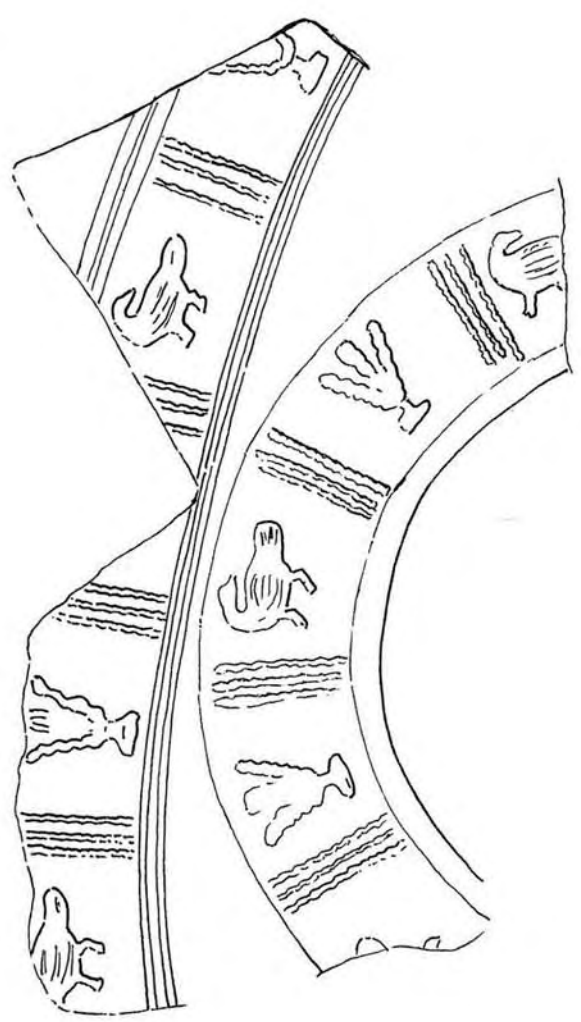

H - 165

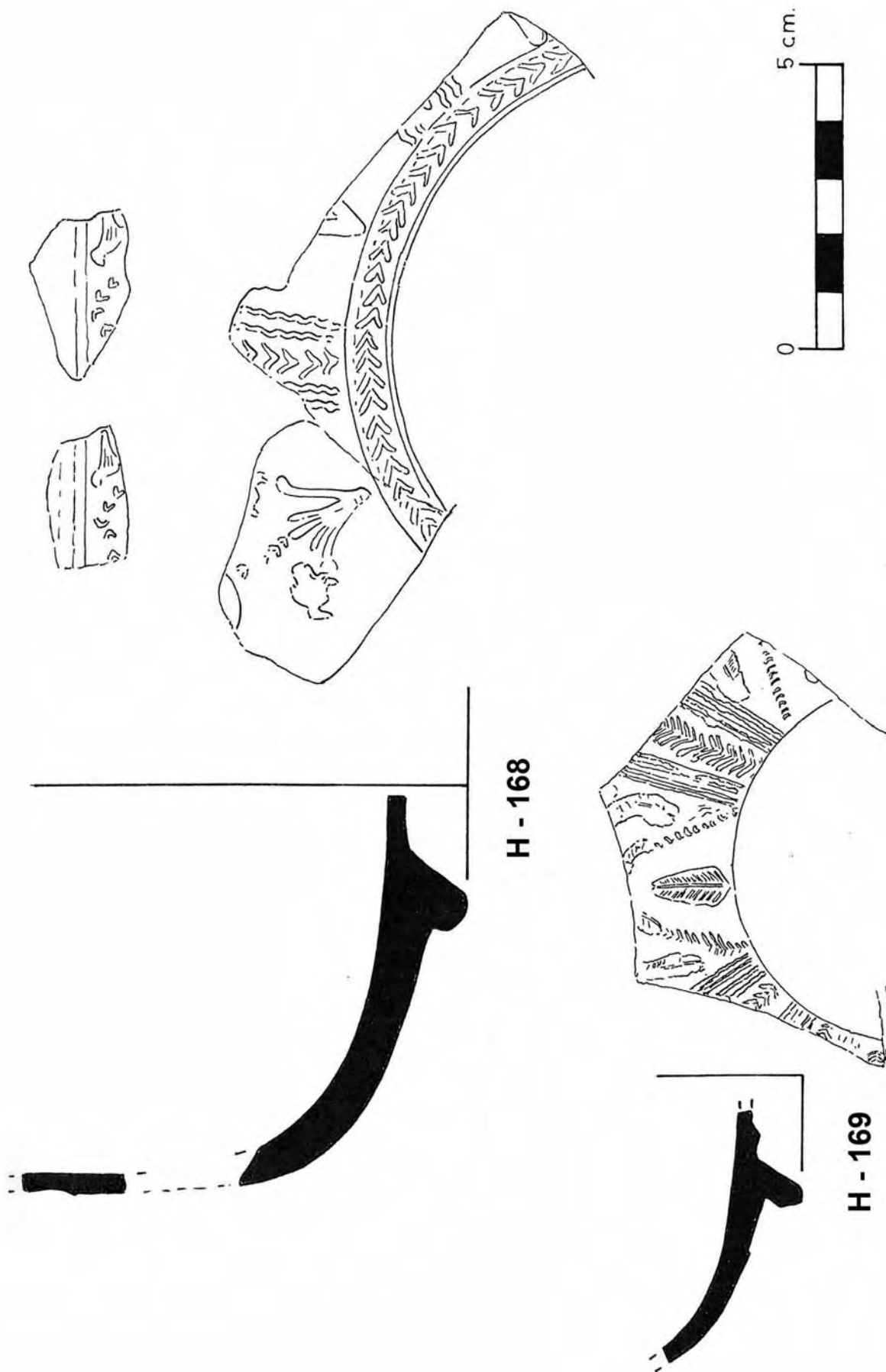

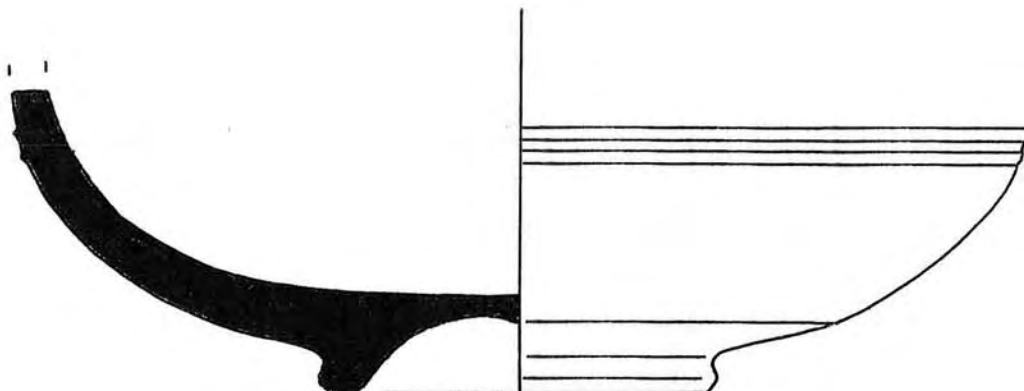
H - 166

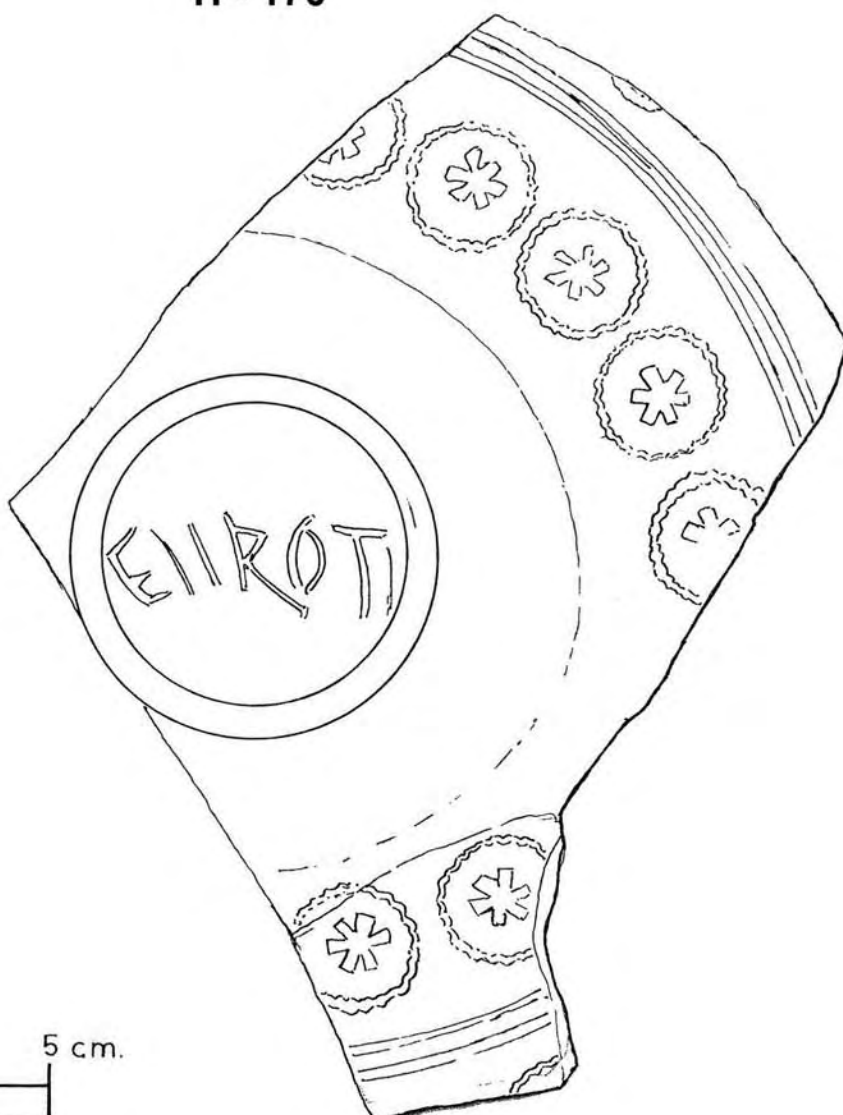
H - 167

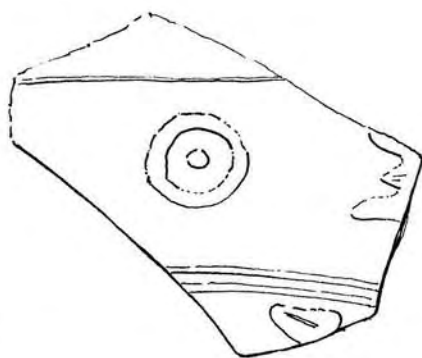

ΕΙΡΩΤΙ

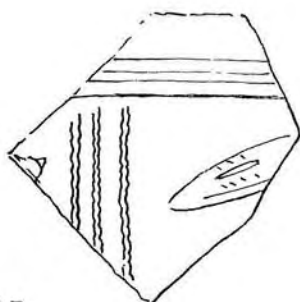
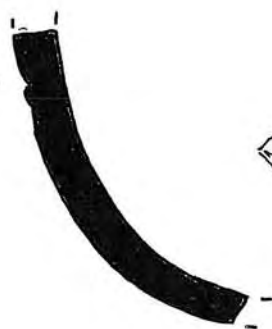
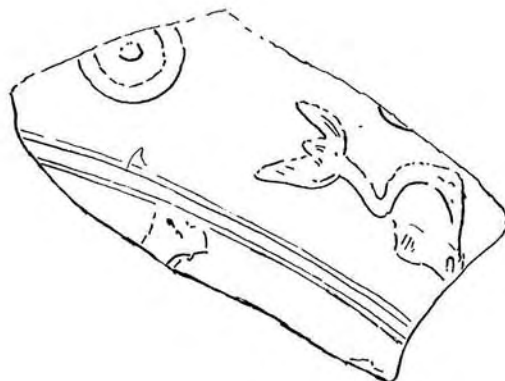

H - 170

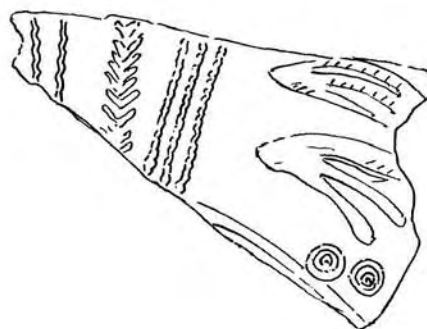

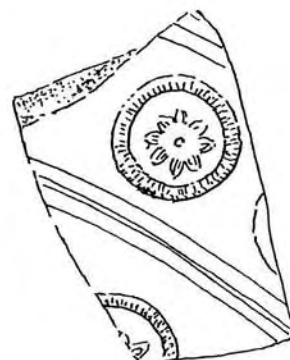
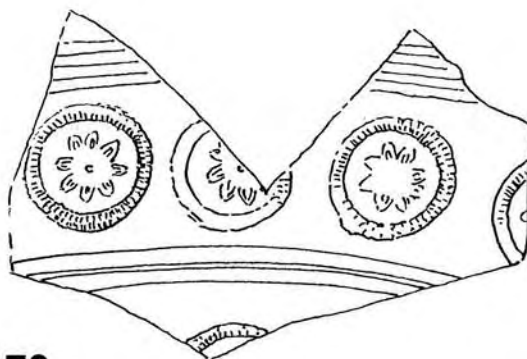
H - 171

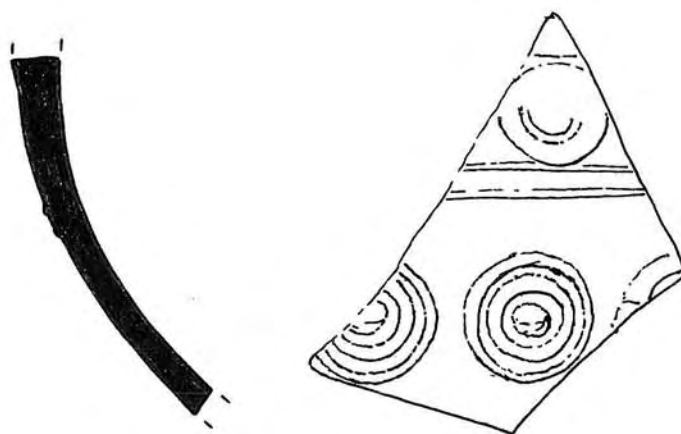

H - 172

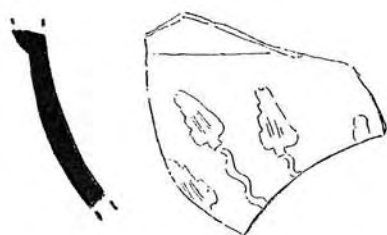

H - 173

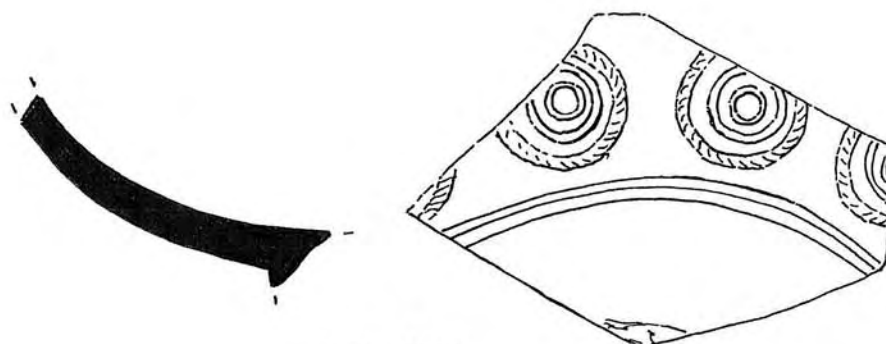

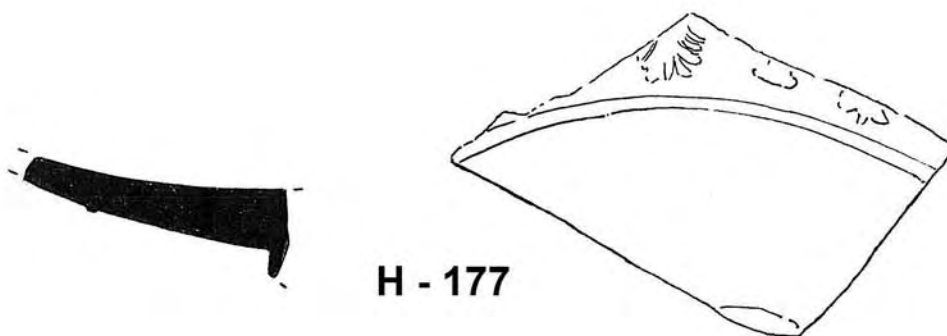
H - 174

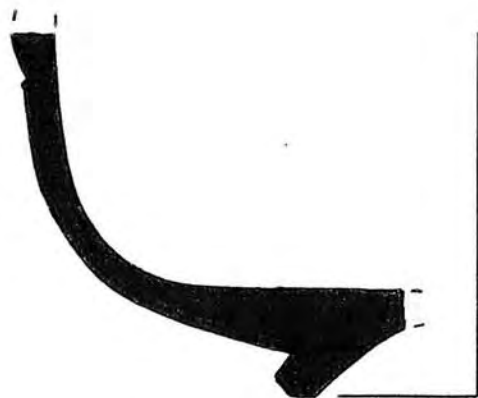
H - 175

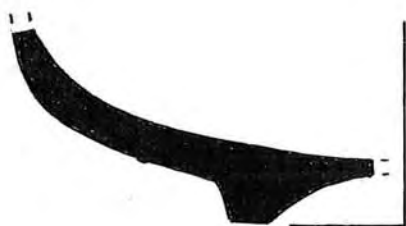
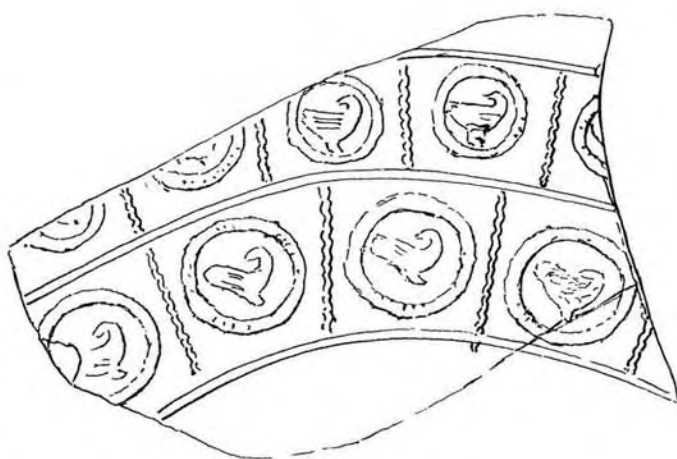
H - 176

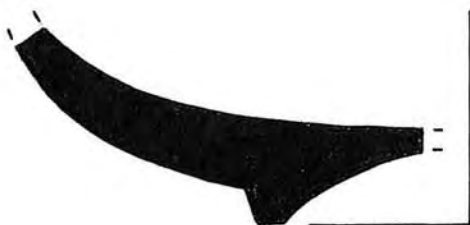
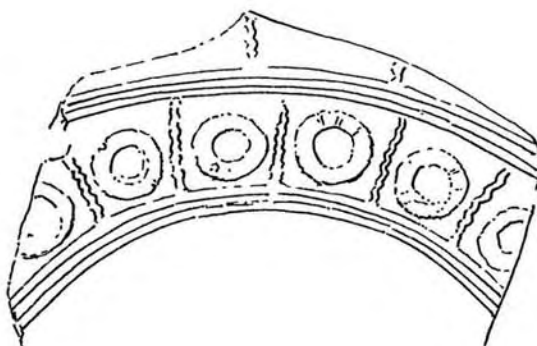
H - 177

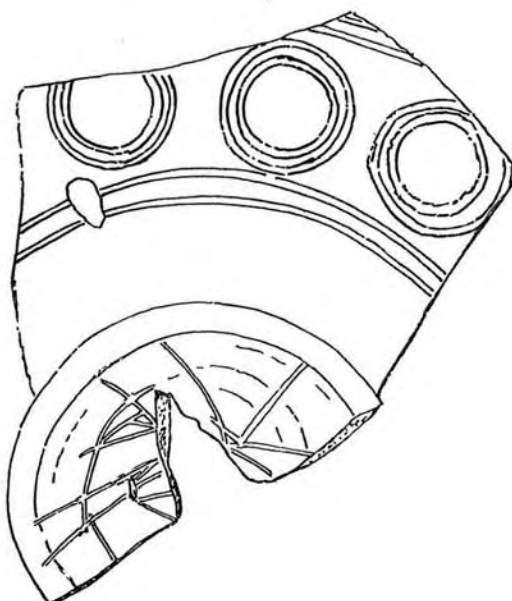
H - 178

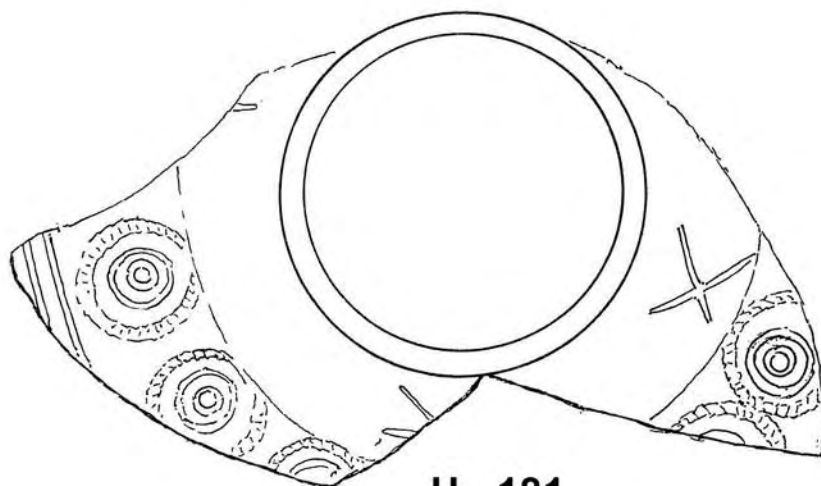
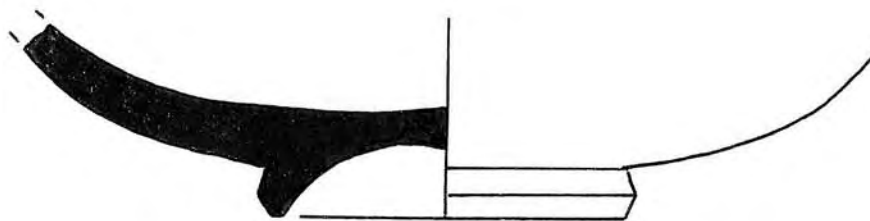

H - 179

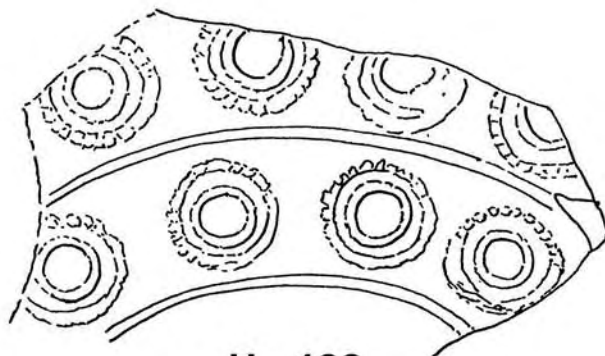
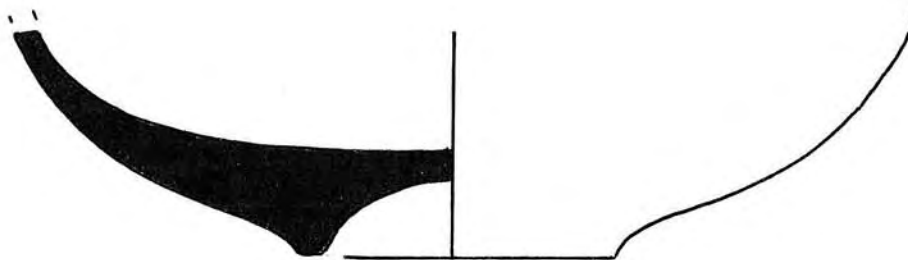

H - 180

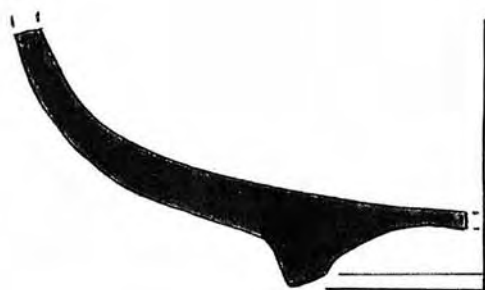

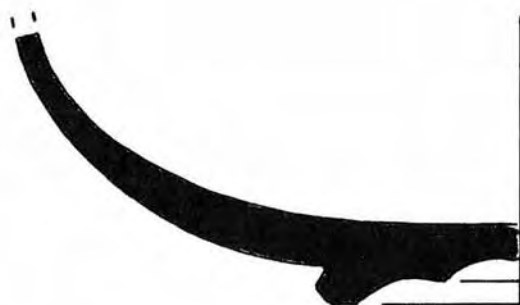
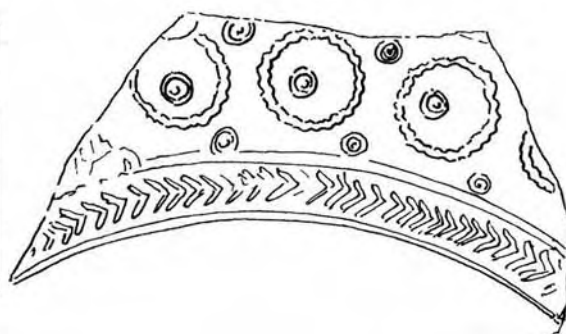
H - 181

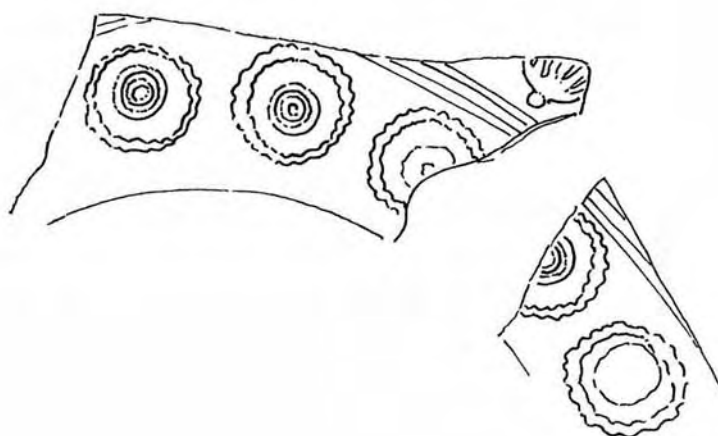
H - 182

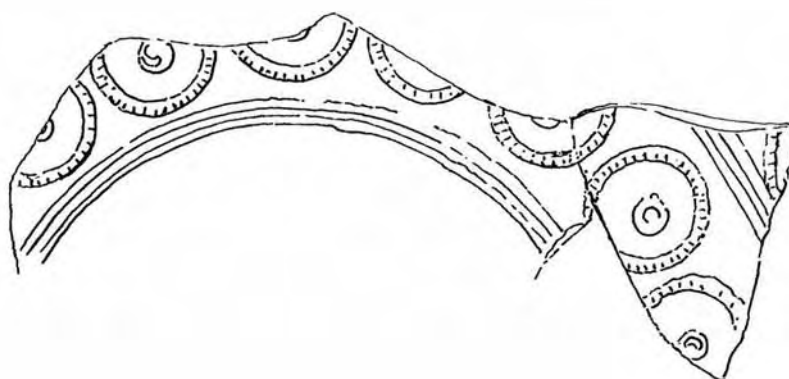
H - 183

H - 184

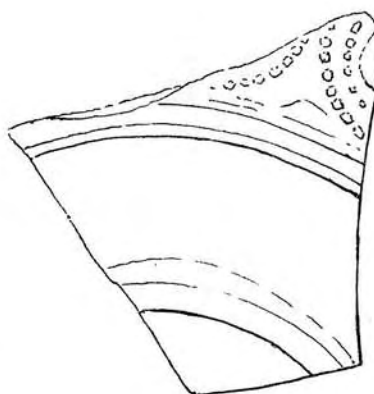

H - 185

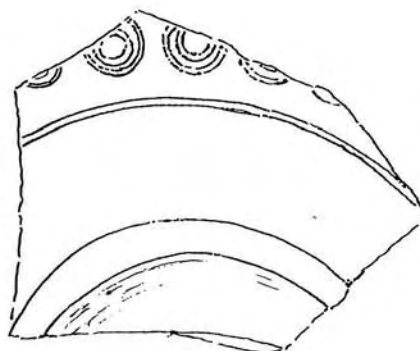

H - 186

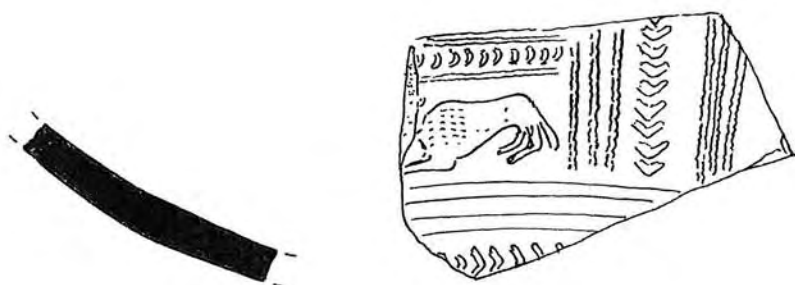

H - 187

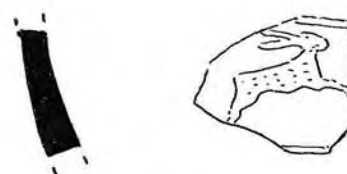

H - 188

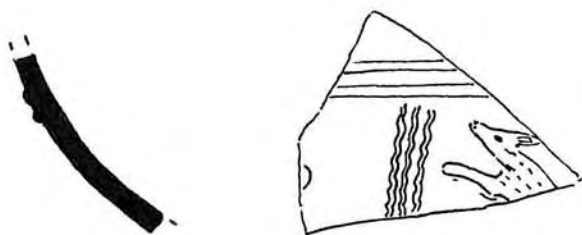

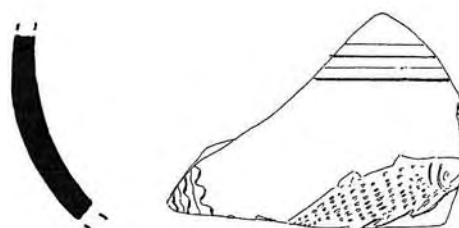
H - 189

H - 190

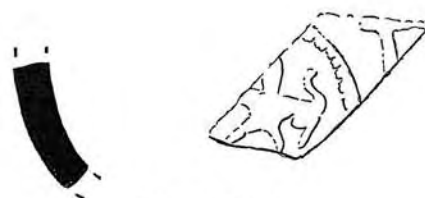
H - 191

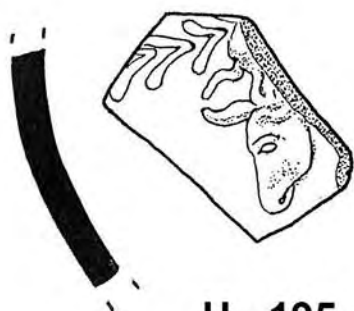
H - 192

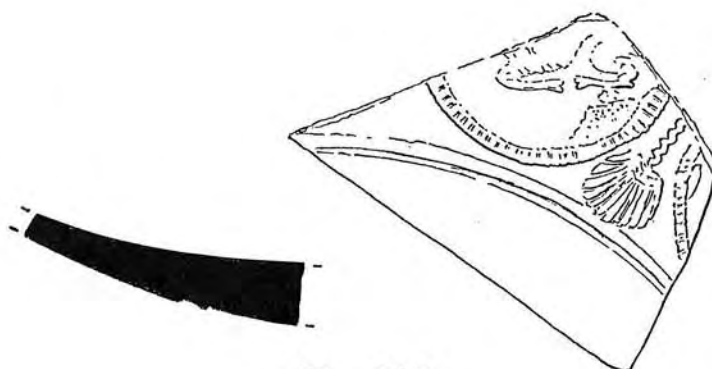
H - 193

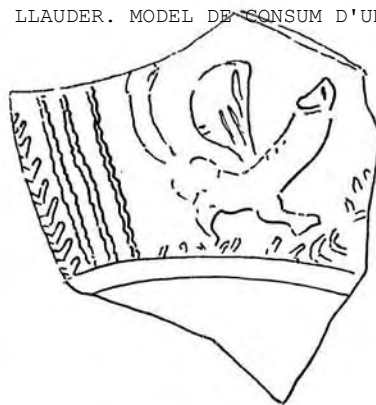
H - 194

H - 195

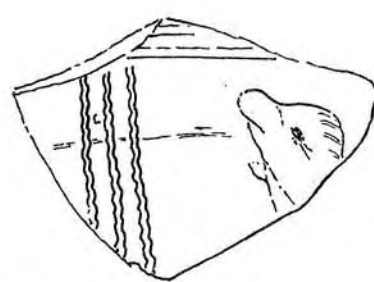
H - 196

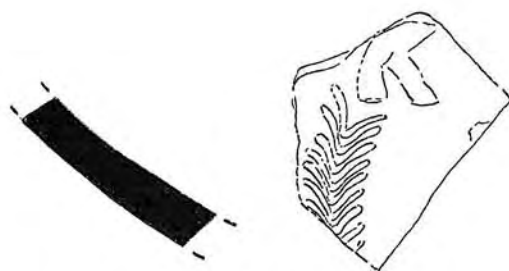
H - 197

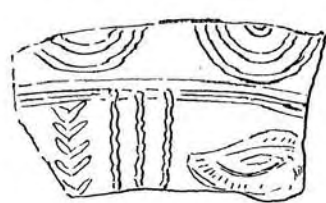
H - 198

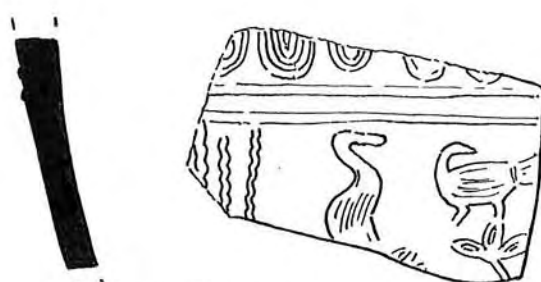
H - 199

H - 200

H - 201

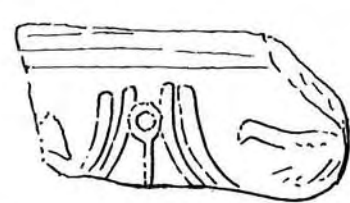
H - 202

H - 203

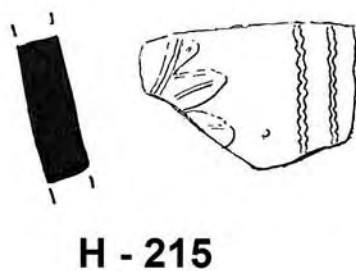
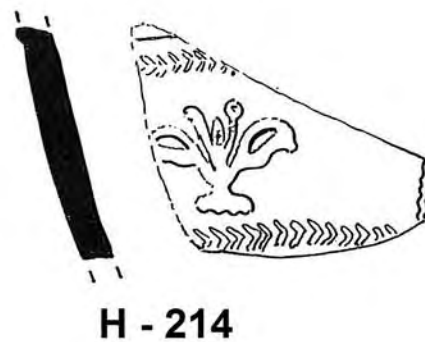
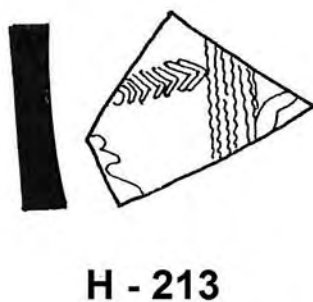
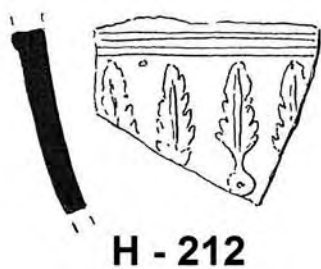
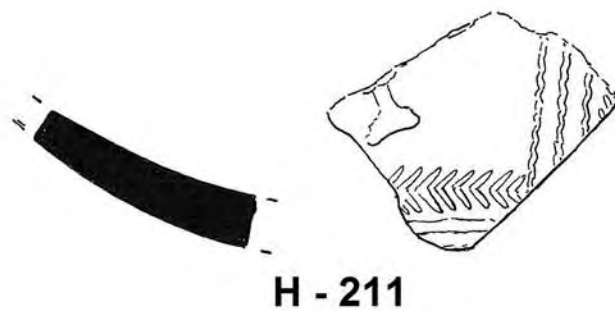
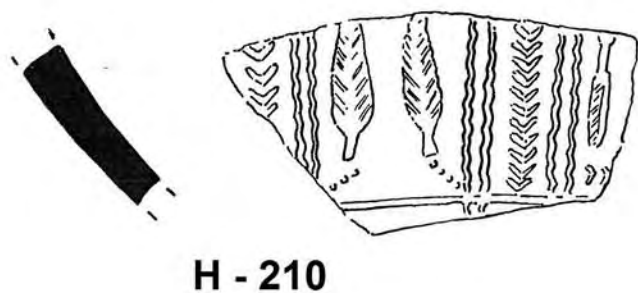
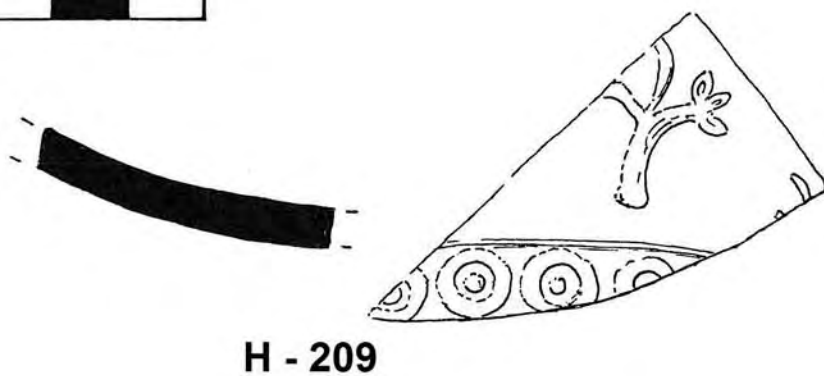
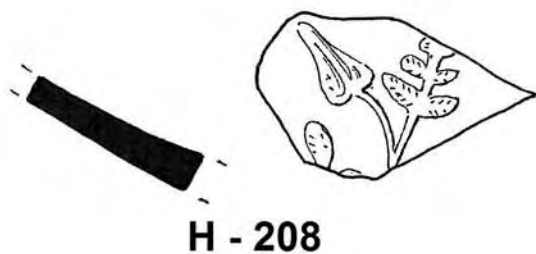
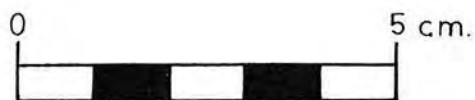
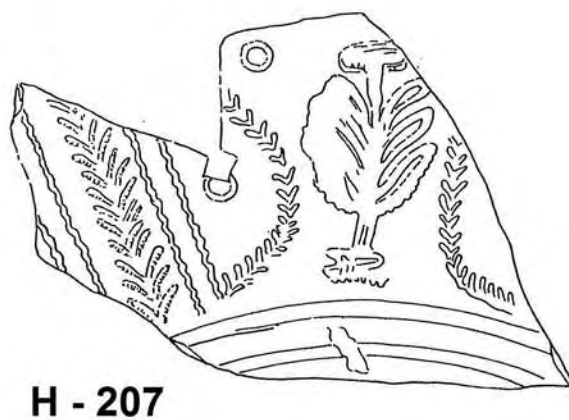
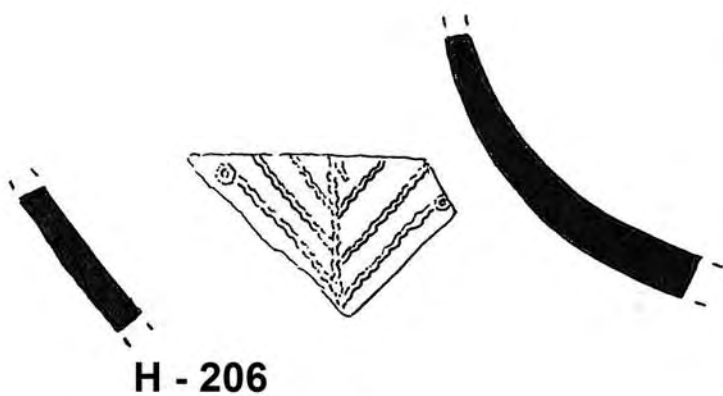

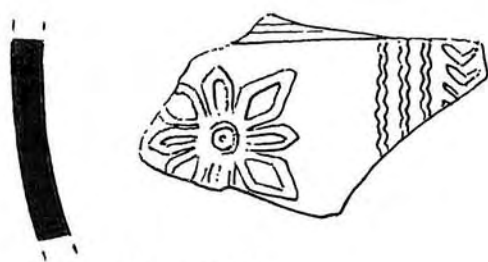
H - 204

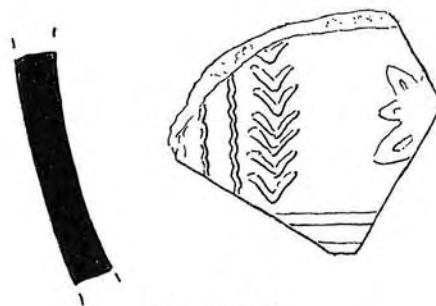
H - 205

H - 218

H - 219

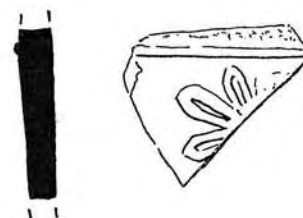
H - 220

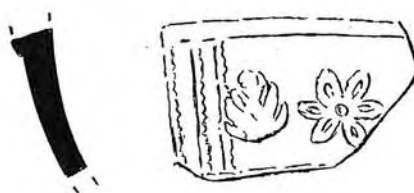
H - 221

H - 222

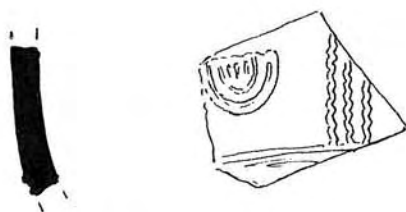

H - 223

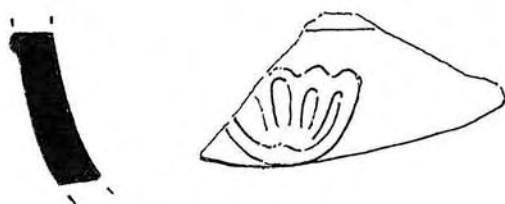

H - 224

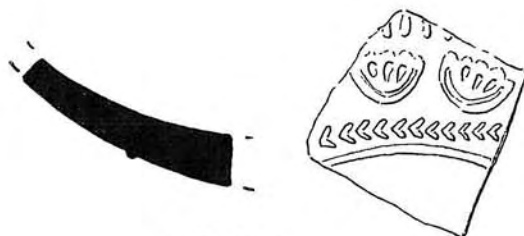

H - 225

H - 226

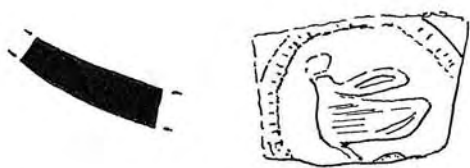

H - 227

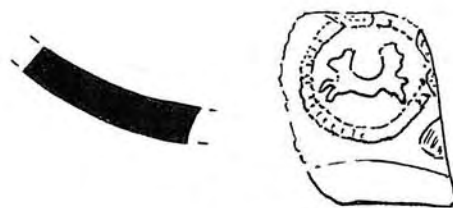

H - 228

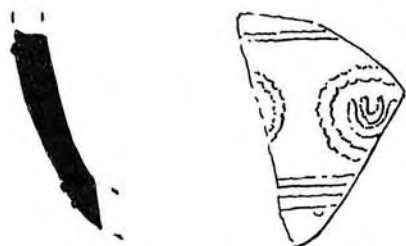

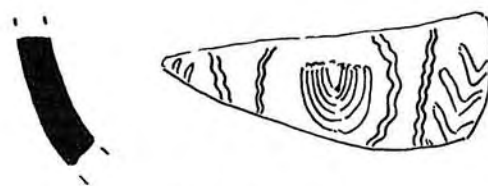
H - 229

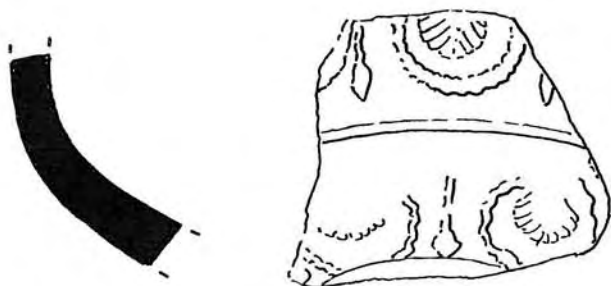
H - 230

H - 231

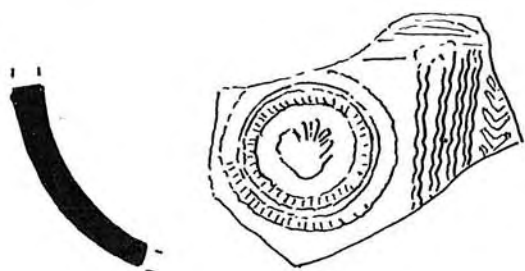
H - 232

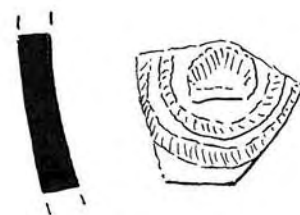
H - 233

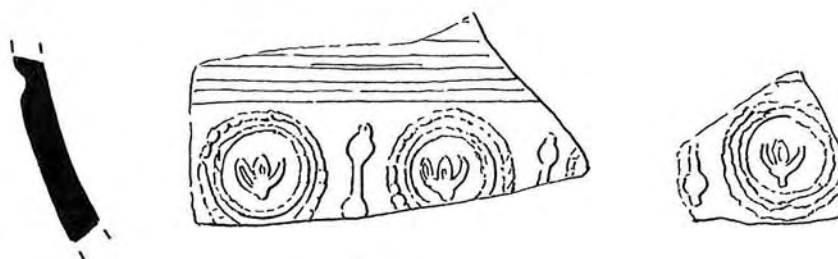
H - 234

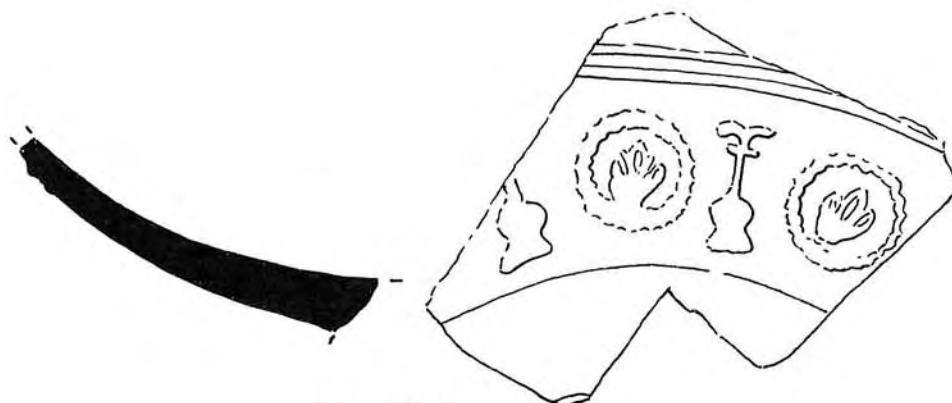
H - 235

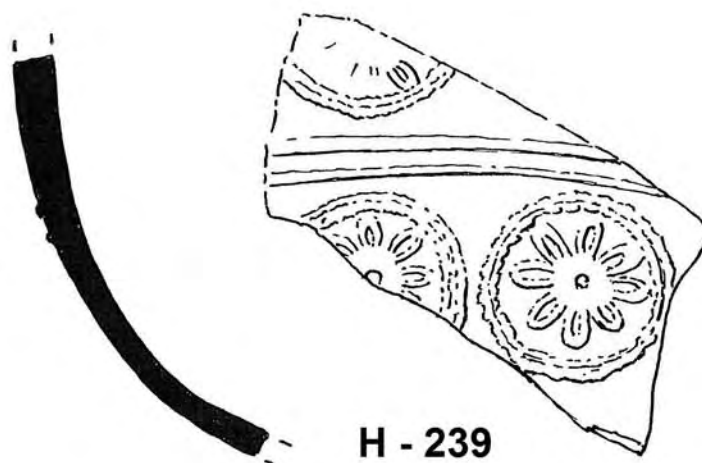
H - 236

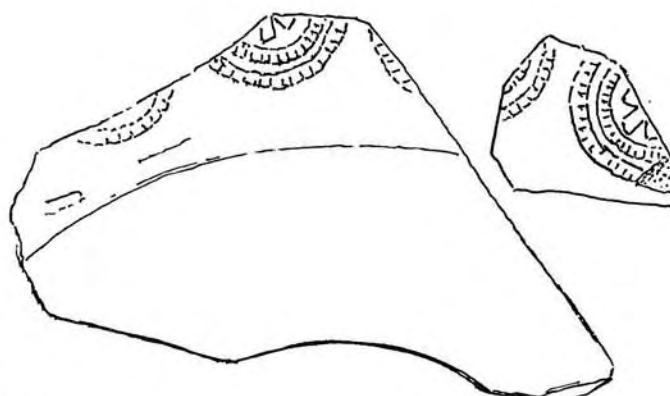
H - 237

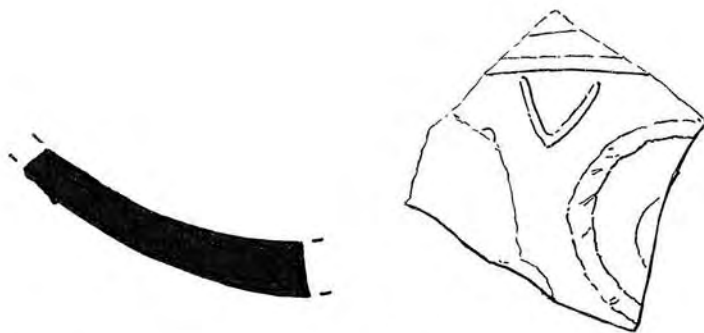
H - 238

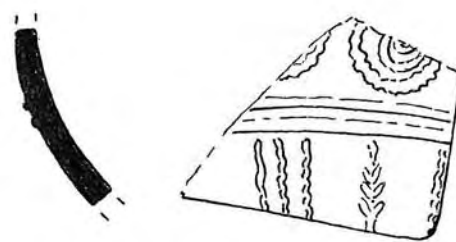
H - 239

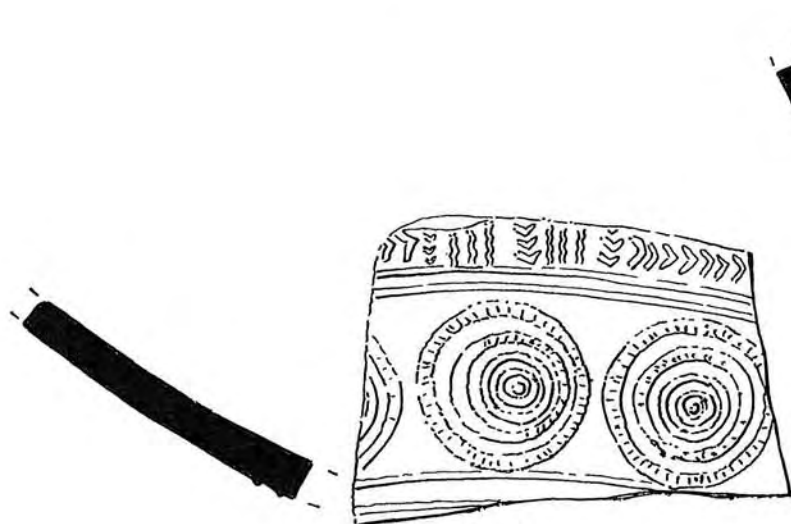
H - 240

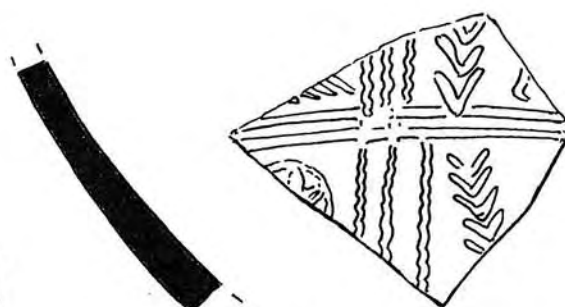
H - 247

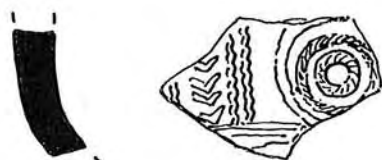
H - 248

H - 250

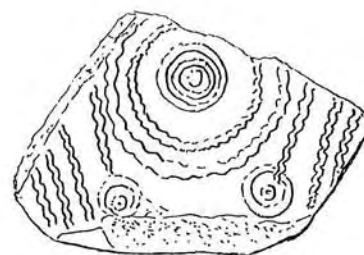
H - 249

H - 251

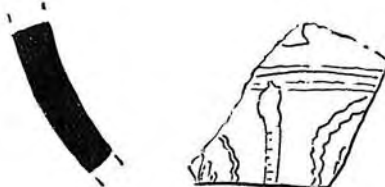
H - 252

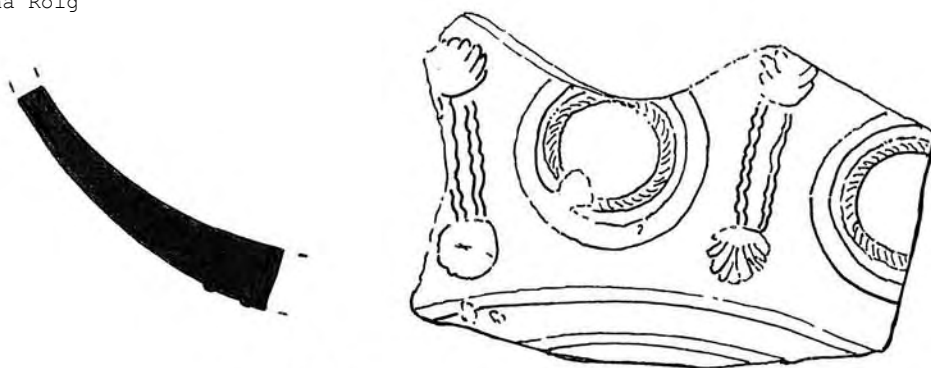
H - 254

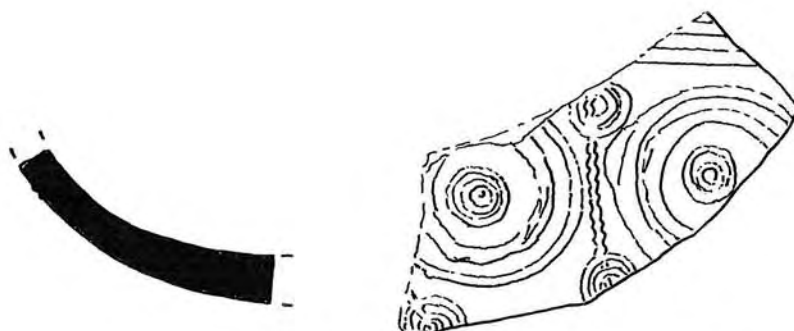
H - 253

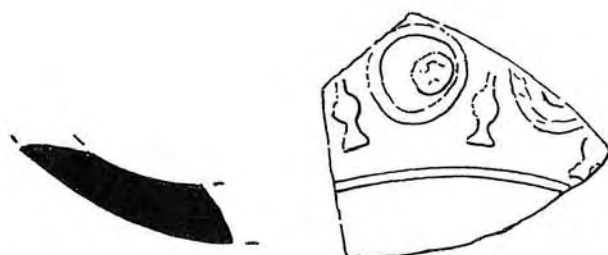
H - 255

H - 256

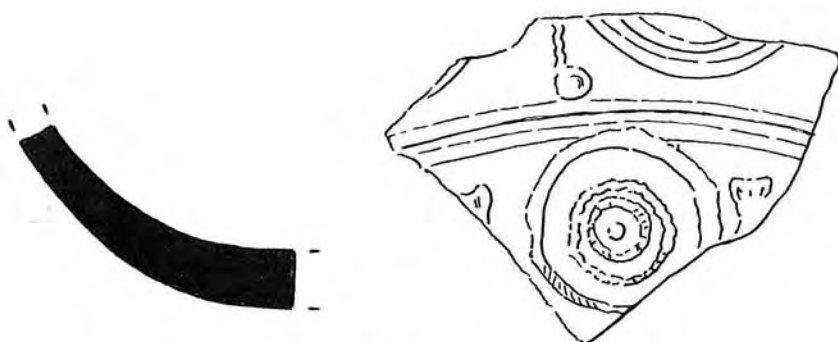
H - 257

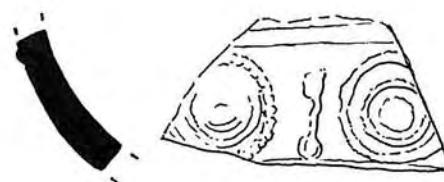
H - 258

H - 259

H - 260

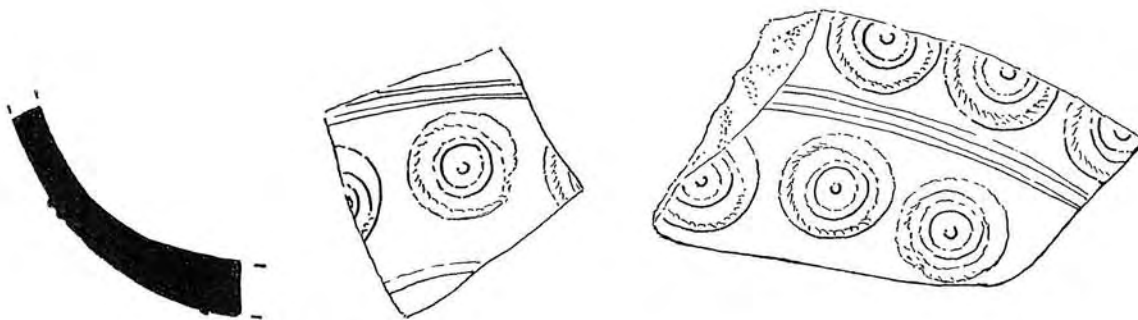
H - 261

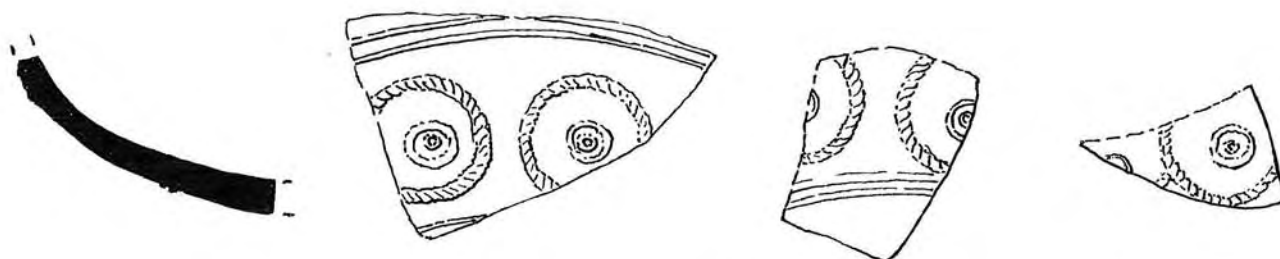
H - 262

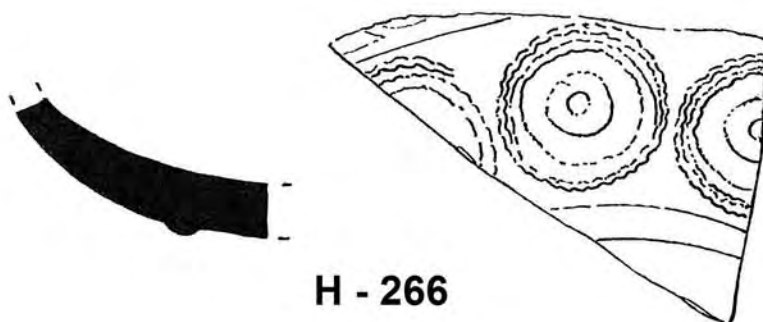
H - 263

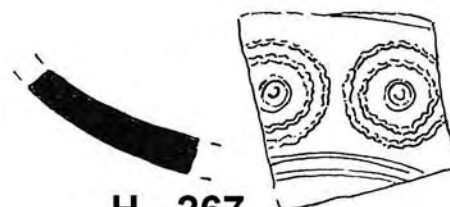
H - 264

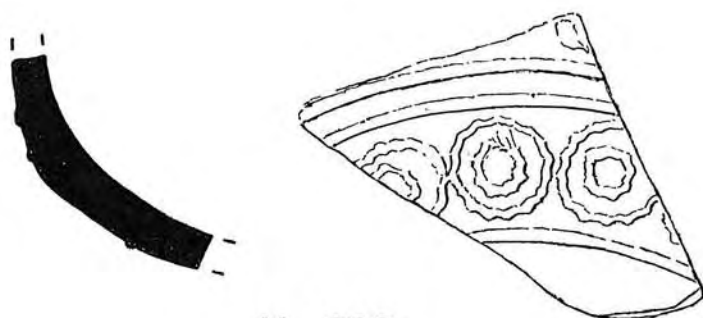
H - 265

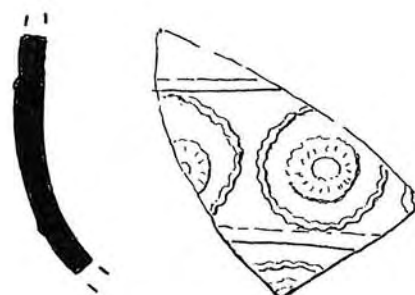
H - 266

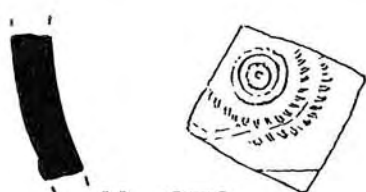
H - 267

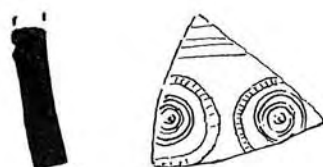
H - 268

H - 269

H - 270

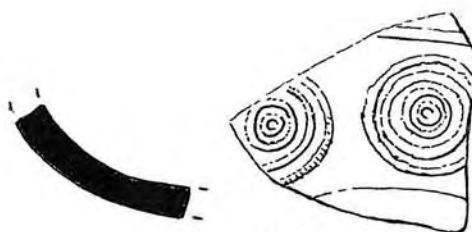
H - 271

H - 272

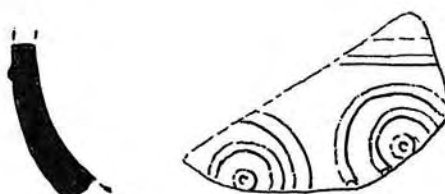
H - 273

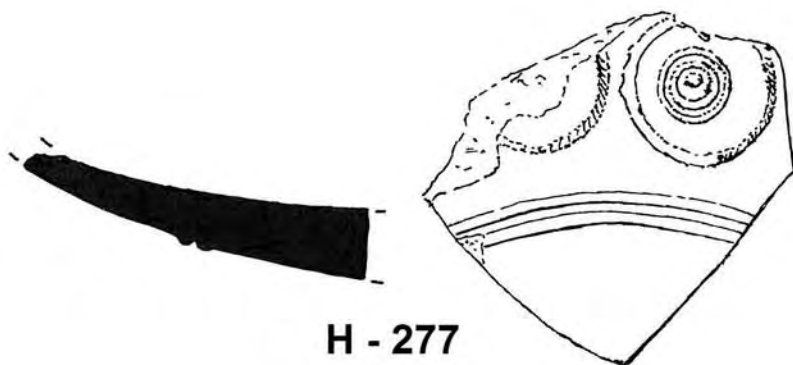
H - 274

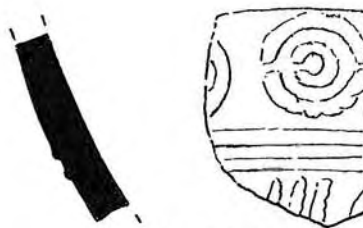
H - 275

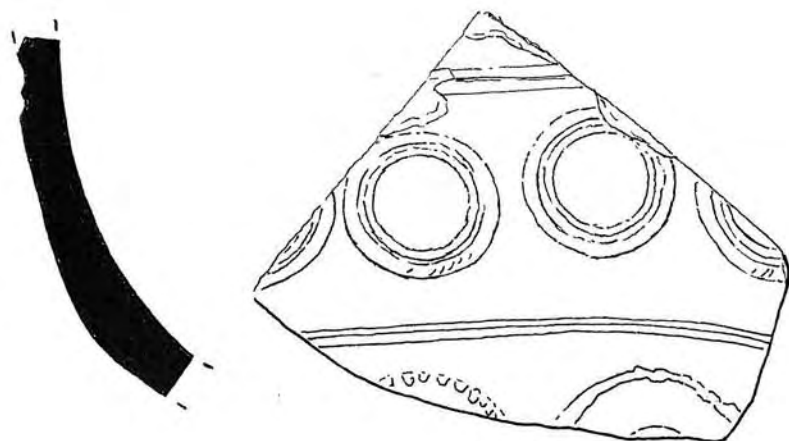
H - 276

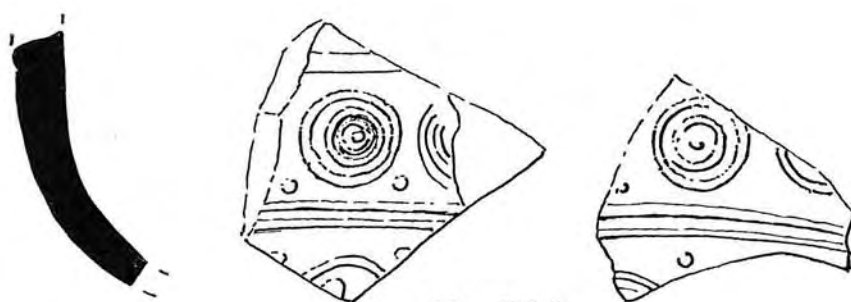
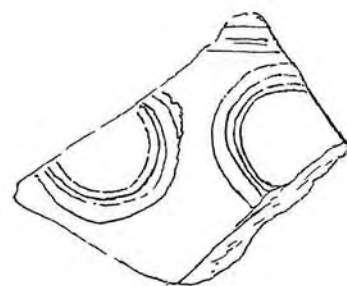
H - 277

H - 278

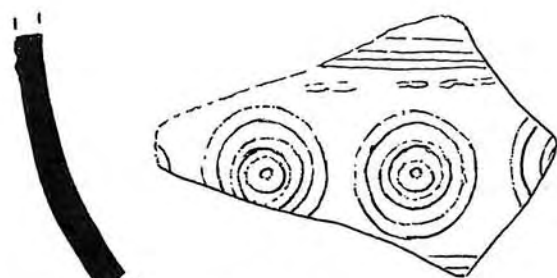
H - 279

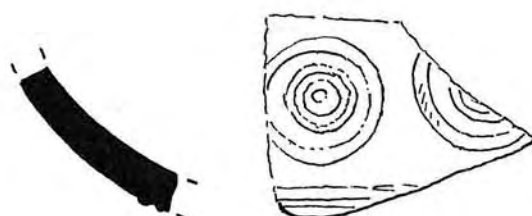
H - 280

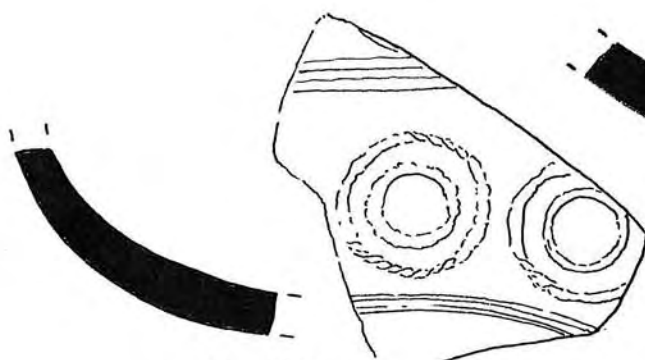
H - 281

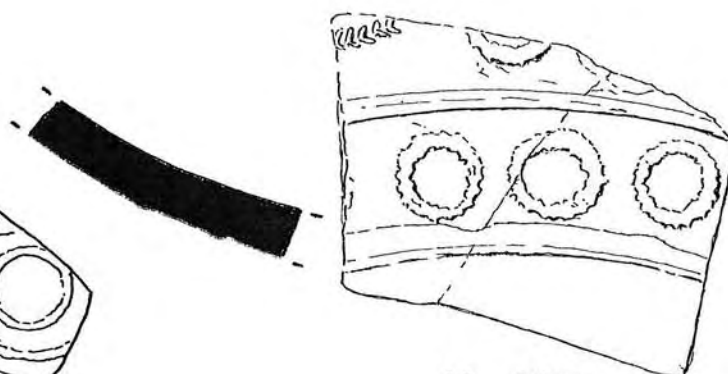
H - 282

H - 283

H - 284

H - 285

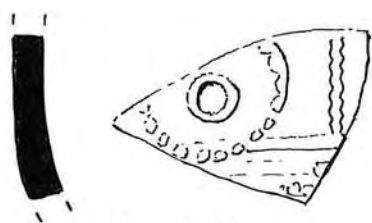
H - 286

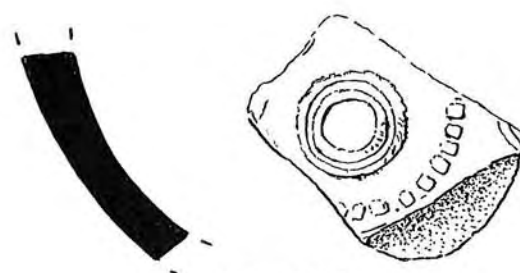
H - 287

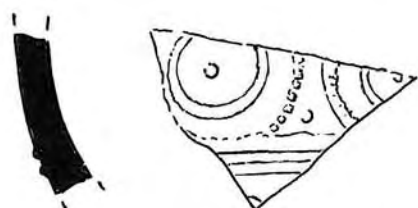
H - 288

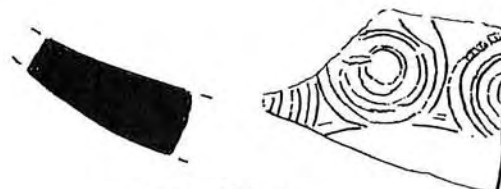
H - 289

H - 290

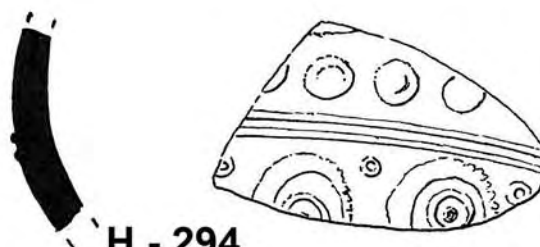
H - 291

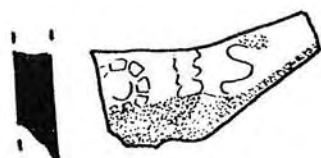
H - 292

H - 293

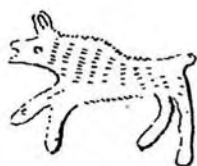
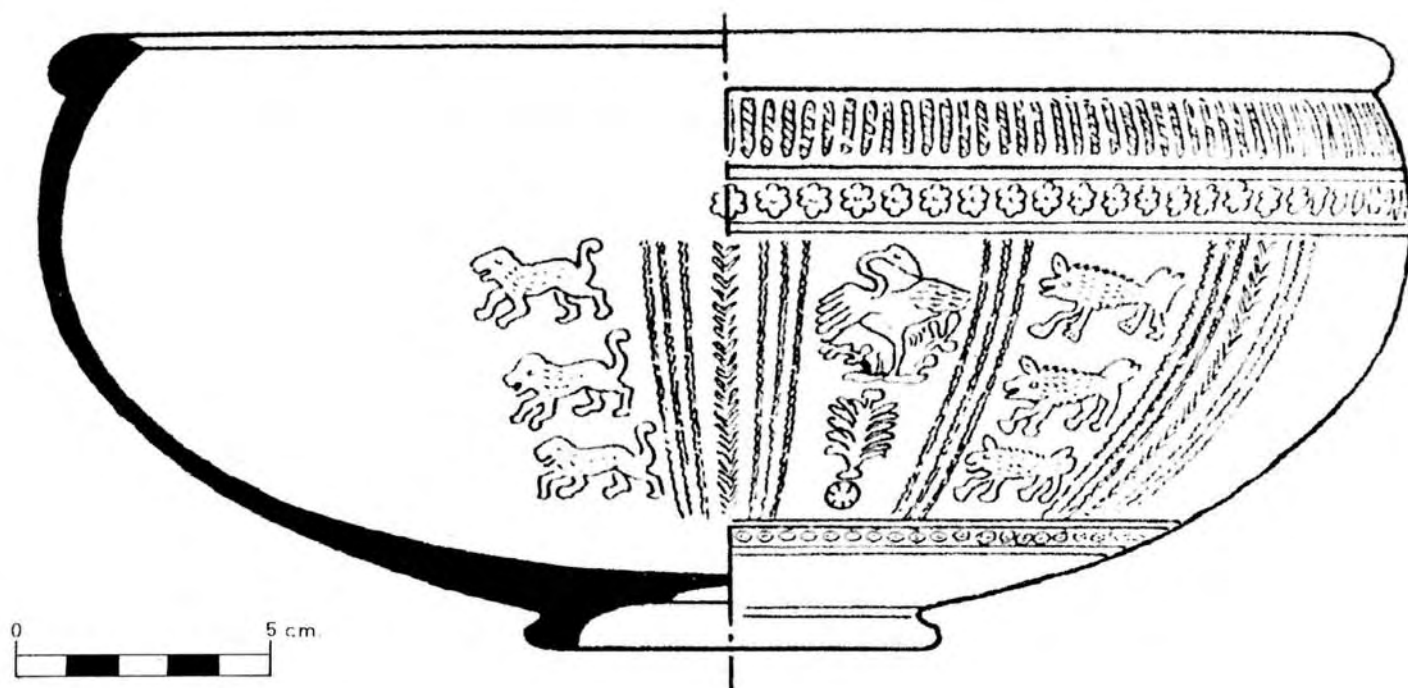
H - 294

H - 295

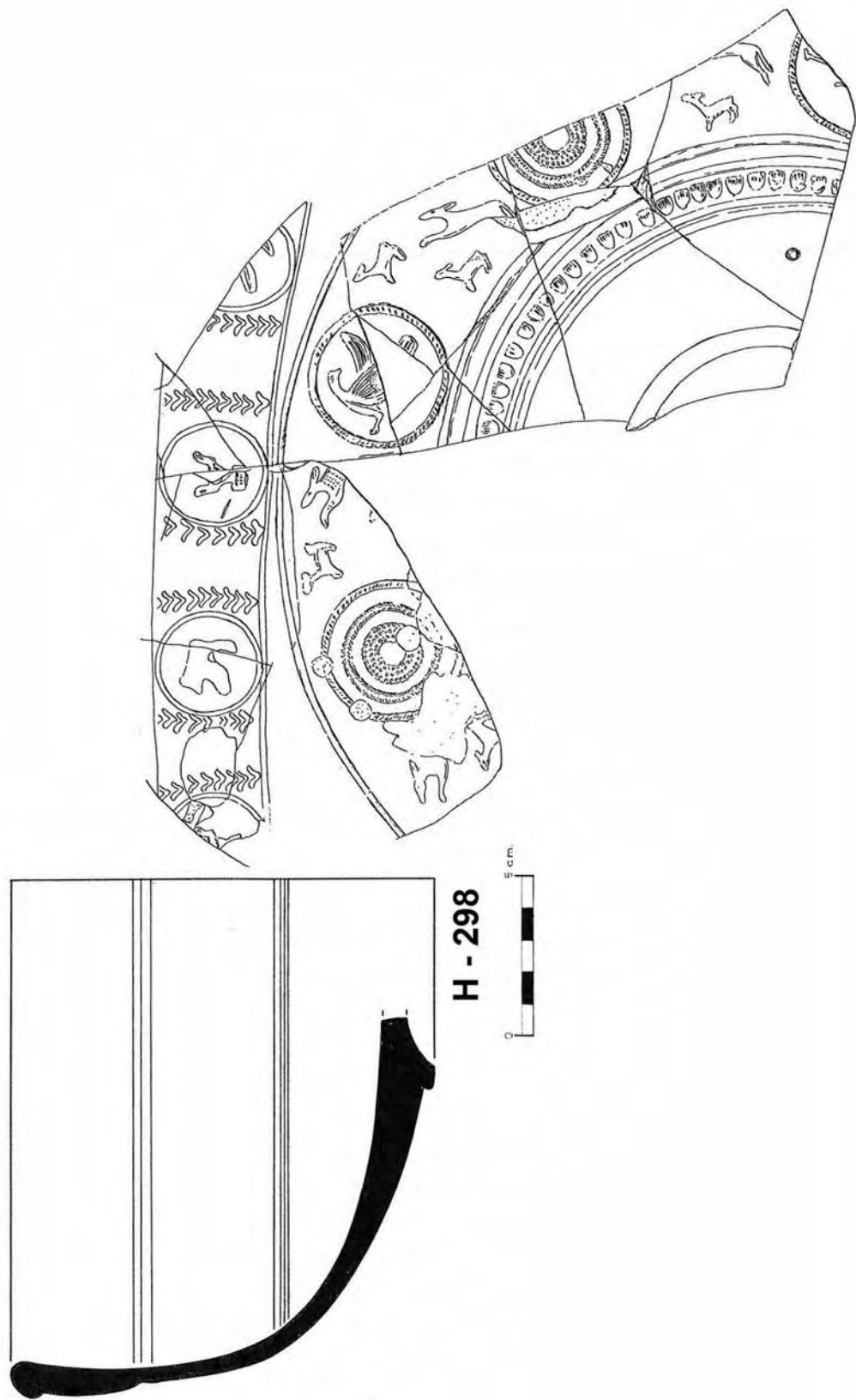

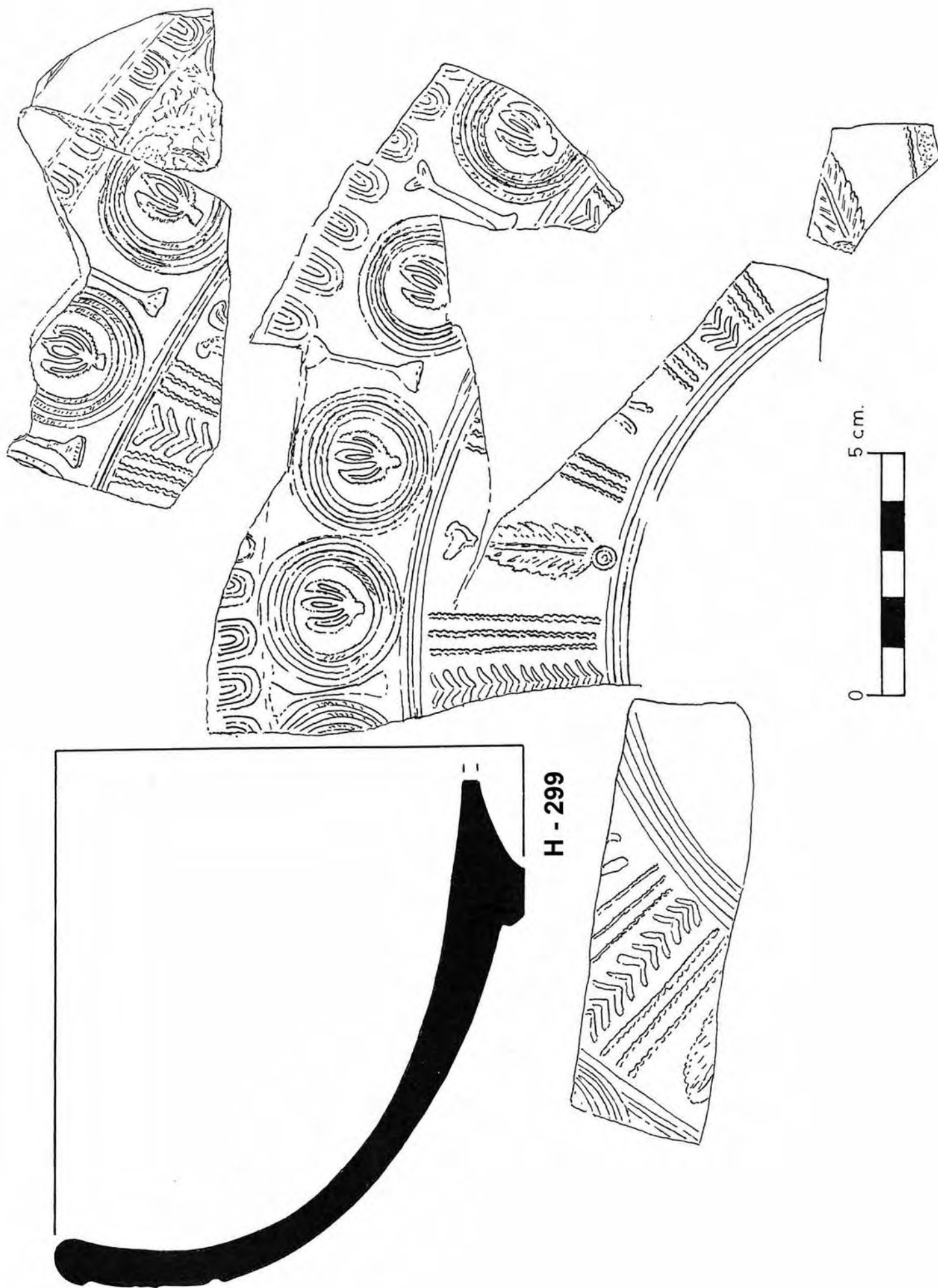
H - 296

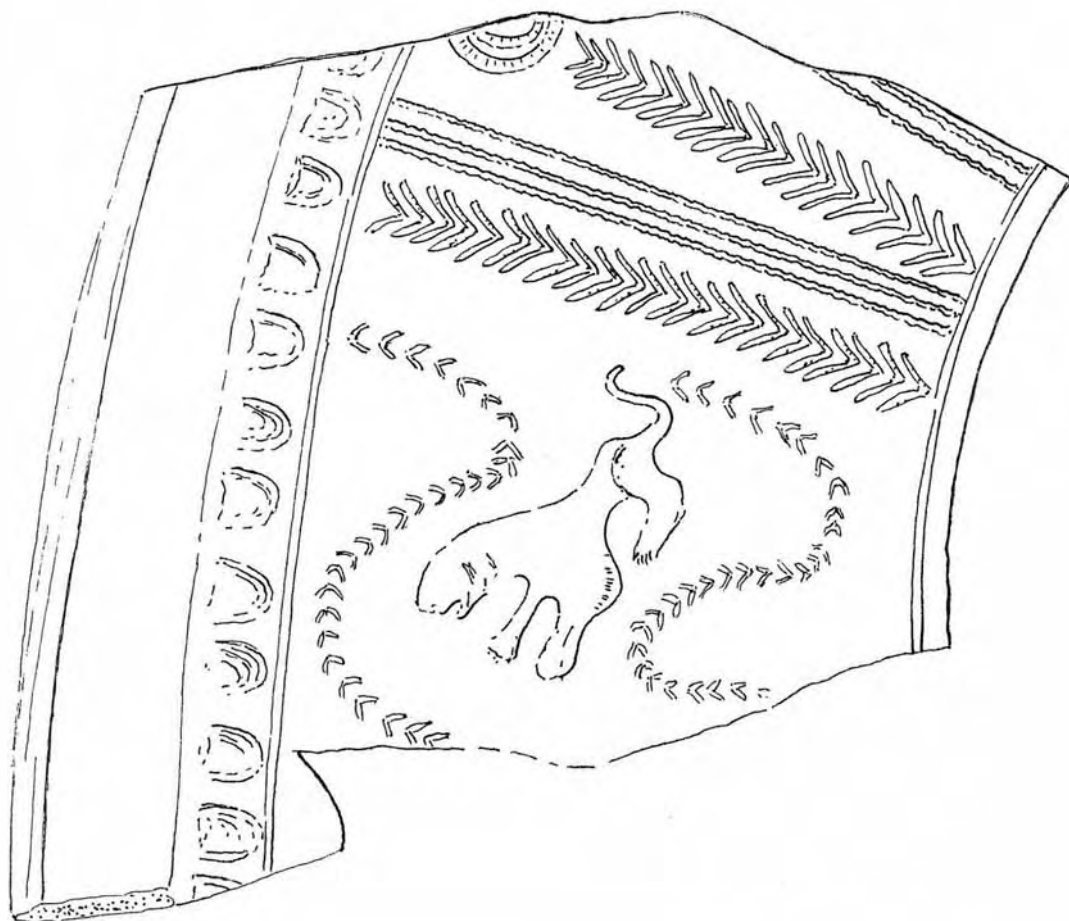

H - 297

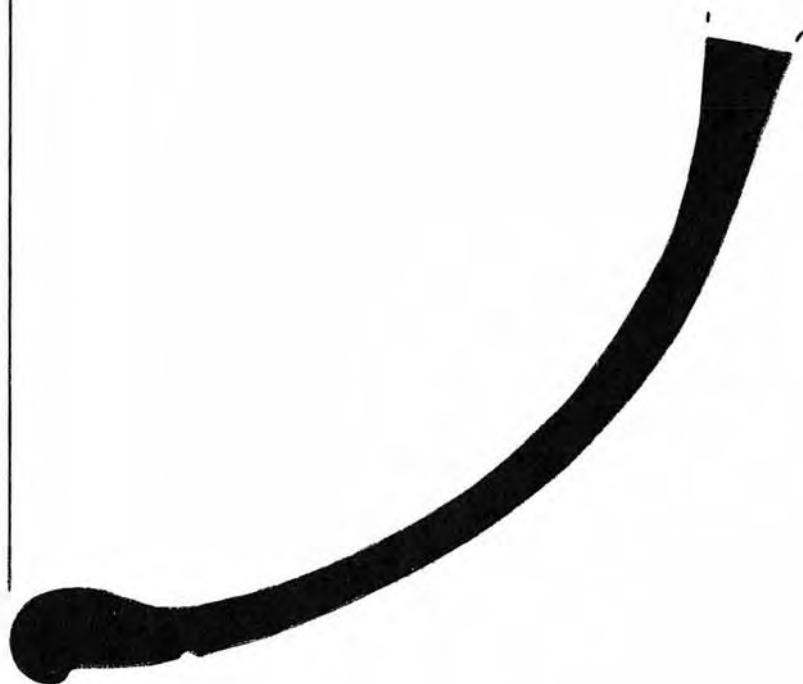

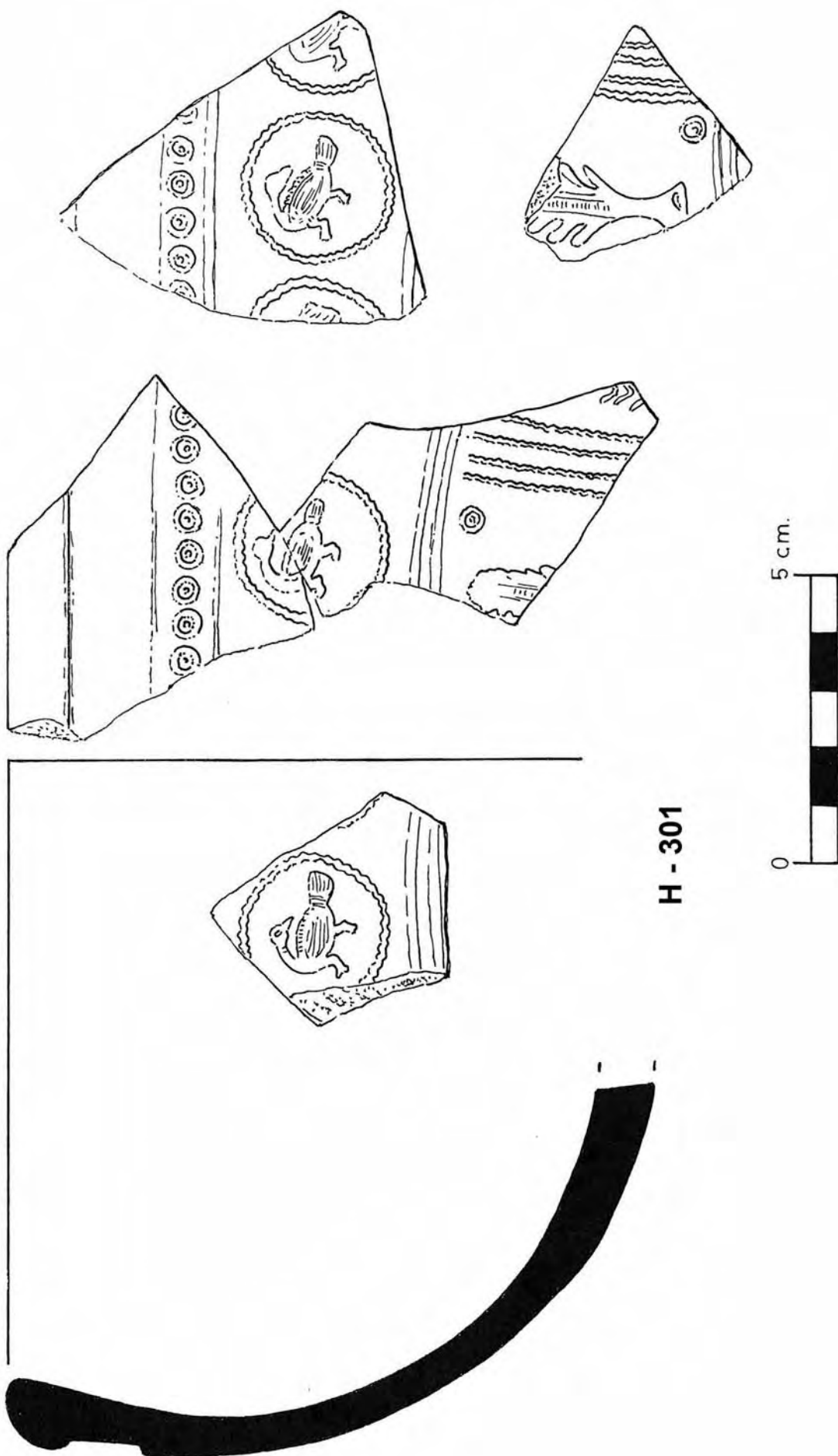

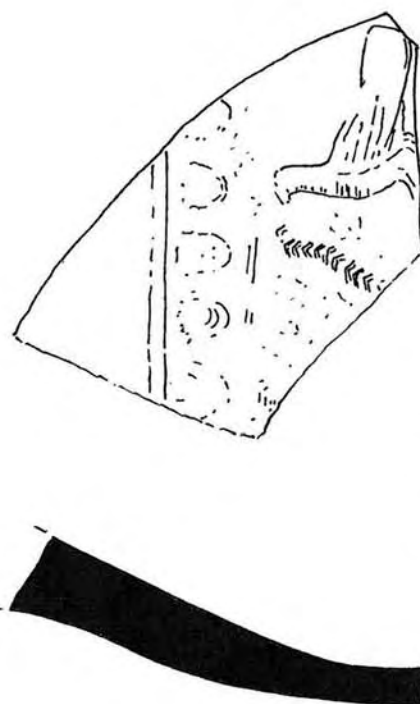
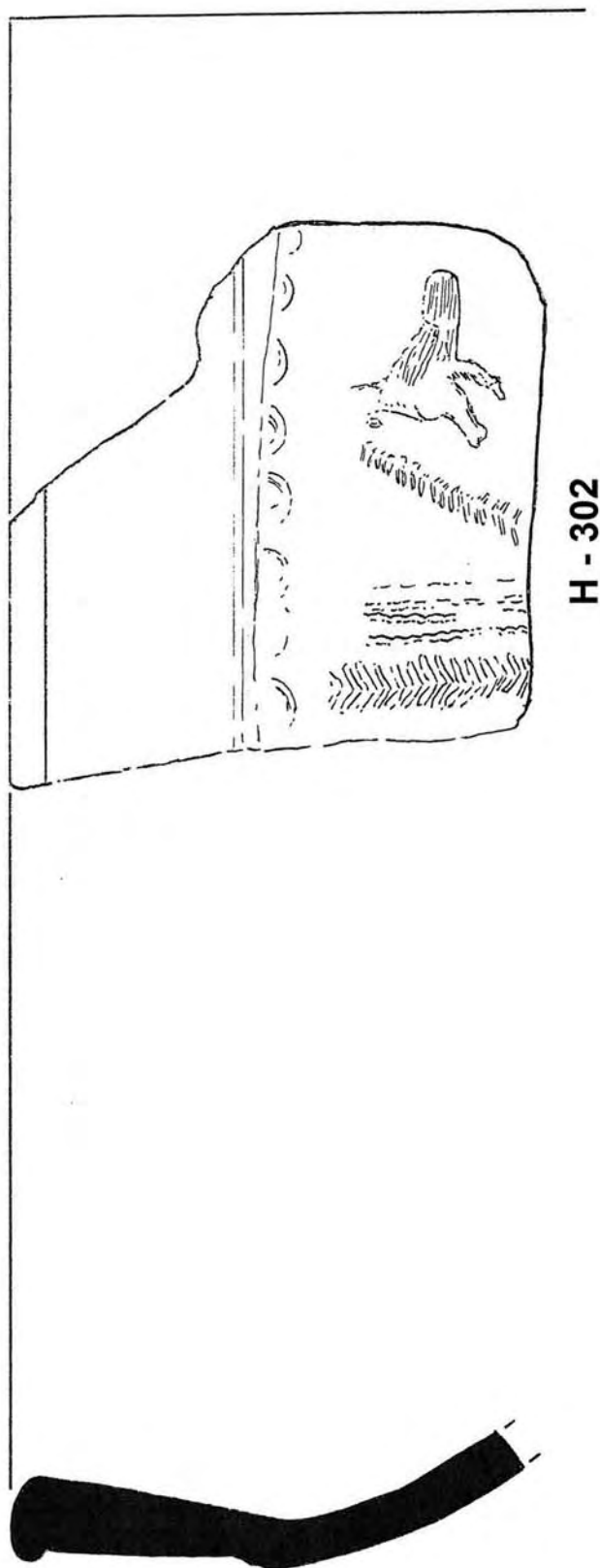

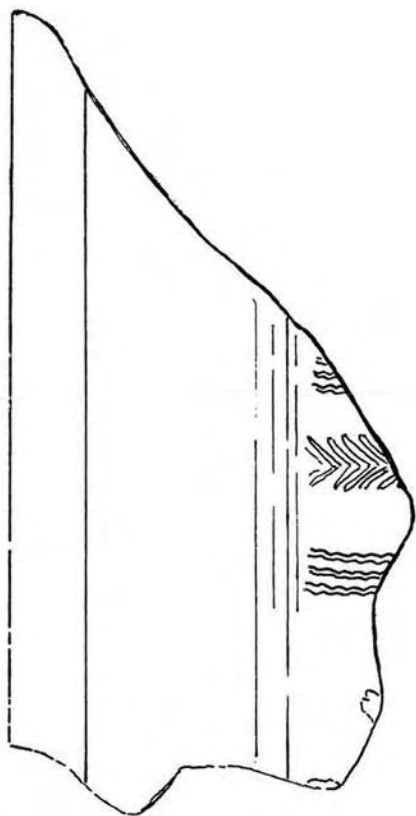

H - 300

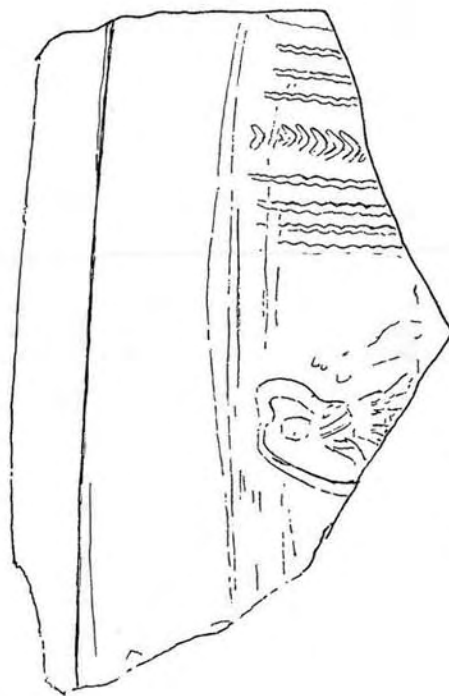

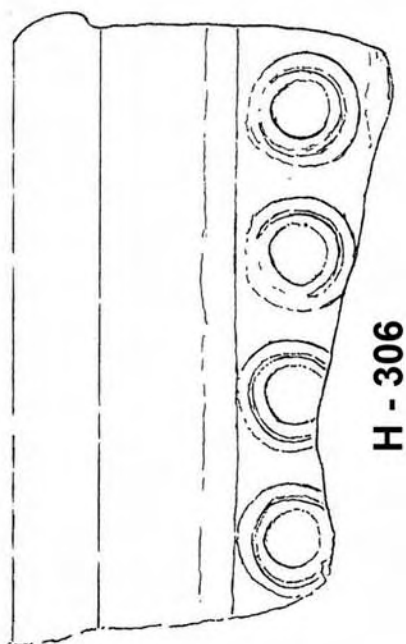

H - 304

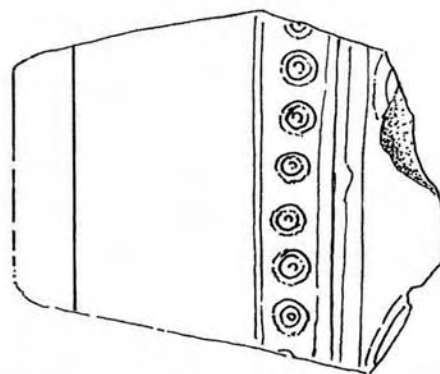

H - 305

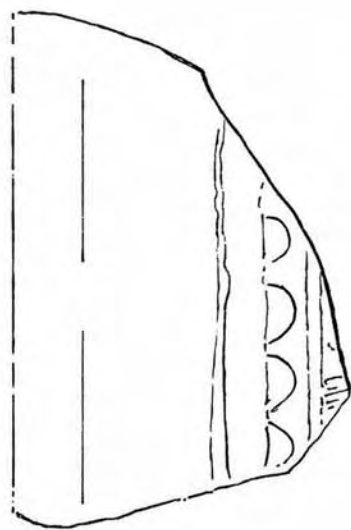

H - 306

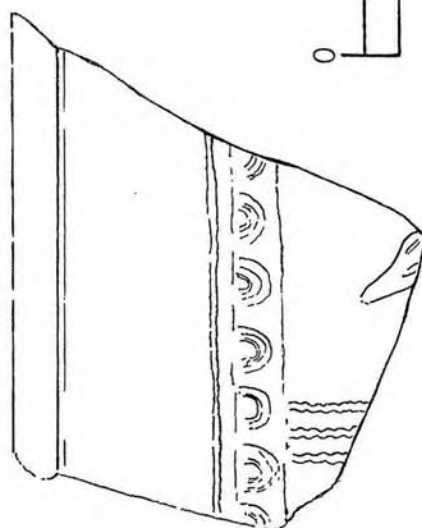

H - 307

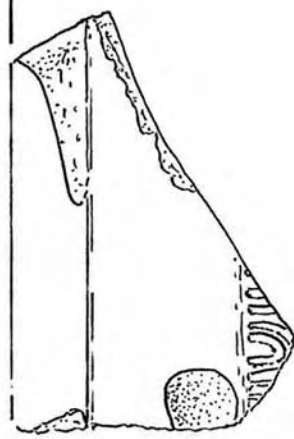

H - 308

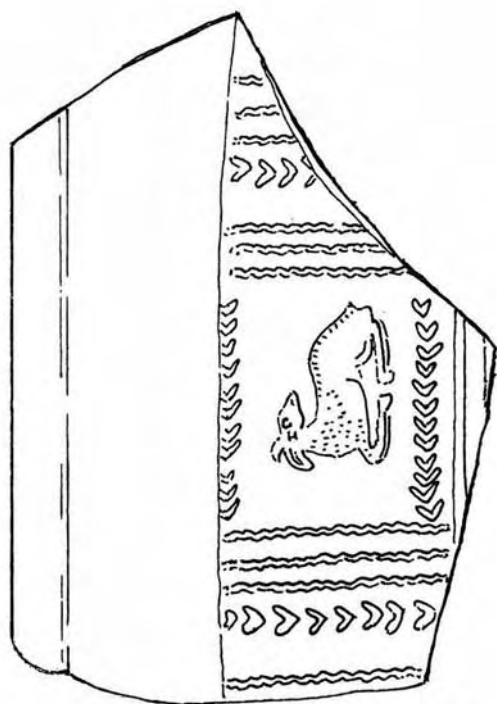

H - 309

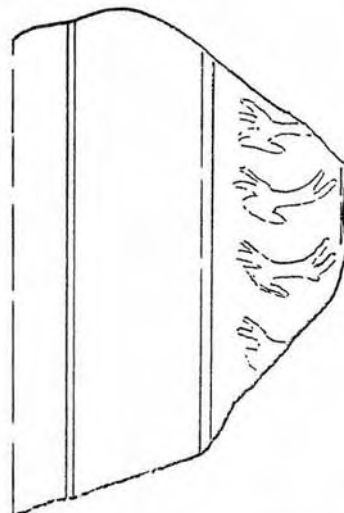

H - 310

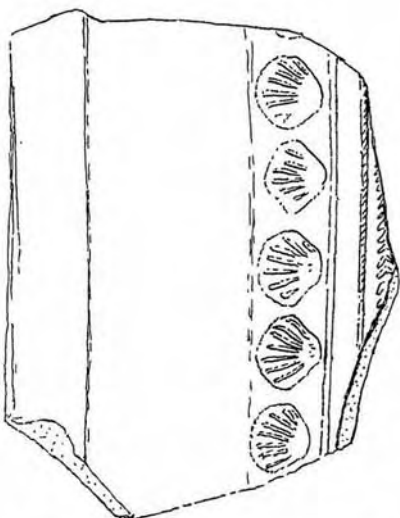
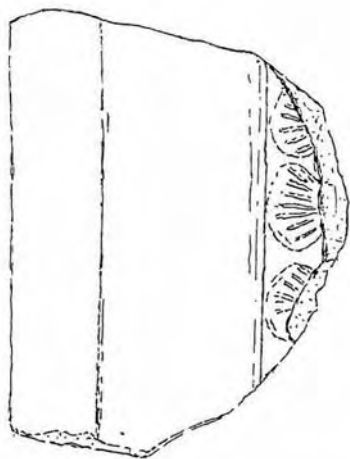

H - 311

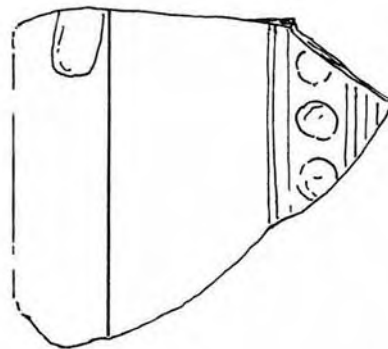
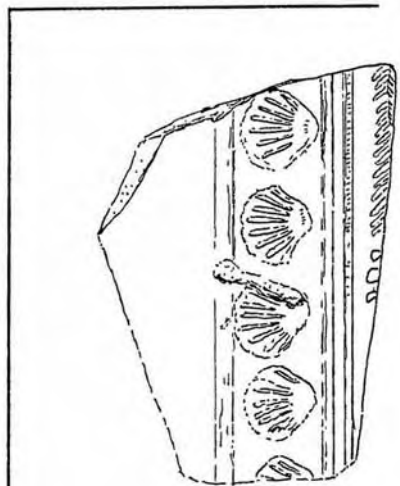

H - 312

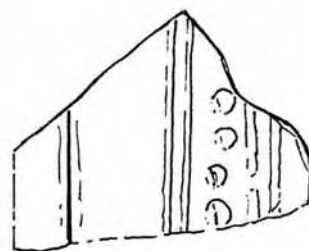

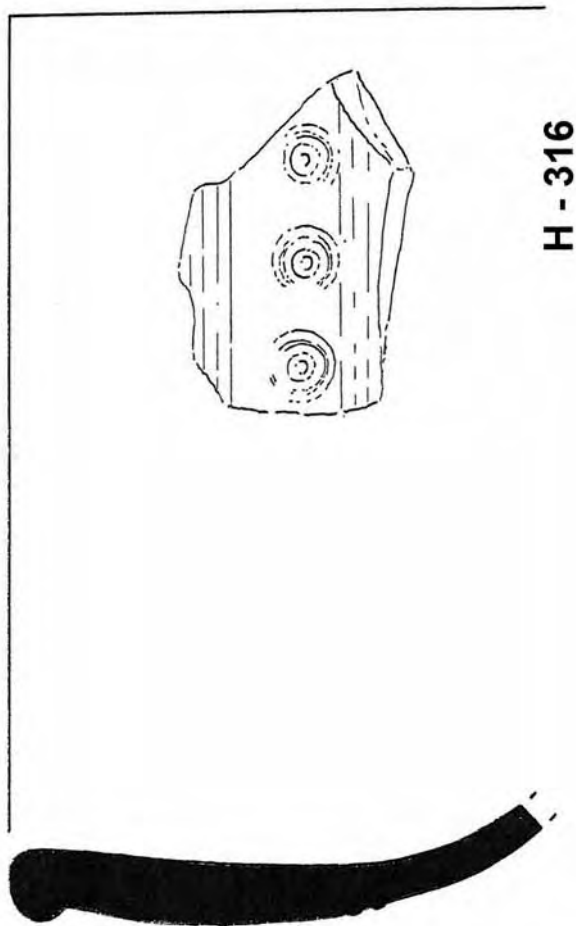
H - 313

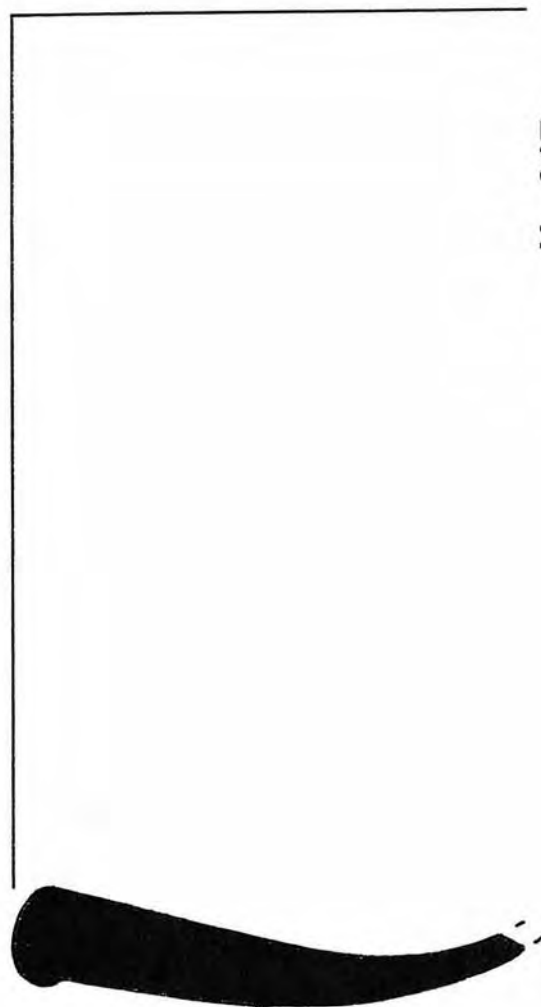
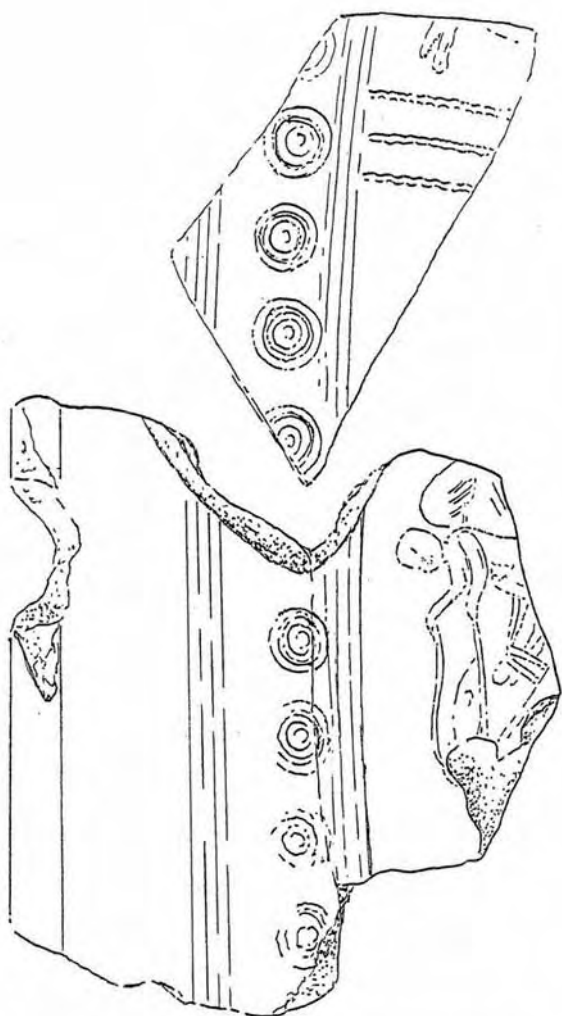
H - 315

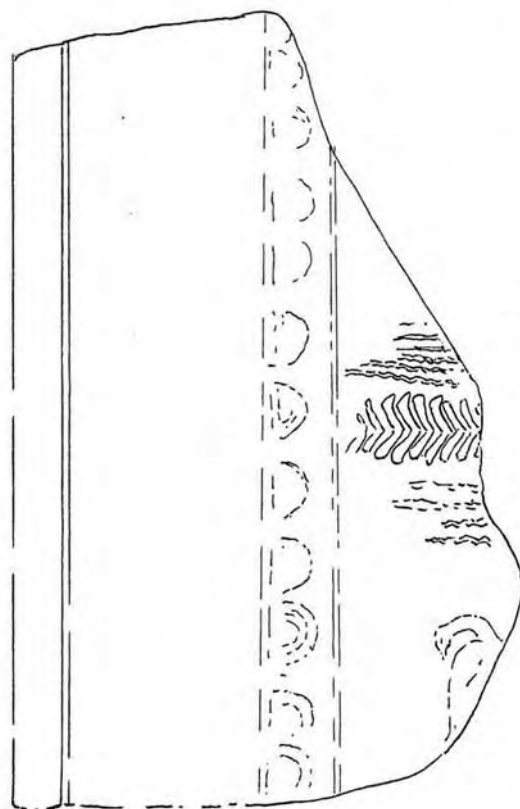
H - 314

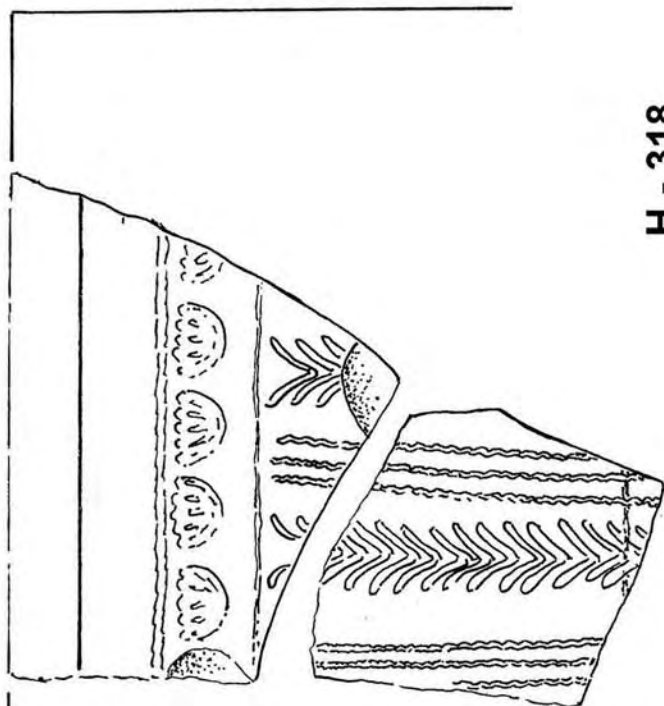
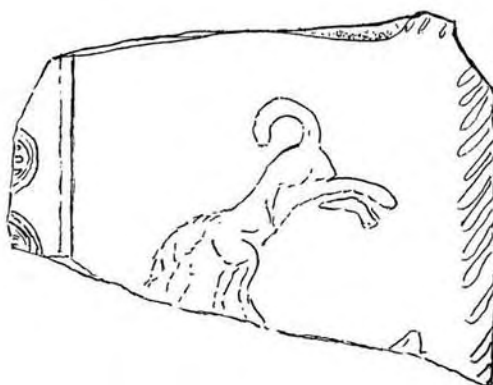
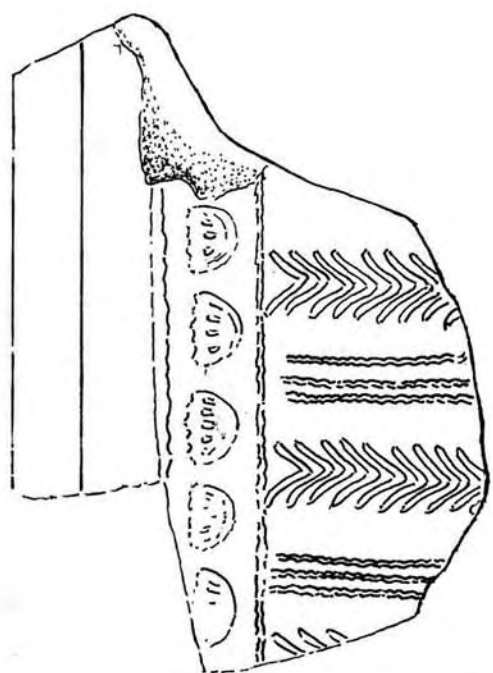

H - 316

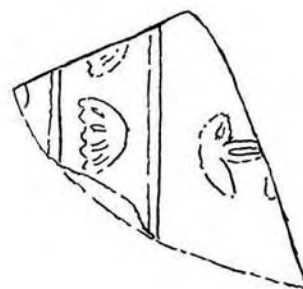

H - 317

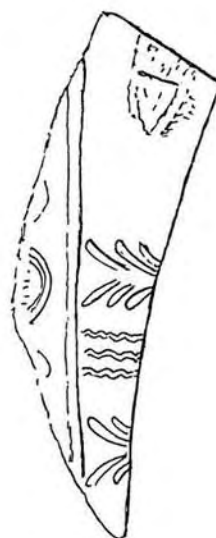

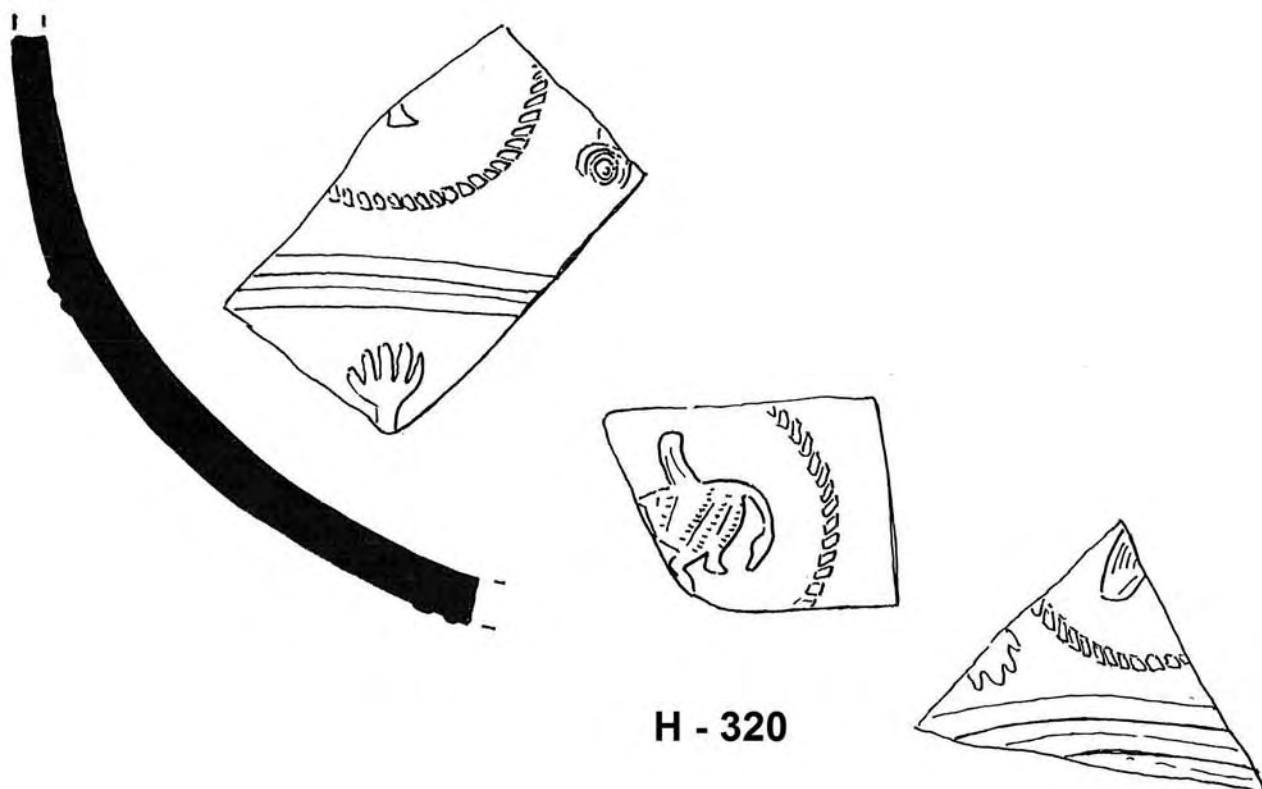

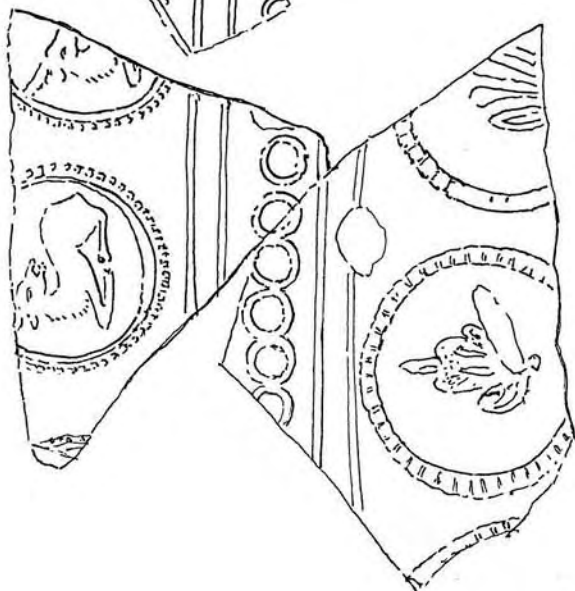
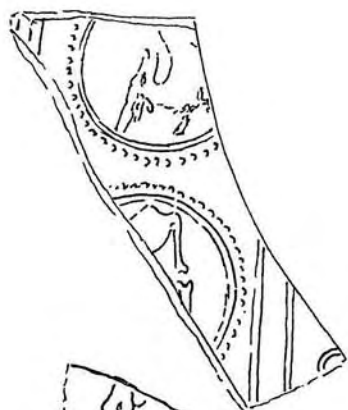
H - 318

H - 319

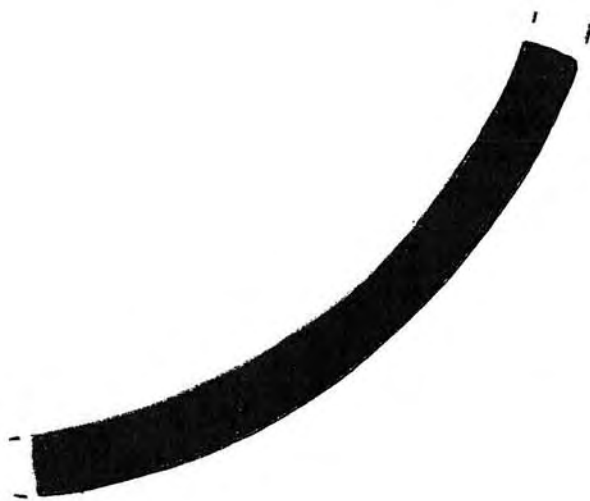

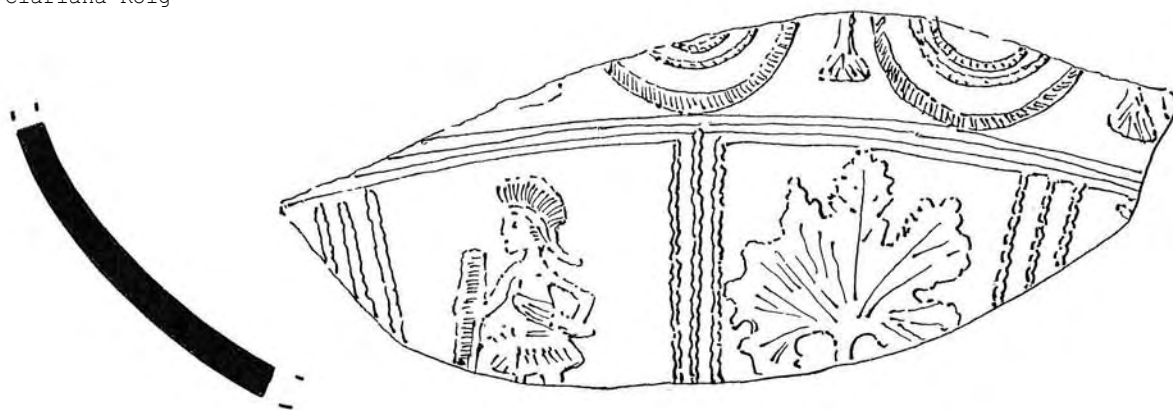

H - 322

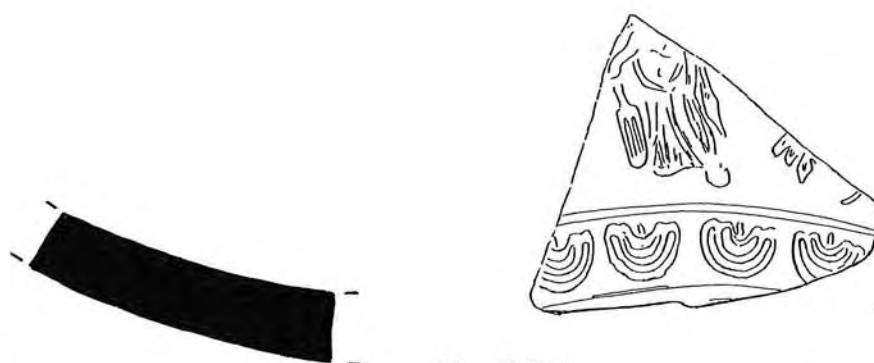

H - 323

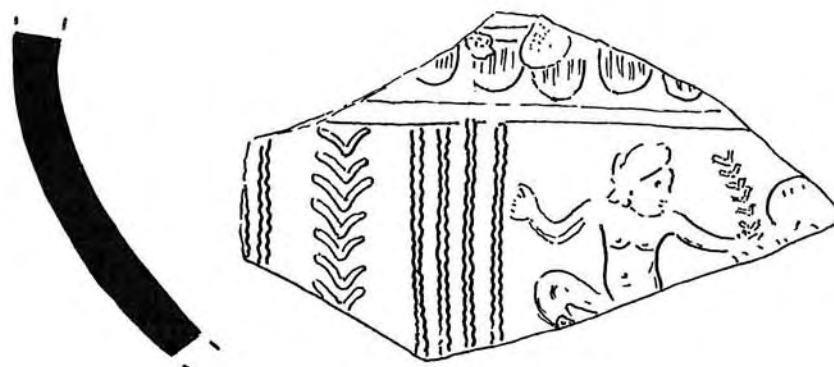

H - 324

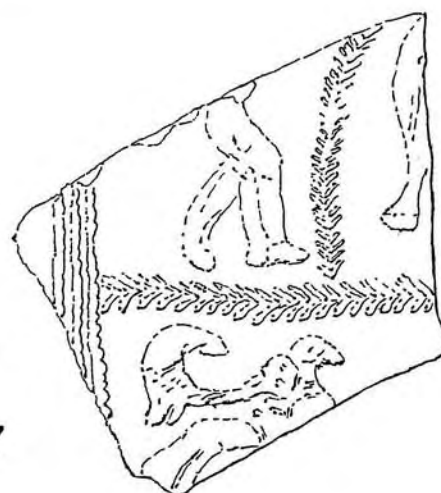
H - 325

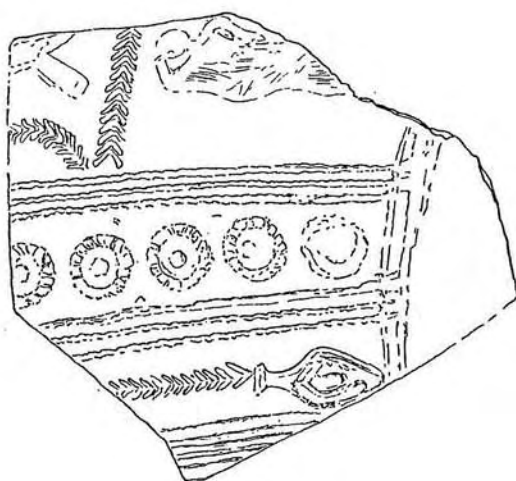
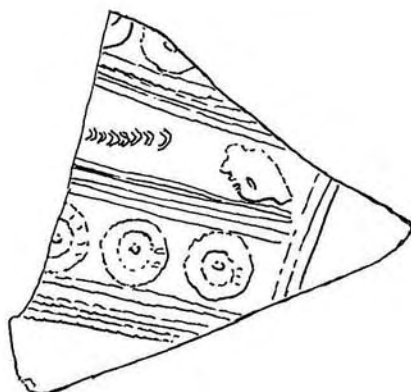

H - 326

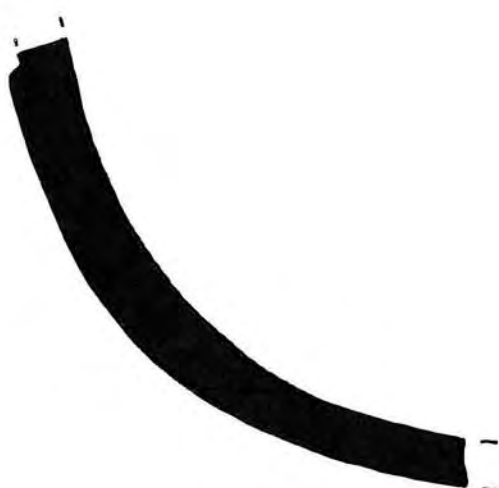
H - 327

H - 328

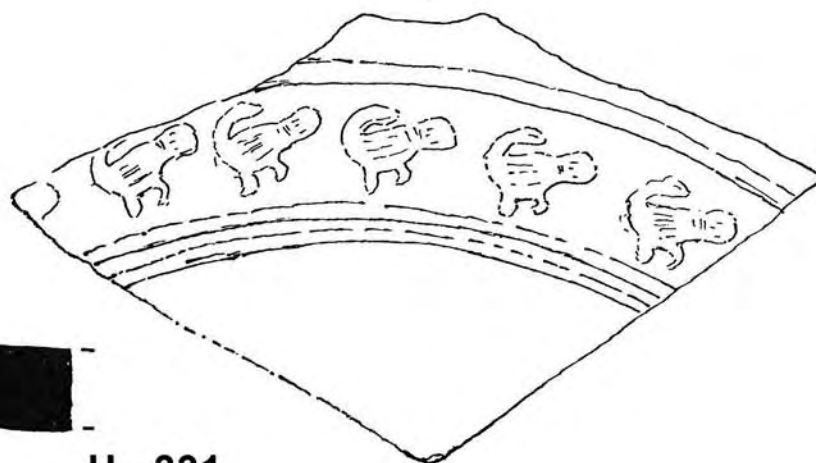
H - 329

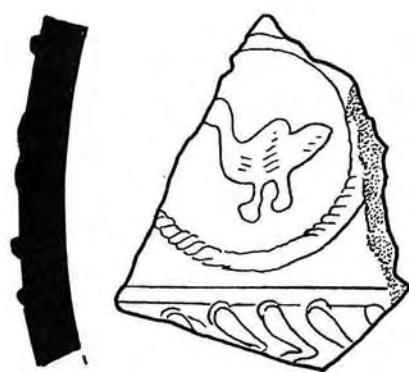

H - 330

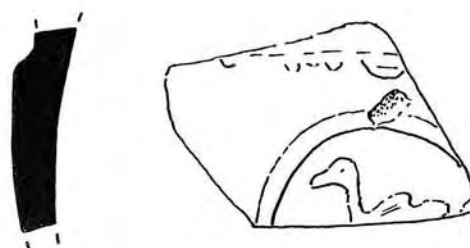

H - 331

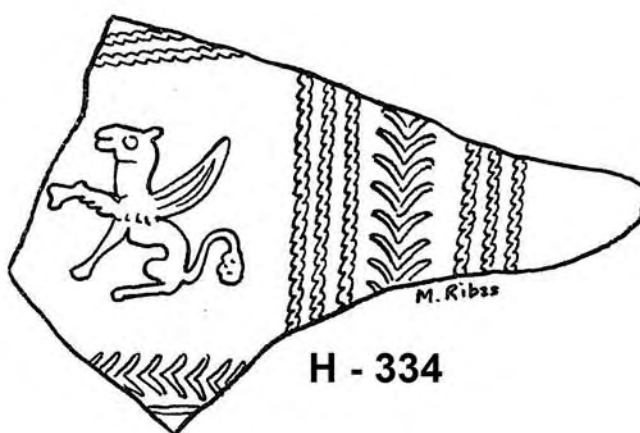

H - 332

H - 333

H - 334

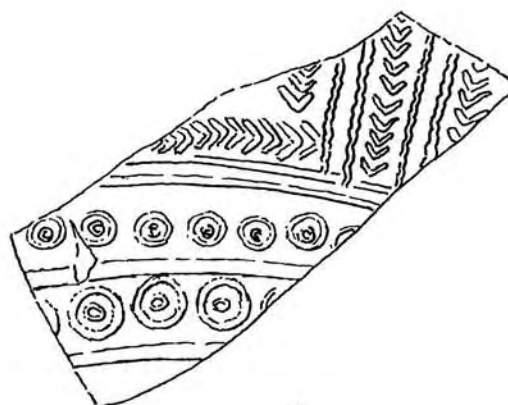
H - 335

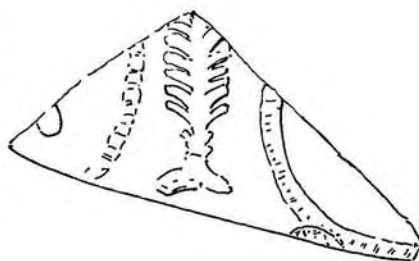
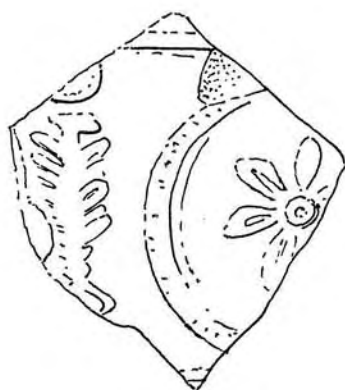

H - 336

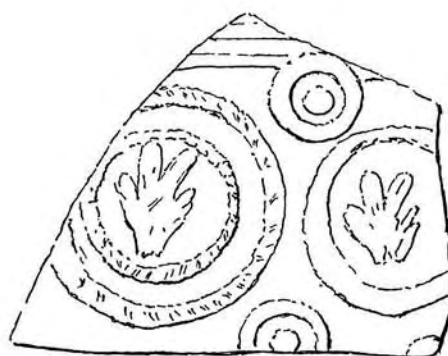

H - 337

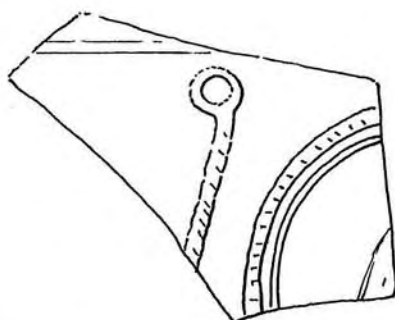

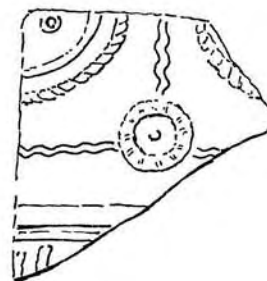
H - 338

H - 339

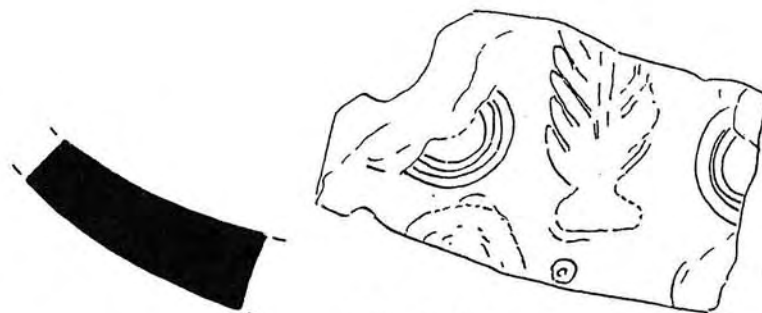

H - 340

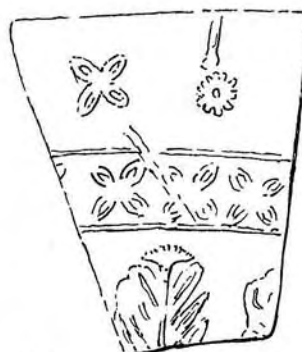
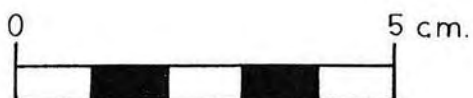

H - 341

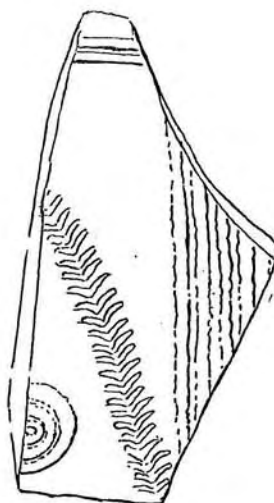

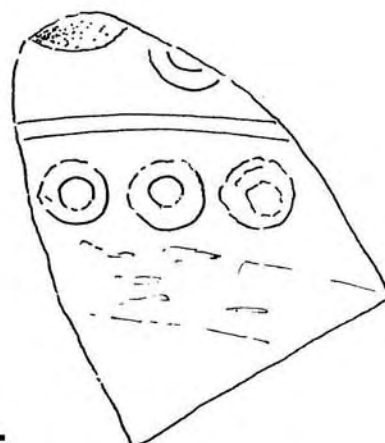
H - 342

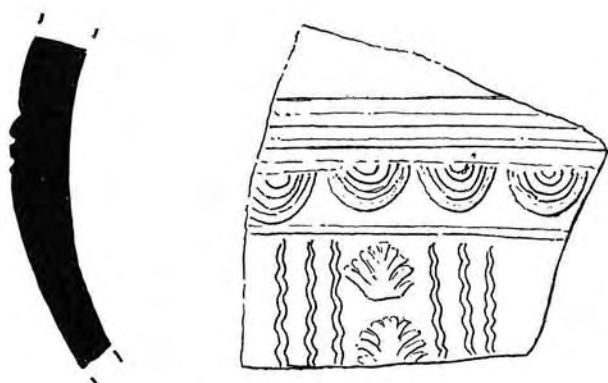
H - 343

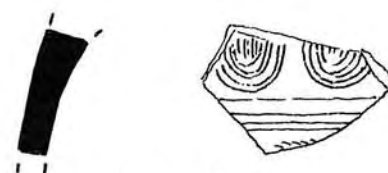
H - 344

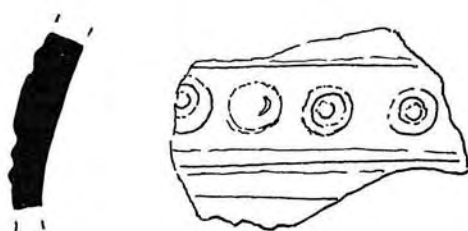
H - 345

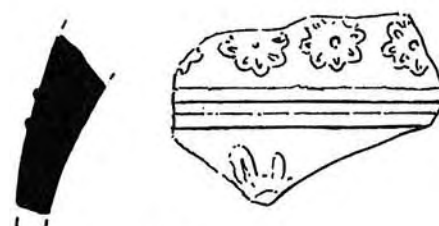
H - 346

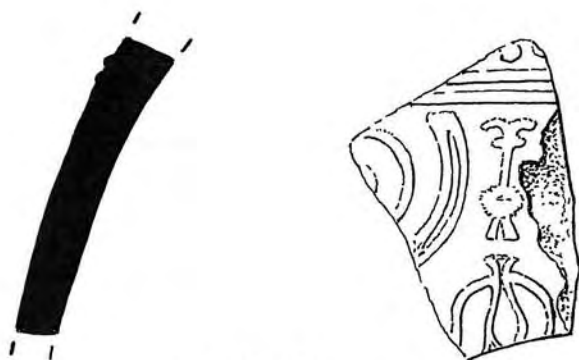
H - 347

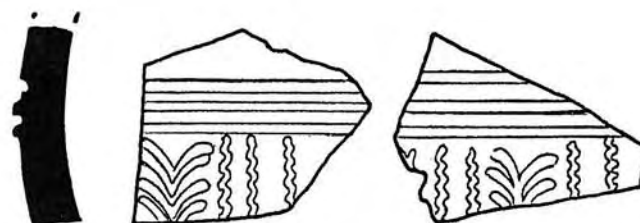
H - 348

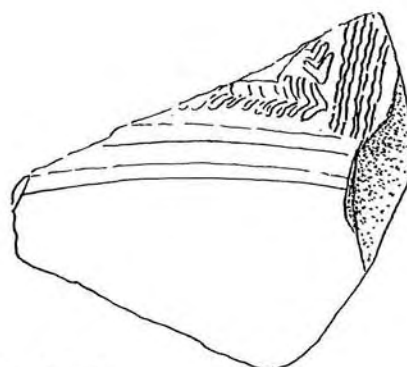
H - 349

H - 350

H - 351

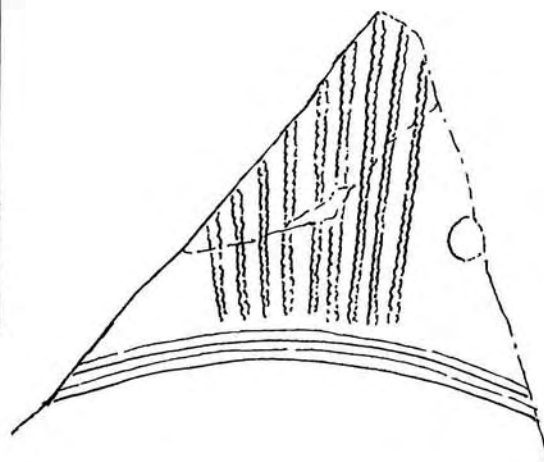

H - 352

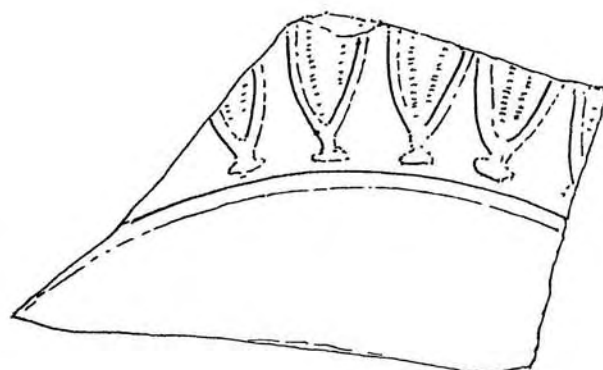
H - 353

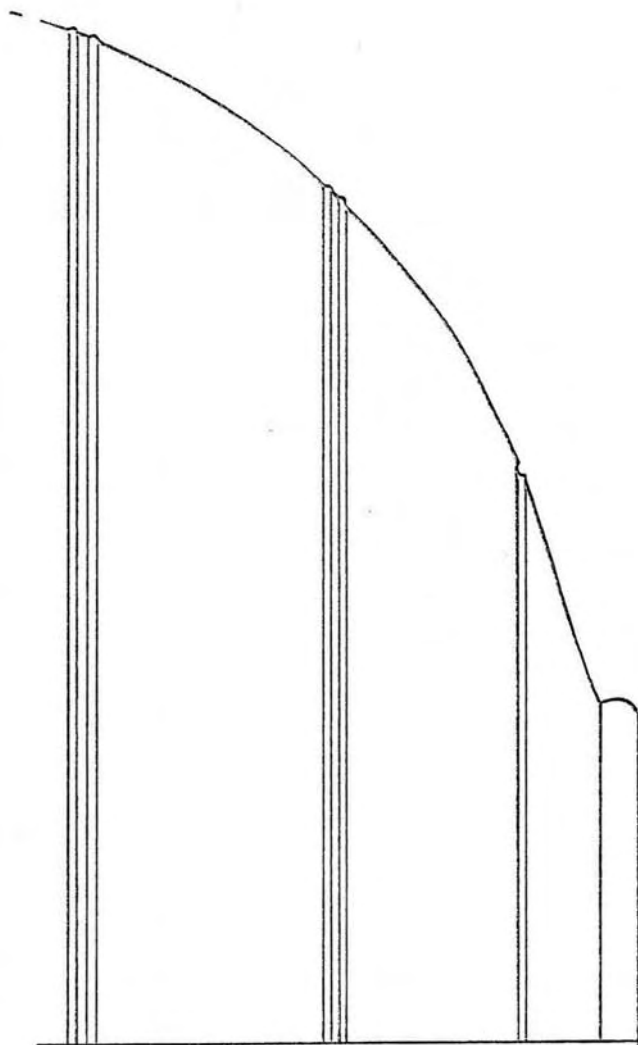

H - 354

H - 355

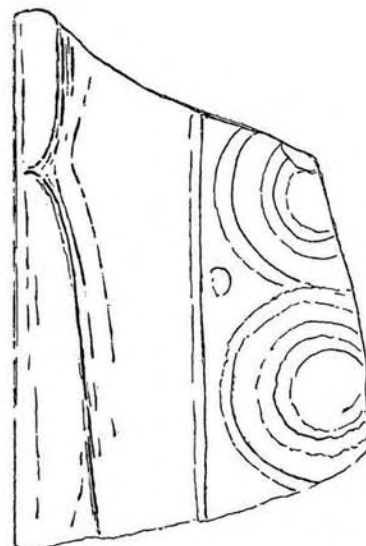
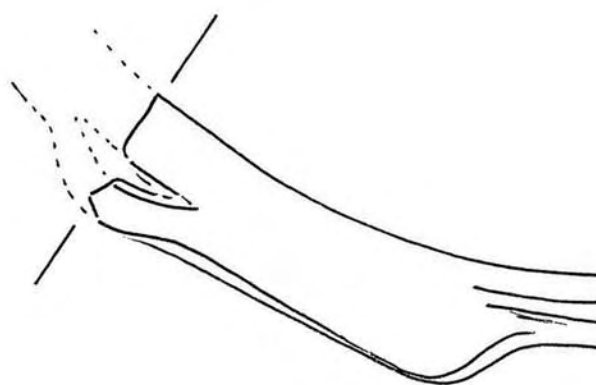

H - 356

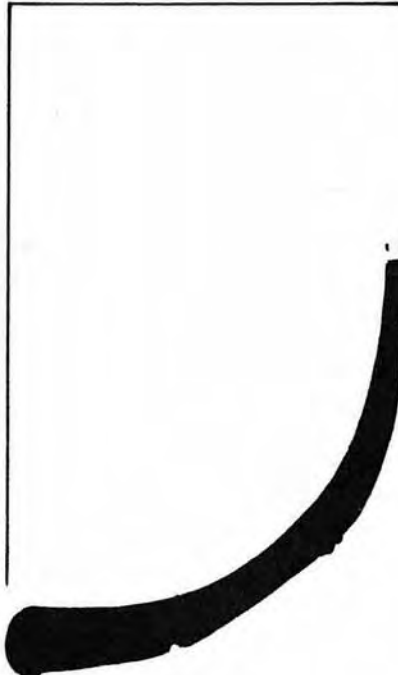
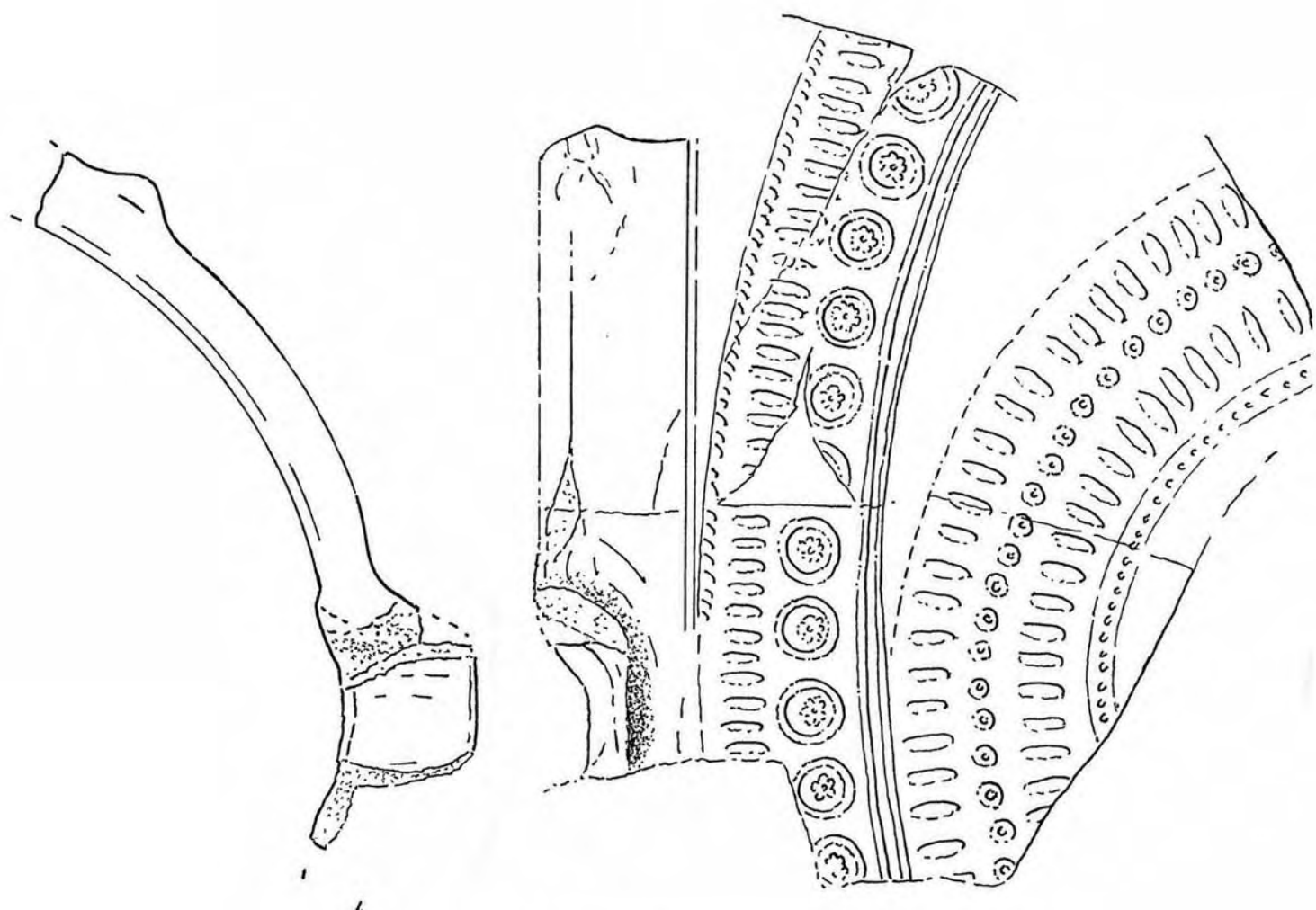

5 cm.

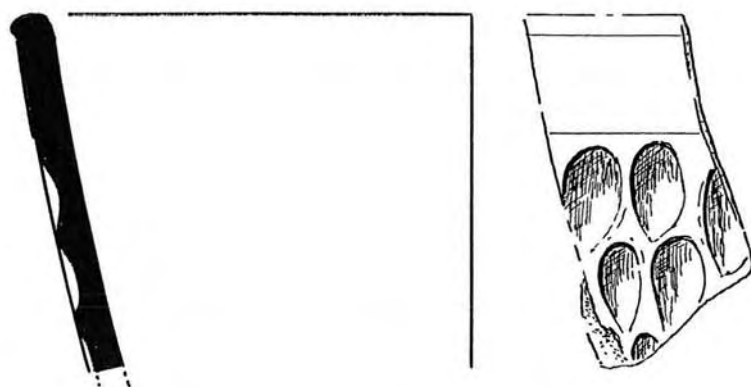

H - 357

H - 358

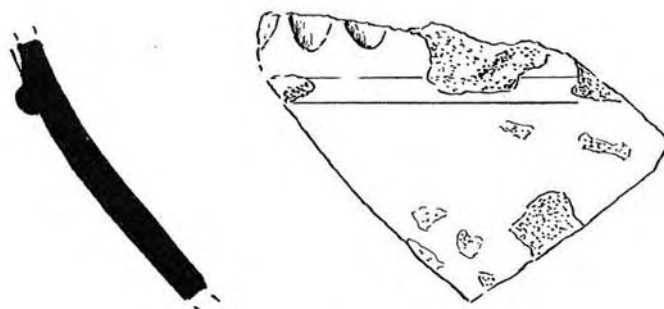
H - 359

H - 360

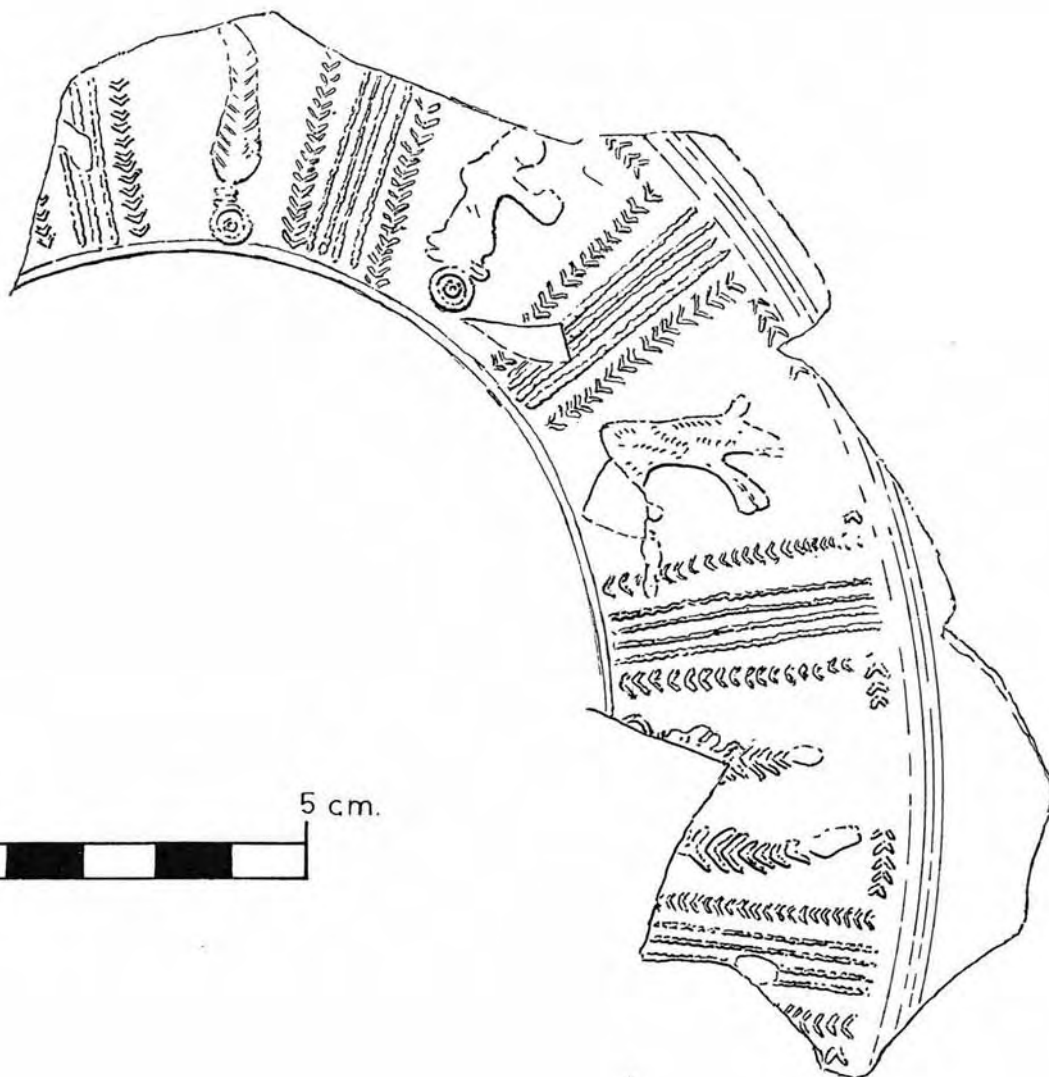
H - 361

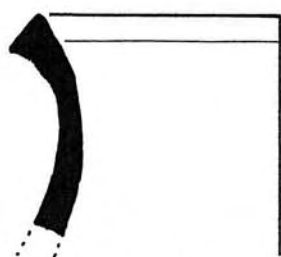

H - 362

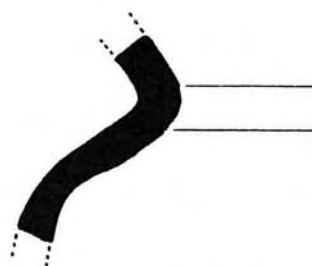

H - 363

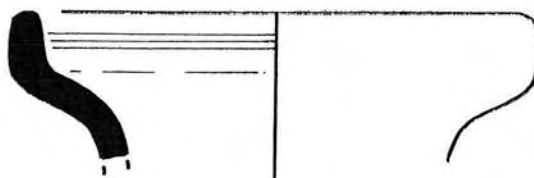

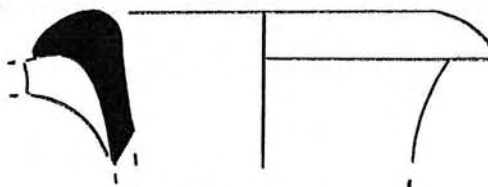
H - 364

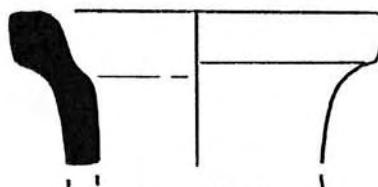
H - 365

H - 366

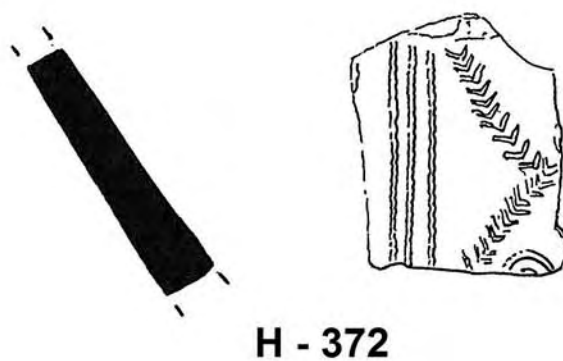
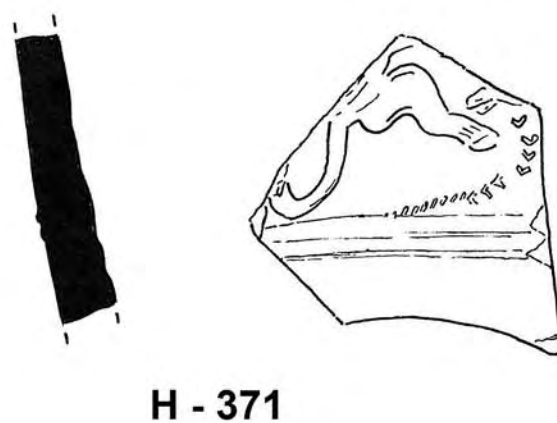
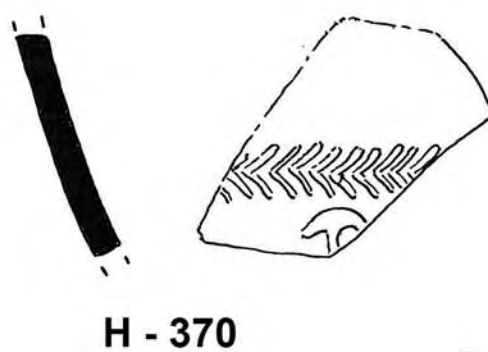
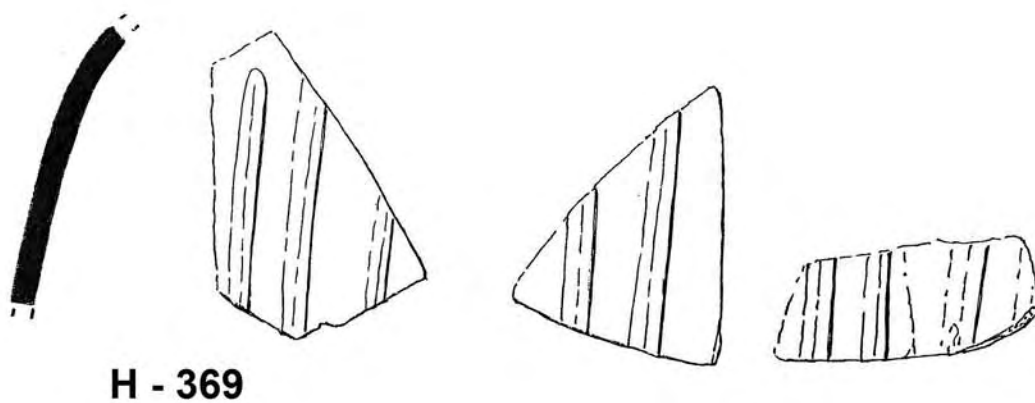

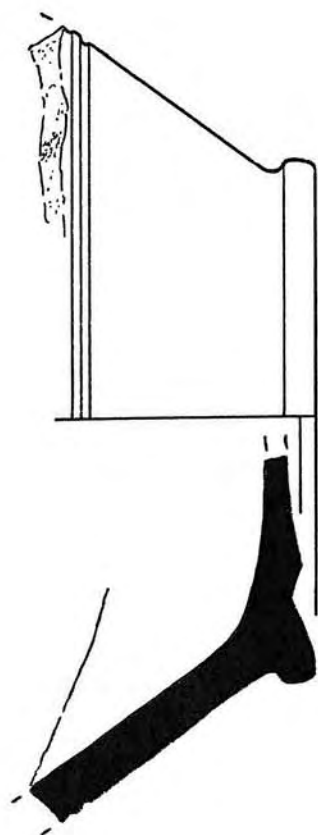
H - 367

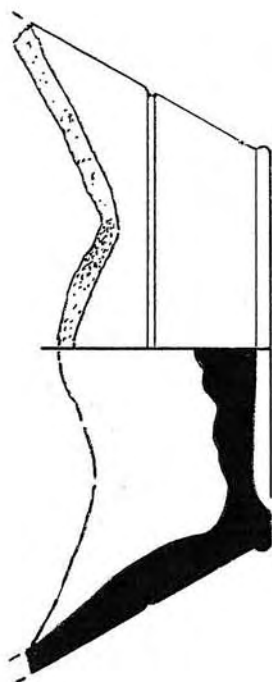
H - 368

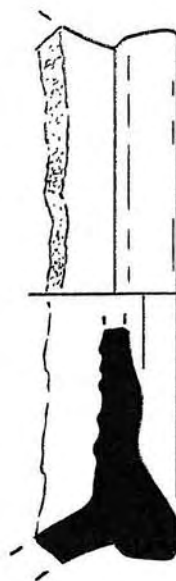
H - 373

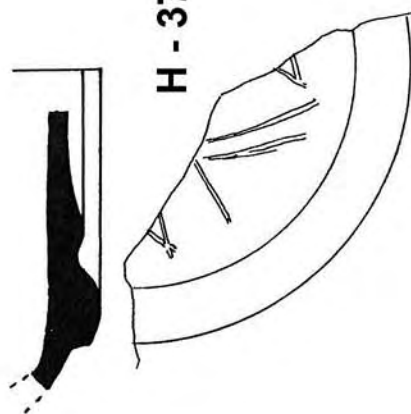
H - 374

H - 376

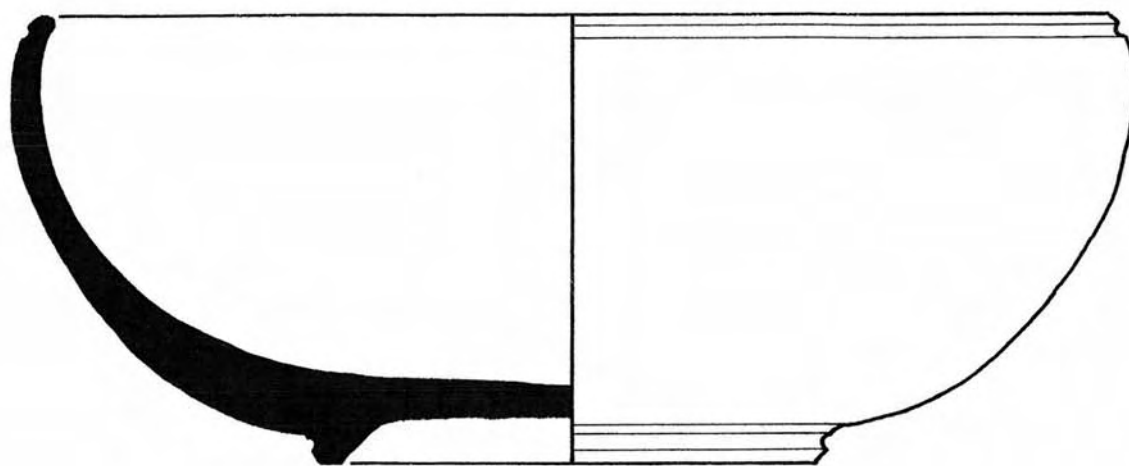

H - 377

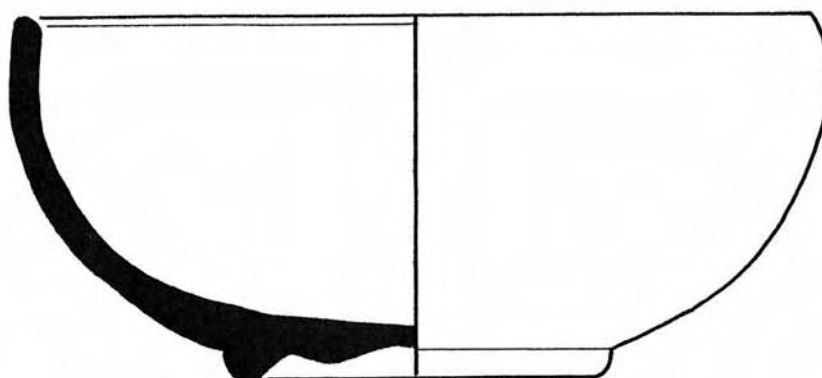

H - 375

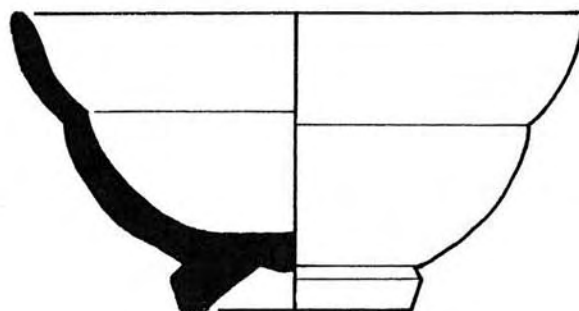

H - 378

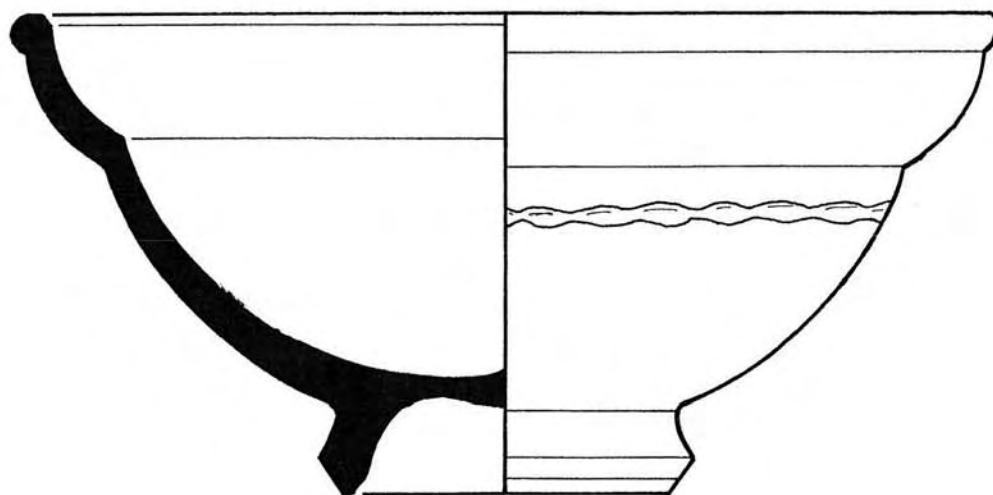

H - 379

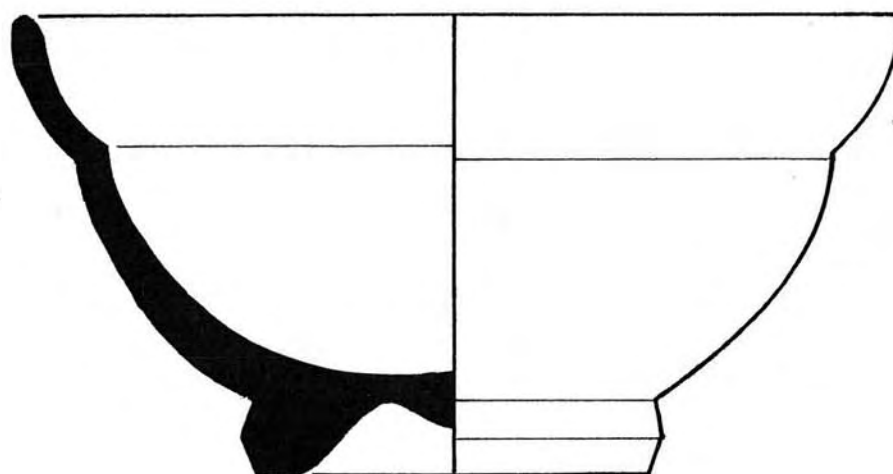

H - 380

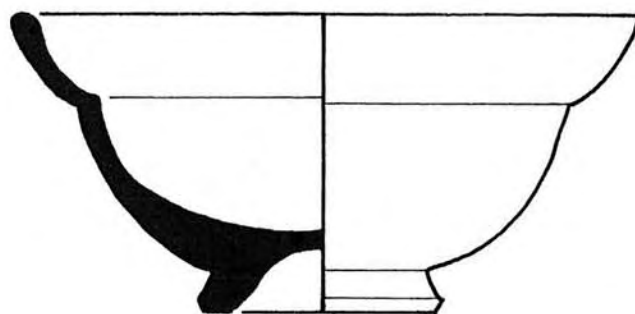

H - 381

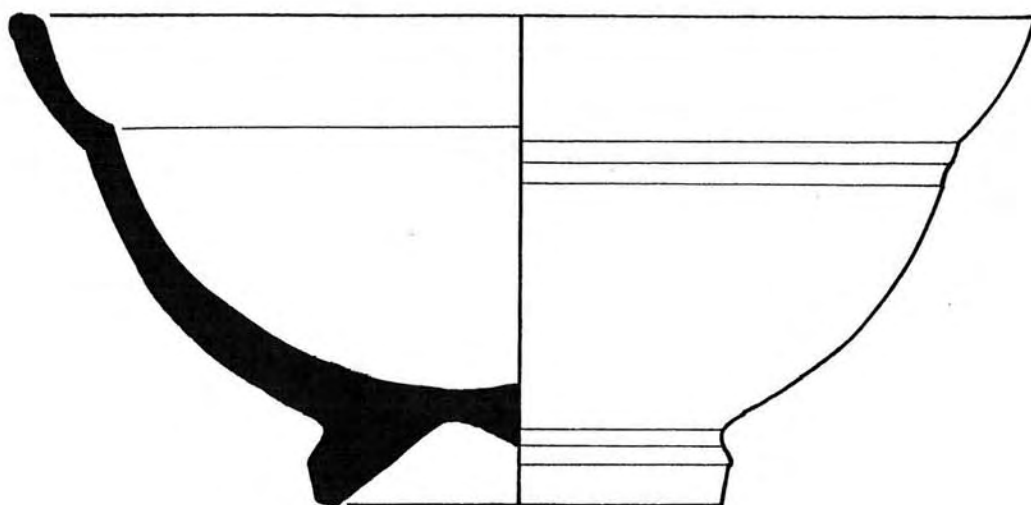

H - 382

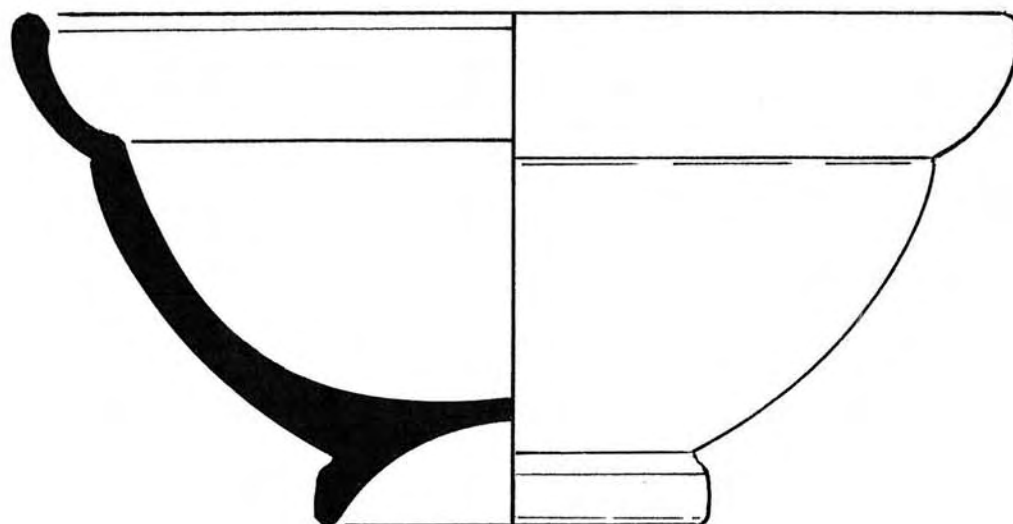

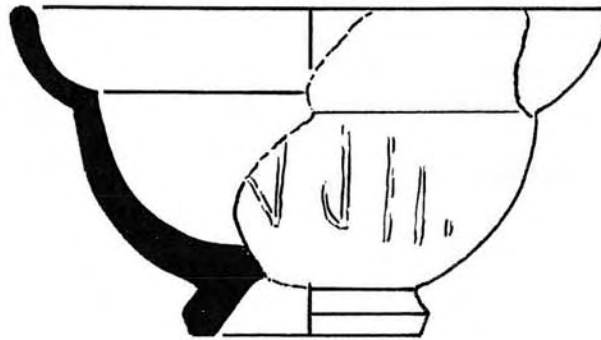
H - 383

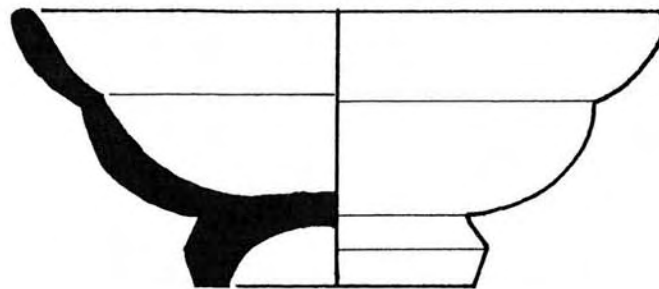
H - 384

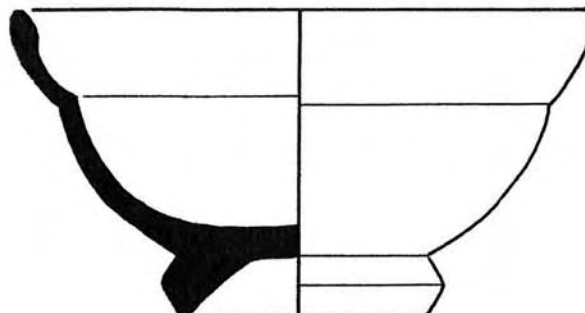
H - 385

H - 386

H - 387

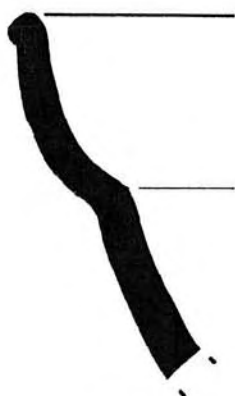
H - 388

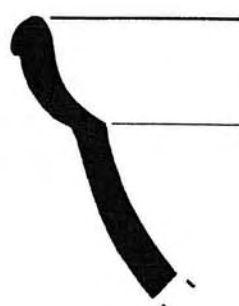
H - 389

H - 390

H - 391

H - 392

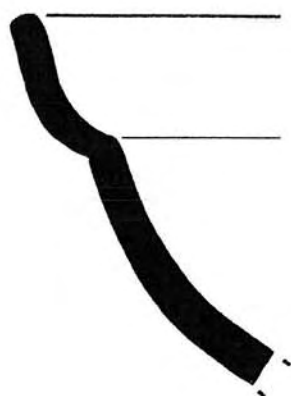

H - 393

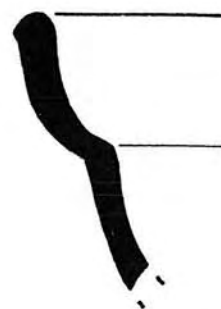

H - 394

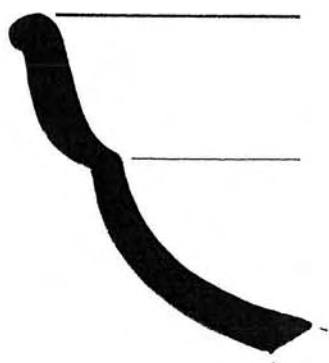

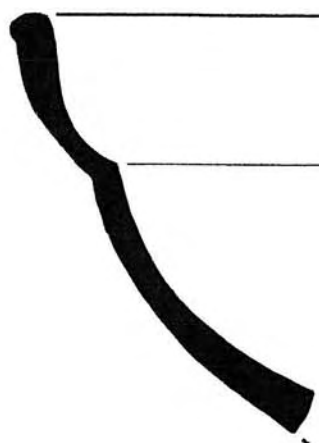
H - 395

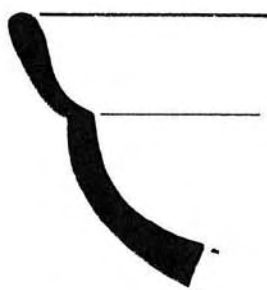
H - 396

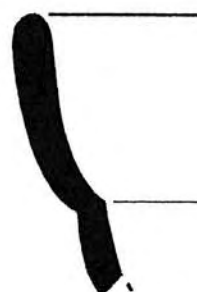
H - 397

H - 398

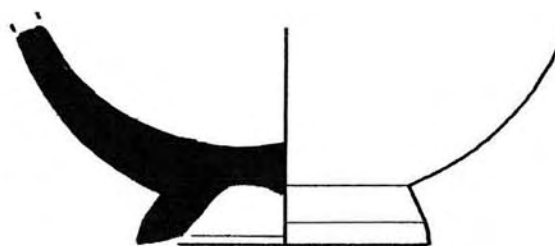

H - 399

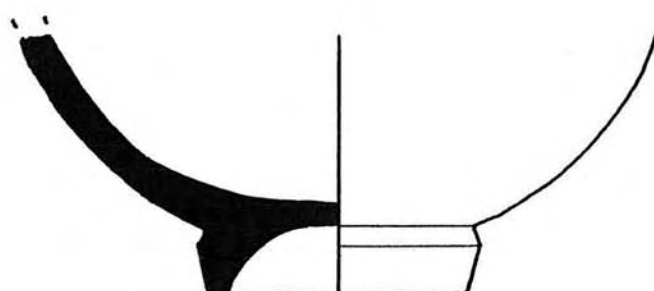

H - 400

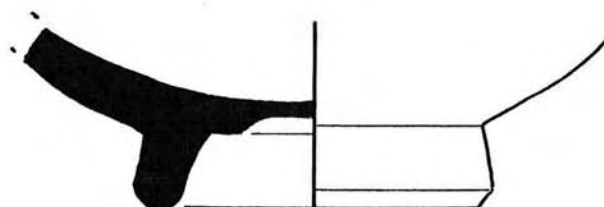

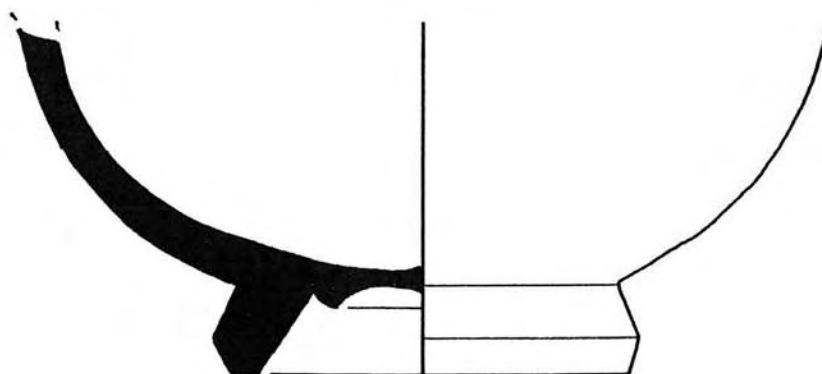
H - 401

H - 402

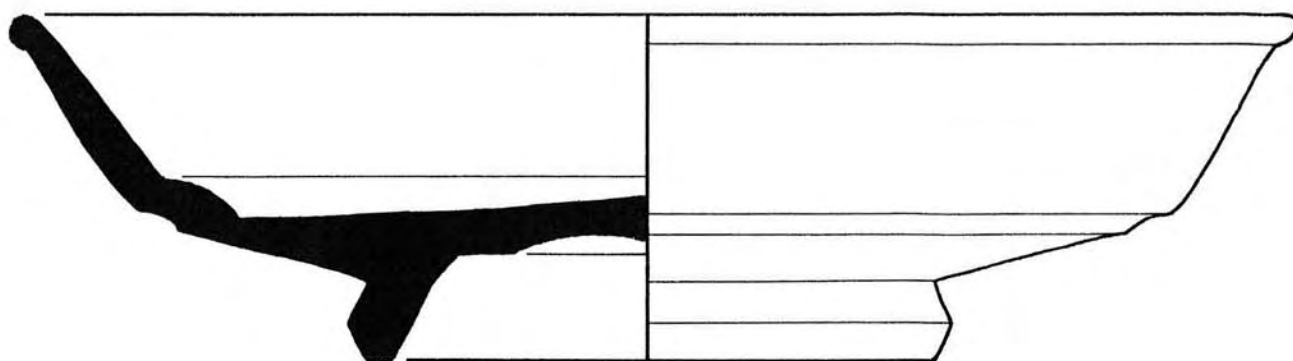

H - 403

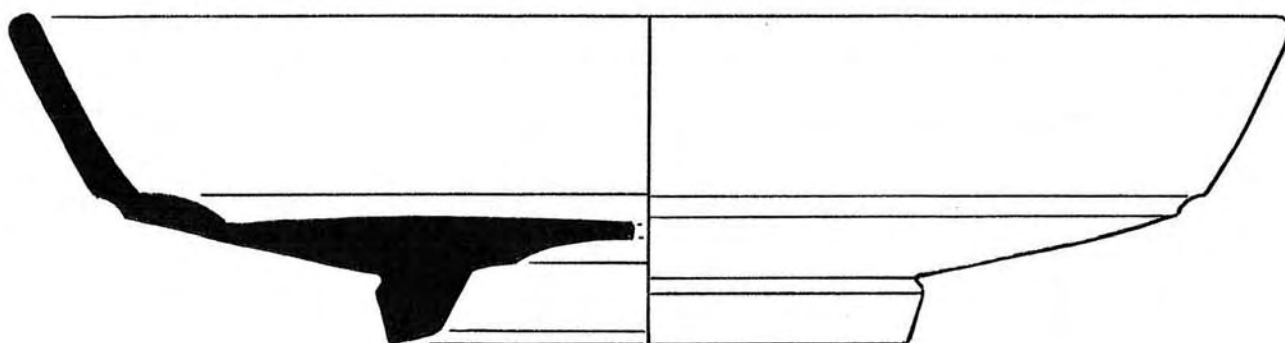

H - 404

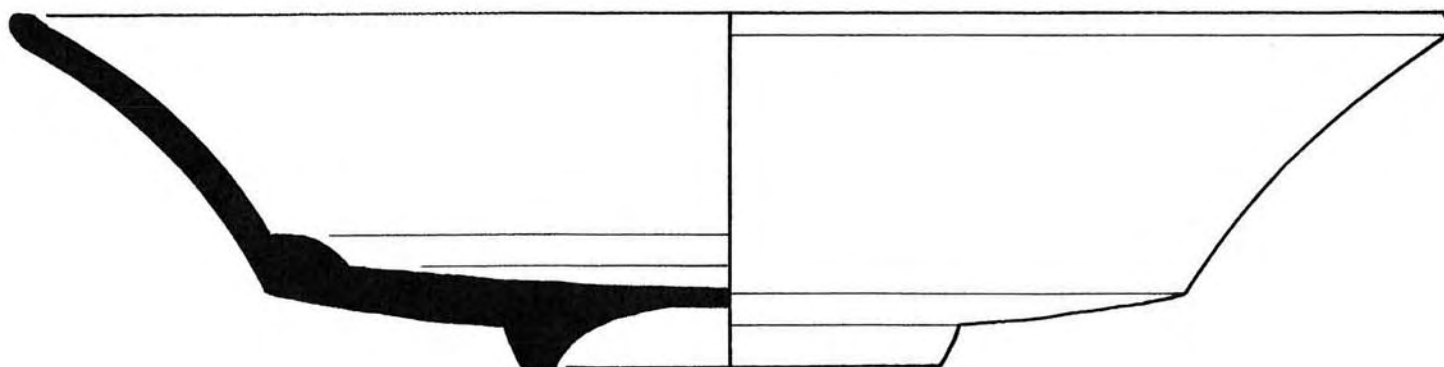

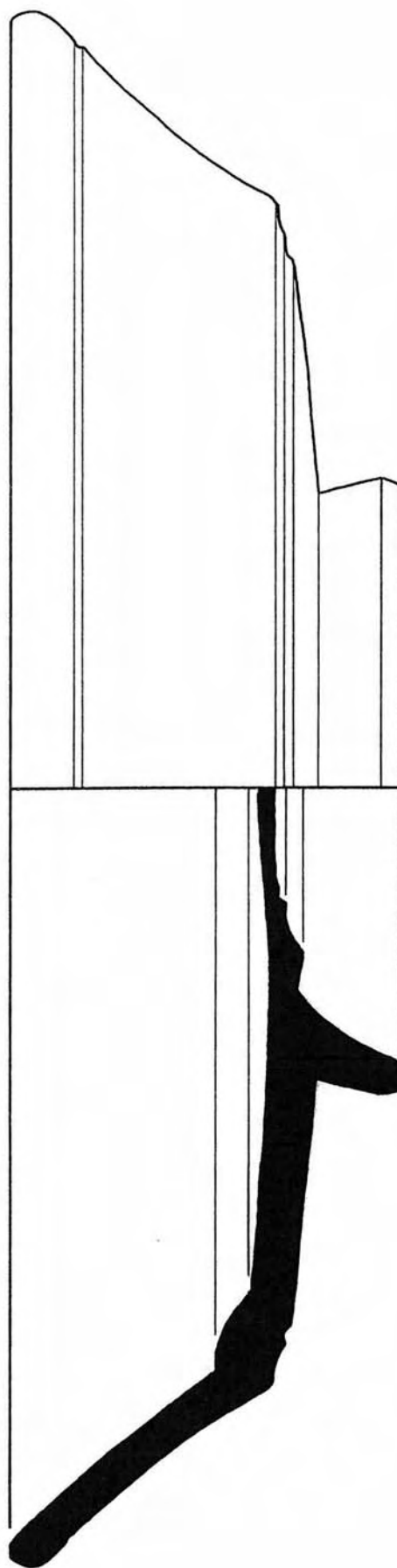
H - 405

H - 406

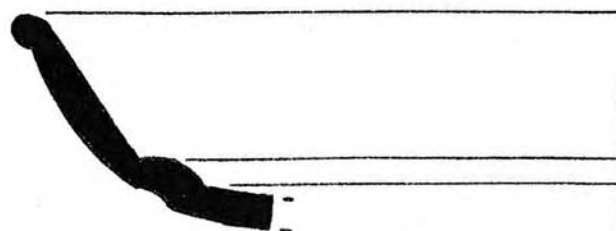

H - 407

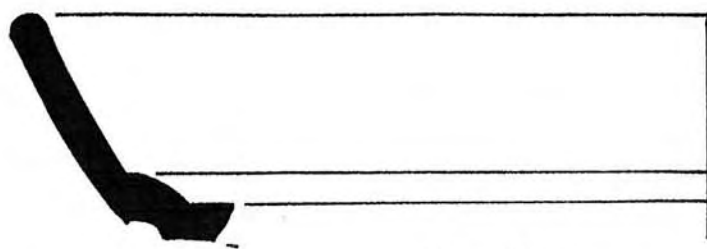

H - 408

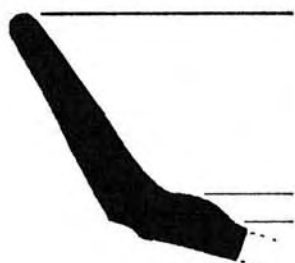

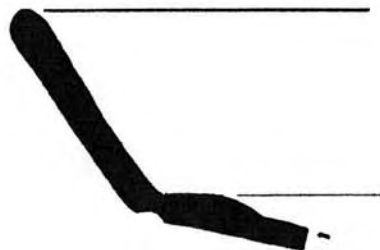
H - 409

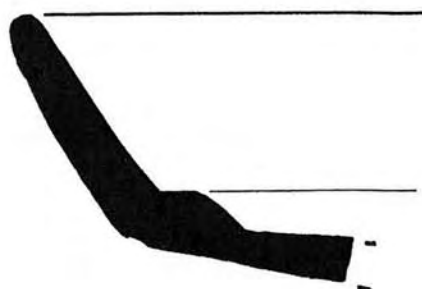
H - 410

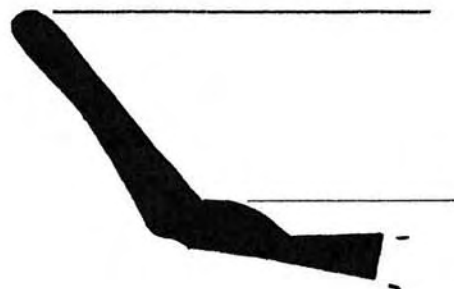
H - 411

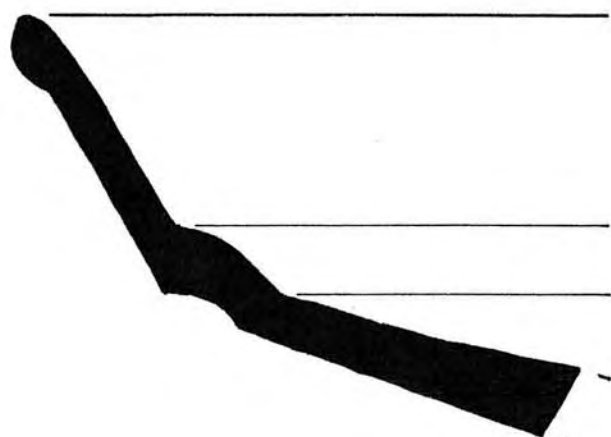
H - 412

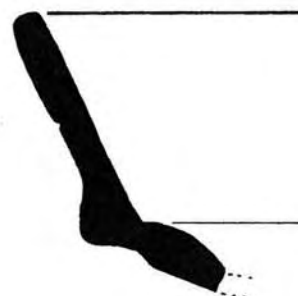
H - 413

H - 414

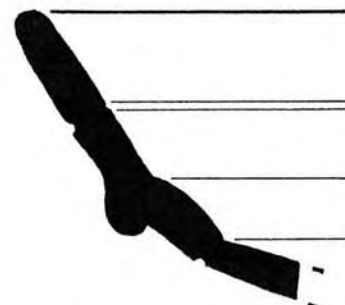
H - 415

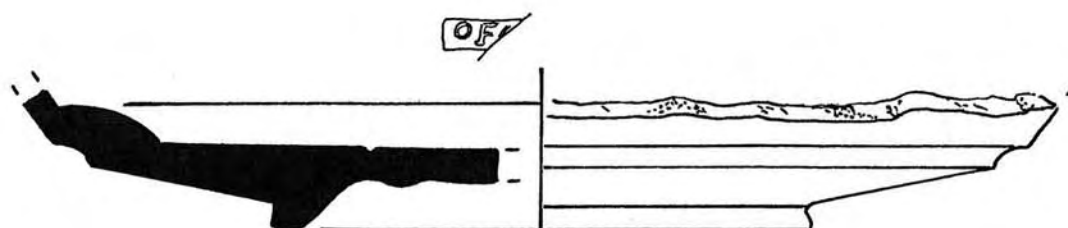
H - 416

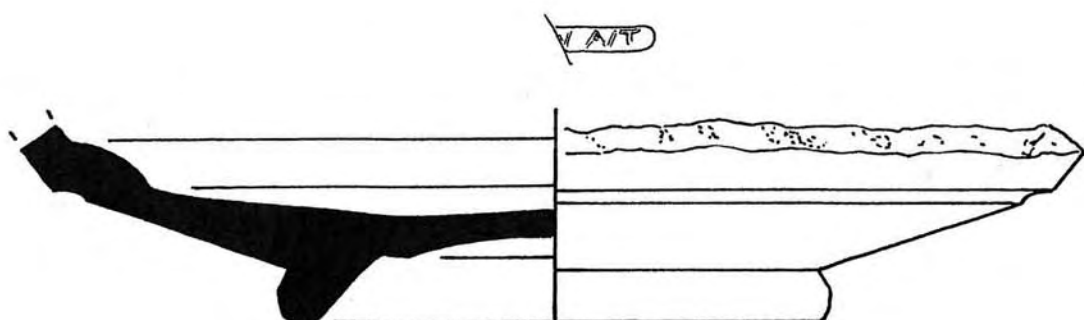
H - 417

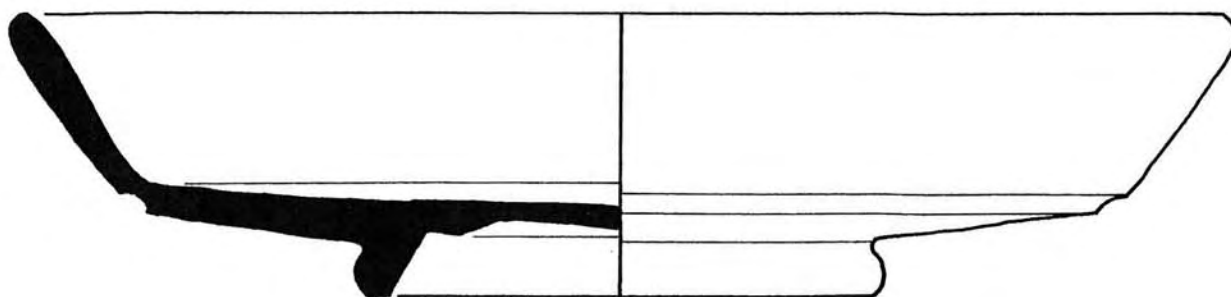
H - 418

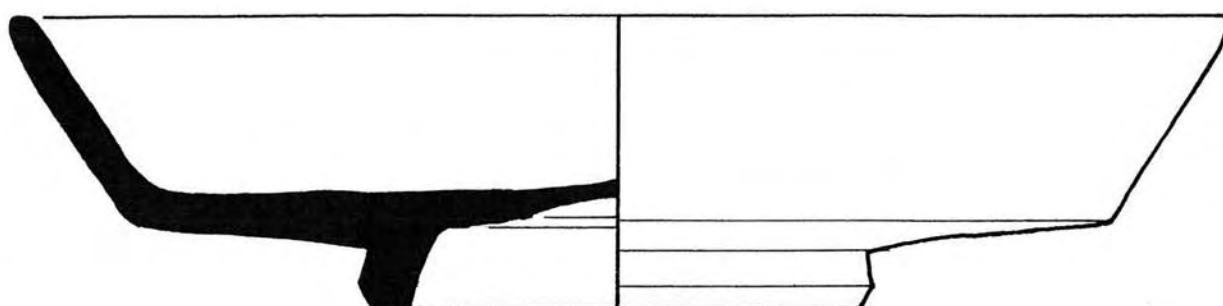
H - 419

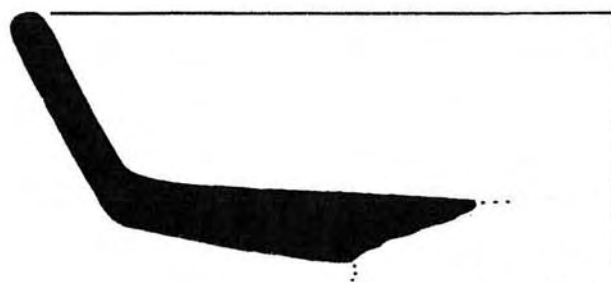
H - 420

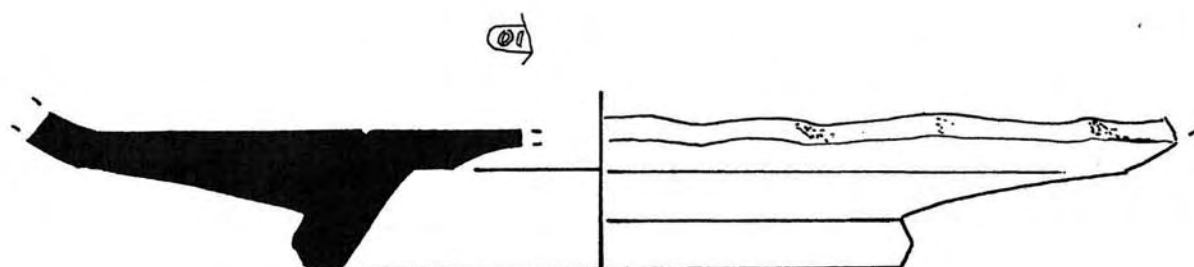
H - 421

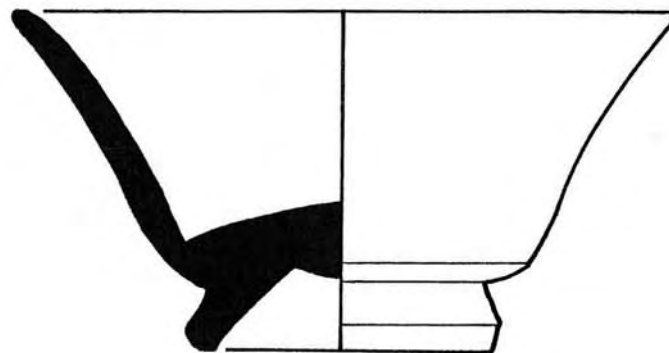
H - 422

H - 423

H - 424

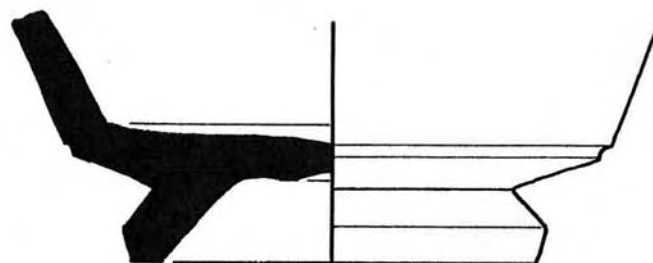
H - 425

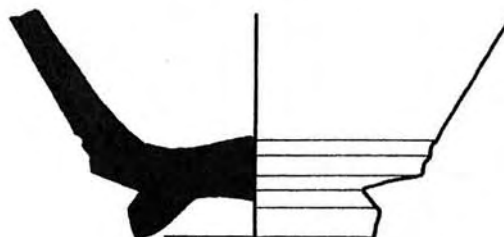
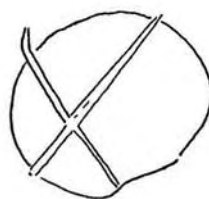
H - 426

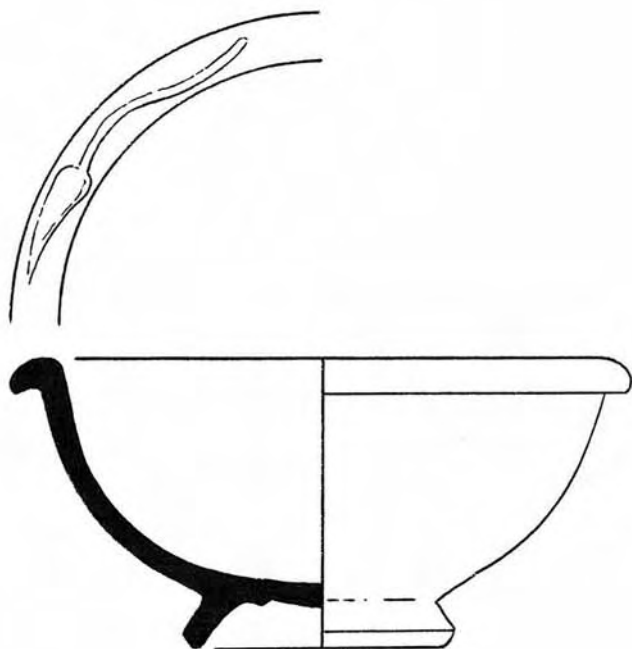
H - 427

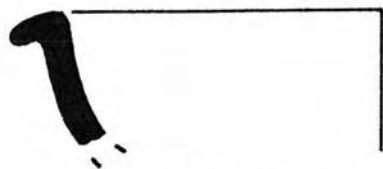
H - 428

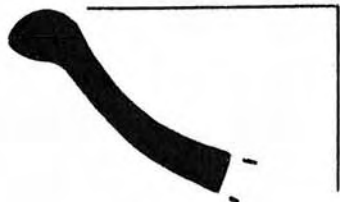
H - 429

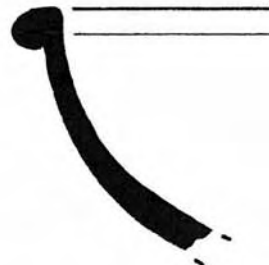
H - 430

H - 431

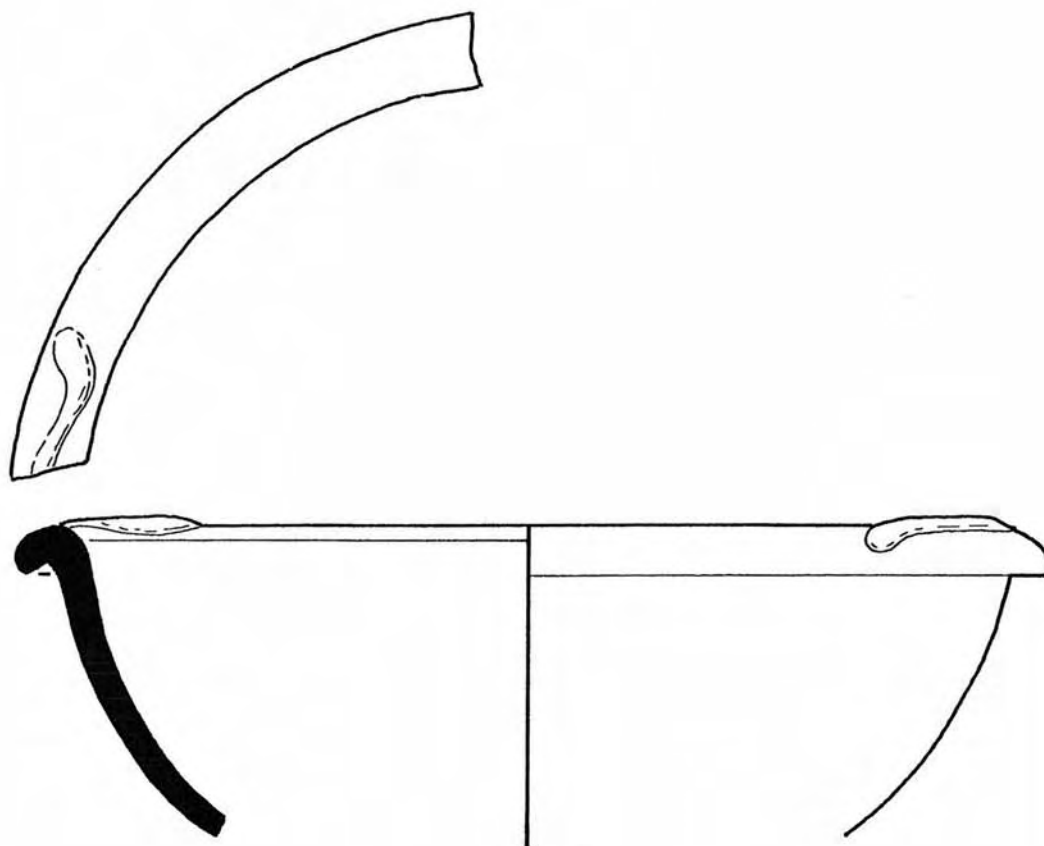

H - 432

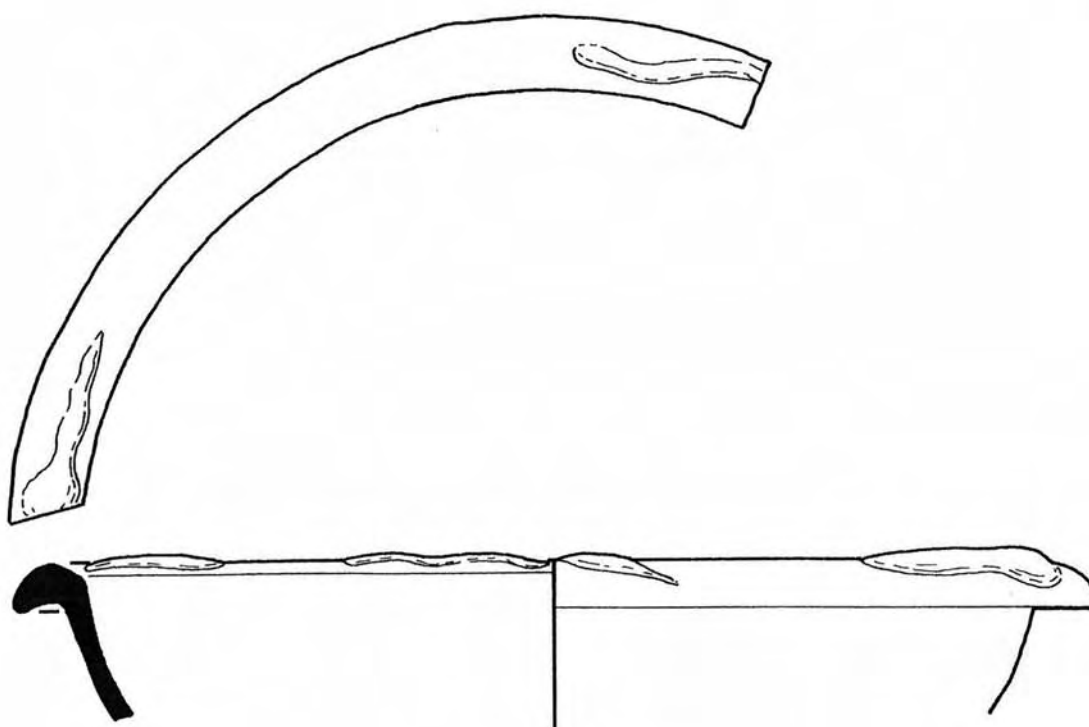

H - 433

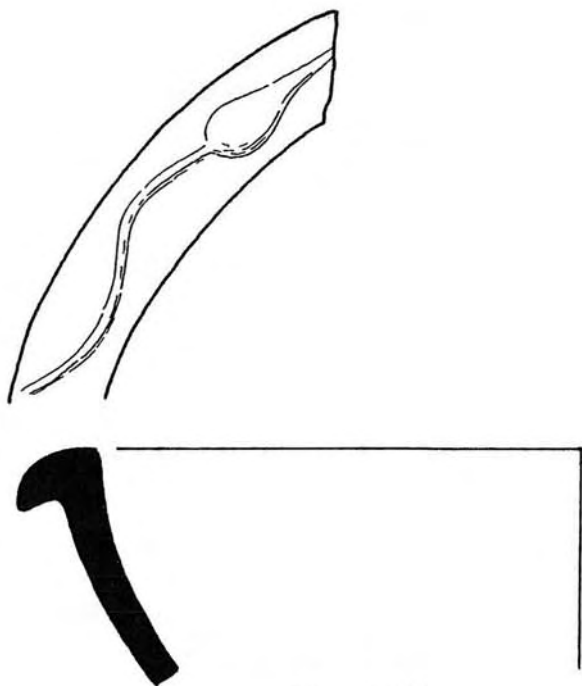

H - 434

H - 435

H - 436

H - 437

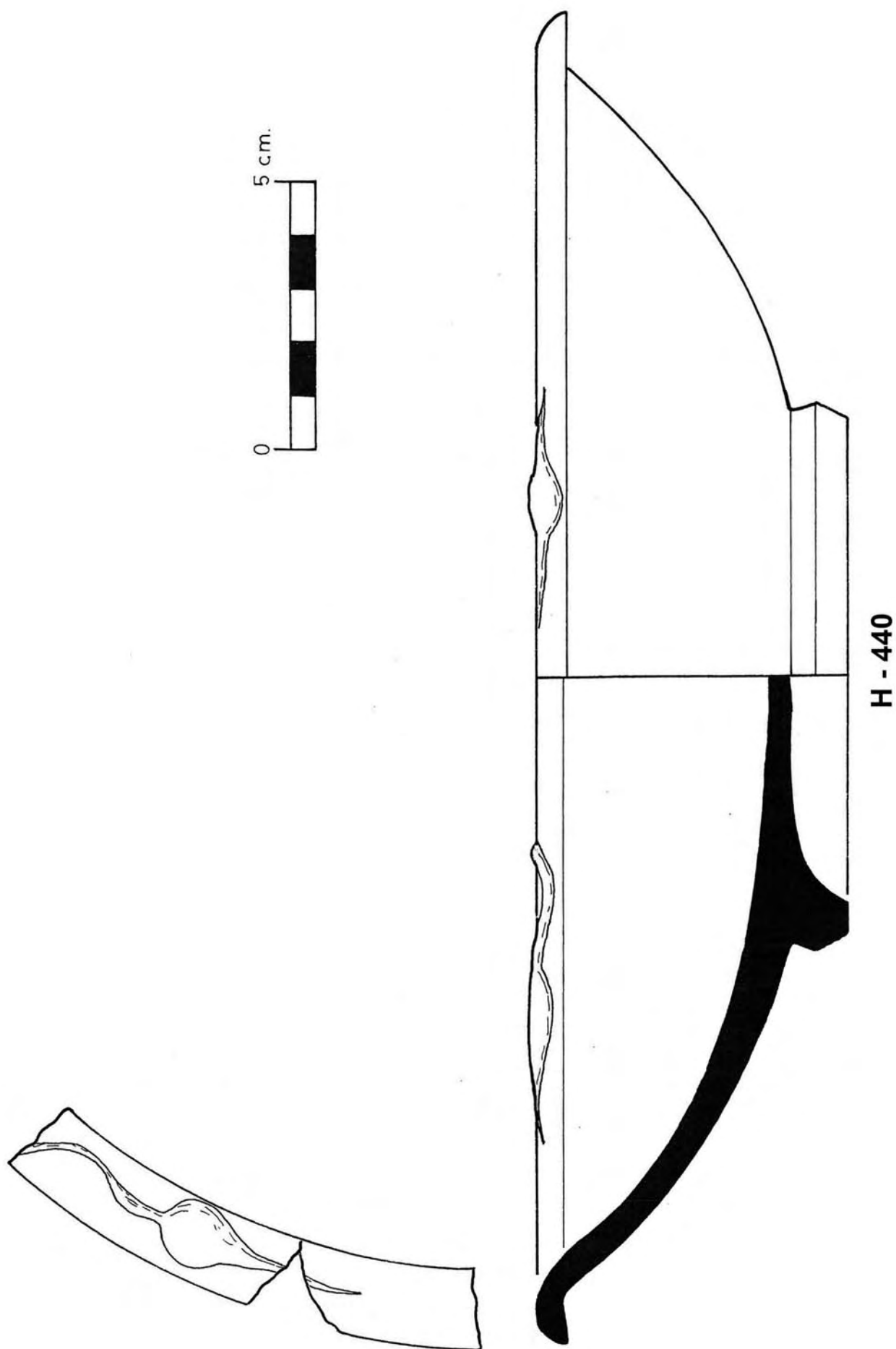

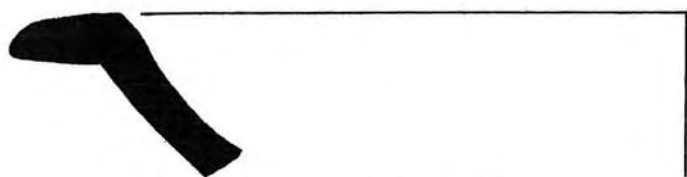
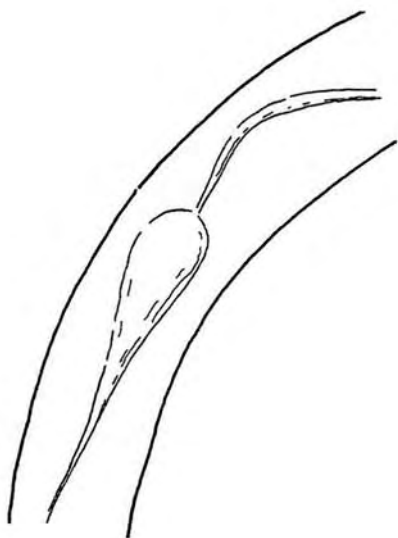
H - 438

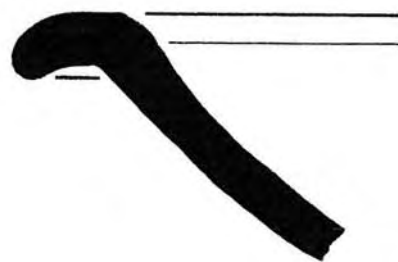
H - 439

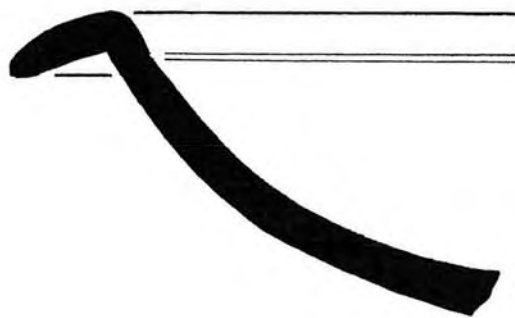

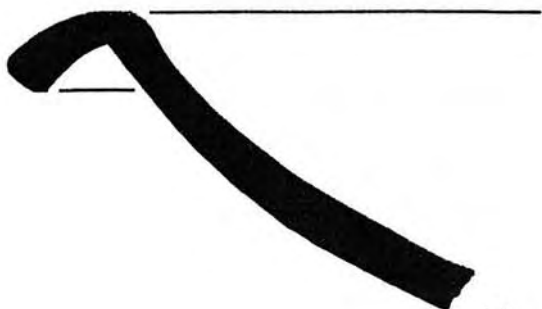
H - 441

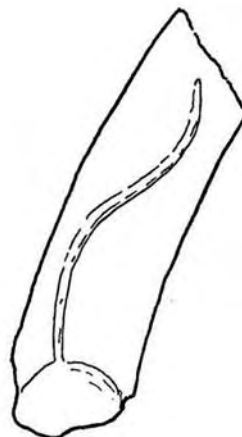
H - 442

H - 443

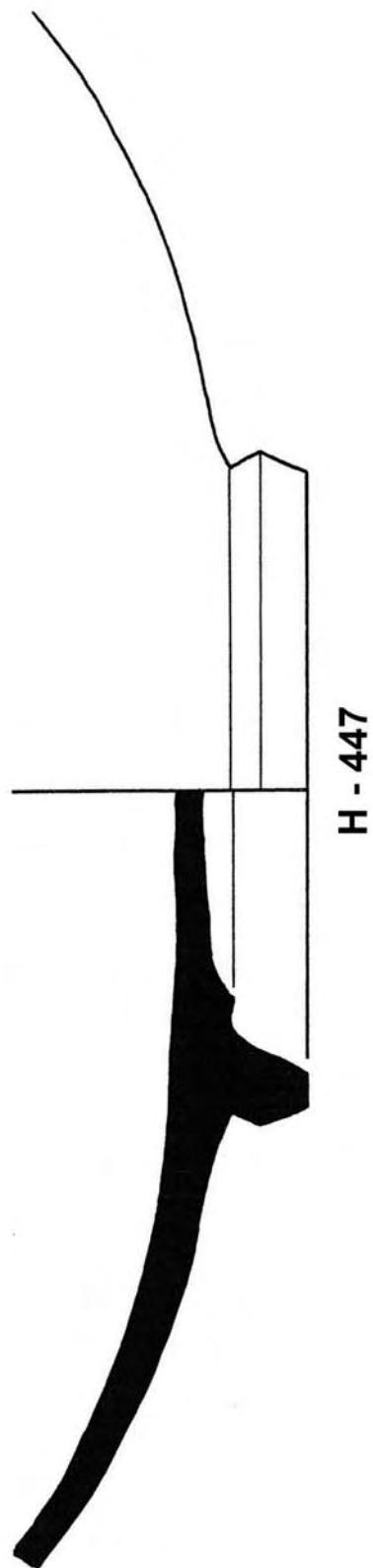
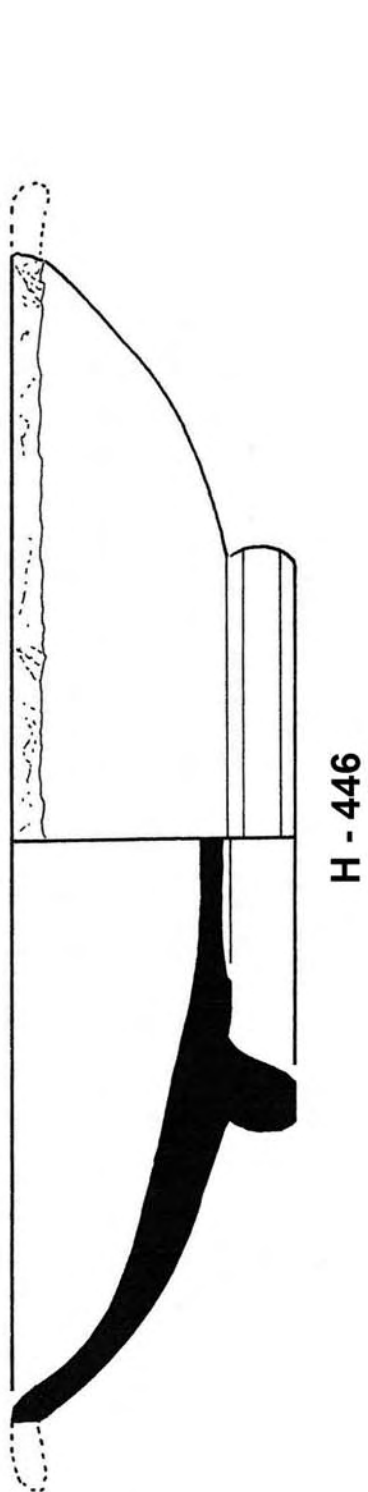

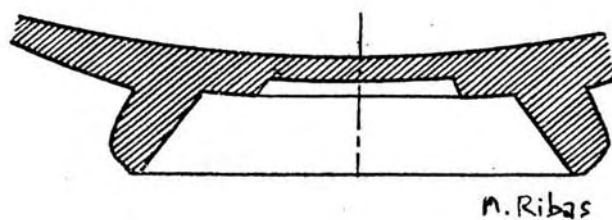
H - 444

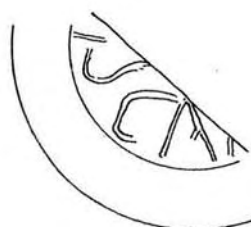
H - 445

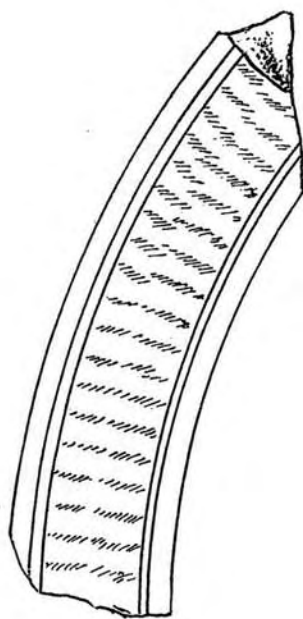

H - 448

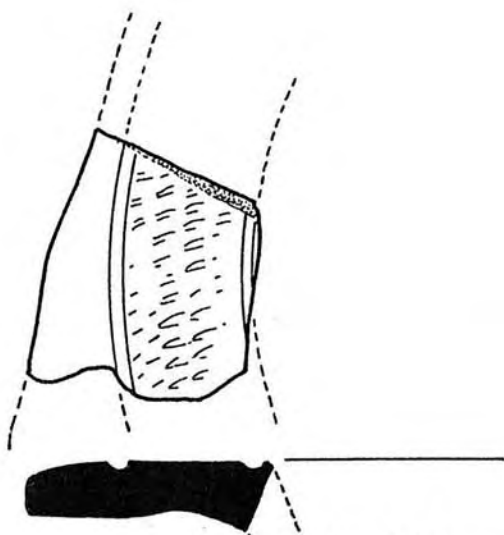

H - 449

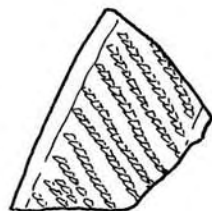

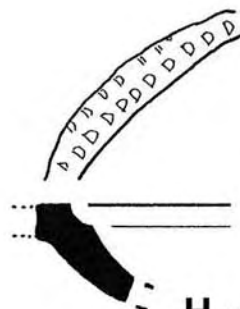
H - 450

H - 451

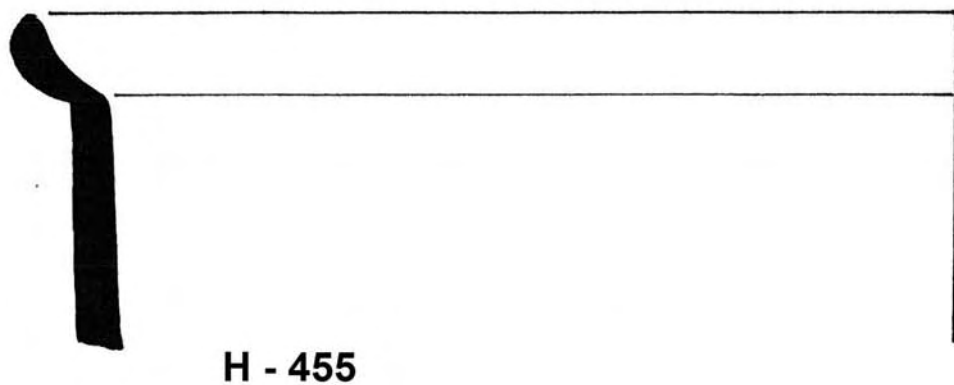
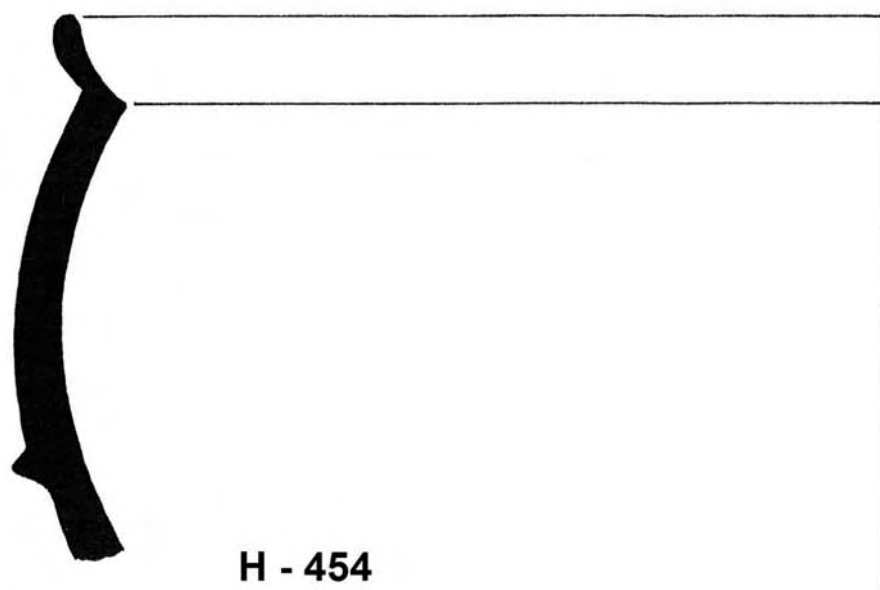

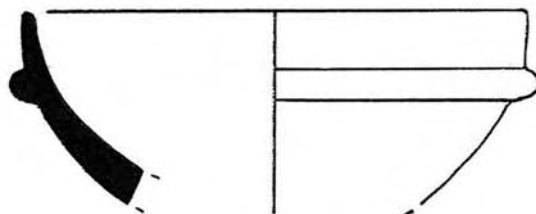
H - 452

H - 453

H - 457

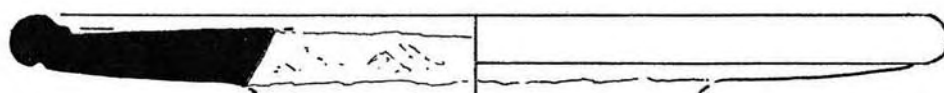
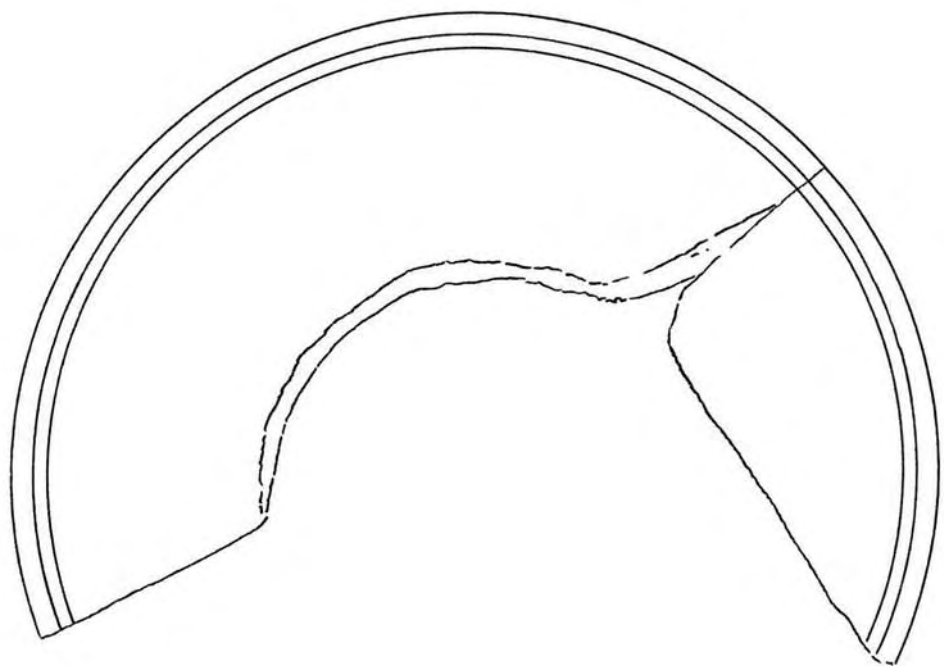

H - 458

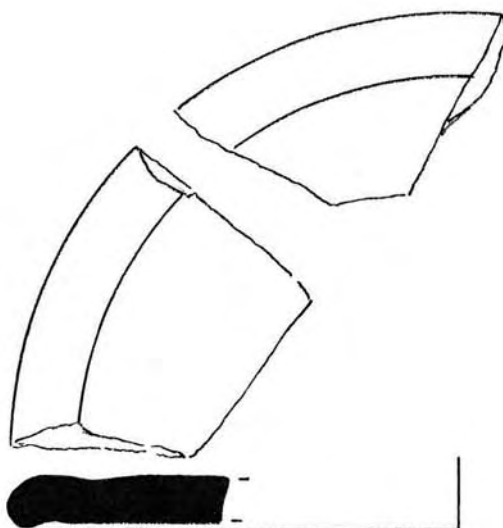

H - 459

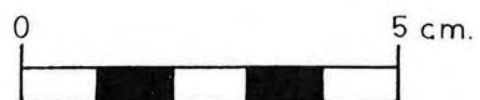

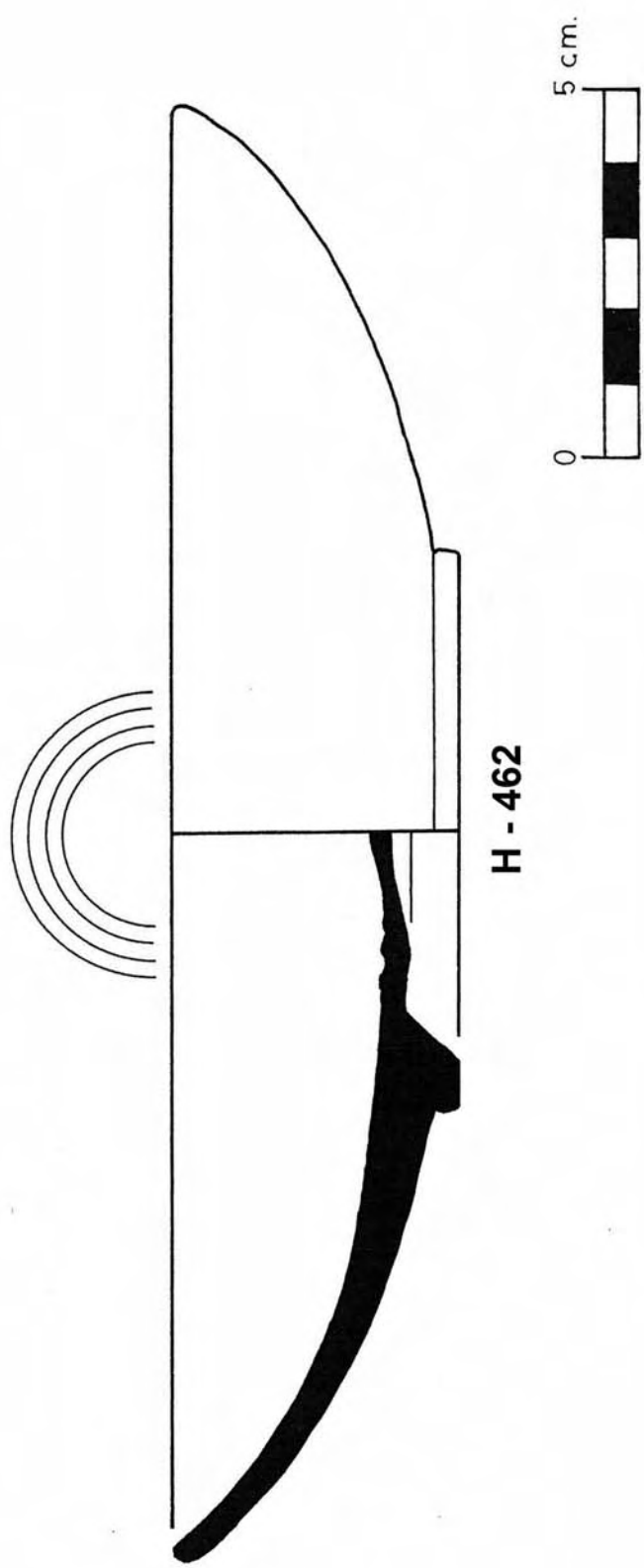

H - 460

H - 461

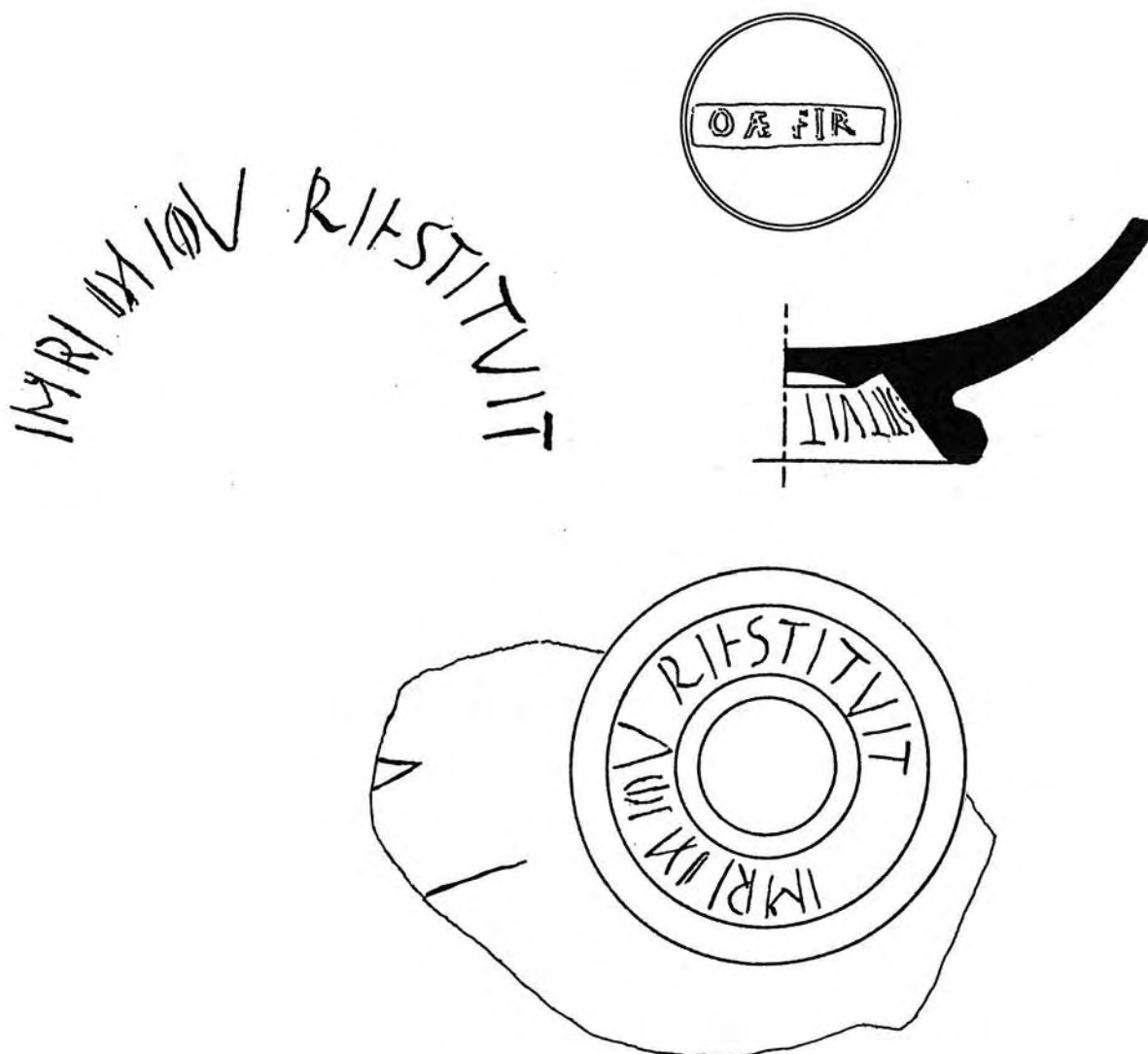

H - 462

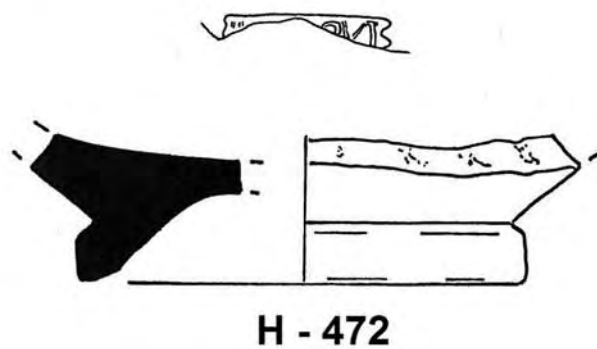
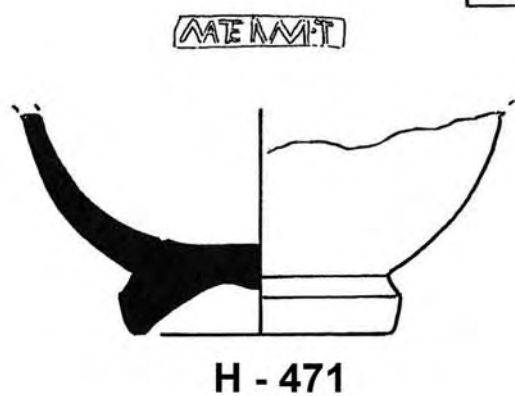
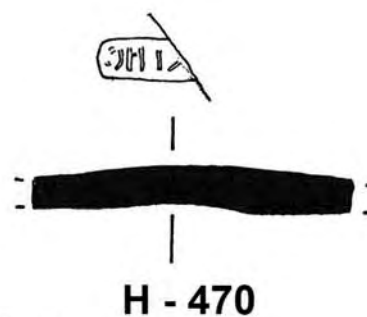
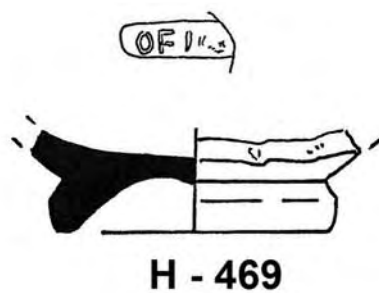
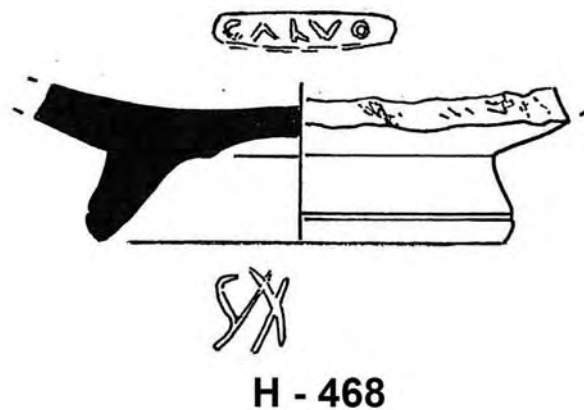
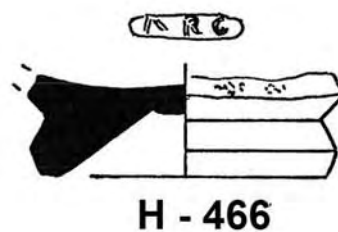
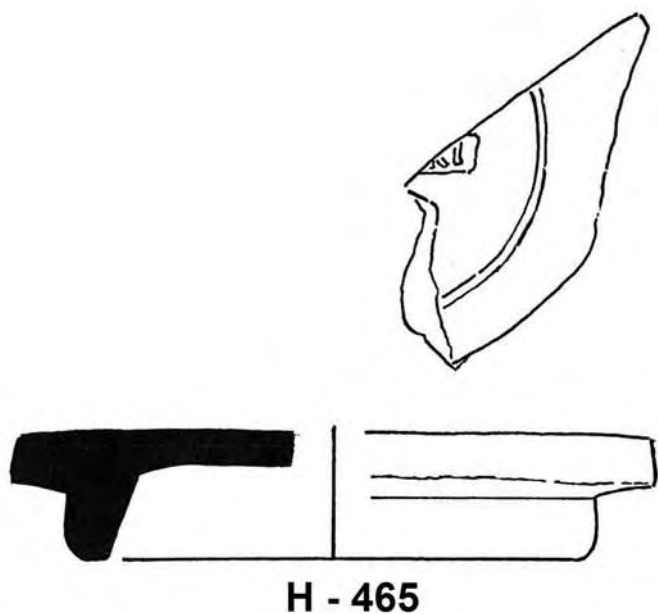

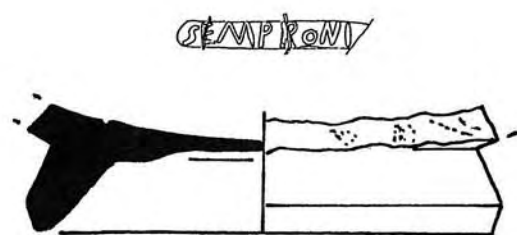
H - 463

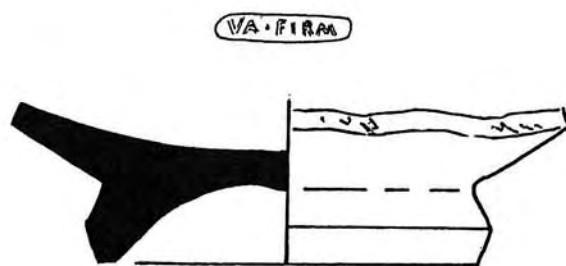
H - 464

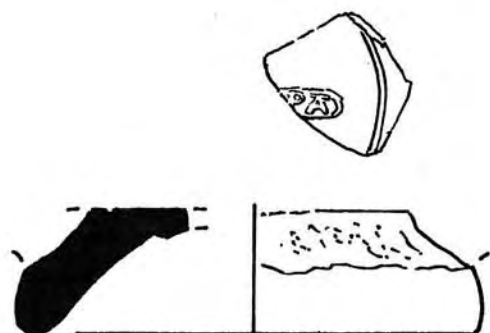

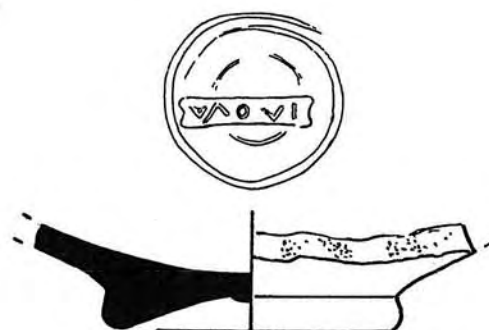
H - 473

H - 474

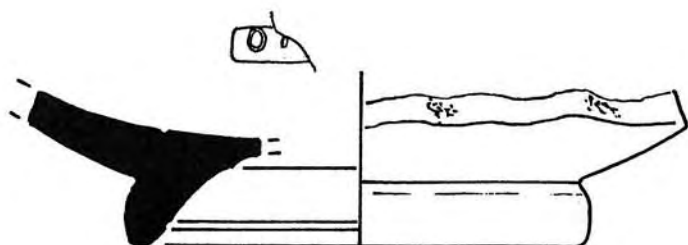
H - 475

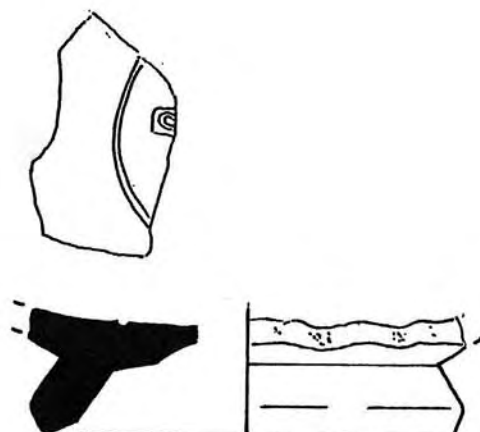
H - 476

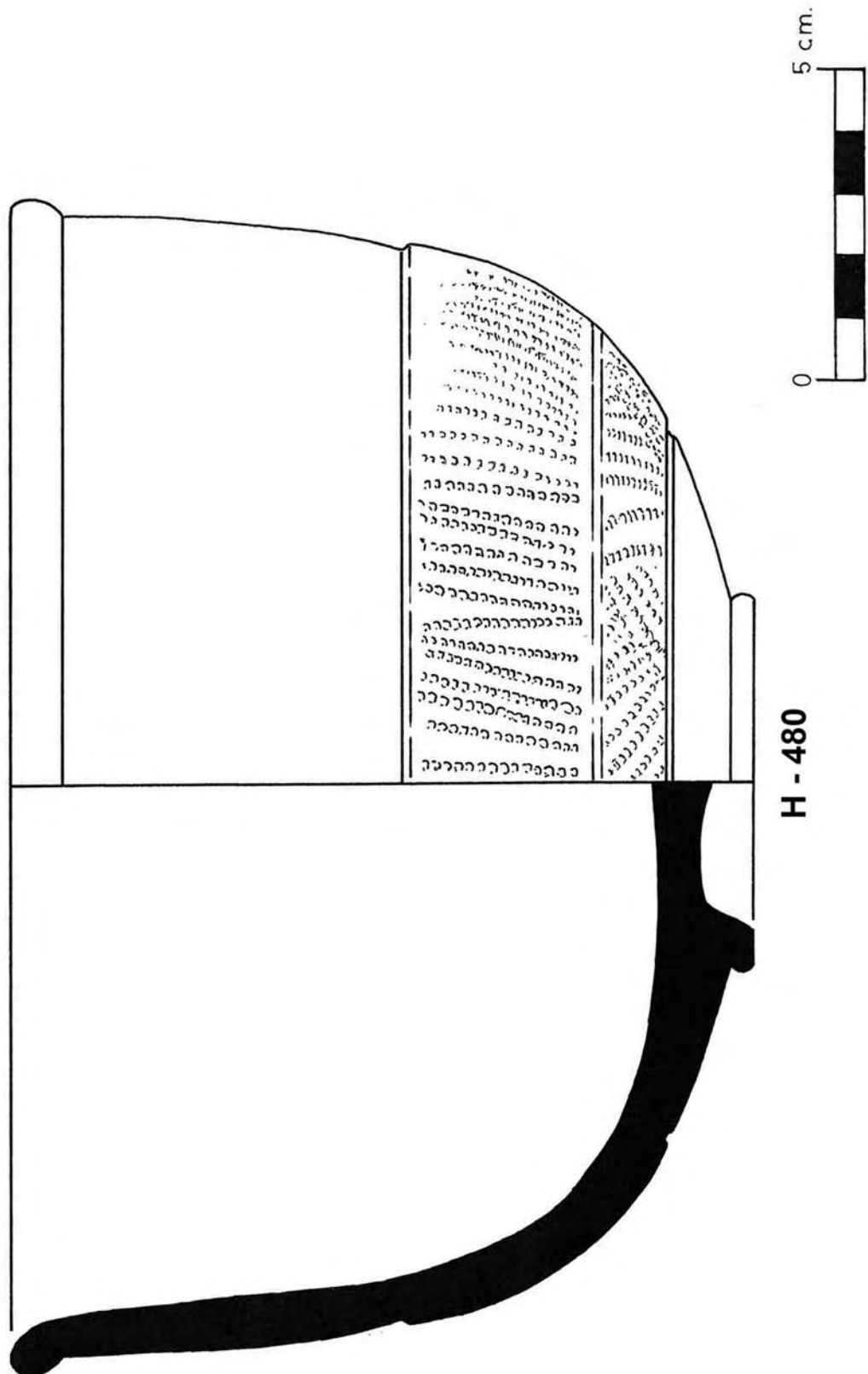
H - 477

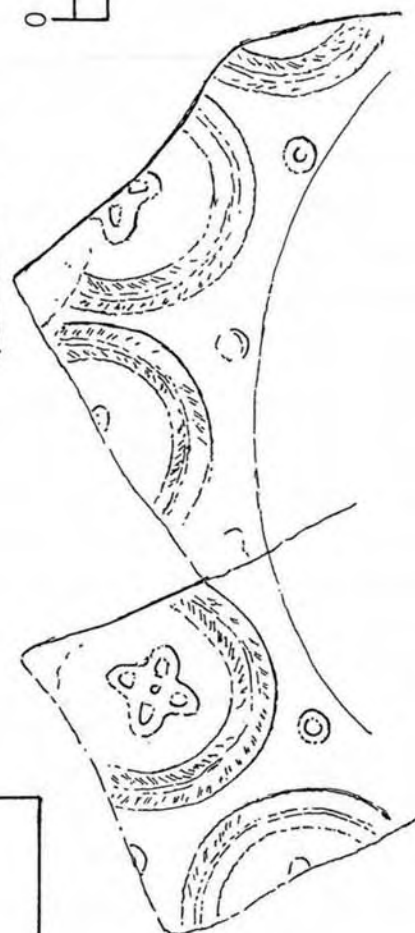
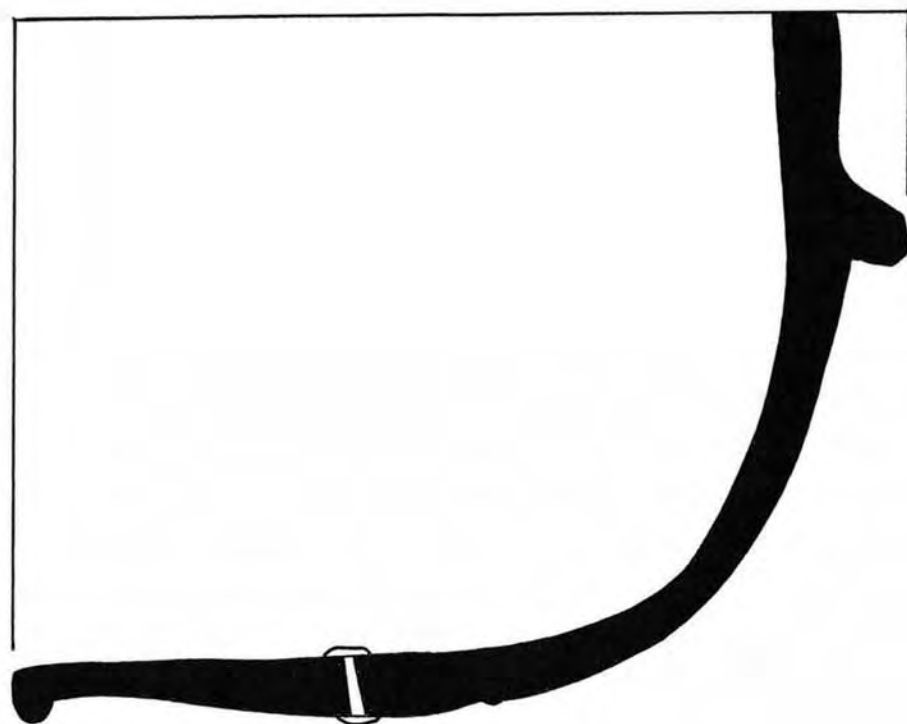

H - 478

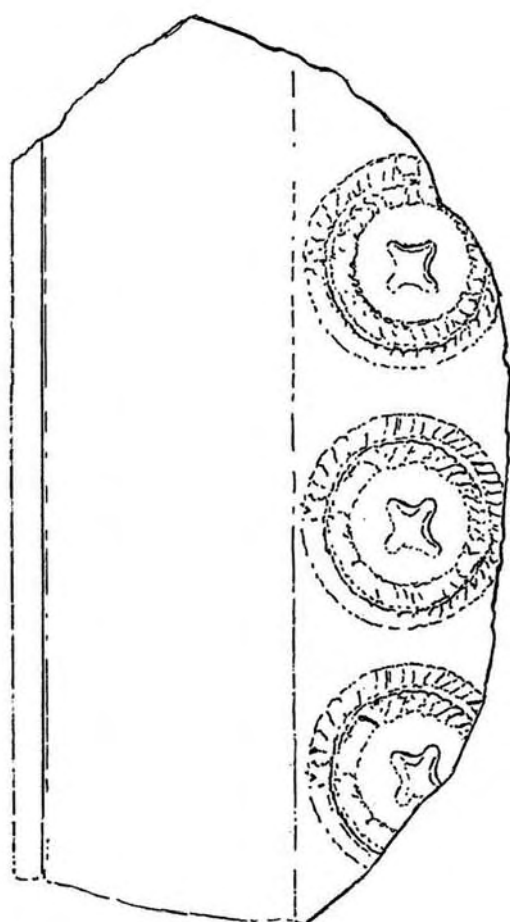

H - 479

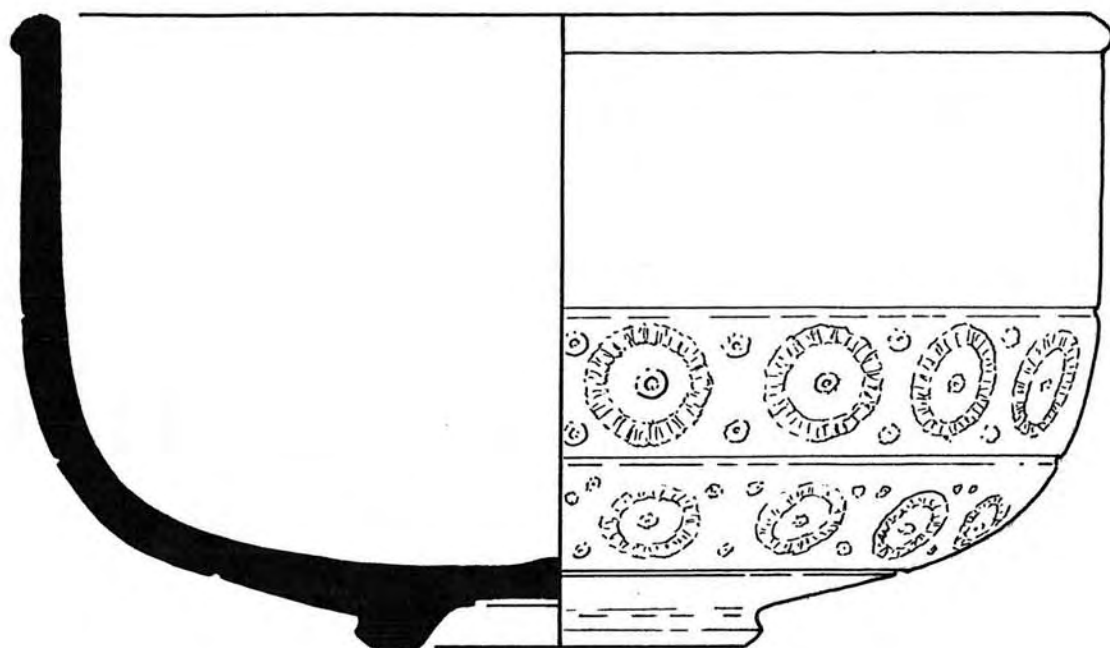

H - 481

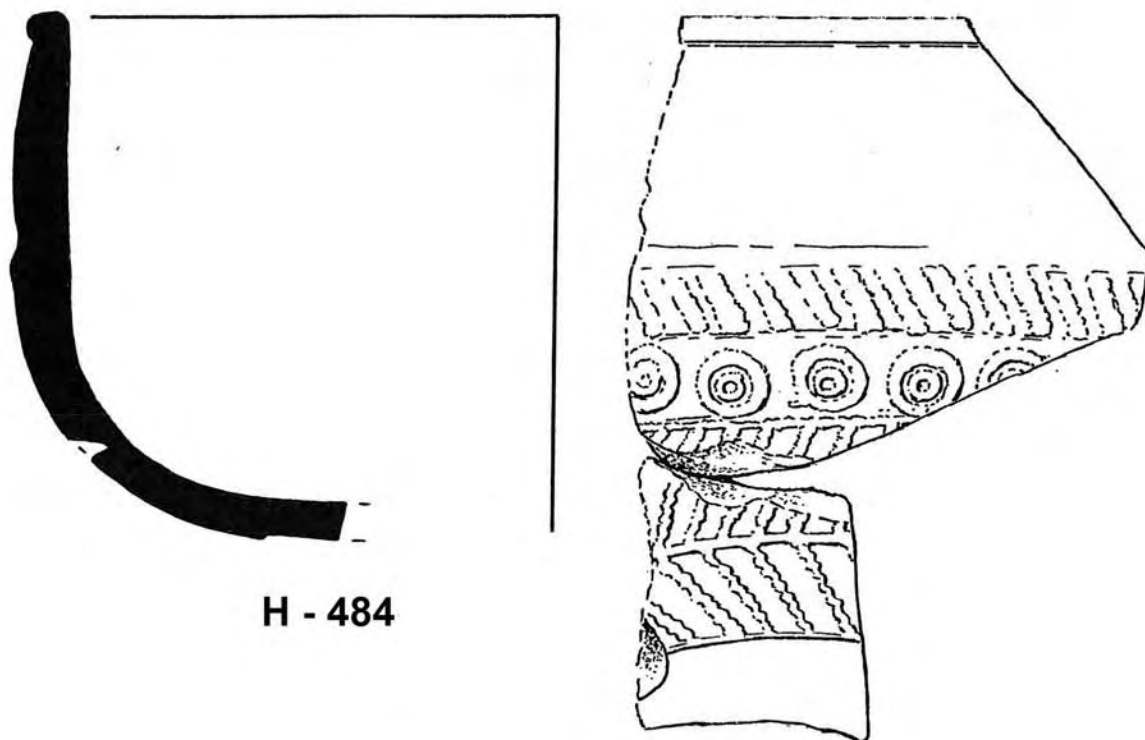

H - 482

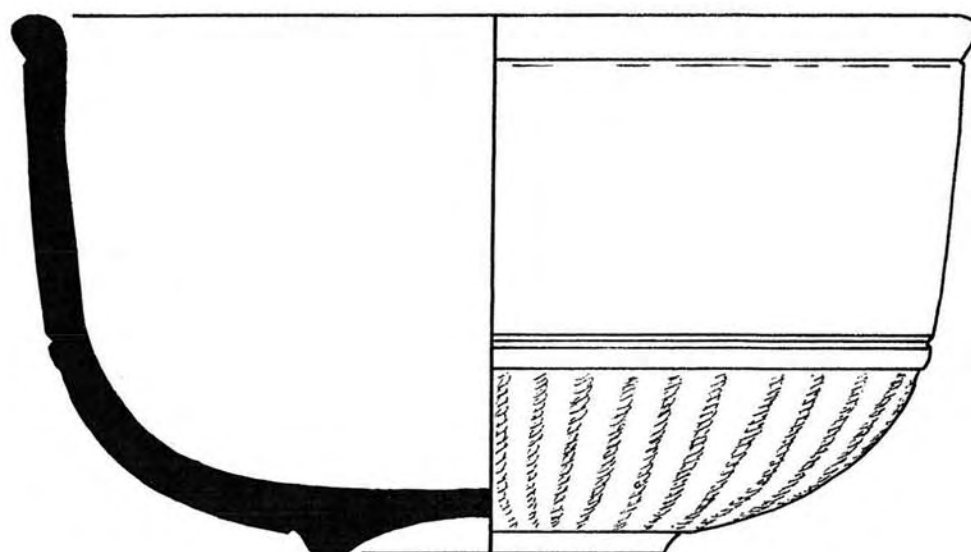

H - 483

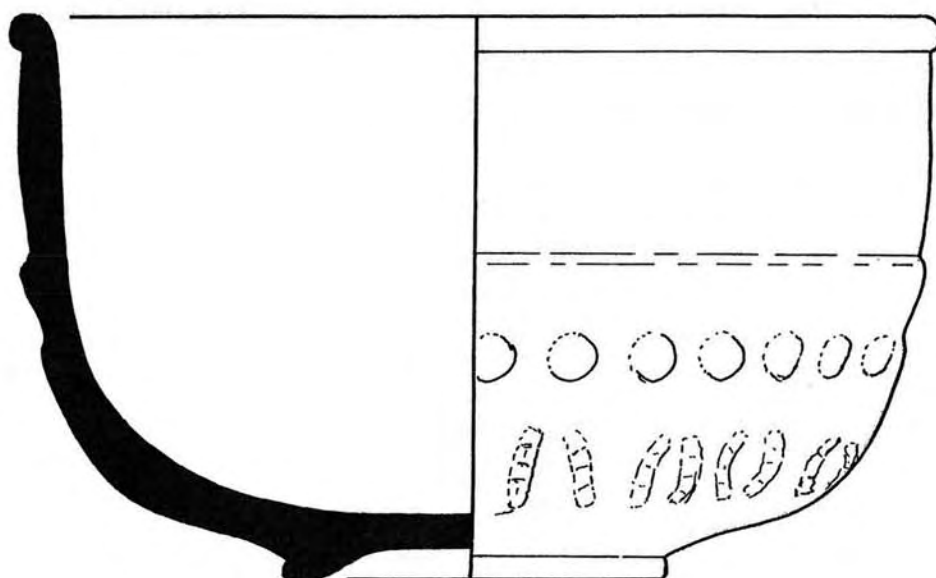

H - 484

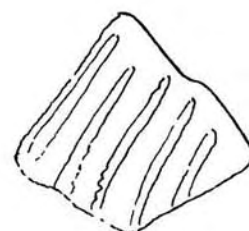
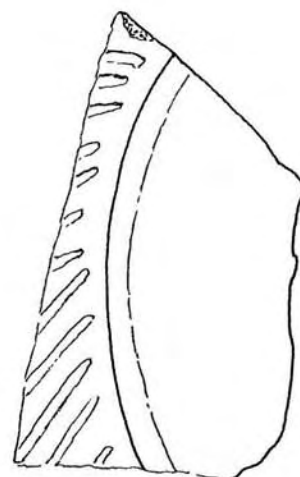
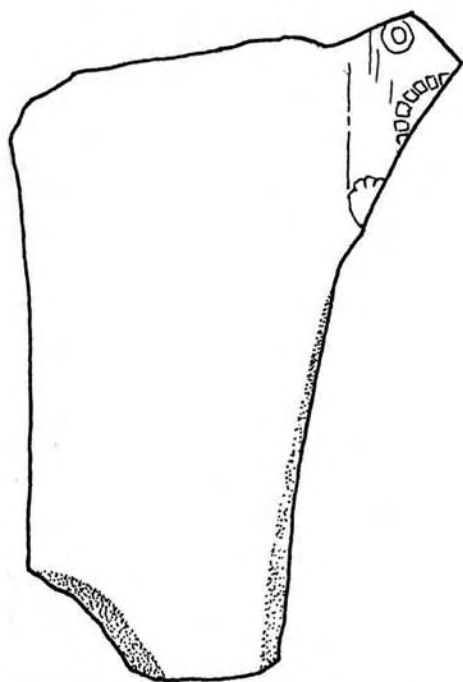

H - 485

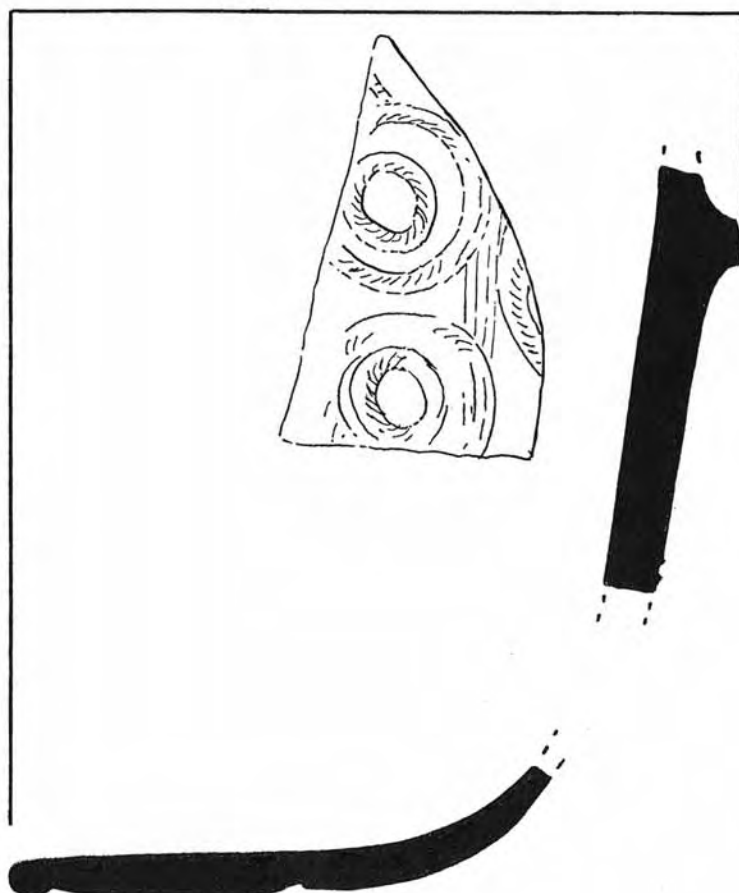
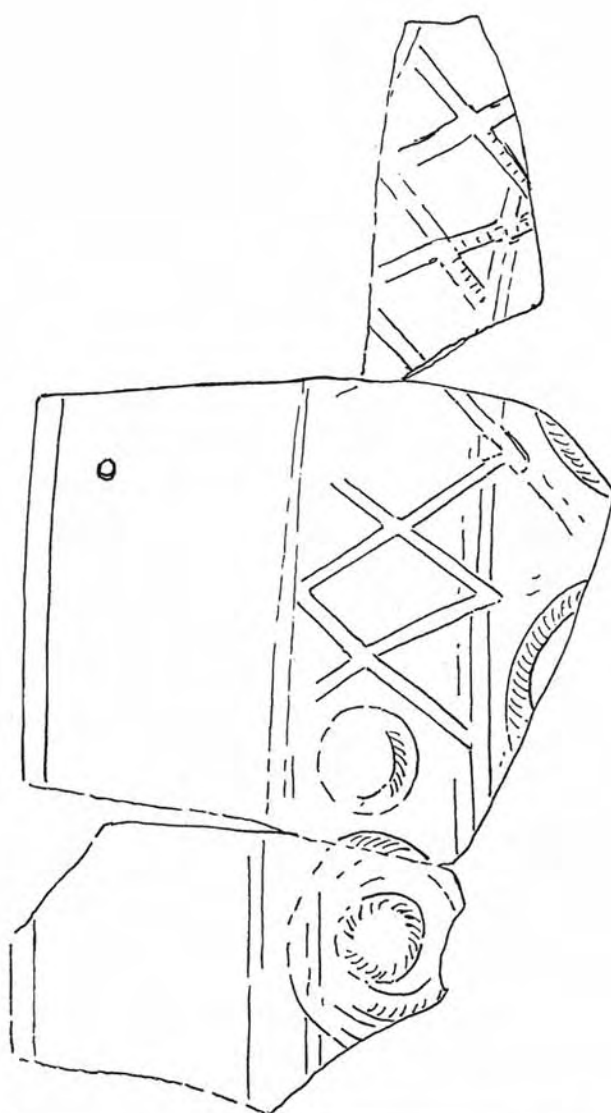
H - 486

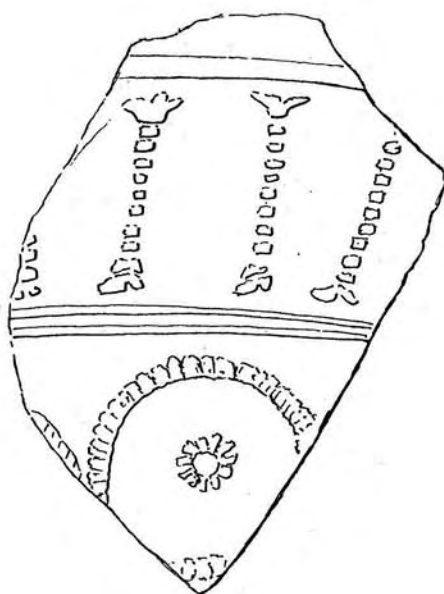
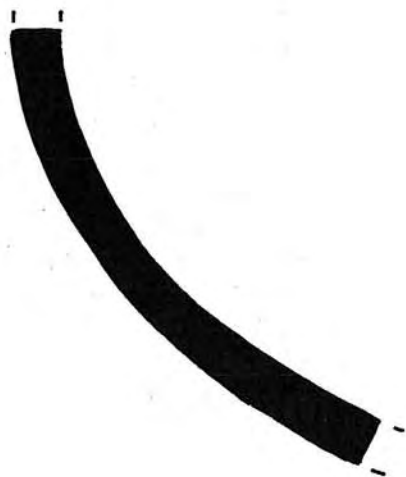

H - 487

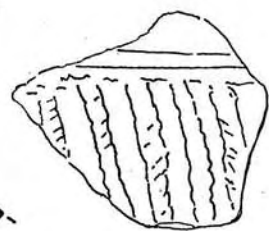
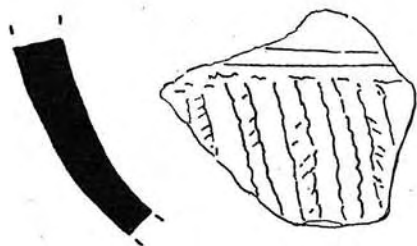
H - 488

H - 489

H - 490

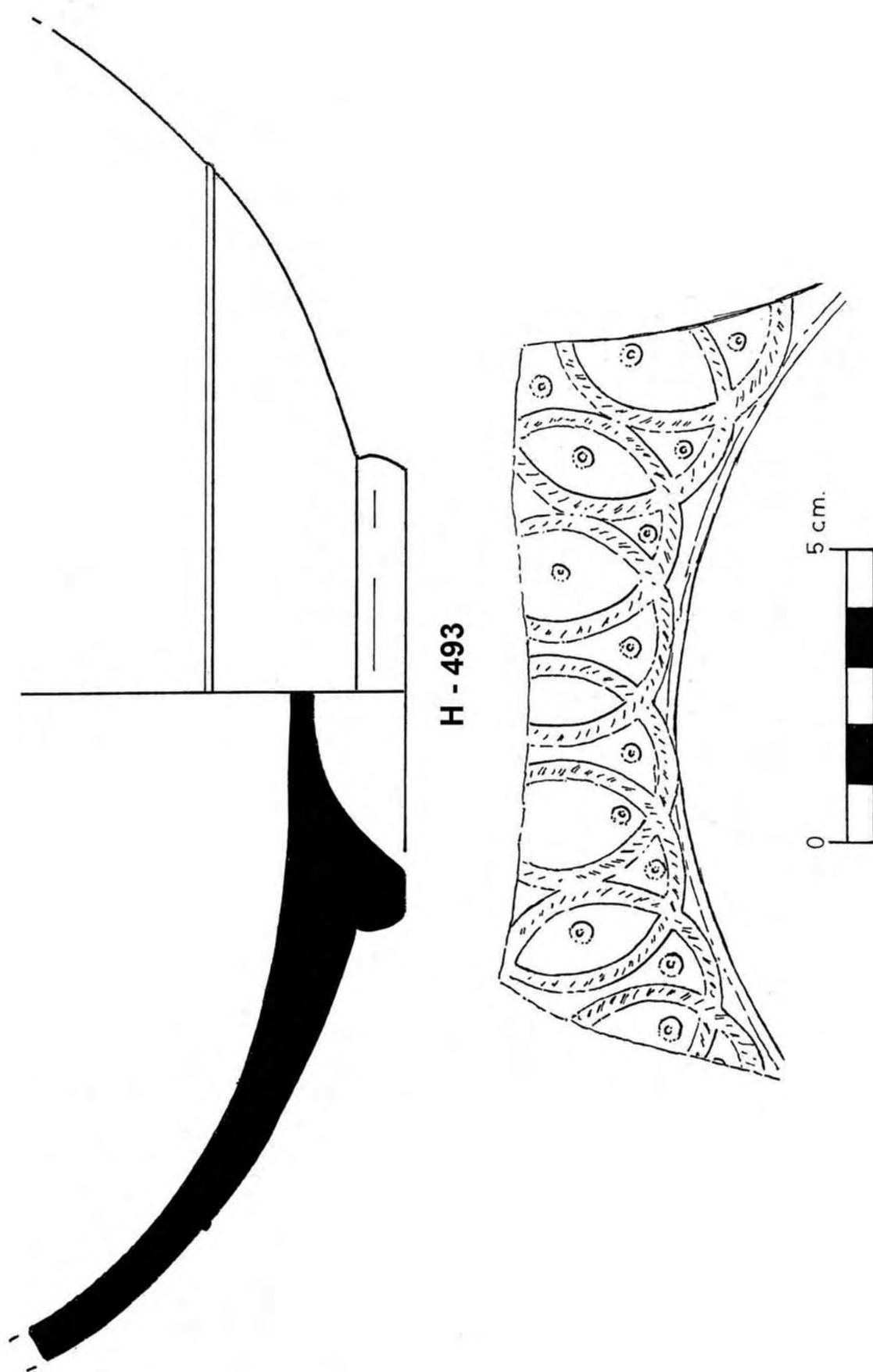

H - 491

H - 492

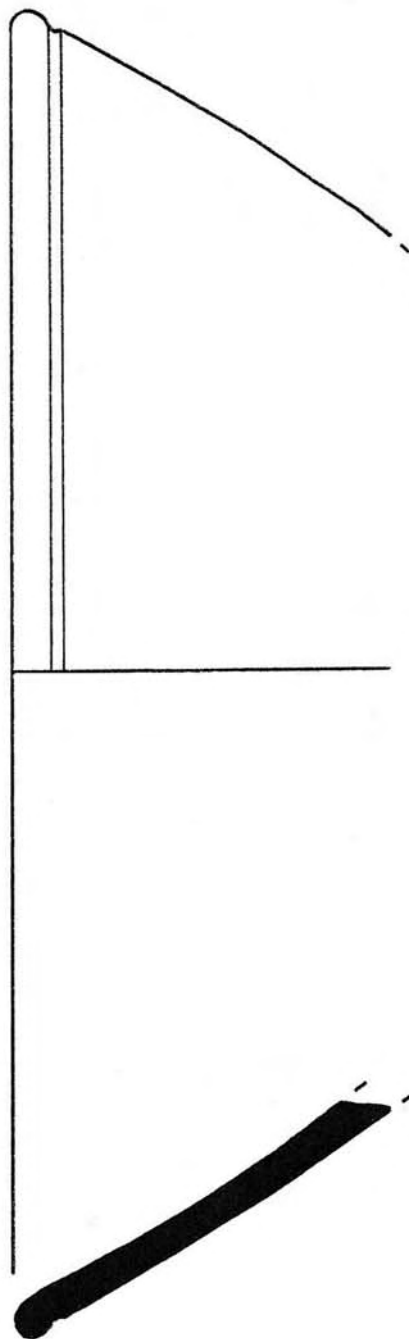
UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

TORRE LLAUDER

“SIGILLATA” AFRICANA “A”

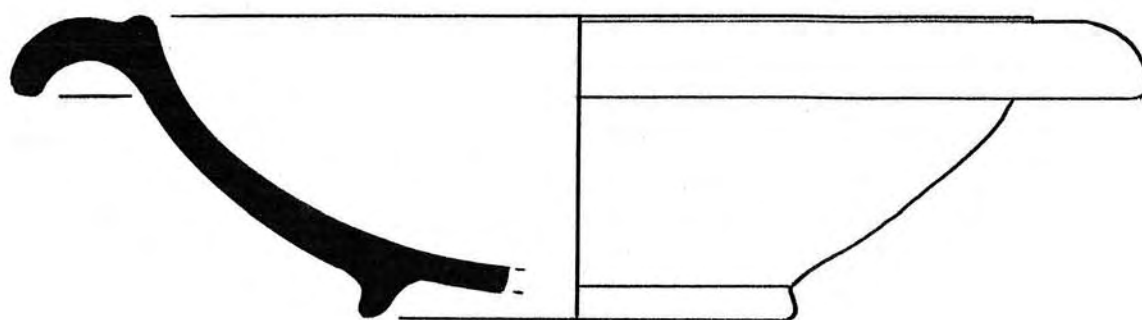
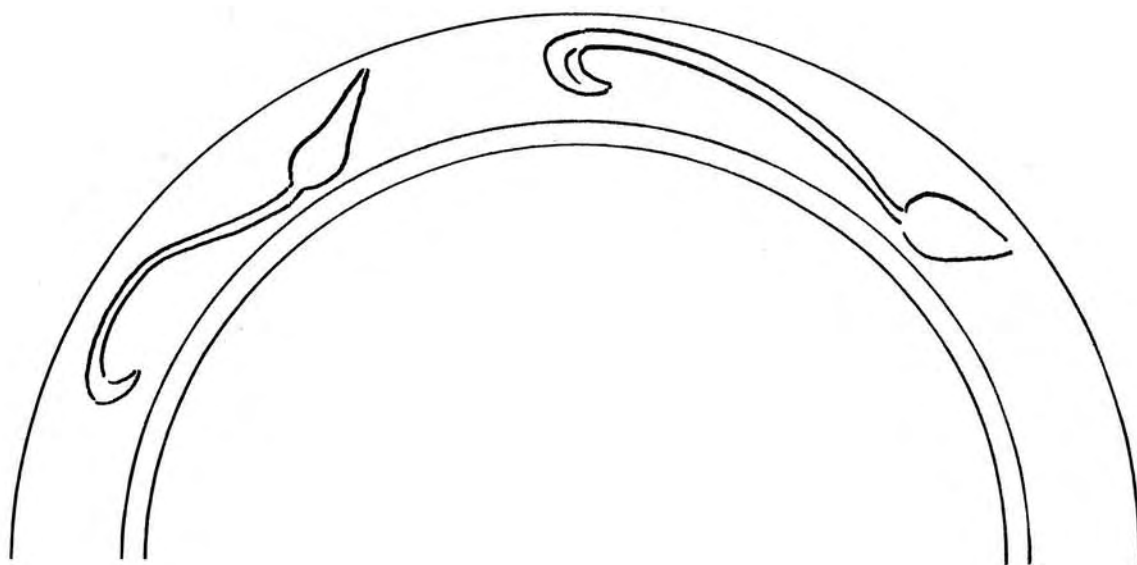
LÀMINES

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

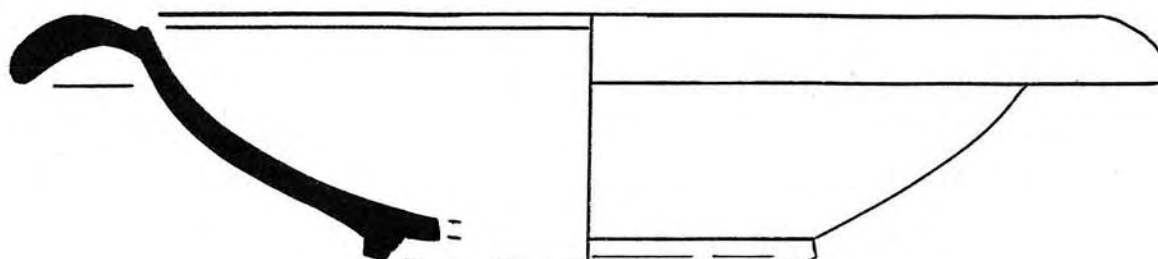

A - 1

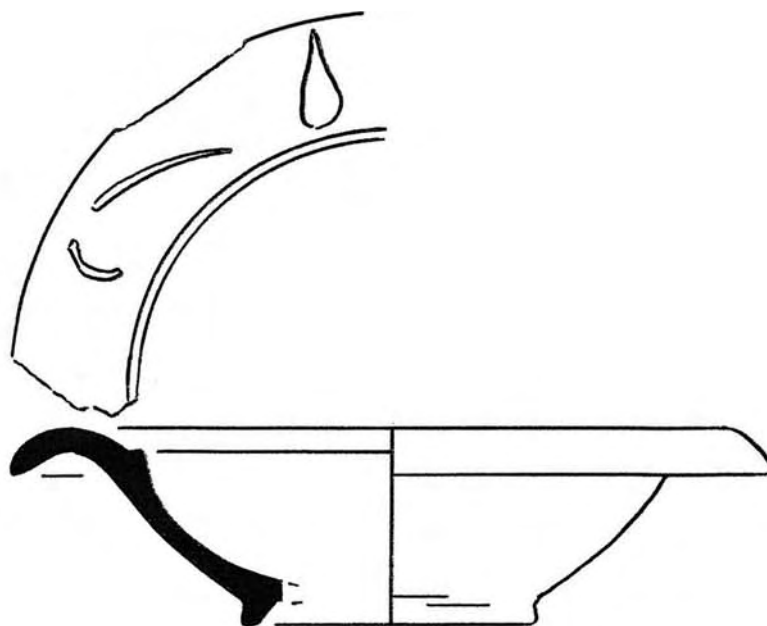

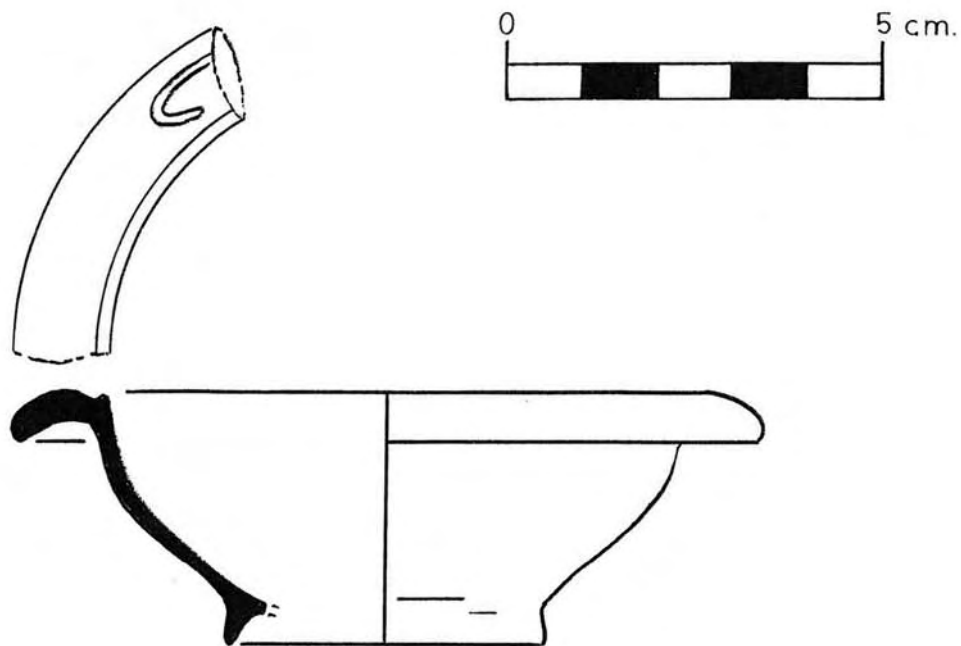
A - 2

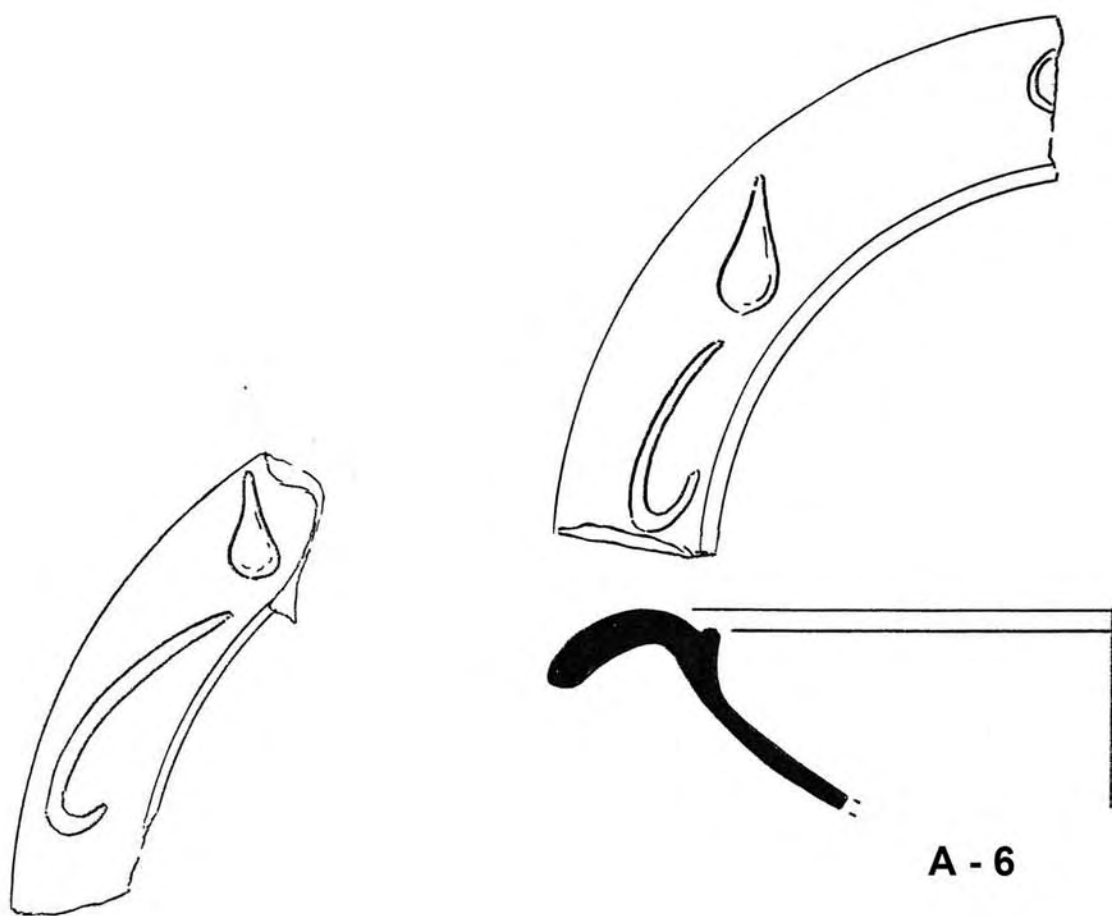
A - 3

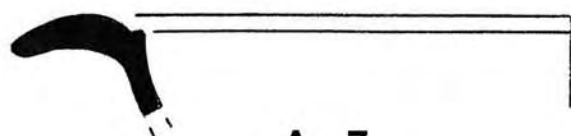
A - 4

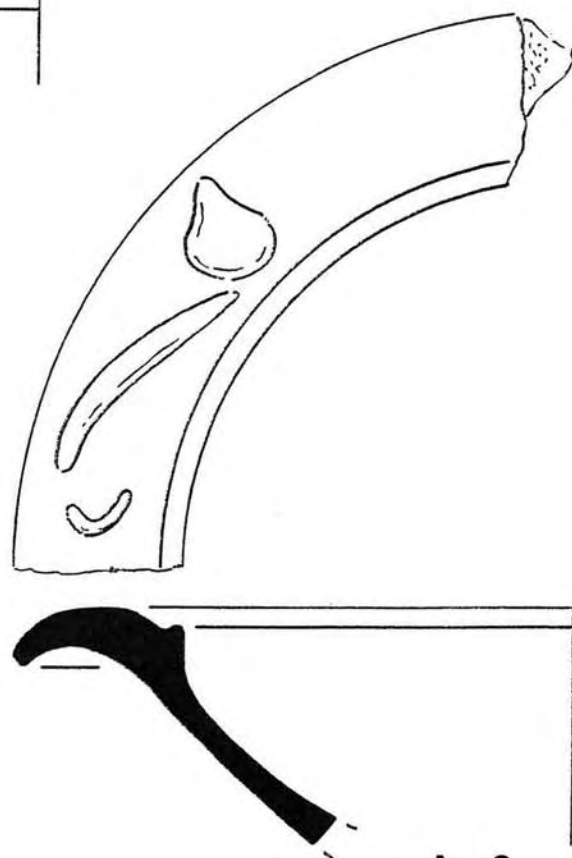
A - 5

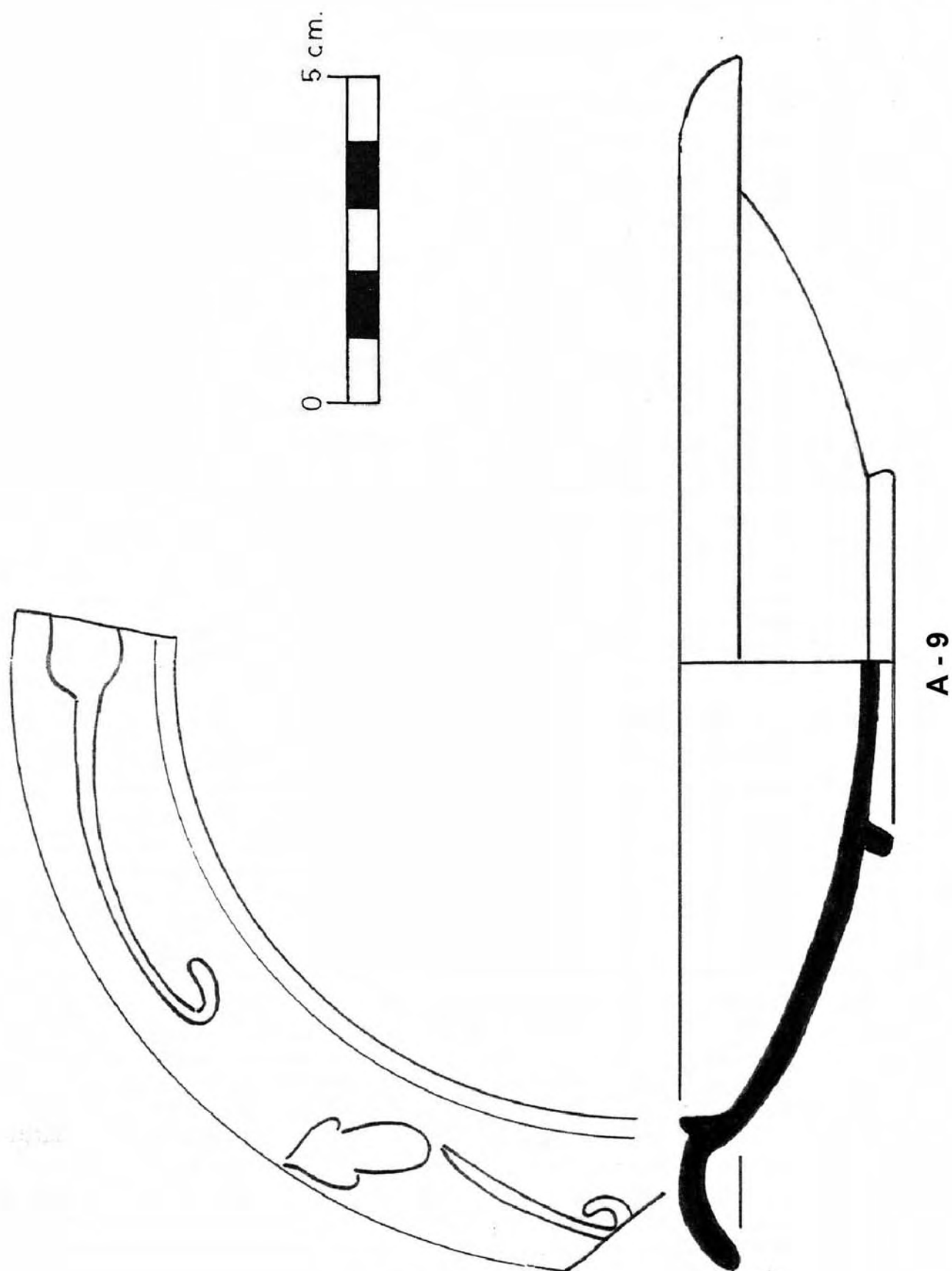
A - 6

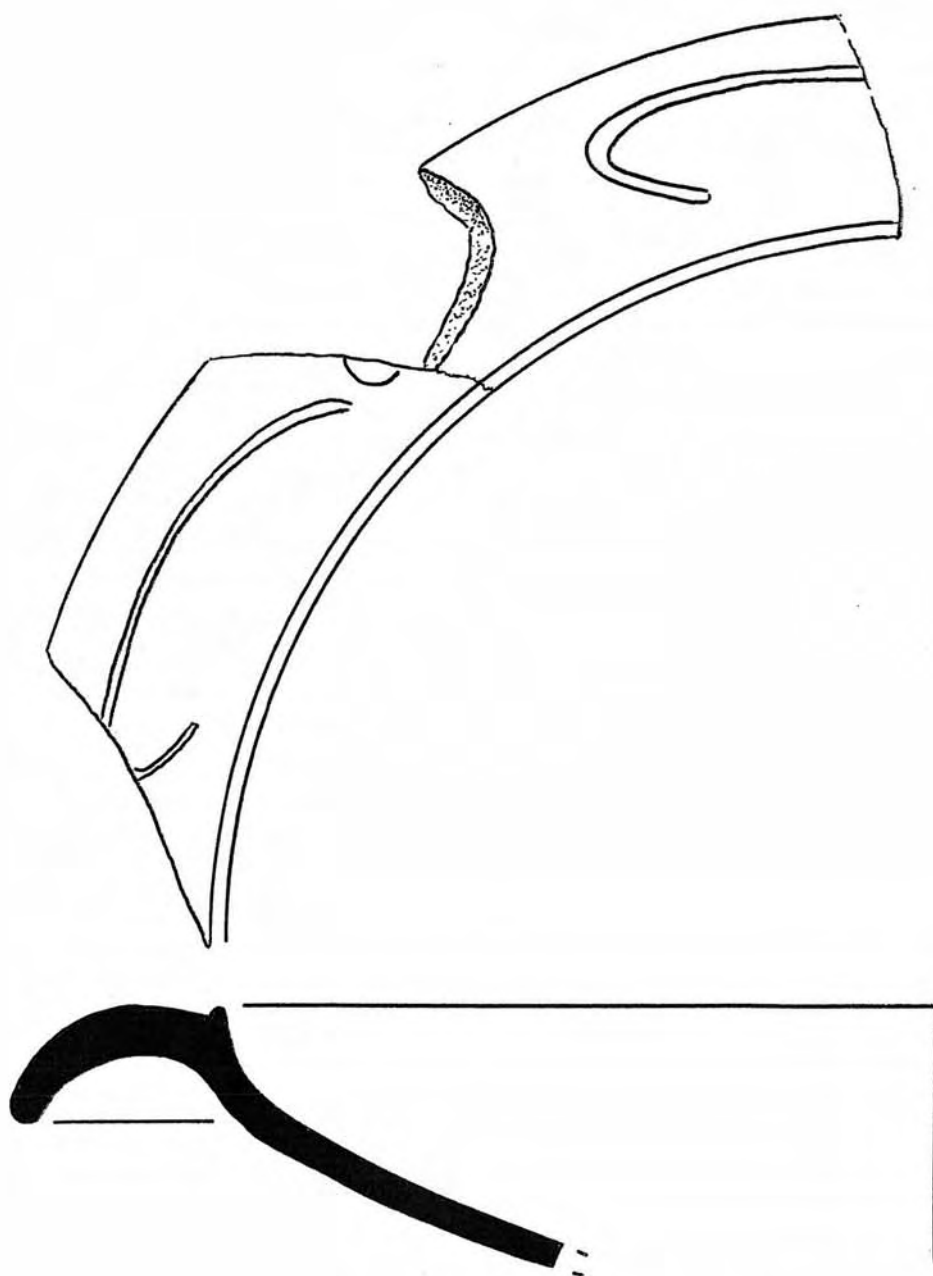

A - 7

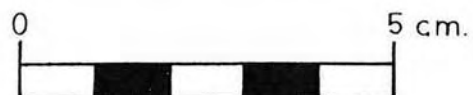

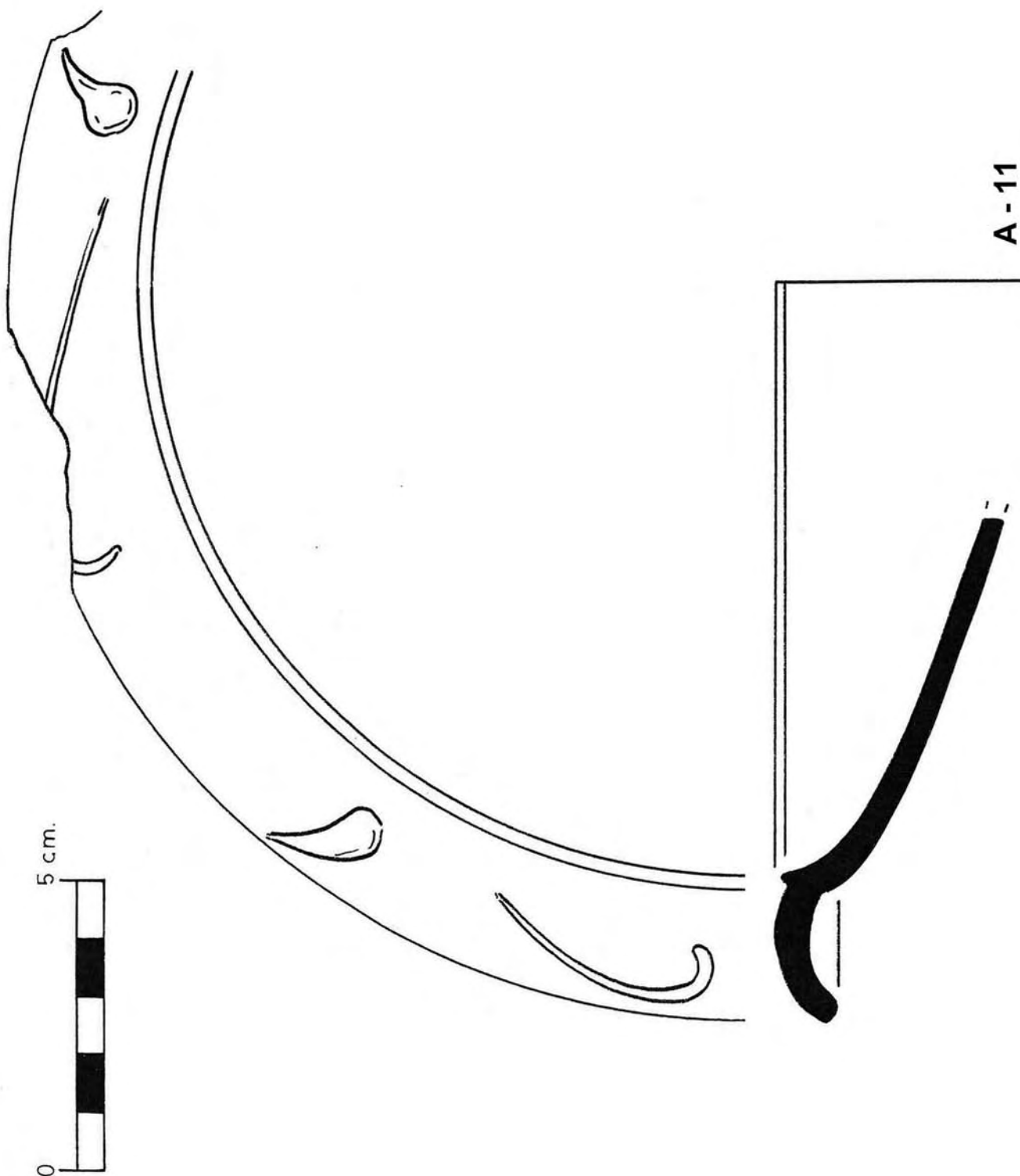
A - 8

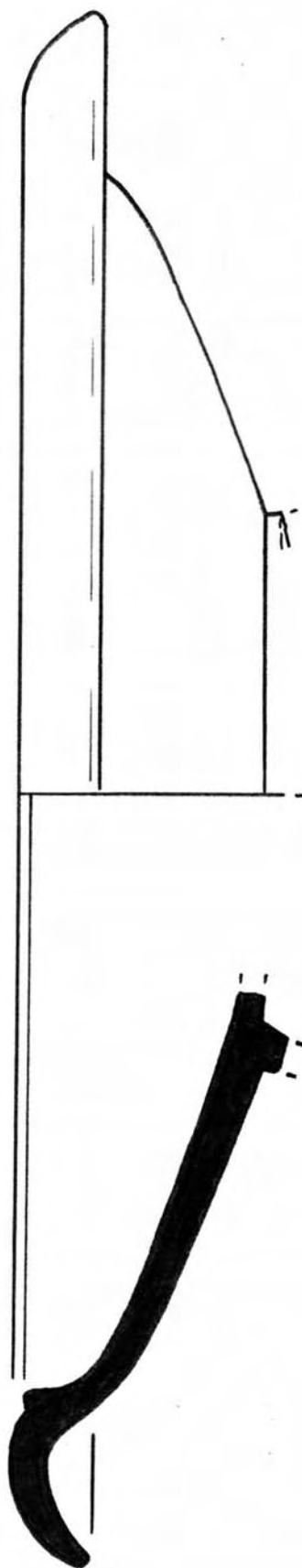

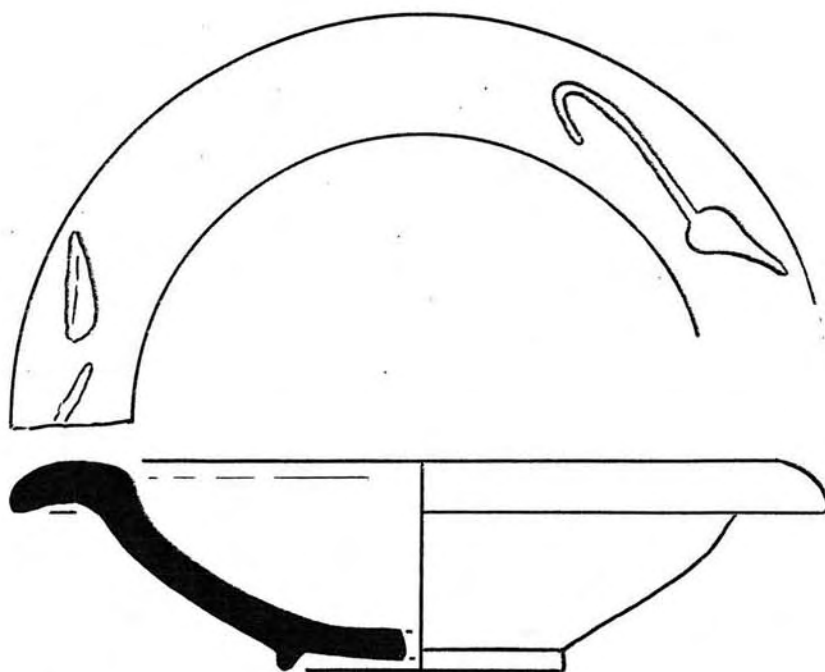
A - 10

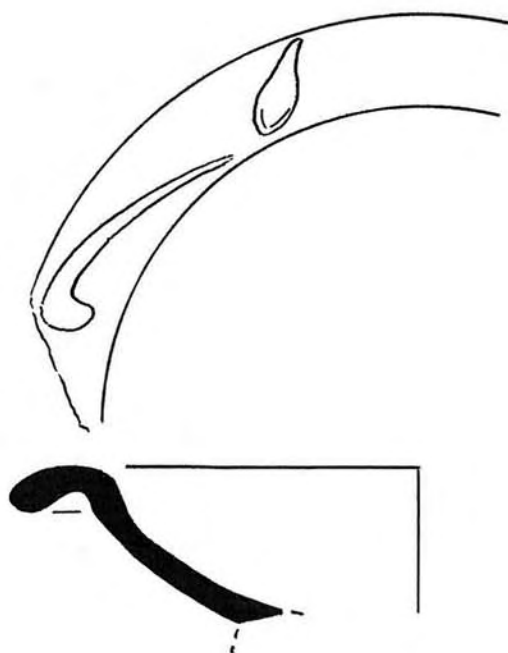

A - 12

A - 13

A - 14

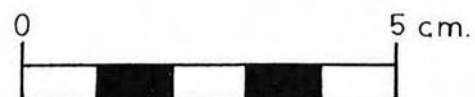

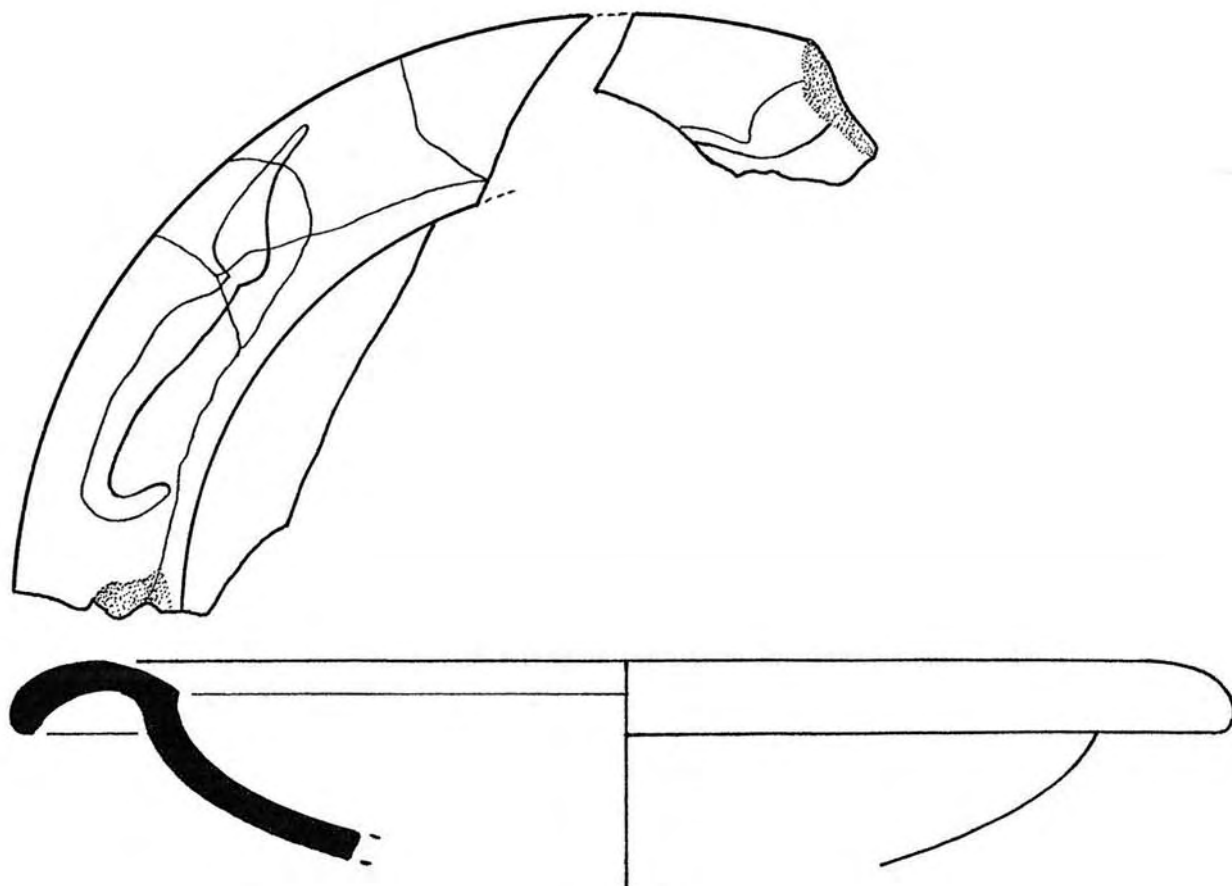

A - 15

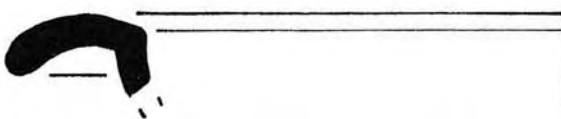
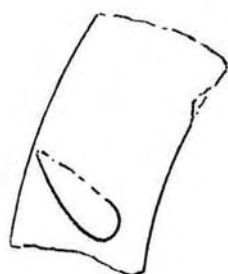

A - 16

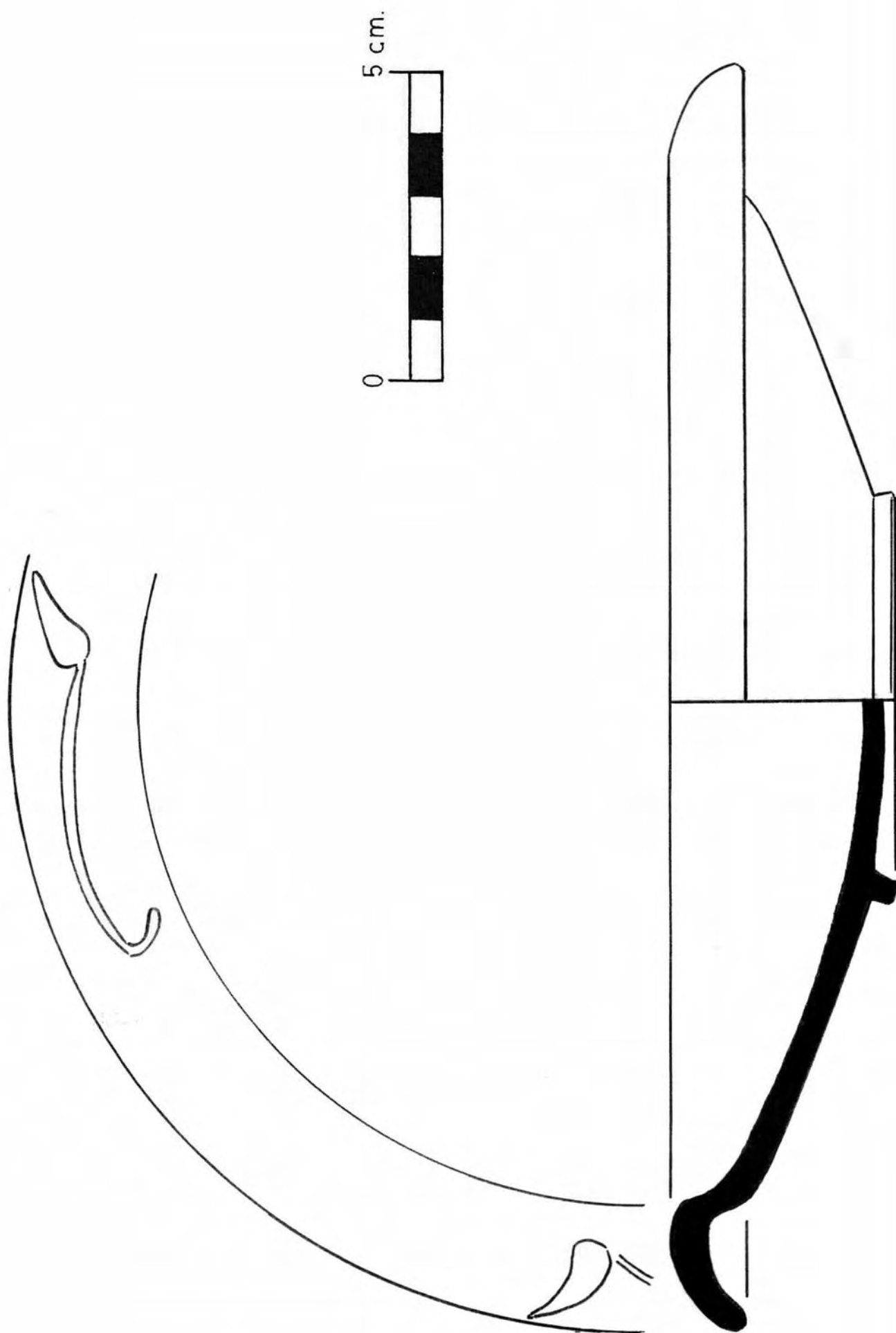

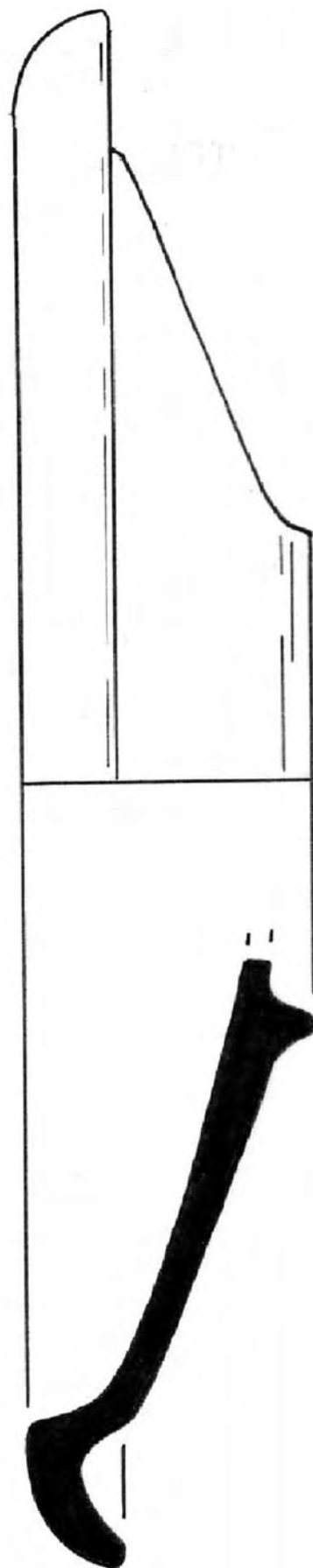
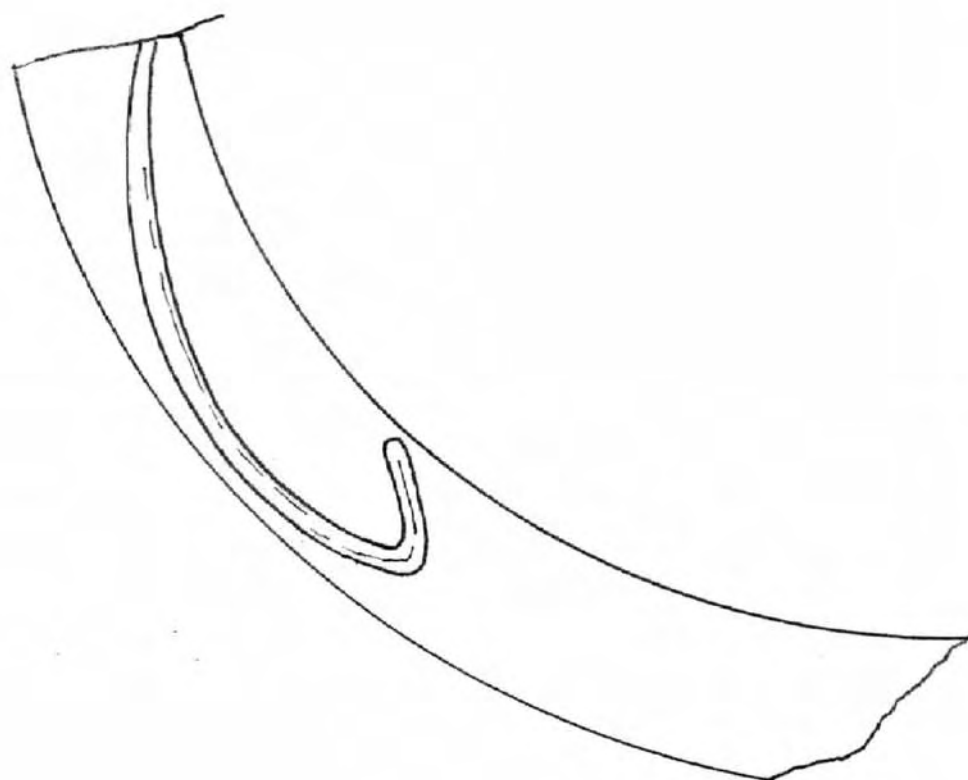

A - 17

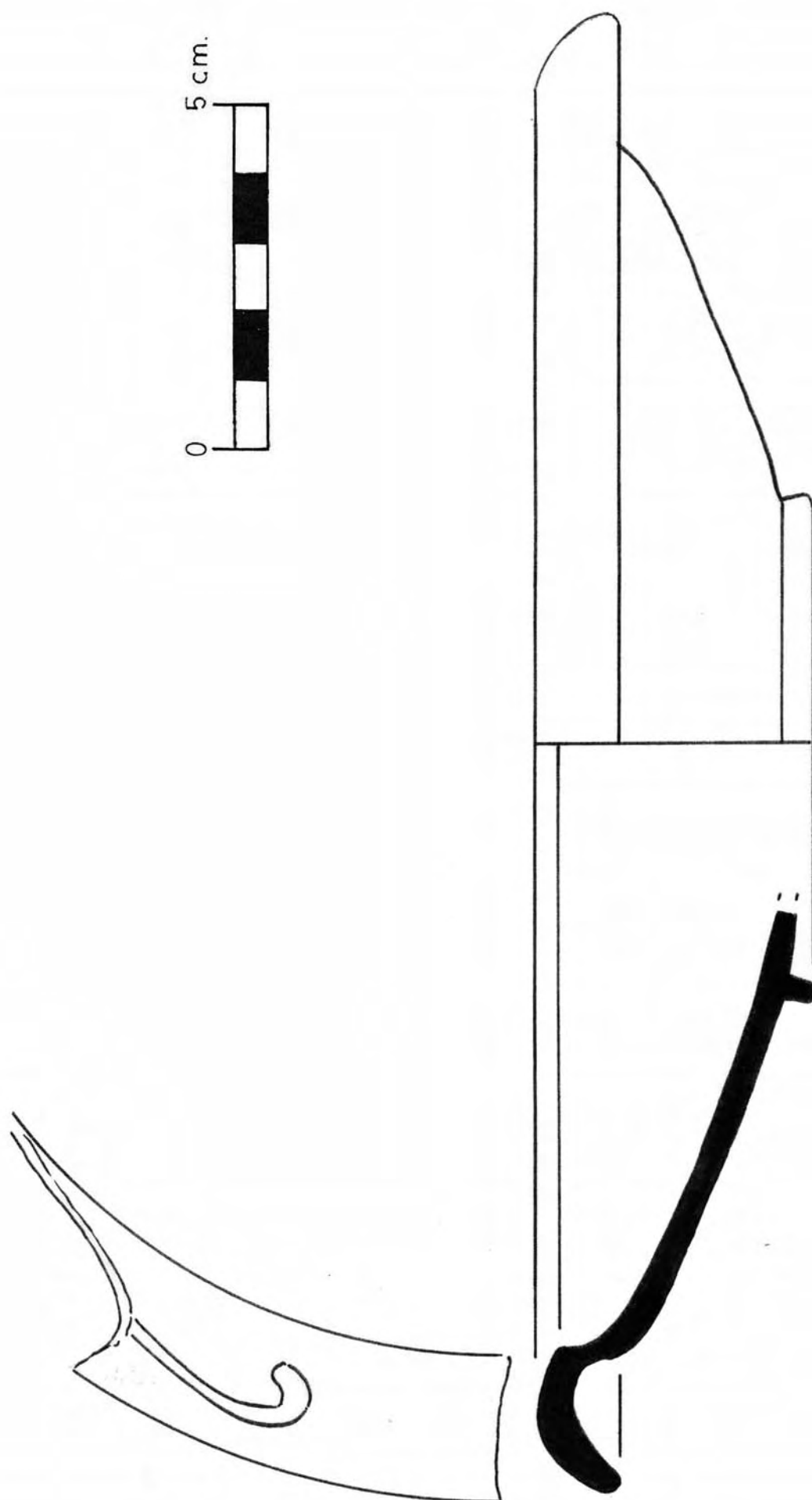

A - 18

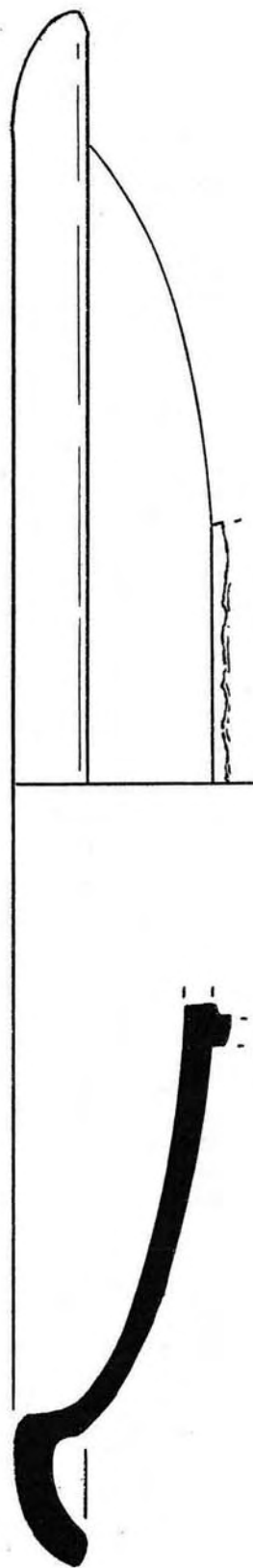
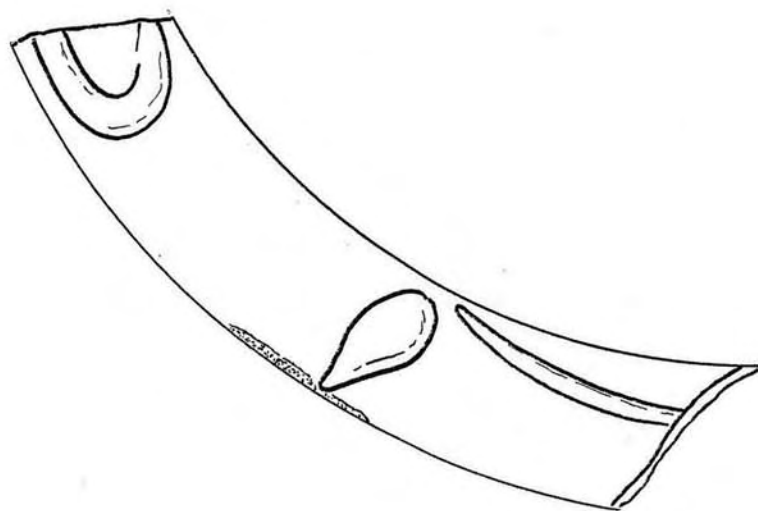

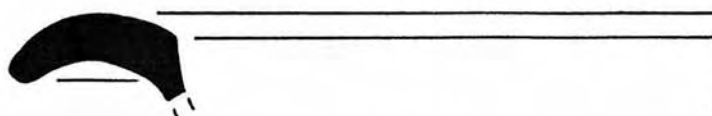
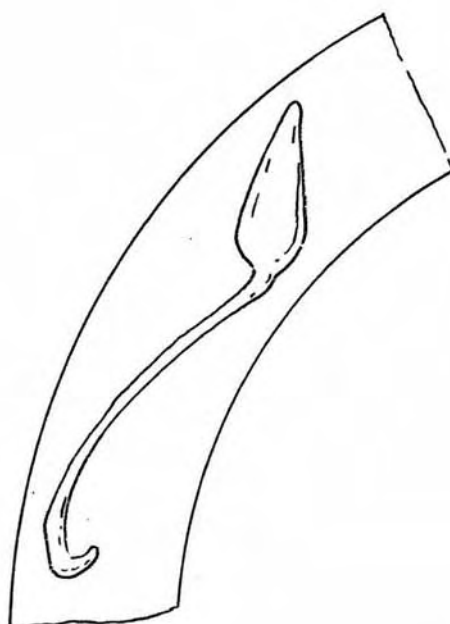
A - 20

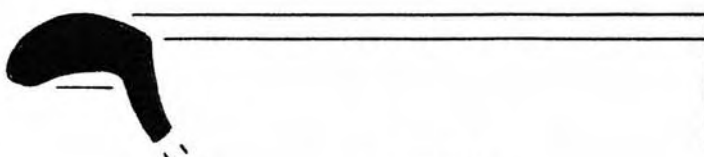
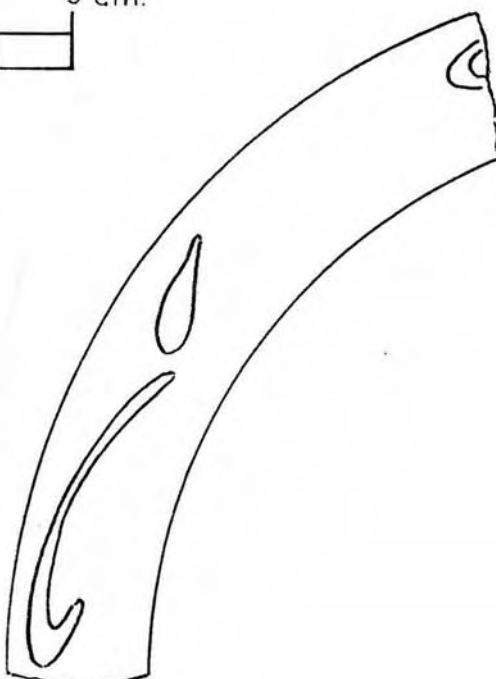
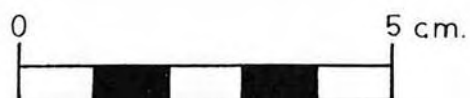
A - 21

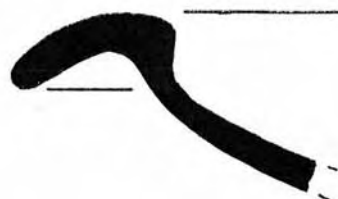
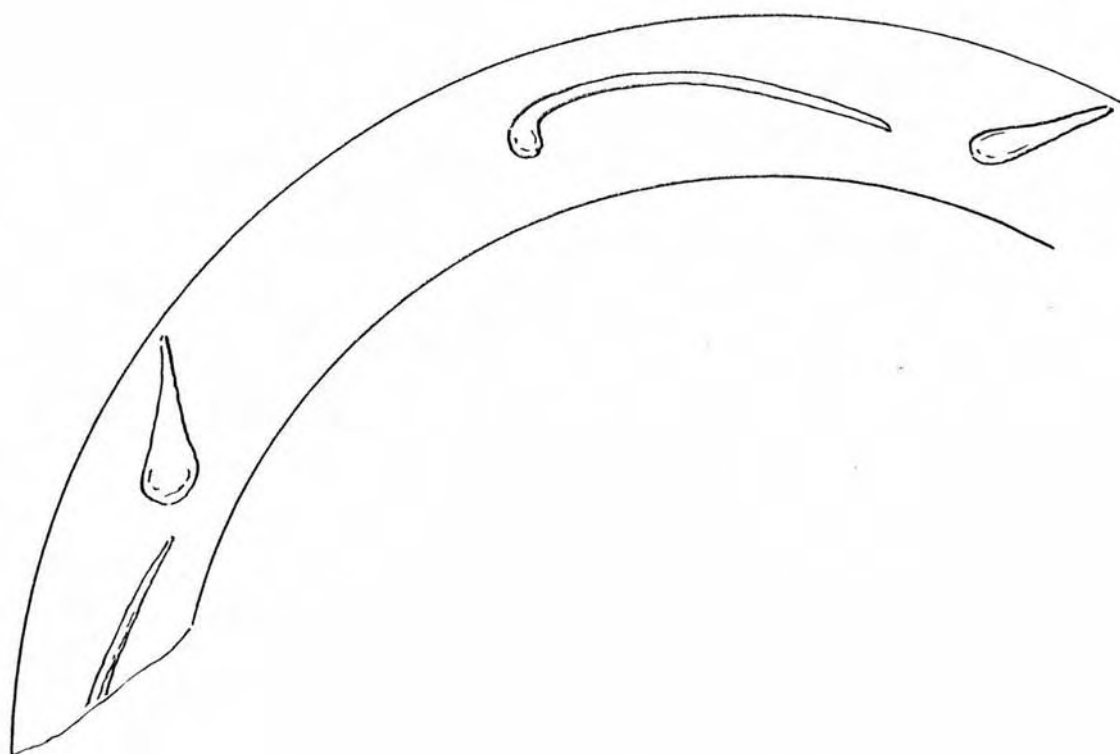
A - 22

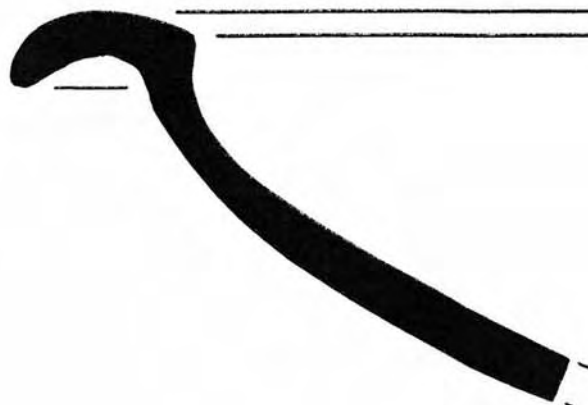
A - 23

A - 24

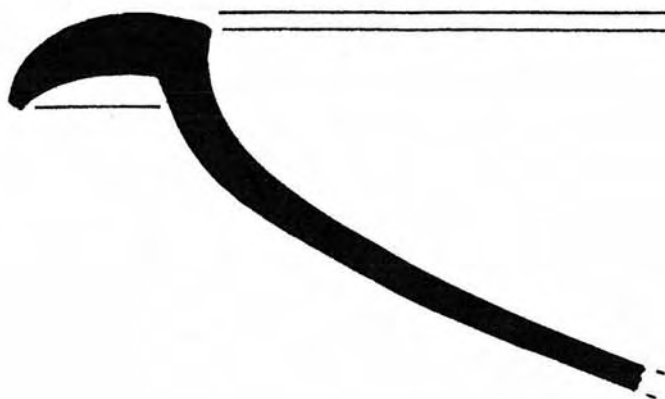
A - 25

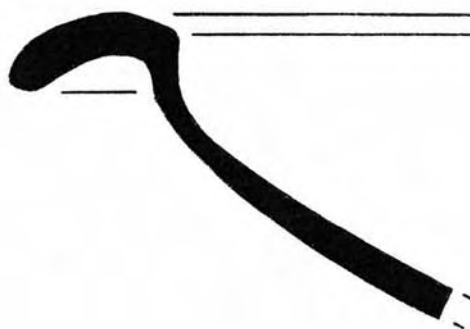
A - 26

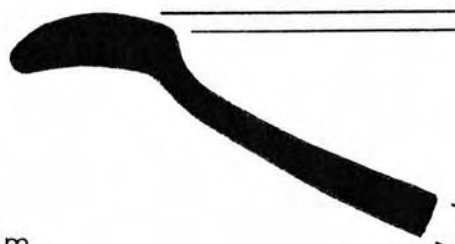
A - 27

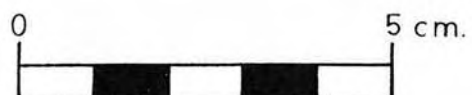
A - 28

A - 29

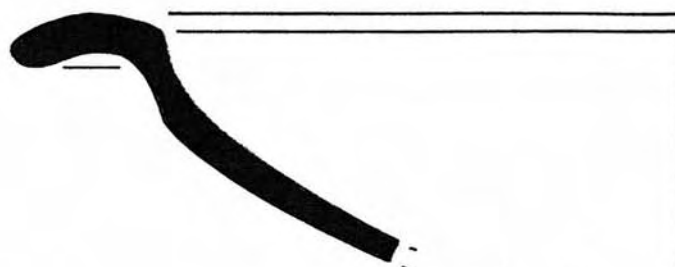

A - 30

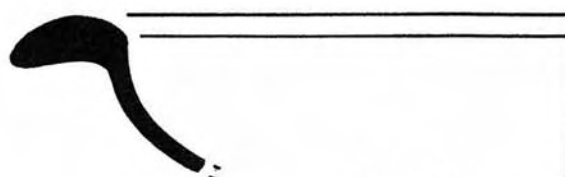

A - 31

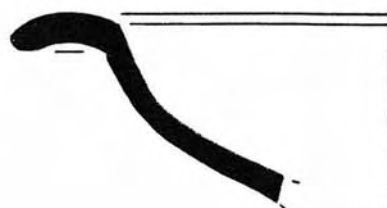
A - 32

A - 33

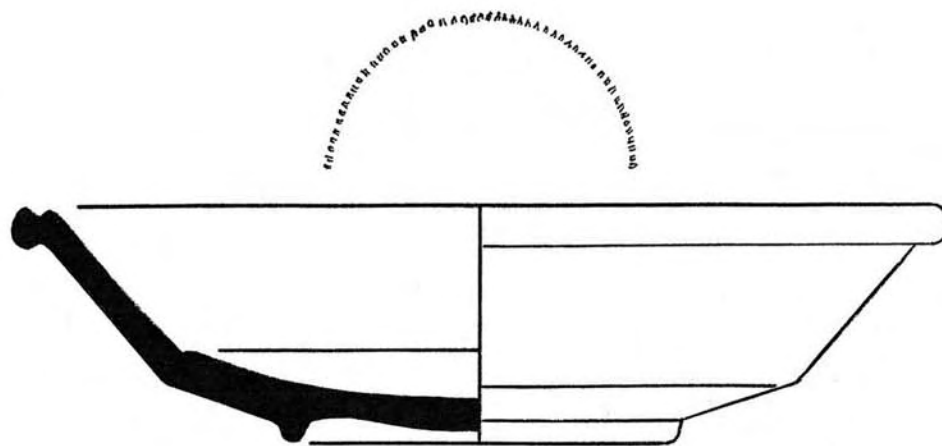

A - 34

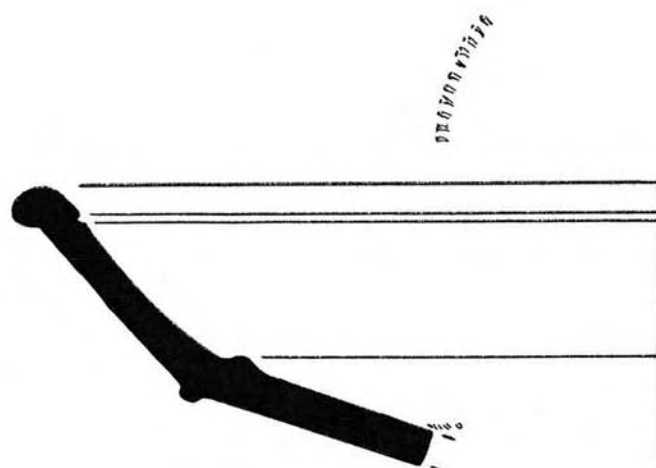

A - 35

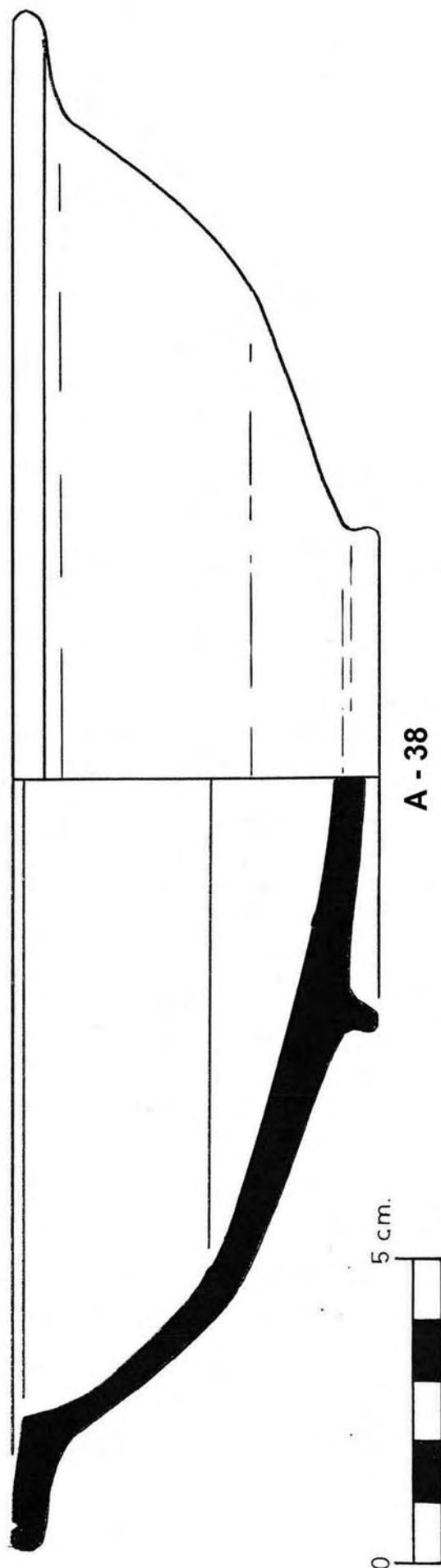
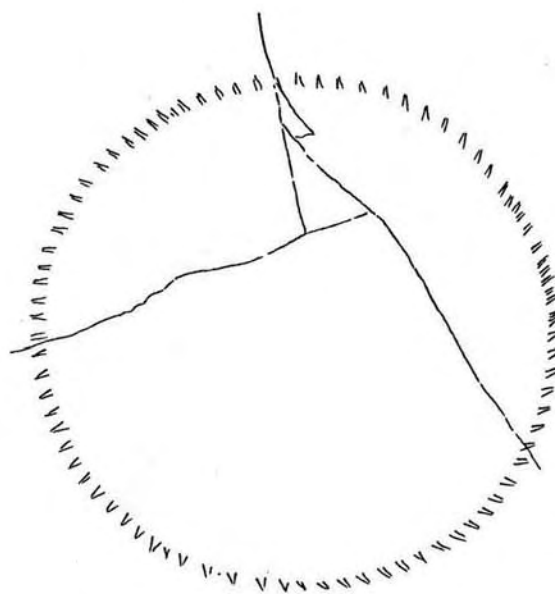

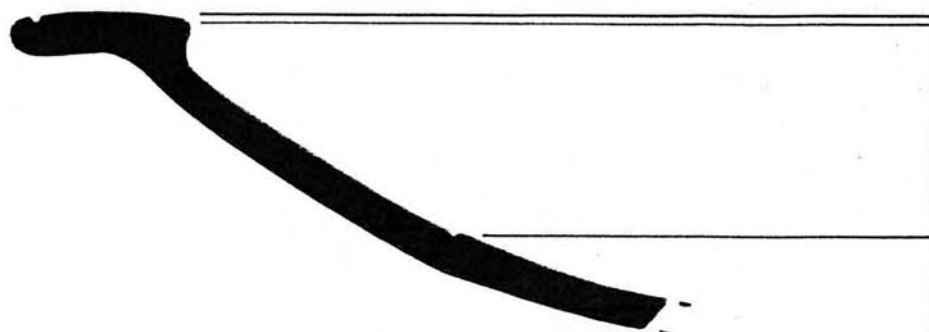
A - 36

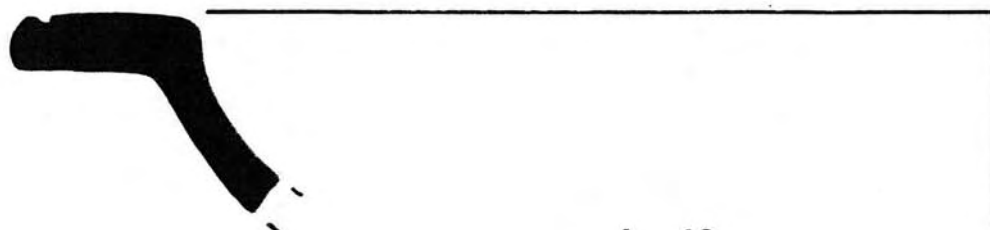
A - 37

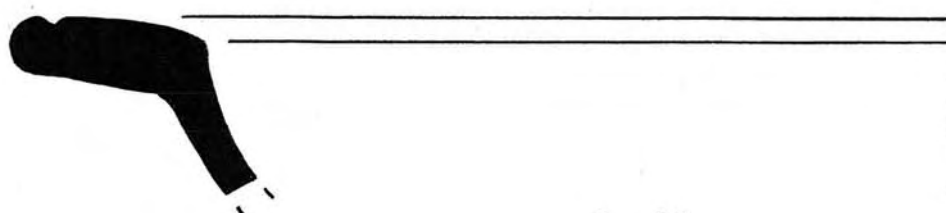

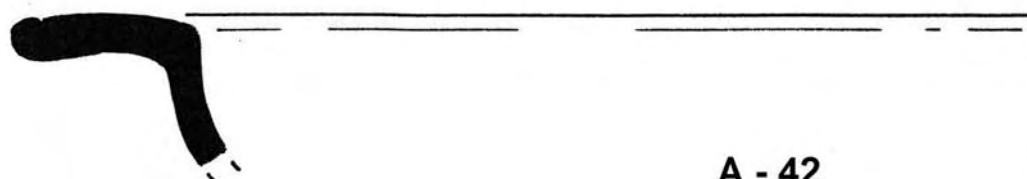
A - 39

A - 40

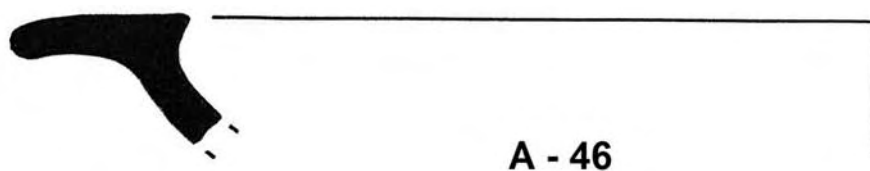
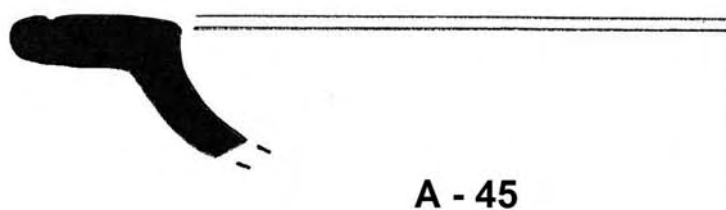
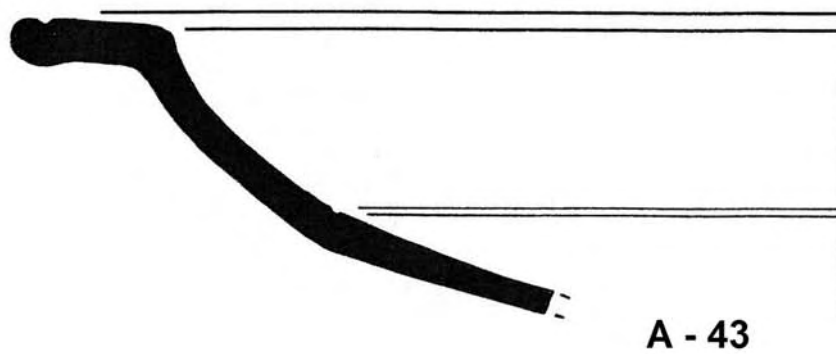

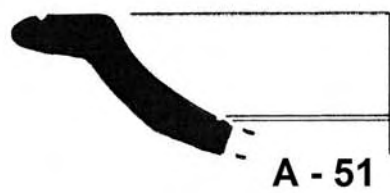
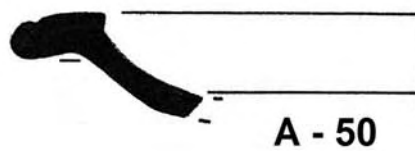
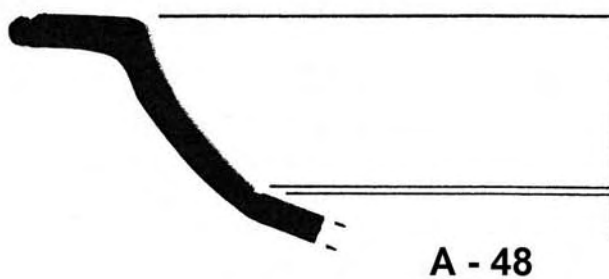
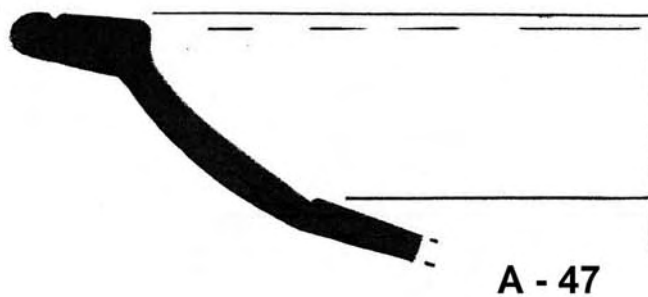
A - 41

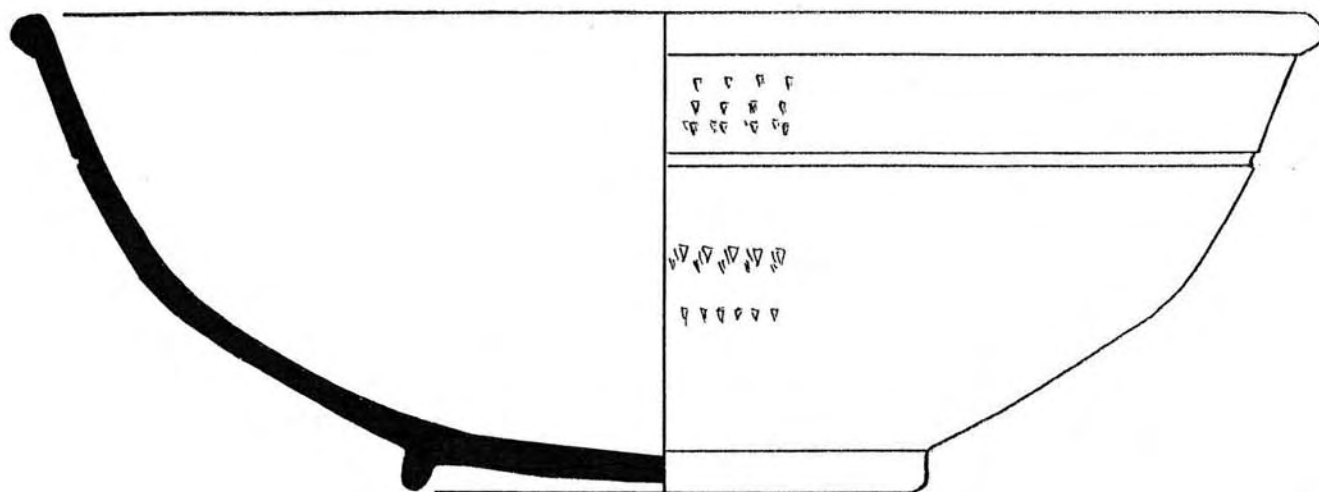

A - 42

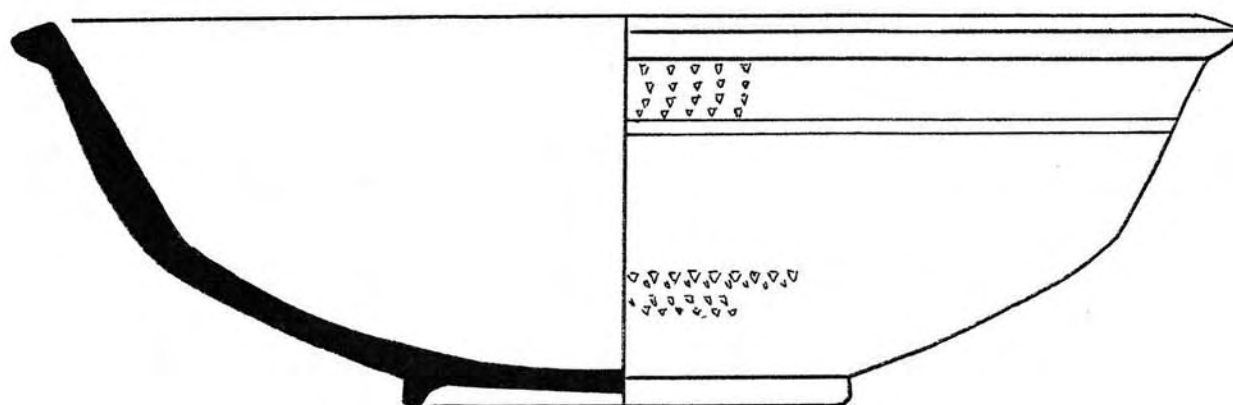

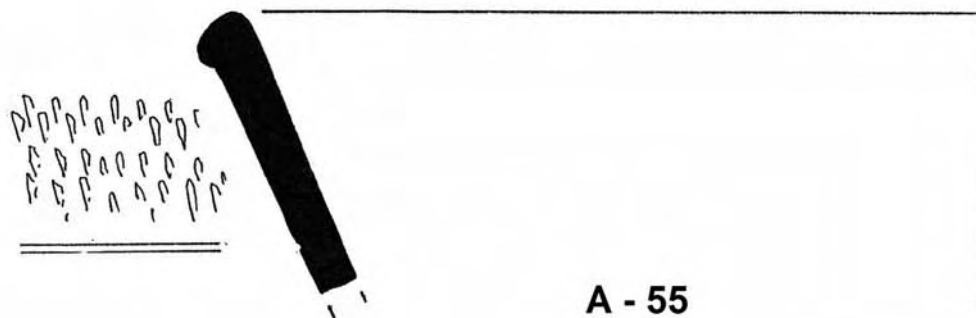
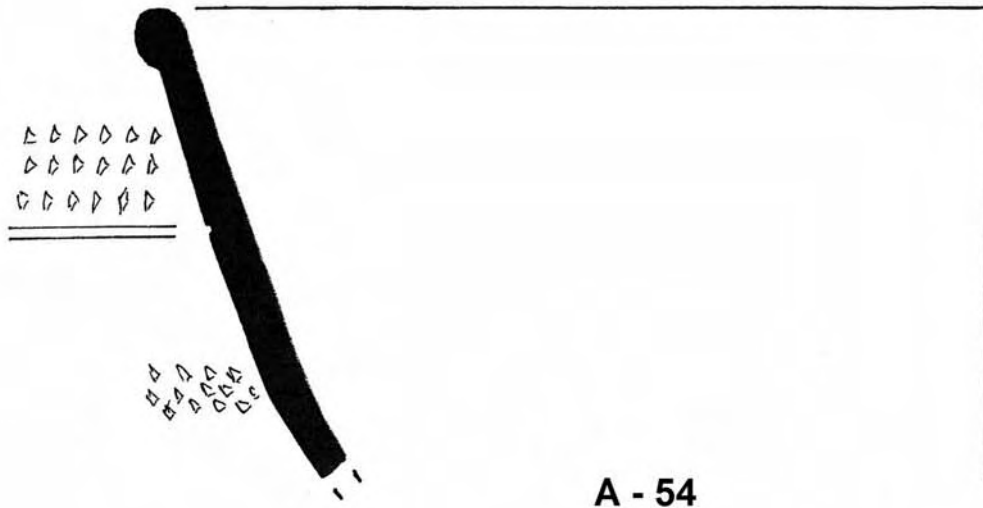

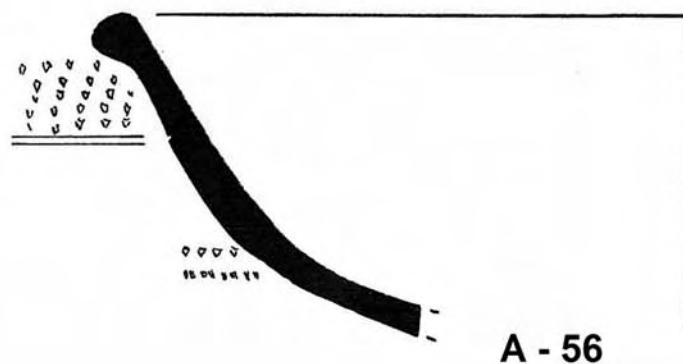
A - 52

A - 53

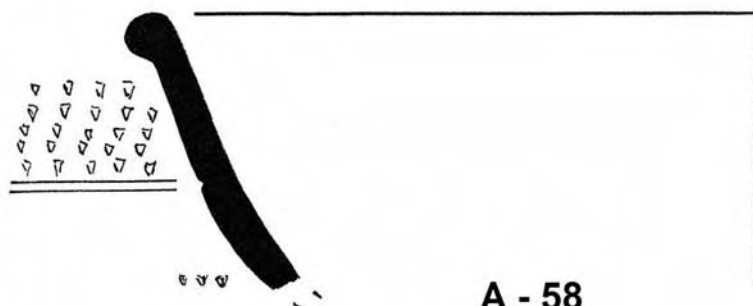

A - 56

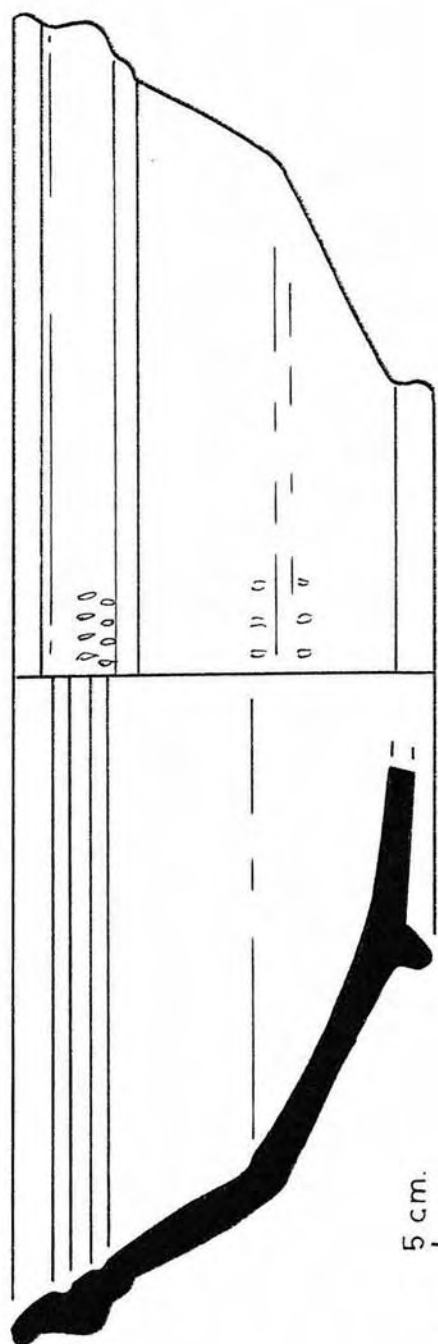

A - 57

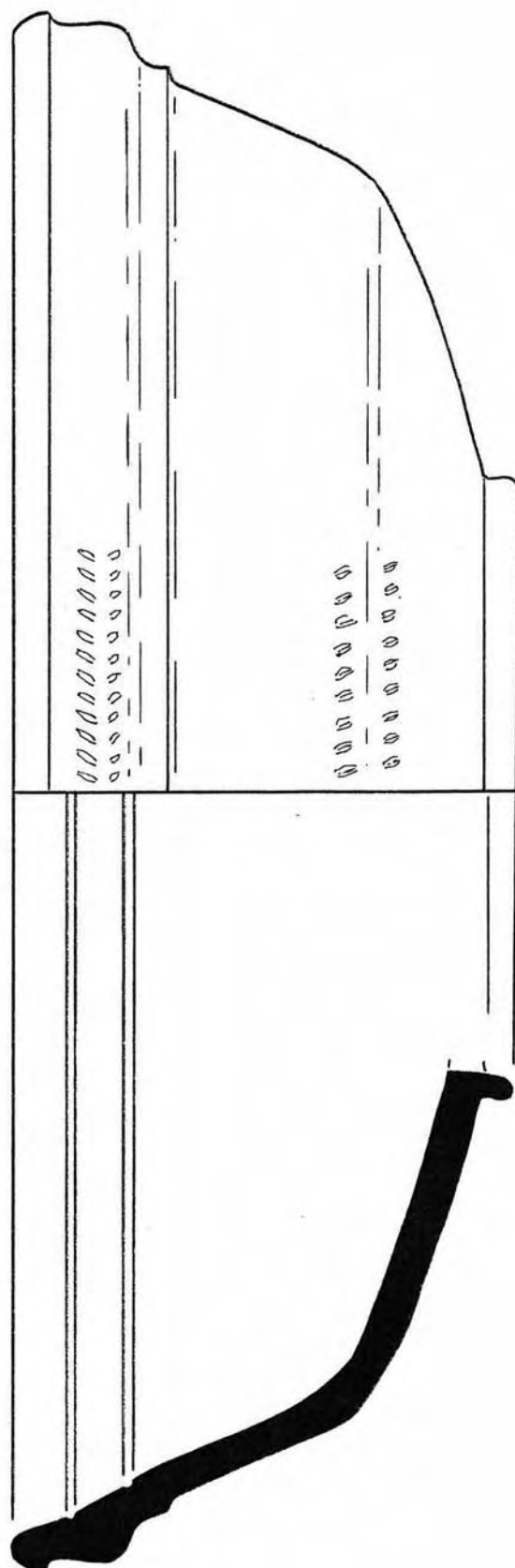

A - 58

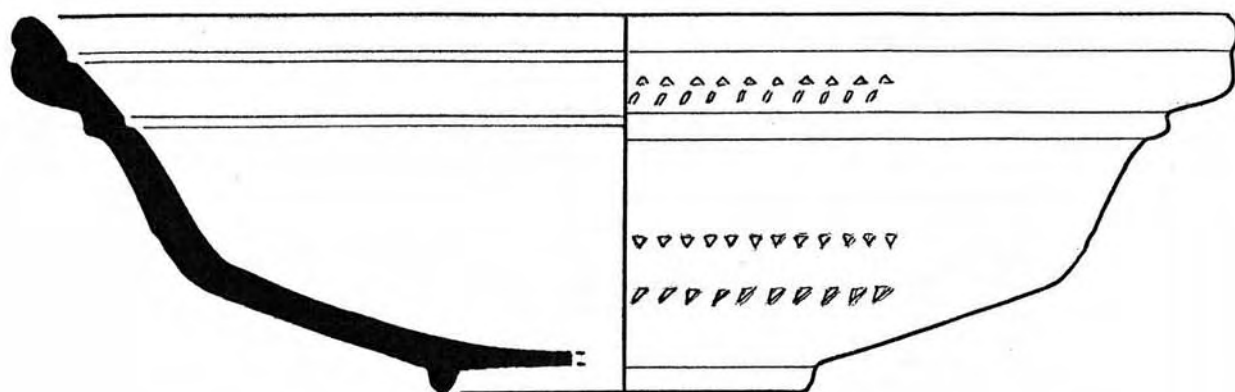

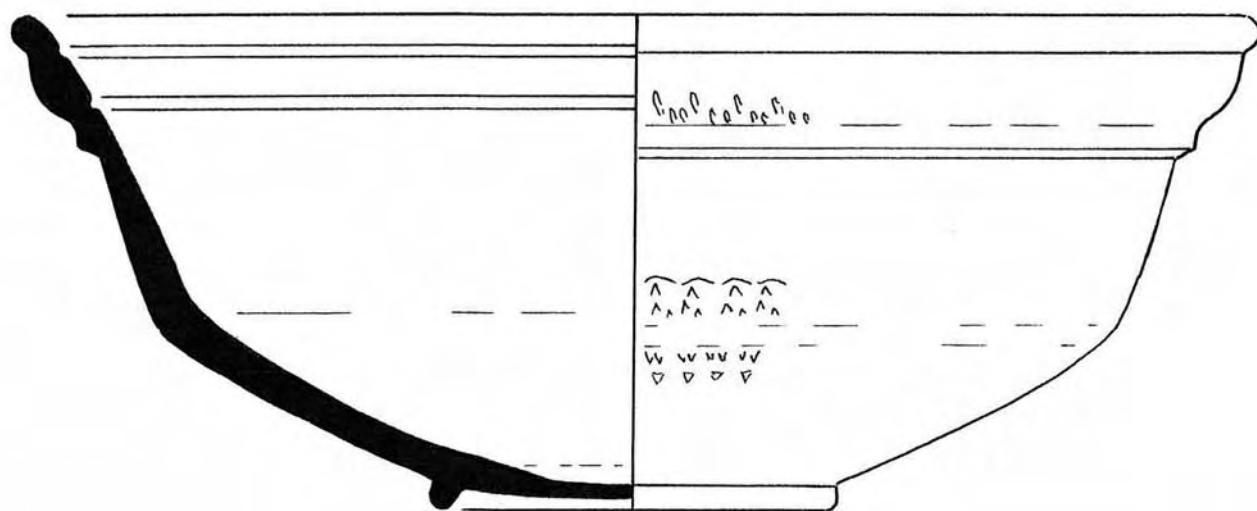
A - 59

A - 60

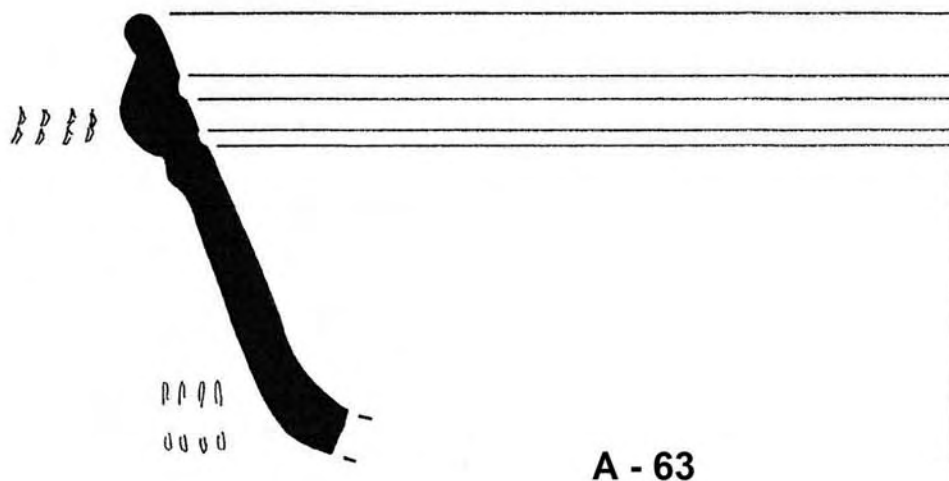

A - 61

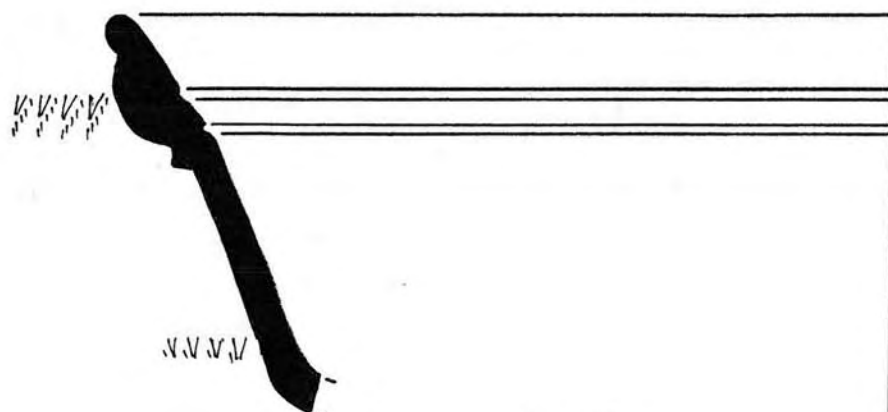

A - 62

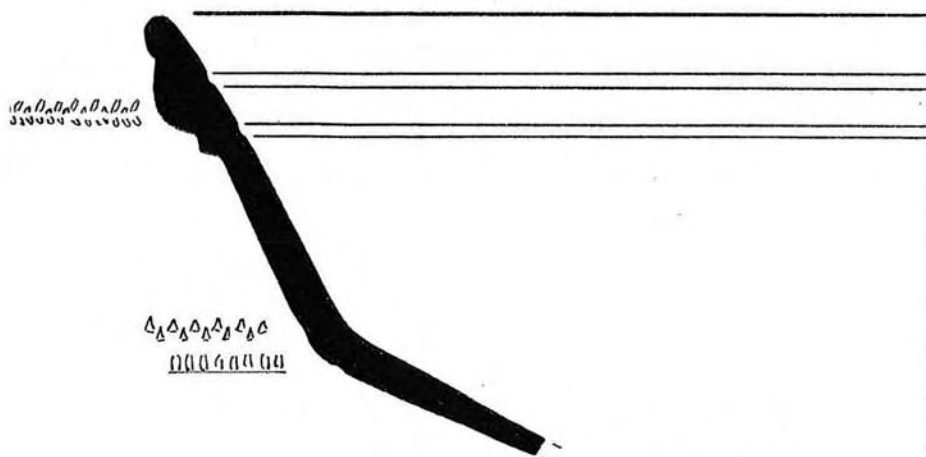

A - 63

A - 64

A - 65

A - 66

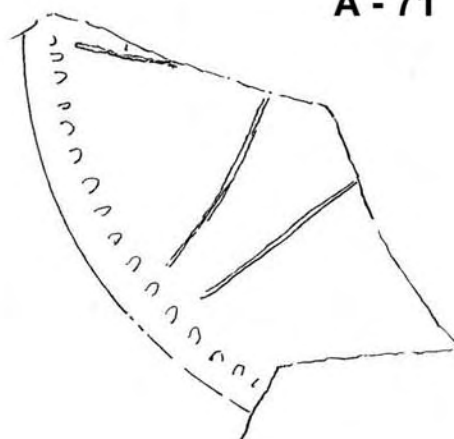
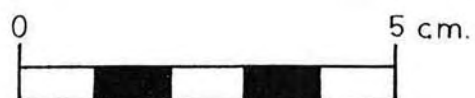
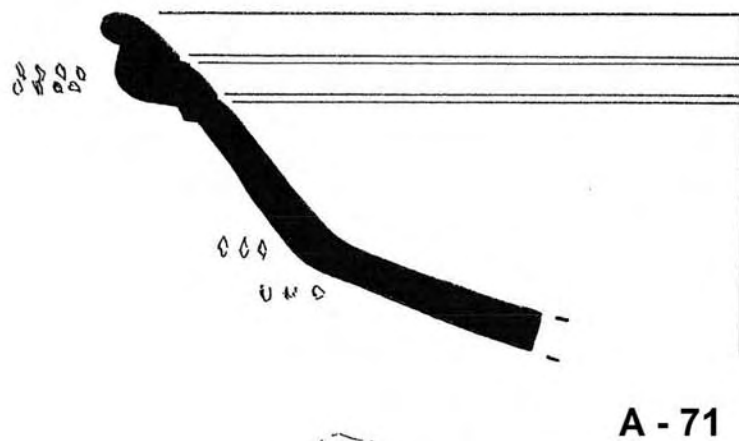
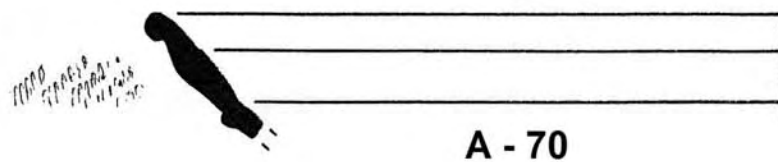
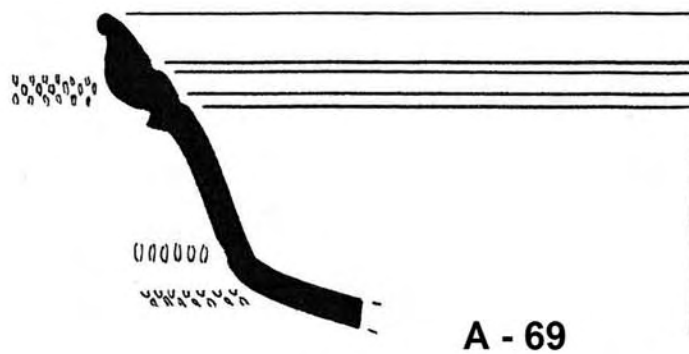

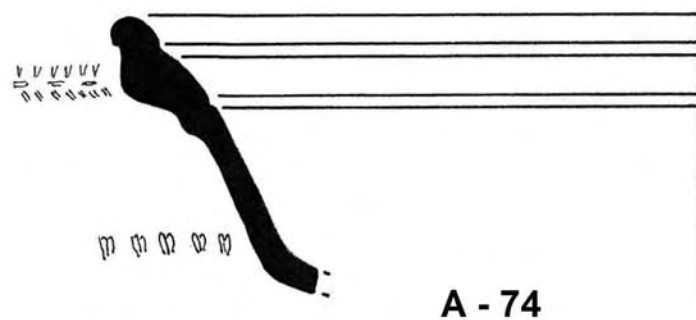
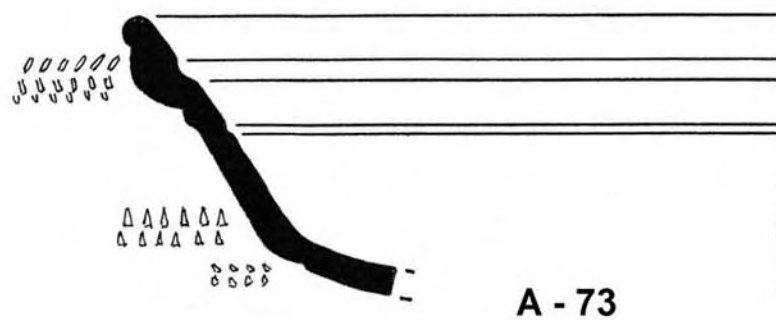
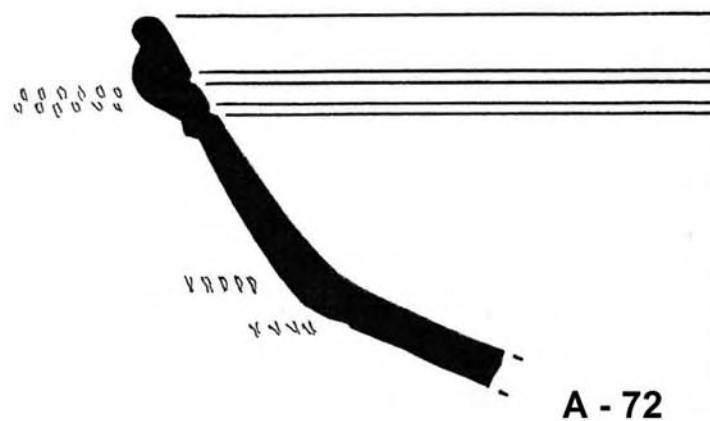
A - 67

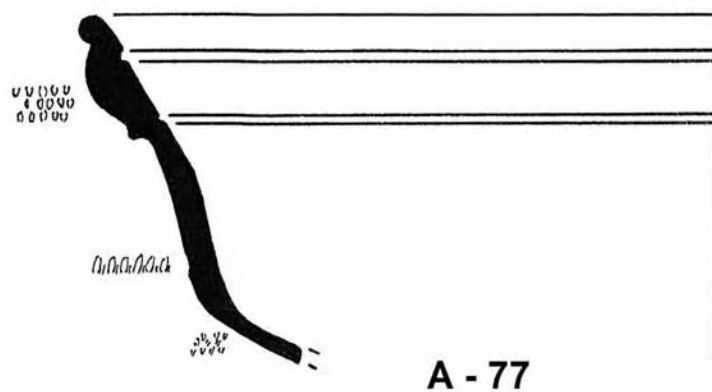
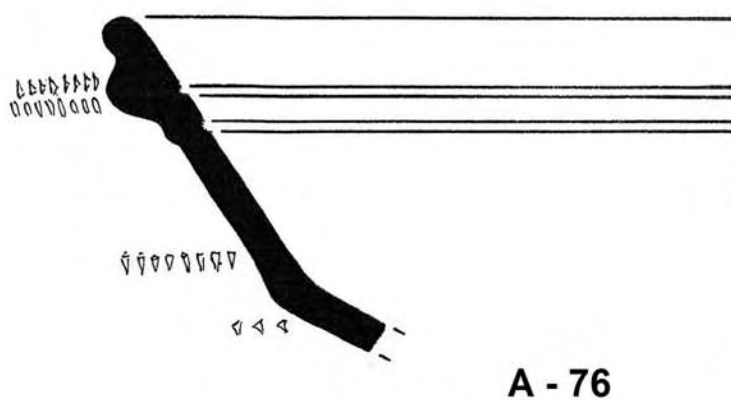
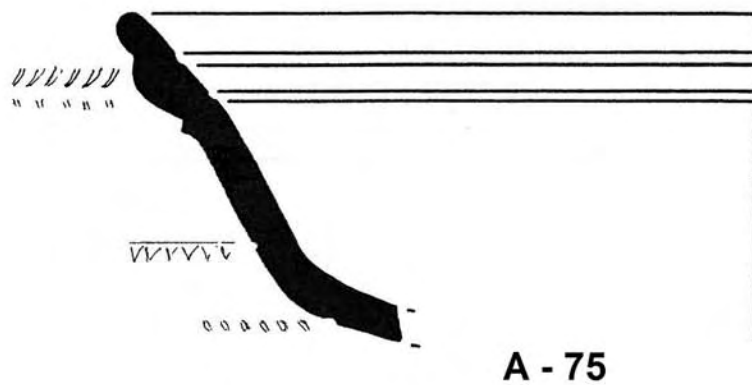

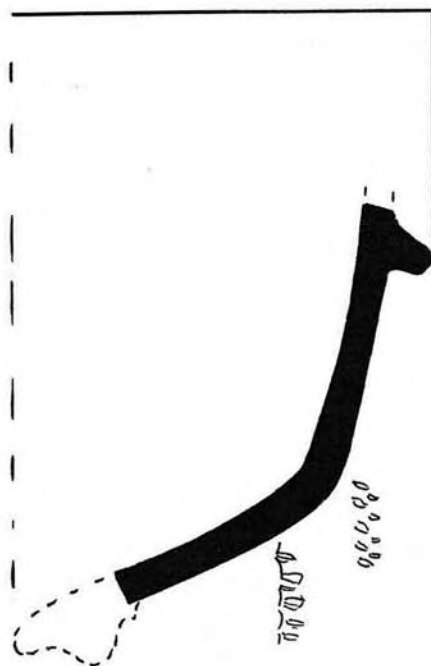
A - 68

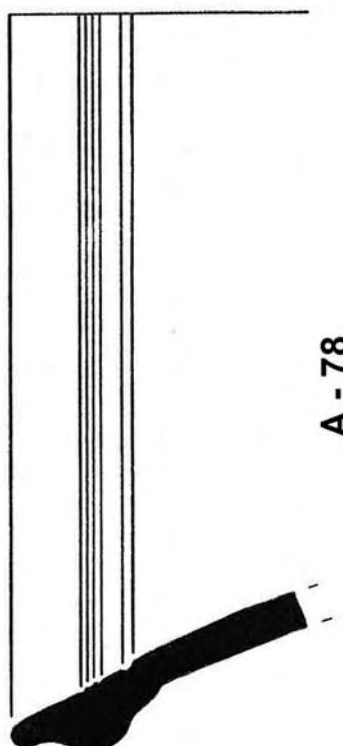

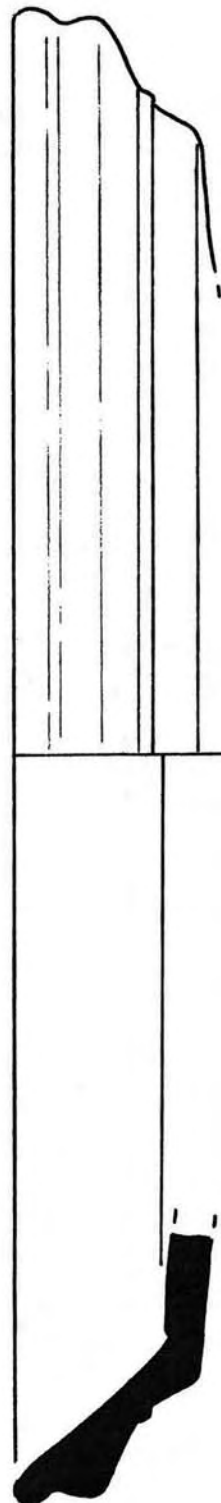

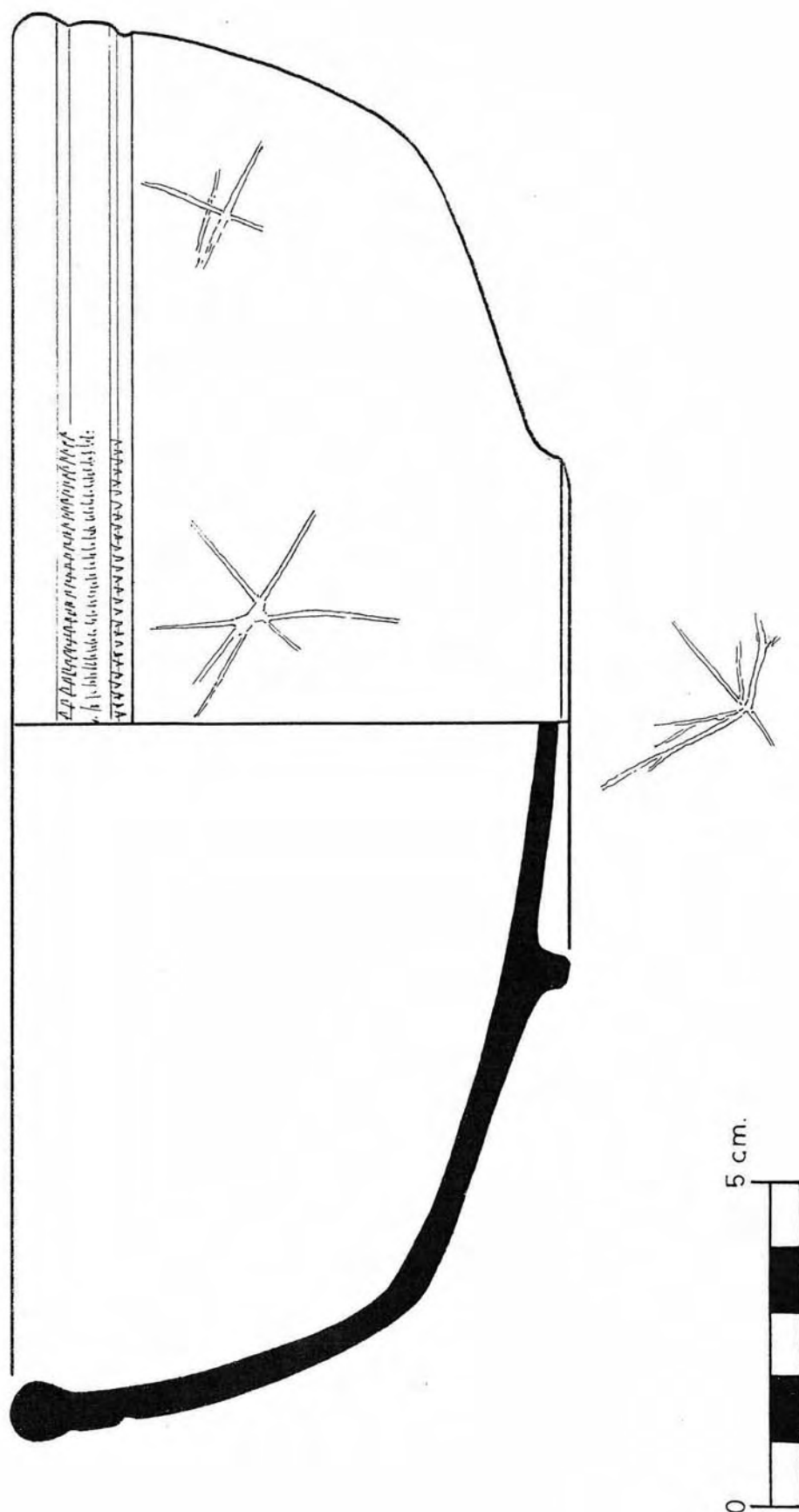
A - 79

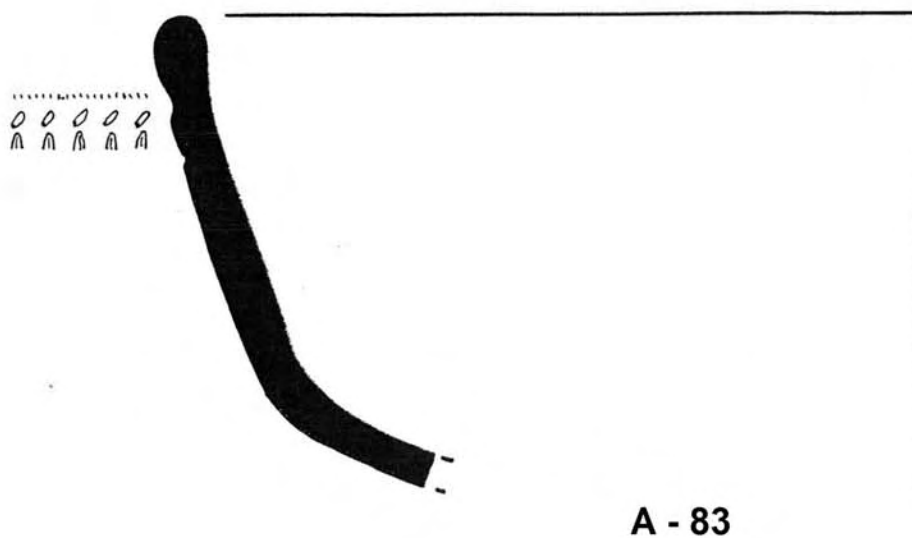
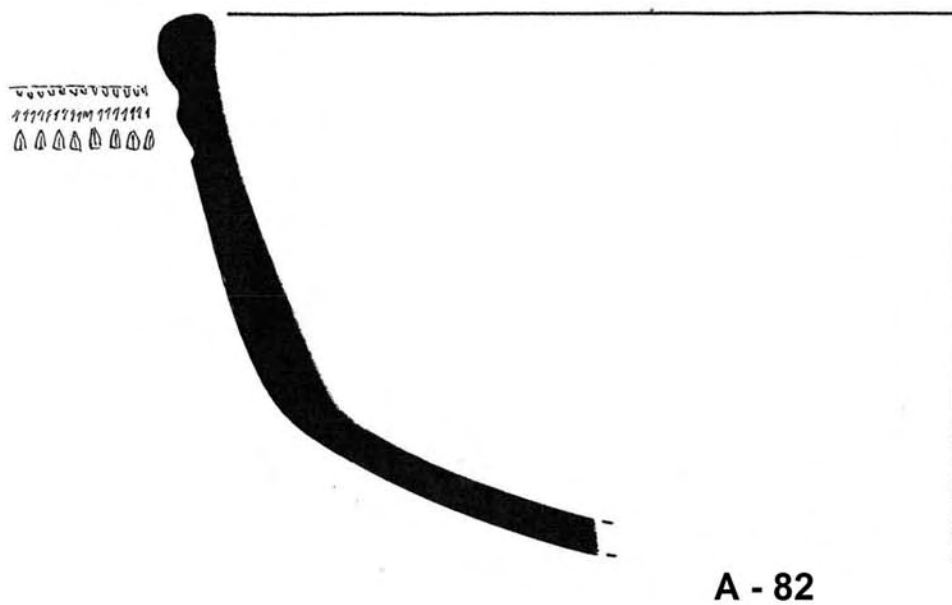
A - 78

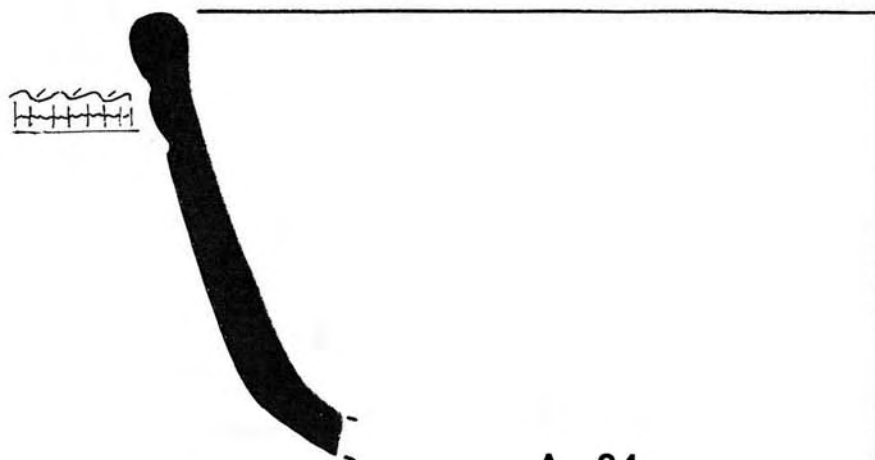

A - 80

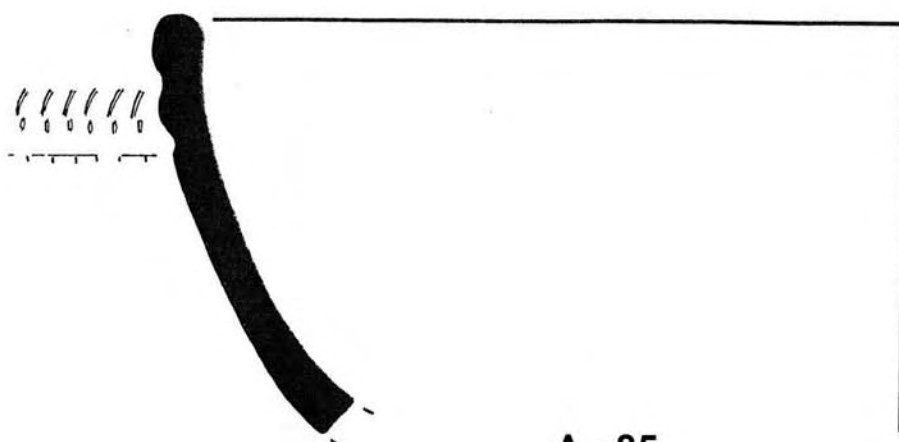

A - 81

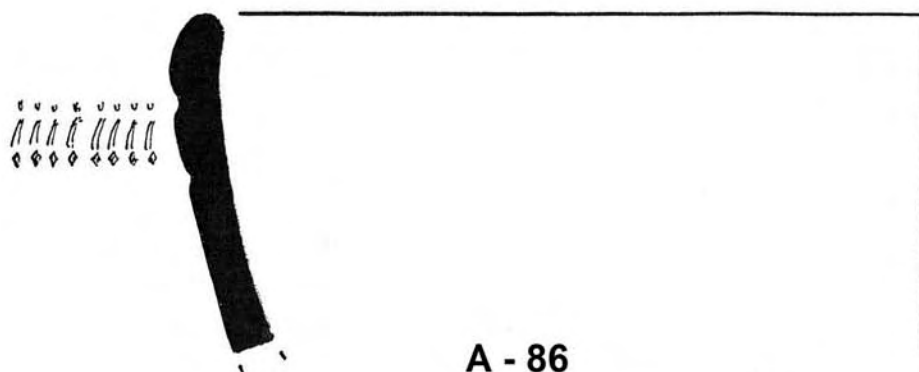

A - 84

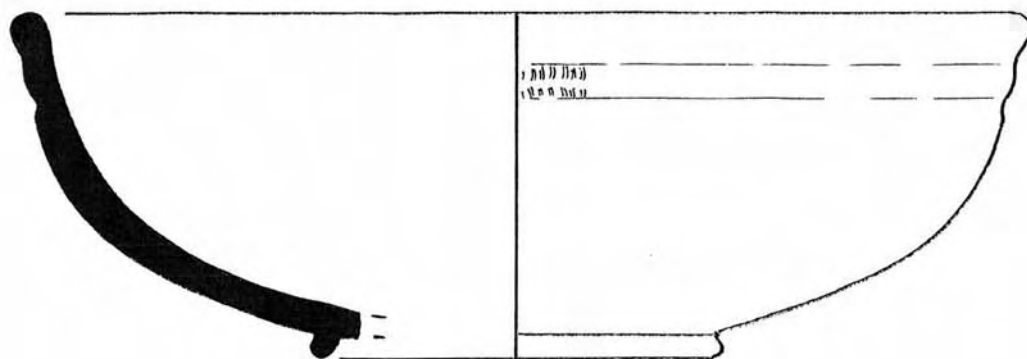

A - 85

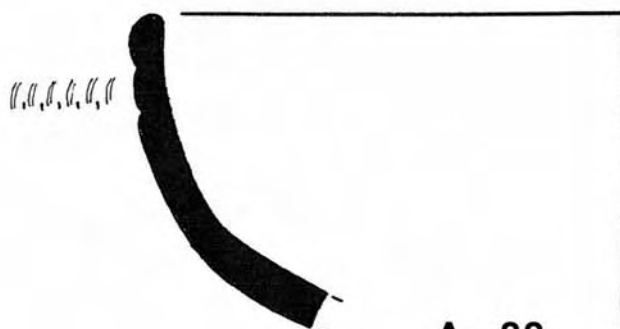

A - 86

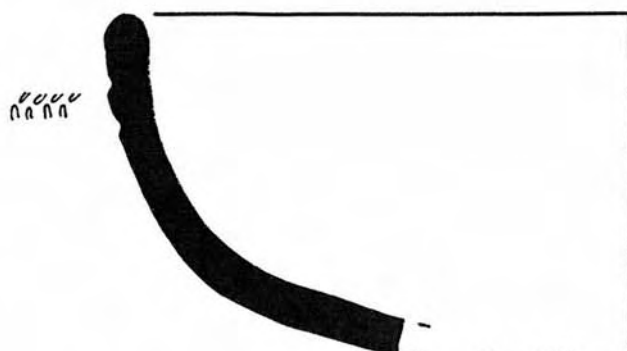

A - 87

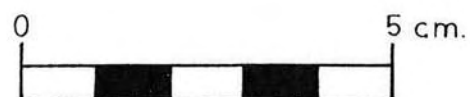
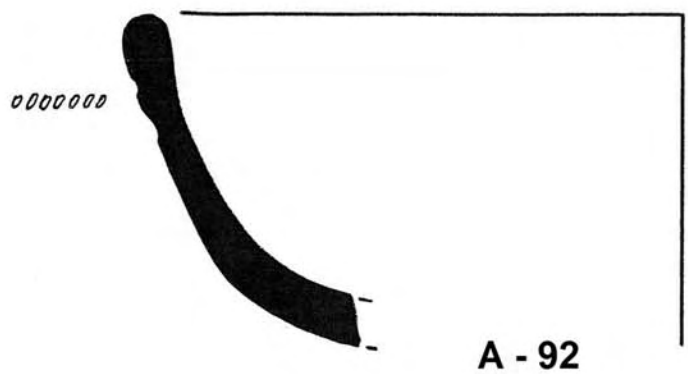
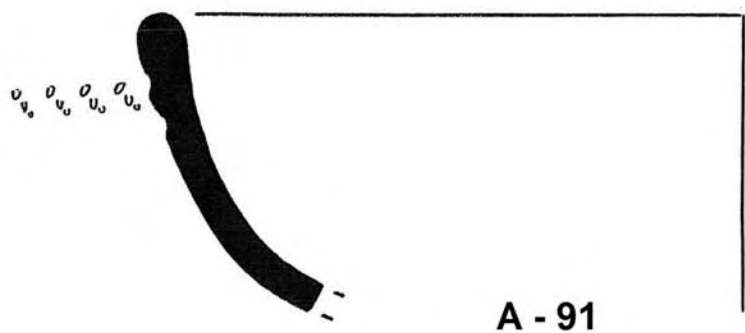
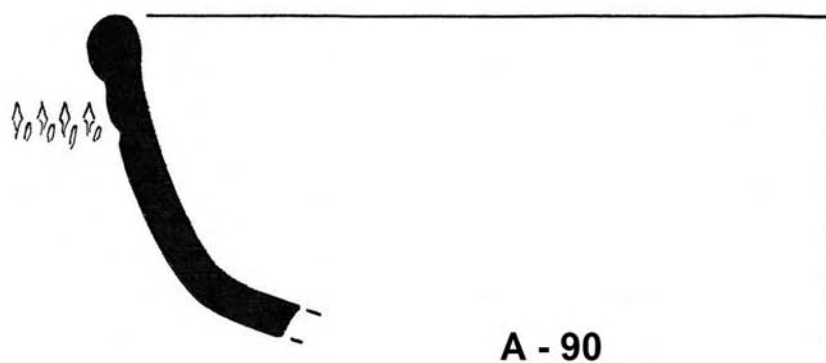

A - 88

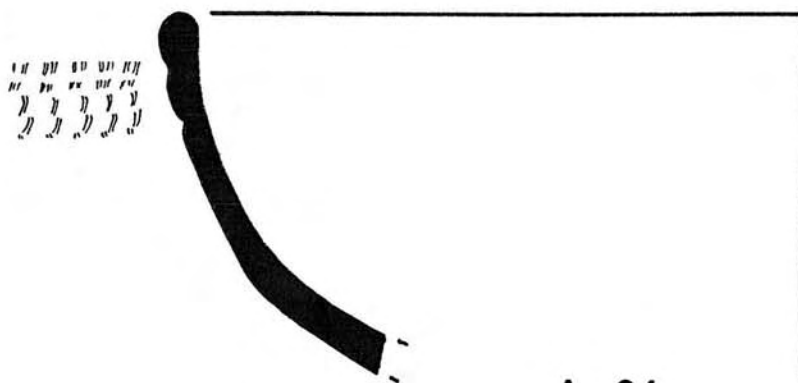
A - 89

A - 93

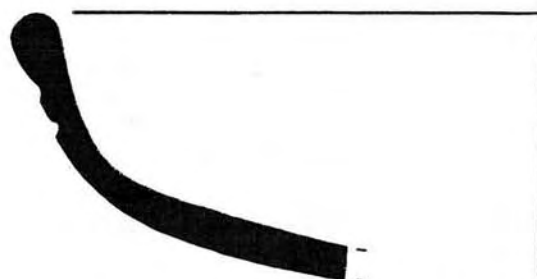

A - 94

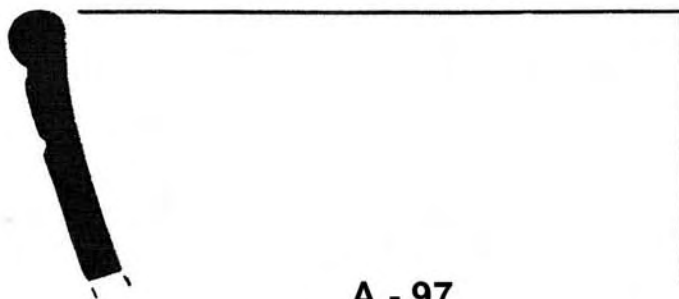

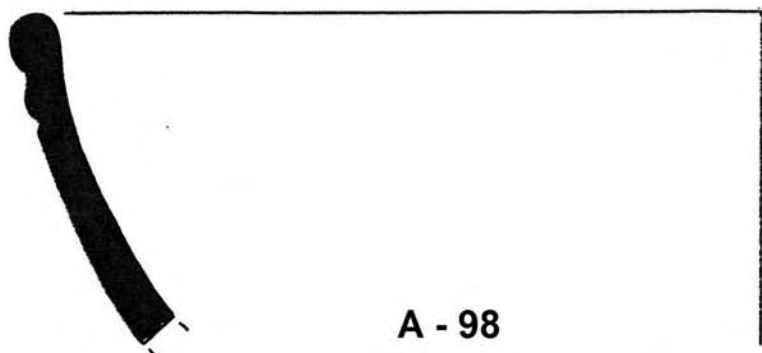
A - 95

A - 96

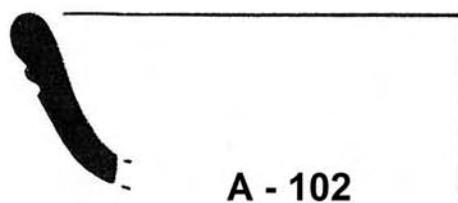
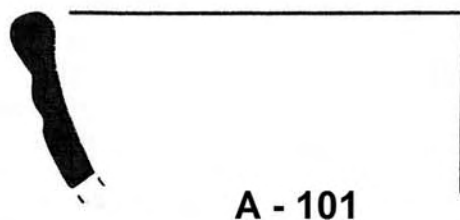
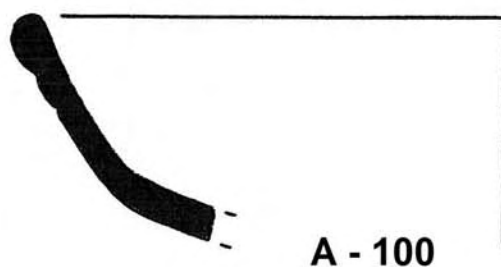
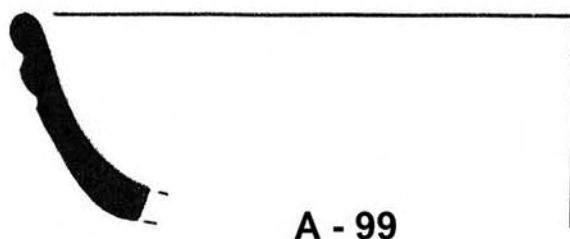

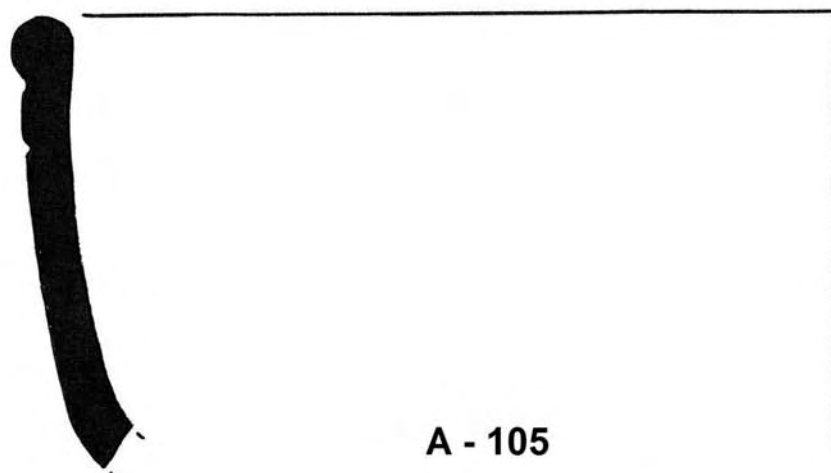
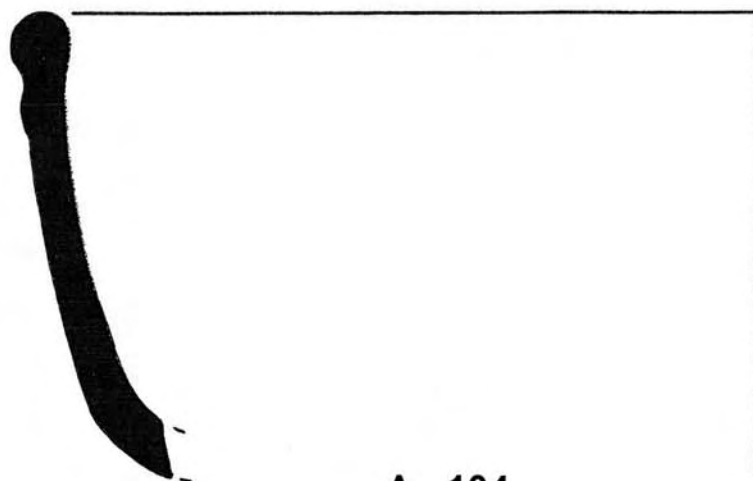
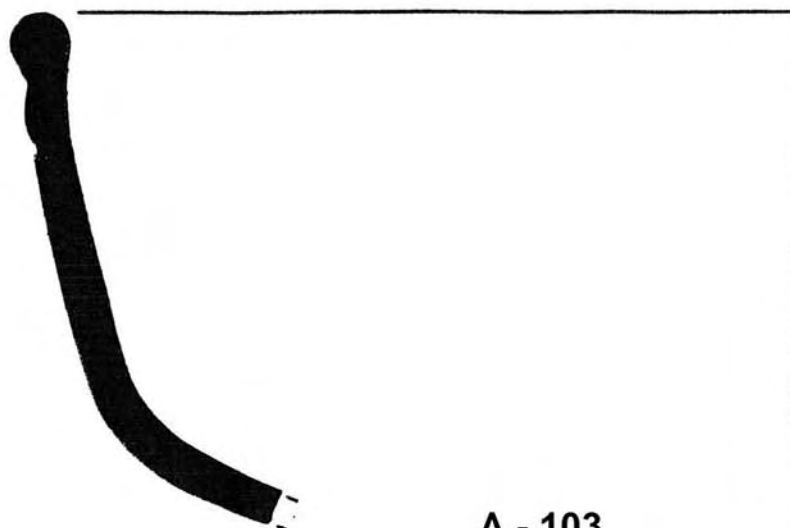
A - 97

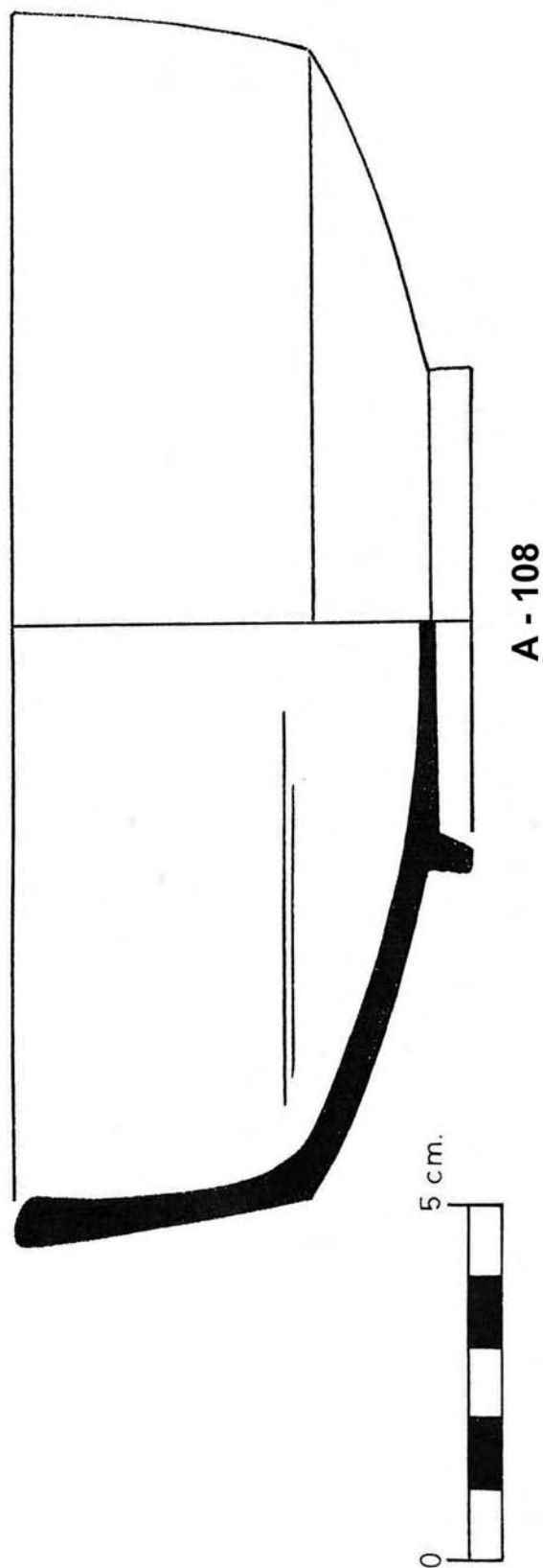
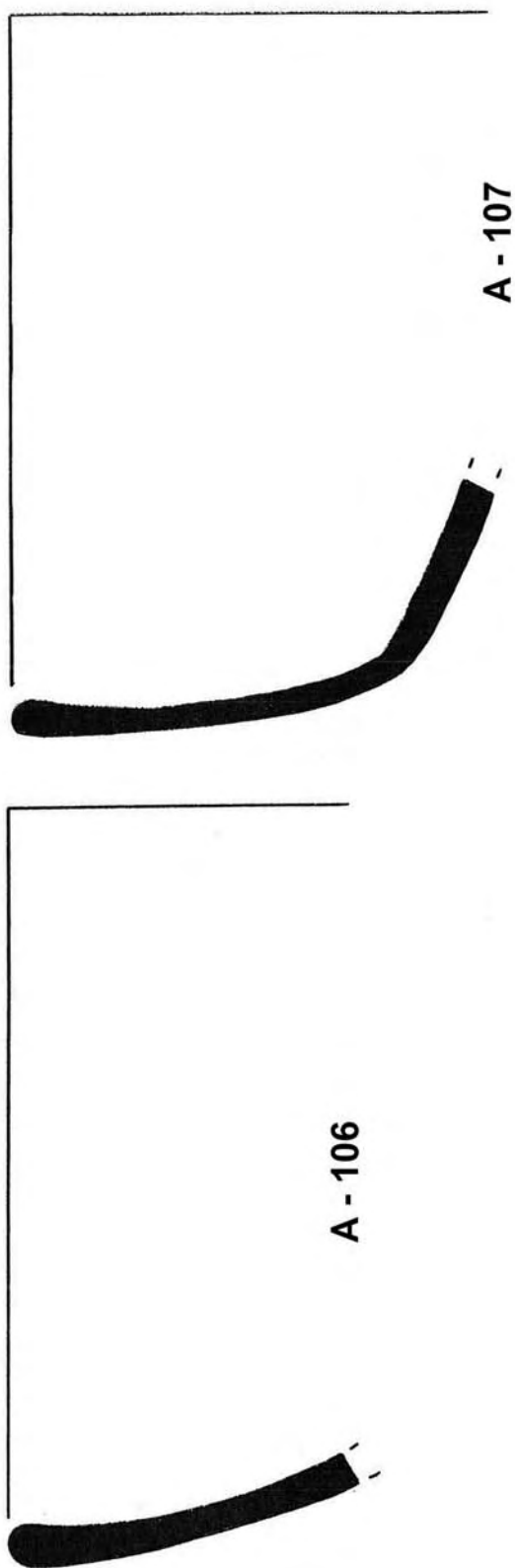

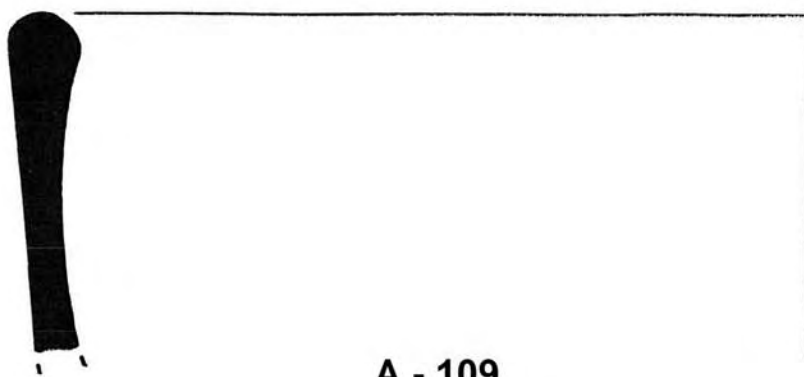
A - 98

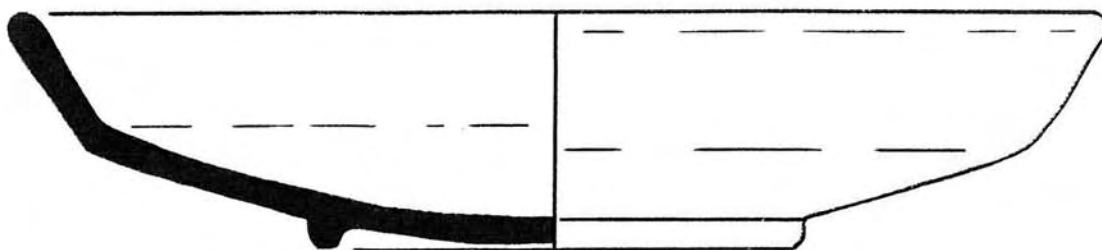

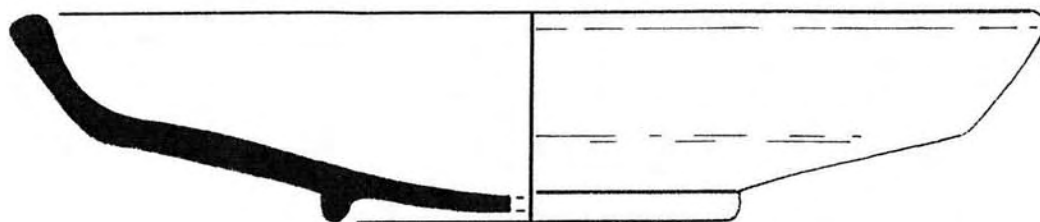

A - 109

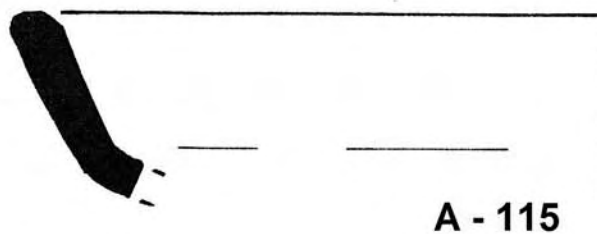
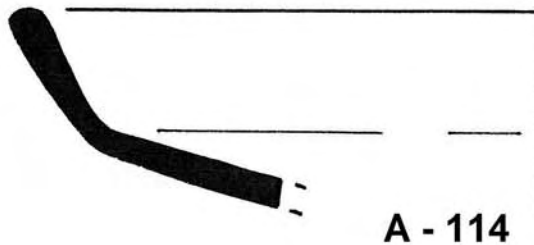
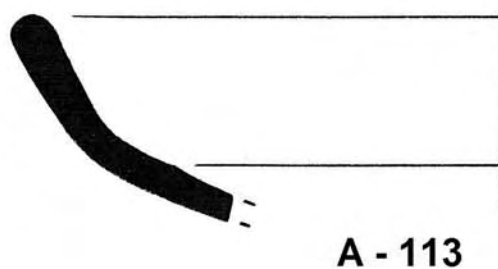
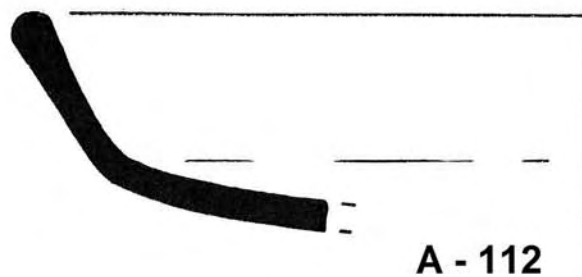

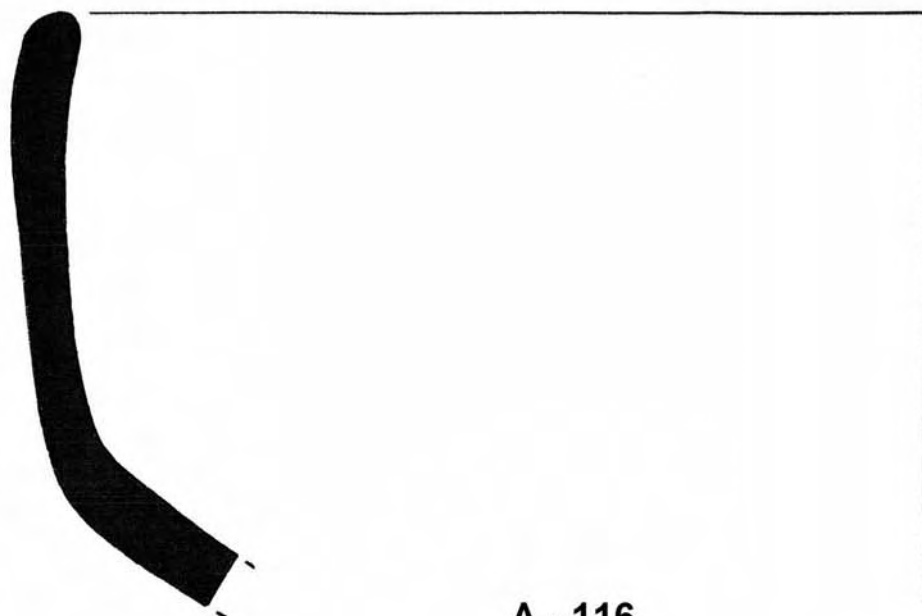
A - 110

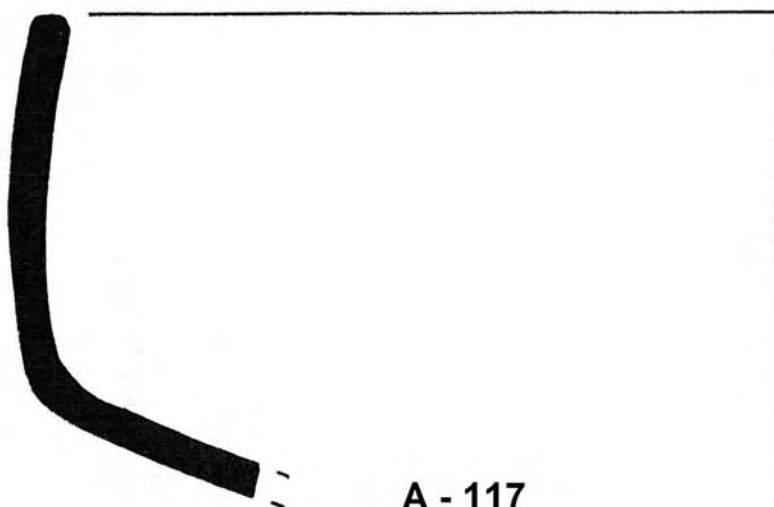
A - 111

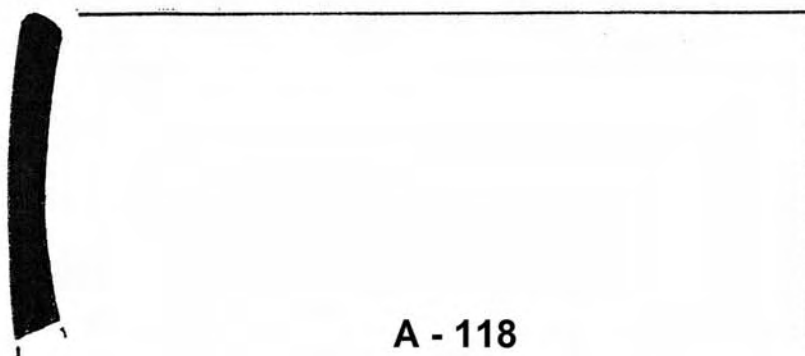

A - 116

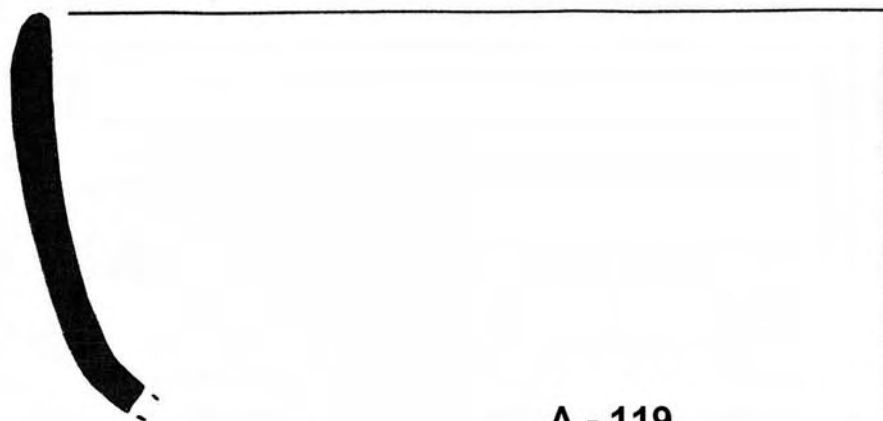

A - 117

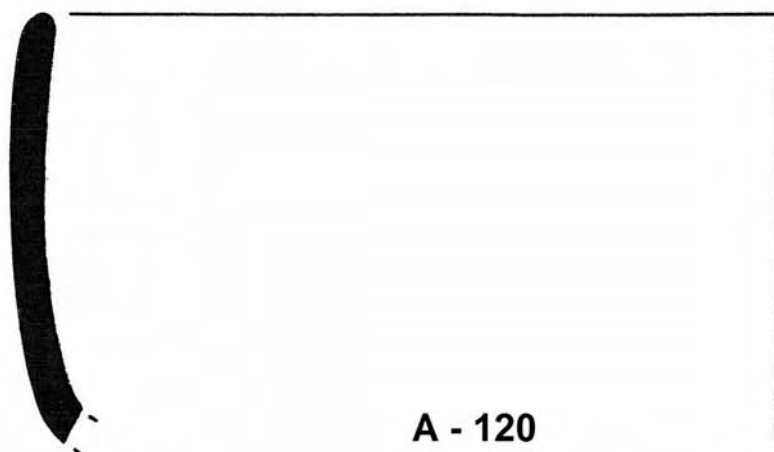

A - 118

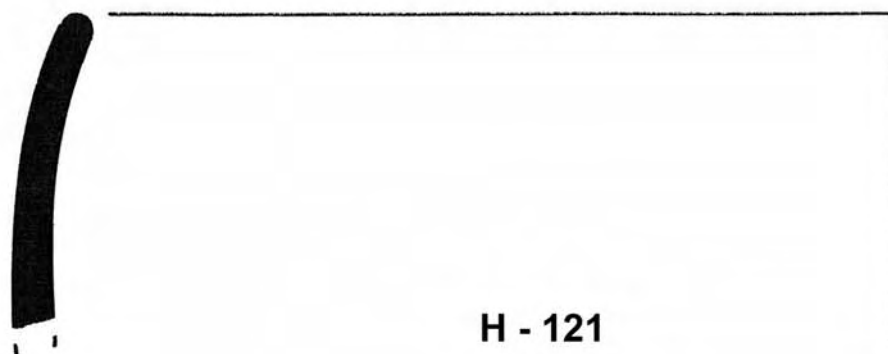

A - 119

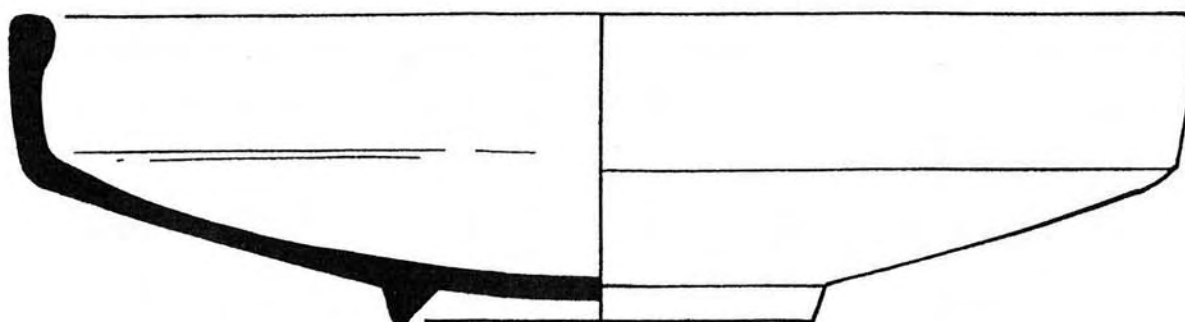
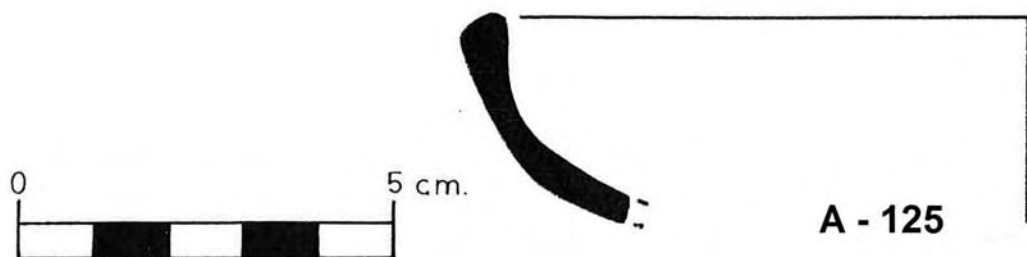
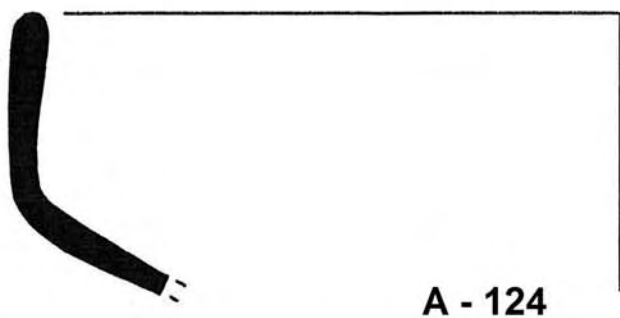
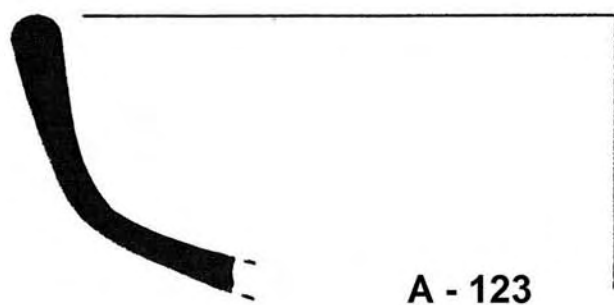
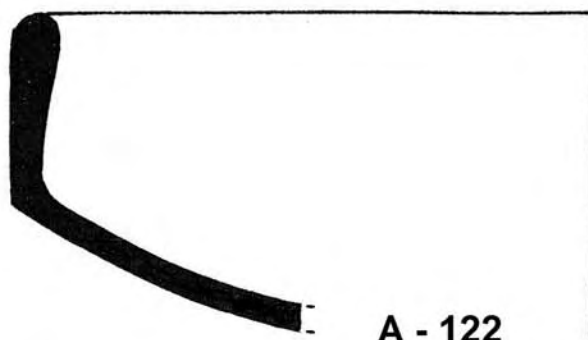

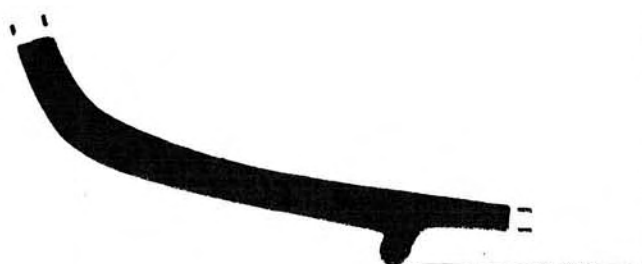
A - 120

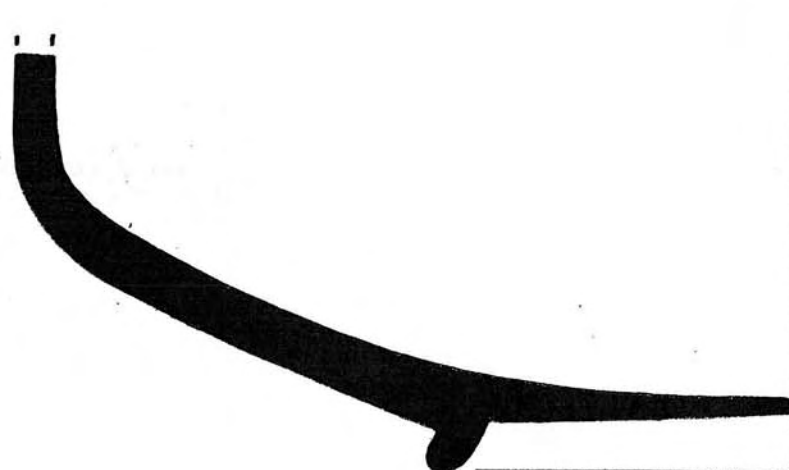
H - 121

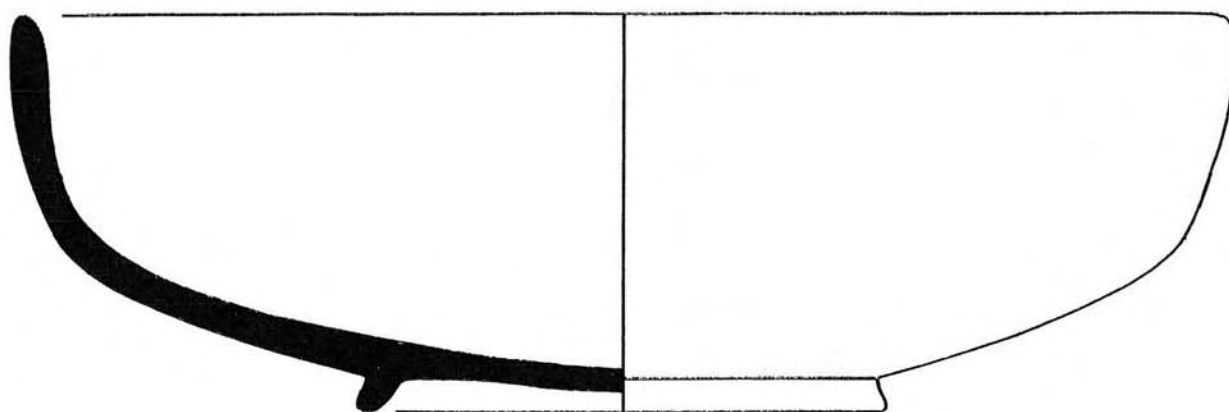

A - 127

A - 128

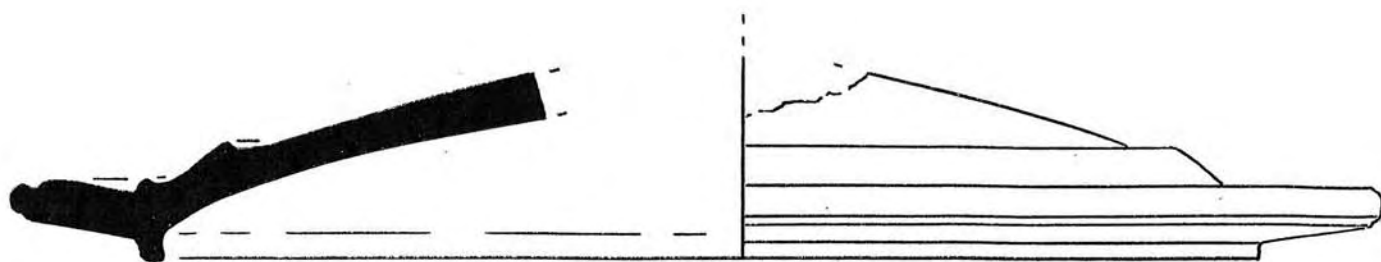

A - 129

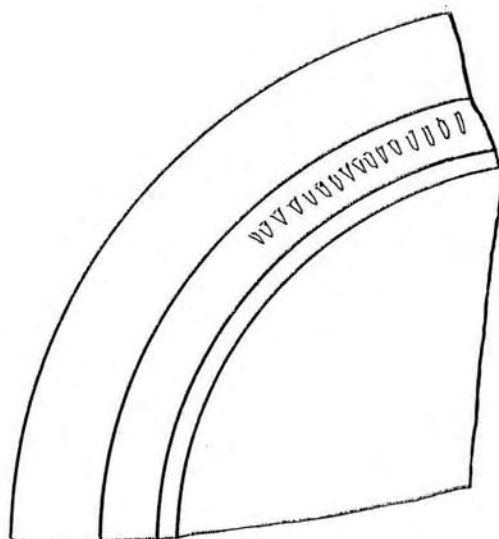

A - 130

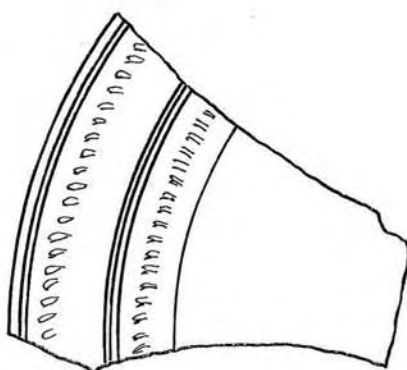

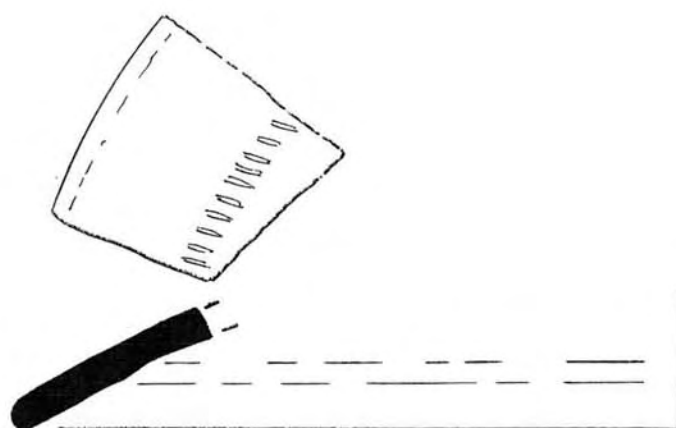
A - 131

A - 132

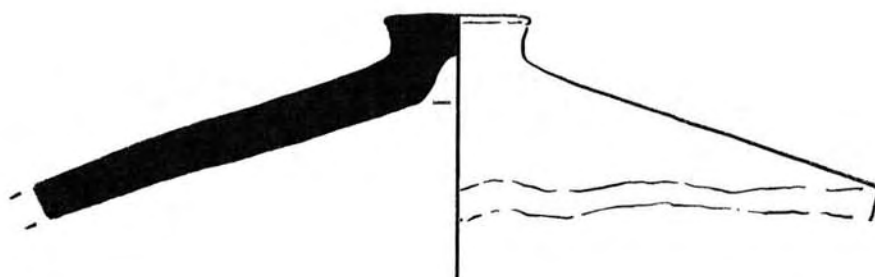
A - 133

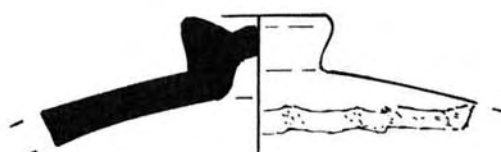
A - 134

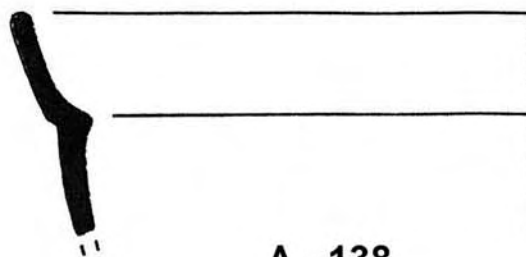
A - 135

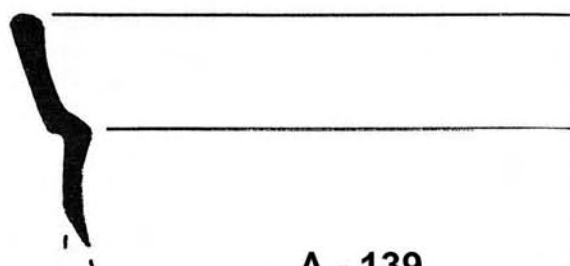
A - 136

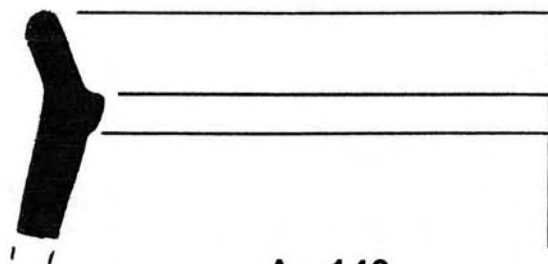
A - 137

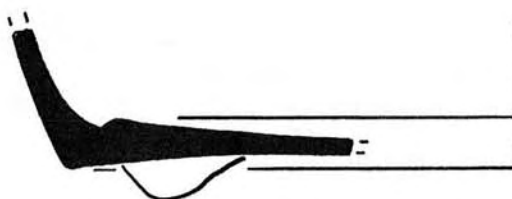
A - 138

A - 139

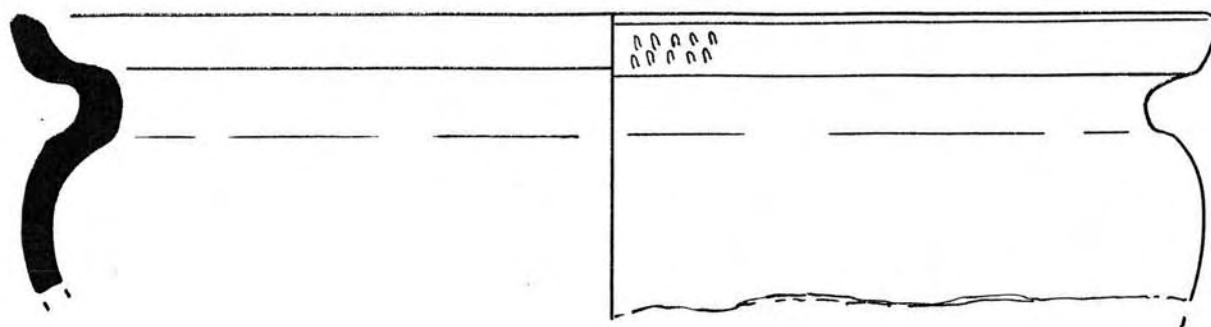

A - 140

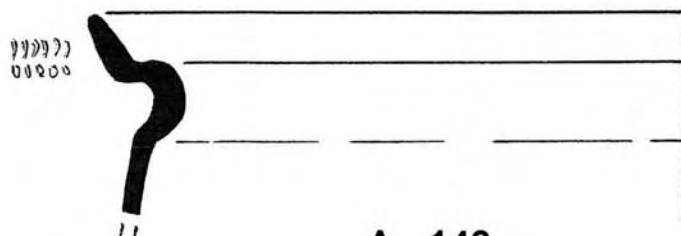

A - 141

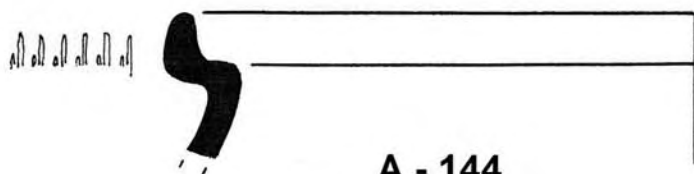

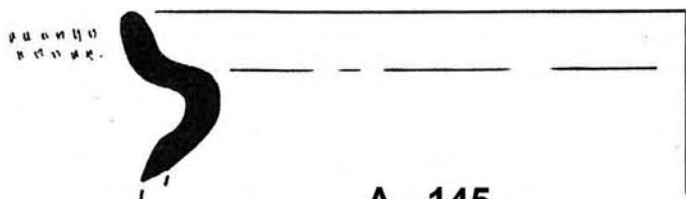
A - 142

A - 143

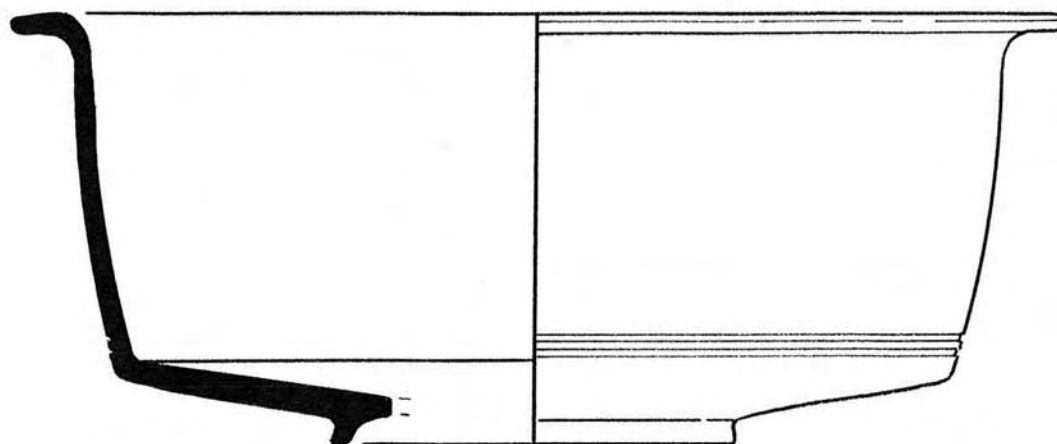

A - 144

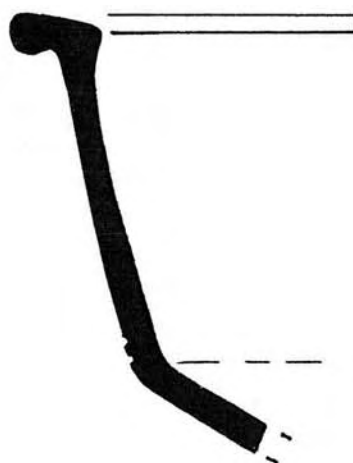

A - 145

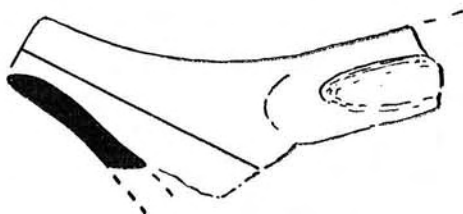

A - 146

A - 147

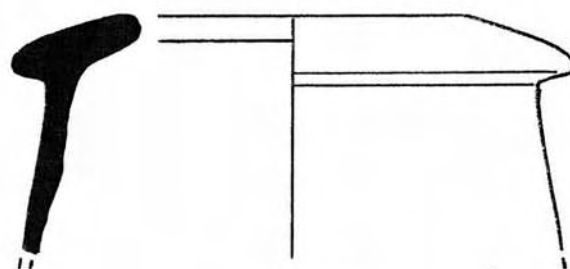

A - 148

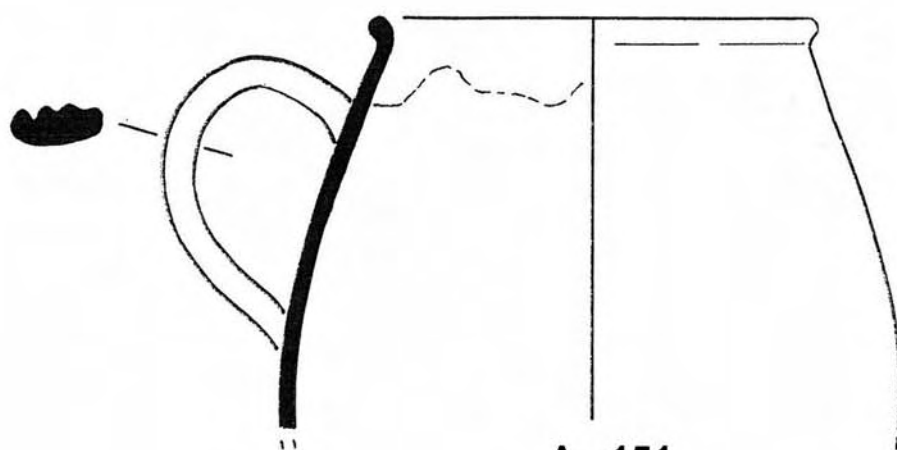

A - 149

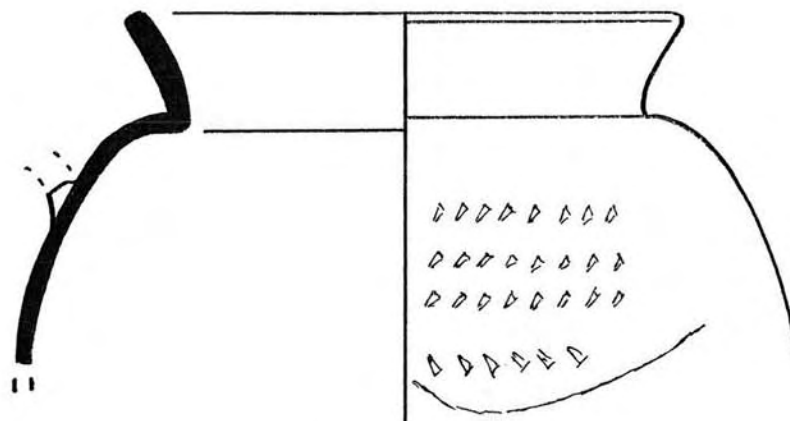

A - 150

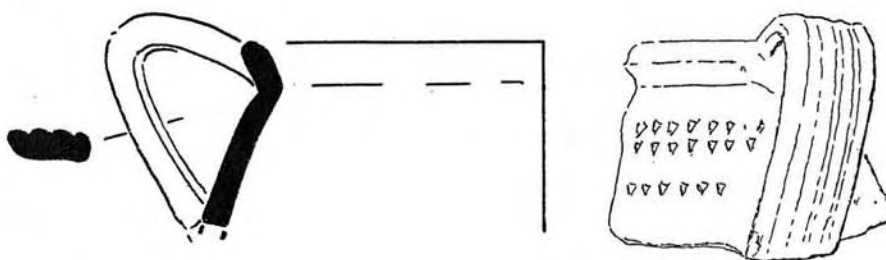

A - 151

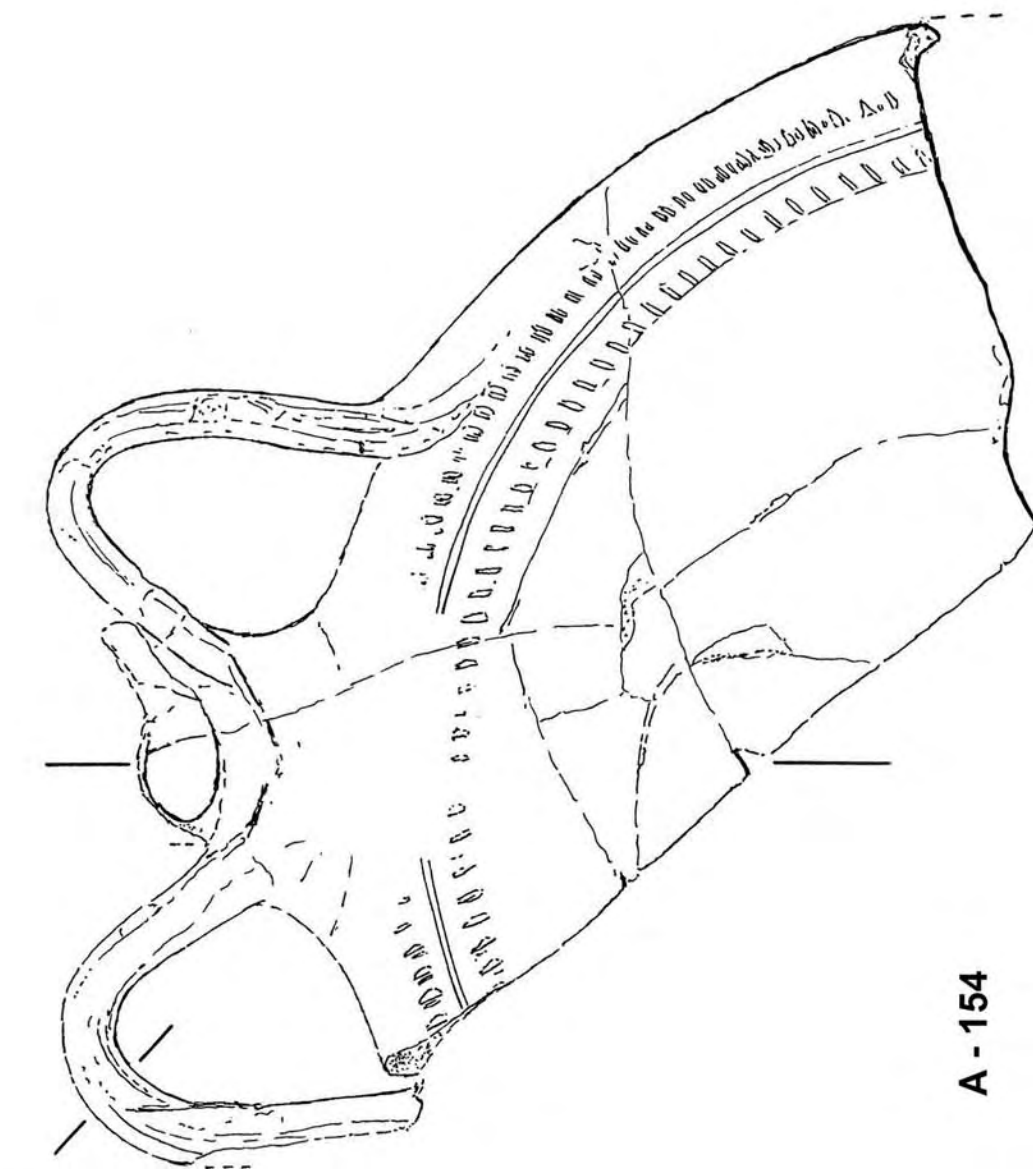

A - 152

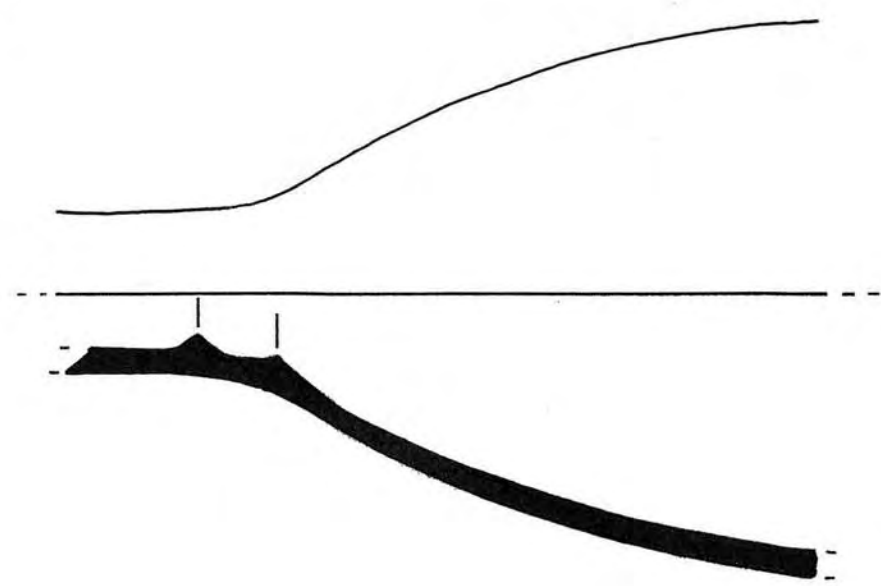

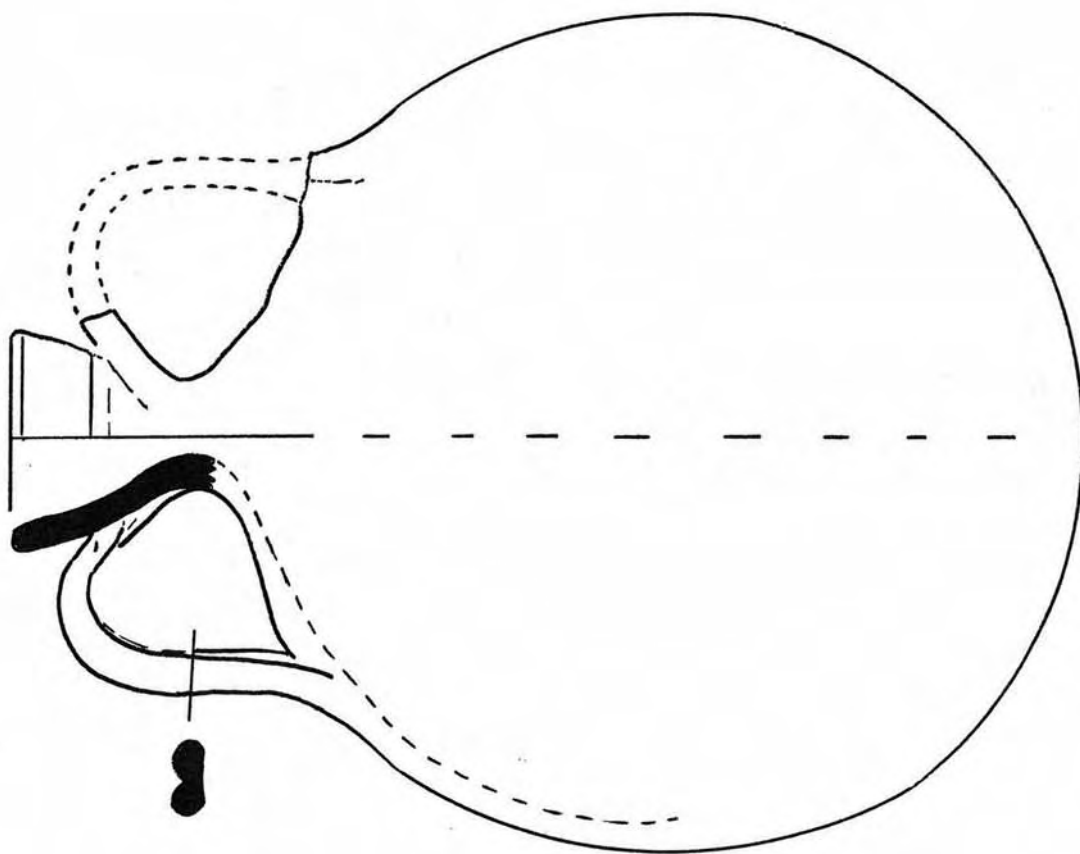
A - 153

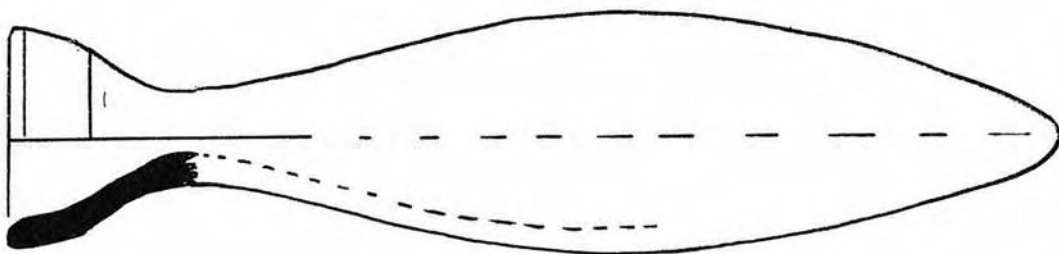

A - 154

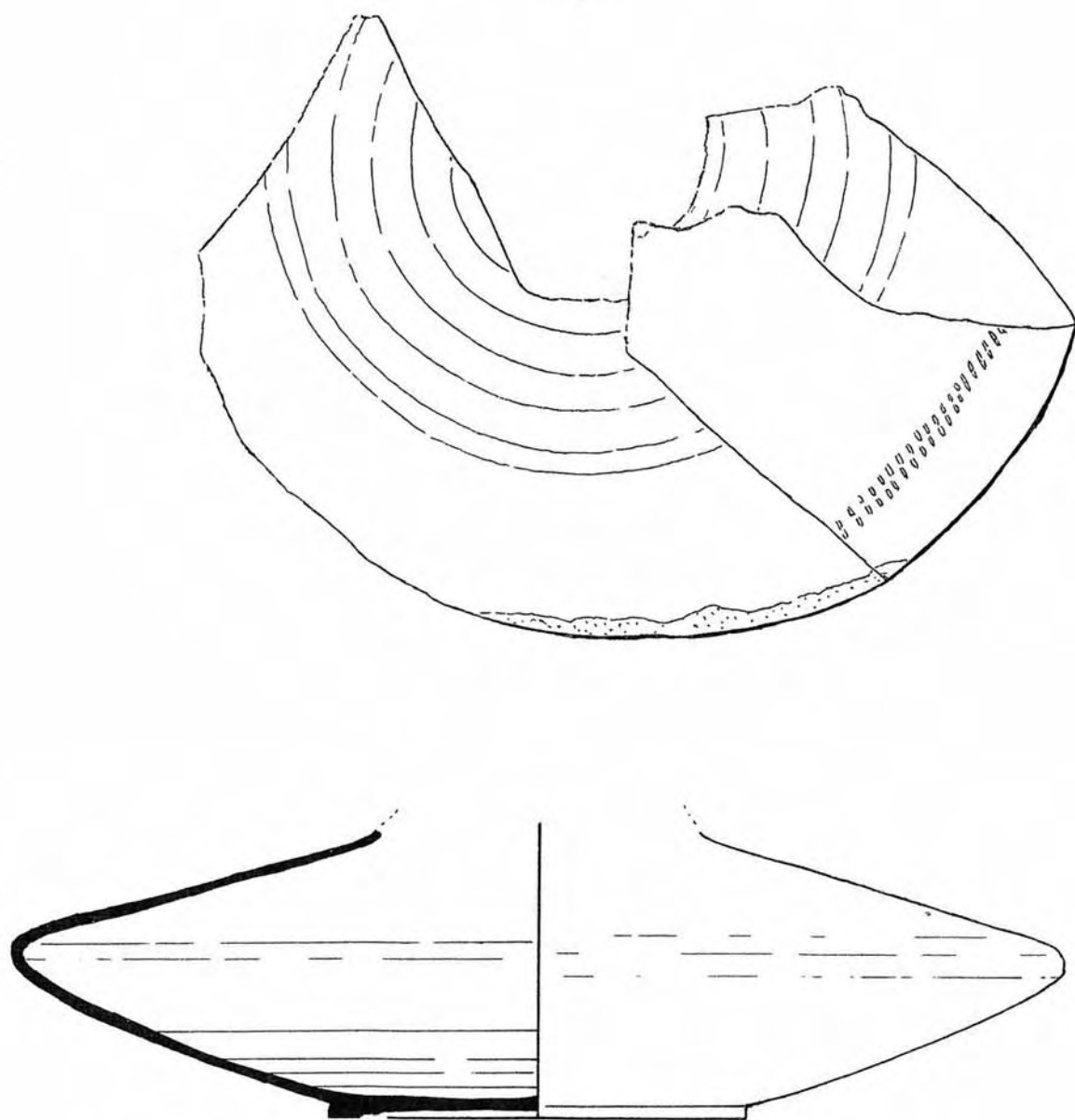

A - 155

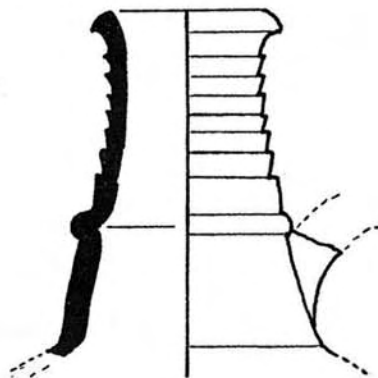
5 cm.

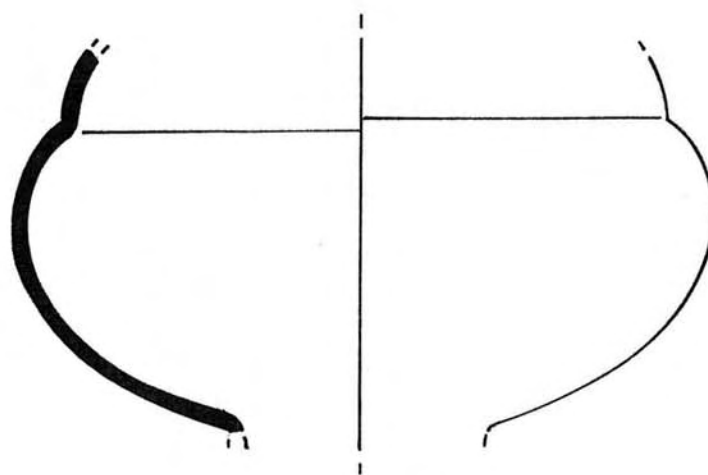

A - 156

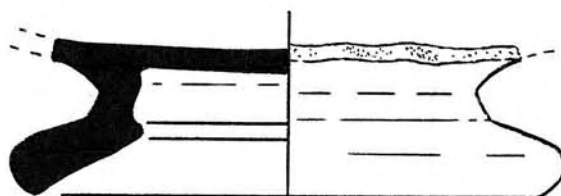

A - 157

A - 158

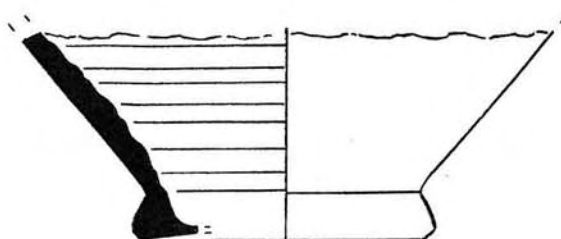

A - 159

A - 160

A - 161

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
LA "TERRA SIGILLATA" ALT IMPERIAL DE LA VIL·LA ROMANA DE TORRE LLAUDER. MODEL DE CONSUM D'UNA COMUNITAT PRIVILEGIADA.
Joan Francesc Clariana Roig

La *Terra Sigillata* alt imperial de la vil·la romana de Torre Llauder. Model de consum d'una comunitat privilegiada.

Tesi doctoral presentada per Joan Francesc Clariana Roig

Programa oficial de doctorat en Arqueologia

Departament d'Història i Història de l'Art

Universitat Rovira i Virgili

Dirigida per :

Dra. Marta Prevosti Monclús i Dr. Ramon Jàrraga Domínguez

Volum III - Fotografies

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Institut Català d'Arqueologia Clàssica

TARRAGONA 2015

SIGILLATA ITÀLICA

I – 1

I – 5

I – 7

I – 8

I – 10 i I – 9

I – 11

I – 12

I – 13

I – 14

I – 15

I – 17

I – 18

I – 19

I - 22

I – 79

I – 87

I – 90

I – 94

I - 118

I - 137

I - 138

I – 139

I – 141 – A

I – 141 – B

I – 142

I – 143

I - 144

I – 145

I – 146

I – 147

I – 148

I - 151

I - 153

I - 154

I - 155

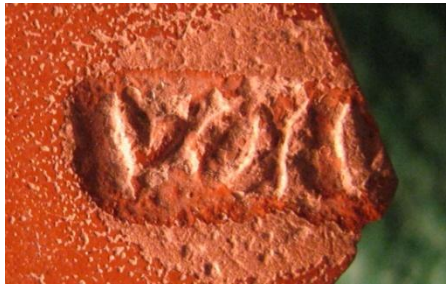
I - 156

I – 158

I - 159

I – 160

I – 161 – A

I – 161 – B

***SIGILLATA* TARDOITÀLICA**

TI - 1 - A

TI - 1 - B

TI – 1 - C

TI – 1 - D

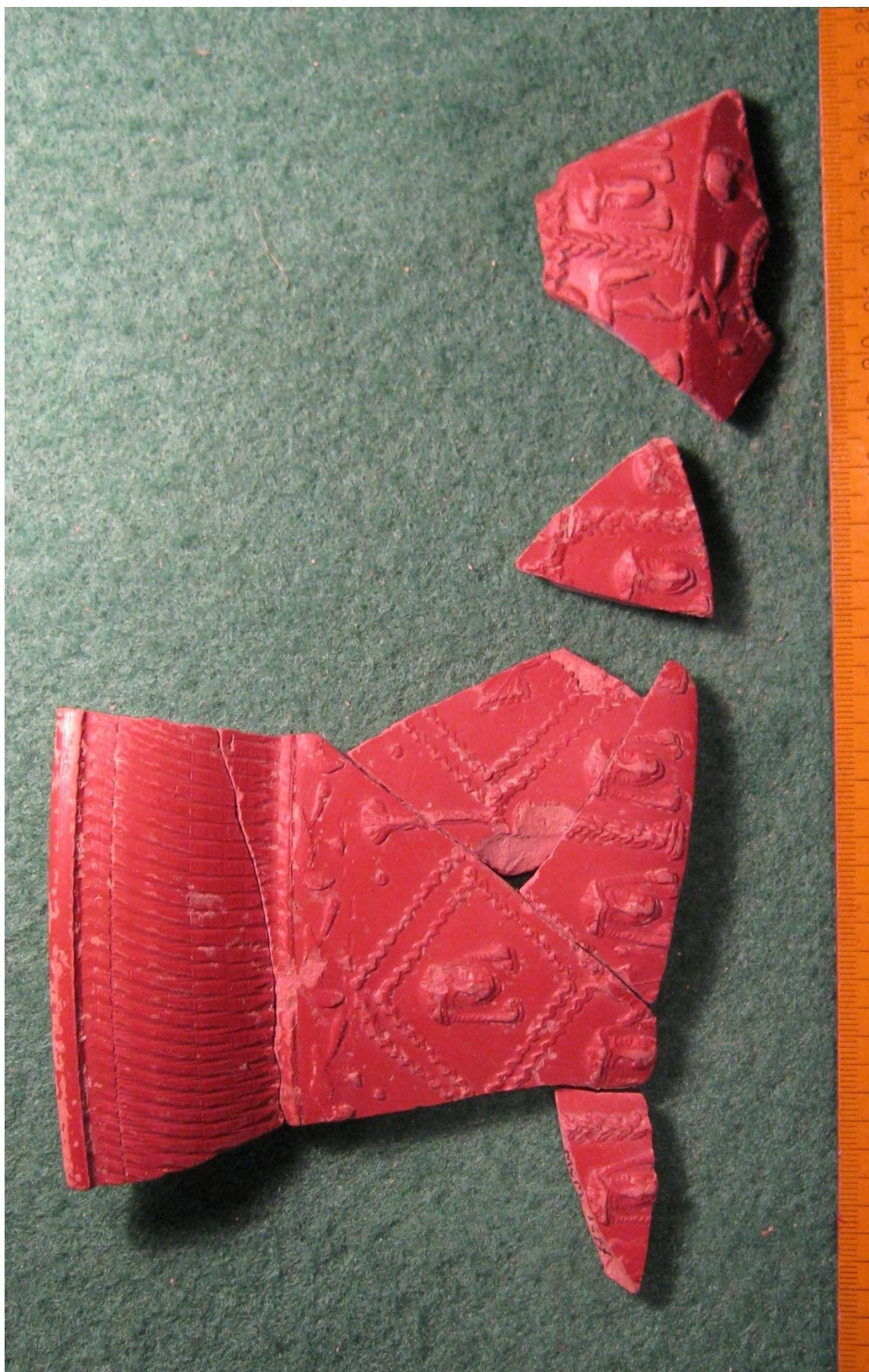
TI - 1 - E

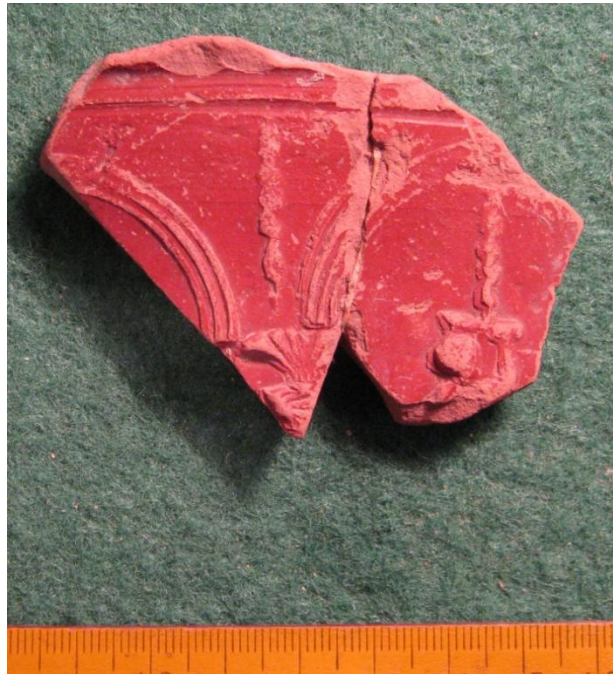
TI - 1 - F

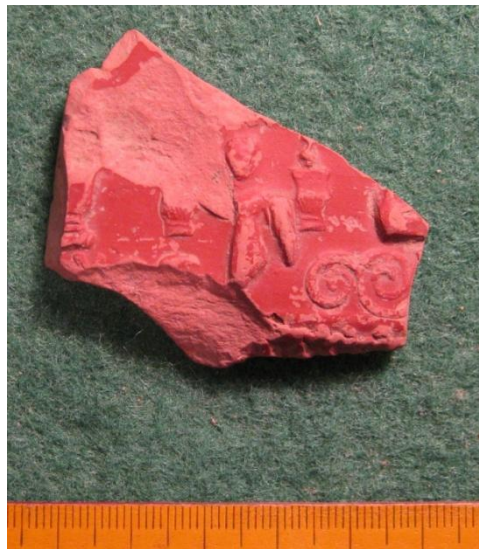
TI - 3

TI - 2

TI - 4

TI - 5

TI – 6

TI – 7

TI - 9

TI - 12

TI - 13

***SIGILLATA* SUDGÀL·LICA**

S – 1

S - 2

S – 3

S - 4

S - 6

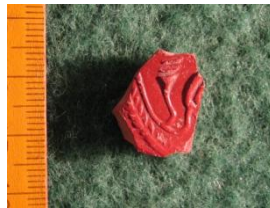
S - 7

S - 8

S - 9

S - 10

S - 11

S - 12

S – 13

S – 14

S – 15

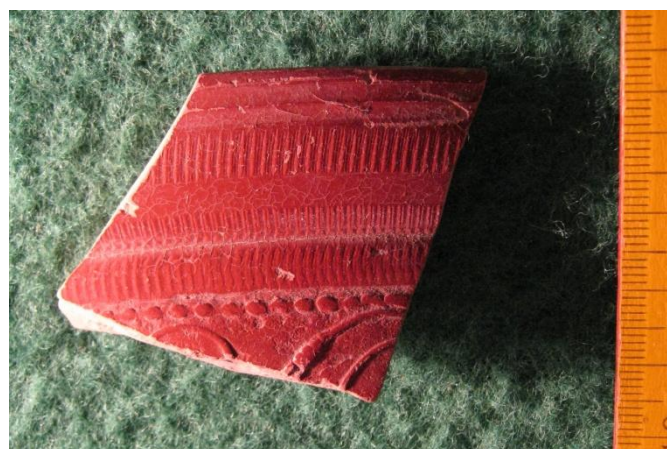
S - 16

S – 17

S – 18

S - 19

S - 20

S - 21

S - 22

S - 23

S - 24

S - 25

S - 26

S - 27

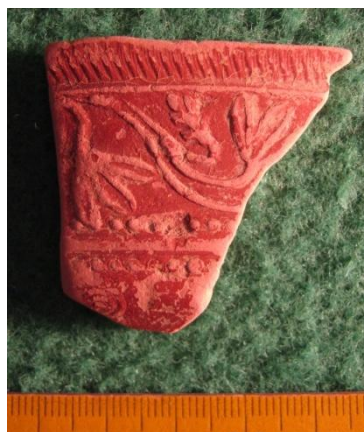
S - 28

S - 29

S - 30

S - 32

S - 34

S - 35

S - 36

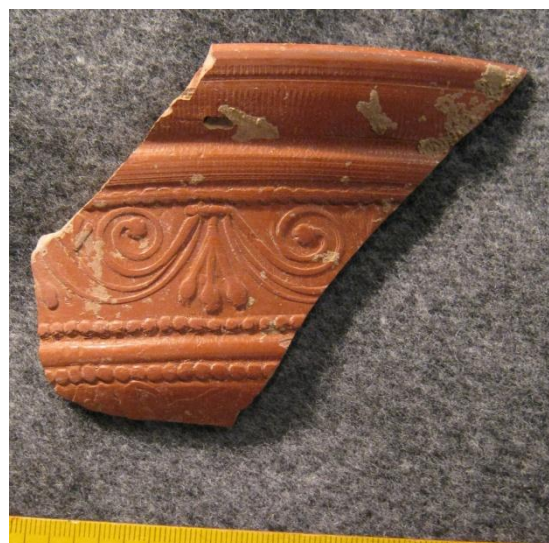
S - 37

S – 38

S – 39

S - 40

S – 41

S – 42

S - 43

S – 44

S - 45

S – 46

S - 47

S – 48

S – 49 – A

S – 49 - B

S – 50

S – 51

S – 52

S – 53

S – 54

S – 55

S - 56

S – 57

S – 58

S – 59

S - 60

S – 61

S – 62

S - 63

S – 64

S - 65

S - 66

S – 70

S - 71

S - 72

S - 73

S - 74

S - 76

S – 77

S – 78

S – 79

S - 80

S - 81

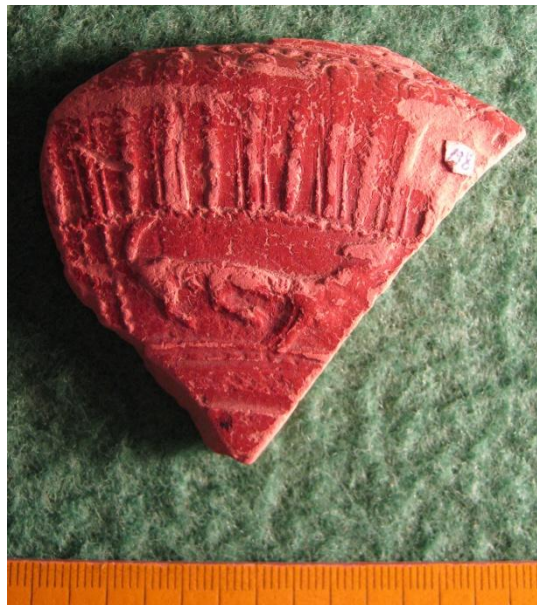
S - 83

S – 84

S – 85

S - 86

S - 87

S – 98

S – 100

S - 101

S – 102

S – 103

S - 104

S - 107

S - 108

S - 109

S – 110

S – 111

S – 112

S - 113

S - 114

S – 115

S – 116

S – 117

S – 118

S – 119

S - 120

S – 121 - A

S - 121 - B

S – 122

S – 123

S – 124

S – 125

S – 126

S – 127

S – 128

S - 129

S – 130

S - 131

S - 132

S – 133

S - 134

S - 135

S – 136

S - 137

S - 138

S – 139

S – 140 - A

S – 140 - B

S - 141

S – 142

S - 145

S – 146

S – 147

S - 148

S - 149

S - 150

S - 151

S – 152

S – 153

S - 154

S – 155

S - 156

S - 158

S – 159

S – 160

S - 161

S - 163

S – 164

S - 165

S - 166

S – 167

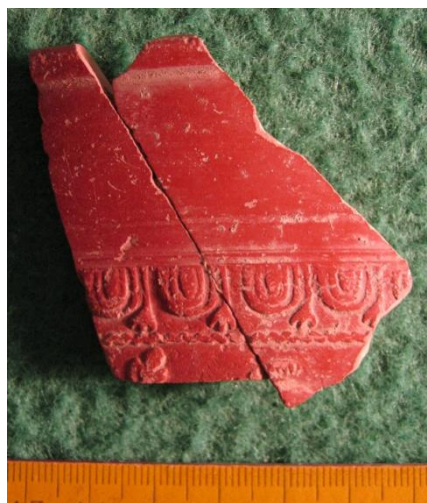
S - 169

S - 170

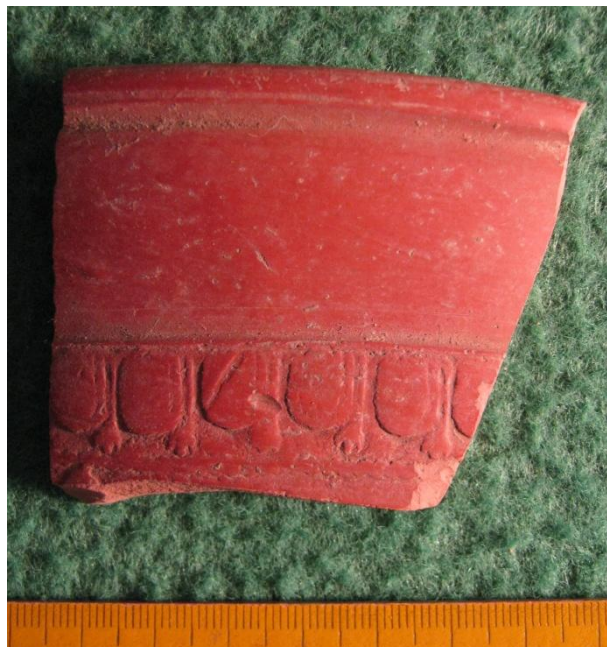
S - 171

S - 172

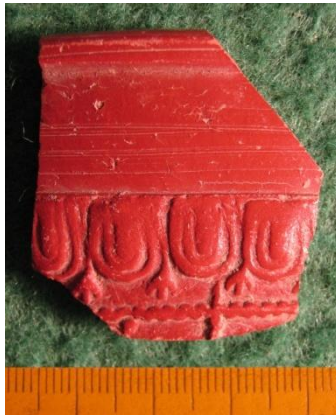
S - 173

S – 174

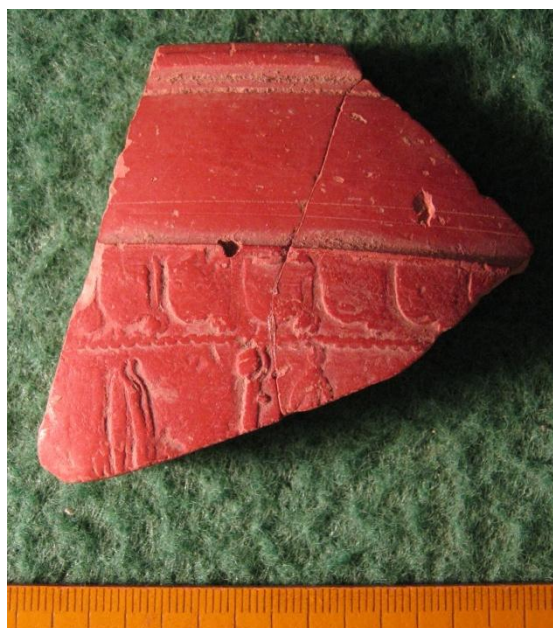
S - 175

S - 176

S – 177

S - 178

S – 179

S 180

S - 181

S – 182

S - 183

S - 184

S – 185

S - 186

S - 187

S - 188

S – 189

S – 190

S – 191

S - 192

S - 193

S - 194

S - 195

S – 196

S – 197

S - 198

S – 199 - A

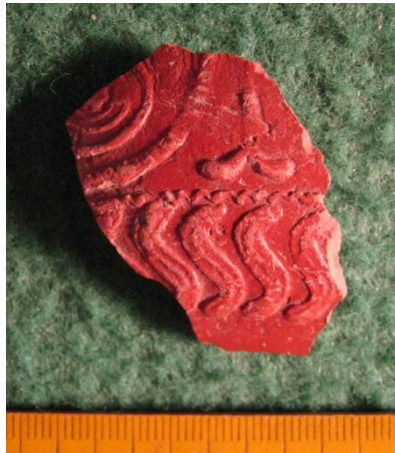
S - 199 – B

S – 200

S - 201

S – 202

S – 203

S – 204

S - 205

S - 206

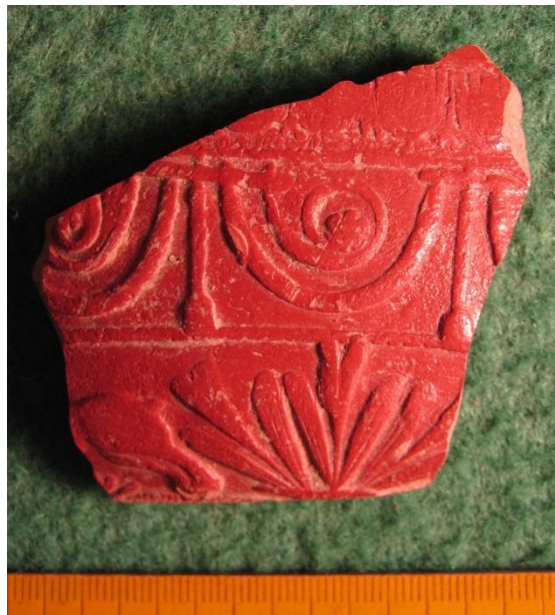
S – 207

S – 208

S – 209

S – 210

S – 211

S – 212

S – 213

S – 214 – A

S – 214 - B

S – 215

S – 216

S – 217 – A

S – 217 – B

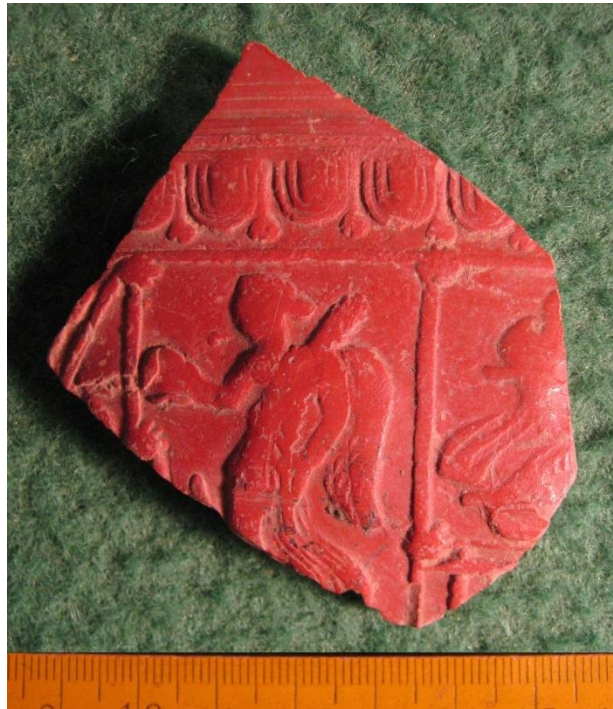
S – 217 - C

S – 218

S - 219

S – 221

S – 222

S – 223

S – 224

S - 225

S – 226

S - 227

S - 228

S - 229

S - 230

S – 231

S - 232

S – 233

S - 234

S - 235

S - 236

S – 237

S - 238

S – 239

S – 240

S - 241

S – 242

S – 243

S – 244

S – 245

S - 246

S – 247

S – 248

S - 250

S - 251

S – 252

S – 253

S – 254

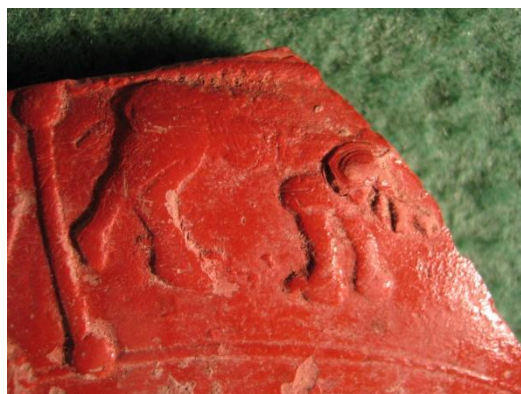
S – 255

S - 256

S – 257 - A

S - 257 – B

S - 259

S – 260

S - 261

S - 263

S - 264

S – 265

S - 269

S – 274

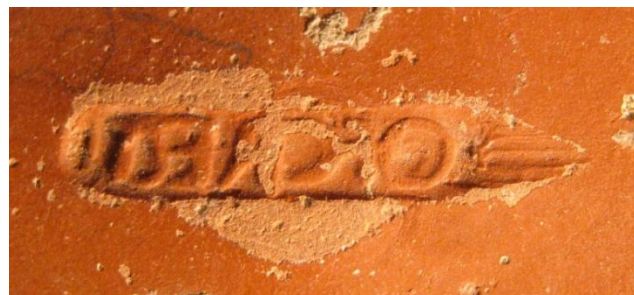
S – 285 – A

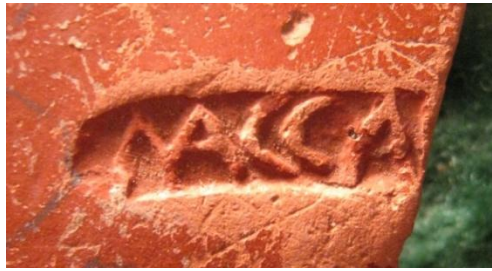
S – 285 – B

S - 296

S – 306

S – 309

S – 311

S – 312

S – 313

S – 314

S – 316

S – 317

S – 318

S – 328

S – 346

S – 359

S – 361

S – 362

S – 375

S – 377

S – 378

S – 383

S - 385

S – 386

S – 390

S – 391

S – 392

S – 398

S – 399

S – 400

S - 401

S – 407

S – 411

S – 432

S – 434

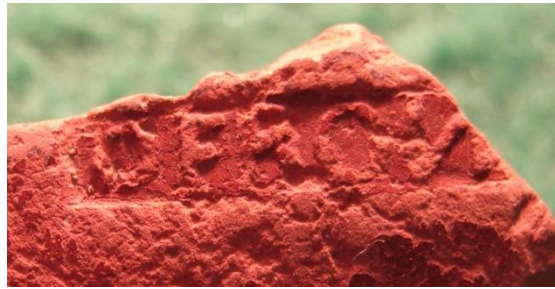
S – 435

S – 437

S – 442

S – 443

S – 448

***SIGILLATA* HISPÀNICA**

H – 1

H – 2

H – 3

H – 4

H - 5

H - 6

H - 7

H – 8

H – 9

H – 10

H - 11 A

H - 11 B

H - 11 - C

H – 12

H – 13 – A

H - 13 - B

H - 14

H – 16

H – 17

H - 18

H – 19

H - 20

H - 21

H - 22

H - 24

H - 25

H – 26

H – 27

H – 28

H – 29

H – 35

H - 36

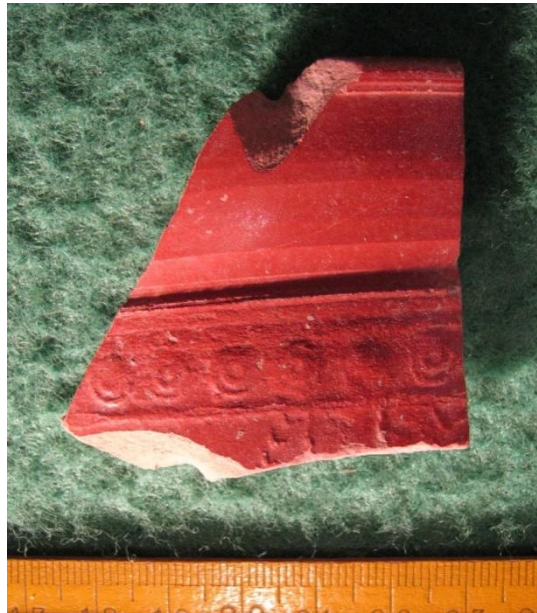
H – 37

H – 39

H - 40

H – 41

H – 42

H – 43

H – 44

H – 45

H – 46

H - 47

H – 50

H – 51 - A

H – 51 – B

H – 51 - C

H – 52

H – 53

H – 54

H - 55

H - 56

H - 57

H – 58

H - 59

H – 60

H – 61

H - 62

H - 64

H – 66

H – 67

H – 69 – A

H – 69 – B

H – 70

H – 71

H – 72

H – 73

H - 74

H - 76

H – 77

H – 78

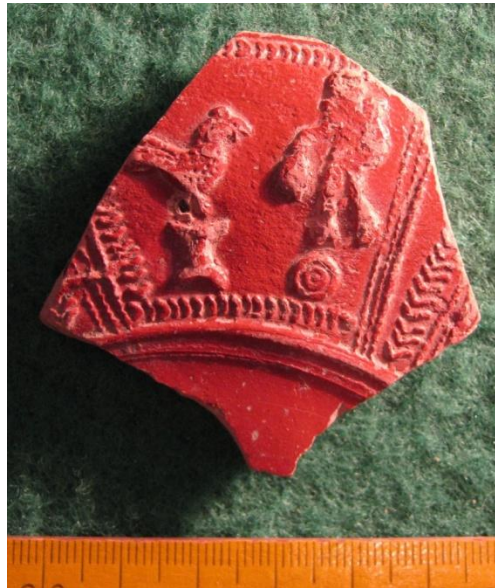
H – 79

H – 80

H – 81

H – 82

H – 83

H - 84

H – 86

H - 87

H – 88

H – 90 - A

H - 90 – B

H – 91

H – 93

H – 95

H – 96

H – 97

H – 98

H – 99

H – 100

H – 101

H - 102

H – 103

H – 104

H – 105

H - 106

H – 107

H - 108

H – 109 – A

H – 109 – B

H – 110

H - 111

H - 112 - A

H – 112 – B

H – 113

H – 114

H - 115

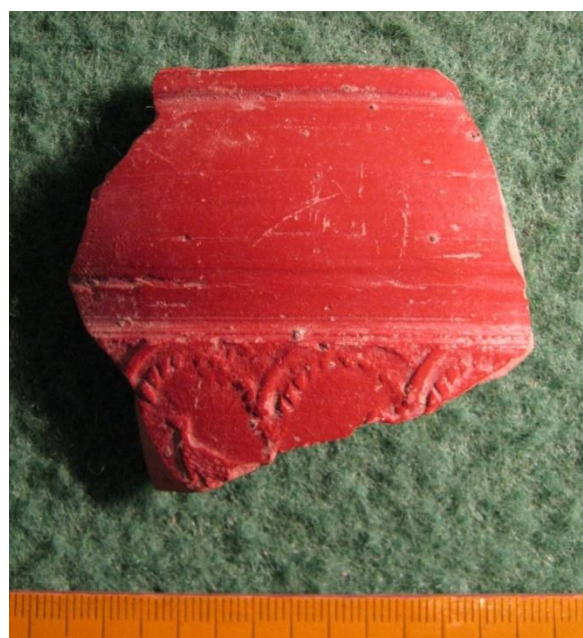
H - 117

H - 119

H – 120

H – 121

H – 122

H – 123

H – 124

H – 125

H – 126

H - 128

H – 129

H – 130

H – 132

H – 135

H - 137

H – 138

H – 139

H - 141

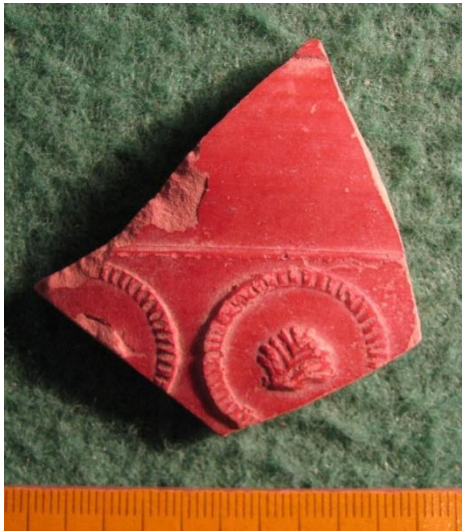
H – 142

H – 145

H - 146

H – 147

H – 148

H - 149

H - 150

H - 151

H – 152

H – 153

H - 154

H - 155

H - 156

H – 157

H - 159

H – 160

H - 161

H – 162

H – 163

H – 165

H – 167

H – 168

H - 169

H - 170

H - 171

H - 172

H - 173

H – 174

H - 175

H - 176

H – 177

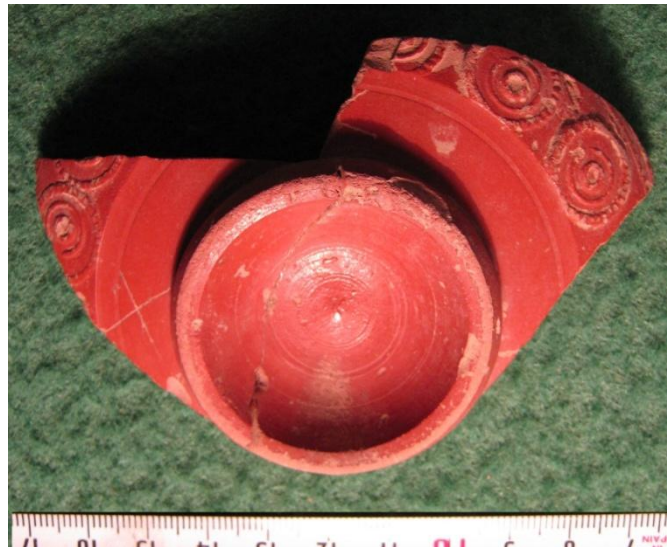
H - 178

H – 179

H - 180

H - 181

H - 182

H - 183

H – 184

H - 185

H – 186

H – 187

H – 189

H - 190

H – 191

H – 193

H – 196

H – 197

H – 198

H – 199

H - 200

H - 201

H - 202

H - 203

H – 204

H – 205

H - 206

H – 207

H – 208

H - 209

H – 210

H – 211

H - 212

H - 214

H – 215

H – 216

H - 217

H - 218

H – 219

H - 220

H – 221

H – 222

H – 223

H – 225

H - 226

H – 227

H - 229

H - 231

H – 232

H – 233

H – 236

H – 238

H – 239

H - 241

H – 242

H – 243

H – 244

H - 245

H – 246

H – 247

H - 249

H – 250

H - 252

H – 253

H – 254

H – 256

H – 257

H – 258

H – 259

H – 260

H - 261

H – 263

H - 264

H - 266

H - 267

H - 268

H - 269

H – 270

H – 271

H - 272

H - 276

H – 278

H - 280

H – 282

H – 284

H – 285

H - 288

H – 289

H - 291

H - 292

H – 293

H – 294

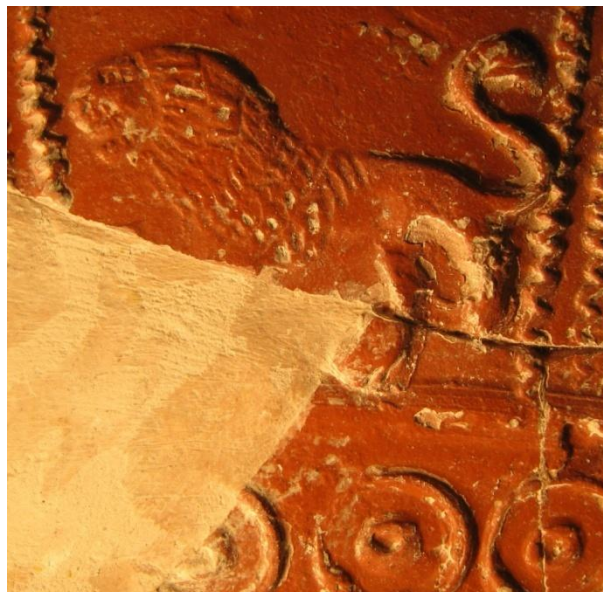
H – 297 – A

H – 297 – B

H – 297- C

H – 297 - D

H – 297 - E

H - 298

H – 299

H - 300

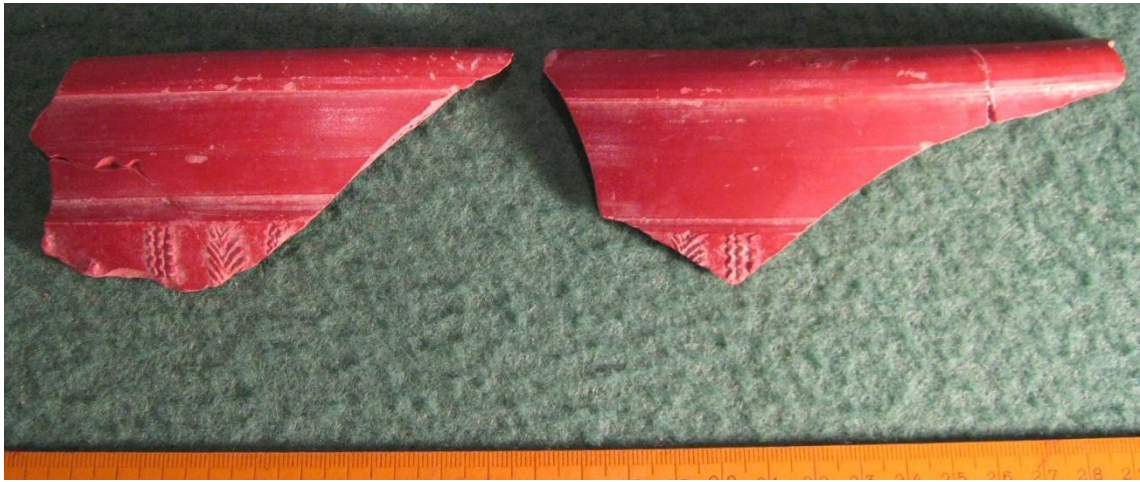
H - 301

H – 302

H – 303

H - 304

H - 305

H - 306

H - 309

H - 310

H – 311

H – 312

H – 313

H – 314

H – 316 – A

H – 316 - B

H – 317

H – 318

H - 319 – A

H – 319 – B

H - 319 – C

H – 320

H – 321

H – 322

H – 323 – A

H – 323 – B

H – 324

H – 325

H - 326

H – 327

H – 328 - A

H – 328 – B

H – 329

H - 330

H - 331

H – 333

H – 335

H – 336

H – 337

H - 338

H – 339

H – 340

H – 341

H - 342

H – 343

H – 344

H - 345

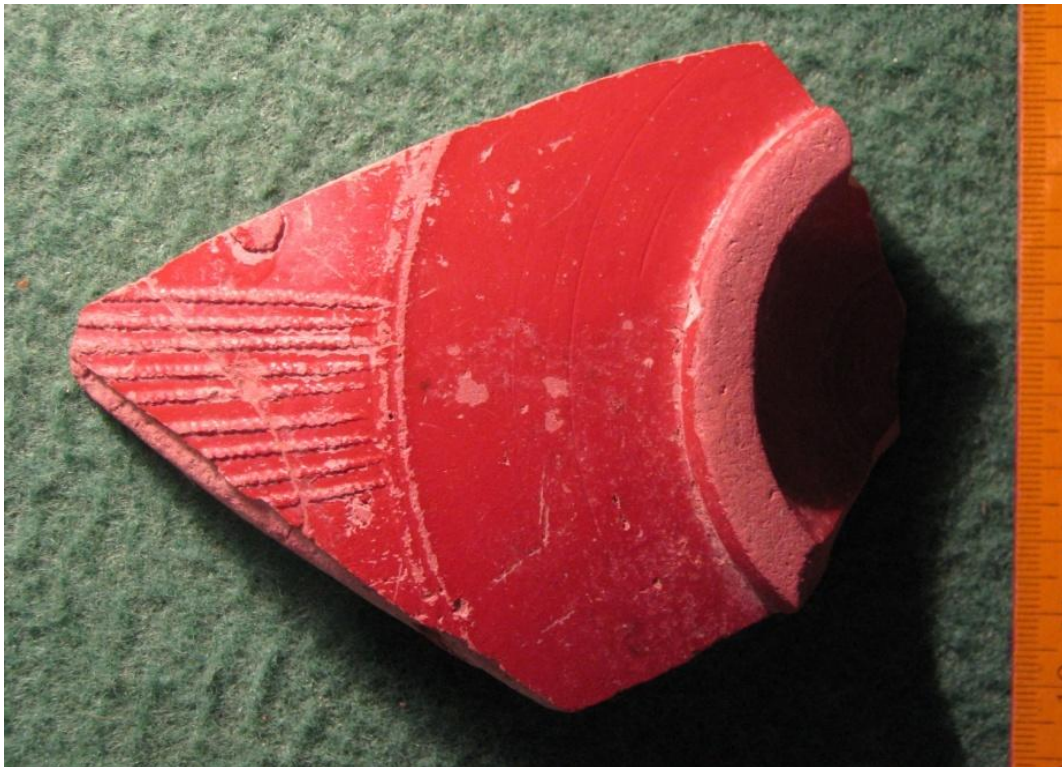
H - 346

H - 347

H – 350

H – 353

H – 354

H - 355

H – 356

H – 357

H - 358

H – 359, 360, 361 i 362

H – 363 - A

H – 363 - B

H – 364

H – 365

H – 369

H – 370

H – 372

H – 373, 374, 377 i 376

H - 420

H – 448

H – 449

H – 450

H - 459

H – 460

H – 461

H - 464 – A

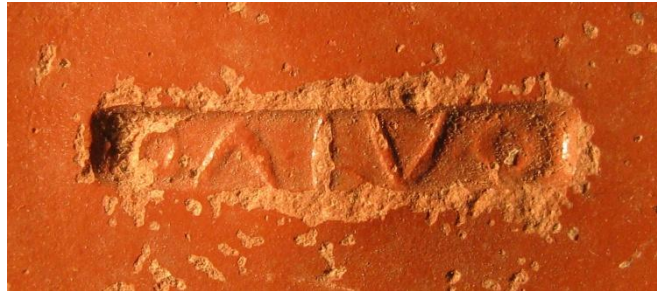
H – 464 – B

H - 466

H - 467

H – 468 – A

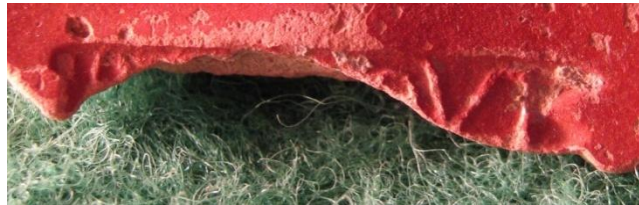
H – 468 - B

H - 469

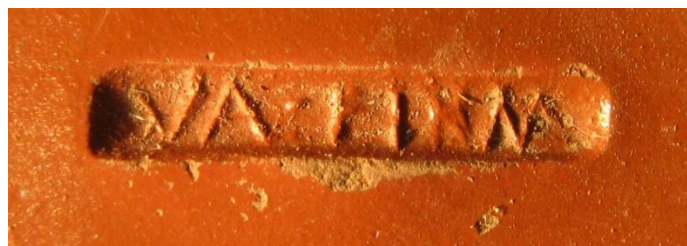
H - 471

H – 472

H – 473

H - 474

H – 475

H – 476

H – 477

TSH - TALLER D'ABELLA

H – 480

H – 481

H – 482

H – 483

H – 484

H – 485

H - 486

H - 488

H – 489

H – 490

H – 491

H – 492

TSH - TALLER DEL MAS D'EN CORTS

H – 493

***SIGILLATA* AFRICANA “A”**

A - 2

A - 13

A – 36

A - 38

A - 52

A - 59

A - 71

A - 81

A – 87

A - 110

A – 129

A – 131, A – 133, A - 135

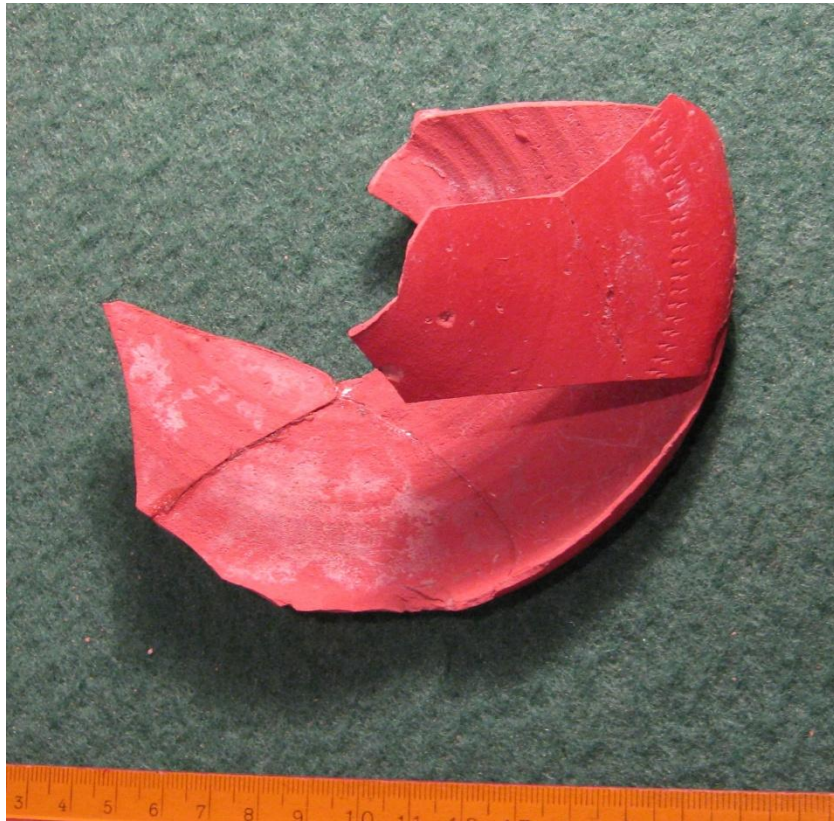
A – 138, A – 139, A - 141

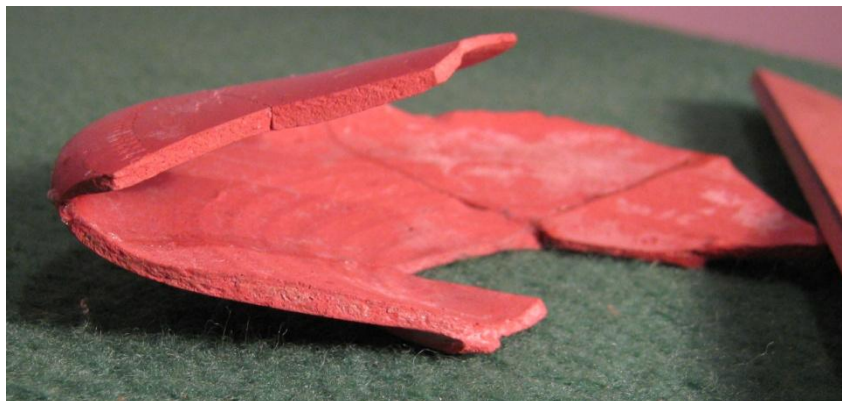
A – 142

A – 148

A – 150 - A

A – 150 – B

A – 152

A - 153

A - 154

A - 155

A - 158

